

Rugăciune
înainte de citirea
din Sfintele Cărți, alcătuită
de Sfântul Ioan Gură de Aur

Doamne, Iisuse Hristoase, deschide-mi mie ochii inimii, ca să ascult cuvântul Tău și să-l înțeleg pe el și să fac voia Ta, că străin sunt eu pe pământ. Să nu ascunzi de mine poruncile Tale, ci să-mi descoperi ochii, ca să văd minunile din Legea Ta. Arată-mi mie cele nearătate și cele ascunse ale înțelepciunii Tale. Spre Tine nădăjduiesc, Doamne, Dumnezeuul meu, ca să-mi luminezi mintea și gândul cu lumina înțelegerii Tale, ca nu numai să citesc cele scrise, ci să le și împlinesc. Ca nu spre osândă să citesc viețile și cuvintele Sfinților, ci spre înnoire și luminare, spre sfințire, spre mântuirea sufletului și spre moștenirea vieții veșnice. Că Tu ești lumina celor ce zac întru întuneric și de la Tine este toată darea cea bună și tot darul cel desăvârșit.

Slavă Tatălui și Fiului și
Sfântului Duh.

COLECȚIA TÂLCUIRI LA SFÂNȚA SCRIPTURĂ

21126

IV
1971

TÂLCUIREA
S F I N T E I
E V A N G H E L I I
D E L A I O A N

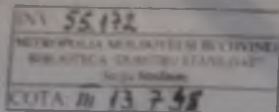
SFÂNȚUL TEOFILACT ARHIEPISCOPUL BULGARIEI

cu binecuvântarea
Prea Sfințitului Părinte
G A L A C T I O N
Episcopul Alexandriei
și Teleormanului

Sophia

București

EDITURA SOPHIA • EDITURA CARTEA ORTODOXĂ

Carte apărută sub patronajul
Fundăției Sfinții Martiri Brâncoveni
[www.fundatia-smb.ro]

Ediție îngrijită de R. P. Sineanu și L. S. Desartovici
Coperta și miniatura Evanghelistului: Adriana Goilav

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
THEOPHYLACT, ARHIEPISCOP DE OHRIDA, st.
Tâlcuirea Sfintei Evanghelii de la Ioan / Sfântul
Teofilact, Arhiepiscopul Ohridei și Bulgariei; ed.
îngrij. de R. P. Sineanu și L. S. Desartovici. - București:
Editura Sophia; Alexandria: Cartea Ortodoxă, 2009
Bibliogr.
ISBN 978-973-136-132-1; ISBN 978-606-529-033-4

I. Sineanu, R. P. (ed.)
II. Desartovici, L. S. (ed.)

226.5.07

© Editura Sophia, pentru prezenta ediție

CUVÂNT CĂTRE FRATELE CITITOR

În zilele noastre în care suntem bombardați cu informații, impresii și imagini de toate felurile, ne-am obișnuit să trecem foarte ușor pe lângă oameni, pe lângă cuvinte, pe lângă tot ceea ce ne înconjoară. Și nici nu este de mirare că suntem atât de nesimțitori, deoarece suntem învăluți zilnic de structuri antropocentrice care ne hrănesc cu acel surogat, numit „mincinoasă biruință asupra lumii”. Astăzi putem vedea că viața lăuntrică, cu cât ne este mai împământenită, cu atât mai pământesc ne este și graiul, pierzând duhul și puterea care îi dă viață și îl susține (il ține Sus). Aceasta este una din pricinile pentru care acum trăim o vreme în care dragostea noastră s-a răcit foarte mult. Astfel, neputând înțelege drept dragostea lui Hristos, proiectăm asupra Mântuitorului propria noastră imagine despre El, iar aceasta fiind izvodită dintru neadevăr nu ne poate agonisi decât munciună. Este cu puțință ca aceasta să fie una dintre suferințele istovitoare ale fiecărei generații și ale fiecărui creștin în parte. Dar mila lui Dumnezeu este harnică și lucrătoare și fiecare dintre noi, mai mult sau mai puțin, am priceput ori am intuit că citirea la nivel informațional nu aduce puțința înnoirii lăuntrice.

Topica limbii vechi ne pricinuieste o aparentă îngreuiere la citire, însă celui căruia se sârguiește să citească, graiul vechi îi pricinuieste o tainică bucurie, o oarecare îndulcire. Iar aceste simțăminte ni se alcătuiesc în suflet din puterea duhovnicească a cuvintelor, care nu sunt informație stearpă și raționalistă, ci sevă lăuntrică, dătătoare de viață și lumină. De aceea, graiul vechi și topica sa, ne ajută să fim cu luare aminte la cuvinte, să ne apropiem de adâncul lor și să ne împărtășim de puterea lor făcătoare de viață. Astfel, puțin câte puțin, începem să ne îndulcim de miezul cuvintelor și să pricepem că izvodirea acestora s-a împărtășit de adierea harului lui Dumnezeu. Din această pricină, Sfinții sunt sfințitori ai cuvintelor și ai graiului fiecărui neam în parte.

Între cei care au păzit curată și au sfințit limba românească este și Sfântul Grigorie Dascălul, cel care împreună cu Cuviosul Gherontie a tălmăcit din greacă *Tâlcuirea celor patru Evanghelii* a Sfântului Teofilact, Arhiepiscopul Ohridei și Bulgariei. Tălmăcirile și cuvântul acestor Cuvioși ne stau drept mărturie nemincinoasă.

Pentru a adevări, măcar și foarte puțin, puterea unor cuvinte întrebuițate în tălmăcirea *Tâlcuirii*, vom aduce în mijloc câteva graiuri și înțelesul lor, atât cât ne-a fost nouă cu puțință să-l pătrundem.

Pentru cuvântul *gând* avem în *Tâlcuire* aceste variante: *cuget, socoteală, socotință, sfat*. Ca rădăcină, cuvântul *gând* are unguerescul *gond, cuget* are la temelie verbul latin *cogitare*, iar *socoteală* și *socotință* au la bază latinescul *succutere*. Cuvântul *sfat* are ca temeii slavonescul *svetu*, grai care în slavonă a odrăslit și denumirea dată sfinților, aceea de *sviatiteli*. La noi cuvântul *sfat* este înțeles astăzi cu prisosință ca *îndemn, îndrumare, învățătură, povață, dăscălie, sfătuire, învoială, consimțire*. Ca vorbitori de limbă română știm cu toții cât de puțin se folosește azi *sfatul* și *sfătuirea*. Lucrul cel mai important este că până acum noima cuvântului *sfat* implică cel puțin două persoane: cel care dă sfatul ori sfătuiește și cel care primește sfatul, ori e împreună-sfătuitor. Numirea de *sfat* dată pentru *gând* este una care e izvodită întru inimile celor care își trăiau *gândurile* ca niște *sfaturi* cu aproapele, în înțelesul că știau că gândul unui singur om este o biruință sau o cădere pentru întreaga fire omenească, din pricină că noi toți suntem un singur Om, o singură fire. Așadar, cei care au păzit și au rodit dragostea pentru aproapele întru *sfaturile* lor, cu dreptate sunt numiți luminoși, frumoși și sfinți, adică *sviatiteli*, pentru că nimic nu este mai frumos și mai bun decât să se sălășluiască frații întru unire – după cum spune Proorocul David (*Psalms 132, 1*).

Pe același David îl pomenește Mântuitorul înaintea fariseilor, atunci când aceștia îi prihăneau pe Apostoli că în zi de sâmbătă luau spre hrană grâu din holde. Dar iată ce ne spune *Tâlcuirea* de la *Luca 6, 1-5*: «Și învinuindu-i fariseii pe ucenici că „*smulgeau spice, le frecau cu mâinile și mâncau*”, Domnul îl aduce în mijloc pe David». Vedem aici că graiul zice că Mântuitorul „*il aduce în mijloc pe David*”, cu un înțeles contextual de: „*il pomenește pe David*”, „*il dă drept pildă pe David*”. Așadar, Domnul nu l-a adus pe David de față în chip văzut și trupesc, ci l-a vestit în acel *mijloc* al firii omenești în care Omul este unul singur întru Hristos Dumnezeu, iar cuvântul Său este *sfat* și dragoste pentru firea omenească cea una. Având ca rădăcină latinescul *medius locus*, graiul *mijloc* ne arată centrul, adică acel loc față de care marginile sau punctele de referință sunt la distanțe egale. *Mijlocul* firii omenești nu poate fi decât Hristos, Dumnezeu-Omul, pentru că în jurul Său și întru El noi suntem „*una*” (*Ioan 17, 11*).

Când iudeii, mai înainte de vremea Patimii voiau să-L omoare pe Mântuitorul, El „*trecând prin mijlocul lor*” Se tănuia pe Sine (*Luca 4, 29-30; Ioan 8, 59*). Despre acestea, în *Tâlcuirea* de la *Luca 14, 25-27* ni se spune astfel: „*Nu Se dădea pe Sine iudeilor, ci Se depărta și prin mijlocul lor suindu-Se, Se tănuia de ucigași*”. Pentru a pricepe acest cuvânt „*suindu-Se*”, trebuie să fim cu luare aminte la dragostea Domnului Hristos pentru întreaga fire omenească. Așadar, „*S-a tănuit*” de aceștia, împreună-pățimind și neîncetându-și dragostea pentru ei, pentru că S-a pogorât și a luat asupra Sa neputința

și păcatul lor, și nu numai al lor, ci al întregii umanități. Iar pogorârea aceasta a săvârșit-o Domnul Hristos în chip deplin venind în iad și omorând moartea. Această dragoste biruitoare e așteptată și căutată de tot omul ce vine în lume, chiar dacă rătăcirile noastre sunt adeseori atât de sfâșietoare și de înfricoșătoare. Și Bunul nostru Domn, biruind pentru noi toți moartea prin Înviere, S-a suit întru cele care I se cuvin Omului. Acestea credem că înseamnă acel grai ce zice „suindu-Se”, și am luat drept temeile cuvintele Mântuitorului: „Cine se va înălța pe sine se va smeri, și cine se va smeri pe sine se va înălța” (Matei 23, 12) și: „Nimeni nu s-a suit în Cer, decât Cel Care S-a coborât din Cer, Fiul Omului, Care este în Cer” (Ioan 3, 13).

Pe toate câte le-a făcut Domnul, întru dumnezeiasca dragoste pentru firea omenească le-a făcut, pentru că Însuși mărturisește cu smerenia Sa: „Eu, în mijlocul vostru, sunt ca unul ce slujește” (Luca 22, 27), iar Ioan Botezătorul Îl propovăduiește, grăind că „în mijlocul vostru Se află Acela pe Care voi nu-L știți” (Ioan 1, 26). Noi înșine la prăznuirea Botezului Domnului ne întâmpinăm unii pe alții cu cuvintele: „Hristos în mijlocul nostru” și răspundem: „Este și va fi”. Și cum nu ar fi în mijlocul nostru Cel Care ne-a grăit că acolo „unde sunt doi sau trei, adunați în numele Meu, acolo sunt și Eu în mijlocul lor”? (Matei 18, 20). Mântuitorul Iisus Hristos este Cel Care a fost pus pe Cruce „în mijloc” între tâlhari (Ioan 19, 18), întru a Sa putere a sfâșiat prin „mijloc” catapeteasma templului (Luca 23, 45) și după Învierea Sa a stat în „mijlocul” ucenicilor (Luca 24, 36; Ioan 20, 19, 26). Iar mângâierea noastră este deplină, pentru că Domnul, prin ucenicii Săi, ne-a dăruit astfel de cuvinte: „Copiii mei, acestea vi le scriu, ca să nu păcătuți, și dacă va păcătui cineva, avem mijlocitor către Tatăl, pe Iisus Hristos cel drept” (1 Ioan 2, 1).

Întru această viețuire pământească este cu neputință a nu greși, iar greșelile noastre vin dintru *sfaturile* noastre. De nu ne vom sârgui a păzi întru *sfatul* minții că viețuirea noastră pe acest pământ este mărginită și hotărnicită în timp, foarte cu anevoie vom pricepe spre a Cui plinătate trecem prin această viață.

În tâlmăcirea *Tâlcuirii la Evanghelia*, Sfântul Grigorie Dascălul și Cuviosul Gherontie au întrebuițat adesea pentru *viețuire* cuvântul *petrecere*, foarte cu dreptate săvârșind acest lucru. Au nu este viața noastră pământească *pe trecere*? Cu adevărat, este o adâncire suitoare întru pocăință, după cum tuturor ne-o dezvăluie *sfatul* dumnezeiescului Părinte Sofronie Saharov.

Un alt cuvânt cuprins în graiul *Tâlcuirii*, este *a unelti* cu sensul de *a folosi*, *a întrebuița*. Astăzi *a unelti* este înțeles cu prisosință într-o noimă rea, anume: *a organiza pe ascuns*, *a întreprinde în taină*, *a coace*, *a pune la cale un complot*, *a conspira*, *a conjura*, *a urzi*, *a fese*. Rădăcina verbului *a unelti* este cuvântul *unealtă*. Acest grai s-a întocmit în limba română din două cuvinte *unelle* + *alte*[le]. Așadar *unealta* este cea care este alcătuită din *unele* și *altele* și prin care omul

face unele și altele – adică pe toate cele din afară. Deci, prin *unealtă*, ca printr-un cuvânt, omul leagă lumea sa cuvântătoare de lumea necuvântătoare, însăși partea cuvântătoare din noi fiind lucrătoare asemenea unei *unelte*. „Și dă Domnul tuturor deopotrivă, că toți deopotrivă sunt cuvântători, deopotrivă de sineși stăpânitori, iar unii cu socotință uneltim slobozenia aceasta, iar alții și netrebnicim dumnezeiescul dar” (*Tâlcuirea de la Luca 15, 11-16*).

Foarte adesea ni se întâmplă să gândim că Sfinții au ajuns la sfințenie și au dobândit desăvârșirea ca pe o stare neschimbătoare, de sine stătătoare și închisă în sine. Proiectăm astfel asupra Sfinților și sfințeniei propria noastră gândire raționalistă și fragmentată și, apoi, în chip firesc socotim că sfințenia este o stare de neatins; iar Sfinții, fie sunt niște cazuri aparte ale bunăvoinei lui Dumnezeu, fie aparțin mai mult vremurilor îndepărtate decât zilelor noastre. Iată, așadar, cum noi înșine semănând înălțarea mândriei, culegem adâncul deznădejdiei. Rădăcina cuvântului *sfânt* este aceeași cu a graiului *sfat*: slavonescul *svetu* și derivatul său *sventu*. Forma de început a graiului *sfânt* este aceea de *svânt*, care s-a păstrat în limba română până spre începutul veacului al XVIII-lea¹, preschimbându-se treptat în *sfânt*, astfel că în tipăriturile românești de la începutul secolului al XIX-lea îl regăsim cu prisosință sub cea de a doua formă. Așadar, Sfinții sunt deopotrivă purtători ai luminii și ai frumuseții, precum și ai gândului, ai *sfatului* lui Dumnezeu pentru om. Și plinind *sfatul* lui Dumnezeu pentru om, ne cuprind și pe noi toți în *sfatul* lor și astfel întru ei ne facem „una” – precum și întru Hristos „una” suntem (*Ioan 17, 11*) – pentru că și ei s-au făcut asemenea cu Domnul (*2 Petru 1, 4*).

Dar cum au izbutit Sfinții a ajunge la desăvârșire? Poate că am fi mirați dacă am afla că nici un Sfânt nu a fost *desăvârșit*, ci fiecare dintre ei a fost *de săvârșit*. Dealtfel cuvântul *desăvârșit* este întâlnit în tâlmăcirea *Tâlcuirii la Evanghelia* numai ca *de săvârșit*. Astfel, avem: „cuvintele cele mai *de săvârșit*” în loc de „cuvintele cele mai *desăvârșite*”; „înțelegerea mai *de săvârșit*” în loc de „înțelegerea mai *desăvârșită*”; „omul este mai *de săvârșit* decât toate zidirile” în loc de „omul este mai *desăvârșit* decât toate zidirile”; „*săvârșirea*” în loc de „*desăvârșirea*”, iar exemplele ar putea continua.

„Se spunea despre Avva Sisoe, că atunci când era *să se săvârșească*, șezând părinții lângă dânsul, a strălucit fața lui ca soarele. Și le-a zis lor: Iată, Avva Antonie a venit! Și după puțin a zis: Iată, ceata Proorocilor a venit! Și iarăși, fața lui mai mult a strălucit. Și a zis: Iată, ceata Apostolilor a venit. Și s-a

¹ De pildă, Sfântul Voievod Martir Constantin Brâncoveanu, în anul 1688, în pisania bisericii ctitorite la Mogoșoaia, scria: „*Svânta* și dumnezeiască biserica aceasta, al cărie hram este *Svântul* Gheorghe...” (cf. Nicolae Iorga, *Inscripții din bisericile României*, vol. II, București, 1908, p. 5).

îndoit [înmulțit în strălucire] fața lui iarăși. Și se părea, ca și cum el ar fi vorbit cu cineva și s-au rugat Bătrânii de el, zicând: Cu cine vorbești, Părinte? Iar el a zis: Iată, Îngerii au venit să mă ia și mă rog să fiu lăsat să mă pocăiesc puțin. Și i-au zis lui Bătrânii: Nu ai trebuință să te pocăiești, Părinte. Și le-a zis lor Bătrânul: Cu adevărat, nu mă știu pe mine să fi pus început. Atunci au cunoscut toți că este *desăvârșit*. Și iarăși, de năprasnă s-a făcut fața lui ca soarele și s-au temut toți. El le-a zis: Vedeți, Domnul a venit. Iar Domnul a zis: Aduceți-mi pe vasul pustiului! Și îndată și-a dat duhul. Și s-a făcut ca un fulger și s-a umplut toată casa (locul) de bună mireasmă¹.

Istoria *săvârșirii* Sfântului Sisoe cel Mare am așezat-o aici după *Patericul egiptean*². După cum ni se spune în *Cuvântul înainte*, această versiune este diortosită după o ediție tipărită la Râmnic. În anul 1913 a fost publicat la Iași *Patericul ce cuprinde în sine cuvinte folositoare ale Sfinților Bătrâni – după ediția din 1828, îngrijită de Mitropolitul Grigorie Dascălul*. Cu toate că nici una din cele trei ediții vechi pomenite mai sus nu ne este cunoscută nemijlocit, înclinăm să credem că aici, în loc de „Atunci au cunoscut toți că este *desăvârșit*” s-ar afla „Atunci au cunoscut toți că este *de săvârșit*”.

Dar cine era Avva Sisoe? Acela despre care el însuși spunea în chip tăinuit: „De aș fi avut unul din cugetele lui Avva Antonie, m-aș fi făcut tot ca focul; însă știu un om care cu osteneală poate să poarte cugetul său”. Iar cugetul, *sfatul* lui Avva Antonie era acela pe care îl învățase de la curelarul din Alexandria: „Toți se vor mântui, eu singur voi pieri”. Așadar, la *săvârșirea* Avvei Sisoe vine mai întâi Avva Antonie, cel de un gând, de un *sfat* cu el. Apoi vine ceata Proorocilor, aceia care au vestit slujirea și dragostea „**Mielului lui Dumnezeu, Cel Care ridică păcatul lumii**” (*Ioan 1, 29*). După aceștia vine ceata Apostolilor, cei care s-au făcut „**tuturor toate**” (*1 Corinteni 9, 22*) și „**părtași dumnezeieștii firi**” (*2 Petru 1, 4*). Apoi vine ceata Îngerilor, care sunt „**duhuri slujitoare, trimise ca să slujească, pentru cei ce vor fi moștenitorii mântuirii**” (*Evrei 1, 14*). Iar când Avva Sisoe le cere acestora să-l îngăduie să pună început, nu primește de la Îngeri decât un îndumnezeit surâs, pentru că smerenia lui Sisoe este cea a lui Hristos. Apoi, întru această smerenie, dă mărturia sa spre folos firii omenești și abia atunci a venit de față minunatul nostru Mântuitor, Fiul „**Tatălui tuturor, Care este peste toate și prin toate și întru toți**” (*Efeseni 4, 6*). Și cere Domnul „**vasul pustiului**”, pentru că vasul este pus în *mijlocul* nostru, în *mijlocul* firii omenești, spre a noastră slujire și folosință.

Așadar *sfatul* Avvei Antonie a rodit întru Sisoe *sfatul* nemincinos că „nu a pus început”, adică este *de săvârșit* nu *desăvârșit*.

¹ Publicat la ed. EOR, Alba-Iulia, 1990, pp. 208-209.

Aceasta este pricina pentru care noi credem că în istorisirea *săvârșirii* Avvei Sisoe se cade să citim „Atunci au cunoscut toți că este *de săvârșit*” în loc de „Atunci au cunoscut toți că este *desăvârșit*”.

Precum din cuvântul Avvei Sisoe se vede că a rodit rugăciunea curelarului din Alexandria, tot astfel de roadă a adus în graiurile sale și Sfântul Grigorie Dascălul. Spre mărturie, este vrednică de pomenire întâmplarea ce s-a petrecut la înscăunarea sa ca întâistătător al Ungrovlahiei.

În iarna anului 1823, Cuviosul Grigorie Dascălul a fost chemat spre a fi ales mitropolit. A plecat de la Căldărușani pe jos, prin frigul tăios. Noaptea trecea prin satul Tunari de lângă București, iar preotul din sat, văzându-l prost îmbrăcat, l-a prins și l-a închis, socotind că este un călugăr hoinar, ori vreun prefăcut în veșminte călugărești. Și nu l-a închis oriunde, ci în cotețul porcilor. Aici a trebuit să rămână Cuviosul Grigorie până a doua zi, când preotul cu pricina urma să facă o cercetare. Dar, pe când se lumina de ziuă, o slugă milostivă i-a dat drumul Cuviosului. Afară era un ger năpraznic. Astfel a ajuns Cuviosul Grigorie la București. După ce a fost hirotonit mitropolit, preoții din preajmă au venit să ia blagoslovenie de la noul ierarh. Când preotul din Tunari a văzut pe cine a închis în cotețul porcilor, s-a spăimântat și nu îndrăznește să vină înaintea arhierelui. Atunci Sfântul Grigorie i-a zâmbit și i-a grăit cu blândețe: „Nu te teme, părinte, căci porcii sfinției tale s-au purtat bine cu mine”.

În aparență, aceste cuvinte al mitropolitului erau o rostire glumeață, ce avea în ea blândețea muștrării. Dar cei care se aflau atunci în acea obște și aveau urechi de auzit, puteau să priceapă care era măsura celui care era înscăunat mitropolit. Iată ce putem citi în *Tâlcuirea* de la Luca 15, 11-16 (*pilda fiului risipitor*): „Toți cei care se tăvălesc în noroiul faptelor celor de necinste și al patimilor celor materialnice, «porci» sunt, deoarece ochii porcului niciodată nu pot vedea cele de sus, fiindcă au ciudată alcătuire. Pentru aceasta și porcarii, când prind vreun porc și nu pot să-l facă să tacă, îl întorc cu capul în sus și îl fac pe el de strigă mai puțin, căci viind oarecum spre vederea celor ce niciodată nu le-a văzut și, privind cele de sus, se spăimântează și tace. Întru acest fel sunt ochii celor care cresc întru cele rele, niciodată nu văd cele de Sus”. Așadar, Cuviosul Grigorie nici nu-l judecă, nici nu-l osândește pe acel preot, ci zâmbindu-i și cu blândețe grăindu-i, îi spune: „Nu te teme, părinte, pentru că porcii din cotețul în care m-ai închis s-au purtat bine cu mine și nu mi-au făcut nici un rău. Însă nici gândurile tale, care sunt porcești – pentru că pe om, făptura cea cuvântătoare o pui împreună cu porcii cei necuvântători – nu mi-au făcut nici un rău, pentru că le-am luat asupra mea și le-am purtat întru dragostea lui Hristos pentru firea omenească și astfel s-au purtat bine cu mine, căci slava și dragostea pe care o dă Hristos este asemenea pentru mine,

precum și pentru tine. Deci, ia aminte la cele dinlăuntru ale tale, și primind *sfatul* și rugăciunea mea, fă-te de *săvârșit*”.

Întru acest chip, *petrecerea* lăuntrică a Cuviosului Grigorie s-a arătat a fi „*ascunsă cu Hristos întru Dumnezeu*” (Coloseni 3, 3). Iată, dar, că și Cuviosul Grigorie Dascălul s-a socotit pe sine de *săvârșit* și nu *desăvârșit*.

Sfinții, ca unii care se socotesc de *săvârșit*, își *uneltesc* cuvintele *sfatului* lor întru o nevoiță în care prin dragostea lui Dumnezeu nu circumscriu nici cuvintele, nici lucrurile, nici fapăturile, nici firile, nici ipostasurile. Pentru că, întâi de toate, tot ceea ce se circumscrie poate fi supus lucrării slavei deșarte și nesmereniei; în al doilea rând, circumscrierea, mijlocind închiderea în sine, ne desparte de dumnezeiasca dragoste, iar în al treilea rând, această lucrare de circumscriere nu este proprie ființării dumnezeiești.

Fie, dar, ca și noi să ne *petrecem* această viață *uneltind* cuvintele noastre întru *sfatul* cel de *săvârșit*, iar Dumnezeu, atunci când va socoti de cuviință, ne va face părtași ai suspinului Duhului Sfânt.

Acestea fiind spuse, nu ne rămâne decât să nădăjduim că această ediție a *Tâlcuirii* Sfântului Teofilact va aduce un oarecare folos îndeobște. Înainte de a încheia, cerem iertare tuturor aceluia care ar fi săvârșit mult mai bine decât noi această muncă. Întru osteneala diortosirii nu am purces fălindu-ne „*cu caii și cu căruțele*” noastre (*Psalm 19, 8*), ci ca unii care știm că întru adevăr suntem sleiți de foame și de sete, „*nu foamete de pâine și nu sete de apă, ci de auzit cuvintele Domnului*” (*Amos 8, 11*). Iertați-ne, fraților și vă rugăm să pliniți cu rugăciune toate neajungerile și neputințele noastre.

Aducem mulțumirile noastre: Mihaelei Voicu și lui Nicolae Ghincea, directorii Editurii Sophia, pentru înțelegerea statometrică pe care ne-au arătat-o până la finalizarea ediției; lui Marcel Bouroș, președintele Fundației Sfinții Martiri Brâncoveni, pentru prietenia și sprijinul cu care ne-a întâmpinat; doamnei dr. Meda Hotea, de la secția *Colecții Speciale* a B.C.U. Cluj-Napoca, precum și doamnei Mariana Soporan, pentru generozitatea lor; Cosminei Tămaș, pentru sfătuirea lingvistică dată în realizarea acestei ediții; Adriannei Goilav, pentru realizarea copertelor și a miniaturilor Evangheliștilor; lui Florin Todea pentru bunăvoința sa și pentru tot materialul bibliografic, precum și tuturor celor care ne-au ajutat în chip știut, sau neștiut de noi.

L. S. Desartovici

DESPRE EDIȚIA DE FAȚĂ

În seria tâlcuirilor patristice la Noul Testament inaugurată de editura Sophia, *Tâlcuirea Evangheliei de la Ioan* este cel de-al patrulea volum publicat spre întregirea comentariului Sfântului Teofilact al Bulgariei la Sfintele Evanghelii.

Criteriile științei textologice moderne au impus ca metodă în imprimarea textelor de literatură veche, redarea acestora în veșmântul lingvistic în care au fost elaborate. Susținem întru totul aceste rigori științifice în cazul în care se dorește o ediție academică, critică, destinată în exclusivitate specialiștilor. Deoarece ediția de față a scrierilor Sfântului Teofilact se dorește a fi o unealtă duhovnicească în mâna oricărui creștin care ia aminte la poruncile Domnului, metoda folosită în diortosirea și redactarea *Tâlcuirii la Evanghelii* a fost în armonie cu scopul propus.

Textul *Tâlcuirii la cele patru Evanghelii* a fost transliterat din chirilică după ediția de la 1805, fiind apoi verificat și comparat din nou cu ediția originală. Forma transliterată verificată a stat la baza diortosirii textului. Diortosirea era absolut necesară pentru ca textul să devină în întregime accesibil și inteligibil cititorului contemporan. În locurile – puțin numeroase, de altfel – în care am întâmpinat dificultăți în precizarea sensului, am consultat câteva ediții (mai vechi sau contemporane) ale *Tâlcuirii la Evanghelii* a Sfântului Teofilact. Apoi forma finală a diortosirii a fost confruntată și comparată din nou cu ediția originală de la 1805, făcându-se astfel o ultimă verificare asupra muncii întreprinse. Ne-am străduit să întrebuițăm instrumentele lingvistice astfel încât profunzimea și ținta duhovnicească a tâlcuirii¹ să nu fie deloc păgubită, cu atât mai mult cu cât în tâlmăcirea Cuvioșilor nemțeni se cuprinde un adevărat tezaur de duhovnicie și de limbă românească veche. Bogăția materialului lexico-semantic, articulat într-o topică flexibilă cu nuanță retoric-discursivă este specifică textelor cu caracter omiletic din literatura noastră veche. Ne-am dorit ca prin munca de diortosire să nu umbrim și să nu păgubim limba *Tâlcuirii*, care este plină de frumusețe, vitalitate și adâncime, păstrând înțelesurile adânci ale graiului bisericesc. Din această pricină, au fost evitate cu totul neologismele, fiind păstrate mai toate cuvintele vechi care sunt întrebuițate până azi în textele bisericești și liturgice.

În ce privește redactarea și structurarea conținutului lucrării, sunt necesare mai multe precizări.

Atât viața Sfântului Ioan Teologul scrisă pe scurt de Sfântul Sofronie, cât și cea scrisă de Sfântul Mucenic Dorotei, au fost înlocuite cu viața Sfântului Apostol Ioan, scrisă pe larg și publicată în *Viețile Sfinților* – ediția îngrijită de Părintele Ioanichie Bălan.

„Capetele Evangheliei” (care nu sunt altceva decât titlurile capitolelor) prezente în ediția 1805, au fost trecute de noi în cadrul *Cuprinsului*, iar titlului fiecărui capitol din ediția de față i-am subordonat printr-o notă titlul original al capitolului din ediția 1805. Pentru înlesnirea unei priviri de ansamblu asupra structurii Evangheliilor, s-a alcătuit la fiecare Evanghelie o *Scară a întocmirii*. Aici

¹ Vezi tâlcuirea Sfântului Teofilact la *Matei* 5, 13.

sunt înfățișate în idei rezumative toate cele prezentate în capitolele Evangheliilor, fiind indicate și versetele corespunzătoare.

În ce privește textul Sfințelor Evanghelii, acesta a fost actualizat după ediția sinodală a *Sfintei Scripturi* din anul 1988, deoarece această ediție a cunoscut după 1989 mai multe reeditări și se bucură în momentul de față de cea mai largă răspândire în rândul credincioșilor. Acolo unde există deosebiri între versetele tâlcuite în ediția de la 1805 și ediția mai sus pomenită, diferențele sunt precizate prin numeroase note.

Pentru a înlesni o vedere unitară asupra întregii tâlcuiri a Sfântului Teofilact la Evangheliile, dar și asupra întregii *Scripturi* prin intermediul tâlcuirii, am subordonat fiecăruia verset (sau grup de versete) trimerile biblice prezente în ediția din 1805, cumulându-le cu cele din ediția din 1988 a *Sfintei Scripturi*. Aceste trimiteri au fost confruntate și îmbogățite cu cele din ediția *Noului Testament comentat* al ÎPS Bartolomeu Valeriu Anania.

Scoliiile și însemnările Cuvioșilor Gherontie și Grigorie sunt marcate prin note precedate de indicația: [1805]. Toate celelalte note și însemnări aparțin ediției de față.

Pentru înlesnirea utilizării acestei tâlcuiri, în antetul fiecărei pagini este indicat numărul capitolului din Evanghelie; înaintea fiecărui verset (sau grup de versete) este indicat capitolul și numărul versetului, iar în alcătuirea indicilor nu s-a făcut trimitere la numărul de pagină, ci la versetul sau grupul de versete tâlcuite.

Referințele biblice din textul tâlcuirii sunt cele din ediția 1805, însă acestea au fost completate cu trimiteri scripturistice la toate textele citate în cadrul tâlcuirii și care nu sunt identificate în traducerea Cuvioșilor Gherontie și Grigorie. Toate referințele biblice din textul tâlcuirilor au fost sistematizate într-un *Indice scripturistic*.

Pentru o orientare tematică în cadrul *Tâlcuirii*, s-a alcătuit un *Indice real și onomastic* prin intermediul căruia cei interesați vor putea afla grabnic care este învățătura Sfântului Teofilact privitor la diferite teme.

S-a alcătuit, de asemenea, un *Indice al numelor proprii tâlcuite* de către Sfântul Teofilact și un *Indice al referințelor evanghelice ușor de reținut sau care sunt întrebuințate deseori*. Acesta din urmă ne poate fi foarte util celor care nu cunoaștem integral textul Evangheliei, ci doar am reținut anumite pasaje prin intermediul lecturilor particulare sau a citirilor din timpul sfințelor slujbe.

Ca un sprijin pentru o vedere de ansamblu asupra Evangheliei și a tâlcuirii ei, punem înaintea cititorilor o *Armonie a celor patru Evanghelii*, prelucrată și îmbogățită după cea alcătuită de Valerian Zaharia, episcopul ortodox al Oradiei între anii 1951-1969 (cf. *Flori culese din grădina Sfintei Scripturi. Concordanța biblică*, Oradea, 1955).

De asemenea, volumul de față mai cuprinde și trei anexe editoriale: (1) *Șapte întrebări despre Sfânta Treime și răspunsurile lor*; (2) *Cuvântul Sfântului Simeon cel Nebun pentru Hristos, despre Origen*; (3) *Videnia avută de monahul Teodosie din Mănăstirea Neamț în 20/21 decembrie 1797*.

Ne-am străduit ca prin tot aparatul auxiliar, *Tâlcuirea la Evangheliile* să devină un instrument util în strădania de înțelegere și propovăduire a *Cuvântului lui Dumnezeu*, dar mai cu seamă și întâi de toate ne dorim ca acesta să fie un sprijin real pentru cei

care se sânguiesc să fie cu luare aminte în viața launtrică. Motivația care a stat la baza alcătuirii indicilor este un cuvânt al Sfântului Ignatie Briancianinov, prin care ne învață așa: „Ți-a venit în minte un gând bun? Oprește-te! În nici un caz nu te gânde să-l pui în practică fără a-l examina, fără a medita. Simți în inimă vreo înclinație bună? Oprește-te! Nu te lăsa dus de ea. Consultă Evanghelia. Vezi dacă gândul tău cel bun, înclinația ta cea bună sunt conforme cu sfintele învățături ale Domnului. Vei vedea foarte repede că nu există nici o legătură între binele evanghelic și binele firii omenești căzute. Binele firii noastre căzute este amestecat cu răul, de aceea el însuși a devenit rău, după cum o mâncare delicioasă și sănătoasă devine otravă când este amestecată cu aceasta”².

Cei care iau aminte la acest cuvânt al Sfântului Ignatie vor înțelege că acești indici sunt de neapărată trebuință, atât din pricina împrăstierii minții, datorată feluritelor pricini, cât și din cauza neputinței și uitării, cărora, ca unii ce suntem oameni, toți ne supunem într-o măsură mai mare sau mai mică.

Unele adnotări din ediția de față cuprind lămuriri asupra textului, dar și câteva pasaje din unele scrieri ale Părinților filocalici. Aceste pasaje patristice nu au scopul de a-i exalta pe cititori punându-le înainte cuvinte și învățături ale Sfinților, ci întâi de toate completează și dezvoltă tâlcuirea Sfântului Teofilact, dar deopotrivă ne arată și cât este de mică măsura duhovnicească a celor care trăim în aceste vremuri. În privința citirii sfintelor cuvinte, Sfântul Nil Sorski (1433-1508) scria: „Cei împovărați de multe păcate și bântuiți de patimi sunt nevrednici chiar și să audă asemenea cuvinte. Însă, punându-ne nădejdea în harul lui Dumnezeu, suntem îndemnați să ținem cuvintele sfintelor scrieri în mintile noastre, ca măcar să sporim în conștiința decăderii în care umblăm”³.

Înțelegem de aici că apropierea noastră de sfintele cuvinte se poate face numai prin rugăciune și prin citire cu luare aminte. Din această pricină, am așezat în primele pagini ale acestei cărți *Rugăciunea înainte de citirea din sfintele cărți* alcătuită de către Sfântul Ioan Gură de Aur. Fiind așezată astfel, cititorul o va găsi foarte ușor de fiecare dată când va dori să citească din *Tâlcuirea Evangheliei*.

Prin zăbovirea în rugăciune și prin împlinirea poruncilor evanghelice vom dobândi luare aminte și vom înțelege cu adevărat cele care se petrec în viața noastră launtrică și neîndoielnic este că vom pricepe și pruncia duhovnicească în care se află creștinătatea zilelor noastre.

Într-un articol al său, intitulat *Cuvinte pentru „vremea de pe urmă”*⁴, academicianul Virgil Cândea ne spunea că astăzi mai mult ca oricând învățăturile Sfinților ne sunt foarte la îndemână, deoarece „cărțile lor cu greu obținute, tâlmăcite, copiate în trecut, ne așteaptă, colbuite, pe rafturi, sau ne îmbie în ediții frumos tipărite și accesibile în librării, la pangar sau în chioșcuri, pe ulițe și în piețe”.

Între aceste cărți se numără și *Tâlcuirea celor patru Evanghelii* a Sfântului Teofilact, care nădăjduim să nu devină o carte „colbită” din pricină că se află pe rafturile

² Sfântul Ignatie Briancianinov, *Fărmăturile Ospăzului*, ed. EOR Alba Iulia, cap. VII, p. 24.

³ Cf. Cuviosul Paisie de la Neamț, *Autobiografia unui stareț*, ed. Deisis, Sibiu, 1996, p. 15.

⁴ În revista *Schimbară la față*, nr. 3, 1997, p. 1.

bibliotecilor și nu este cercetată de nimeni. Transcriind din chirilică textul tălcuirii de la 1805, am putut vedea că pe numeroasele file ale cărții de acum două veacuri sunt presărate multe picături de ceară, care ne spun în chip tainic că această *Tălcuire* a fost pricină de sfinte privegheeri. De aceea, se cuvine să ne aducem aminte de neamul din care ne tragem și să nu uităm că la Înfricoșătoarea Judecată în ceata neamului românesc ne vom afla dimpreună cu toți înaintașii noștri care și-au sfințit viața prin împlinirea poruncilor și prin dragostea cea nemincinoasă a Evangheliei. După aceste porunci vor fi judecate toate veacurile, toate neamurile și fiecare dintre noi în parte.

Mulțumind tuturor celor ce s-au sărguit și au trudit în felurite chipuri slujind această carte, nădăjduim către Domnul, Cel Care nimic nu trece cu vederea și poate să răsplătească prin belșug de daruri și milostivire. Purtării Sale de grijă din dragostea pentru om, datorăm orice lucru bun, după cum ni se spune și în *Cuvântul către cititor* al Cuvioșilor Gherontie și Grigorie: „Deci, toți cei ce voiți să vă faceți fii ai zilei și ai luminii și să nu umblați întru întunericul neștiinței; toți cei ce voiți să aveți viața Domnului, ca o oglindă înaintea ochilor voștri celor sufletești, și după dansa să urmați; toți cei ce voiți să știți tainele Întrupării Domnului, și dogmele credinței noastre, ca să puteți da răspuns, după cuvântul Apostolului, pentru credința cea dintru voi; toți cei ce voiți să vă povățuiți la calea mântuirii și să nu vă poticniți în prăpăstie pierzării, primiți-o cu bucurie și o cetiți cu osârdie, mulțumind lui Dumnezeu Celui Ce a iconomisit de a dobândit și Neamul nostru această vistierie”.

Înainte de a încheia, vom cere iarăși iertare tuturor cititorilor, punând înainte o parte din cuvintele tipografilor ediției din 1805: „Iar cei ce v-ați învrednicit cu luminarea minții, a privi în oglinda darului, bucurați-vă întru Domnul. Și orice greșeală veți afla, îndreptați-o cu duhul blândețelor, că întru îndelungată vreme săvârșindu-se acest lucru de suflet folositor, știm că și greșeli vom fi făcut: unele pentru multa osteneală, fiind firea îngreuiată, iar altele pentru supărarea nopții, căci și noaptea de multe ori o am avut în loc de zi. Cu plecăciune, dară, ne rugăm ca să ne iertați, căci și noi oameni suntem cuprinși de slăbiciunea firii, care nu lasă pe nici un om a fi fără de greșeală”.

Fie, dar, ca toți dimpreună, iertându-ne unii pe alții, să păzim dragostea lui Dumnezeu și prin aceasta fiind și noi „păziți de Dumnezeu”⁵, cu frică, cu credință și cu dragoste să ne apropiem de Sfintele Taine ale lui Hristos, care ne vor înnoi în înfrățirea veselitoare și veșnică cu toți cei mântuiți. Iar dacă acest lucru se va săvârși prin fapte, în chip tainic Sfântul Teofilact va revărsa și asupra noastră binecuvântarea sa⁶, zicând: „Fie ca Dumnezeu, al Căruia ești și Care te are, să te păzească de tot răul și nenorocirea, să te judece cu dreptate după milele Sale desăvârșite și, când tu vei fi devenit mirosul buneii miresme a lui Hristos, El să te înalțe pe altarul cersc și să facă din tine cădelniță înțelegătoare, ca să dăruiești ca jertfă toate darurile mâinilor și lucrărilor tale și ca ardere de tot să aduci mireasma bineplăcută și bineprimită a tuturor virtuților tale”.

⁵ „Teofilact” înseamnă „păzit de Dumnezeu”.

⁶ Sfântul Teofilact încheia cu această binecuvântare una dintre scrisorile sale către fosta împărăteasă Maria (cf. P. Gautier, *Theophylacte d'Achrida - Lettres*, Tesalonic, 1986, pp. 140-141).

DESPRE CELE PATRU ÎNȚELESURI ALE SFINTEI SCRIPTURI*

Patru sunt chipurile în care se tâlcuiește Sfânta Scriptură: *istoric*, adică potrivit literei și după istorie; *anagogic*, adică după înalta înțelegere; *alegoric*, adică sub cele spuse se înțeleg altele, ascunse; și *tropologic*, adică pentru îndreptarea năravurilor.

Înțelesul *istoric* este cel care cuprinde lucruri trecute, care nu trebuiesc altfel înțelese și nici nu sunt închipuire a altui lucru.

Anagogic, când, prin spusele Scripturii ne suim de la Biserica pământească la cea cerească, de la oameni la Îngeri, de la zidiri la Ziditor, până la Cea Una Sfânta și Preaînalta Treime, de unde nu este cu puțință a trece mai înainte. Adică atunci când zicem: „Întru început a făcut Dumnezeu Cerul și pământul” (*Facere 1, 1*), prin „Cer” înțelegem pe Îngeri, iar prin „pământ”, pe oameni. Încă și ceea ce zice David: „Că M-am jurat întru mânia Mea: «Nu vor intra întru odihna Mea»” (*Psalm 94, 12; Evrei 3, 11*); s-a jurat, zice Domnul, să nu intre evreii cei neascultători și împietriți la inimă în pământul făgăduinței, în Palestina. Potrivit spuselor, adică după chipul *istoric*, înțelegem chiar pământul Palestinei; dar *anagogic*, adică după înalta înțelegere, înțelegem viața cea veșnică, adică aceea în care este adevărata odihnă.

Iar *alegoric*, este chipul în care potrivim cele spuse în Sfânta Scriptură la Hristos, la Trupul Său tainic și la Biserica cea pământească. Adică: Avraam a avut, potrivit cuvintelor, deci potrivit istoriei doi feciori, unul din Agar slujnica [Ismail] și altul din Sarra cea slobodă [Isaac]. *Alegoric*, adică după chipul în care una se spune și alta se înțelege, Avraam închipuie pe Dumnezeu, Care are doi fii: iudeii din sinagogă și creștinii din Biserică – creștini care sunt în slobozenia darului lui Hristos –, iar iudeii sunt sub slujirea și robia închipuirii Legii lui Moise, după cum tâlcuiește marele Pavel în *Epistola către Galateni* (4, 22-30). Încă și prin arca lui Noe – având dobitoace curate și necurate –,

* Pentru că această carte se adresează întâi de toate creștinilor simpli care râvnesc la împlinirea poruncilor și poate că nu tuturor le este cunoscut ce anume reprezintă fiecare din înțelesurile *Sfintei Scripturi*, așezăm mai jos o însemnare privind deslușirea acestora. Această lămurire o găsim în ediția românească a *Tâlcuirii* Sfântului Teofilact, anume ca notă explicativă în comentariul de la *Matei 12, 7-8*.

potrivit chipului *alegoric* de înțelegere vedem Biserica cea pământească, ce cuprinde și drepti și păcătoși.

Iar *tropologic* este chipul îndreptător de năravuri [moral] care, prin *Scripturi* moravurile oamenilor și viața lor le îndreaptă de la răutate, către fapta cea bună. Așa este capitolul 12 de la *Matei*, capitolul 11 de la *Luca* și 3 de la *Marcu*, în care se arată Iisus scoțând dracul, după care cel mut și surd grăiește. Aici, *tropologic* – adică după chipul cel îndreptător de moravuri – se înțelege păcătosul, „surd” că nu voiește să audă dumnezeieștile cuvinte și „mut”, că nu primește spovedania; „drac” este păcatul cel de moarte; iar păcătosul venind la Hristos – adică la preotul lui Dumnezeu – și mărturisindu-și păcatele sale se izbăvește prin iertarea preoțească de păcatele cele de moarte și grăiește, binecuvântând pe Dumnezeu prin lucrarea faptelor bune. Încă și cele spuse de Dumnezeu în *Deuteronom*: „Să nu legi gura bouului care treieră” (*Deuteronom* 25, 4), după slovă s-au spus pentru boi, dar *tropologic*, se înțelege pentru învățători, care învățând poporul, nu sunt opriți să se hrănească din lucrurile și veniturile Bisericii, după cum tâlcuiește marele Pavel în *Epistola întâi către Corinteni* (9, 1-18).

Deci, în patru feluri se face citirea Sfintei Scripturi: *istoric* – potrivit cuvintelor; *anagogic* – după chipul unei înțelegeri mai înalte; *alegoric* – când înțelegem altceva decât cele spuse și *tropologic* – adică în chipul îndreptător de năravuri [moral]. Se cuvine a ști că nu toate cuvintele Scripturii pot fi tâlcuite în toate aceste feluri, ci unele se tâlcuiesc numai într-un fel, altele în două sau în trei și altele în toate aceste patru feluri.

VIAȚA SFÂNTULUI APOSTOL ȘI EVANGHELIST IOAN

Sfântul Apostol și Evanghelist Ioan, cuvântătorul de Dumnezeu, era fiul lui Zevedeu și al Salomeei, care era fiica lui Iosif, logodnicul Fecioarei Maria. Acesta a fost chemat de la mrejele pescărești la propovăduirea Evangheliei. Când Hristos Domnul, umblând pe lângă Marea Galileii, își alegea din pescari Apostoli și a chemat pe cei doi frați, pe Petru și pe Andrei, atunci a văzut și pe Iacob al lui Zevedeu și pe Ioan, fratele lui, în corabie cu Zevedeu, tatăl lor, legându-și mrejele lor, și i-a chemat la Sine. Iar ei, îndată lăsând corabia și pe tatăl lor, au mers după Dânsul.

La primirea sa, Ioan a fost numit de Hristos Domnul – „**fiu al tunetului**” (*Marcu 3, 17*), căci ca tunetul avea să se audă în toată lumea. Și umbla după Bunul său Învățător, urmând pașilor Lui și învățând înțelepciunea care ieșea din gura Lui. Și era foarte iubit de Hristos, Domnul său, pentru nerăutatea lui cea desăvârșită și pentru curăția fecioriei. Și l-a cinstit pe el Domnul între cei doisprezece Apostoli ca pe un preales și era unul din cei trei mai de aproape ucenici ai lui Hristos, cărora le descoperea mai mult tainele Sale cele dumnezeiești. Când a vrut să învie pe fiica lui Iair, n-a lăsat pe nici unul să meargă după Sine, fără numai pe Petru, pe Iacov și pe Ioan. Când în Tabor a vrut să-și arate slava Dumnezeirii Sale, a luat pe Petru, pe Iacov și pe Ioan. Nici când Se ruga în grădină nu era fără de Ioan, pentru că zicea ucenicilor: „**Sedeți aici, până ce Mă voi duce acolo și Mă voi ruga. Și luând cu Sine pe Petru și pe cei doi fii ai lui Zevedeu, a început a Se întrista și a Se măhni**” (*Matei 26, 36-37*).

Pretutindeni Ioan, ca un iubit ucenic al lui Hristos, a fost nedepărtat de Dânsul. Iar cum îl iubea pe el Hristos, este cunoscut de acolo că s-a rezemat pe pieptul Lui. Căci, la Cina cea de Taină, Domnul le-a spus mai dinainte că avea să fie vândut și se întrebau ucenicii, nepricepându-se pentru cine grăiește. Atunci Ioan s-a rezemat pe pieptul iubitului învățător, precum singur spune în Evanghelia Sa: «**Iar la masă era rezemat la pieptul lui Iisus unul dintre ucenicii Lui, pe care-l iubea Iisus. Deci Simon Petru i-a făcut semn acestuia și i-a zis: „Întreabă cine este despre care se vorbește”. Și căzând acela astfel la pieptul lui Iisus, I-a zis: „Doamne, cine este?”**» (*Ioan 13, 23-25*)

O dragoste ca aceasta avea el spre Hristos Domnul, încât putea fără de opreliște să se rezeme pe pieptul Domnului și să întrebe cu îndrăzneală despre taina aceea. Ioan avea către Domnul său dragoste mai multă decât alții. Pentru că, în vremea Patimilor Domnului, toți, lăsând pe Păstorul lor, au fugit, numai

el singur privea nedepărtat spre toate chinurile lui Hristos, pătimind cu inima împreună cu Dânsul și plângând și tânguindu-se cu Preacurata și Preanevinovata Fecioară Maria, Maica Domnului. Chiar și la Cruce și la moarte, dimpreună cu dânsa nu s-a depărtat de Cel Care a pătimit pentru noi, Fiul lui Dumnezeu. Și sub Cruce s-a numit de Dânsul fiu al Preacuratei Fecioare Maria. Căci răstignit fiind Domnul pe Cruce, «văzând pe mama Sa și pe ucenicul pe care îl iubea stând alături, a zis mamei Sale: „Femeie, iată fiul tău!” Apoi a zis ucenicului: „Iată mama ta!” Și din ceasul acela ucenicul a luat-o la sine» (Ioan 19, 26-27).

Și o avea pe ea la sine ca pe mama sa în toată cinstea, și i-a slujit ei până la cinstita și slăvita ei adormire. Iar la adormire, ducându-se cinstitul și sfântul trup al Maicii lui Dumnezeu la mormânt, Sfântul Ioan a dus înaintea patului ei stâlparea ce strălucea ca o lumină, pe care Arhanghelul Gavriil o adusese Preacuratei Fecioare, spunându-i de mutarea ei de pe pământ la Cer.

Iar după adormirea Preasfintei Născătoare de Dumnezeu s-a dus cu ucenicul său, Prohor, în Asia, unde-i căzuse lui sorțul, ca acolo să propovăduiască el cuvântul lui Dumnezeu. Și mergând se măhnea, pentru că vedea înainte ispitele cele de pe mare, pe care le și spusese ucenicului său Prohor. Și dacă intrară din Ioppe în corabie și începură a merge, s-a ridicat o furtună mare în ceasul al unsprezecelea din zi și s-a spart corabia în noaptea aceea, și toți cei ce erau în corabie înotau prin valurile mării. Iar în ceasul al șaselea din zi, i-a aruncat marea vii pe toți la uscat, ca la cinci stadii de la Seleucia, numai singur Ioan a rămas în mare.

Iar Prohor, plângând mult pentru el, s-a dus în Asia. Și mergând patruzeci de zile, a sosit la un sat ce era lângă mare, și s-a odihnit de osteneală. Și privea spre mare și se întrista pentru Ioan, și iată, din mare involburându-se un val, s-a izbit de mal cu sunet mare și l-a dat afară pe Ioan viu. Deci, a alergat Prohor să vadă ce fel de om a aruncat marea și a aflat pe Ioan, și l-a ridicat pe el de la pământ și, cuprinzându-se în brațe, au plâns și au mulțumit lui Dumnezeu de toate. Așa a petrecut Sfântul Ioan patruzeci de zile și patruzeci de nopți înotând în mare și, cu darul lui Dumnezeu, a rămas viu. Și au intrat în sat, au cerut pâine și apă și s-au întărit, iar apoi s-au dus în Efes.

Intrând ei împreună în cetate, i-a aflat pe ei o femeie pe nume Romana, însemnată și vestită până și la Roma pentru răutatea lucrurilor ei. Ea ținea baia cea de obște în cetatea aceea. Femeia aceea, prinzându-i pe ei, i-a pus să slujească în baie și îi chinuia rău. Însă cu meșteșugirea sa i-a tras pe amândoi spre slujba sa, pe Ioan ca să aprindă focul, iar pe Prohor să toarne apă. Și au petrecut într-o nevoie ca aceea multă vreme.

În baia aceea era un demon, care în toți anii sugruma pe unul din cei ce se spălau într-însa, tânăr sau tânără. Căci, atunci când s-a zidit baia și s-a

săpat temelie, au fost îngropați acolo de vii un tânăr și o tânără, după sfat idolesc – și de atunci a început a se face mereu câte o ucidere ca aceea. Apoi, s-a întâmplat în acea vreme de a intrat în baie un copil, anume Domnos, fiul lui Dioscorid, mai-marele cetății. Pe când se spăla Domnos în baie, a năvălit asupra lui dracul și l-a sugrumat. Și plângere multă s-a făcut după dânsul și s-a auzit aceasta în toată cetatea Efesului. Dioscorid, înștiințându-se de aceasta, era în mare tristare, încât a și murit de necaz. Iar Romana se ruga mult Artemidei ca să învieze pe Domnos. Și, rugându-se, își chinuia trupul său, dar n-a izbutit nimic.

Iar Ioan, întrebând pe Prohor despre ceea ce se întâmpla, i-a văzut pe dânsii Romana vorbind și a apucat pe Ioan și a început a-l bate tare, muștrându-l și ocărându-l. Și, aruncând pricina morții lui Domnos asupra lui Ioan, i-a zis: „De nu vei învia pe Domnos, voi despărți sufletul tău de trup”. Ioan, rugându-se, a înviat pe copil și s-a spăimântat duhul Romanei, zicând că sau Dumnezeu, sau fiul lui Dumnezeu este el. Iar Ioan propovăduia puterea lui Hristos și-i învăța să creadă întru Dânsul. Apoi a înviat și pe Dioscorid. Și Dioscorid, Domnos și Romana crezură în Hristos și se botezară. Deci, a căzut frică peste tot poporul și se mirau de ceea ce se făcuse, și unii ziceau de Ioan și de Prohor că sunt vrăjitori, iar alții ziceau că vrăjitorii nu învie morții. Deci a gonit Ioan duhul cel viclean din baie și petreceau amândoi în casa lui Dioscorid, întărind în credință pe cei nou luminați și învățându-i pe ei viața îmbunătățită.

Într-o vreme, s-a făcut praznicul Artemidei în Efes, și tot poporul sărbătorea, îmbrăcat fiind în haine albe, dănțuind și jucând lângă capiștea Artemidei. Iar aproape de capiștea era idolul zeiței aceleia. Suindu-se și Ioan la un loc înalt, a stat aproape de idol și muștra cu mare glas orbirea lor, zicându-le că nu știu cui se închină și că în locul lui Dumnezeu cinstesc pe diavol. Iar mulțimea s-a umplut de mânie pentru aceasta și a început a arunca cu pietre asupra lui Ioan. Dar nici o piatră nu l-a lovit pe dânsul, ci, întorcându-se, toate loveau pe cei ce le aruncau. Iar Ioan, întinzându-și mâinile în sus, a început a se ruga și îndată s-a făcut arșiță și zăduf mare pe pământ și au căzut din mulțime bărbați, ca la două sute – și au murit. Iar ceilalți, din frica ce îi cuprinsese, și-au venit în fire și se rugau lui Ioan ca să câștige milă, căci frică și cutremur căzuse peste dânsii. Iar dacă s-a rugat Ioan către Dumnezeu, toți morții au înviat și toți au căzut la picioarele lui Ioan și, crezând în Hristos, s-au botezat. Și acolo, la un loc care se numea Tihi, a tămăduit Ioan pe un slăbănog, care zăcea de doisprezece ani și care, sculându-se, a preamărit pe Dumnezeu.

Și multe alte semne împlinindu-se de Ioan, și străbătând vestea minunilor pretutindeni și văzând diavolul cel ce petrecea în capiștea Artemidei și înțelegând că are să se surpe de dânsul, a luat chip de ostaș asupra-și și, plângând cu amar, ședea la un loc anume. Iar cei ce treceau pe alătura îl întrebau pe el de unde este

și de ce plânge așa tare. Iar el zicea: „Eu sunt din Cezareea Palestinei, mai-mare peste temniță, și mi se dăduse mie să păzesc doi vrăjitori care veniseră de la Ierusalim, Prohor și Ioan, care erau osândiți la moarte pentru mulțimea lucrurilor rele ale lor, și dimineață era să fie cu amar pierduți, iar ei, cu vrăjile lor, au fugit din lanțuri și din temniță noaptea, și am căzut eu în răspundere pentru ei, căci a voit să mă piardă guvernatorul, pe mine pentru dânsii, dar eu m-am rugat boierului să mă lase să mă duc să-i caut. Și aud că acei vrăjitori se află aici, dar n-am ajutor ca să-i prindă pe ei cineva”.

Acestea zicând diavolul, arăta o scrisoare de mărturie pentru aceea și arăta și o pungă mare de aur, ca să o dea acelora care ar pierde pe niște vrăjitori ca aceia.

Acestea auzindu-le oarecare ostași, le era jale de dânsul și au pornit cu mulțime împotriva lui Ioan și a lui Prohor și, ducându-se în casa lui Dioscorid, îi ziceau: „Sau ne dai nouă pe vrăjitori, sau vom arde casa ta”. Iar Dioscorid voia ca mai bine casa lui să o ardă, decât să le dea lor pe Sfântul Ioan și pe Prohor. Dar, știind Ioan cu duhul că tulburarea poporului o să iasă în bine, s-a dat pe sine și pe Prohor adunării.

Aducându-i cu zgomot mulțimea, ajunseră la capiștea Artemidei. Și s-a rugat Ioan lui Dumnezeu, încât a căzut îndată capiștea idolească, dar n-a vătămat nici un om. Și a zis Apostolul către diavolul care ședea acolo: „Ție îți zic, necuratule diavole: spune câți ani ai de când petreci aici și de ai pornit tu pe poporul acesta asupra noastră?” Iar dracul a zis: „Sunt două sute patruzeci și nouă de ani de când petrec aici și eu am pornit pe poporul acesta asupra voastră”. Iar i-a zis Ioan lui: „Ție îți poruncesc, în numele lui Iisus Nazarineanul să nu mai petreci în locul acesta!” Și îndată a ieșit diavolul. Și s-a spăimântat tot poporul și au crezut mulți în Hristos. Încă s-au făcut și mai mari semne de Ioan și multă mulțime de oameni s-a întors la Domnul.

În acea vreme, Domițian, Cezarul romanilor (81-96), a ridicat prigoană mare asupra creștinilor. Ioan a fost pârât la dânsul și, prinzându-l eparhul Asiei, l-a trimis legat în Roma, la Cezar, unde, pentru mărturisirea lui Hristos, mai întâi l-au bătut, apoi l-au adăpat cu un pahar plin cu venin aducător de moarte, dar el nu s-a vătămat de otrăvă, după cuvântul lui Hristos: „**Și chiar ceva dătător de moarte de vor bea, nu-i va vătăma**” (Marcu 16, 18).

Atunci îl aruncară într-o căldare cu untdelemn foarte încins, dar și de acolo a ieșit nevătămat. Și strigau mulțimile: „Mare este Dumnezeul creștinilor”. Și Cezarul, neîndrăznind să chinuie mai mult pe Ioan, pentru că îl socotea pe el fără de moarte, l-a osândit la surghiun în insula Patmos, precum și în vis a zis Domnul lui Ioan: „Ți se cade ție multe să pătimești, și vei fi izgonit într-o insulă, care are mare trebuință de tine”.

Deci, luând ostașii pe Ioan cu Prohor, i-au dus în corabie și începură a călători pe mare. Iar într-una din zile, călătorind ei, șezură oamenii împărătești

la masă și s-au veselit, având mulțime de bucate și de băuturi. Dar unul dintre dâșii, tânăr fiind, jucându-se, a căzut din corabie în mare și s-a înecat. Atunci veselie lor, întru plângere li s-a întors, iar bucuria în tânguire, pentru că nu puteau să ajute cu nimic celui căzut în adâncul mării. Dar, mai ales tatăl copilului aceuia, fiind acolo, în corabie, se tânguia foarte și era cât pe ce să se arunce în mare, de n-ar fi fost ținut de alții. Știind pe Ioan puternic în semne, cu deadinsul toți l-au rugat ca să-i ajute. Iar el a întreat pe fiecare dintre dâșii pe care Dumnezeu cinstește.

Și ziseră ei unul pe Artema, altul pe Hercule, iar unii pe Asclepias și alții pe Artemida Efesului. Și a zis către dâșii Ioan: „Atâția zei aveți și nu pot să măntuiască un om din înecare?” Și i-a lăsat pe ei să fie în mâhnire, până a doua zi. Iar a doua zi, în ceasul al treilea din zi, fiindu-i jale și lui Ioan pentru moartea tânărului, s-a rugat lui Dumnezeu cu lacrimi din destul și îndată s-a făcut fierbere în mare și, ridicându-se spre corabie un val, a aruncat pe tânăr viu înaintea picioarelor lui Ioan. Acest lucru toți văzându-l, s-au spăimântat și s-au bucurat de tânărul cel întors de la înec. Iar pe Ioan au început a-l cinsti foarte și au luat de pe dânsul lanțurile cu care era ferecat.

Odată noaptea, în ceasul al cincilea, s-a făcut în mare o furtună grozavă și toți strigau, deznădăjduindu-se de viață. Și când corabia era aproape să se sfărâme, au strigat către Ioan, rugându-l să-i ajute și să roage pe Dumnezeu său ca să-i măntuiască din pierzarea aceea. Iar el, poruncindu-le lor să tacă, a început a se ruga și îndată a încetat furtuna și s-a făcut liniște numaidecât.

Altădată, când unul din ostași a fost cuprins de durerea pântecelui și era aproape să moară, Apostolul l-a făcut sănătos. Apoi, la o vreme, când li s-a sfârșit apa din corabie și mulți au slăbit de sete, fiind aproape de moarte, Ioan a zis lui Prohor să umple vasele cu apă din mare și, când vasele au fost pline, a zis: „În numele lui Iisus Hristos scoateți și beți”. Și scoțând, au aflat apă dulce, și bând, s-au răcorit, și pentru aceasta toți s-au botezat și voiau să scoată pe Ioan din legături, ca să meargă oriunde va vrea. Dar el îi sfătua pe dâșii să-l ducă la locul ce li s-a poruncit. Și, ajungând în insula Patmos, au dat scrisoarea ighemonului. Iar Miron, socrul ighemonului, a luat pe Ioan și pe Prohor în casa sa.

Miron avea un fiu mai mare, anume Apolonid, iar acela avea în sine un drac iscoditor, care spunea cele ce vor să fie. Și toți aveau pe Apolonid ca pe un prooroc. Dar când a intrat Ioan în casa lui Miron, Apolonid, s-a făcut îndată neștiut. El a fugit într-altă cetate, temându-se să nu izgonească Ioan din-tr-insul duhul cel iscoditor. Apoi, fiind necaz în casa lui Miron pentru Apolonid, pentru că se făcuse neștiut, a venit o scrisoare de la dânsul la Miron, care îl înștiința că Ioan vrăjitorul l-a izgonit pe el din casă cu farmecele și că nu poate să se întoarcă, până ce nu va pierde pe Ioan. Iar Miron, citind

scrisoarea, a alergat la ginerele său ighemonul, spunându-i ceea ce se făcuse. Iar ighemonul, prinzând pe Ioan, voia să-l dea pe el spre mâncare fiarelor.

Ioan l-a rugat însă pe ighemon să-i îngăduiască puțin și să-i dea voie să trimită el pe ucenicul său la Apolonid, făgăduindu-se că-l va întoarce acasă. Iar ighemonul n-a oprit să fie trimis ucenicul, dar pe Ioan, legându-l cu două lanțuri, l-a aruncat în temniță. Și s-a dus Prohor la Apolonid cu scrisoarea lui Ioan, în care era scris așa: „Ioan, Apostolul lui Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu, iscoditorului duh aceluia ce petrece în Apolonid, îi poruncesc: În numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh, să ieși din zidirea lui Dumnezeu și să nu mai intri într-însa niciodată, ci afară din insula aceasta singur să fii, în locuri fără de apă, iar nu întru oameni!”

Când a ajuns Prohor cu scrisoarea aceasta la Apolonid, îndată a ieșit dintr-însul dracul. Iar Apolonid și-a venit în fire și, ca din somn deșteptându-se, a plecat cu Prohor, întorcându-se în cetatea sa. Dar nu a mers îndată acasă, ci a alergat mai întâi la Ioan în temniță și, căzând la picioarele lui, îi dădea mulțumită pentru că l-a slobozit de duhul cel necurat. Și, înștiințându-se părinții, frații și rudeniile de întoarcerea lui Apolonid, s-au adunat toți și s-au bucurat și l-au scos pe Ioan din lanțuri și din închisoare.

Apoi Apolonid a spus despre sine: „Iată, mulți ani sunt de când mă odihneam pe patul meu, cuprins de un somn greu; și, un om, de-a stânga patului, stând, m-a scuturat și m-a deșteptat. Era mai negru decât un trunchi pârlit și putred, iar ochii lui ardeau ca luminile și m-am cutremurat de frică. Iar el a zis către mine: „Deschide-ți gura ta” și am deschis-o și a intrat în gura mea și a umplut pântecul meu și din ceasul acela, mi-a făcut mie cunoștință și la bine și la rău și pentru toate cele ce se făceau în casă. Iar când a intrat Apostolul lui Hristos în casa noastră, atunci mi-a zis cel ce ședea în mine: „Să fugi de aici, Apolonide, ca să nu mori rău, că acest om este vrăjitor și are să te omoare pe tine”. Și îndată am ieșit și am fugit în altă cetate. Iar când am vrut să mă întorc, nu mă lăsa, zicându-mi: „De nu va muri Ioan, tu nu vei putea să trăiești în casa ta”. Venind Prohor în cetatea în care eram, dacă l-am văzut pe el, îndată necuratul duh a ieșit din mine cu același chip cu care a intrat întâi în pântecul meu. Și m-am ușurat de multă greutate, mintea mea s-a îndreptat și m-am făcut sănătos”. Auzind acestea, toți au căzut în fața lui Ioan. Iar el, deschizându-și gura sa, i-a învățat pe ei credința cea în Domnul nostru Iisus Hristos.

Și au crezut Miron cu femeia și cu fiii săi și s-au botezat și s-a făcut bucurie mare în casa lui. Iar, mai pe urmă, și femeia ighemonului, Hrisippia, fiica lui Miron, a primit Sfântul Botez cu fiul său și cu toate slugile sale. Iar după dânsa, Lavrentie, bărbatul ei, guvernatorul acelei insule, s-a botezat și și-a lepădat stăpânirea sa, ca să slujească lui Dumnezeu mai cu slobozenie. Și au petrecut Ioan cu Prohor în casa lui Miron trei ani, propovăduind cuvântul

lui Dumnezeu. Și multe semne și minuni au făcut acolo cu puterea lui Iisus Hristos. Bolnavii i-au tămăduit și dracii i-au gonit, au răsturnat la pământ numai cu cuvântul capiştea lui Apollo cu toți idolii lui și pe mulți, aducând la credință, i-au botezat.

Era în părțile acelea un vrăjitor, anume Chinops, petrecând în loc pustiu și sfātuindu-se cu necuratele duhuri ani îndelungați. Oamenii din insulă îl aveau toți pe acela ca pe un zeu, pentru nălucirile care se făceau de dânsul. Iar jertfitorii lui Apollo, mâniindu-se foarte împotriva lui Ioan pentru risipirea capiştei lui Apollo și pentru că i-a întors pe toți oamenii la credința sa, învățându-i în numele lui Iisus Hristos, s-au dus la Chinops și s-au jeluit înaintea lui împotriva Apostolului lui Hristos, rugându-l pe el să izbândească necinstirea idolilor lor. Dar Chinops n-a vrut să meargă în cetate, fiindcă de mulți ani petrecea în locul acela, neieșind de acolo, ci, mai mult primind cetățenii care mergeau la dânsul. Însă le-a făgăduit că o să trimită un duh viclean în casa lui Miron, ca să ia sufletul lui Ioan și să-l dea pe el judecății celei veșnice. Deci, a doua zi, a trimis la Ioan pe un mai-mare din viclenele duhuri, poruncindu-i să aducă la dânsul sufletul lui.

Diavolul, mergând în casa lui Miron, a stat la locul unde era Ioan. Acesta însă, știind de acel diavol, i-a zis: „Îți poruncesc ție, în numele lui Hristos, să nu ieși din locul acesta, până nu-mi vei spune pentru care pricină ai venit aici, la mine”. Diavolul însă stătea legat de cuvântul lui Ioan, zicând către dânsul: «Jertfitorii lui Apollo au mers la Chinops și s-au rugat lui, ca să meargă în cetate și să aducă asupra ta moarte și n-a vrut, zicând: „De mulți ani trăiesc în locul acesta neieșind de aici, și acum oare să mă ostenesc pentru acel om ce este prost și de nimic? Ci, mergeți și vă vedeți de treabă în calea voastră, iar de dimineață eu voi trimite un înger al meu, care va lua sufletul lui și-l va aduce la mine și eu îl voi da pe el judecății celei veșnice”».

A zis Ioan către diavolul acela: „Te-a mai trimis pe tine vreodată undeva ca să iei suflet omenesc și să-l aduci la dânsul?” Și a zis diavolul: „Am fost trimis de am omorât, dar suflet n-am luat”. Iar Ioan zise: „Dar pentru ce îl ascultați pe el?” Și diavolul zise: „Toată puterea satanei este întru dânsul și are învoire cu boierii noștri și noi cu dânsul suntem și Chinops ne ascultă pe noi, și noi pe el”. Apoi i-a zis Ioan: „Eu, Apostolul lui Iisus Hristos, îți poruncesc ție, duhule viclean, să nu mai intri în locuințele omenești, nici să te mai întorci la Chinops, ci să ieși și să te muncești afară din insula aceasta”. Și îndată a ieșit diavolul din insulă.

Chinops, văzând că nu se întoarce duhul, a trimis pe altul, dar și acela a pățimit tot așa. Apoi pe alți doi din mai-marii întunericului a trimis și a poruncit ca unul să între la Ioan, iar altul să stea afară, să-i aducă răspuns lui. Intrând un diavol la Ioan, a pățimit aceleași ca și cei ce au mers mai întâi, iar

celălalt diavol, care stătea afară, văzând nevoia tovarășului său, a fugit la Chinops și i-a spus ceea ce se făcuse. Chinops s-a umplut de mânie pentru aceasta și, luând toată mulțimea diavolească, a mers în cetate și s-a bucurat toată cetatea văzând pe Chinops, și toți, mergând, i se închinau lui. Aflând pe Ioan că învăța poporul, s-a umplut de multă mânie și a zis către popor: „Oameni orbi, de ce ați rățâcit din calea adevărului? Ascultați-mă pe mine. De este drept Ioan și de sunt drepte cele grăite de dânsul, să vorbească cu mine și să facă aceleași minuni pe care eu le voi face, și veți vedea cine din noi este mai mare: Ioan, sau eu? De va fi el mai mare decât mine, voi crede și eu cele grăite și făcute de dânsul”.

Și, luând Chinops pe un tânăr, i-a zis lui: „Tinere, este viu tatăl tău?” Iar el i-a răspuns lui: „A murit”. Și a zis Chinops: „Cu ce moarte a murit?” Acela a zis: „Corăbier a fost și, spărgându-se corabia, s-a înecat în mare”. Și a zis Chinops către Ioan: „Acum să-ți arăți, Ioane, puterea ta, ca să credem cele zise de tine, să pui pe tată, viu, înaintea fiului său!” Și a zis Ioan: „Nu m-a trimis pe mine Hristos ca să ridic pe cei morți din mare, ci pe oamenii cei amăgiți să-i învăț”. Și a zis Chinops tuturor oamenilor: „Măcar acum să mă credeți pe mine că Ioan este înșelător și vă amăgește pe voi. Prindeți-l pe el și-l țineți, până ce voi aduce pe tatăl tânărului, viu. Și ținură pe Ioan. Chinops și-a întins mâinile și a lovit cu ele și a făcut plesnet în mare și, toți temându-se, s-a făcut nevăzut de la ochii lor. Și toți și-au ridicat glasurile lor, zicând: „Mare ești, Chinopse”. Și, de năprasnă, a ieșit Chinops din mare, ținând, precum a zis, pe tatăl tânărului, și toți se mirau.

Și a zis Chinops: „Oare acesta este tatăl tău?” A zis tânărul: „Așa, doamne”, și s-au închinat toți lui Chinops. Și popoarele căutau să ucidă pe Ioan, dar i-a oprit pe ei Chinops, zicându-le: „Când veți vedea mai mari decât acestea, atunci să fie chinuit”. Și chemând pe alt om, i-a zis lui: „Dar tu, ai avut fiu?” „Da, doamne, dar din zavistie l-a ucis cineva”. Și îndată a strigat Chinops, chemând pe nume pe ucigaș și pe cel ucis, și amândoi au stat de față. Și a zis Chinops aceluia om: „Oare acesta este fiul tău?” Și a zis omul: „Da, doamne”. Și a zis Chinops lui Ioan: „Ce te minunezi, Ioane?” Și i-a zis Ioan: „Eu de aceasta nu mă minunez”. Și a zis Chinops: „Mai mari decât acestea vei vedea, și atunci te vei minuna și nu vei muri, până ce nu te voi înfricoșa cu semnele”. Și a zis Ioan lui Chinops: „Semnele tale, degrabă se vor strica”.

Iar mulțimea, auzind un cuvânt ca acesta, s-a repezit asupra lui Ioan și l-a bătut foarte mult, până când a crezut că este mort. Și a zis Chinops către popor: „Lăsați-l neîngropat, ca să-l mănânce păsările cerului”. Și se duseră toți de la acel loc, bucurându-se cu Chinops. Iar după aceasta, auzind Chinops că Ioan învață la locul ce se numea „Aruncare de pietre”, a chemat pe un diavol cu care făcea vrăji. Și, mergând la locul acela, a zis lui Ioan: „Gândesc

că mai multă rușine și înfruntare să-ți fac ție și pentru aceea te-am lăsat viu. Să vii însă la nisipul mării și vei vedea puterea mea și te vei rușina”. Și urmau după dânsul acei trei diavoli, de care se părea poporului că Chinops i-a înviat din morți. Și, lovind tare, cu plesnet, mâinile sale, s-a afundat și, de la ochii tuturor, s-a făcut nevăzut.

Iar mulțimea a strigat: „Mare ești, Chinopse, și nu este altul mai mare decât tine!” Iar Ioan a poruncit diavolilor celor ce purtau chip omenesc să nu se ducă de la dânsul și s-a rugat Domnului ca să nu se socotească întru cei vii Chinops – și așa a fost. Pentru că, deodată, s-a tulburat marea și fierbea cu valurile și n-a mai ieșit Chinops din mare, ci a rămas acolo în adâncul mării, precum Faraon cel de demult, afundându-se ticălosul. Iar diavolilor acelora pe care îi socotea poporul că sunt oameni sculați din morți, le-a zis Ioan: „Întru numele lui Iisus Hristos Celui răstignit și a treia zi înviat, să ieșiți din insula aceasta!” Și îndată s-au făcut nevăzuți. Iar poporul stăruia, așteptând pe Chinops trei zile și trei nopți pe nisip, până când, de foame și de sete și de arșița soarelui, cei mai mulți dintr-înșii au slăbit și zăceau fără de glas, dintre care trei copii au murit. Iar pe oamenii aceia miluindu-i Ioan și rugându-se pentru mântuirea lor și vorbindu-le mult despre credință, le-a înviat copiii, le-a tămăduit neputincioșii și, toți apropiindu-se într-un gând la Domnul, s-au botezat și s-au dus la casele lor, slăvind pe Hristos. Iar Ioan a mers în casa lui Miron și, vorbind adeseori la popor, îi învăța în numele Mântuitorului Iisus Hristos.

Odată a găsit lângă cale un om bolnav, zăcând cuprins de fierbințeală – și l-a tămăduit cu semnul Crucii. Acest lucru văzându-l un iudeu, anume Filon, care se întreba cu dânsul din Scriptură, a poftit pe Ioan în casa lui. Și femeia sa, care era leproasă, a căzut la Apostol și îndată s-a tămăduit de lepră și a crezut în Hristos. Atunci și iudeul însuși a crezut și a primit Sfântul Botez în casa sa. După aceasta, Sfântul Ioan a ieșit în târg și s-a adunat la dânsul poporul, ca să asculte din gura lui învățătura cea mântuitoare.

Apoi au venit și jertfitorii idolești, dintre care unul, ispitindu-l pe Sfântul Ioan, a zis: „Învățătorule, am un fiu olog de amândouă picioarele, mă rog ție să-l tămăduiești pe el și, de-l vei tămădui, voi crede și eu în Dumnezeuul pe care tu Îl propovăduiești”. Iar Sfântul a zis către dânsul: „Pentru ce ispitești așa pe Dumnezeu, Care va arăta aievea viclesugul inimii tale?” Zicând acestea, Ioan l-a trimis la fiul lui cu aceste cuvinte: „În numele lui Hristos, Dumnezeuul meu, scoală-te și vino la mine”. Iar el, sculându-se, îndată a venit sănătos la Sfântul Ioan. Tatăl lui însă, pentru acea ispitire, a ologit în acel ceas de amândouă picioarele și a căzut la pământ de cumplită durere și striga, rugând pe Sfântul: „Miluiește-mă, Sfinte al lui Dumnezeu și mă tămăduiește cu numele lui Hristos, Dumnezeuul tău. Cred că nu este alt Dumnezeu afară de

El". Deci, milostivindu-se, Sfântul a făcut pe jertfitor sănătos și, învățându-l credința, l-a botezat în numele lui Iisus Hristos.

A doua zi, Ioan a mers la un loc unde zăcea un om care avea neputința udului și care nu se sculase de pe patul său șaptesprezece ani. Pe acesta Apostolul l-a tămăduit cu cuvântul și l-a luminat cu Sfântul Botez. Apoi, în acea zi, a trimis la Ioan antipatul, care se dusese la Lavrentie, ginerele lui Miron, rugându-l foarte mult să vină în casa lui, căci femeii lui, fiind însărcinată, îi venise ceasul nașterii și suferea cumplit, neputând să nască. Sfântul a mers degrab; și numai cât a pășit cu piciorul pe pragul casei, îndată femeia a născut și i s-a ușurat durerea. Văzând aceasta, antipatul a crezut în Hristos, cu întreagă casa sa.

Petrecând Ioan acolo trei ani, s-a dus în altă cetate, care era la cincizeci de stadii depărtare, în care locuitorii erau întunecați cu întunericul închinării la idoli. Intrând el acolo, a văzut pe popor făcând praznic idolilor, precum și pe niște tineri legați; și a întrebat pe unul din cei ce stăteau acolo: „Pentru ce sunt legați tinerii aceștia?” Omul acela i-a răspuns: „Avem pe marele zeu Lup, căruia acum îi săvârșim praznicul, deci acelaia or să i se junghie tinerii aceștia spre jertfă”. Ioan a rugat pe omul acela ca să-i arate și lui pe acel zeu al său. Iar el a zis: „De vrei să-l vezi pe el, să aștepti până la al patrulea ceas din zi și vei vedea jertfitorii cu poporul, mergând la locul unde se arată zeul, vei merge și tu cu dâșșii și vei vedea pe zeul Lup”. Iar Ioan i-a zis: „Te văd pe tine om bun, iar eu sunt nou-venit aici, mă rog ție ca tu însuși să mă duci îndată la acel loc, căci doresc foarte mult să văd pe zeul vostru și, de mi-l vei arăta, îți voi da un mărgăritar de mare preț”.

El, luând pe Ioan, l-a dus și i-a arătat un loc de luncă noroios și plin de apă și i-a zis: „De aici iese Lup, zeul nostru și se arată la popor”. Ioan aștepta deci ieșirea aceluia zeu și, iată, aproape de al patrulea ceas din zi, s-a arătat diavolul în chip de lup prea mare, ieșind din apă, pe care Sfântul Ioan, legându-l cu numele lui Hristos, l-a întrebat: „De câți ani locuiești aici?” Diavolul i-a răspuns: „De șaptezeci de ani”. Iar Apostolul lui Hristos a zis: „Îți poruncesc ție, în numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh, să ieși din insula aceasta și să nu mai vii niciodată aici!” Și îndată diavolul s-a stins.

Omul acela, văzând ceea ce se făcuse, s-a spăimântat și a căzut la picioarele Sfântului Ioan. Iar el l-a învățat pe dânsul sfânta credință și i-a zis: „Iată, îți dau mărgăritarul pe care ți l-am făgăduit”. În acea vreme, jertfitorii, având cuțite în mâini, au ajuns la locul acela cu tinerii cei legați și popor mult cu dâșșii, așteptând ieșirea lupului, vrând să-i junghie pe tineri spre mâncarea lui. Dar, după ce au așteptat mult, neputând să mai îngăduie, Ioan s-a apropiat de dâșșii și i-a rugat, zicând: „Dezlegați pe tinerii cei nevinovați, că iată nu mai este Lup, zeul vostru. Acesta era diavol, pentru că puterea lui Iisus Hristos

l-a biruit și l-a alungat". Ei, auzind că a pierit Lup, s-au înfricoșat și, așteptând mult pe zeul lor și neaflându-l, au dezlegat pe tineri și i-au lăsat slobozi și sănătoși. Atunci Sfântul Ioan a început a le propovădui pe Hristos și a le arăta greșeala lor, din care mulți, crezând, s-au botezat.

Era în acea cetate o baie, în care spălându-se, fiul jertfitorului lui Zeus a fost sugrumat de diavolul cel ce petrecea acolo. Auzind aceasta tatăl lui, a alergat cu mare plângere la Sfântul Ioan, rugându-l ca să-l învieze pe fiul său, făgăduind să creadă în Hristos. Sfântul a mers cu dânsul și a înviat pe mort cu numele lui Hristos. A întrebat apoi pe tânăr care a fost pricina morții lui. El a răspuns: „Spălându-mă, a ieșit ceva negru din apă, m-a apucat și m-a sugrumat”. Deci Sfântul Ioan cunoscând că diavolul locuiește în baia aceea, l-a jurat pe el și l-a întrebat: „Cine ești tu și de ce locuiești aici?” Diavolul a răspuns: „Eu sunt acela pe care tu în Efes, l-ai izgonit din baie; și stau aici de șase ani, supărând poporul”. Atunci Sfântul Ioan l-a izgonit pe el și din hotarul acela. Văzând aceasta, jertfitorul a crezut în Hristos și s-a botezat cu fiul și cu toată casa sa.

După aceasta, a ieșit Ioan puțin la târg, unde s-a adunat lumea din toată cetatea, ca să asculte cuvântul lui Dumnezeu. Și iată, o femeie a căzut la picioarele lui, rugându-l cu lacrimi să-l tămăduiască pe fiul ei îndrăcit, pentru care își cheltuisese mai toată averea la doctori. Sfântul a poruncit să-l aducă la dânsul și, deîndată ce trimișii au spus îndrăcitului că este chemat de Ioan, îndată a ieșit diavolul dintr-însul și tânărul, venind sănătos la Sfântul, a crezut în Hristos și s-a botezat dimpreună cu maica sa.

În aceeași cetate era o capiște vestită a idolului Dionisie, pe care închinătorii de idoli îl numeau „tată slobod”. La praznicul acestuia, adunându-se acolo bărbați și femei, dănțuiau cu mâncări și băuturi. Și îmbătându-se, făceau fărădelegi mari în cinstea spurcatului idol. Acolo mergând Ioan în vremea praznicului lor, îi muștra pentru spurcata lor sărbătoare. Iar jertfitorii, care erau foarte mulți, prinzându-l pe el, l-au bătut și, trăgându-l afară, l-au lăsat legat și s-au întors iar la dănțuirile lor. Apoi Sfântul Ioan s-a rugat lui Dumnezeu ca să nu le rabde lor o fărădelege ca aceea și, îndată, capiștea a căzut din temelie și i-a ucis pe toți jertfitorii. Iar ceilalți, tremurând, dezlegară pe Sfântul și-l rugau pe el să nu-i piardă și pe dânșii cu ceilalți.

În aceeași cetate era un vrăjitor vestit, pe nume Nukian. Acesta, înștiințându-se de căderea capiștei și de pierzarea jertfitorilor, s-a mâniat foarte și, venind la Sfântul Ioan, i-a zis: „Nu ai făcut bine că ai stricat capiștea lui Dionisie și ai pierdut pe jertfitorii lui, căci tot poporul se mânia foarte împotriva ta pentru aceasta. Deci, rogu-mă ție, ca să-i învii pe ei, precum ai înviat pe fiul jertfitorului în baie și eu voi crede în Dumnezeul tău”. Răspuns-a Sfântul: „Pricina pierzării le-a fost fărădelegea lor. Pentru aceea, nu sunt vrednici ca să viețuiască aici, ci să se muncească în iad”. Răspuns-a Nukian:

„De nu poți tu să-i învii, iată eu, cu numele idolilor mei, voi face să învie credincioșii zeilor, și capiștea o voi alcătui întregă. Dar atunci nici tu nu vei scăpa de moarte”.

Aceasta zicând, se despărțiră. Ioan s-a dus să învețe poporul, iar Nukian s-a dus la locul capiștei ce căzuse și a înconjurat-o pe ea, vrăjind. Și a făcut aceasta, că statură doisprezece diavoli în chipul jertfitorilor celor uciși, cărora le-a poruncit să meargă după dânsul și să ucidă pe Ioan. Și ziseră diavolii: „Noi nu numai a-l ucide nu putem, ci nici a ne arăta, la locul unde este el. Iar de vrei să moară Ioan, mergi și adu aici poporul, ca, văzându-ne pe noi, să se mânie asupra lui Ioan și să-l piardă pe el”.

Ducându-se, Nukian a aflat mult popor ascultând învățătura Sfântului Ioan, apoi cu mare glas a strigat: „O, nepricepuților, pentru ce v-ați dat pe voi să vă amăgească străinul acesta care a pierdut capiștea voastră, împreună cu jertfitorii? Dacă îl veți asculta cu luare aminte, o să vă piardă. Veniți cu mine și veți vedea pe jertfitorii voștri, pe care eu i-am înviat. Încă și capiștea voastră cea risipită, înaintea ochilor voștri o voi ridica, lucru pe care Ioan nu poate să-l facă”. Iar ei, fără de minte fiind, au lăsat pe Ioan și cu toți au mers după dânsul. Sfântul însă, pe altă cale, a ajuns cu Prohor înaintea lor, acolo unde diavolii aceia erau în chip de jertfitori înviați.

Deci, văzând diavolii pe Ioan, îndată au pierit; și iată, Nukian a venit cu poporul. Și fiindcă n-au aflat pe diavoli, s-au supărat foarte și Nukian a început iarăși a înconjura capiștea cea risipită, vrăjind și chemându-i pe dânșii, dar nimic n-a izbutit. Apoi, s-a înserat și, mâniindu-se poporul, voia să ucidă pe Nukian, pentru că i-a amăgit și i-a înstrăinat de Sfântul Ioan. Iar alții au zis: „Luându-l, să-l ducem pe el la Ioan și, ce ne va zice nouă, aceea să-i facem”.

Auzind aceasta Sfântul, a apucat pe aceeași cale înaintea lor și a ajuns primul la locul acela, unde poporul, aducând pe Nukian înaintea Sfântului Ioan, a zis: „Acest amăgitor și vrăjmaș al tău a gândit să te piardă! Ce zici să-i facem?” Sfântul le-a zis: „Să-i dați drumul, ca să se pocăiască!”

A doua zi, Ioan învăța iar poporul să creadă în Hristos și mulți dintre dânșii, crezând, se rugau ca să se boteze de Ioan. Dar, când Ioan i-a dus la râu, Nukian a prefăcut cu farmecele sale apa în sânge. Sfântul a orbit cu rugăciunea pe Nukian și, făcând apa iar curată, a botezat într-însa pe toți cei ce au crezut.

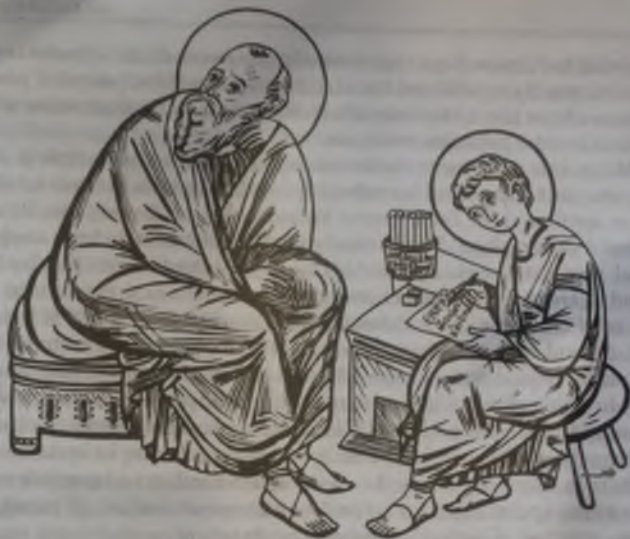
Cu aceasta biruindu-se, Nukian și-a venit în simțire și, căindu-se cu adevărat, a rugat pe Apostol să-i fie milostiv lui. Iar Sfântul Ioan, văzând pocăința lui, l-a învățat din destul și l-a botezat și îndată a văzut și a dus pe Ioan în casa sa, în care, când a intrat Ioan, deodată toți idolii au căzut și s-au sfărâmat ca praful. Această minune văzând-o casnicii lui, s-au înfricoșat și, crezând, s-au botezat cu toții.

Era o femeie văduvă în cetatea aceea, bogată și frumoasă, anume Procliania. Aceasta având un fiu frumos la vedere, cu numele Sosipatru, s-a aprins prin diavolească lucrare asupra lui și se sârguia cu totul să-l tragă pe el la a ei fărădelege. Dar, fiul ei, priceput fiind și urând-o pe ea pentru nebunia aceea, a fugit de dânsa și a mers la locul unde Sfântul Ioan învăța atunci. Și asculta cu dulceață cuvintele Apostolului. Iar Ioan, cu Duhul Sfânt, pe toate cele de dânsul gândite văzându-le, l-a luat deoparte și-l învăța să-și cinstească mama, numai să nu o asculte la lucrul cel neiertat de lege, nici să spună cuiva de aceasta, ci să acopere greșeala mamei sale. Dar Sosipatru n-a vrut să se întorcă în casa mamei sale, cu toate că, a patra zi, aflându-l Procliania, l-a apucat de haină, trăgându-l cu sila acasă.

La acest tipăt a sosit antipatul, care nu de mult venise în cetatea aceea și a întrebat pentru ce femeia trage așa pe acel tânăr. Iar mama, ascunzându-și gândul său cel fărădelege, a aruncat clevetire asupra fiului, cum că ar fi vrut să-i facă ei silă, și-și rupea părul său, cu plângere răcnind. Acestea auzindu-le, antipatul a crezut minciuna ei și a judecat pe nevinovatul Sosipatru, osândindu-l să fie cusut într-un sac de piele, în care se aflau cumplite jivine, și să fie aruncat în mare. Înștiințându-se de aceasta, Ioan a mers la antipat, unde a dat pe față nedreapta judecată și l-a muștrat, pentru a fi osândit la moarte pe nevinovatul tânăr, necercetând bine pricina. Iar Procliania a grăit și asupra Sfântului Ioan, cum că acest amăgitor a învățat pe fiul ei la această răutate. Auzind acestea antipatul, a poruncit ca, în același sac, să-i coasă pe Sfântul Apostol și pe Sosipatru, dimpreună cu felurite jivine și să-i înece. Iar Sfântul Ioan s-a rugat și îndată s-a cutremurat pământul. Și mâna antipatului, aceea cu care a arătat asupra Sfântului, s-a uscat. Iar Proclianiei i s-au uscat amândouă mâinile și ochii i s-au întors.

Văzând acestea, judecătorul s-a spăimântat foarte tare și toți cei ce erau acolo au căzut la pământ de frică. Și a rugat pe Ioan să-l miluiască pe el și să-i tămăduiască mâna cea uscată. Iar Ioan, învățându-l despre dreapta judecată și despre credința cea în Hristos, l-a tămăduit și l-a botezat în numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh. Și așa s-a mântuit de ispită și de moarte nevinovatul Sosipatru, iar judecătorul a cunoscut pe adevăratul Dumnezeu.

De frica aceea, Procliania a fugit la casa ei, având asupra sa pedepsirea lui Dumnezeu. Iar Apostolul și cu Sosipatru au mers împreună la casa ei. Sosipatru nu vroia să meargă la mama sa. Dar Ioan îl învăța să nu fie rău, încredințându-l că, de acum, nu va mai auzi de la mama sa nici o fărădelege pentru că s-a înțeleptit, lucru care s-a și întâmplat. Când au intrat în casa ei, Apostolul cu Sosipatru, Procliania a căzut îndată la picioarele Apostolului, mărturisindu-se cu plângere și căindu-se de toate greșelile. Și, tămăduind-o de durere și

învățând-o la credință și la curăție, Apostolul a botezat-o cu toată casa ei. Și așa înțelepțindu-se, Procliana și-a petrecut zilele sale în mare pocăință.

În acea vreme, a fost ucis împăratul Domițian, iar după dânsul a luat scaunul Romei Nerva (96-98), om foarte bun. Acesta a slobozit pe toți cei ce erau sub pedepse. Atunci Ioan, slobozindu-se din surghiun, a socotit deocamdată să se întoarcă la Efes, căci aproape tot poporul ce era în Patmos îl întorsese la Hristos.

Înștiințându-se creștinii din Patmos de un așa gând, l-au rugat să nu-i părăsească pentru totdeauna. Apoi, pentru că Sfântul Ioan n-a vrut să rămână cu dânsii, ci a dorit să se întoarcă la Efes, atunci l-au rugat ca, măcar Evanghelia pe care a scris-o acolo să le-o lase lor, întru pomenirea învățaturii sale. Căci, odinioară, poruncind post pentru toți, a luat cu sine pe ucenicul său, Prohor și a ieșit din cetate ca la cinci stadii și s-a suit într-un munte înalt, unde trei zile a petrecut în rugăciune. Iar după acele trei zile s-a făcut tunet mare și fulgere și s-a cutremurat muntele, iar Prohor a căzut la pământ de frică. Ioan, întorcându-se la dânsul, l-a ridicat și l-a pus de-a dreapta sa și i-a zis: „Să scrii cele ce vei auzi din gura mea”. Și iar ridicându-și ochii spre Cer, s-a rugat și, după rugăciune, a început a grăi: „**La început era Cuvântul**” (Ioan 1, 1) și celelalte. Iar ucenicul, cu luare-aminte a scris toate cele ce a auzit din gura lui. Și a scris *Sfânta Evanghelie* pe care, pogorându-se din munte, a poruncit lui Prohor să o prescrie. Și a vrut ca pe cea prescrisă să o lase

creștinilor în Patmos, după rugămintea lor, iar pe cea dintâi a ținut-o la sine. În aceeași insulă a scris Sfântul Ioan cu mâna sa și *Apocalipsa*, pentru că, postind în munte câteva zile, a văzut negrăitele descoperiri ale lui Dumnezeu, și prin scrisoare le-a dat pe acelea credincioșilor.

Mai înainte de plecarea sa din insula aceea, a înconjurat cetățile și satele dimprejur, întărind pe frați în credință. Și i s-a întâmplat lui a fi într-un sat, în care un jertfitor al lui Zeus, anume Euharis, avea un fiu orb, care de mult dorea să-l vadă pe Ioan. Deci, auzind că Ioan a venit în satul lor, a alergat la dânsul, rugându-l pe el ca, venind în casa lui, să-i tămăduiască fiul. Iar Ioan, văzând că are să câștige suflete omenеști, a mers în casa jertfitorului și a zis fiului celui orb: „În numele Domnului meu Iisus Hristos, vezi!” Și îndată a văzut. Auzind aceasta, Euharis a crezut în Hristos și s-a botezat cu fiul său.

În toate cetățile acelei insule Sfântul Ioan a așezat bine sfintele biserici, punându-le lor episcopi și preoți și, învățându-i pe ei cu îndestulare, i-a mulțumit pe toți și s-a întors la Efes. Și l-au petrecut pe el credincioșii cu plângere și cu tânguire multă, nevrând să se lipsească de un soare ca acela, care cu învățătura sa a luminat țara lor. Iar el, intrând în corabie, i-a binecuvântat pe toți și s-a dus. Apoi ajungând el la Efes, l-au întâmpinat credincioșii cu negrăită bucurie, strigând și zicând: „Bine este cuvântat cel ce vine întru numele Domnului” și l-au primit cu cinste. Și aici petrecând, n-a încetat niciodată lucrul, învățând totdeauna poporul și povățuindu-l la calea mântuirii.

Încă nu se cuvine a tăcea și pe aceasta pe care ne-o mărturisește Clement Alexandrinul. Odată, pe când umbla în Asia prin cetăți, Apostolul a văzut un tânăr pornit din fire a face binele, pe care, luându-l, l-a învățat și l-a botezat. Apoi, vrând să se ducă de acolo în altă parte la propovăduirea Evangheliei, înaintea tuturor a încredințat pe tânărul acela episcopului acelei cetăți, ca să-l învețe pe el la tot lucrul bun. Iar episcopul, luând pe tânăr, l-a învățat pe el Sfânta Scriptură. Dar nu se îngrijea de dânsul așa precum îi era datoria, nici nu-i dădea o învățătură ca aceea care se cuvine tinerilor, ci l-a lăsat în voia lui, încât, după puțină vreme a început tânărul a viețui rău, a se îmbăta și a fura. Apoi, s-a apucat de tovarășie cu tâlharii, care, luându-l, l-au dus în pustie și, suindu-l în munte, l-au făcut căpitan al bandei lor și făceau războire cu silă la drumul mare.

Iar, după câțeva vreme întorcându-se Ioan, a venit în cetatea aceea și, auzind de tânăr că s-a îndărătnicit și s-a făcut tâlhar, a zis către episcop: „Să-mi dai amanetul pe care ți l-am lăsat spre pază, ca în niște mâini credincioase. Să-mi aduci tânărul pe care înaintea tuturor ți l-am încredințat, ca să-l înveți frica lui Dumnezeu”. Iar episcopul a zis cu plângere: „A pierit tânărul, a murit cu sufletul, iar cu trupul face tâlhărie pe la drumuri”. Iar Ioan a zis episcopului: „Oare, așa se cădea ție să păzești sufletul fratelui tău?

Să-mi dai un cal și un om, ca să mă ducă să-l caut pe acela pe care tu l-ai pierdut". Și, plecând, când a sosit Ioan la tâlhari, i-a rugat pe ei să-l ducă la căpitanul lor, iar aceștia l-au dus. Văzând tânărul pe Sfântul Ioan, s-a rușinat și, sculându-se, a fugit în pustie. Dar Ioan, uitându-și bătrânețile sale, alerga după dânsul, strigând: „Întoarce-te, fiul meu, la părintele tău și nu te dez-nădăjdui de greșeala ta, primesc eu păcatele tale asupra mea. Deci, stai și mă așteaptă, că Domnul m-a trimis la tine!”

Apoi, întorcându-se tânărul, cu cutremur și cu rușine mare, a căzut la picioarele Sfântului Ioan, neîndrăznind a căuta la fața lui. Iar Ioan, arătându-i părintească dragoste, l-a cuprins pe el, sărutându-l și, luându-l, l-a dus cu bucurie în cetate, căci aflase oia cea pierdută. Apoi l-a învățat pe el mult, povățuindu-l la pocăință, în care bine ostenindu-se tânărul, a plăcut lui Dumnezeu. Și câștigând iertare de greșelile sale, s-a mutat cu pace la Domnul.

În aceeași vreme era un creștin care ajunsese în mare sărăcie și, neavând cu ce să-și plătească datoriile sale, s-a hotărât, din preamare deznădejde, să se sinucidă, rugând pe un fermecător evreu să-i dea să bea ceva de moarte. Acela, un vrăjmaș al creștinilor și prieten al diavolilor, i-a dat acea băutură aducătoare de moarte. Iar creștinul, luând de la dânsul otrava purtătoare de moarte, a mers la casa lui, dar stătea la îndoială și se temea, neștiind ce să facă. Mai pe urmă, însemnând cu Cruce paharul, l-a băut, dar nimic nu s-a vătămat de dânsul, pentru că semnul Crucii luase din pahar toată otrava. Atunci se mira mult în sine că este sănătos și nu simte nici o durere. Însă, neputând suferi suferirile de la datornici, iar a mers la evreul acela ca să-i dea o otravă mai puternică și, luând-o, a mers la casa lui. Gândindu-se mult, iar a făcut semnul Sfintei Crucii asupra paharului aceleuia și l-a băut, dar nimic n-a pățimit. Și iar a alergat la evreu, arătându-i-se lui sănătos și ocărându-l că este neiscusit în meșteșugul său. Evreul, cutremurându-se, l-a întrebat ce a făcut când a băut otrava. Creștinul i-a zis: „Nimic altceva, decât numai cu Sfânta Cruce am însemnat paharul”. Atunci evreul a cunoscut că puterea Sfintei Crucii alungă moartea, însă, vrând să afle adevărul, a dat din aceeași otravă unui câine și, bând din ea, îndată a murit înaintea lui. Văzând aceasta, evreul a alergat la Apostolul Ioan cu acel creștin, spunându-i cele ce li s-au întâmplat lor. Sfântul l-a învățat pe evreu să creadă în Hristos și l-a botezat. Iar creștinului celui sărac i-a poruncit să aducă o sarcină de fân, pe care Apostolul l-a prefăcut în aur cu semnul Crucii și cu rugăciunea, poruncindu-i ca din acel aur să-și plătească datoriile sale la cămătar, iar cu restul să-și hrănească pe cei ai casei lui. Apoi s-a dus Apostolul la Efes și, petrecând în casa lui Domnos, a adus o mare mulțime la Hristos și a făcut nenumărate minuni.

Împlinindu-se toți anii lui o sută și câțiva, a ieșit din casa lui Domnos cu cei șapte ucenici ai săi și, mergând la un loc oarecare, le-a poruncit să șadă

acolo și era spre ziuă. Iar el, ducându-se ca la o aruncătură de piatră, s-a rugat. După aceea, săpând ucenicii un mormânt în chipul Crucii, de lungimea staturii sale, precum le-a poruncit, a zis lui Prohor să meargă la Ierusalim și acolo să petreacă până la sfârșitul său. Învățându-și ucenicii și sărutându-i, le-a zis: „Trăgând pământul, mama mea, acoperiți-mă”. Și l-au sărutat ucenicii, acoperindu-l până la genunchi. Iar el, sărutându-i pe ei, l-au acoperit până la grumaji, și au pus pe fața lui o basma, și așa l-au sărutat, plângând foarte tare, apoi l-au acoperit cu totul. Auzind frații cei din cetate de aceasta, au mers și au săpat mormântul lui și n-au aflat trupul Apostolului și s-au întors, plângându-l mult. După aceea, mergeau adeseori la mormântul lui și acolo își săvârșeau rugăciunile către Dumnezeu, chemând în ajutor și spre mijlocire pe Sfântul Ioan.

Apoi, în fiecare an, în ziua de 8 mai, a început a ieși din mormântul lui un praf subțire, făcător de minuni, pe care credincioșii, luându-l, tămăduiau neputințele și patimile ce erau în popor. Pentru aceea, s-a așezat într-această zi, precum și în ziua a douăzeci și șasea a lunii septembrie, să-l laudăm cu bisericești cântări și să-l ferim pe acest plăcut al lui Dumnezeu, care mai mult decât alții a fost iubit lui Dumnezeu. Fie ca, prin rugăciunile Sfântului Apostol și Evanghelist Ioan, să câștigăm și noi tămăduire de bolile noastre cele sufletești și trupești și să ne învrednicim a fi plăcuți și iubiți lui Hristos, Dumnezeul nostru. Amin.

TÂLCUIREA S F I N T E I EVANGHELII DE LA IOAN

SFÂNTUL TEOFILACT ARHIEPISCOPUL BULGARIEI

ÎNAINTECUVÂNTARE

Puterea Sfântului Duh „întru neputință se săvârșește [desăvârșește]” – precum este scris și credem (2 Corinteni 12, 9). Iar „întru neputință” nu numai [în cea] a trupului, ci și a cuvântului și a înțelepciunii celei ce se află în limbă [grăire]. Iar aceasta este arătată din multe – adică din [multe] altele – iar mai vârtos [cu prisosință] din ceea ce se vede la marele Cuvântător de Dumnezeu și frate al Domnului după dar. Căci acesta [Ioan] era din tată pescar și același meșteșug cu tatăl său uneltind [lucrând], nu numai că nu era învățat în învățătura cea elinească și evreiască, ci era cu totul necărturar – precum și dumnezeiescul Luca găiește pentru dânsul în *Faptele Apostolilor* (4, 13). Pentru că și patria lui era de rând [simplă] și nenumită [nevestită, fără renume], întrucât nu era lăcaș de meșteșug¹ cuvântător, ci pescăresc; căci Betsaida l-a născut [dat] pe acesta [Ioan].

Însă cel ce era întru acest chip – cel necărturar, cel nenumit [nevestit], cel ce nu avea nici un lucru slăvit – vezi ce fel de Duh a dobândit, încât cele ce nici unul din ceilalți Evangheliști nu ne-au învățat, Ioan pe acestea

¹ [1805] Meșteșugul e iscusință care umblă după cale și după rânduială [de împlinire în fapt], iar osebirile meșteșugurilor sunt două: unele din ele sunt cuvântătoare, iar altele lucrătoare. Cuvântătoare sunt cele ale gramaticii, ale retoricii și ale altora ca acestea, iar lucrătoare sunt cele ale teslăriei, ale fierăriei și cele asemenea lor.

le-a tunat². Căci, fiindcă aceia s-au îndeletnicit la Întruparea lui Hristos și nimic mai arătat și mai descoperit pentru Ființa Lui cea mai înainte de veci nu au zis, frică fiind ca nu cumva vreunii care se târăsc pe jos și nimic înalt nu pot a înțelege, să socotească [cugete] că Hristos atunci a venit întâi întru ființare, când S-a născut din Maria, iar nu mai înainte de veci S-a născut din Tatăl. Pe care [cugetare] – cu adevărat – a pătimit-o Pavel din Samosata³. Pentru aceasta marele Ioan pentru Nașterea cea de Sus scrie, măcar că nici Întruparea Cuvântului nepomenită nu o a lăsat – pentru că zice: „și Cuvântul trup S-a făcut” (Ioan 1, 14).

Iar precum zic unii, l-au și poftit [îndemnat] pe el pravoslavnicii [dreptcredincioșii] ca să scrie despre Nașterea cea de Sus [a Domnului Hristos], fiindcă se arătaseră niște eretici în zilele acelea, care dogmatiseau [învățau] că Iisus este simplu om⁴. Cu adevărat, se zice că atunci, după ce Sfântul [Ioan] a citit cărțile celorlalți Evangheliști, i-a lăudat pe aceia pentru adevărata povestire a toate și le-a judecat că [toate cele scrise] sunt sănătoase și nimic spre harul Apostolilor nu au zis⁵. Iar cele ce nu le-au zis arătat aceia, sau cu totul le-au lăsat [trecut cu vederea], pe acestea el pe larg le-a arătat și le-a adăugit prin Evanghelia sa, pe care a și scris-o în ostrovul ce se numește Patmos, izgonit fiind [acolo Ioan] după treizeci și doi de ani de la Înălțarea Domnului.

Și Îi era Ioan iubit Domnului mai mult decât toți ucenicii, ca acela care era fără de răutate și blând și cu obiceiuri preabune și, ca acela ce era curat la inimă – adică feciorelnic – pentru care dar, încă și bogoslovia [de Dumnezeu cuvântarea] i s-a încredințat și întru tainele cele nevăzute de cei mulți s-a desfătat. Căci „fericiți” – zice – „cei curaji cu inima, că aceia vor vedea pe Dumnezeu” (Matei 5, 8).

² „Le-a tunat” în înțelesul de „le-a grăit cu putere multă”. Însuși Mântuitorul i-a numit pe Ioan și pe fratele său, Iacov, „fiii tunetului” (Marcu 3, 17).

³ Pavel din Samosata a fost episcop de Antiohia (260-269) și, totodată, procurator și sfetnic al reginei Palmirei, Zenobia, care în acea vreme își întinsese stăpânirea și asupra Siriei. Descrierile contemporane ni-l arată pe Pavel din Samosata ca fiind un om de lume, bogat, mândru, vanitos, iubitor de slavă și de fast. El învăța că Dumnezeu este o singură Persoană, logosul și înțelepciunea dumnezeiască fiind în El, însă nu ca persoane sau ipostase, ci ca atribute sau facultăți nepersonale. Așadar, pentru Pavel din Samosata, Hristos era un simplu om. Erezia lui antitrinitară a fost condamnată la sinoadele ținute între anii 264-269 la Antiohia, în urma cărora ierarhul eretic a și fost scos din scaunul episcopal.

⁴ Adică tăgăduiau că firea dumnezeiască și firea omenească sunt unite în chip neamestecat și neschimbat în Persoana Mântuitorului Iisus Hristos.

⁵ „Nimic spre harul Apostolilor nu au zis” – în înțelesul că toate cele scrise în Evangheliile nu i-a favorizat în nici un fel pe Apostoli.

A fost încă și rudenie Domnului. Și cum [anume a fost rudenie]? Ascultă: Iosif, logodnicul Preacuratei Născătoare de Dumnezeu a dobândit din femeia lui cea dintâi șapte prunci: patru parte bărbătească și trei parte femeiască – Marta, Estera și Salomeea. Al acestei Salomeea îi era fiu Ioan [Evanghelistul]. Deci se află [arată] Domnul că îi este unchi lui Ioan, fiindcă Iosif este „tată”⁶ Domnului (*Luca 3, 23; 4, 22; Ioan 1, 45; 6, 42*), iar Salomeea îi este fiică acestui Iosif. Așadar, Salomeea e socotită „soră” a Domnului (*Matei 13, 56; Marcu 3, 32; 6, 3*) și pentru aceasta și Ioan – fiul acesteia – e socotit nepot Domnului.

Încă, poate, nu este cu necuviință a tâlcui și numele mamei lui [Ioan] și al însuși Evanghelistului. Mama, care se cheamă Salomeea, se tâlcuiește „pașnică”. Iar Ioan – „dar al ei”. Deci cunoască tot sufletul că pacea cea către oameni și cea din suflet dinspre patimi, maică se face dumnezeiescul dar și îl naște pe acesta întru noi. Căci sufletul cel turburat și care încă [mai] are pricini și către alți oameni și către sine însuși, nu este cu puțință a se învrednici de dumnezeiescul dar.

Încă am socotit și oarecare lucru mai minunat ce s-a întâmplat [petrecut] la acest Evanghelist Ioan – numai acesta se vede că are trei mame, anume: pe cea firească, pe Salomeea; pe tunet, că „fiu al tunetului” (*Marcu 3, 17*) se numește pentru marea glăsuire a Evangheliei; și pe Născătoarea de Dumnezeu, că zice [Mântuitorul pe Cruce]: „Iată mama ta!” (*Ioan 19, 27*).

Așadar, fiindcă acestea s-au zis de noi mai înainte de tâlcuire, să începem acum și tâlcuirea graiului:

⁶ În înțelesul de tată adoptiv, după porunca dată de Dumnezeu prin Înger (vezi tâlcuirile Sfântului Teofilact de la *Matei 1, 18-25*).

CAPITOLUL 1

Dumnezeu-Cuvântul S-a făcut trup.

Mărturia lui Ioan Botezătorul despre Mielul lui Dumnezeu.

Cei dintâi ucenici ai lui Iisus¹

1, 1^a: La început era Cuvântul

(1, 1^a) Filde 8, 22-25 / Ioan 8, 58; 17, 5 / 1 Ioan 1, 1-2 / Coloseni 1, 17 / Apocalipsa 19, 13

Ceea ce și întru *Înaintecuvântare* am zis, aceasta iarăși o spun: fiindcă ceilalți Evangheliști Nașterea Domnului cea de jos², chipul [felul] traiului vieții și creșterea pe larg le-au povestit, acesta [Ioan] pe acelea le trece³, ca pe cele care îndestulător s-au spus de cei dimpreună cu el ucenici și, pentru Dumnezeirea Celui Care pentru noi S-a făcut om, grăiește. Măcar că de vei căuta cu dinadinsul, nici ceilalți [Evangheliști] nu au lăsat fără a spune despre Dumnezeirea Celui Unuia-Născut, ci au pomenit de dânsa, cu toate că nu pe larg; însă nici acesta [Ioan], la cuvântul cel mai înalt căutând, nu a lăsat cu totul a nu spune de rânduiala cea în trup. Căci un Duh era Cel Care mișcă sufletele tuturor.

Așadar, [Evanghelistul Ioan] ne vorbește nouă pentru Fiul, căci Tatăl mai înainte din Scriptura cea Veche [Vechiul Testament] era cunoscut; măcar că nici pe Tatăl nu L-a tăcut [acoperit cu tăcerea], ci și de Acesta pomeneste, întru cele ce le grăiește pentru Fiul. Deci, arată pururea-vecuirea [veșnicia] Celui Unuia-Născut, când zice: „**la început era Cuvântul**”, adică „dintru început era”, căci Acela Care dintru început era, cu adevărat, nu se va afla vreme când [El] nu era.

Și de unde este arătat [adeverit] cum că acel cuvânt „**la început era**”, are aceeași însemnătate cu acesta: „dintru început”? De unde? Și dintru însăși socoteala cea de obște, iar mai vârtos [cu prisosință] de la însuși Evanghelistul acesta, căci zice întru una din Epistolele sale: „**Ceea ce era din început, ceea ce am văzut**”⁴ (1 Ioan 1, 1). Vezi dar, cum însuși iubitul se tâlcuiește pe sine?

¹ În ediția de la 1805, titlul capitolului este: „Pentru mărturisirea lui Ioan despre Hristos. Pentru Ioan când l-au întrebat de este el Hristos. Pentru Andrei, pentru Filip și pentru Natanail când s-au chemat”.

² „Nașterea Domnului cea de jos” – în înțelesul de Nașterea Domnului cea cu trup omenesc din Preacurata Fecioară Maria.

³ În înțelesul că le lasă de o parte, prin nepomenirea stăruitoare prin cuvânt.

⁴ „Ce era de la început, ce am auzit, ce am văzut cu ochii noștri, ce am privit și mâinile noastre au pipăit despre Cuvântul vieții” (1 Ioan 1, 1).

„Așa cu adevărat” – zice [ereticul] – „dar eu «la început» așa o înțeleg precum și la Moise [când zice]: «la început a făcut Dumnezeu» (*Facere 1, 1*). Căci precum acolo ceea ce zice «la început» nu se înțelege ca și cum pururea-veșnic ar fi cerul, așa nici aici [la Ioan], «la început» nu o voi înțelege ca și cum pururea-veșnic ar fi Cel Unul-Născut”. Unele ca acestea zice ereticul.

Iar noi, împotriva acestei fără de socoteală [nesocotite] potrivnicii, nimic altceva nu vom grăi, fără numai aceasta: O, izvoditorule de amăgitori ale răutății, cum pe cea de pe urmă ai tăcut-o [ai trecut-o cu vederea]? Dar noi, aceasta vom zice, măcar deși tu nu voiești: acolo Moise zice: „la început a făcut Dumnezeu cerul și pământul” (*Facere 1, 1*), iar aici: „la început era Cuvântul”. Așadar, care împărtășire este la cuvântul „a făcut”, către cuvântul acesta „era”? Căci de ar fi fost scris și aici: „La început a făcut Dumnezeu pe Fiul” – aș fi tăcut, însă acum este scris „la început era”, dintru care înțeleg că pururea-veșnic este Cuvântul, iar nu mai pe urmă, precum voi [ereticii] bărfiți.

Și pentru care pricină, nu a zis „la început era Fiul”, ci „la început era Cuvântul”? Ascultă: pentru neputința ascultătorilor, ca nu auzind îndată dintru început „Fiul”, să socotim naștere pătimășă și trupească; pentru această pricină, „Cuvânt” pe El L-a numit, ca tu să înțelegi că, precum cuvântul se naște din minte fără de patimă, așa și Acesta S-a născut din Tatăl fără de patimă. Încă și în alt chip: „Cuvânt” L-a numit pe El, fiindcă cele ale Tatălui ne-a vestit nouă, precum și tot cuvântul vestește sfaturile minții. Încă și ca să-L arate pe El că este împreună pururea-veșnic cu Tatăl, căci precum nu se poate zice a fi vreodată minte fără de cuvânt [gând, cuget, sfat], așa nici Tatăl și Dumnezeu, fără de Fiul. Iar cu articol a zis „Cuvântul” și nu „cuvânt”, pentru că sunt și alte multe cuvinte ale lui Dumnezeu, precum proorociile și poruncile, precum [cele ce] s-au zis pentru Îngeri: „Cei puternici la vârtute, care faceți cuvântul Lui”⁵ – adică poruncile Lui (*Psalom 102, 20*). Iar Cuvântul Cel chiar⁶ și adevărat este Ființă Ipostatică.

1, 1^b: Și Cuvântul era la Dumnezeu

(1, 1^b) *Filde 8, 22-25 / Ioan 8, 58, 17, 5 / 1 Ioan 1, 1-2 / Coloseni 1, 17 / Apocalipsa 19, 13*

Și aici, mai cu covârșire Îl arată pe Fiul împreună-veșnic cu Tatăl. Căci, ca să nu socotești [cugeți] că era oarecând Tatăl fără de Fiul, zice că „Cuvântul era la Dumnezeu”, adică împreună cu Dumnezeu în sânurile Părintești. Căci pe acel cuvântel – adică „la” – în loc de „împreună cu” trebuie să-l

⁵ „Binecuvântați pe Domnul toți Îngerii Lui, cei tari la vârtute, care faceți cuvântul Lui și auziți glasul cuvintelor Lui” (*Psalom 102, 20*) – după cum se află în textul *Sfintei Scripturi*, din anul 1988.

⁶ „Chiar” – aici cu înțelesul de deplin, întocmai, întru plinătate, cu covârșire.

înțelegi, precum și în alt loc se află: „**Au doară frații Lui și surorile Lui nu sunt la noi?**” (*Matei 13, 55-56*), în loc de: „nu sunt cu noi și nu petrec [viețuiesc] împreună cu noi?” Așa și aici, ceea ce zice „**la Dumnezeu**”, să o înțelegi în loc de „cu Dumnezeu era, împreună cu Dumnezeu în sânurile Lui”, căci nu este cu puțință să fi fost oarecând Dumnezeu fără de Cuvânt, sau fără de Înțelepciune, sau fără de Putere. Pentru aceasta credem, că de vreme ce Cuvânt și Înțelepciune și Putere a Tatălui este Fiul, pururea „**era [la Dumnezeu]**”, în loc de „cu Tatăl” și „împreună cu Tatăl”.

Și cum este cu puțință – zice [oareșcine] – Fiu fiind, să nu fie mai pe urmă de Tatăl? Cum? Înțelege de la pilda cea materialnică. Raza soarelui nu este oare din însuși soarele? Așa, cu adevărat. Deci, oare, și mai pe urmă [mai prejos] de soare este, încât să se înțeleagă vreodinioară [vreodată] soare fără de aceasta? Nu este cu puțință a zice [acestea], căci cum ar fi și putut fi soare, neavând rază? Deci, ceea ce la aceasta [la rază] se înțelege, cu mult mai vârtos la Tatăl și la Fiul se va înțelege. Căci „**rază [strălucire]**”⁷ a Tatălui fiind Fiul – precum Pavel grăiește (*Evrei 1, 1-4*) – pururea împreună cu Tatăl se va crede că Se arată [întru stare] și nu mai pe urmă de El va fi.

Și socotește-mi că și Sabelie Libianul⁸, din graiul acesta se surpă, căci acela dogmatisea [învăța] cum că Tatăl și Fiul și Duhul, o Față sunt și această una Față⁹ S-a arătat când ca Tată, când ca Fiu, când ca Duh – acestea bârfea fiul „**tatălui minciunii**” și cel plin de duhul viclean (*Ioan 8, 44*). Dar se surpă arătat din cuvântul acesta, dintru cel ce zice: „**Și Cuvântul era la Dumnezeu**”, căci cu totul descoperit [adeverit] zice aici Evanghelistul că altul este Cuvântul și altul Dumnezeu, adică Tatăl; căci de vreme ce Cuvântul era împreună cu Dumnezeu, arătat este că două Fețe [Persoane] se aduc înlăuntru, cu toate că o fire este a Acestora Amândurora. Iar cum că o fire este, ascultă:

⁷ „După ce Dumnezeu odinioară, în multe rânduri și în multe chipuri, a vorbit părinților noștri prin Prooroci, (2) în zilele acestea mai de pe urmă ne-a grăit nouă prin Fiul, pe Care L-a pus moștenitor a toate și prin Care a făcut și veacurile; (3) Care, fiind strălucirea slavei și chipul ființei Lui și Care ține toate cu cuvântul puterii Sale, după ce a săvârșit, prin El însuși, curățirea păcatelor noastre, a șezut de-a dreapta slavei, întru cele prea înalte, (4) făcându-Se cu atât mai presus de Îngeri, cu cât a moștenit un nume mai deosebit decât ei” (*Evrei 1, 1-4*).

⁸ Sabelie susținea în erezia sa că cele trei Persoane ale Sfintei Treimi nu sunt decât trei aspecte sau înfățișări ale unei singure persoane. Sabelienii se mai numeau și modaliști. Învățătura lui Sabelie a fost osândită la cel de al II-lea Sinod Ecumenic, din anul 381.

⁹ „Față” numește aici o Persoană, un Ipostas al Sfintei Treimi (cuvântul grecesc *prosopon* înseamnă atât „față” cât și „persoană”).

1, 1^c: **Și Dumnezeu era Cuvântul.**

(1, 1^c) *Pilde 8, 22-25 / Ioan 8, 58; 17, 5 / 1 Ioan 1, 1-2 / Coloseni 1, 17 / Apocalipsa 19, 13*

Vezi că și „Cuvântul” este „Dumnezeu”? Pentru aceasta o fire este a Tatălui și a Fiului, fiindcă și o Dumnezeire [sunt].

Rușineze-se, dar, și Arie¹⁰ și Sabelie! Arie, ca unul care zidire și făptură îl numea pe Fiul lui Dumnezeu, rușineze-se prin ceea ce zice Evanghelistul: „la început era” și „și Dumnezeu era Cuvântul”. Iar Sabelie, ca acel care nu numea treime a Fețelor, ci unime, prin ceea ce zice [Evanghelistul] „și Cuvântul era la Dumnezeu”, pentru că arătat propovăduiește aici marele Ioan că unul este Cuvântul și altul Tatăl, cu toate că nu una și alta. Căci aceea, adică unul și altul – la fețe [persoane] se zice [referă]; iar aceasta: una și alta – la firi. Și ca mai arătat să tâlcuiesc înțelegerea: precum Petru și Pavel, unul și altul sunt, căci două fețe [persoane] sunt, iar nu una și alta, căci una este firea lor – omenirea. Așadar și la Tatăl și la Fiul se cuvine a dogmatisi [învăța] că Unul și Altul sunt, că două Fețe [Persoane] sunt, iar nu una și alta, că una Le este firea – Dumnezeirea.

1, 2: **Acesta era într¹¹ început la Dumnezeu.**

(1, 2) *Isaia 48, 16*

Acesta, Dumnezeu-Cuvântul, niciodată nu S-a despărțit de Dumnezeu și Tatăl. Și, fiindcă a zis că „și Dumnezeu era Cuvântul” (Ioan 1, 1), iar ca nu cumva vreo bănuire satanicească să turbure pe oarecine – [astfel:] „Oare nu cumva de vreme ce și Cuvântul este Dumnezeu, S-a ridicat asupra Tatălui, precum la dumnezeii cei ce se băsnuiesc [plăsmuiesc] de elini și despărțindu-Se de El, împotrivic lui Dumnezeu S-a făcut?” – pentru aceasta spune [Evanghelistul] cum că, măcar deși „Dumnezeu este Cuvântul”, însă iarăși „la Dumnezeu” și Tatăl este, împreună cu El fiind și niciodată despărțindu-Se.

Încă nu este cu greu a zice și aceasta către cei care cugetă socotelile lui Arie: Surzilor ascultați, cei care ziceți că lucru și făptură a lui Dumnezeu este Fiul Lui, înțelegeți care nume l-a dat Evanghelistul Fiului lui Dumnezeu, căci „Cuvânt” L-a numit pe El, iar voi îi ziceți Lui a fi lucru și făptură! „Cuvânt” este, nu lucru, și nici zidire [făptură]!

Iar îndoit [dublu] fiind cuvântul, căci unul este înlăuntru în minte, pe care și necuvântând [negrând] îl avem – zic adică puterea de a cuvânta, căci și dormind cineva și necuvântând, are cuvântul [cugetul, rațiunea]

¹⁰ Acesta a fost preot în Alexandria și fondatorul ereziei arianismului, condamnată la sinodul I ecumenic, din anul 325. Arianismul tăgăduiește egalitatea Fiului cu Tatăl, făcând din Fiul prima creatură a Tatălui și negând, deci, Dumnezeirea Lui.

¹¹ În ediția de la 1805, în loc de „întru”, se găsește „la”.

între el așezat [statornicit, fiitor] și puterea aceea nu a lepădat-o; deci unul este înlăuntru în minte, iar altul grăitor, pe care și prin buze îl vorbim, adică puterea cea de a cuvânta a celui din minte și care e așezat înlăuntru, într-o lucrare aducându-o. Deci, îndoit fiind cuvântul, nici unul dintru acestea nu se potrivește la Fiul lui Dumnezeu – căci nici cuvânt grăitor care se grăiește afară, nici cuvânt care e înlăuntru în minte, nu este Fiul lui Dumnezeu. Căci cuvintele acelea [despre care am vorbit] sunt din cele firești ale noastre, iar Cuvântul Tatălui mai presus de fire fiind, nu se supune meșteșugurilor celor de jos ale cuvântării.

Din această pricină cade izvodirea¹² cea amăgitoare a elinului Porfirie. Căci acela ispitindu-se să surpe Evanghelia, unele ca aceste despărțiri meșteșugea, zicând: „De este cuvânt Fiul lui Dumnezeu, ori este [din cel] grăitor care se grăiește afară, ori e înlăuntru în minte; dar [El] nu este nici una nici alta, așadar nici cuvânt nu este”. Dar a apucat [mai înainte] Evanghelistul și a dezlegat aceasta izvodire amăgitoare prin ceea ce a zis. Că a fi [cuvântul] înlăuntru în minte și a fi grăitor, pentru cele ale noastre și pentru cele firești se spune, iar la Cel Care este mai presus de fire, nimic de acest fel nu este.

Însă și aceasta se cuvine a zice: anume că, de ar fi fost numele acesta – adică „cuvânt” – vrednic lui Dumnezeu și deplin adevărat pentru Dânsul și în chip firesc s-ar fi zis, ar fi avut cuvânt [de îndreptățire] nedumerirea elinului; însă acum nici [un] alt nume nu va afla cineva pe deplin adevărat pentru Dumnezeu; nici acesta – adică „cuvânt” – nu este firește [după fire] și deplin adevărat, ci este numai arătător [oglinditor, indicator, închipuitor], anume că fără de patimă S-a Născut Fiul din Tatăl, precum cuvântul din minte, și că El S-a făcut vestitor al voci Celei Părintești.

Așadar, de ce te apuci [prinzi, agăți] de nume, o, ticăloase! Sau cu adevărat și [numirile de] Tată auzind, și Fiu, și Duh, la cele materialnice vei cădea și vei închipui în minte trupești tați și fii și duh [suflare] de vânt, austru poate sau crivăț sau altul oarecarele din cele care pricinuesc furtunile? Dar de voiești să te înveți ce fel de cuvânt este Cuvântul lui Dumnezeu, ascultă-le pe cele de aici înainte.

1, 3^a: **Toate prin El¹³ s-au făcut;**

(1, 3^a) *Facere 1, 1, 3 / Psalm 32, 6 /*

Înțelepciune 9, 1, 9 / Ioan 1, 10 / Efeseni 3, 9 / Coloseni 1, 16 / Evrei 1, 2, 2, 10 / Apocalipsa 4, 11

Să nu socotești – zice [Evanghelistul] – cuvânt ce se revarsă și se risipește în aer, ci Făcător al tuturor celor gândite și simțite.

¹² Izvodire – cu înțelesul de scornire, plăsmuire.

¹³ În ediția de la 1805, în loc de „prin El”, se găsește „prinr-Însul”.

Dar iarăși, arienii se ivesc, zicând că precum spunem că prin fierăstrău s-a făcut ușa ca printr-o unealtă – și altul este meșterul cel ce mișcă unealta –, așa și prin Fiul s-au făcut toate, nu ca și cum El era Făcător, ci unealtă, precum acolo fierăstrăul. Însă Dumnezeu și Tatăl era Făcător și Îl uneltea [folosea] pe Fiul ca pe o unealtă. Și astfel, făptură zic ei [arienii] că este Fiul, spre aceasta fiind zidit, spre a se face toate printr-Însul, precum fierăstrăul spre aceasta se face, spre a se lucra printr-însul lucrurile cele teslărești [ale tâmplăriei]. Și unele ca acestea bârfea ceata cea vicleană a lui Arie.

Iar noi, către acestea vom zice oareșce drept și adevărat: de a zidit Tatăl pe Fiul spre aceasta – precum ziceți – ca unealtă să-l aibă pe El spre săvârșirea zidirii, mai necinstit va fi Fiul decât [însăși] zidirea. Căci, precum decât fierăstrăul (care este unealtă) sunt mai cinstite cele ce se fac printr-însul – că fierăstrăul s-a făcut pentru acelea, nu acelea pentru fierăstrău – așa și zidirea va fi [mai cinstită] decât Cel Unul-Născut. Că, precum zic ei [arienii], pentru aceea Tatăl L-a zidit pe El, întrucât de nu ar fi voit Dumnezeu să zidească toate – adică făpturile – nici pe Cel Unul-Născut nu L-ar fi făcut. Ce poate fi mai fără de socoteală decât aceste graiuri?

Și [mai] zic ei: „Bine, dar de ce nu a zis [Evangelistul] «Cuvântul Acesta a făcut toate», ci a folosit această punere înaintea – adică «**prin**» [«**toate prin El s-au făcut**»]? De ce?” Ca să nu bănuiești [presupui] că Fiul este nenăscut și fără-de-început¹⁴ și potrivit lui Dumnezeu – pentru aceasta a zis că Tatăl „**prin**” Cuvântul „a făcut toate”.

¹⁴ [1805] Acest cuvânt, „început”, are două înțelesuri. Pentru că se ia în loc de „pricină” [izvor, temei, obârșie], însemnează și începutul vremii. Deci, după înțelesul cel dintâi, numai Tatăl este fără-de-început, pentru că nu este din cineva, iar Fiul și Duhul nu sunt fără-de-început, pentru că Îl au început pe Tatăl, din Care Unul Se naște [Fiul], iar altul purcede [Duhul]. Iar după cel de-al doilea înțeles, toate trei Fețele [Persoanele Treimii] sunt fără-de-început și dimpreună-fără-de-început. Așa bogoslovește [teologhisește] Sfântul Grigorie de Nazianz în cuvântul pe care îl face la Botezul Domnului: „Tată este Tatăl și fără-de-început, căci nu este din cineva. Fiu este Fiul și nu fără-de-început, căci este din Tatăl. Iar de vei înțelege începutul cel dintru vreme, [Fiul] este și fără-de-început, pentru că este Făcătorul vremurilor, și nu sub vreme”. Așa ne învață Sfântul Ioan Damaschin în Bogoslovia [Dogmatica] sa: „Unul este Tată, Tatăl și fără-de-început, adică fără de pricină, căci nu este din cineva. Unul este Fiu, Fiul și nu fără-de-început, adică nu fără-de-pricină, căci din Tatăl este. Iar de vei lua și vei socoti începutul cel de la vreme, este și fără-de-început – pentru că nu este sub vreme Făcătorul vremurilor. Unul este Duh, Duhul, Care însă din Tatăl [este], dar nu [în chip] fiesc [adică precum un fiu], ci cu purcedere”. Deci și aici, auzind pe acest Sfânt Părinte [Teofilact] zicând să nu presupui că Fiul este fără-de-început, se cuvine să înțelegem [acestea] după înțelesul cel dintâi, adică fără-de-pricină. Căci pentru aceasta a și pus mai întâi nenăscut, apoi și fără-de-început, ca nu cumva să ne abatem din socoteala [cugetarea] cea dreaptă.

Și socotește [cugetă]: un împărat care are fiu și voiește să zidească cetate, i-a încredințat fiului zidirea acesteia. Deci, precum cel care zice: „prin fiul împăratului s-a zidit cetatea”, nu îl numește slugă pe fiul împăratului, ci arată cum că fiul și are tată și nu este singur – așa și aici, Evanghelistul, zicând că „prin” Fiul „toate s-au făcut”, a arătat cum că Tatăl mijlocitor pe El către zidire – ca să zic așa – L-a avut, nu ca pe un mai mic decât Dânsul, ci mai vărtos [cu prisosință] ca pe Unul Care este întocmai întru putere, și ca Unul Care poate a săvârși atâta de mare lățime [cuprindere].

Și aceasta îți zic ție: de te turbură pe tine această punere înainte – adică „prin” [„toate prin El s-au făcut”] – și cauți să afli în Scriptură vreo zicere care să spună cum că Cuvântul Acesta [Fiul lui Dumnezeu] a făcut toate, ascultă-l pe David: „Întru început Tu, Doamne, pământul ai întemeiat și lucruri ale mâinilor Tale sunt cerurile” (*Psalm 101, 26*). Vezi că nu a zis că „prin Tine s-au făcut Cerurile și s-a întemeiat pământul”, ci „Tu l-ai întemeiat” și „lucruri ale mâinilor Tale sunt”? Iar cum că acestea David le zice pentru Cel Unul-Născut și nu pentru Tatăl, vei înțelege și de la însuși Apostolul [Pavel], care – în *Epistola cea către evrei*¹⁵ – tot asemenea întrebuițează acest grai [„prin”]. Vei înțelege încă și însuși din psalm, pentru că zicând: „Domnul a căutat pe pământ, ca să audă suspinul și să dezlege pe cei omorâți și să vestească în Sion numele Domnului”¹⁶ (*Psalm 101, 20-22*), pe care altul îl însemnează [arată], fără numai pe Fiul lui Dumnezeu? Căci Acesta „a căutat pe pământ”: ori pe acesta pe care ne mișcăm, ori pe firea noastră care s-a făcut pământ, ori pe trup – după cuvântul care zice: „pământ ești [și în pământ te vei întoarce]” (*Facere 3, 19*) – pe care l-a și luat¹⁷ și ne-a „dezlegat” pe noi care eram ferecați cu legăturile păcatelor noastre și fii ai „celor omorâți” – ai lui Adam și ai Evei. Și „a vestit în Sion numele Domnului”, căci în templu stând învăța [propovăduia] pentru Părintele Său, precum și Dânsul zice: „Arătat-am

¹⁵ „În zilele acestea mai de pe urmă ne-a grăit nouă prin Fiul, pe Care L-a pus moștenitor a toate și prin Care a făcut și veacurile: (3) Care, fiind strălucirea slavei și chipul ființei Lui și Care ține toate cu cuvântul puterii Sale, după ce a săvârșit, prin El însuși, curățirea păcatelor noastre, a șezut de-a dreapta slavei, întru cele preainalte” (*Evrei 1, 2-3*).

¹⁶ În textul *Sfintei Scripturi*, din anul 1988, aici avem: „Că a privit din înălțimea cea sfântă a Lui, Domnul din Cer pe pământ a privit, (21) ca să audă suspinul celor ferecați, să dezlege pe fiii celor omorâți, (22) să vestească în Sion numele Domnului și lauda Lui în Ierusalim” (*Psalm 101, 20-22*).

¹⁷ Adică, Domnul Hristos prin Întrupare a luat asupra Sa „pământul” nostru, făcându-Se om adevărat și rămânând Dumnezeu adevărat.

numele Tău oamenilor" (Ioan 17, 26)¹⁸. Așadar, acestea [toate] cui I se potrivesc: Tatălui ori Fiului? Toate Fiului, căci El a vestit numele Tatălui învățând [propovăduind]. Deci, după ce a zis acestea, Fericitul David aduce pe urmă [în alcătuirea Psalmului]: „Întru început Tu, Doamne, pământul ai întemeiat și lucruri ale mâinilor Tale sunt cerurile" (Psalm 101, 26). Oare nu adevărat pe Fiul Îl arată Făcător, iar nu unealtă?

Iar dacă iarăși ți se pare ție că această punere înainte „prin” [„toate prin El s-au făcut”], aduce înlăuntru oarecare micșorare [Fiului], oare ce vei zice când Pavel o pune pe aceasta la Tatăl? Căci zice: „Credincios este Dumnezeu, prin Care ne-am chemat spre împărtășirea Fiului Său" (1 Corinteni 1, 9). Oare unealtă îl face aici pe Tatăl? Și iarăși: „Pavel Apostolul prin voia lui Dumnezeu" (1 Corinteni 1, 1). Iar acestea sunt destule; să ne întoarcem dar, iarăși de unde ne-am abătut [depărtat]: „Toate printr-Însul s-au făcut”.

Moise, pentru zidirea cea văzută povestind, nimic nu ne-a arătat nouă pentru cele gândite [nevăzute], iar Evanghelistul, cu un cuvânt pe toate cuprinzându-le, zice: „Toate printr-Însul s-au făcut” – cele văzute și cele gândite [raționale, nevăzute].

1, 3^b: Și fără El nimic nu s-a făcut din ce s-a făcut¹⁹.

(1, 3^a) Facere 1, 1, 3 / Psalm 32, 6 / Înțelepciune 9, 1, 9 / Ioan 1, 10 / Efeseni 3, 9 / Coloseni 1, 16 / Evrei 1, 2; 2, 10 / Apocalipsa 4, 11

Fiindcă a zis [Evanghelistul] că toate El le-a zidit, adaugă anume că „toate printr-Însul s-au făcut”. Care „toate”? Cele făcute. Ca și cum ar fi zis că orice lucru care este al firii celei zidite, acela s-a făcut de Cuvântul, iar Duhul, fiindcă nu este al firii celei zidite, pentru aceasta nici nu S-a făcut de Dânsul [Cuvântul].

Așadar, fără de puterea Cuvântului „nimica nu s-a făcut, ce s-a făcut” – în loc de „ce era al firii celei făcute”.

1, 4: Întru El era viață și viața era lumina oamenilor.

(1, 4) 3 Regi 23, 4 / Ioan 1, 9; 5, 26; 8, 12; 9, 5; 12, 35 / 1 Ioan 5, 11

Luptătorii împotriva Duhului [pnevmatomahii²⁰] așa citesc acest loc²¹: „Și fără de Dânsul nimica nu s-a făcut”, aici pun punct și apoi citesc ca de la

¹⁸ „Le-am făcut cunoscut numele Tău și-l voi face cunoscut, ca iubirea cu care M-ai iubit Tu să fie întru ei și Eu întru ei” (Ioan 17, 26).

¹⁹ În ediția de la 1805, în loc de „și fără El nimic nu s-a făcut din ce s-a făcut”, se găsește „și fără de Dânsul nimica nu s-a făcut, ce s-a făcut”.

²⁰ Pnevmatomahii sunt cei care tăgăduiesc Dumnezeirea Duhului Sfânt și Îl socotesc a fi în rândul făpturilor.

²¹ [1805] Luptătorii împotriva Duhului așa citesc acest loc ca să arate că Duhul Cel Sfânt este zidit, căci zic ei că acest cuvânt [al Evanghelistului] pentru Duhul grăiește, însă se vădesc și se muștră îndată. Întâi de toate, pentru că acest cuvânt „ce s-a făcut” (Ioan 1, 3),

un alt început: „Ce s-a făcut întru Dânsul, viață era” – și tâlcuiesc acest loc după a lor minte, zicând ei că aici Evanghelistul grăiește pentru Duhul, spunând: „Ce s-a făcut întru Dânsul” – adică Duhul Sfânt – „viață era”. Acestea zic cei împreună cu Macedonie²², silindu-se a-L arăta zidire [făptură] pe Duhul Cel Sfânt și a-L număra [socoti] pe El cu cele făcute [zidite]. Însă noi nu așa [vom citi], ci punând punct după ceea ce zice „[din] ce s-a făcut” (Ioan 1, 3^a), de la alt început citim: „Întru Dânsul viață era”. Și, fiindcă a grăit [Evanghelistul] pentru facere – că „toate printr-Însul s-au făcut” – zice de aici și pentru purtarea de grijă, că nu numai le-a zidit, ci și „viață” celor zidite, El, Cel Care le ține, le este – „că întru Dânsul viață era”.

Și știu eu că de oarecare din Sfinți așa s-a citit locul acesta: „Și fără de Dânsul nimica nu s-a făcut, ce s-a făcut întru²³ Dânsul”, apoi punând punct a început cea rămasă: „viață era”. Și socotesc că nici această citire nu este greșită, ci de aceeași dreaptă înțelegere se ține, căci și acest Sfânt, cu dreaptă socoteală a înțeles. Căci fără de Cuvântul nimica nu s-a făcut, [din] ce s-a făcut întru Dânsul, că toate câte s-au făcut și s-au zidit întru Dânsul – întru Cuvântul zic – fără de Dânsul nu s-au făcut. Apoi, de la alt început începea [acest Sfânt]: „Viață era și viața era lumina oamenilor”.

Iar „viață” Îl numește Evanghelistul pe Domnul, ca pe Cel Care ține viața tuturor, încă și ca pe Cel Care este pricinuitor de viața cea duhovnicească tuturor celor cuvântători [cugetători, raționali]. Iar „lumină” [Îl numește], nu de acest fel, simțită, ci gândită, care luminează însuși sufletul. Și nu a zis cum că numai a iudeilor este [„lumina”, ci a tuturor „oamenilor”. Căci toți oamenii, ca unii care am luat [primit] minte și cuvânt²⁴ de la Cuvântul Cel Care ne-a zidit pe noi, spunem că ne-am „luminat” de Dânsul. Căci cuvântul cel care ni s-a dat nouă – pentru care și ne numim cuvântători – „lumină” este, care ne povățuiește pe noi la cele ce se cuvine a face și la cele ce nu se cuvine a face.

lăsându-se singur, înseamnă tot lucrul ce s-a făcut. În al doilea rând, „viața” aceasta este și „lumină”, căci mai pe urmă se spune „și viața era lumina oamenilor”. Apoi, puțin mai jos, grăind Evanghelistul pentru Ioan [Botezătorul], zice: „Acesta a venit spre mărturie, ca să mărturisească despre Lumină” (Ioan 1, 7). Iar Înaintemergătorul Ioan este adevărat că nu pentru Duhul Sfânt, ci pentru Fiul a mărturisit, precum din cele ce urmează vom afla (după Zigaben).

²² Macedonie a fost episcop pnevmatomah, tăgăduind Dumnezeuirea Duhului Sfânt și socotindu-L a fi făptură. Prin această învățătură Macedonie s-a făcut începător al acestei erezii. În istoria Bisericii pnevmatomahii au mai fost numiți și macedonieni sau maratonieni, după numele celor care au fost propovăduitori și oblăduitori acestei erezii, anume episcopii Macedonie și ucenicii său, Maratonie al Nicomidiei. Învățătura lor eretică a fost osândită de către cel de al II-lea Sinod Ecumenic, care s-a ținut la Constantinopol, în anul 381.

²³ [1805] Iar aici „întru Dânsul”, în loc de „printr-Însul”, se cuvine a înțelege.

²⁴ [1805] Adică partea cea cuvântătoare a sufletului.

1, 5: **Și lumina luminează în întuneric și întunericul nu a cuprins-o**²⁵.

(1, 5) Înțelepciune 5, 6 / Ioan 3, 19: 8, 12; 9, 5; 12, 46

„Lumina” – adică Cuvântul lui Dumnezeu – „întru întuneric” – adică întru moarte și întru înșelare – „luminează”. Pentru că și mort fiind [Domnul cu trupul], astfel pe moarte o a biruit, încât și pe cei ce [ea] apucase de îi înghițișe, o a silit de i-a vărsat dintru ea.

Și întru înșelarea elinească strălucește propovăduirea „și întunericul pe ea nu a cuprins-o”, că nici moartea nu o a biruit pe dânsa, nici înșelarea, că nebiruită este „lumina” aceasta – Dumnezeu-Cuvântul – zic.

Iar oarecare „întuneric” au socotit trupul și viața, căci și în trup fiind și în viața aceasta, Cuvântul a strălucit. Și „întunericul” – puterea cea împotrivică, zic – a ispitit și prigonit „lumina”, dar a aflat-o neajunsă [necuprinsă] și nebiruită. Iar „întuneric” se zice trupul, nu ca și cum firește este așa – să nu fie! – ci din pricina păcatului. Pentru că trupul nu are nicidecum nici o răutate dacă firește se mișcă [lucrează], iar dacă afară de fire se mișcă, și păcatului slujește, „întuneric” și se face și se zice [se numește].

1, 6: **Fost-a om trimis de la Dumnezeu, numele lui era Ioan.**

(1, 6) Maleahi 3, 1 / Matei 3, 1; 11, 10 / Marcu 1, 2 / Luca 3, 2

După ce ne-a povestit [istorisit, vorbit] nouă pentru înșușirea²⁶ cea mai înainte de veci a lui Dumnezeu-Cuvântul, fiindcă voiește să spună [Evanghelistul] și pentru Întruparea Cuvântului, aduce în mijloc cuvântul pentru Înaintemergătorul [Ioan]. Căci, Înaintemergător fiind Ioan, cuvântul cel pentru nașterea lui povățuiește mai înainte și cu osebite, spre nașterea Domnului cea în trup. Deci, zice Evanghelistul pentru Înaintemergătorul că „fost-a trimis de la Dumnezeu”, în loc de „s-a trimis de la Dumnezeu”, căci proorocii cei mincinoși nu sunt trimiși de la Dumnezeu. Iar când auzi că s-a „trimis de la Dumnezeu”, să nu socotești că zice [Înaintemergătorul] ceva de-al său ori omenesc, ci pe toate dumnezeiești. Pentru aceasta și „Înger”²⁷ se numește (Marcu 1, 2), iar al Îngerului lucrul este a nu zice nimic al său²⁸. Iar „Înger” auzind, să nu socotești că firește [după fire] a fost Înger, ori din Ceruri s-a pogorât, ci se numește astfel pentru lucrul și slujba [slujirea] sa, fiindcă a slujit propovăduirii și mai înainte L-a vestit pe Domnul. Pentru aceasta, s-a numit „Înger”. Drept aceea, și Evanghelistul [Ioan], surpând bănuiala celor mulți care au socotit că Înger a fost Ioan după fire, zice: „Fost-a om trimis de la Dumnezeu”.

²⁵ În ediția de la 1805, versetul 5 este: „Și lumina întru întuneric luminează și întunericul pe ea nu a cuprins-o”.

²⁶ [1805] Adică cum că Dumnezeu-Cuvântul este mai înainte de veci.

²⁷ [1805] Adică vestitor, căci aceasta înseamnă în românește cuvântul *înger*.

²⁸ Adică a nu grăi nimic de la sine, ci a spune numai ceea ce îi poruncește Dumnezeu.

1, 7: **Acesta a venit spre mărturie, ca să mărturisească despre Lumină, ca toți să creadă prin el.**

(1, 7) Levitic 24, 4 / Faptele Apostolilor 19, 4

Zice [Evanghelistul]: „Acesta”, care era „trimis de la Dumnezeu” (Ioan 1, 6), a venit „să mărturisească despre Lumină”. Apoi, ca să nu socotească cineva că [Fiul] Cel Unul-Născut avea trebuință de mărturia acestuia, ca și cum i-ar fi lipsit, pentru aceasta adaugă [Evanghelistul] că „a venit” [Ioan Botezătorul] „să mărturisească” pentru Fiul lui Dumnezeu, nu ca și cum El avea trebuință de mărturia lui, ci „ca toți să creadă prin el”. Dar, oare, au și crezut toți prin el? Nu. Așadar, pentru ce zice Evanghelistul „ca toți să creadă”? De ce? În ce-l privește pe Înaintemergătorul, el pentru aceasta a mărturisit, ca pe toți să-i tragă [plece la credință]. Iar dacă unii nu au crezut, nu el este vrednic de prihănire [învinuire]. De vreme ce și soarele, pentru aceasta răsare, ca pe toți să-i lumineze (Matei 5, 45); iar, dacă cineva încuindu-se pe sine într-o casă întunecoasă, nu se va îndulci de raza lui, cu ce este vinovat soarele? Așa și aici, s-a trimis Ioan, ca „toți să creadă”, iar dacă aceasta nu s-a întâmplat, nu este el de vină.

1, 8: **Nu era el Lumina, ci ca să mărturisească despre Lumină.**

Fiindcă de mai multe ori [adeseori] se întâmplă ca acela care mărturisește să fie mai mare decât acela pe care-l mărturisește, ca să nu socotești că și Ioan [Botezătorul], mărturisind despre Hristos, mai mare era decât El, această rea părere scoțând-o afară, [Evanghelistul] zice [despre Ioan]: „Nu era el Lumina”. Dar ar fi zis oareșcine: „Oare nici pe Ioan, nici pe alt oarecarele din Sfinți nu îl vom numi «lumină»?” Îl vom numi „lumină” pe fiecare dintre Sfinți, însă „Lumina” – cu articol – nu vom zice. Adică, de te va întreba cineva: „Oare Ioan lumină era?”, răspunde: „Așa, cu adevărat”. Iar de te va întreba: „Oare Ioan «Lumina» era?”, zi: „Nu, căci nu este el chiar și adevărat [deplin, ființial] «Lumina», ci lumină prin împărtășire, având strălucirea din «Lumina» cea adevărată”.

1, 9: **Cuvântul era Lumina cea adevărată Care luminează pe tot omul, care vine în lume**²⁹.

(1, 9) Isaia 4, 2; 49, 6; 60, 1 / Ioan 1, 4; 3, 19; 8, 12; 9, 5; 12, 46 / 1 Ioan 2, 8

Voiește să zică [Evanghelistul] despre Întruparea Celui Unuia-Născut: că „a venit la [întru] ale Sale” (Ioan 1, 11); că „trup S-a făcut” (Ioan 1, 14). Deci, ca să nu socotească cineva că mai înainte de a Se întrupa nu a fost, pentru aceasta suie mintea la însușirea cea mai presus de toată începătura³⁰

²⁹ În ediția de la 1805, în loc de „Care luminează pe tot omul, care vine în lume”, se găsește „Care, venind în lume, luminează pe tot omul ce vine în lume”.

³⁰ Pentru înțelegerea dreaptă a acestora, vezi și tâlcuirea și notele de la Ioan 1, 3^e.

[mărginirea, hotâmicirea], și zice: „era” și mai înainte de a Se întrupa „Lumina cea adevărată”. Și prin aceasta, surpă eresul lui Fotin³¹ și al lui Pavel din Samosata³², care au dogmatizat [învățat] că [Fiul] Cel Unul-Născut atunci a luat începătură a ființei, când S-a născut din Maria, iar mai înainte de aceasta – adică de a Se naște din Maria – nu a fost.

Ascultă și tu, o, arianule³³, cel care nu-L numești Dumnezeu adevărat pe Fiul lui Dumnezeu, ce [anume] zice Evanghelistul: „Lumina cea adevărată”! Încă și tu, o, maniheule³⁴, cel care zici că suntem zidiri [făpturi] ale „făcătorului celui rău”, ascultă că „Lumina cea adevărată luminează pe tot omul”! Deci, fiindcă „ziditorul [făcătorul] cel rău” întuneric este, nu ar fi [putut să fi] luminat pe cineva, pentru aceasta, dar, ale „Luminii celei adevărate” suntem [noi] zidiri [făpturi].

Și cum zice [Evanghelistul]: „luminează pe tot omul”, de vreme ce vedem pe unii [a fi] întunecați? Cât despre Sine [despre „Lumină”], ea pe toți îi luminează, căci spune-mi mie: au nu toți sunt cuvântători³⁵? Au nu toți, firește, cunosc binele și răul? Au nu au putere a-L înțelege din zidiri pe Ziditorul? Pentru aceasta, cuvântul [puterea cuvântătoare] cel ce ni s-a dat nouă și ne învață [povățuiește] pe noi în chip firesc – care și lege firească se numește – acesta se poate numi „Lumină”, care ni s-a dat nouă de la Dumnezeu. Iar dacă [aceia] rău au folosit cuvântul³⁶ [dintru ei], singuri pe ei [înșiși] s-au întunecat.

³¹ Episcopul Fotin de Sirmium, eretic antitrinitar, a fost în primă fază ucenic al ierarhului ortodox Marcel al Ancirei (cf. Socrate, *Istoria bisericescă*, II, 30).

³² Pentru Pavel din Samosata, vezi nota de la *Înaintecuvântare*.

³³ Arian este numit aici cel care era adept al ereticului Arie. Acesta a fost preot în Alexandria și fondatorul ereziei arianismului, osândită la sinodul I ecumenic, din anul 325. Arianismul tăgăduiește egalitatea Fiului cu Tatăl, făcând din Fiul prima creatură a Tatălui și negând, deci, Dumnezeirea Lui. Erezia lui Arie a fost combătută de Sfântul Atanasie cel Mare, Sfântul Nicolae al Mirelor Lichiei, Sfântul Spiridon al Trimitundeii, Sfântul Alexandru al Alexandriei și mulți alți Sfinți Părinți. Arie a murit la anul 336 d. Hr.

³⁴ Maniheismul, doctrină religioasă gnostică din Orientul Apropiat, a fost întemeiată de persanul Mani (Maniheu), pe la jumătatea veacului al III-lea după Hristos. Această erezie susținea că lumea e făcută de doi ziditori – unul bun și unul rău – și este guvernată, după două principii: binele și răul, afirmându-se totodată că materia este rea în sine și de aceea oamenii se pot mântui numai prin asceza cea mai riguroasă și prin mortificarea trupului. Maniheii spuneau despre Hristos că a avut trup adevărat, dar nu un trup material, ci unul spiritual. Această erezie a fost combătută de Sfântul Ignatie Teoforul, Sfântul Irineu, Tertulian, Clement Alexandrinul și alți Părinți ai Bisericii.

³⁵ Adică înzestrați cu putere cuvântătoare, cugetătoare, rațională.

³⁶ Vezi nota premergătoare.

„Iar unii intru acest fel dezleagă această împotrivire: „luminează” Domnul „pe tot omul ce vine în lume” – adică în mai bună rânduială³⁷ – și se sârguiește să-și împodobească [gătească] sufletul său și să nu-l lase neîmpodobit și neînfrumusețat³⁸.

1, 10: În lume era și lumea prin El s-a făcut, dar lumea nu L-a cunoscut.

(1, 10) Filde 8, 31 / Baruh 3, 38 / Ioan 1, 3

„În lume era” ca un Dumnezeu, pretutindenea fiind; încă și după purtarea de grijă și puterea cea țiitoare cu care ține toate, se zice că „în lume era”. „Măcar că ce grăiesc eu această” – zice [Evangelistul] – „„în lume era”, de vreme ce nici lumea nu ar fi fost, dacă El nu o ar fi făcut pe dânsa!” Dinspre toate părțile [de pretutindenea], Ziditor pe Dânsul Îl arată. Mai întâi, ca și turbarea lui Maniheu³⁹ să o stingă – care zicea că un ziditor rău a adus intru ființă lumea; apoi, și pentru ca să înceteze nebunia lui Arie, celui care a zis că făptură este Fiul lui Dumnezeu; încă și ca să îndemne pe tot omul să-L mărturisească pe Păcătorul și să nu slujească făpturilor, ci Ziditorului să se închine.

[Evangelistul] zice: „dar lumea” pe Dânsul „nu L-a cunoscut”, în loc de „norodul cel de rând [simplu] și neînvățat, cel ce este lipit lângă [de] lucrurile lumii”. Căci numele acesta „lume”, însemnează și toată lumea aceasta – după cum aici s-a zis că „lumea prin El s-a făcut” – dar însemnează și pe cei ce cugetă cele lumești – după cum [tot] aici zice că „lumea” pe El „nu L-a cunoscut”, în loc de „oamenii cei pământești”; fiindcă Sfinții toți și Proorocii L-au cunoscut.

1, 11: Întru ale Sale a venit, dar ai Săi nu L-au primit.

(1, 11) Matei 15, 24 / Luca 19, 14 / Ioan 5, 40

Aici prea arătat [adeverit] intră [Evangelistul] în cuvântul cel pentru Întrupare și toată alcătuirea înțelegerii este întru acest chip [fel].

³⁷ „Vine în lume”, adică în rânduială, în orânduire a lucrurilor și a împrejurărilor în care se duce viața mai arătată, mai văzută. Însă mai arătată nu prin slava cea deșartă, ci prin trezvie înaintea Sfinților Îngeri, cei care pururea ne veghează – din porunca Cuvântului lui Dumnezeu – și ne stau întru ajutorare și luminează nepuțința și întunecimea minții noastre, adică dăruiesc putere de pătrundere și văzătoare tocmai părții cuvântătoare a sufletului nostru.

³⁸ Aici Sfântul Simeon Noul Teolog ne învață așa: „Precum este acoperământul așezat peste ochi, așa sunt gândurile lumești și amintirile vieții, așezate pe minte sau pe ochiul sufletului. Câtă vreme, deci, vor fi lăsate acolo, nu vom vedea. Dar când vor fi ridicate prin aducerea aminte de moarte, vom vedea limpede «Lumina cea adevărată care luminează pe tot omul care vine în lume»” (*Filocalia românească*, vol. 6, ed. IBMBOR, București, 1977, p. 28).

³⁹ Vezi mai sus nota pentru maniheism.

„Era” cu adevărat „Lumina cea adevărată” fără de trup „în lume”, și nu era cunoscută (Ioan 1, 9-10). Apoi și „întru ale Sale a venit” cu trup. Iar „ale Sale”, ori toată lumea vei înțelege, ori Iudeea, pe care Și-a ales-o Lui ca o funie de moștenire⁴⁰ și ca pe o parte și ca pe o avere a Lui. Și „ai Săi” pe El „nu L-au primit” – ori iudeii, ori și ceilalți oameni care s-au zidit de Dânsul. Deci ca și cum ar plânge de nesocoteala [nesocotința] oamenilor și [totodată] se minunează de iubirea de oameni a Stăpânului, Evanghelistul zice: „ai Săi” fiind, „nu” toți „L-au primit” pe El, căci nu cu sila pe cineva trage Domnul, ci cu voință [vrere] și cu plecare [învoire, consimțire].

1, 12: Și celor câți L-au primit, care cred în numele Lui, le-a dat putere⁴¹ ca să se facă fii ai lui Dumnezeu.

(1, 12) Deuteronom 7, 6 / Isaia 56, 5 / Romani 8, 15 / Ioan 3, 1 / Galateni 3, 26

Măcar robi, măcar slobozi, măcar tineri, măcar bătrâni, măcar barbari, măcar elini, „câți L-au primit” pe Dânsul, „le-a dat lor stăpânire, ca să se facă fii ai lui Dumnezeu”. Și care sunt aceștia? Cei „care cred întru numele Lui”. Drept aceea, cei ce „L-au primit” pe „Cuvântul” și pe „Lumina cea adevărată” (Ioan 1, 9), prin credință L-au luat și L-au primit.

Dar, pentru care pricină nu a zis [Evanghelistul] că „i-a făcut pe dânșii fii ai lui Dumnezeu”, ci că „le-a dat lor stăpânire ca să se facă fii ai lui Dumnezeu”? Pentru ce anume [a zis așa]? Ascultă: pentru că nu este din destul [îndestulător] spre păzirea curăției [numai] a se boteza, ci e trebuință și de multă osârdie, ca să păzească neîntinat chipul punerii de fiu, cel care s-a închipuit [pecetluit] la [Sfântul] Botez. Pentru aceasta, mulți au luat darul punerii de fiu – cel [dat] prin Botez –, dar fiindcă s-au lenevit, nu s-au făcut „fii ai lui Dumnezeu” până în sfârșit⁴².

Încă, poate, ar fi putut zice cineva și aceasta: mulți îl primesc pe Dânsul, dar numai prin a crede [în El], precum sunt cei care se numesc „chemați” [catehumeni]⁴³; dar [aceștia] nu sunt încă „fii ai lui Dumnezeu”, ci au

⁴⁰ „Funie de moștenire” – cu înțelesul de „firul roșu” al acelora care puteau să înțeleagă din Scripturi că Domnul Iisus Hristos este Mesia Cel adevărat, Care fusese făgăduit dintru început întregii firii omenеști (Facerea 3, 15) și S-a ivit dintre iudei (Facerea 49, 9).

⁴¹ În ediția de la 1805, în loc de „care cred în numele Lui, le-a dat putere”, se găsește „care cred întru numele Lui, le-a dat lor stăpânire”.

⁴² „Până în sfârșit” – adică până la săvârșirea acestei vieți pământești.

⁴³ În vremurile creștinismului primar, catehumenul era o persoană matură, pregătită pentru primirea Sfântului Botez care este poartă intrării în creștinism. Liturgia catehumenilor este partea din Sfânta Liturghie rânduită între Proscomidie și Liturgia credincioșilor și care se încheie cu cuvintele preotului: „Câți sunteți chemați [catehumeni], ieșiți!”, la care cei nebotezați nu puteau să participe în primele timpuri ale creștinismu-

stăpânire ca, de vor voi, să se boteze și [astfel] să se învrednicească de acest dar al punerii de fiu.

Încă va zice cineva și aceasta: măcar, deși, prin Botez primim darul punerii de fii, însă săvârșirea [desăvârșirea] la Înviere o luăm, și punerea de fii cea deplină atunci când nădăjduim să o luăm [dobândim], după cum [Apostolul] Pavel zice că punerea de fii o așteptăm⁴⁴ (*Romani cap. 8*). Așadar, pentru aceasta și Evanghelistul Ioan nu a zis „câți L-au primit pe Dânsul, i-a făcut pe ei fii ai lui Dumnezeu”, ci „le-a dat lor stăpânire, ca să se facă fii ai lui Dumnezeu”, adică „ca în veacul ce va să fie să ia darul acesta”⁴⁵.

1, 13: Care nu din sânge, nici din poftă trupească, nici din poftă bărbătească, ci de la Dumnezeu s-au născut.

(1, 13) Ioan 3, 3, 5 / Iacov 1, 18 / 1 Petru 1, 23 / 1 Ioan 5, 4

[Evanghelistul] face oarecum asemănare a nașterii celei dumnezeiești și a celei trupești, nu cu necuviință aducându-ne nouă aminte de durerile cele trupești ale nașterii, ci, ca prin asemănare cunoscând noi simplitatea și smerenia nașterii celei trupești, să alergăm către darul cel dumnezeiesc.

lui. Așadar, „cei chemați” sunt numiți „catehumenii”, cărora li se vestesc cuvintele lui Dumnezeu și se găsesc pentru a primi Sfântul Botez.

⁴⁴ „Câți sunt mânași de Duhul lui Dumnezeu sunt fii ai lui Dumnezeu. (15) Pentru că n-ați primit iarăși un duh al robiei, spre temere, ci ați primit Duhul înfierii, prin care strigăm: Avva! Părinte! (16) Duhul însuși mărturisește împreună cu duhul nostru că suntem fii ai lui Dumnezeu. (17) Și dacă suntem fii, suntem și moștenitori – moștenitori ai lui Dumnezeu și împreună-moștenitori cu Hristos, dacă pătimim împreună cu El, ca împreună cu El să ne și preamărim. (18) Căci socotesc că pătimirile vremii de acum nu sunt vrednice de mărirea care ni se va descoperi. (19) Pentru că făptura așteaptă cu nerăbdare descoperirea fiilor lui Dumnezeu. (20) Căci făptura a fost supusă deșertăciunii – nu din voia ei, ci din cauza aceluia care a supus-o – cu nădejde, (21) pentru că și făptura însăși se va izbăvi din robia stricăciunii, ca să fie părtașă la libertatea mării fiilor lui Dumnezeu” (*Romani 8, 14-21*).

⁴⁵ Aici Sfântul Simeon Noul Teolog ne spune și acestea: „E o taină nouă și minunată. Dumnezeu Cuvântul a luat de la noi trupul pe care nu-l avea după fire și S-a făcut ceea ce nu era. Și împărtășește celor ce cred în El din Dumnezeirea Sa, pe care n-a dobândit-o nici unul dintre îngeri sau oameni vreodată și aceștia se fac dumnezei, adică ceea ce nu erau, prin lucrare și har. Așa le dăruiește lor putere să se facă fii ai lui Dumnezeu. De aceea s-au făcut și se fac neîncetat și niciodată nu vor înceta să se facă fii ai lui Dumnezeu” (*Filocalia românească*, vol. 6, ed. IBMBOR, București, 1977, p. 132). Iar Cuviosul Isaia Pustnicul ne învață așa: „Aceștia au fost eliberați de necazul care a cuprins-o pe Eva: «În dureri vei naște fii» (Facere 3, 16). Aceștia s-au eliberat de amarica hotărâre, impusă lui Adam: «Blestemat este pământul întru lucrurile tale» (Facere 3, 17). Aceștia sunt cei ce au primit harul pe care l-a primit Maria: «Duhul Sfânt va veni peste tine și puterea Celui Preaînalt te va umbri» (Luca 1, 35). Pentru că așa cum necazul a cuprins-o pe Eva și sămânța ei până în ziua de azi, așa bucuria a cuprins pe Maria și pe toți bunii creștini

Deci, zice: „care nu din sânge s-au născut”, adică din cel ce prisosește la femei în fiecare lună, că dintru acesta este hrana și creșterea pruncului; încă zic [unii] cum că și sămânța întâi se face sânge, apoi se preface în carne și întru cealaltă alcătuire.

Dar era cu puțință a zice unii cum că și nașterea lui Isaac întru acest fel a fost (*Facere 18, 9-15*), în ce fel este nașterea cu care se nasc cei care cred în Hristos (că și Isaac nu din sânge s-a născut, căci lipsise Sarrei sângele cel ce prisosește la femei în fiecare lună). Deci, fiindcă era cu puțință să presupună unii aceasta, adaugă [Evangelistul]: „nici din poftă trupească, nici din poftă bărbătească”. Căci nașterea lui Isaac, măcar că nu era „din sânge”, însă era din „poftă bărbătească”, căci poftea cu adevărat bărbatul ca să i se nască lui prunc din Sarra. Iar „din poftă trupească”, precum [s-a născut] Samuil din Ana (*1 Regi cap. 1*). Deci vei spune despre Isaac că [s-a născut] „din poftă bărbătească”, iar pe Samuil „din poftă trupească” – adică a trupului celui omenesc, căci înseta de a câștiga prunc stearpa aceasta [Ana]. Încă și amândouă [pofta bărbătească și pofta trupească], la amândoi [la Isaac și Samuil], pot să se înțeleagă.

Iar de voiești și alt oareșce a te învăța, ascultă: împreunarea cea trupească ori din aprindere firească se face, că de multe ori vreunul s-a întâmplat a avea alcătuire a trupului mai fierbinte [aprinșă] și dintru aceasta este lesne plecat spre împreunare – deci pe aceasta o a numit „poftă trupească”; ori dintru obicei rău și hrană neînfrănată pornirea cea spre împreunare neoprită se face, pe care „poftă bărbătească” o a numit, ca pe aceea ce nu este lucru al alcătuirii celei firești, ci al neînfrânării bărbatului. Încă, poate, fiindcă, uneori se află femeia lesne plecată către împreunare, iar alteori bărbatul, prin „poftă bărbătească” – înverșunarea bărbatului o a însemnat, iar prin „pofta trupească” pe a femeii. Iar acestea toate s-au zis [aici] pentru cei care de multe ori întrebă cele fără de socoteală. Căci dintru toate acestea se adeverește mai adevărată o înțelegere, adică arătarea simplității nașterii celei trupești.

Deci, ce avem mai mult [noi] cei care credem în Hristos, decât israilitenii cei din Lege? Căci și aceia „fii ai lui Dumnezeu”⁴⁶ se numeau (*Deuteronom 32, 43*).

în veci. Deci, altfel suntem fii ai Evei și am cunoscut blestemul ei peste noi pentru gândurile noastre rele; și altfel trebuie să înțelegem că suntem fii ai lui Dumnezeu, pentru gândurile bune ale Sfântului Duh și pentru patimile lui Hristos, dacă le avem cu adevărat în trupul nostru” (*Filocalia românească*, vol. 12, ed. Harisma, București, 1991, p. 147).

⁴⁶ După cum glăsuiește Proorocul Moise în încheierea cântării sale: „Veseliți-vă, Ceruri, împreună cu El și vă închinați Lui toți Îngerii lui Dumnezeu! Veseliți-vă, neamuri, împreună cu poporul Lui și să se întărească toți fiii lui Dumnezeu! Căci El va răzbuna sângele robilor Săi și va răsplăti cu răzbunare vrăjmașilor Săi și celor ce-L urăsc le va răsplăti și va curăți Domnul pământul poporului Său!” (*Deuteronom 32, 43*)

Multă este deosebirea între noi și între aceia. Căci, fiindcă, Legea întru toate era umbră a celor ce aveau să fie, nici punerea de fiu nu o da [dădea, dăruia] israilitenilor să o aibă, ci doar ca o închipuire și întru pildă [preînchipuire]. Iar noi, cu adevărat, primind Duhul lui Dumnezeu prin Botez, strigăm: „Avva! Părinte!” (*Romani 8, 15*). Iar la aceia [israiliteni], precum Botezul era cu închipuire și [arătat] umbros, așa și punerea de fii (*Deuteronom 32, 43*), pe a noastră, mai înainte [punere de fii] o închipuia [preînchipuia]; căci măcar deși „fii” se numeau, dar [acesta era un chip] umbros și nu aveau însuși adevărul punerii de fii, precum noi [il avem] acum prin Botez (*Romani cap. 8*).

1, 14^a: Și Cuvântul S-a făcut trup

(1, 14^a) Psalm 88 2-3 / Isala 7, 14; 35, 2; 40, 5; 60, 1 / Matei 1, 16; 17, 2 / Luca 1, 35 / 2 Petru 1, 17 / 1 Ioan 1, 1 / 2 Corinteni 3, 9 / Coloseni 2, 3, 9 / 1 Timotei 3, 16 / Evrei 2, 11, 14

După ce a zis cum că, de vom voi, „fii ai lui Dumnezeu ne facem” (*Ioan 1, 12*) cei ce credem în Hristos, aduce pe urmă și pricina [izvorul, temeiul] acestui atât de mare bine. Căci, zice: ce este ceea ce ne-a pricinuit nouă această punere de fii? Voiești să te înveți? Aceasta este că: „Cuvântul trup S-a făcut”. Iar când auzi cum că „trup S-a făcut”, să nu socotești că a ieșit dintru firea Sa și S-a schimbat în trup – căci nu ar fi fost Dumnezeu, de s-ar fi schimbat și s-ar fi prefăcut⁴⁷ –, ci cum că rămânând ceea ce a fost [adică Dumnezeu], S-a făcut ceea ce nu a fost [adică om].

Iar Apolinarie laodiceeanul⁴⁸ de aici a alcătuit eres, căci el dogmatisește [învață] cum că Domnul și Dumnezeu nostru nu a luat deplin firea omenească – adică trup cu suflet cuvântător și înțelegător [cugetător, rațional]. Căci zicea [Apolinarie]: „Ce trebuință avea Dumnezeu de suflet, având Dumnezeirea care ocârmuia trupul, în ce chip avem noi sufletul care îndreptează și mișcă trupul nostru?” Și avea spre ajutorare – precum socotea el – acest grai de față: „Și Cuvântul trup S-a făcut”; căci spunea el că nu a zis [Evangelistul] cum că om S-a făcut [Domnul], ci trup – așadar, nu a luat suflet care are minte și cuvântare [parte cuvântătoare], ci trup fără de minte și necuvântător. Și, precum se pare, nu știa ticălosul [Apolinarie] cum că Scriptura de multe ori din parte numește tot întregul. Adică, vrând să pomenească [Scriptura] de om întreg, din parte – de la

⁴⁷ „S-ar fi prefăcut” în înțelesul că s-ar fi strămutat din firea Sa dumnezeiască.

⁴⁸ Apolinarie, episcop de Laodiceea, afirma că Hristos este cu totul deosebit de noi, neavând suflet omenesc. Susținând că Mântuitorul nu are o fire omenească deplină, apolinarismul a fost condamnat de Sinodul al II-lea ecumenic (381) și combătut de Sfântul Atanasie cel Mare, Sfântul Grigorie de Nazianz, Sfântul Grigorie de Nissa și de alți Sfinți Părinți. Apolinarie a murit pe la anul 390 d. Hr.

„suflet” zic – îl numește pe dânsul, precum: „Tot sufletul care nu se va tăia împrejur să se omoare”⁴⁹ (*Facere 17, 14*) – că iată, în loc de a numi întreg omul, a zis numai o parte – sufletul; și iarăși, de la „trup” numește [Scriptura] întregul om, precum atunci când zice: „Și va vedea tot trupul mântuirea lui Dumnezeu”⁵⁰ (*Isaia 40, 5-6*), căci voind să zică „tot omul”, numele de „trup” l-a întrebuițat⁵¹. Deci, [tot] așa, și Evanghelistul, în loc de a zice „Cuvântul om S-a făcut”, a zis „Cuvântul trup S-a făcut”, din parte numindu-l pe om, care este alcătuit din suflet și din trup. Și, poate, fiindcă trupul este lucru străin [osebit, neapropiat] de firea cea dumnezeiască, vrând Evanghelistul să arate smerenia cea nemărginită a lui Dumnezeu, de trup a pomenit, ca să ne spăimântăm de iubirea de oameni a Lui cea nespusă. Căci pentru mântuirea noastră, pe cel care este departe [neapropiat] de firea Lui și cu totul străin – zic anume trupul – l-a luat; pentru că sufletul are oarecare apropiere către Dumnezeu, iar trupul cu totul [cu osebite] nu are nici o împărtășire. Deci, precum socotesc, pentru aceasta Evanghelistul a întrebuițat aici numai însuși numele trupului, nu ca și cum trupul cel ce s-a luat era lipsit de suflet, ci spre mai multă arătare a tainei celei minunate și înfricoșate⁵². Căci, dacă Întrupându-Se, Cuvântul nu a luat suflet omenesc, încă sunt nevindecate sufletele noastre, căci ceea ce nu a luat [Domnul], nici nu a sfințit. Și cât este de răs [caraghios, nebunesc]! Sufletul întâi pătimind (căci acesta este cel care s-a plecat

⁴⁹ În ediția din 1988 a *Sfintei Scripturi*, avem: „Iar cel de parte bărbătească netăiat împrejur, care nu se va tăia împrejur, în ziua a opta, sufletul acela se va stârpi din poporul său, căci a călcat legământul Meu” (*Facere 17, 14*).

⁵⁰ În ediția din 1988 a *Sfintei Scripturi*, avem: „Și se va arăta slava Domnului și tot trupul o va vedea, căci gura Domnului a grăit”. (6) Un glas zice: «Strigă!» Și eu zic: «Ce să strig?» Tot trupul este ca iarba și toată mărirea lui, ca floarea câmpului!» (*Isaia 40, 5-6*).

⁵¹ Pentru cele pomenite aici de Sfântul Teofilact, vezi în *Sfânta Scriptură* și alte exemple: *Facere 6, 19; 9, 15-16; Levitic 17, 11; Psalm 64, 2; 144, 21; Ieremia 25, 31; 32, 27; Iezechiil 20, 48; 21, 4-5; Ioil 3, 1; Zaharia 2, 17; Matei 5, 29-30; 6, 22-23; Luca 11, 34-36; Ioan 17, 2; Faptele Apostolilor 2, 17; 1 Petru 1, 24*.

⁵² Pentru această uimitoare și dumnezeiască taină, Sfântul Simeon Noul Teolog ne învață: „[Prea Sfânta Fecioară Maria] a fost mamă a Lui în chip propriu, ca una ce L-a născut pe Acesta în chip de negrăit și fără bărbat, trupește. Iar Sfinții toți îl au ca unii ce L-au zămislit pe El după har și după dar. Din Maica Lui Preacurată a împrumutat trupul Său preacurat, dăruindu-i în schimb Dumnezeirea – schimb minunat și nou! Din Sfinți nu ia trup, ci le împărtășește lor trupul Său îndumnezeit. Privește adâncul tainei! Harul Duhului sau focul Dumnezeirii este al Mântuitorului și Dumnezeului nostru, din firea și din Ființa Lui, iar trupul Lui nu este de acolo, ci din trupul preacurat și sfânt al Născătoarei de Dumnezeu și din sângele ei prea neprihănit din care luându-l și l-a înșușit” (*Filocalia românească*, vol. 6, ed. IBMBOR, București, 1977, p. 160).

cuvintelor șarpelui și s-a amăgit în Rai, apoi și mâna s-a întins, urmând domnului și stăpânului său care este sufletul – *Facer: 3, 1-7*), sluga – care este trupul – să se ia și să se sfințească și să se vindece, iar domnul [sufletul] să fie lăsat neluat și nevindecat [de Mântuitorul Hristos]. Dar Apolinarie, prăpădească-se [cu bărfelile lui]!

Iar noi, când auzim că „Cuvântul trup S-a făcut” credem că om desăvârșit [S-a făcut Domnul], fiindcă Scriptura obișnuiește a numi de la o parte – „trup” sau „suflet” – pe omul cel ce este alcătuit din amândouă.

Încă și Nestorie⁵³ se surpă din graiul acesta, căci acela zicea cum că nu Însuși Dumnezeu-Cuvântul S-a făcut om, zămislindu-Se din preacuratele sângiuiri al Sfintei Fecioare, ci a născut Fecioara om; și, acest om, umplându-se de darul a tot felul de fapte bune, Îl avea pe Cuvântul lui Dumnezeu dimpreună unit cu dânsul, Carele îi și dădea putere asupra duhurilor celor necurate. Și dintru acestea Nestorie dogmatisea [învăța] a fi doi Fii: unul, Fiul Fecioarei – Iisus omul și un altul, Fiul lui Dumnezeu, Care era împreună unit cu omul [Iisus] și nedespărțit de dânsul, însă după dar și după priință [prielnicie, aplecare] și după dragoste, ca unul care era om îmbunătățit. Acestea dogmatisea [învăța] Nestorie, de bunăvoie făcându-se surd către adevăr, căci de ar fi voit, l-ar fi auzit și el pe acest fericit Evanghelist, zicând: „Cuvântul trup S-a făcut”. Căci, oare, nu de aici în chip adevărit este vădit și muștrat [Nestorie]? Pentru că Însuși Cuvântul S-a făcut om, [căci] nu a zis [Evanghelistul]: „aflând om, Cuvântul dimpreună S-a unit cu dânsul”, ci „Însuși Acela om S-a făcut”.

Încă se surpă de aici și eutihienii⁵⁴ și Valentin⁵⁵ și Maniheu⁵⁶, căci aceștia ziceau cum că după nălucire S-a arătat Cuvântul lui Dumnezeu. Asculte, dar,

⁵³ Nestorie învăța că în Mântuitorul Iisus Hristos sunt două persoane: persoana divină a Fiului lui Dumnezeu – născut din Tatăl, mai înainte de toți vecii – și persoana umană sau istorică a lui Iisus Hristos – cu care S-a născut din Fecioara Maria. Această rătăcire eretică duce la concluzia că Dumnezeu Tatăl a avut doi Fii, iar Fecioara Maria nu L-a născut pe Fiul lui Dumnezeu, ci numai pe omul Hristos. Combătând erezia lui Nestorie, Sfântul Chiril al Alexandriei s-a sărguit ca Maica Domnului să fie cinstită ca „Născătoare de Dumnezeu”. Învățăturile lui Nestorie au fost osândite la cel de al III-lea Sinod Ecumenic, care s-a ținut la Efes, în anul 431. Nestorie a murit în exil, pe la anul 450 d. Hr.

⁵⁴ Numele acestei erezii provine de la Eutihie, un arhimandrit bătrân din Constantinopol. Acesta luptase cu multă răvnă împotriva ereziei lui Nestorie, dar a căzut în cealaltă extremă. Dacă Nestorie împinsese atât de departe deosebirea celor două firi din Persoana Mântuitorului, încât a ajuns să spună că în Iisus Hristos sunt două persoane diferite, Eutihie exagera atât de mult unirea celor două firi, încât făcea din ele o singură fire – în grecește *monofisism*. Din această pricină, învățătura rătăcită a lui Eutihie a primit numele de *monofisism* sau *eutihianism*. Erezia lui Eutihie a fost osândită la sinodul al IV-lea Ecumenic, care s-a ținut la Calcedon, în anul 451. Atunci, prin darul Duhului Sfânt, s-a exprimat

că „Cuvântul trup S-a făcut”! Nu a zis [Evangelistul] cum că „trup S-a născut [închipuit], ori S-a părut”, ci cum că S-a făcut [astfel] după adevăr și cu ființa, iar nu după născut. Căci este lucru necuviincios și nebunesc a crede că Fiul lui Dumnezeu, „Adevărul” fiind și numindu-Se (Ioan 14, 6), să fi mințit omeneia – căci întru acest fel este născut, arătare mincinoasă cu adevărat.

1, 14^b: Și S-a sălășluit între⁵⁷ noi

(1, 14^b) Psalm 88, 2-3 / Isaia 7, 14; 35, 2; 40, 5; 60, 1 / Matei 1, 16; 17, 2 / Luca 1, 35 / 2 Petru 1, 17 / 1 Ioan 1, 1 / 2 Corinteni 3, 9 / Coloseni 2, 3, 9 / 1 Timotei 3, 16 / Evrei 2, 11, 14

Fiindcă mai sus a zis că „Cuvântul trup S-a făcut”, ca să nu socotească cineva cum că cu o fire de aici [din acest moment] S-a făcut Hristos, pentru aceasta [Evangelistul] adaugă: „și S-a sălășluit întru noi”, ca să arate cele două firi: pe a noastră [omenească] și pe a Cuvântului [dumnezeiască]. Căci, precum de o fire este sălașul și de altă fire cel ce se sălășluiește întru el, așa și Cuvântul – de vreme ce se zice că „S-a sălășluit întru noi”, adică întru firea noastră – de altă fire este, deosebită de a noastră. [Așadar] rușineze-se armenii⁵⁸, cei care o fire cinstesc!

Deci, prin aceea ce grăiește: „Cuvântul trup S-a făcut”, ne învățăm că Însuși Cuvântul om S-a făcut și Fiu fiind al lui Dumnezeu S-a făcut și Fiu al femeii, care după adevăr „Născătoare de Dumnezeu” se numește, ca aceea [ca una] care L-a născut pe Dumnezeu cu trup⁵⁹.

Învățătura ortodoxă referitoare la firile din Persoana Mântuitorului: în Domnul Iisus Hristos sunt două firi, dumnezeiască și omenească, unite într-o singură Persoană divino-umană, firi unite în chip neamestecat și neschimbat, neîmpărțit și nedespărțit.

⁵⁵ Valentin este autorul unui sistem gnostic pe care el l-a răspândit atât în Alexandria, cât și în Roma, unde a și murit, pe la anul 160. Printre alte lucruri rătăcite, el învăța că Iisus cel ceresc – care, după învățătura lui, era un eon cu o strălucire cu totul aparte – s-a coborât la Botez asupra omului Iisus, iar acesta a propovăduit timp de un an. Valentin socotea că această închipuire a sa ar fi adevăratul Mântuitor. Învățăturile lui au fost combătute de mai mulți învățați creștini, cu osebire de Tertulian.

⁵⁶ Pentru maniheism vezi nota de la Ioan 1, 9.

⁵⁷ În ediția de la 1805, în loc de „între”, se găsește „întru”.

⁵⁸ Este cunoscut că în veacurile V-VI creștinii armeni au îmbrățișat cu prisosință erezia monofizită. În învățătura lor de credință, armenii au primit numai învățăturile celui de al III-lea sinod ecumenic și nu au acceptat nicicum învățăturile sinodului de la Calcedon. Vezi și nota premergătoare despre eutihianism.

⁵⁹ Aici, Sfântul Maxim Mărturisitorul ne învață astfel: „Hotărându-se să coboare în ființă, precum numai El a știut, Cuvântul Cel mai presus de ființă și Făcătorul tuturor celor ce sunt, a adus rațiunile naturale ale tuturor lucrurilor văzute și cugetate (inteligibile) împreună cu înțelesurile necuprinse ale propriei Dumnezeiri. Dintre acestea rațiunile celor cugetate sunt Sângele Cuvântului, iar rațiunile celor sensibile sunt Trupul Lui văzut. Deci, Cuvântul fiind învățătorul tuturor rațiunilor duhovnicești, atât al celor din lucrurile văzute, cât și al celor din realitățile inteligibile, după cuviință și cu drept cuvânt dă celor

Iar prin ceea ce zice: „S-a sălășluit întru noi”, aceasta ne învățăm, ca să credem [că sunt] două firi întru Cel Unul Hristos. Căci, măcar deși Unul este cu Ipostasul – adică cu Fața [Persoana] – însă [e] îndoit în firi, căci este Dumnezeu și Om. Iară firea cea dumnezeiască și cea omenească nu este una, măcar deși întru Unul se privesc [se văd a fi], întru Hristos zic.

1, 14⁶⁰: Și am văzut slava Lui, slavă ca a Unuia-Născut din Tatăl, plin de har⁶⁰ și de adevăr.

(1, 14⁶⁰) Psalm 88, 2-3 / Isaia 7, 14; 35, 2; 40, 5; 60, 1 / Matei 1, 16, 17, 2 / Luca 1, 35 / 2 Petru 1, 17 / 1 Ioan 1, 1 / 2 Corințeni 3, 9 / Coloseni 2, 3, 9 / 1 Timotei 3, 16 / Evrei 2, 11, 14

Fiindcă a zis că „Cuvântul trup S-a făcut”, aduce pe urmă de aici [de acum, din acest loc] că „am văzut slava Lui”, adică cu „trup” fiind El. Căci dacă fața lui Moise – după ce s-a strălucit [ea] dintru grăierea cea către Dumnezeu (*Ieșire* 34, 29, 35) – nu puteau s-o vadă israilitenii, cu mult mai vârtos Dumnezeirea Celui „Unuia-Născut” goală n-ar fi încăput-o Apostolii, de nu s-ar fi arătat prin trup⁶¹.

„Și am văzut slava” – nu acel fel [de slavă] precum avea Moise, sau cu ce fel de slavă i s-au arătat Proorocului Heruvimii și Serafimii (*Iezechiel* 1, 4-28), ci acest fel de slavă, precum se cuvenea să fie la Fiul Cel „Unul-Născut din Tatăl”, care, firește [în chip firesc], este întru El. Căci cea părticică de cuvânt „ca”, aici nu este arătătoare de asemănare, ci de adevărit și de neîndoită [neîndoielnică] hotărâre. Precum noi, văzând un împărat cu slavă multă trecând, zicem: „ca un împărat a ieșit”, în loc de „ca unul care chiar și cu adevărat e împărat”. Așadar, și aici „[slavă] ca a Unuia-Născut” suntem datori să o înțelegem în loc de „slava pe care am văzut-o, era slavă ca Aceluia Care e chiar [deplin] și cu adevărat Fiu”.

vrednici să mănânce, ca pe un trup, știința cuprinsă în rațiunile lucrurilor văzute și să bea, ca pe un sânge, cunoștința aflătoare în rațiunile celor inteligibile. Iar oasele, adică rațiunile mai presus de înțelegere despre Dumnezeire, care depășesc în chip nesfârșit toată firea creată, nu le dă, neavând firea celor create vreo putere ca să intre în legătură (relație) cu acestea. Și, iarăși, trupul Cuvântului este virtutea adevărată, sângele cunoștința fără de greșală, iar oasele, teologia (cunoștința de Dumnezeu) cea negrăită. Căci, precum sângele se preface în forma trupului, tot așa cunoștința se preface prin făptuire în virtute. Și, precum oasele susțin sângele și trupul, la fel, rațiunile mai presus de orice înțelegere despre Dumnezeire, aflându-se în sânul făpturilor, creează și susțin în chip neștiut ființele lucrurilor și dau naștere oricărei cunoștințe și virtuți” (*Filocalia românească*, vol. 3, ed. Humanitas, București, 1999, pp. 130-131).

⁶⁰ În ediția de la 1805, în loc de „har”, se găsește „dar”.

⁶¹ Adică Apostolii nu ar fi putut încapa, nu ar fi putut cuprinde slava deplină și dezvelită („goală” – dezgolită) a Dumnezeirii Fiului, dacă ea nu s-ar fi arătat prin trupul Domnului Hristos. Iar prin cele petrecute pe Muntele Tabor se adevărește slava dumnezeiască și pentru Apostoli și pentru toți cei care tăgăduiau slava dintru graiurile și făptuirile minunate ale Mântuitorului (*Matei* 17, 1-9).

„Plin de dar și de adevăr”. „De dar” era „plin”, fiindcă și cuvântul Lui era „plin de dar”, așa grăind, precum și David zice: „Vărsatu-s-a dar în buzele Tale”⁶² (*Psalm 44, 3*), și Evanghelistul [Luca]: „se mirau toți de cuvintele darului care ieșeau din gura Lui” (*Luca 4, 22*). Încă și tuturor, tămăduiri le dăruia, celor ce aveau trebuință de ele. Iar „de adevăr” era „plin”, fiindcă și Proorocii și Moise însuși, câte ziceau sau făceau, toate erau închipuiri⁶³ [preînchipuiri], iar Hristos pe cele care le zicea le și făcea, toate erau „pline de adevăr”, căci Însuși Darul și Însuși Adevărul fiind, El și altora pe acestea le da [dădea].

Și unde „au văzut” ei [Apostolii] „slava” Lui? Poate unii vor bănuși [presupune] că în muntele Taborului (*Matei 17, 1-9*) – și poate și aceasta este adevărată –, însă nu numai în munte ci, întru toate cele pe care El le făcea și le zicea, „vedeau slava Lui”.

1, 15: Ioan mărturisea despre El și striga, zicând: Acesta era despre Care am zis: Cel Care vine după mine a fost înaintea mea, pentru că mai înainte de mine era⁶⁴.

(1, 15) *Matei 3, 11 / Marcu 1, 7 / Luca 3, 16 / Ioan 1, 27, 30; 8, 58*

Mărturia lui Ioan [Botezătorul] adeseori o aduce Evanghelistul, dar nu pentru ca pe Stăpânul să-L facă vrednic de crezare dintru mărturia slugii, ci fiindcă noroadele la mare cinste îl aveau pe Ioan – pentru aceasta pricină îl aduce spre mărturie pentru Hristos pe Ioan, cel care la dânșii părea a fi mare și pentru aceasta mai mult decât toți era vrednic de crezare.

Iară ceea ce zice [Evanghelistul]: „striga” – îndrăzneala cea multă a lui Ioan o arată, pentru că nu în vreun ungher, ci cu multă îndrăzneală „striga” pentru Hristos.

Și ce zicea? „Acesta era pentru Carele am zis”. Și mai înainte de a-L vedea pe Hristos, Ioan mărturisea pentru Dânsul. Iar aceasta, cu adevărat, s-a făcut prin buna-voință a lui Dumnezeu ca să nu se pară cum că [Botezătorul], făcând har [hatâr, favoare] înaintea lui Hristos, mărturisea cele bune pentru Dânsul. Pentru aceasta și zice „pentru Carele am zis” – adică și mai înainte de a-L vedea pe El.

⁶² În ediția din 1988 a *Sfintei Scripturi*, avem: „Împodobit ești cu frumusețea mai mult decât fiii oamenilor; revărsatu-s-a har pe buzele tale. Pentru aceasta te-a binecuvântat pe tine Dumnezeu, în veac” (*Psalm 44, 3*).

⁶³ Închipuiri nu cu înțelesul de năluciri, ci preînchipuiri, înainte-vestiri ale plinătății Fiului lui Dumnezeu Întrupat.

⁶⁴ În ediția de la 1805, *versetul 15* este: „Ioan mărturisea pentru Dânsul și striga grăind: Acesta era pentru Carele am zis: Cel Ce vine după mine mai înainte de mine S-a făcut, că mai întâi de mine a fost”.

„**Cel Ce vine după mine**” – adică după anul nașterii, pentru că după nașterea cea cu trup, Înaintemergătorul era cu șase luni mai înainte de Hristos (Luca 1, 26, 36). Acesta „mai înainte de mine S-a făcut”, în loc de „mai cinstit și mai slăvit decât mine S-a făcut”. Pentru ce? „Pentru că și **«mai întâi de mine a fost»**, după Dumnezeire”.

Iar arienii, fără de socoteală au tâlcuit cuvântul acesta, voind să dovedească cum că Fiul lui Dumnezeu nu S-a născut din Tatăl, ci S-a făcut ca una din zidiri [făpturi]. Și zic [ei]: „Iată, Ioan mărturisește pentru Dânsul: **«mai înainte de mine S-a făcut»**, adică «mai înainte de mine S-a făcut și S-a zidit de Dumnezeu, ca una din făpturi”.

Dar, se mustră și se va vedea că rău înțeleg cuvântul, din cele mai de pe urmă. Căci ce înțelegere [noimă] se poate arăta, când zice: „Acesta, adică Hristos, **«mai înainte de mine S-a făcut»**, adică mai înainte de mine S-a zidit, pentru că **«mai întâi de mine a fost»**”? Căci cu totul fără de socoteală [socotință] este a zice: „Pe Acesta L-a zidit Dumnezeu mai înainte, pentru că **«mai întâi de mine a fost»**”, căci, dimpotrivă, mai vârtos dator era a zice: „Acesta mai întâi de mine este, pentru că mai înainte de mine S-a făcut, adică S-a zidit”. Iar acestea sunt cele ale arienilor.

Iar noi, cu dreaptă-credință înțelegem că „**Cel Ce vine după mine**”, după Nașterea cea din Fecioară cu trup, „**mai înainte de mine S-a făcut**”, în loc de „mai slăvit și mai cinstit decât mine S-a făcut, dintru minunile cele ce s-au săvârșit la Dânsul” – adică din Naștere, din chipul [felul] traiului vieții, din înțelepciune – „și cu cuviință aceasta s-a făcut, că **«mai întâi de mine a fost»** după Nașterea cea mai înainte de veci din Tatăl, cu toate că după mine a venit, după venirea cea cu trup”.

1, 16: Și din plinătatea Lui noi toți am luat, și har peste har⁶⁵.

(1, 16) Romani 5, 15 / 2 Corinteni 8, 9 / Efeseni 1, 6; 3, 19 / Coloseni 1, 19; 2, 9-10

Și acestea sunt graiuri ale Înaintemergătorului, care pentru Hristos spunea: „**«Noi toți»** Proorocii **«din plinirea Lui»** [Hristos] **«am luat»**, căci nu atâta are **«darul»**⁶⁶, cât au oamenii cei purtători de Duh, ci izvor fiind a tot binele și a toată înțelepciunea și proorocia, le izvorăște pe acestea tuturor celor vrednici și, izvorând-o, plin rămâne [«darul»] și niciodată nu se deșartă”.

Încă „**am luat, și dar**” – adică pe al Legii celei Noi – „**pentru dar**” – pentru Legea cea Veche; căci fiindcă Legea aceea a îmbătrânit și s-a slăbit,

⁶⁵ În ediția de la 1805, versetul 16 este: „**Și din plinirea Lui noi toți am luat, și dar pentru dar**”.

⁶⁶ Adică nu este mărginit „darul” la aceasta, ci pururi și neîncetat se revarsă, ca unul ce e dumnezeiesc.

în locul aceleia, pe cea Nouă o am luat⁶⁷. Și cum de zice, numind „dar”, Legea cea Veche? Pentru că și iudeii, după dar [har] s-au făcut fii și s-au primit, căci zice: „Nu pentru că v-ați înmulțit voi, ci pentru părinții voștri v-am ales pe voi”⁶⁸ (*Deuteronom 7, 7-8*). Deci și cei vechi în „dar” s-au primit și noi – fără de îndoială – în „dar” suntem mântuiți⁶⁹.

1, 17: Pentru că Legea prin Moise s-a dat, iar harul și adevărul au venit prin Iisus Hristos⁷⁰.

(1, 17) *Ieșire 20, 1 / Romani 3, 24; 5, 21; 6, 14 / Evrei 7, 19*

Ne tâlcuieste nouă cum am luat dar mare pentru dar mic, și zice „că Legea prin Moise s-a dat”, mijlocitor punând Dumnezeu un om – pe Moise zic –, iar Legea cea Nouă „prin Iisus Hristos”, care și „dar” se numește, pentru că ne-a dăruit nouă Dumnezeu nu numai iertarea păcatelor, ci și punerea de fii (*Romani cap. 8*). Iar „adevăr” se numește [Legea cea Nouă], de vreme ce [toate] câte cei vechi cu închipuire [preînchipuire] ori au văzut ori au zis, pe acelea luminat le-a propovăduit Acesta. Deci, Legea cea Nouă – care și „dar” și „adevăr” se numește –, nu om simplu a uneltit [a avut, a întrebuițat] ca mijlocitor, ci pe Fiul lui Dumnezeu.

Și vezi cum la [Legea] cea Veche a zis că „s-a dat prin Moise” – căci slugă și slujitor era acesta – iar la [Legea] cea Nouă nu a zis „s-a dat”, ci „s-a

⁶⁷ Aici Sfântul Simeon Noul Teolog ne descoperă această taină: „Și precum din «plinătatea Lui noi toți am luat», așa și din trupul neprihănit luat din Preasfânta Sa Maică, primim toți; și precum Fiul ei și Dumnezeu S-a făcut Hristos și Dumnezeul nostru, dar a fost și Fratele nostru, așa și noi – o, negrăită iubire de oameni! – ne facem fii ai Născătoarei de Dumnezeu, Maica Lui, și frați ai lui Hristos. Căci toți Sfinții sunt aceasta prin nunta cea prea neprihănită și prea necunoscută, săvârșită cu ea și din ea, datorită căreia Fiul lui Dumnezeu e din ea și Sfinții sunt din El. Căci, precum Eva cea dintâi a născut din împreunare și din sămânța lui Adam și din ea și prin ea s-au născut toți oamenii, așa și Născătoarea de Dumnezeu, primind pe Cuvântul lui Dumnezeu-Tatăl în loc de sămânță, L-a zămislit și L-a născut numai pe Unul-Născut din Tatăl dinainte de vezi și Unul-Născut și întrupat din ea, în zilele de pe urmă. Și, încetând ea să zămislească și să nască, Fiul ei a născut și naște în fiecare zi pe cei ce cred în El și păzesc sfintele Lui porunci” (*Filocalia românească*, vol. 6, ed. IBMBOR, București, 1977, pp. 160-161).

⁶⁸ În ediția din 1988 a *Sfintei Scripturi*, aici avem: „Și Domnul v-a primit, nu pentru că sunteți mai mulți la număr decât toate popoarele – căci sunteți mai puțini la număr decât toate popoarele – (8) ci pentru că vă iubește Domnul; și ca să își țină jurământul pe care l-a făcut părinților voștri, v-a scos Domnul cu mână tare și cu braț înalt și v-a scăpat din casa robiei și din mâna lui Faraon, regele Egiptului” (*Deuteronom 7, 7-8*).

⁶⁹ „Zis-au cei ce ascultau: Și cine poate să se mântuiască? Iar El a zis: Cele ce sunt cu neputință la oameni sunt cu putință la Dumnezeu” (*Luca 18, 26-27*). Vezi și tâlcuirea acestor versete de către Sfântul Teofilact.

⁷⁰ În ediția de la 1805, în loc de „harul și adevărul au venit prin Iisus Hristos”, se găsește „darul și adevărul prin Iisus Hristos s-au făcut”.

făcut”, ca să arate cum că de Domnul nostru Iisus Hristos, ca de Cel Care era Stăpân, nu slugă, „s-a făcut”, și la sfârșit s-a adus „darul și adevărul”. Căci „Legea s-a dat” de la Dumnezeu prin mijlocirea lui Moise, iar darul „s-a făcut”, nu s-a dat, prin Iisus Hristos. Și „s-a făcut” arată lucrare și stăpânire, iar „s-a dat” înseamnă slujbă [slujire] de slugă [slujitor, rob].

1, 18: Pe Dumnezeu nimeni nu L-a văzut vreodată; Fiul Cel Unul-Născut, Care este în sânul Tatălui, Acela L-a făcut cunoscut⁷¹.

(1, 18) Ieșire 33, 20 / Deuteronom 4, 12 / Matei 11, 27 / Luca 10, 22 / Ioan 6, 46 / 1 Ioan 4, 12 / 1 Timotei 6, 16

Fiindcă a spus că „darul și adevărul prin Iisus Hristos s-a făcut” (Ioan 1, 17), aceasta vrând să o dovedească, [Evanghelistul] zice: „Nici un lucru de necredință [necrezare] nu am zis, că nici Moise «nu L-a văzut pe Dumnezeu», precum nici altcineva, nici nu a putut să ne spună nouă despre Dânsul o descoperire luminată și arătată [amănuțită], ci slugă fiind, a slujit numai la slujba slovei [slujirea literei] Legii”. Iar Hristos, „Fiu” fiind și „Unul-Născut” și „în sânurile” Părintelui fiind, nu numai că îl vedea pe Dânsul [pe Tatăl], ci și tuturor oamenilor le „spune” pentru El. Deci, de vreme ce este Fiu și pe Tatăl îl vede – ca Acela Care este „în sânurile” Lui – cu cuviință ne-a dat nouă „darul și adevărul” (Ioan 1, 17).

Dar, poate va zice cineva: „Cum aici ne învățăm că «pe Dumnezeu nimeni nu L-a văzut», iar Proorocul zice: «Am văzut pe Domnul» (Isaia 6, 1, 5)”? A văzut cu adevărat Proorocul, dar nu Însăși Ființa [Dumnezeirii], ci asemănare oarecare și în-chipuire⁷², pe cât era cu puțință a vedea. Și iarăși, un altul [dintre Prooroci] cu o altă în-chipuire L-a văzut și altul cu alta⁷³. De unde este arătat [adeverit] că nu însuși adevărul [însăși plinătatea] văd ei, pentru că nu L-ar fi văzut în multe chipuri, singuratec [Singur, Unul] fiind El și fără de formă. Încă, dar, nici Îngerii nu văd Ființa lui Dumnezeu, cu toate că se zice că „văd fața” lui Dumnezeu⁷⁴ – că aceasta arată cum că

⁷¹ În ediția de la 1805, *versetul 18* este: „Pe Dumnezeu nimeni nu L-a văzut nici odinioară, Cel Unul-Născut Fiul Carele este în sânurile Tatălui, Acela a spus”.

⁷² Adică, Dumnezeu pogorându-Se neputinței făpturii zidite, ia „chip” pe măsura, pe potriva celui căruia El binevoiește să i Se arate sau să i Se descopere.

⁷³ „Am văzut pe Domnul stând pe tronul Său, și toată oștirea cerească sta lângă El, la dreapta și la stânga Lui” (3 Regi 22, 19; 2 Paralipomena 18, 18). „În anul morții regelui Ozia, am văzut pe Domnul stând pe un scaun înalt și măreș și poalele hainelor Lui umpleau templul” (Isaia 6, 1). „Și am zis: «Vai mie, că sunt pierdut! Sunt om cu buze spurcate și locuiesc în mijlocul unui popor cu buze necurate. Și pe Domnul Savaot L-am văzut cu ochii mei!»” (Isaia 6, 5). „Văzut-am pe Domnul stând lângă altar” (Amos 9, 1).

⁷⁴ După cum Însuși Mântuitorul Hristos grăiește: „Vedeți să nu disprețuiți pe vreunul din aceștia mici, că zic vouă că Îngerii lor, în Ceruri, pururea văd fața Tatălui Meu, Care este în Ceruri” (Matei 18, 10).

numai în-chipuiesc de-a pururi pe Dumnezeu. Însă numai Fiul Îl vede pe Tatăl și Îl „spune” [Îl „face cunoscut”] pe El tuturor oamenilor.

Iar „sânuri părintești” auzind, să nu presupui [bănuiești] ceva trupesc la Dumnezeu; căci vrând Evanghelistul să arate neînstrăinarea și nedespărțirea și împreună-pururea-vecuirea Fiului cu Tatăl, a pomenit de numele acesta [„sânuri”].

1, 19-20: Și aceasta este mărturia lui Ioan, când au trimis la el iudeii din Ierusalim, preoți și leviți, ca să-l întrebe: Cine ești tu? (20) Și el a mărturisit și n-a tăgăduit; și a mărturisit: Nu sunt eu Hristosul⁷⁵.

(1, 19) Ioan 5, 33 (1, 20) Luca 3, 15 / Ioan 3, 28 / Faptele Apostolilor 13, 25

A zis mai sus [Evanghelistul] că Ioan [Botezătorul] „mărturisea” pentru Dânsul (Ioan 1, 15), apoi, după ce a spus ce a mărturisit Ioan pentru Hristos – anume că „Acesta mai înainte de mine S-a făcut” (Ioan 1, 15) și cum că „noi toți” Proorocii „din plinirea Lui am luat” (Ioan 1, 16) –, aduce pe urmă: „și aceasta este mărturia lui Ioan”. Care? Ceea ce a zis mai sus, anume că „mai înainte de mine S-a făcut” și celelalte. Încă și cele care de aici înainte le zice – că: „Nu sunt eu Hristos” – și acestea sunt „mărturie” a lui Ioan.

Deci, „au trimis iudeii” la Ioan pe cei pe care îi aveau ei mai cinștiți – căci „preoți și leviți” au trimis și pe aceștia „din Ierusalim” – ca aceștia, ca niște mai pricepuți, să-l plece pe Ioan prin măgulire ca să se mărturisească pe sine Hristos. Și vezi, înșelăciunea [lor], că nu îl întreabă pe el îndată: „Tu ești Hristos?”, ci: „Tu cine ești?” Iar Ioan, cunoscând viclesugul lor, nu spune cine este, ci mărturisește: „Nu sunt eu Hristos”, la scopul [șelul] lor privind și dinspre toate părțile trăgându-i [plecându-i] pe ei spre a crede cum că altul este Hristos, Cel Care era socotit de dânșii a fi [om] de rând și din tată simplu – căci din tâmplar era [socotit a fi Domnul] (Matei 13, 56; Marcu 6, 3) – și din patrie de rând – căci din Nazaret era (Matei 2, 23), din care nu credeau ei a fi ceva bun⁷⁶. Dar pe Înaintemergătorul la mare cinste îl aveau, căci era și din tată arhieru și cu viață îngerească și aproape nematerialnică. Pentru aceasta, cu dreptate este a se minuna cineva, cum din cele ce socoteau aceia [preoții și leviții] că ar vătăma slava lui Hristos, chiar dintru aceasta sunt împiedicați [sunt poticniți] căci îl întreabă pe Ioan, ca pe un vrednic de

⁷⁵ În ediția de la 1805, în loc de „Nu sunt eu Hristosul”, se găsește „Nu sunt eu Hristos”.

⁷⁶ Această socotință despre Nazaret o găsim și în convorbirea dintre doi bărbați care mai apoi au devenit Apostoli ai Domnului: „Filip a găsit pe Natanail și i-a zis: Am aflat pe Acela despre Care au scris Moise în Lege și Proorocii, pe Iisus, fiul lui Iosif din Nazaret. (46) Și i-a zis Natanail: Din Nazaret poate fi ceva bun? Filip i-a zis: Vino și vezi” (Ioan 1, 45-46).

credință [crezare] și ca mărturia lui să o aibă pricină [temei] a necredinței celei întru Hristos, de nu-L va mărturisii pe Acela că este Hristos. Iar aceasta împotriva li s-a întors lor, căci pe acesta [Ioan Botezătorul] pe care îl aveau [socoteau] vrednic de credință [crezare], îl află [ei] că mărturisește pentru Hristos și nu trage la sineși [asupră-și] cinstea.

1, 21-23: **Și ei l-au întrebat: Dar cine ești? Ești Ilie? Zis-a el: Nu sunt. Ești tu Proorocul? Și a răspuns: Nu. (22) Deci i-au zis: Cine ești? Ca să dăm un răspuns celor ce ne-au trimis. Ce spui tu despre tine însuși? (23) El a zis: Eu sunt glasul celui ce strigă în pustie: „Îndreptați calea Domnului”, precum a zis Isaia Proorocul.**

(1. 21) Maleahi 3, 23 / Matei 17, 10 (1. 23) Isaia 40, 3 / Matei 3, 3 / Marcu 1, 3 / Luca 1, 17; 3, 4

Pe Ilie îl așteptau ei să vină – unei vechi învățături crezând (*Maleahi 3, 23-24*) –, pentru aceasta îl întreabă pe dânsul de este el „Ilie”, căci și viața lui se aseamăna cu a lui Ilie. Deci se leapădă [Ioan] și de aceasta.

„Proorocul ești tu?” – se leapădă și de aceasta, măcar că Prooroc era. Dar de ce se leapădă? De ce? Pentru că nu l-au întrebat pe el: „Prooroc ești tu?”, ci: „Proorocul ești tu?” cu articol, făcând [preschimbând] întrebarea astfel: „[Tu ești] Proorocul Acela Care este așteptat, pentru Care Moise a zis: «Prooroc va ridica vouă Domnul Dumnezeu?»” (*Deuteronom 18, 15*) Deci, nu s-a lepădat Ioan cum că nu este Prooroc, ci cum că nu este „Proorocul” Acela Care este așteptat. Căci, fiindcă au auzit ei pe Moise, zicând că „Prooroc va ridica [vouă Domnul Dumnezeu]”⁷⁷, nădăjduiau că întru oarecare vremei va fi [veni] Proorocul Acesta.

Apoi, iarăși stau asupra lui [Ioan]: „Spune, dar, nouă, «cine ești?»” Atunci, le răspunde lor: „Eu sunt glasul celui ce strigă în pustie”. Zice: „Eu sunt cel pentru care este scris: «glasul celui ce strigă în pustie»”. Căci, de nu va adăuga și aceasta: „pentru care este scris”, se arată nepotrivită oarecum alcătuirea cuvântului. Și ce strigă? „Îndreptați calea Domnului”. Zice: „Slugă [slujitor] sunt și gătesc mai înainte «cale Domnului» – inimile voastre; așadar, «îndreptați-le» pe acestea [voi], cei care sunteți strâmbi și vicleni, și faceți-le «netede»⁷⁸ (*Isaia 40, 3*) ca să se facă Domnului Hristos «cale» prin voi”. Apoi îl aduce în urmă pe Isaia martor – căci, fiindcă a zis lucruri mari pentru Hristos, cum că este Domn,

⁷⁷ În ediția din 1988 a *Sfintei Scripturi*, aici avem: „Prooroc din mijlocul tău și din frații tăi, ca și mine, îți va ridica Domnul Dumnezeul tău: pe Acela să-L ascultați” (*Deuteronom 18, 15*).

⁷⁸ În ediția din 1988 a *Sfintei Scripturi*, aici avem: „Un glas strigă: «În pustiu gătiți calea Domnului, drepte faceți în loc neumblat cărările Dumnezeului nostru»” (*Isaia 40, 3*).

iar el [Ioan] că uneltește [împlinește] lucrare de slugă [slujire] și de propovăduitor, aleargă la Proorocul [Isaia].

Și poate că aceea ce zice: „Eu sunt glasul celui ce strigă”, așa o va tâlcui cineva: „Eu sunt glasul Celui Ce strigă”, adică al lui Hristos, al Celui Care luminat vestește Adevărul. Căci ai Legii, toți erau „gângavi” (*Ieșire 4, 10; 6, 12*), fiindcă adevărul Evangheliei nu era încă; și aceasta ar fi, precum se pare, gângăvirea lui Moise⁷⁹ – neluminarea și nedescoperirea Legii⁸⁰. Iar Hristos – ca Acela Care e Însuși Adevărul și toate ale Tatălui ne-a vestit nouă – „strigă”. Deci, zice Ioan: „Eu sunt glasul» Cuvântului «Celui Ce strigă» – «în pustie» petrecând [viețuind] eu”; apoi [de la un] alt început: „Îndreptați calea Domnului”.

Cu cuviință se numește Ioan „glas”, ca unul care este Înaintemergător al lui Hristos, precum și glasul aleargă mai înainte de cuvânt. Adică, spre a zice mai arătat [lămurit]: glasul este duh [suflu] neînchipt [nedeplin, nedesăvârșit], care din piept iese, iar când prin limbă se va închipt [împlini, desăvârși], atunci se face cuvânt. Așadar, întâi este „glasul”, apoi „Cuvântul” (*Ioan 1, 14*) – mai înainte era Ioan, apoi Hristos, după venirea cea cu trup. Și botezul lui Ioan era neînchipt [nedeplin, nedesăvârșit], căci nu era cu Duhul; iar al lui Hristos este închipt [deplin, desăvârșit] și nimic din cel umbros și care era însemnător [preînchipt] nu are, căci cu Duhul este.

1, 24-25: Și trimișii erau dintre farisei. (25) Și l-au întrebat și i-au zis: De ce botezi, deci⁸¹, dacă tu nu ești Hristosul, nici Ilie, nici Proorocul?

(1, 26) Matei 3, 11 / Marcu 1, 8 / Luca 3, 16 / Faptele Apostolilor 1, 5

Fiindcă prin măgulire nu au putut să-l plece pe dânsul, prin cuvinte mai aspre și mai muștrătoare îl înfricoșează, ca el să zică ceea ce voiau ei și să se mărturisească pe sine însuși [a fi] Hristos. Și îi zic lui: „«Pentru ce, dar, botezi?» Cine ți-a dat atâta stăpânire?” – încât din cuvântul acesta se arată că ei socoteau că unul este Hristos și altul Proorocul Cel Care era așteptat (*Deuteronom 18, 15*); căci spun ei: „De nu ești tu Hristos, nici

⁷⁹ „Atunci Moise a zis către Domnul: «O, Doamne, eu nu sunt om îndemânatic la vorbă, ci grăiesc cu anevioie și sunt gângav; și aceasta nu de ieri, de alaltăieri, nici de când ai început Tu a grăi cu robul Tău; gura mea și limba mea sunt anevioioase” (*Ieșire 4, 10*). „Dar Moise a grăit înaintea Domnului și a zis: «Iată, fiii lui Israel nu mă ascultă. Cum, dar, mă va asculta Faraon? Și apoi eu sunt și gângav” (*Ieșire 6, 12*).

⁸⁰ Adică, neputând împlini în faptă Legea, toți cei supuși Legii se arătau „gângavi”, până când S-a Întrupat Cel Care mărturisea despre Sine: „Să nu socotiți că am venit să stric Legea sau Proorocii; n-am venit să stric, ci să împlinesc. (18) Căci adevărat zic vouă: Înainte de a trece cerul și pământul, o iotă sau o cirtă din Lege nu va trece, până ce se vor face toate” (*Matei 5, 17-18*).

⁸¹ În ediția de la 1805, în loc de „De ce botezi, deci”, se găsește „Pentru ce, dar, botezi”.

Proorocul – înțelegând că unul este Hristos și altul „**Proorocul**”, rău socotind acestea, căci „**Proorocul**” este Însuși Hristos și Dumnezeu nostru.

Și toate acestea le ziceau, precum am spus, ca să-l silească pe el să se mărturisească pe sine însuși [a fi] Hristos; iar mai vârtos – de se cuvine să o zic pe cea mai adevărată – îl întreabă pe el, ca și cum zavistuiind [pizmuind] slavei lui. Pentru aceasta, nici nu-l întreabă de este el Hristos, ci: „**Tu cine ești?**” (Ioan 1, 21), ca și cum ar fi zis: „Cine ești tu, cel care te apuci de un lucru atâta de mare și-i botezi și-i curățești pe cei care se mărturisesc?” Căci mi se pare mie că iudeii voiau ca nici Ioan să nu se pară celor mulți că este Hristos, ci din zavistie și din pizmă îl întreabă pe dânsul: „**Tu cine ești?**” Preablestemați, așadar, sunt, fiindcă îl primesc pe el botezând, iar după ce se botează, se fac nemulțămitori – cu adevărat „**pui de năpârcă**”⁸² sunt iudeii (Matei 3, 7; Luca 3, 7).

1, 26-27: Ioan le-a răspuns, zicând: **Eu botez cu apă; dar în mijlocul vostru Se află**⁸³ **Acela pe Care voi nu-L știți.** (27) **Cel Care vine după mine, Care înainte de mine a fost și Căruia eu nu sunt vrednic Să-I dezleg cureaua încălțăminteii**⁸⁴.

(1, 27) Isaia 40, 10 / Marcu 1, 7 / Ioan 1, 15, 30

Vezi și blândețea Sfântului [Ioan Botezătorul], încă și adevărul; blândețea – că nimic aspru către dânșii nu grăiește, măcar deși erau ei ispititori; iar adevărul – că martor este al slavei lui Hristos, îndrăzneț, și nu ascunde slava Domnului, ca să-și agonisească lui cinste, ci mărturisește: „**Eu botez**» cu un botez de rând [simplu], numai «**cu apă**», care nu dă iertare de păcate celui care se botează, ci îl gătește mai înainte [pe acesta] spre a primi Botezul cel duhovnicesc, care dăruiește iertarea păcatelor. «**Dar în mijlocul vostru stă Acela pe Care voi nu-L știți**», căci Domnul, fiind amestecat cu mulțimea, nu se știa Care este și de unde.

Încă poate că cineva va zice că și în alt chip „**în mijlocul**” fariseilor „**sta**” [„**Se afla**”] Domnul, dar „**nu-L știu**” pe Dânsul. Căci, fiindcă lor [fariseilor] li se părea că citească Scripturile, iar întru acestea se vestea [propovăduia] Domnul, „**în mijlocul**” lor era, adică în inimile lor, dar „**nu-L știu**” pe El, ca unii care nu înțelegeau Scripturile, măcar deși în inimi le aveau pe ele.

⁸² După cum mărturisește însuși Înaintemergătorul: „**Dar văzând Ioan pe mulți din farisei și saducheii venind la botez, le-a zis: Pui de vipere, cine v-a arătat să fugiți de mânia ce va să fie?**” (Matei 3, 7); „**Deci zicea Ioan multimilor care veneau să se boteze de el: Pui de vipere, cine v-a arătat să fugiți de mânia ce va să fie?**” (Luca 3, 7). Vezi și tâlcuirile Sfântului Teofilact la aceste versete.

⁸³ În ediția de la 1805, în loc de „**Se află**”, se găsește „**stă**”.

⁸⁴ În ediția de la 1805, versetul 27 este: „**Acela este Cel Ce vine după mine, Care mai înainte de mine S-a făcut, Căruia nu sunt vrednic să-I dezleg cureaua încălțăminteii Lui**”.

Nu cumva încă și după acest înțeles: fiindcă era Domnul „Mijlocitor”⁸⁵ lui Dumnezeu și oamenilor (1 Ioan 2, 1), „în mijlocul” fariseilor „sta” [„Se afla”], vrând să-i împace pe ei cu Dumnezeu, dar „nu-L știau” pe Dânsul.

Și adeseori pune [spune Ioan] acest cuvânt: „Cel Ce vine după mine”, arătând că nu este săvârșitor [deplin] botezul lui, ci povățuitor [călăuzitor] spre Botezul cel duhovnicesc.

Iar aceea ce zice: „mai înainte de mine S-a făcut” este în loc de „mai cinstit, mai slăvit, și atât de mult, încât nici întru cele mai de pe urmă slugi ale Lui nu mă număr eu” – căci a dezlega încălțăminte este lucru al slujirii celei mai de pe urmă [mai prejos].

Și știu că am citit la oarecare din Sfinți o tâlcuire ca aceasta: „încălțăminte”, pretutindeni [în Scriptură] se ia [înțelege] la trupul păcătoșilor și care se supune stricăciunii; iar „cureaua” – la legătura păcatelor. Deci Ioan, la ceilalți care veneau la dânsul și se mărturiseau, putea „să dezlege cureaua” păcatelor – căci cu legăturile păcatelor lor fiind strănși, ieșeau [veneau] la el; iar prin a-i îndemna pe ei spre pocăință, le făcea [deschidea] lor cale mai înainte, spre a lepăda și de săvârșit [desăvârșit, deplin] „cureaua” aceasta. Iar la Hristos, neaflând [Ioan] „curea” – adică legătură de păcat, cu cuviință nici a o „dezlega” pe aceasta nu putea. Căci, cum ar fi putut „dezlega” ceea ce nu [se] afla? Căci „păcat n-a făcut, nici s-a aflat în gura Lui vicleșug”⁸⁶ (Isaia 53, 9). Și „încălțăminte” este Venirea Domnului la noi, iar „cureaua” ei – chipul [felul] Întrupării și cum S-a legat cu trupul Cuvântul lui Dumnezeu. Deci chipul [felul] acesta cu neputință este a-l „dezlega”, pentru că cine poate să dezlege cum S-a legat Dumnezeu cu trupul?!

1, 28: Acestea se petreceau în Betabara, dincolo de Iordan, unde boteza Ioan⁸⁷.

(1, 28) Iudita 7, 24

Pentru care pricină a zis că „acestea s-au făcut în Betania”? Ca să arate îndrăzneala propovăduitorului celui mare: căci nu în casă, nici în

⁸⁵ După cum se spune în Epistolele Sfinților Apostoli: „Deci ce este Legea? Ea a fost adăugată pentru călcările de lege, până când era să vină Urmașul, Căruia I s-a dat făgăduința, și a fost rânduită prin Îngeri, în mâna unui Mijlocitor. (20) Mijlocitorul însă nu este al unuia singur, iar Dumnezeu este Unul” (Galateni 3, 19-20). „Copiii mei, acestea vi le scriu, ca să nu păcătuțiți, și dacă va păcătui cineva, avem Mijlocitor către Tatăl, pe Iisus Hristos Cel Drept. (2) El este jertfa de ispășire pentru păcatele noastre, dar nu numai pentru păcatele noastre, ci și pentru ale lumii întregi” (1 Ioan 2, 1-2).

⁸⁶ În ediția din 1988 a *Sfintei Scripturi*, putem citi: „Mormântul Lui a fost pus lângă cei fără de lege și cu cei făcători de rele, după moartea Lui, cu toate că nu săvârșise nici o nedreptate și nici înșelăciune nu fusese în gura Lui” (Isaia 53, 9).

⁸⁷ În ediția de la 1805, *versetul 28* este: „Acestea s-au făcut în Betania, de ceea parte de Iordan, unde era Ioan botezând”.

ungher⁸⁸, ci la Iordan mergând, în mijlocul mulțimii, [unele ca] acestea propovăduia pentru Hristos.

Și se cuvine a ști că cele mai cu dinadinsul cercate prescrieri ale Evangheliei au aici⁸⁹: „în Betabara”, căci Betania nu este „de ceea parte de Iordan” [„dincolo de Iordan”], ci undeva aproape de Ierusalim⁹⁰.

1, 29: A doua zi a văzut Ioan pe Iisus venind către el și a zis: Iată Mielul lui Dumnezeu, Cel Ce ridică păcatul lumii.

^{87, 29} Ieșire 12, 3 / Isaia 53, 7, 11 / Matei 3, 1 / Ioan 1, 36 / Faptele Apostolilor 8, 32 / Apocalipsa 5, 6-13

Adeseori merge Domnul către Înaintemergătorul. Pentru care pricină? Arătat este cu adevărat: fiindcă S-a botezat și El de către Ioan, ca unul din cei mulți, ca să nu scotească vreunii [despre Iisus] că asemenea precum ceilalți S-a botezat, ca și cum ar fi fost El supus sub păcate, pe acest presupus [bănuială] vrând Botezătorul să-l îndrepteze [înlătore], zice: „Iată Mielul lui Dumnezeu, Cel Care ridică păcatul lumii” – căci Acela Care este atât de curat, încât și păcatele altora le „ridică” și le pierde, [risipește, prăpădește, nimicește], arătat [adeverit] este că nu a primit botezul mărturisirii [pocăinței] asemenea ca și ceilalți.

Cearcă [cercetează, cumpănește] încă și graiul: „Iată Mielul lui Dumnezeu”. Ca și către vreunii care poșteau și căutau să-L vadă pe „Mielul” Cel Care era propovăduit de Isaia (53, 7), este cuvântul acesta: „Iată Mielul” – zice – „Mielul Acela Care Se căuta, iată, de față este”, căci poate că mulți îndeletnicindu-se întru citirea cărții celei proorocești a Isaiei⁹¹, vor fi căutat Carele ar fi „Mielul”. Deci, Ioan Îl arată pe Acesta. Și nu a zis „miel”, ci „Mielul”, căci mulți sunt „miei”, precum mulți sunt „hristoși” [unși]⁹². Dar,

⁸⁸ Adică în loc ascuns, tănuit.

⁸⁹ „Cele mai cu dinadinsul cercate prescrieri ale Evangheliei au aici” are înțelesul de „cele mai vrednice de crezare manuscrise ale Evangheliei au în acest verset, în acest loc”.

⁹⁰ Betania („casa bărcii”) este locul de naștere a lui Lazăr și al surorilor lui și se află la sud-est de Ierusalim și în apropierea lui. Betabara („loc de trecere”) e o localitate din Perea, dincolo de Iordan, la revărsarea râului în Marea Moartă. Unele traduceri – urmând anumii codici și manuscrise mici – indică aici (Ioan 1, 28) Betania, în loc de Betabara. Însă localitatea este aceeași, doar denumirea este schimbată de codici, după cum adeverește și Sfântul Teofilact.

⁹¹ „Chinuit a fost, dar S-a supus și nu Și-a deschis gura Sa; ca un miel spre junghiere s-a adus și ca o oaie fără de glas înaintea celor ce o tund, așa nu Și-a deschis gura Sa” (Isaia 53, 7).

⁹² Sfântul Teofilact – în tâlcuirea de la Matei 1, 1 – ne învață așa: «„Hristoși” – adică „unși” – se numeau împărații și preoții, pentru că erau unși cu untdelemn sfințit, care curgea din cornul care li se punea pe cap”. Vezi și tâlcuirile Sfântului la: Matei 16, 15-16; Marcu 14, 61-65; 15, 16-21; Luca 9, 18-22.

Mielul Cel adevărat, Care se preînchipuie prin Moise⁹³ și se propovăduiește de Isaia, Acesta este. Iar „Mielul lui Dumnezeu” Se numește Hristos ori pentru că Dumnezeu a primit moartea lui Hristos cea pentru mântuirea noastră, ori pentru că Dumnezeu L-a dat pe El spre moarte pentru noi. Precum obișnuim a zice: „această jertfă este a cutăruia”, în loc de „cutare a adus-o pe aceasta”. Așa și Domnul se numește „Mielul lui Dumnezeu”, pentru că Dumnezeu și Tatăl, pentru dragostea cea către noi, L-a dat pe El „spre junghiere” pentru noi (Isaia 53, 7).

Și nu a zis [Ioan]: „Carele ridicat păcatul”, ci „Carele ridică”, căci în toate zilele ridică păcatele noastre, unele prin Botez, iar altele prin Pocăință. Iar mieii cei care se jertfeau în Legea Veche nu pierdeau [risipeau, nimiceau] nicidecum păcatele nici unuia [dintre oameni], iar Acesta „ridică păcatul” a toată „lumea” – adică îl pierde, îl șterge.

Și pentru care pricină nu a zis „păcatele”, ci „păcatul”? Poate că prin a zice „păcatul” în chip cuprinzător a grăit, precum obișnuim a zice că „s-a depărtat omul” – în loc de „toată omenirea” – „de la Dumnezeu”; așa și aici, zicând „păcatul”, pe toate păcatele le-a arătat. Dar, poate, fiindcă nu a ascultat omul pe Dumnezeu și în patimi a zăcut, „păcatul lumii” era neascultarea, pe care din mijloc „l-a ridicat” Domnul, „făcându-Se ascultător până la moarte” (Filipeni 2, 8), și astfel pe cea potrivnică vindicându-o cu cea împotriva.

⁹³ „În ziua a zecea a lunii acesteia să-și ia fiecare din capii de familie un miel; câte un miel de familie să luați fiecare. (4) Iar dacă vor fi puțini în familie, încât să nu fie îndeajuns ca să poată mânca mielul, să ia cu sine de la vecinul cel mai aproape de dânsul un număr de suflete: numărați-vă la un miel atâția cât pot să-l mănânce. (5) Mielul să vă fie de un an, parte bărbătească și fără meteahnă, și să luați sau un miel, sau un ied, (6) să-l țineți până în ziua a paisprezecea a lunii acesteia și atunci toată adunarea obștii fiilor lui Israil să-l junghie către seară. (7) Să ia din sângele lui și să ungă amândoi ușorii și pragul cel de sus al ușii casei unde au să-l mănânce. (8) Și să mănânce în noaptea aceea carnea lui friptă la foc; dar s-o mănânce cu azimă și cu ierburi amare. (9) Dar să nu-l mâncați nefript îndeajuns sau fiert în apă, ci să mâncați totul fript bine pe foc, și capul cu picioarele și măruntaiele. (10) Să nu lăsați din el pe a doua zi și oasele lui să nu le zdrobiți. Ceea ce va rămâne pe a doua zi să ardeți în foc. (11) Să-l mâncați însă așa: să aveți coapsele încinse, încălțăminte în picioare și toiegele în mâinile voastre; și să-l mâncați cu grabă, căci este Paștile Domnului. (12) În noaptea aceea voi trece peste pământul Egiptului și voi lovi pe tot întâiul născut în pământul Egiptului, al oamenilor și al dobitoacelor, și voi face judecată asupra tuturor dumnezeilor în pământul Egiptului, căci Eu sunt Domnul. (13) Iar la voi sângele va fi semn pe casele în care vă veți afla: voi vedea sângele și vă voi ocoli și nu va fi între voi rană omorâtoare, când voi lovi pământul Egiptului. (14) Ziua aceea să fie spre pomenire și să prăznuiți într-însa sărbătoarea Domnului, din neam în neam; ca așezare veșnică s-o prăznuiți” (Leșire 12, 3-14).

1, 30: Acesta este despre Care eu am zis: După mine vine un Bărbat, Care a fost înainte de mine, fiindcă mai înainte de mine era⁹⁴.

(1, 30) Ioan 1, 15, 27; 8, 58

Mai sus [înainte], celor care veniseră de la farisei, Ioan le zicea că „în mijlocul vostru stă, Acela pe Carele voi nu-L știți”, „Care mai înainte de mine S-a făcut” (Ioan 1, 26-27), iar acum Îl și arată pe Dânsul cu degetul și cunoscut Îl face celor care nu-L știau. „Acesta este Acela pentru Care mărturiseam⁹⁵ – zice, către farisei – „Care mai înainte de mine S-a făcut”, adică mai slăvit decât mine și mai cinstit. Pentru ce? Pentru că «mai întâi de mine a fost».

Audă Arie⁹⁶, că nu a zis [Înaintemergătorul] cum că „mai întâi de mine s-a zidit”, ci cum că „a fost”! Audă și ceata lui Pavel din Samosata⁹⁶, că nu din Maria și-a luat Domnul începutul ființei, ci „mai întâi” de Înaintemergătorul „a fost”, după însușirea [Ființei Sale] cea mai înainte de veci. Căci dacă – precum voi bărfiți – din Maria a luat Domnul început al ființei, cum a fost „mai întâi” de Înaintemergătorul? Că acesta arătat [adeverit] este mai înainte cu „șase luni” decât Domnul, după nașterea cea cu trup (Luca 1, 26, 36).

Iar „Bărbat” se numește Domnul, poate și pentru vârsta cea de săvârșit [desăvârșită, deplină], căci de treizeci de ani fiind, S-a botezat; dar poate și ca Acela Care este „Bărbat” a tot sufletul și „Mire” al Bisericii (Matei 9, 15; Marcu 2, 19; Luca 5, 34). Căci, zice Pavel: „v-am logodit pe voi unui Bărbat, să vă pun înainte”⁹⁷, adică lui Hristos (2 Corinteni 11, 2). Deci, zice Înaintemergătorul: „Eu sunt logoditorul și pricinuitorul, însă «după mine vine Bărbatul», căci eu trag sufletele la credința cea întru Hristos, iar El este «Bărbatul» Cel Care va să Se logodească cu dânsle”.

1, 31-34: Și eu nu-L știam⁹⁸; dar ca să fie arătat⁹⁹ lui Israil, de aceea am venit eu, botezând cu apă. (32) Și a mărturisit Ioan, zicând: Am văzut

⁹⁴ În ediția de la 1805, în loc de „Care a fost înainte de mine, fiindcă mai înainte de mine era”, se găsește „Care mai înainte de mine S-a făcut, că mai întâi de mine a fost”.

⁹⁵ Pentru Arie și arianism, vezi notele de la Ioan 1, 1^c și 1, 9.

⁹⁶ Pentru Pavel din Samosata, vezi nota de la Înaintecuvântare.

⁹⁷ În ediția din 1988 a *Sfintei Scripturi*, avem: „Căci vă râvnesc pe voi cu râvna lui Dumnezeu, pentru că v-am logodit unui singur Bărbat, ca să vă înfățișez lui Hristos fecioră neprihănită” (2 Corinteni 11, 2).

⁹⁸ [1805] „Nu L-a știut” pe El, pentru că toată vremea a petrecut-o [Înaintemergătorul] în pustie. Dar cum, Prunc fiind [Domnul] în pânțele, L-a cunoscut pe El, prunc fiind și Ioan? L-a cunoscut atunci cu adevărat, dar nu firește, ci mai presus de fire și precum nimeni dintre oameni nu L-a cunoscut. Iar acum, trei fiind cunoștințele – prin vedere, prin auzire și prin proorocire – cu nici una dintru acestea nu L-a cunoscut pe Hristos mai înainte de a veni la Iordan. Iar atunci, cu toate cele trei [feluri de cunoștință] L-a cunoscut. Căci și s-au

Duhul pogorându-Se din Cer, ca un porumbel și a rămas peste El. (33) Și eu nu-L cunoșteam pe El¹⁰⁰, dar Cel Ce m-a trimis să botez cu apă, Acela mi-a zis¹⁰¹: Peste Care vei vedea Duhul pogorându-Se și rămânând peste El, Acela este Cel Ce botează cu Duh Sfânt. (34) Și eu am văzut și am mărturisit că Acesta este Fiul lui Dumnezeu.

(1, 31) Marcu 1, 4 (1, 32) Matei 3, 16 / Marcu 1, 10 / Luca 3, 21-22 / Ioan 6, 27 (1, 33) Matei 3, 11 / Faptele Apostolilor 1, 5 / 1 Ioan 5, 8

Fiindcă Întemeriătorul era rudenie a Domnului – căci zice Îngerul către Fecioara: „**Iată Elisabeta, rudenia ta, a zămislit**” (Luca 1, 36) –, ca să nu bănuiască [presupună] oarecine că Botezătorul din pricina rudeniei face har [hatâr, favoare] Domnului și unele ca acestea mărturisește pentru Dânsul, pentru aceasta el grăiește adeseori: „**Și eu nu L-am știut**» pe Dânsul” – presupuserile ridicându-le Ioan – „**dar ca să Se arate lui Israil**», pentru aceasta am venit botezând, ca toți să se povățuiască la credința cea întru Dânsul și să fie arătat noroadelor – pentru aceasta eu botez; căci eu botezând, aleargă noroadele și, adunându-se ele, Hristos li Se arată lor propovăduit fiind de mine și [Domnul], de față fiind, celor de față li Se arată”. Căci de nu ar fi alergat [noroadele] pentru botez, cum ar fi fost arătat Domnul de către Ioan? Căci el n-ar fi înconjurat casele¹⁰² ducându-L de mână pe Hristos, ca să-L arate fiecăruia. Deci, pentru aceasta zice: „**Am venit botezând cu apă**», ca pentru botez adunându-se noroadele, de mine să fie arătat Domnul”.

Și de aici cunoaștem că acelea care se numesc minuni copilărești [din copilărie] ale lui Hristos, sunt mincinoase și sunt alcătuite de cei care voiesc să rădă de taina aceasta [a copilăriei Domnului]. Căci de erau adevărate, cum de era neștiut Domnul, făcând unele ca acestea? Căci, cu adevărat, nu era cu puțință ca niște minuni ca acestea să facă Domnul și să nu fie vestit. Dar nu este aceasta [adevărată], nu este! Căci mai înainte de a Se boteza Domnul, nici semne nu a făcut, nici nu era cunoscut.

descoperit lui în chip proorocesc cele pentru Dânsul – pentru aceea și zicea: „**Cel Ce vine după mine mai înainte de mine S-a făcut**” (Ioan 1, 15); și L-a văzut pe El – pentru aceea Îl și oprea, zicând: „**Eu am trebuință să mă botez de către Tine**” (Matei 3, 14); și a auzit pentru El că: „**Acesta este Fiul Meu Cel iubit, întru Care am binevoit**” (Matei 3, 17; Marcu 1, 11; Luca 3, 22), după cum ceilalți Evangheliști au arătat (după Zigaben).

⁹⁹ În ediția de la 1805, în loc de „ca să fie arătat”, se găsește „ca să Se arate”.

¹⁰⁰ În ediția de la 1805, în loc de „eu nu-L cunoșteam pe El”, se găsește „eu nu L-am știut pe El”.

¹⁰¹ [1805] Dar, când „i-a zis” Dumnezeu lui aceasta? Adevărit este că până a nu Se arăta Hristos, când i-a descoperit lui cele pentru Dânsul, căci atunci și aceasta și celelalte „i-a zis”. Iar mai pe urmă L-a și arătat pe El venind la Botez (după Zigaben).

¹⁰² „N-ar fi înconjurat casele”, în înțelesul că nu ar fi colindat, bătând pe la ușile oamenilor și mergând din casă în casă.

„Dar Cel Ce m-a trimis să botez cu apă, Acela mi-a zis: Peste Care vei vedea Duhul pogorându-Se și rămânând peste El, Acela este Cel Ce botează cu Duh Sfânt”. Precum am zis, afară de orice presupus [bănuială] făcând Ioan mărturia cea pentru Domnul, aduce [ridică] mărturia Sus la Dumnezeu și Tatăl. Căci zice: „Eu nu L-am știut [cunoscut] pe El», dar Tatăl mi L-a descoperit mie pe Acesta la Botez”.

Dar ar fi [putut] întreba cineva: Dacă Ioan „nu L-a știut [cunoscut]” pe El, cum Evanghelistul Matei zice că Îl oprea pe Dânsul, zicând: „Eu am trebuință să mă botez de Tine”? (Matei 3, 17) Așadar, este cu puțință a spune că aceasta ce zice „Nu L-am știut [cunoscut] pe El”, poți așa s-o înțelegi: mai demult și mai înainte de Botez nu-L știa pe El, iar atunci, în vremea Botezului, L-a cunoscut pe Dânsul. Sau, și în alt chip [fel] este cu puțință a zice: Ioan Îl știa pe El că este Hristos, dar că Dânsul este Cel Care va să „boteze cu Duhul Sfânt”, atunci a înțeles, când „a văzut Duhul pogorându-Se”. Deci, zicând că „nu L-a știut [cunoscut]” pe Dânsul, [Ioan] aceasta ne dă să înțelegem, anume că nu L-a știut că El este Cel Care va să boteze cu Duhul Sfânt; dar că El este mai presus decât cei mulți, aceasta a știut. Pentru aceea – după cum zice Evanghelistul Matei – Îl și oprea pe El, ca pe Cel Care Îl știa că este mai mare decât toți. Iar după ce S-a pogorât Duhul, atunci mai arătat cunoscându-L, încă și celorlalți L-a propovăduit pe El.

Iar Duhul a fost văzut de toți cei care erau de față și nu numai de Ioan. Și ar fi putut zice cineva: Așadar, pentru ce nu au crezut [mulțimile în Hristos]? Pentru că s-a întunecat inima lor cea neînțelegătoare, căci și minuni văzându-L pe Dânsul că făcea, nu au crezut¹⁰³. Iar oarecare zic că nu toți L-au văzut [pe Duhul în chip de porumbel], ci cei mai cucernici. Și, măcar deși cu trup S-a pogorât Duhul¹⁰⁴, însă se poate să nu fi fost văzut

¹⁰³ Iată graiurile fariseilor și cărturarilor despre minunile Mântuitorului Hristos: „Cu domnul demonilor scoate [El] pe demoni” (Matei 9, 34). Însă Domnul ne-a vestit tuturor celor care vrem să-l urmărim prin păzirea poruncilor Sale: „Dacă M-au prigonit pe Mine, și pe voi vă vor prigoni” (Ioan 15, 20).

¹⁰⁴ Duhul Sfânt „S-a pogorât cu trup”, nu în înțelesul că Duhul este întrupat în porumbel, ci S-a înfățișat sub forma porumbelului, pentru a arăta și a mărturisii Cine este Cel asupra Căruia Se pogoră. Sfântul Evanghelist Luca spune: „Și S-a pogorât Duhul Sfânt peste El, în chip trupesc, ca un porumbel, și s-a făcut glas din Cer: Tu ești Fiul Meu cel iubit, întru Tine am binevoit” (Luca 3, 22). Iar Sfinții Evangheliști Matei și Marcu ne arată de ce Duhul Sfânt S-a arătat în chip de porumbel, căci ei spun și când anume S-a arătat Duhul: „Iar botezându-se Iisus, când ieșea din apă, îndată Cerurile s-au deschis și Duhul lui Dumnezeu S-a văzut pogorându-Se ca un porumbel și venind peste El” (Matei 3, 16); „Și îndată, ieșind din apă, a văzut Cerurile deschise și Duhul ca

de toți, ci de cei vrednici; fiindcă și Proorocii, multe, în chip simțit au văzut – precum Daniil, lezechiil –, însă nimeni altul nu le vedea pe acestea.

„Și eu am văzut și am mărturisit că Acesta este Fiul lui Dumnezeu”. Unde „a mărturisit” Ioan că „Acesta este Fiul lui Dumnezeu”? Deoarece, nicăieri nu este scris aceasta. Pentru că „Miel” îl numește pe Hristos (Ioan 1, 29, 36), dar „Fiu al lui Dumnezeu”, nicăieri. Dintru aceasta urmează a socoti [cumpăni] cum că și altele multe s-au lăsat [neînsemnate], fiindcă nu toate¹⁰⁵ s-au scris (Ioan 21, 25).

1, 35-37: A doua zi iarăși stătea Ioan și doi dintre ucenicii lui. (36) Și privind pe Iisus, Care trecea¹⁰⁶, a zis: Iată Mielul lui Dumnezeu! (37) Și cei doi ucenici l-au auzit când a spus aceasta și au mers după Iisus.

(1, 36) Ieșire 12, 3 / Ioan 1, 29 / Faptele Apostolilor 8, 32

Din pricina lenevirii ascultătorilor, Ioan este silit a le grăi pe aceleași [a repeta ce a mai spus], ca măcar prin mărturia cea deasă să isprăvească [înfăptuiască] ceva. Și, cu adevărat, nicidecum nu s-a amăgit [în stăruința sa], ci „doi ucenici” aduce lui Hristos; căci logoditor fiind el cu adevărat, toate le făcea ca să aducă Mirelui firea omenească. Pentru aceasta și Hristos tace ca un Mire, iar pricinuitoarul toate le grăiește.

Încă și ca un Mire vine Domnul la norod, căci la nunți nu mireasa vine la mire, ci el merge la aceea, măcar de va fi și fecior de împărat. Pentru aceasta, și firea noastră, vrând Domnul să o ia mireasă, S-a pogorât la dânsa pe pământ și, după ce s-a făcut nunta, o a luat pe dânsa, înălțându-Se la casa cea Părintească.

Deci „căutând [privind] la Iisus” Ioan – adică arătându-și și cu ochii bucuria cea care o avea pentru Hristos, dar și mirarea – zice: „Iată Mielul!”

Iar ucenicii, dintru mărturiile cele dese [ale Botezătorului] plecându-se, au mers după Iisus, nu defăimându-l pe Ioan, ci mai vârtos crezând lui, fiindcă mărturisea pentru Hristos cele mai bune.

1, 38-39: Iar Iisus, întorcându-Se și văzându-i că merg după El, le-a zis: Ce căutați? Iar ei I-au zis: Rabi (care se tâlcuiește: Învățătorule), unde

un porumbel pogorându-Se peste El” (Marcu 1, 10). Deci, scriind ei: „când ieșea din apă” și „ieșind din apă”, ne arată că Hristos Domnul este Cel Care ne-a scos din potopul lăuntric al păcatelor noastre – după cum ne tâlcuiește și dumnezeiescul Teofilact la Evangheliile acestor Sfinți Apostoli.

¹⁰⁵ Însuși Ioan Evangelistul dă mărturia aceasta despre scrierea Sfințelor Evanghelii: „Dar sunt și alte multe lucruri pe care le-a făcut Iisus și care, dacă s-ar fi scris cu de-a-mănuntul, cred că lumea aceasta n-ar cuprinde cărțile ce s-ar fi scris” (Ioan 21, 25).

¹⁰⁶ În ediția de la 1805, în loc de „privind pe Iisus, Care trecea”, se găsește „căutând la Iisus Carele umbla”.

locuiești? (39) El le-a zis: Veniți și veți vedea. Au mers deci și au văzut unde locuia; și au rămas la El în ziua aceea. Era ca la ceasul al zecelea.

Matei, istorisind cele pentru Botezul Domnului, Îl suie pe El îndată la munte spre a fi ispitit (Matei 4, 1-11), iar Evanghelistul acesta, câte Matei lăsându-le nu le-a zis, le povestește – adică pe cele de după pogorârea din munte. Căci și urmarea și venirea la Hristos a ucenicilor lui Ioan [Botezătorul] se face după ce S-a pogorât El din munte și a fost ispitit, arătând – precum socotesc – cuvântul că nu se cuvine a se face cineva învățător, de nu se va sui mai întâi la vârful faptei celei bune (că aceasta însemnează muntele) și toată ispita biruind, va ridica semnul cel de biruință asupra celui ce ispitește.

Deci, mai întâi „**merg după El**” ucenicii și abia apoi Îl întreabă pe Dânsul: „**Unde locuiești?**” – căci nu între noroade, fiind mulți de față, ci deosebi trebuiau a vorbi, ca pentru niște lucruri de nevoie. Iar mai vârtos [cu prisosință] nu ei Îl întreabă mai întâi, ci Însuși Hristos le dă pricină de a întreba, căci le zice lor: „**Ce căutați?**” – nu ca și cum nu știa (căci cum este cu puțință a nu ști, Cel Care știe inimile oamenilor?), ci ca prin întrebare să-i îndemne pe dânșii a spune ceea ce ei voiau. Căci este cu puțință ca ei să se fi rușinat și să se fi temut de El, ca de Acela Care era mărturisit de Ioan [Botezătorul] că este mai presus de om.

Dar tu te minunează de buna cunoștință a acestora [ucenici], căci nu numai că au mers după Dânsul, ci și „**Rabi**” Îl numesc pe El – adică „**Învățător**” –, măcar că încă nu au auzit de la El nimic. Însă voind ca deosebi să se învețe ceva de la Dânsul, Îl întreabă: „**Unde locuiești?**”, căci în liniște este mai cu cuviință a grăi și a asculta. Iar Domnul nu le spune lor semnele casei, ci: „**Veniți și veți vedea**”. Și aceasta o face ca să-i tragă [aplece] pe ei mai mult spre urmare [spre a-I urma]. Încă și ca să cerce [să pună la încercare] dorința lor, dacă ei vor fi pregetând de cale, căci dacă s-ar fi apropiat [de El] cu voință rece¹⁰⁷, nicidecum n-ar fi mers acasă după Dânsul.

Dar, cum în alt loc zice că „**Fiul Omului nu are unde să-și plece capul**” (Luca 9, 58), iar aici se vede că avea casă? Aceasta de aici nu este împotriva aceleia [de la Luca], pentru că spunând că Domnul „**nu are unde să-și plece capul**”, nu spune cum că nicidecum nu are sălaş, ci cum că nu are unul al Său. Așadar, dacă „**locuia**” în casă, nu locuia într-o casă, ci într-o străină.

Și nu zadarnic Evanghelistul însemnează mai pe urmă și vremea – anume că „**era ca la ceasul al zecelea**”¹⁰⁸ –, ci [face aceasta] ca și pe învățători

¹⁰⁷ „Voință rece”, în înțelesul de voință slabă, dorință slabă, izvorâtă dintr-o curiozitate lumească și din cugetare trupească.

¹⁰⁸ Ceasul al X-lea corespunde orei 16. La iudei, ziua (adică intervalul de timp de dimineața până seara, socotit de 12 ore) era împărțită în patru sferturi de câte trei ore

și pe ucenici să-i învețe cum că nu se cuvine pentru vreme a împiedica [lucrarea]; căci se cade ca și învățătorul a nu strămuta [vremea învățaturii] și a zice: „Acum este târziu, vei învăța mâine”, dar și ucenicul toată vremea a o ști pentru învățatură și a nu strămuta ascultarea în ziua de mâine.

Ne învățăm încă și aceasta, anume că, atâta aveau pânțele de neîngreuiat și erau treji [cu trezvie], încât vremea pe care alții o cheltuiesc spre odihna trupului – cu adevărat, îngreindu-se de bucate și neputând a se apuca de lucru ce are trebuință de osârdie –, pe aceasta ei o petreceau întru ascultare. Cu adevărat, ai lui Ioan celui pustnic erau ucenici.

Și ia aminte, că acelora care „*merg după El*” Li „*Se întoarce*” Hristos și le arată fața Sa – căci de nu vei merge după Iisus prin fapta cea bună, nu vei ajunge la privirea [vederea] feței Domnului, nici nu te vei duce la „*lăcașul*” Lui, adică nu vei ajunge la luminarea cunoștinței celei dumnezeiești, căci „*casă*” a lui Hristos este lumina, „*întru lumină neapropiată locuind*” (1 Timotei 6, 16). Pentru că acela care nu s-a curățit pe sine și prin curăție nu a „*mers după El*”, cum întru cunoștință se va lumina?

1, 40-42: Unul dintre cei doi care auziseră de la Ioan și veniseră după Iisus era Andrei, fratele lui Simon Petru. (41) Acesta a găsit întâi pe Simon, fratele său, și i-a zis: am găsit pe Mesia¹⁰⁹ (care se tâlcuiește: Hristos). (42) Și l-a adus la Iisus¹¹⁰. Iisus, privind la el, i-a zis: Tu ești Simon, fiul lui Iona; tu te vei numi Chifa (ce se tâlcuiește: Petru).

(1, 40-42) Matei 4, 18; 16, 18

Numele lui „*Andrei*” ni-l arată nouă Evanghelistul, iar al celuilalt nicidecum; și zic unii că acela este însuși Ioan, cel care scrie acestea, iar alții zic că nu era dintre [Apostolii] cei vestiți, încă și că nu era nici un folos dintru a i se ști numele. Iar de Andrei pomenește și ca de cel care era vestit, și ca de cel ce l-a adus pe fratele său [către Domnul].

Și vezi iubire frățească, cum nu a ascuns de fratele său lucrul cel bun, ci îi spune lui Comoara [ce a găsit-o] și glas de bucurie sloboade, zicând:

fiecare, și anume: *Ceasul I*, cuprinzând primele trei ore ale dimineții (între orele 6-9); *Ceasul al III-lea*, cuprinzând a doua parte a dimineții (între orele 9-12); *Ceasul al VI-lea*, cuprinzând al treilea sfert al zilei (între orele 12-15, adică amiaza); *Ceasul al IX-lea*, cuprinzând ultimul sfert al zilei (între orele 15-18, adică seara). Biserica Ortodoxă a reținut această veche împărțire a zilei, folosind-o în cultul ei mai ales pentru indicarea și denumirea diferitelor momente de rugăciune din cursul zilei. Rânduiala aceasta se păstrează și astăzi în programul zilnic de rugăciune din mănăstiri (cu denumirile din Ceaslov) – după Pr. Ene Braniște, *Liturgica generală*, ed. IBMBOR, București, 1993, pp. 129-130.

¹⁰⁹ În ediția de la 1805, în loc de „*am găsit pe Mesia*”, se găsește „*am aflat pe Mesia*”.

¹¹⁰ În ediția de la 1805, în loc de „*l-a adus la Iisus*”, se găsește „*l-a adus pe dânsul către Iisus*”.

„Am aflat”. Căci, precum se pare, de multă vreme doreau și cugetau să-L caute pe El. Și nu zice cuvântul simplu, ci „Mesia”, cu articol, numindu-L pe Însuși Acela Care chiar [deplin] și adevărat este Hristos; căci Acela Care era așteptat de dânșii Unul era, cu toate că mulți se numeau „hristoși” și „fii ai lui Dumnezeu”¹¹¹.

Și „l-a adus pe dânsul către Iisus”, nu ca pe cel care era ușuratic la socoteală [socotiță] și de tot cuvântul se lăsa purtat [dus], ci cu prisosință, ca pe cel care era iute și fierbinte și cu bună judecată a minții a primit cuvintele pe care i le-a zis fratele său pentru Hristos. Căci poate că Andrei mai multe să fi vorbit cu dânsul și cu de-amănuntul să-i fi vestit cele pentru Hristos, ca unul care a rămas la Iisus și s-a învățat oarecare lucruri mai tainice. Iar de ar fi stăruit cineva și l-ar fi prihănit pe Petru pentru ușurătatea minții, cunoască și aceasta: nu este scris că el a crezut lui Andrei îndată, ci că „l-a adus pe dânsul” la Hristos, care lucru mai vârtos [cu prisosință] este al cugetului celui statornic și care nu se lasă purtat [dus] de tot cuvântul; căci nu așa de rând [simplu] a primit cuvintele lui Andrei, ci a voit să-L vadă și pe Hristos, ca dacă va afla ceva vrednic de laudă, să meargă după Dânsul, iar de nu, să se întoarcă. Pentru aceasta, a fi adus „către Hristos” nu este semn al minții celei de rând [simple, neajutorate], ci al cercării [cumpănirii] celei cu de-amănuntul.

Așadar, ce zice Domnul? Dintru a prooroci pentru dânsul [pentru Petru], începe a Se descoperi pe Sine lui. Și fiindcă proorociile cu nimic mai puțin decât semnele [minunile] – dacă nu cumva și mai mult – îi pleacă pe oameni, proorocește [El] pentru Petru, zicând: „Tu ești fiul lui Iona”, apoi și ceea ce va să fie: „Tu te vei chema Chifa”. Căci, dintru a o zice pe cea de acum, o face vrednică de crezare și pe aceea care va să fie. Și nu a zis Domnul: „Eu te voi chema Petru”, ci: „te vei chema”, căci nu voia dintru început a-Și arăta stăpânia [Dumnezeirii], fiindcă nici nu aveau ei credință întărită pentru Dânsul.

Dar, pentru care pricină Domnul îl numește pe acesta „Petru”, iar pe fiii lui Zevedeu „fii ai tunetului”? (Marcu 3, 17) Ca să arate că El este Acela Care a dat și Scriptura cea Veche, Care și numele – precum atunci, așa și acum – le-a schimbat: pe Avram – Avraam și pe Sarai – Sarra, numindu-i (Facere 17, 5, 15).

Și să știi că „Simon” se tâlcuiește „ascultare”, iară „Iona” – „porumbiță”. Așadar, ascultarea este „fiu” al blândeții – care este însemnată [închipuită]

¹¹¹ Pentru „hristoși”, vezi nota de la Ioan 1, 29, iar pentru „fii ai lui Dumnezeu”, vezi tâlcuirile Sfântului Teofilact de la Ioan 1, 12-14^a.

prin porumbiță. Iar cel ce are ascultarea și „Petru” se face, la tăria lucrului celui bun, prin ascultare, înălțându-se.

1, 43-45: **A doua zi voia să plece în Galileea și a găsit pe Filip. Și i-a zis Iisus: Urmează-Mi. (44) Iar Filip era din Betsaida, din cetatea¹¹² lui Andrei și a lui Petru. (45) Filip a găsit pe Natanail și i-a zis: Am aflat pe Acela despre Care au scris Moise în Lege și Proorocii, pe Iisus, fiul lui Iosif din Nazaret.**

(1, 45) *Facere 49, 10 / Deuteronom 18, 15, 18 / Psalm 39, 10 / Isaia 4, 2; 7, 14; 9, 5; 40, 11; 45, 8; 53, 1-2 / Ieremia 23, 5; 33, 14-17 / Iezechiel 34, 23; 37, 24 / Daniil 9, 24 / Miheia 5, 1 / Zaharia 9, 9 / Matei 2, 23*

Andrei de la Înaintemergătorul auzind, iar Petru de la Andrei, au mers după Iisus. Iar Filip se vede că nimic nu a auzit, dar a mers după Domnul, îndată ce i-a zis lui: „Urmează-Mi”. Cum de a crezut așa, de îndată? Mai întâi, se vede cum că glasul Domnului a lucrat oarecare îndemn de dragoste în sufletul lui, căci nu așa de rând [simplu] se grăia glasul Mântuitorului, ci la cei vrednici îndată aprindea cele dinlăuntru spre dragostea Lui, precum și Cleopa zice: „**Au nu era inima noastră arzând întru noi, când ne grăia nouă pe cale?**” (*Luca 24, 32*) Apoi, [s-a făcut aceasta] și pentru că avea Filip inimă grijălivă¹¹³ [trezvitoare, grijulie] și adeseori se îndeletnicea întru citirea cărților lui Moise și, așteptând pururea pe Hristos, îndată când L-a văzut, a crezut. Pentru aceasta și zice: „**Am aflat pe Iisus**” – care arată că el cerca [cumpănea, cerceta].

Însă, se poate că de la Andrei și de la Petru să se fi înștiințat Filip pentru Hristos, căci dintru aceeași patrie fiind ei, se poate să fi vorbit aceștia cu dânsul și să-i fi povestit pentru Domnul. Acest lucru și Evanghelistul se vede a ni-l da spre a-l chibzui, prin ceea ce zice: „**Iar Filip era [din Betsaida,] din orașul lui Andrei și al lui Petru**”. Un oarecare oraș mic era acesta¹¹⁴, care, mai vârtos [cu prisosință], sat se cuvenea a se numi. Pentru aceasta și se cade a ne minuna de puterea lui Hristos, căci din cele ce nu aduceau nici o roadă [care erau neroditoare], pe ucenicii cei aleși El i-a ales.

Dar nici Filip nu a ținut la sine lucrul cel bun, ci i-l împărtășește și lui Natanail. Și, fiindcă Natanail era știutor de Lege, la „**Lege**” și la „**Prooroci**”

¹¹² În ediția de la 1805, în loc de „cetatea”, se găsește „orașul”.

¹¹³ În vechime, la români, Sfânta Euharistie mai era numită și „Grijanie”. De aceea, înțelesul cuvântului „grijăliv” poate fi atât cel de „trezvitor”, cât și acela de „împărtășit, pricestuit”. În traducerea *Tălcuirii*, sensul dat este: trezvitor, care este cu luare-aminte, care ia aminte de sine. Pentru o mai bună înțelegere a noimeii, vezi și tălcuirea Sfântului Teofilact de la *Luca 11, 21-26*.

¹¹⁴ Betsaida („casa pescarului”) era un mic orașel din Galileea, în apropierea Capernaumului, fiind locul de naștere al Sfinților Apostoli Andrei, Petru și Filip.

trimite Filip, căci cercător [cercetător, chibzuito] cu de-amănuntul și luător aminte la cele ale Legii era Natanail. Iar „fiul lui Iosif” Îl numește pe Domnul, fiindcă al acestuia era socotit a fi fecior. Și „din Nazaret” pe Dânsul Îl spune, măcar că, în adevăr, din Betleem era, căci întru acela S-a născut (Luca 2, 4-19), iar în Nazaret S-a crescut (Matei 2, 23). Dar, fiindcă nașterea Lui le era nearătată [necunoscută] celor mai mulți, iar creșterea arătată [știută], „din Nazaret” Îl numesc pe El, fiindcă a crescut într-însul.

1, 46-48: Și i-a zis Natanail: Din Nazaret poate fi ceva bun¹¹⁵? Filip i-a zis: Vino și vezi. (47) Iisus a văzut pe Natanail venind către El și a zis despre el: Iată, cu adevărat, israilitean¹¹⁶ în care nu este vicleşug¹¹⁷. (48) Natanail I-a zis: De unde mă cunoști? A răspuns Iisus și i-a zis: Mai înainte de a te chema Filip, te-am văzut când erai sub smochin.

(1, 46) Cântarea Cântărilor 1, 6 (1, 47) Psalm 72, 1

Filip a zis că „din Nazaret” este Hristos, iar Natanail, ca unul care era mai cu de-amănuntul cercător [cumpănit, chibzuito], știa din Scripturi că din Betleem trebuie să vie Hristos (Miheia 5, 1), și pentru aceasta spune: „Din Nazaret poate fi ceva bun?” Iar Filip îi zice: „Vino și vezi”, știind că de va gusta din graiurile lui Hristos, nu se va depărta.

Și este lăudat Natanail de Hristos, ca un „israilitean, cu adevărat”, fiindcă nimic spre har [hatâr, favoare] sau spre vrăjmășie nu a zis, căci nu ale necredinței erau graiurile lui, ci ale cercării [cumpănirii] celei cu de-amănuntul și ale minții celei cunoscătoare de Lege, care știa că Hristos nu din Nazaret, ci din Betleem vine (Miheia 5, 1; Ioan 7, 41-42).

Așadar, ce zice Natanail? Oare s-a înmuiat de laudă? Nicidecum. Ci stă, voind să se învețe oareșce mai arătat și mai cu de-adinsul; pentru aceasta și întrebă: „De unde mă cunoști?” Iar Domnul, prin a-i spune lui cele pe care nimeni nu le știa, afară de el și de Filip – fiindcă osebit s-au grăit și s-au făcut [acestea de către ei] –, îi descoperă Dumnezeuirea Sa. Căci Filip, osebit și nefiind nimeni de față a vorbit sub smochin cu Natanail, pe care toate le știa Hristos și nefiind de față, pentru aceasta și zice: „Te-am văzut când erai sub smochin”. Iar Domnul a zis cele pentru Natanail mai înainte de a se apropia Filip de Dânsul, ca să nu bănuiască oareșcine că

¹¹⁵ [1805] Adică: „Poate fi din Nazaret ceva bun, în chip atât de covârșitor, din Nazaretul care este defăimat și lepădat?” Căci era prihănită Galileea de către iudei, iar Nazaretul este cetate a Galileii. Și Natanail zicea aceasta, fiind încredințat că Acela Care era așteptat nu este din Nazaret, ci din Betleem (după Zigaben).

¹¹⁶ În ediția de la 1805, în loc de „cu adevărat, israilitean”, se găsește „cu adevărat israilitean”.

¹¹⁷ [1805] „Vicleşug” numește acoperirea adevărului (după Zigaben).

Filip i-a spus Lui cele pentru smochin și celelalte, pe care le-a vorbit cu Natanail. Și dintru acestea cunoscând Natanail pe Domnul, L-a mărturisit pe El „Fiu al lui Dumnezeu” (Ioan 1, 49). Căci ascultă ce zice:

1, 49-51: Răspunsu-I-a Natanail: Rabi, Tu ești Fiul lui Dumnezeu, Tu ești regele lui Israil¹¹⁸. (50) Răspuns-a Iisus și i-a zis: Pentru că ți-am spus că te-am văzut sub smochin, crezi? Mai mari decât acestea vei vedea. (51) Și i-a zis: Adevărat, adevărat zic vouă¹¹⁹, de-acum veți vedea Cerul deschizându-se și pe Îngerii lui Dumnezeu suindu-se și pogorându-se peste Fiul Omului.

(1, 49) Matei 16, 16 / Marcu 8, 29 / Ioan 6, 69 (1, 51) Facere 28, 12 / Matei 26, 64

Foarte mult poate proorocia spre a-i trage [aduce] pe unii la credință, încă și decât minunile mai multă putere are; pentru că minunile pot și dracii să le arate prin năluciri mincinoase, iar mai-înainte-cunoștința celor ce vor să fie și mai-înainte-grăirea lor, nimeni nu o are cu de-adinsul, nici Îngerul și, cu mult mai vartos, nici dracii.

Pentru aceasta și pe Natanail l-a tras [adus] Domnul, spunându-i lui și locul și că a fost chemat de Filip și că este „cu adevărat israilitean” (Ioan 1, 47). Drept aceea, auzind acestea Natanail, vine întru simțirea mărimii Domnului¹²⁰ – pe cât îi era atunci cu puțință – și Îl mărturisește pe El „Fiu al lui Dumnezeu”.

Dar, măcar că „Fiu al lui Dumnezeu” Îl mărturisește Natanail pe Domnul, însă nu o face ca Petru, pentru că Petru L-a mărturisit „Fiu al lui Dumnezeu” ca pe un Dumnezeu adevărat; pentru aceasta se și fericește [Petru de Domnul] și Biserica i se încredințează (Matei 16, 16-19). Iar Natanail, ca pe un om gol [simplu, de rând] L-a mărturisit pe Dânsul, care după dar, pentru fapta cea bună, s-a făcut „Fiu al lui Dumnezeu”. Și aceasta este arătată [adeverită] din ceea ce aduce pe urma: „Tu ești împăratul lui Israil”. Vezi, că încă nu a ajuns la cunoștința cea de săvârșit [desăvârșită] a Dumnezeirii Celei adevărate a Celui Unuia-Născut? Pentru că Natanail crede că El este precum un om iubitor de Dumnezeu și ca un „împărat al lui Israil”. Iar de L-ar fi mărturisit cu adevărat Dumnezeu, nu L-ar fi numit pe El „împărat al lui Israil”, ci „împărat al tuturor” – pentru aceasta nici nu se fericește [de către Mântuitorul], precum Petru.

Drept aceea și Domnul, îndreptându-l pe el și ridicându-l spre a înțelege ceva vrednic Dumnezeirii Lui, zice: „Veți vedea pe Îngerii lui

¹¹⁸ În ediția de la 1805, în loc de „regele lui Israil”, se găsește „împăratul lui Israil”.

¹¹⁹ În ediția la 1805, în loc de „Adevărat, adevărat zic vouă”, se găsește „Amin,

amin zic vouă”.

¹²⁰ „Mă”, Domnului”, în înțelesul de măsura, măreția, tăria Celui înaintea Căruia se afla.

Dumnezeu suindu-se și pogorându-se peste Fiul Omului". Așadar, îi zice: „Nu Mă socoti om de rând, ci Stăpân al Îngerilor, căci Celui Căruia Îngerii îi slujesc, nu este om gol [simplu, de rând], ci Dumnezeu adevărat". Iar acestea s-au împlinit la Cruce și la Înălțare, căci mai înainte de vremea Patimii, „Înger din Cer” L-a întărit pe El (Luca 22, 43) și „Îngeri” în Mormânt și la Înălțare [s-au arătat], precum Luca istorisește (Luca 24, 4-5; Faptele Apostolilor 1, 9-11).

Iar unii „smochin” au înțeles aici Legea, ca aceea care are roadă ce îndulcește la puțină vreme și, cu asprimea păzirilor Legii și cu lucrarea cea cu anevoie a poruncilor, ca și cu niște frunze se acoperă¹²¹. Deci, zic cum că „l-a văzut” Domnul pe Natanail (Ioan 1, 47), în loc de „vesel a căutat”¹²², și pricepera [cunoștința, iscusința] lui o a cunoscut, cu toate că el era încă sub Lege. Iar tu, de te îndulcești de unele ca acestea, și pe asta cuprinde-o cu mintea: pe Natanail „l-a văzut” Domnul „sub smochin”, adică sub Lege, care înseamnă înlăuntru în Lege și adâncurile ei cercându-le; căci de nu cerea adâncurile Legii, nu l-ar fi „văzut” pe el Domnul.

Să știi încă și aceasta: Galileea se tâlcuiește „prăvălită jos”. Deci, a ieșit Domnul la latura cea prăvălită [năruită, prăbușită] a lumii acesteia, sau și la firea cea omenească. Și, fiind noi „sub smochin” – adică sub

¹²¹ Dumnezeiescul Maxim Mărturisitorul tâlcuiește astfel blestemarea smochinului neroditor de către Domnul: „Deoarece mulțimea preoților și a cărturarilor, a legiuitorilor și a fariseilor, care pătimea de slava deșartă prin păzirea pentru văzul lumii a unor moravuri plâsmuite, zice-se, în duh de evlavie, dând aparență că împlinește dreptatea, hrănea trufia părerii de sine, Cuvântul declară această părere de sine a celor pomeniți smochin neroditor, împodobit numai cu frunze. Și această părere de sine, Doritorul mântuirii tuturor oamenilor, care flămânzește după îndumnezeirea lor, o usucă blestemând-o, întrucât este neroditoare. Iar aceasta o face pentru ca oamenii, în loc să dea aparență ca sunt drepti, să caute mai bine să fie drepti cu adevărat, dezbrăcând cămașa moralității fărnice și îmbrăcând fără prefăcătorie pe cea virtuoasă cum vrea Cuvântul dumnezeiesc, ca în felul acesta să petreacă viața în evlavie, arătând mai bine lui Dumnezeu dragostea sufletului lor, decât oamenilor, fărnica înfățișare din afară a purtării morale. Iar dacă suntem și vreunii dintre creștini astfel, prefăcându-ne evlavioși în purtările noastre, fără ca să fim drepti cu adevărat, să așteptăm Cuvântul ca pe un iubitor de oameni, ca acesta, flămânzind după mântuirea noastră, să ne usuce părerea de sine a sufletului, care e sămânța păcatului, ca să nu mai aducă drept roadă dorința de a plăcea oamenilor. Aceasta este tâlcuirea locului [scripturistic – Matei 21, 19], după puțină mea putere. Tâlcuirea dată arată pe Domnul flămânzind spre binele nostru, blestemând smochinul cu folos și uscându-l la vreme, ca pe unul ce împiedică Adevărul, fie că se înțelege prin el predania veche a legii formelor materiale, fie părerea de sine a fariseilor, care se mândreau cu păzirea moravurilor” (*Filocalia românească*, vol. 3, *Răspunsuri către Talasie – întrebarea XX*, ed. Humanitas, București, 1999, pp. 76-77).

¹²² „Vesel a căutat”, adică Domnul l-a privit pe Natanail cu bucurie, cu veselie.

păcatul cel cu îndulcire, la care și iuțime nu puțină se află pentru căința și muncile [caznela] cele de acolo – ca un iubitor de oameni ne-a „văzut”, și ne-a ales pe noi care îl mărturisim pe El „Fiul al lui Dumnezeu” și „împărat al lui Israil”, al celui care Îl vede pe Dumnezeu¹²³.

Iar de vom crește [spori] osârdia, de și „mai mari” vederi ne va învrednici pe noi și „vom vedea” pe „Îngeri suindu-se” la înălțimea cunoștinței Lui celei dumnezeiești și „pogorându-se” iarăși, pentru că nu ajung să înțeleagă Ființa cea necunoscută a Dumnezeirii¹²⁴.

Încă și în alt chip: „se suie” cineva, când petrece [rămâne] întru cuvintele cele pentru Dumnezeirea Celui Unuia-Născut; și „se pogoară”, când se îndeletnicește întru cuvintele cele pentru Întrupare și pentru pogorârea în iad.

¹²³ Pentru că „Israil” înseamnă „văzând pe Dumnezeu”. Vezi și tălcurile Sfântului Teofilact la *Matei 2, 6'* și *Luca 1, 51-56*.

¹²⁴ Aici Cuviosul Ioan Carpatul ne învață și acestea: „Când a lăsat diavolul pe Domnul, au venit Îngerii și Îi slujeau Lui. Să știm deci că precum nu s-a scris că în vremea ispitirii Lui erau de față Îngerii, așa și când suntem noi ispitiți, se retrag pentru o vreme Îngerii lui Dumnezeu, nu departe de noi. Apoi după retragerea ispititorilor, vin iarăși la noi, slujindu-ne cu gânduri dumnezeiești, cu sprijiniri, cu luminare, cu străpungere, mângâiere, răbdare, îndulcire și cu toate câte mântuie, întăresc și refac sufletul ostenit. Căci s-a spus lui Natanail: «Vei vedea Îngerii suindu-se și pogorându-se peste Fiul Omului», adică slujirea și ajutorul Îngerilor se va revărsa din belșug peste neamul omenesc” (*Filocalia românească*, vol. 4, cap 73, ed. Humanitas, București, 2000, pp. 144-145).

CAPITOLUL 2

Nunta din Cana. Izgonirea vânzătorilor din templu¹

2, 1-4: **Și a treia zi² s-a făcut nuntă în Cana Galileii și era și mama lui Iisus acolo³. (2) Și a fost chemat și Iisus și ucenicii Săi la nuntă. (3) Și sfârșindu-se vinul a zis mama lui Iisus către El: Nu mai au vin. (4) A zis ei Iisus: Ce ne privește pe Mine și pe tine, femeie?⁴ Încă nu a venit ceasul Meu.**

(2, 1) Ioan 4, 46 (2, 3) Psalm 17, 7 (2, 4) Ioan 7, 6

Îl cheamă la nuntă pe Domnul, nu pentru că văzuseră ei minuni, nici ca pe un oarecare mare, ci așa, de rând, și ca pe un cunoscut. Drept aceea, pe aceasta însemnându-o, Evanghelistul zice: „și era și mama lui Iisus și frații Lui acolo”. Deci, precum pe aceea [pe Maică] și pe „frați”, așa și pe Domnul L-au chemat. Iar Domnul merge și nu se leapădă de chemare, căci nu căuta la vrednicia Sa, ci la folosul și la facerea de bine cea pentru noi. Căci Cel Care nu a judecat a fi cu nevrednicie să fie între slugi, cu mult mai vârtos [cu prisosință], nu ar fi judecat a fi cu nevrednicie să vină la nuntă.

Și Îl îndeamnă pe Dânsul „mama” spre facere de minuni, fiindcă luase mare semuire⁵ pentru puterea Lui cea de la zămislire și de la Naștere. Căci „toate le păzea în inima sa” (Luca 2, 19) și dintru acestea⁶ Îl socotea pe Fiul că poate [face lucruri] mai presus de om [de puterea omului]. Deoarece, cu adevărat, nu dintru a face Iisus și alte minuni s-a pornit „mama” a-L îndemna pe Dânsul la aceasta – căci Copil fiind, El nici o minune nu făcuse, căci de ar fi făcut, la toți ar fi fost vestit. Încă își aducea Mama aminte și de mărturiile lui Ioan [Botezătorul] – care a mărturisit

¹ În ediția de la 1805, titlul capitolului este: „Pentru nunta cea din Cana. Pentru cei ce s-au izgonit din templu. Pentru cuvântul acela: Stricați templul acesta”.

² [1805] „A treia zi”, după pogorârea lui Iisus din pustie (după Zigaben).

³ În ediția de la 1805, în loc de „era și mama lui Iisus acolo”, se găsește „era și mama lui Iisus și frații Lui acolo”.

⁴ În ediția de la 1805, în loc de „Ce ne privește pe Mine și pe tine, femeie?”, se găsește „Ce este Mie și ție muiere?”, cu următoarea notă: [1805] Adică: „Ce ne este de nevoie aceasta pentru care te rogi? Care este aceea ce ne silește așa pe noi?” Încă se poate și în alt chip a înțelege: „Ce este de obște Mie și ție? Eu știu vremile cuviințioase pentru minuni – ca un Dumnezeu – iar tu nu le știi pe ele – ca un om”. Și nu i-a zis „Maică”, ci „muire [femeie]”, ca un Dumnezeu (după Zigaben).

⁵ „Luase mare semuire”, în înțelesul că Maica Domnului cumpănise, chibzuse și astfel a priceput puterea cea mare a Celui Care Se născuse dintru dânsa.

⁶ Vezi și tâlcuirea Sfântului Teofilact de la Luca 2, 19-20.

pentru Dânsul – și [ea] vedea acum încă și ucenicii mergând după El; și dintru toate acestea semuia [chibzuia] puterea Fiului.

Iar El îi bănuiește ei nu fără de cuviință, căci zice: „De nu este vin, trebuia ca înșiși aceia care nu au, ei să vină și să se roage, iar nu tu, mama”. Căci rugămintea cea de la ai Săi, sminteală se face celor ce văd, iar când înșiși cei care au trebuință se roagă [cerând], fără de bănuială [presupus] este lucrul.

Iar ceea ce zice Domnul: „Încă nu a venit ceasul Meu” o zice nu ca și cum era supus silei vremilor sau pândeia [aștepta] ceasuri – căci cum putem zice aceasta de Făcătorul vremurilor și al veacurilor? –, ci pentru că toate în vremea cea cuviincioasă le face. Dar, fiindcă încă era necunoscut și neștiut de cei mai mulți și nici nu-i avea pe toți ucenicii, ci încă nici cei de la nuntă nu-L știau pe Dânsul – căci de L-ar fi știut, ei ar fi venit și L-ar fi rugat pentru vin –, așadar, fiindcă erau toate acestea, de aceea zice: „Încă nu a venit ceasul Meu”, adică „Nu a sosit vreme cuviincioasă”.

Dar, iarăși, se împotrivește [aici] turbarea lui Arie⁷, ispitindu-se să-L arate pe Domnul supus ceasurilor și vremilor. Deci, cunoaște, o, blestematele! De ar fi fost supus Dânsul ceasurilor [timpului], cum, dar a făcut minunea? Căci trebuia, după cuvântul tău – fiindcă slujește [e supus] El ceasurilor și vremilor și „ceasul” Lui „încă nu a venit” –, să nu poată să facă minunea. Însă a făcut minunea, deci nu slujește [nu e supus] ceasurilor.

Și vezi, cum [Domnul], nu până în sfârșit, nici într-o parte, Se împotrivește Maicii Sale, ci bănuindu-i [ei] puțin, iarăși rugămintea ei plinește, cinstindu-o pe Dânsa și dându-ne nouă chipuri [pilde] ale cucerniciei celei către părinți.

2, 5-8: Mama Lui a zis celor ce slujeau: Faceți orice vă va spune⁸. (6) Și erau acolo șase vase de piatră, puse pentru curățirea iudeilor⁹, care luau câte două sau trei vedre. (7) Zis-a lor Iisus: Umpleți vasele cu apă. Și le-au umplut până sus. (8) Și le-a zis: Scoateți acum și aduceți nunului¹⁰. Iar ei i-au dus.

(2, 5) Facere 41, 55 (2, 8) Psalm 17, 8

„Mama” zice slugilor: „Orice vă va zice vouă, faceți”, ca mai multă să se facă cererea, venind aceia și rugându-se [și ei]¹¹, ca să se arate că lepădarea

⁷ Pentru Arie și învățătura lui, vezi notele de la Ioan 1, 1^c și 1, 9.

⁸ În ediția de la 1805, în loc de „Faceți orice vă va spune”, se găsește „Orice vă va zice vouă, faceți”.

⁹ În ediția de la 1805, în loc de „puse pentru curățirea iudeilor”, se găsește „puse după curățenia iudeilor”.

¹⁰ În ediția de la 1805, în loc de „nunului”, se găsește „nașului”.

¹¹ [1805] Aceeași înțelegere o are și Zigaben, anume că, pricepând Maica scopul [țelul] cuvântului Domnului, îi face gătiți spre ascultare pe slujitorii mesei. În alt chip, oarecum și pe ei, împreună-rugători arătându-i.

[săvârșirii minunii] nu era din pricina neputinței, ci pentru ca să nu se pară că Dănsul alegea la facerile de minuni pentru fală și mândrie deșartă.

Iar acele „vase de piatră” erau trebuincioase spre „curățenia [curățirea] iudeilor”. Căci iudeii în mai toate zilele se spălau și așa mâncau (*Matei 15, 2; Marcu 7, 3-9*)¹². Adică, de s-ar fi atins de lepros (*Levitic 13, 44-46*), de s-ar fi atins de mort (*Numen 19, 11*), de s-ar fi împreunat cu femeie (*Levitic 15, 18*) – ca niște necurați fiind de aici [dintru acestea], se spălau. Așadar, fiindcă Palestina era fără de apă și nu era cu putință a afla izvoare în multe locuri, umpleau totdeauna vasele de apă, ca să nu alerge la râuri, de se vor face cândva necurați. Deci, nu de rând [simplu] a zis: „după curățenia [curățirea] iudeilor”, ci ca să nu bănuiască [presupună] vreunii din cei necredincioși că erau rămase oarecare drojdii [în vase], apoi, după ce s-a pus apa peste dânsule și s-au amestecat [dimpună], s-a făcut vin subțire [diluât] – arată [Evangelistul] că acelea niciodată nu au fost vase de vin.

Oare nu putea [Domnul] și fără a nu fi umplute vasele cu apă să facă vin, dintru a nu fi nimic în ele? Putea, cu adevărat, dar în multe locuri scurtează [micșorează] mărimea minunilor, ca să fie mai lesne [ușor] primite. Încă face aceasta, ca să îi aibă și pe slujitori martori ai minunii, ca unii care au cărat apa în vase. Apoi și ca să cunoaștem că El este Cel Care și umezeala viei [seva viței de vie], apă fiind cu adevărat, în vin o preface.

Deci, Domnul, nu fără de cuviință poruncește slugilor ca să aducă spre arătare nașului gustarea [vinului], ci ca să nu presupună vreunii cum că [nunta] era adunare de bețivi și li se stricase lor simțirea și, ca unii care erau stricați de beție, socoteau apa vin. De aceea, spre a nu avea loc o bănuială [un presupus] ca aceasta, nunului celui ce este treaz [trezvitor] îi încredințează Domnul gustarea [vinului]. Pentru că, unora care li s-a încredințat slujirea aceasta la nunți, foarte sunt trei [cu multă luare aminte], ca toate, cu rânduială și cu bună cuviință, prin porunca lor să se facă.

Dar, să ne rugăm ca acestea să se săvârșească și la noi acum, adică „să se facă nuntă” (*Ioan 2, 1*), care este unire a lui Dumnezeu cu sufletul nostru, până când suntem „în Cana Galileii”, în locul zic, al acestei de jos și prăvălitate lumi, care alteori alt fel se prăvălește și prăvălește¹³.

Iar „nunta” aceasta, fără de venirea lui „Iisus” și a „mamei Lui” și a „ucenicilor” (*Ioan 2, 1*), nu se face. Căci de nu va crede cineva în Hristos, Care din Maria S-a născut și prin Apostoli a grăit, cum se va uni cu Dumnezeu?

Deci, să vedem, ce minune face Domnul la o astfel de „nuntă” și la o unire ca aceasta a lui Dumnezeu cu sufletul? „Apa în vin” o preface (*Ioan 2, 9*)

¹² Vezi și tâlcuirea Sfântului Teofilact de la *Matei 15, 1-2*.

¹³ Vezi și sfârșitul tâlcuirii de la *Ioan 1, 49-51*.

și cele „șase vase de piatră” ale noastre le „umple”. Iar „apă” vei înțelege apătoșarea și umezeala și risipiciunea [risipirea¹⁴] noastră în viață și în dogme [învățătură]. Iar prin „șase vase” – vei înțelege cele cinci simțiri, prin care în fapte greșim; și al șaselea vas – partea cea cuvântătoare, prin care în dogme greșiți [greșelnici] ne aflăm. Deci, Domnul nostru Iisus Hristos – cuvântul cel evanghelicesc, zic – vindecând greșalele noastre cele din fapta bună cea lucrătoare și cele din cea dogmaticască – adică privoitoare [văzătoare] –, apătoșarea și lesnicioasa risipiciune cea dintru acestea, „în vin” o preschim-bă, zic în viața și cuvântarea ceea care întărește și veselește. Și așa, cele „șase vase” ale noastre „se umplu” de această bună băutură, adică și simțirile, ca să nu greșim în fapte, și socoteala [socotița, cugetul] ca să nu greșim [să nu ne poticnim], în dogme.

Și ia aminte, că acele „vase de piatră” stau acolo „pentru curățenia iudeilor” – pentru că Iuda înseamnă „mărturisire” – și se curățește cel care se mărturisește prin cele cinci simțiri, prin care mai înainte a păcătuit. Ochiul a văzut rău, dar ochiul iarăși lăcrimează la mărturisire – și așa se face spre „curățenie”. A auzit urechea cântece curvești, dar iarăși se pleacă spre graiuri ale gurii lui Dumnezeu; [și tot] așa și la celelalte cinci simțiri. Iar partea cea cuvântătoare greșește în dogme [învățătură], dar iarăși răutatea cea mai dinainte o curățește, strămutându-se spre a dogmatisi [învăța] drept. Iar „vase de piatră” sunt, ori pentru că din pământ este alcătuită noastră, ori pentru că se cuvine a fi tari acelea care vor să fie vase primitoare de acest fel de vin și cu anevoie de a fi risipite [fărămate]. „Vas de piatră” era partea cea cuvântătoare a lui Pavel și când prigonea – că râvnitor era obiceiurilor celor părintești, mai mult decât toți cei de o vârstă cu dânsul (*Galateni 1, 14*) – și când propovăduia – că atâta avea puterea cea întru cuvinte, încât și licaonienii l-au socotit că este [zeul] Hermes, fiindcă el era ispravnic al cuvântului (*Faptele Apostolilor 14, 11-12*).

2, 9-10: **Și când nunul a gustat apa care se făcuse vin și nu știa de unde este, ci numai slujitorii care scosese rău apa știa, a chemat nunul pe mire¹⁵, (10) și i-a zis: Orice om pune întâi vinul cel bun și, când se amescă, pune pe cel mai slab. Dar tu ai ținut vinul cel bun până acum¹⁶.**

¹⁴ Este cunoscută tuturor însușirea apei de a curge și a se risipi în toate părțile, căutând întotdeauna locurile cele mai joase. În acest chip este și lucrarea lăuntrică a firii căzute, care socotește că poate isprăvi ceva fără ajutorul lui Dumnezeu.

¹⁵ În ediția de la 1805, în loc de „a chemat nunul pe mire”, se găsește „strigă nașul pe mire”.

¹⁶ În ediția de la 1805, *verset*ul 10 este: „Și zice lui: Tot omul întâi vinul cel bun pune, și dacă se îmbată, atunci cel mai prost. Tu ai ținut vinul cel bun până acum”.

„Nunul” nu pe slujitori îi întreabă, ci „pe mire”. Pentru care pricină? Cu adevărat, cu dumnezeiască iconomie. Căci, de i-ar fi întrebat pe slujitorii, întru adevăr ar fi descoperit minunea și nimeni nu i-ar fi crezut pe dânșii, căci era începătura [începutul] minunilor [Domnului] și încă nimeni nu socotea ceva mare pentru Hristos. Pentru aceasta, măcar de ar fi și povestit slujitorii minunea, nimeni nu i-ar fi crezut. Iar mai pe urmă, când și alte minuni a arătat [Mântuitorul], avea și aceasta să fie crezută și, câte puțin către toți spunându-o, slujitorii se arătau a fi vrednici de crezare. Pentru aceasta a iconomisit Domnul a nu fi întrebați slujitorii, ci mirele.

Și nu „a făcut vin” fieștecum, ci preabun, căci întru acest fel sunt minunile lui Hristos, cu mult mai bune decât cele ce prin fire se săvârșesc. Iar că „apa vin s-a făcut”, martorii sunt „slujitorii” cei care „scosese ră apa”, iar cum că preabun s-a făcut vinul – „nunul”. Iar trecând vremea, acestea toate aveau să se propovăduiască, și mai cu întărire să fie crezute de către ascultători.

Și poți a înțelege „vin” cuvântul cel evanghelicesc, iar „apă”, pe toate cele mai înainte de Evanghelie, pentru că mai apătoase erau și către săvârșirea [plinirea] cuvântului nu ajungeau. Precum aș zice că multe legi a dat omului Domnul: întâi, cea din Rai (*Facere 1, 28-31; 2, 15-17*); a doua, cea din vremea lui Noe (*Facere 9, 1-17*); a treia, cea din vremea lui Avraam, a tăierii împrejur (*Facere 17, 5-14*); a patra, cea prin Moise (*Ieșire 20, 2-17*); a cincea, cea prin Prooroci¹⁷. Deci, toate acestea, către puterea și adevărul Evangheliei asemănându-se, apătoase sunt, dacă cineva le va înțelege pe ele de rând [simplu] și după slovă. Iar, dacă adâncându-se [adâncindu-se] cu Duhul (*1 Corinteni 2, 11*), va pricepe cele ascunse, va afla „apa făcută vin”. Pentru că acelea care simplu [de rând] se zic și după slovă se înțeleg de către cei mulți a fi „apă”, cu adevărat, cel care duhovnicește le judecă, le va afla „vin” preabun, care mai pe urmă a fost dat a fi băut și păzit [rânduit] de Mirele Hristos, fiindcă, în vremile cele „mai de pe urmă” s-a arătat Evanghelia (*Evrei 1, 2; 1 Petru 1, 20*).

2, 11: Acest început al minunilor l-a făcut Iisus în Cana Galileii și Și-a arătat slava Sa; și ucenicii Săi au crezut în El¹⁸.

Cum că după Botez a început Domnul [a săvârși] minunile, am zis și mai înainte, însă se vede că și cea dintâi minune pe care a făcut-o e aceasta a vinului. Căci, zice de ea, că a făcut „începătură [început] minunilor”.

¹⁷ Vezi: Psalm 88, 4; Isaia 55, 3; 61, 8; Ieremia 11, 3-8; 31, 31-40; 37, 26; Daniil 9, 27; Osea 2, 20-25; Zaharia 11, 4-17 etc.

¹⁸ În ediția de la 1805, în loc de „și ucenicii Săi au crezut în El”, se găsește „și au crezut întru El ucenicii Lui”.

Dar, va zice cineva: „Măcar deși este aceasta «începătură [început] minunilor», însă nu e a tuturor, ci a celor din Cana Galileii”. Căci, zice: „Multe minuni făcând în Cana, aceasta este «începătură [început]»”. Acestea, adică, le-ar fi zis cineva. Iar noi, măcar că multe avem spre a arăta cum că și a tuturor minunilor este „începătură [început]” – căci acelea ce zic: „Și-a arătat slava Sa” și „au crezut întru El ucenicii Lui”, arată că altă minune mai înainte de aceasta nu a făcut Domnul, căci din aceasta „Și-a arătat slava Sa” – dar, însă, nu ne prigonim [certăm]: ori aceasta mai înainte, ori alta s-a făcut.

Dar, oare, cum „Și-a arătat slava Sa”? Pentru că nici nu luau aminte mulți la cele ce s-au făcut, nici înaintea norodului nu s-a făcut. Și cu toate că nu atunci, însă mai pe urmă aveau să audă toți minunea, drept aceea, și până acum se istorisește și nu s-a tăinuit¹⁹.

Iar aceea ce zice: „Au crezut întru El ucenicii Lui”, așa s-o înțelege, adică, credință mai multă și mai întărită au luat [dobândit] către El, fiindcă și mai înainte credeau, cu adevărat, dar nu așa, cu întărire.

2, 12-17: După aceasta S-a coborât²⁰ în Capernaum, El și mama Sa și frații și ucenicii Săi, și acolo nu au rămas decât puține zile. (13) Și erau aproape Paștele iudeilor, și Iisus S-a urcat la Ierusalim. (14) Și a găsit șezând în templu pe cei ce vindeau boi și oi și porumbei și pe schimbătorii de bani. (15) Și, făcându-Și un bici din ștreanguri, i-a scos pe toți afară din templu²¹, și oile și boii, și schimbătorilor le-a vărsat banii și le-a răsturnat mesele. (16) Și celor ce vindeau porumbei le-a zis: Luați acestea de aici. Nu faceți casa Tatălui Meu casă de negustorie²². (17) Și și-au adus aminte ucenicii Lui că este scris: „Râvna casei Tale mă mistuie”²³.

(2, 12) Matei 12, 46 (2, 13) Ieșire 12, 14 / Deuteronom 16, 1 (2, 14) Matei 21, 12 / Marcu 11, 15 / Luca 19, 45 (2, 15) Zaharia 4, 6 (2, 16) Matei 21, 13 / Marcu 11, 17 (2, 17) Psalm 68, 12

Se pogoară Domnul în Capernaum, pentru nici o altă trebuință, fără numai aceea de a o așeza pe Maica Lui acolo, ca să nu o poarte după Sine pretutindenea. Căci, fiindcă pentru nuntă a venit în Cana, după ce nunta a trecut, o aduce înapoi pe Maică la casa ei cea din Capernaum. Și cum că pentru această pricină S-a pogorât în Capernaum, este arătat dintru aceea că nu multe zile a șezut [Mântuitorul] acolo, nici minuni întru el nu a făcut, căci cu necredință

¹⁹ Cu atât mai mult, cu cât, în Biserica noastră, pericopa evanghelică de la Ioan 2, 1-11 este rânduită a fi citită în rânduiala Sfintei Taine a Cununiei.

²⁰ În ediția de la 1805, în loc de „S-a coborât”, se găsește „S-a pogorât”.

²¹ În ediția de la 1805, în loc de „templu”, se găsește „biserică”.

²² În ediția de la 1805, în loc de „negustorie”, se găsește „neguțatorie”.

²³ În ediția de la 1805, în loc de „Râvna casei Tale mă mistuie”, se găsește „Râvna casei Tale M-a mâncat pe Mine”.

se aflau către Dânsul cei care locuiau în orașul acela; pentru aceasta, și în alt loc, Domnul îl ticăloșește pe el (*Matei 11, 23; Luca 10, 15*).

Iar prin ceea ce zice Evanghelistul, că „erau aproape Paștile”, arată că nu cu multe zile mai înainte de Paști S-a botezat.

Iar după ce „Se urcă în Ierusalim”, face lucru plin de multă stăpânie, căci pe cei care vindeau oile și boii, îi scoate afară. Iar dacă și Matei zice de aceasta că o a făcut Iisus, să știi că nu numai o dată a făcut aceasta, ci aceea de care pomenește Matei a făcut-o aproape de Patimă (*Matei 21, 12-13*), iar aceasta de acum – de care povestește Ioan – când a început minunile. De aceea, aici ușor a zis: „Nu faceți Casa Tatălui Meu casă de negoțatorie”, căci „începătură [început] minunilor” era atunci (*Ioan 2, 11*) și încă nu avea El atâta îndrăzneală din minunile cele arătate [pe care le-a săvârșit mai apoi]. Iar acolo – la Matei – zice: „Nu faceți peșteră de tâlhari” (*Matei 21, 13*) – căci arătat [vădit] „tâlhari” i-a numit pe dânșii, ca unii care dobândeau din agoniseli nedrepte²⁴. Căci atunci când cineva, pentru un lucru care este de puțin preț, cere preț mult [plată mare] – și poate de la săraci și de la văduve adună agoniseala (că mai adesea aceștia sunt cei care cumpără cele trebuincioase) – ce altceva face, decât numai lucru de tâlhar, fiindcă din nevoile altora își face câștiguri?

Și pentru care pricină îi și scoate cu totul afară din „biserica” [„templu”] pe unii ca aceștia? Nu fără de socoteală [socotință] ci, fiindcă avea să tămăduiască sâmbăta și să dezlege Legea, ca să nu se pară că este potrivit lui Dumnezeu îndreptază aici o părere ca aceasta – căci Cel Care a arătat atâta râvnă pentru „casă”, nu L-ar fi lepădat pe stăpânul „casei”, pe Dumnezeu. Căci nu așa, de rând, [simplu] „i-a scos”, ci și bătând cu „ștreang” împletit²⁵ și „răsturnând mesele” și „banii” schimbătorilor „vârsându-i” și de lucru primejdios apucându-Se. Așadar, Acela Care Se arunca pe sine întru primejdie pentru „casa” lui Dumnezeu, nu ar fi dezlegat Legea lui Dumnezeu, ca un împotrivic al lui Dumnezeu ci, cu adevărat, pentru că era Fiu și avea stăpânire deopotrivă cu Dumnezeu și Tatăl, Care și Legea cea pentru sâmbătă o a dat (*Leșire 20, 4; 31, 13*). Drept aceea, nici nu a zis „casa lui Dumnezeu”, ci „casa Tatălui Meu”, arătând că stăpânește, ca un Fiu, pe toate cele ale Tatălui.

Iar „schimbătorii de bani” sunt cei care vindeau banii cei mici, pe care elinii îi numeau *kolivi*, iar romanii – *numi*.

²⁴ Vezi și tâlcuirea Sfântului Teofilact la *Matei 21, 12-13*.

²⁵ [1805] Se cuvine a ști că Domnul, făcând ștreang, nu i-a bătut pe oameni, ci numai i-a înfricoșat și i-a izgonit, iar în oi și în boi a dat și i-a scos afară (după Zigaben).

Mulți și dintre arhieriei păcătuiesc unele ca acestea, precum atunci precupeții [neguțătorii], „**boi**” vânzând „**în biserică [templu]**” – adică, neapărăndu-i pe cei care strălucesc cu cuvântul învățaturii, ci dându-i celor care voiesc să le facă rău. Dar „**și oile**” – norodul cel mai de rând [simplu] și de obște – „**și porumbeii**” – darurile cele duhovnicești – „**vânzându-le**” și pe cei care dau mai mult, în treptele [bisericești] cele mai mari punându-i, pe care [arhieriei] Domnul „**ii scoate afară din biserică [templu]**”, nevrednici de arhierie judecându-i²⁶.

Dar și dacă cineva „**ban**” – adică dogmă și cuvânt – vinde, și, poate, fiind dascăl, nu vestește cuvântul de nu are [nu capătă] vreo dobândă [vreun câștig], și „**masa**” acestuia o „**răstoarnă**” Domnul, adică „**scaunul**”²⁷ învățaturii și cuvântul pe care acela îl ține [nu-l împărtășește] și nu-l dă tuturor din pricina răutății – [cuvânt] pe care Domnul Iisus îl „**varsă**” pentru iubirea de oameni și noroadelor îl dă –, pe unul ca acesta scoțându-l Domnul din începătorie²⁸, pe altul vrednic îl va „**așeza**” pe „**scaunul**” învățaturii.

„**Și și-au adus aminte ucenicii Lui că este scris: «Râvna casei Tale M-a mâncat pe Mine.»**”, pentru că, dobândind câte puțin **sporirea** cea spre mai bine, de acum și de Scripturi își aduc aminte și, de acolo luând mărturiile, cunoștința cea pentru Hristos o întăresc întru ei mai cu încredințare.

2, 18-22: **Au răspuns deci iudeii și I-au zis: Ce semn ne arăți că faci acestea? (19) Iisus a răspuns și le-a zis: Dărmăți templul acesta și în trei zile îl voi ridica²⁹. (20) Și I-au zis deci iudeii: În patruzeci și șase de ani s-a**

²⁶ Sunt judecați astfel de Domnul din pricina păcatului de a vinde pe bani harul apostolesc ori preoțesc. Această fărădelege mai este cunoscută și ca *simonie*, iar denumirea ei a rămas de la Simon Magul, cel care a vrut să cumpere această putere duhovnicească de la Sfinții Apostoli Petru și Ioan (*Faptele Apostolilor* 8, 17-20).

²⁷ Aici Sfântul Teofilact grăiește pentru „**mesele schimbătorilor de bani și scaunele vânzătorilor de porumbei**” (*Matei* 21, 12; *Marcu* 11, 15).

²⁸ Pentru „**începătoriile bisericesti**”, în tâlcuirea Sfântului Teofilact de la *Luca* 19, 11-14, putem citi: „Rânduiala cea din Biserică are de săvârșit [desăvârșită] așezarea începătorilor și nu se cuvenea a fi nici mai mulți, nici mai puțini. Precum am zice: acestea trei vedem în Biserică; anume: curățire, luminare și săvârșire. Trei sunt și cetele cărora li s-au încredințat aceste lucrări: diaconii curățesc prin sfățuire și învățatură; preoții luminează pin **Boț**; arhieriei așează și săvârșesc și rânduielile preoțești, adică **hirotonesc**”.

²⁹ În ediția de la 1805, în loc de „**Dărmăți templul acesta și în trei zile îl voi ridica**”, se găsește „**Stricați biserica aceasta și în trei zile o voi ridica**”. Pentru înțelegerea echivalenței cuvintelor „**biserică**” și „**templu**” și întrebuințarea lor în cadrul *Tâlcuirilor* Sfântului Teofilact, îl indemnăm pe cititor să zăbovească asupra celor ce urmează.

Trebuie să știm că, atât cortul pe care Moise l-a făcut din iconomie dumnezeiască (*Ieșire* cap. 25-27), precum și templul din Ierusalim, construit din porunca lui Dumnezeu (3 *Regi* 5, 5; 8, 20-61), constituiau o imagine simbolică a lumii duhovnicești; erau locaș al

zidit templul acesta! Și Tu îl vei ridica în trei zile? (21) Iar El vorbea despre templul trupului Său. (22) Deci, când S-a sculat din morți, ucenicii Lui și-au adus aminte că aceasta o spusese și au crezut Scripturii și cuvântului pe care îl spusese Iisus.

(2, 18) Matei 12, 38; 16, 1 / Ioan 6, 30
 (2, 19) Matei 26, 61; 27, 40 / Marcu 14, 58; 15, 29 (2, 21) 1 Corinteni 3, 16; 6, 19 / 2 Corinteni 6, 16
 (2, 22) Psalim 13, 8 / Isaia 55, 3 / Matei 17, 23 / Luca 24, 8 / Faptele Apostolilor 2, 25; 13, 34

Fiindcă îi vedeau iudeii pe Domnul făcând acestea cu multă stăpânire și spunând: „Casa Tatălui Meu nu o faceți casă de negoțatorie” (Ioan 2, 16), îi zic: „Încredințează-ne pe noi prin oarecare semn, cum că ești Fiul al lui Dumnezeu și cum că de acolo ești trimis. Căci de unde este arătat că Tată

sălășluirii Domnului și, totodată, preînchipuiau plinătatea Bisericii lui Hristos-Dumnezeu. În Ierusalim, primul templu a fost construit de către Solomon (pe la anul 960 î. Hr.), iar după ce acesta a fost dărâmat (586 î. Hr.), a fost reconstruit cel de al doilea (538-515 î. Hr.), după întoarcerea din robia babilonică. Dar și cel de-al doilea templu a fost dărâmat de către romani, o dată cu distrugerea Ierusalimului, în anul 70 (d. Hr.). După învățătura de credință a Bisericii Ortodoxe, unul din semnele apropierii sfârșitului lumii este „venirea lui Antihrist (2 Tesaloniceni 2, 3-11; 1 Ioan 2, 18), care va lucra cu apostolii săi mincinoși tot felul de semne, ca să amăgească pe oameni; substituindu-se lui Hristos, el va prigoni cu furie pe aleșii Domnului (Matei 24, 5, 11)” – cf. Părintele Dumitru Stăniloae, *Teologia dogmatică ortodoxă*, vol. 3, ed. IBMBOR, București, 1997, p. 254. Așadar, reconstruirea templului din Ierusalim (cel de-al treilea templu) va sluji lui Antihrist, căci dintru acest sălaş va împărăți peste întreaga lume.

David Ben Gurion – 1886-1973, lider al sionismului muncitoresc, principal întemeietor al noului stat Israel și întâiul său prim-ministru între anii 1948-1953 – când în anul 1962 și-a mărturisit previziunile sale despre viitorul lumii, spunea aceste cuvinte: „Imaginea lumii în 1987, așa cum se conturează în imaginația mea: Războiul rece va ține de domeniul trecutului. Presiunile interne ale inteligenței în continuă creștere din Rusia pentru mai multă libertate, și presiunea maselor pentru ridicarea standardelor lor de viață, pot conduce la o democratizare treptată a Uniunii Sovietice. Pe de altă parte, influența crescândă a țăranilor și agricultorilor și creșterea importanței politice a oamenilor de știință pot transforma Statele Unite într-un stat al bunăstării generale cu o economie planificată. Europa Occidentală și cea de Est vor deveni o federație de state autonome, având un regim socialist și democratic. Cu excepția URSS, ca stat euroasiatic, confederat, toate celelalte continente se vor uni într-o alianță mondială, căreia îi va sta la dispoziție o forță de poliție internațională. Toate armatele vor fi abolite și nu vor mai exista războaie. La Ierusalim, Națiunile Unite (o Organizație a Națiunilor cu adevărat *Unite*) vor construi un Altar al Profeților care să slujească uniunea confederată a tuturor continentelor – acesta va fi sediul Curții Supreme a Omenirii, care va aplană toate neînțelegerile dintre continentele confederate, după cum a proorocit Isaia [Isaia 16, 5; v. Miheia 4, 3-4]. Studiile superioare vor fi dreptul oricărei persoane din lume. O pilulă care să prevină sarcina va încetini creșterea [demografică] naturală din China și India. Iar prin 1987, durata medie de viață a omului va atinge 100 de ani” (cf. rev. *Look Magazine*, din 16 ianuarie 1962). Este evident că acest „Altar al Profeților” este templul din care își va „exercita funcțiile” de „împărat, preot și judecător” al întregii lumi, cel despre care Mântuitorul Hristos spunea:

al Tău este Domnul casei acesteia?" Iară El umbros [tăinuit] le răspunde lor, grăind: „Stricați biserica aceasta [templul acesta]” – cu adevărat, despre trupul Său zicând, fiindcă întru el locuia [sălășluia] toată Dumnezeirea Celui Unuia-Născut. Iar spunând: „Stricați!”, nu îi îndeamnă pe ei spre turbarea [neburnia] uciderii – să nu fie! – ci fiindcă știa că ar voi să facă aceasta fără de zăbavă, tocmai ceea ce avea să se întâmple, în chip umbros [tainic] o arată.

Audă și arienii, cum Domnul și Stricătorul morții zice „o voi ridica [il voi ridica]”, căci nu a zis „o va ridica Tatăl”, ci „«o voi ridica» Eu” – a Sa putere uneltind-o [lucrând-o] și neavând trebuință de alta din afară.

Iar iudeii părându-li-se că El zice pentru „biserica [templul]” cea neînsuflețită, Îl iau pe El în răs, căci zic ei: „Fiind zidită biserica [templul] în patruzeci și șase de ani, cum zici Tu că în trei zile o să o ridici?”

Și se cuvine a ști că atunci când s-a zidit templul întâi de Solomon, în douăzeci de ani toate în chip deplin s-au săvârșit (2 Paralipomena 8, 1). Iar mai pe urmă, după robie, luând evreii stăpânire să îl ridice, au început în vremea împărăției lui Cyrus să îl zidească a doua oară (1 Ezdra 6, 3), apoi, fiind împiedicați de cei ce le zavistuiu lor, au îndelungat zidirea până în vremea împărăției lui Artaxerxe (1 Ezdra 6, 14). Și în vremea acestuia toată învoirea [îngăduința] dobândindu-o, cu multă osârdie au putut de au săvârșit lucrul (1 Ezdra cap. 4-8). Încă se și povestește că, zidind iudeii templul, întru atâta de multă frică erau, încât cu o mână țineau sulita, iar cu alta unealta de zidire, temându-se de locuitorii cei de aproape – de idumei, nu de perși, căci precum am zis de la perși luaseră toată învoirea [îngăduința]. Deci, despre aceasta zidire, cea de după robie, zic iudeii că s-a făcut „în patruzeci

„Eu am venit în numele Tatălui Meu și voi nu Mă primiți; dacă va veni altul în numele său, pe acela îl veți primi” (Ioan 5, 43).

Evreii consideră că „Zidul plângerii” din Ierusalim ar face parte din structura vechiului templu și, de aceea, e de așteptat ca cel de-al treilea templu să fie ridicat tocmai aici. O vizualizare în direct a „Zidului plângerii” – live-view, cu reinnoire a imaginii în fiecare minut – poate fi accesată pe site-ul: www.aish.com (la link-ul *wallcam*).

Așadar, pentru că: (1) în ediția de la 1805, îndeobște în loc de „templu”, se găsește „Biserică”; (2) momentul reconstruirii celui de al treilea templu în Ierusalim nu este atât de departe precum credem; (3) este cu puțință, ca unora dintre frații cititori ai acestei *Tălcuiri* să le fie dat să trăiască în acele vremuri; (4) suprapunerea prin înlocuire a termenului „templu” cu „Biserică”, ar putea genera o confuzie pierzătoare de suflet, deoarece Antihristul va maimușări rolul de „Dumnezeu”, iar această confuzie i-ar slui tocmai lui; așadar, din aceste patru pricini, în această ediție a *Tălcuirii*, acolo unde există numiri ale templului din Ierusalim cu termenul „Biserică” (1805), le-am înlocuit cu „templu”, fără a mai preciza acest lucru prin note.

și șase de ani", fiindcă ei au fost împiedicați și pentru aceasta lucrul s-a îndelungat de la împărăția lui Cyrus până la cea a lui Artaxerxe.

Și nu este lucru de mirare dacă iudeii nu au înțeles [ce a grăit Domnul], fiindcă nici ucenicii [nu au priceput]. Pentru că două pricini [lucruri, temeuri] preamari îi împiedicau pe ei: cea dintâi, cea pentru Înviere, fiind cu anevoie de înțeles, iar mai vârtos [cu prisosință] cu totul neștiută de ei; iar cea de a doua, că Însuși Dumnezeu era Cel Care locuia [sălășluia] în trup. Iar după Înviere au înțeles ucenicii „și au crezut Scripturii”. Cărei „Scripturi”? Și întregii „Scripturi” și, cu adevărat, aceleia care grăiește pentru Înviere, iar prea arătat [cu adevărit], aceleia ce zice: „Nu vei lăsa sufletul meu în iad” (*Psalm 15, 10*) și celeilalte: „Domnul voiește să-L curățească pe El de rană și să-I arate Lui lumină” (*vezi Isaia cap. 53*). Căci aceste „Scripturi” prea arătat [adeverit] grăiesc pentru Înviere.

Iar Apolinarie³⁰ de aici se ispitește să afle ajutorare eresului său. Pentru că, voind el să întărească [învedereze, statornicească] cum că neînsuflețit a fost trupul Domnului, zice că, de vreme ce „biserica [templu]” se numește trupul, iar biserica [templul] este neînsuflețită, atunci neînsuflețit a fost și Acela. O, trăznitule și măiestrule! Dar tu și lemne și pietre vei face trupul Domnului, fiindcă dintru acestea este biserica [templul]? Dar când Îl auzi pe Domnul zicând: „Acum sufletul Meu s-a turburat” (*Ioan 12, 27*) și: „Stăpânire am să-Mi pun sufletul Meu” (*Ioan 10, 17-18*), cum le înțelegi acestea? Iar, de zici că acestea nu s-au grăit pentru sufletul cel cuvântător și înțelegător, unde o vei pune [cum o vei răstălmăci] pe aceea ce zice: „Părinte, în mâinile Tale încredințez duhul Meu”? (*Luca 23, 36*) Căci, cu adevărat, nu și pe aceasta o vei [putea] înțelege pentru sufletul cel necuvântător. Iar aceea ce zice: „Nu vei lăsa sufletul meu în iad” (*Psalm 15, 10*), cum ți se pare ție? Însă tu, pierde-te, dimpreună cu ai tăi!

2, 23-25: Și când era în Ierusalim, la sărbătoarea Paștilor, mulți au crezut în numele Lui, văzând minunile pe care le făcea. (24) Iar Iisus Însuși nu Se încredea în ei, pentru că îi cunoștea pe toți, (25) și pentru că nu avea nevoie să-I mărturisească cineva despre om, căci El Însuși cunoștea ce era în om³¹.

³⁰ Pentru Apolinarie și învățătura lui vezi nota de la *Ioan 1, 14*^a.

³¹ *Versetetele 2, 23-25* din ediția 1988 a *Sfintei Scripturi* sunt cuprinse în *capitolului 3*, din ediția 1805.

CAPITOLUL 3

Convorbirea lui Iisus cu Nicodim.

Ioan mărturisește despre Hristos¹

2, 23-25 – 3, 1-2: Și când era în Ierusalim, la sărbătoarea Paștilor², mulți au crezut întru numele Lui, văzând minunile³ pe care le făcea. (24) Iar Iisus Însuși nu Se încredea în ei, pentru că îi cunoștea pe toți, (25) și pentru că nu avea nevoie să-I mărturisească cineva despre om, căci El Însuși cunoștea ce era în om⁴. (1) Și era un om dintre farisei, care se numea Nicodim și care era fruntaș⁵ al iudeilor. (2) Acesta a venit noaptea la Iisus și I-a zis: Rabi, știm că de la Dumnezeu ai venit învățător; că nimeni nu poate face aceste minuni, pe care le faci Tu, dacă nu este Dumnezeu cu el.

(2, 24) Matei 9, 4 / Marcu 2, 8 / Luca 5, 22 (2, 25) 1 Regi 16, 7 / 1 Paralipomena 28, 9; 29, 17 / Psalm 7, 9 / Ieremia 11, 20 / Matei 9, 4 / Marcu 2, 8 / Ioan 6, 64; 16, 30 (3, 1) Ioan 7, 50; 19, 39 (3, 2) Luca 7, 22; 24, 19 / Ioan 7, 50; 9, 16, 33; 19, 39 / Faptele Apostolilor 2, 22; 10, 38

Când era Iisus la praznic, s-a părut că unii cred „întru numele Lui”, dar nu era întărită credința lor, pentru că, la puțină vreme lipindu-se de Hristos – dar nu ca de un Dumnezeu, ci ca de un om insuflat de Dumnezeu –, iarși cădeau [se prăvăleau] –, și tocmai dintru această puțină credință [cădeau]. Iar că întocmai așa era, arătat este din cele spuse pe urmă. Căci, zice [Evanghelistul], că „Însuși Iisus nu Se încredința pe Sineși lor”, nici nu le încredința toate dogmele [învățăturile], ca unora cu adevărat credincioși, fiindcă cerca inimile lor și știa ce era întru ele pentru Dânsul – căci nu era tănuț de El în ce fel era gândul fiecărui om care se părea că crede.

Și Nicodim mai chiar așa era, căci „a crezut” și acesta lui Iisus și se vede că grăia către iudei pentru Domnul⁶, anume că se cuvine ca, după cercare și

¹ În ediția de la 1805, titlul capitolului este: „Pentru Nicodim și Iisus. Pentru Iisus și Ioan când boteza. Pentru curățenie”.

² În ediția de la 1805, în loc de „sărbătoarea Paștilor”, se găsește „praznicul Paștilor”.

³ În ediția de la 1805, în loc de „minunile”, se găsește „semnele”.

⁴ În ediția de la 1805, versetele 24-25 sunt: „Iar Însuși Iisus nu Se încredința pe Sineși lor, pentru că El îi știa pe toți și nu avea trebuință ca cineva să mărturisească pentru om, căci El știa ce era în om”.

⁵ În ediția de la 1805, în loc de „fruntaș”, se găsește „boier”.

⁶ „Și le-au răspuns deci fariseii: Nu cumva ați fost și voi amăgiți? (48) Nu cumva a crezut în El cineva dintre căpetenii sau dintre farisei? (49) Dar mulțimea aceasta, care nu cunoaște Legea, este blestemată! (50) A zis către ei Nicodim, cel ce venise mai înainte la El, noaptea, fiind unul dintre ei: (51) Nu cumva Legea noastră judecă pe om,

cercetare, să-L osândească pe El (*Ioan 7, 51*). Încă și după Cruce [Patimă] el arată multă purtare de grijă și osârdie pentru îngropare (*Ioan 19, 39-40*). Însă, totuși, nu precum trebuia a crezut, ci de nepuțința iudaicească fiind încă ținut, „**noaptea vine către Iisus**” – pentru frica iudeilor – și „**învățător**” îl numește pe El, ca pe un om gol [de rând, simplu]. Căci această socoteală [socotință] avea el pentru Dânsul, de aceea și grăiește pe urmă: „**Că nimeni nu poate să le facă acestea, de nu va fi Dumnezeu cu dânsul**”. Vezi că vine la Iisus ca la un om-Prooroc și de Dumnezeu iubit?

Așadar, ce-i spune Domnul? Nu-l muștră pe el cu certe și nici nu-i zice: „Atunci pentru ce vii noaptea către „**învățătorul**”, Cel Ce este trimis de la Dumnezeu? Pentru ce nu faci lucrul întru arătare?” Nimic din acestea nu-i zice, ci blând vorbește cu dânsul pentru lucruri dumnezeiești și înalte.

Și înseamnă că multe „**minuni**” făcând Hristos, nici una dintru acestea [de aici] Evanghelistul Ioan nu le spune, ori pentru că ele s-au zis de ceilalți Evangheliști, ori pentru că ele covârșesc, prin povestirea îndeosebi a fiecăreia.

3, 3: Răspuns-a Iisus și i-a zis: Adevărat, adevărat⁷ zic ție: De nu se va naște cineva de Sus, nu va putea să vadă Împărăția lui Dumnezeu.

(3, 3) *Ioan 1, 13 / Iacov 1, 18 / 1 Petru 1, 23 / 1 Corinteni 15, 50 / 2 Corinteni 5, 17 / Galateni 6, 15 / Tit 3, 5*

Cele ce s-au grăit de Mântuitorul către Nicodim se par că nu au nici o unire cu cele ce le-a zis Nicodim, însă celui care va lua aminte, multă unire i se va arăta [adeveri a fi]. Căci, fiindcă Nicodim avea socotință [cuget] de rând [simplu, de obște] pentru Hristos – anume că este „**învățător**” și că „**Dumnezeu este cu dânsul**” – zice Domnul către el: „Cu cuviință ai acest fel de socoteală [socotință, cuget] pentru Mine, deoarece încă nu te-ai „**născut de Sus**” – adică de la Dumnezeu, cu naștere duhovnicească –, ci încă ești trupesc și cunoștința pe care o ai pentru Mine nu este duhovnicească, ci sufletească și omenească. Iar Eu îți grăiesc ție că și tu și altul oricare, de nu vă veți „**naște de Sus**” și de la Dumnezeu și nu veți lua [dobândi] socoteala [socotința, cugetul] cea cuviincioasă pentru Mine, afară de „**Împărăție**” sunteți”.

Căci „**nașterea**” cea prin Botez, luminare făcând în suflet, dăruiește „a vedea” – adică a înțelege „**Împărăția lui Dumnezeu**”, adică pe Fiul Cel Unul-Născut al Lui. Căci, precum „**Înțelepciune a lui Dumnezeu**” este Fiul (*1 Corinteni 1, 24*), tot așa, cu adevărat, și „**Împărăție a lui Dumnezeu**” se

dacă nu-l ascultă mai întâi și nu știe ce a făcut? (52) Ei au răspuns și i-au zis: Nu cumva și tu ești din Galileea? Cercetează și vezi că din Galileea nu s-a ridicat Prooroc” (*Ioan 7, 47-52*).

⁷ În ediția de la 1805, în loc de „Adevărat, adevărat”, se găsește „Amin, amin”.

numește El⁸ (*Matei 12, 28*). „Iar această Împărăție nu o va vedea cineva, adică nu o va înțelege – o, Nicodime! – de nu se va naște de la Dumnezeu. Așadar, și tu, fiindcă încă nu te-ai născut duhovnicește, pentru aceasta nu Mă vezi precum se cuvine pe Mine, Cel Care sunt «Împărăția lui Dumnezeu», ci de rând [simplă] socoteală [socotință, cuget] ai pentru Mine”.

3, 4-5: Iar Nicodim a zis către El: Cum poate omul să se nască, fiind bătrân? Oare⁹, poate să intre a doua oară în pântecele mamei sale și să se nască? (5) Iisus a răspuns: Adevărat, adevărat¹⁰ zic ție: De nu se va naște cineva din apă și din Duh, nu va putea să intre în Împărăția lui Dumnezeu¹¹.

(3, 5) Marcu 16, 15-16 / Faptele Apostolilor 2, 38 / Tit 3, 5

Auzind Nicodim lucruri mai mari decât învățătura omenească, se spăimântează și, pătimind patimă omenească¹², întreabă: „Cum poate?” – care este semn de necredință. Căci unde nu este credință, acolo este „Cum aceasta?” și „Pentru ce aceasta?” Drept aceea, și vrednice de răs se par cuvintele lui Nicodim, căci nu a luat [nu a cuprins] în minte nașterea duhovnicească, ci de pântece trupesc pomenește. Căci după ce a auzit: „De nu se va naște cineva de Sus” (*Ioan 3, 3*), a socotit că „de Sus” așa se înțelege, adică „dintru început, de a doua oară”; întrucât ceea ce se zice să fie întru acest fel: „De nu se va naște cineva dintru început și de a doua oară”. Așadar, pentru aceasta zice: „Cum poate omul, bătrân fiind, «să intre a doua oară în pântecele maicii sale»?” Căci două erau cele care îl făceau pe el de nu se dumirea: „nașterea” cea duhovnicească și „împărăția”, că nici numele „Împărăției Cerurilor” nu s-a auzit vreodată la iudei¹³. Însă acum pentru „naștere” nu se dumirește Nicodim, pentru aceasta și Hristos mai arătat îi descoperă lui chipul nașterii celei duhovnicești, zicând: „De nu se va naște cineva din apă și din Duh”. Căci, îndoit fiind [alcătuit] omul – din suflet și din trup – îndoit are și chipul nașterii. Pentru că „apa” [în chip] văzut luându-se, spre curățirea trupului

⁸ Vezi și tâlcuirea Sfântului Teofilact de la *Matei 12, 28*.

⁹ În ediția de la 1805, în loc de „oare”, se găsește „au doară”.

¹⁰ În ediția de la 1805, în loc de „Adevărat, adevărat zic ție”, se găsește „Amin, amin grăiesc ție”.

¹¹ [1805] Cuvântul se înțelege pentru cei care au fost după ce s-a botezat Hristos, căci de atunci s-a început nașterea cea de-a doua. Deci și Apostolii s-au născut a doua oară prin apă de la Ioan, iar prin Duhul, când s-a pogorât peste dânsii, în chip de limbi de foc (*Faptele Apostolilor 2, 3-4*). Iar, unii din cei ce au fost aproape de vremile Apostolilor, scriu că Hristos a botezat pe Petru și pe Născătoarea de Dumnezeu, iar Petru, pe toți Apostolii (după Zigaben).

¹² Adică, aflându-se încă în pătimirile cugetării trupesti, firești, lumești.

¹³ Vezi și tâlcuirea Sfântului Teofilact de la *Luca 8, 13 și 16, 16-18*.

e înțeleasă, iar „Duhul” nevăzut împreună alergând [venind], spre a doua naștere a sufletului celui nevăzut este înțeles.

Iar, de întrebi: „Cum poate «apa» să nască?”, te voi întreba și eu: Cum, sămânța, apoasă fiind și ea, poate să se preschimbe în om? Deci, precum la sămânța cea trupească toate sunt ale darului lui Dumnezeu, așa și la Botez, „apă” este pusă înainte, însă „Duhul” le lucrează pe toate: și chemarea cea prin rugăciuni, iar mai vărtos [cu prisosință] venirea lui Dumnezeu. Căci semne și chip [insemne și (pre)închipuire] ale îngropării și ale Învierii¹⁴ în „apa” aceasta se săvârșesc [cu cel botezat]. Cele trei afundări sunt semne ale îngropării celei de trei zile (*Romani 6, 3-4*). Apoi iese omul, precum Domnul, mai strălucită și mai luminoasă purtând haina nesticăciunii, iar stricăciunea în „apă” afundându-o.

3, 6-8: Ce este născut din trup, trup este; și ce este născut din Duh, duh este. (7) Nu te mira că ți-am zis: Trebuie să vă nașteți de Sus¹⁵. (8) Vântul¹⁶ suflă unde voiește și tu auzi glasul lui, dar nu știi de unde vine, nici încotro se duce. Astfel este cu oricine e născut din Duhul.

(3, 6) *Romani 8, 5 / 1 Corinteni 15, 48 (3, 8) Ecclesiastul 11, 5 / 1 Corinteni 2, 11 / Coloseni 3, 3*

Depărtându-l Domnul pe Nicodim de la nașterea cea trupească, zice: „Ce este născut din trup, trup este, iar ce este născut din Duh, duh este”; adică, duhovnicesc este omul care este născut prin Botez; căci „duh”, în loc de „duhovnicesc” ești dator a înțelege, pentru că nu duh dumnezeiesc se face cel care s-a botezat, ci luând [dobândind] cea întru Duhul punere de fii și dar și cinste (*Romani cap. 8*), se învrednicește de a fi duhovnicesc.

Și, văzându-l pe Nicodim încă turburându-se, îi zice Domnul: „Nu te mira”. Apoi, prin pildă simțită Se ispitește [cearcă] să-l învețe pe el, spunând: „Dacă «duhul [vântul] unde voiește, suflă», de la «vânt» cunoaște-le pe cele mai mari, căci «vântul» – deoarece pe acesta îl numește aici „duh” – „unde voiește suflă” și sunetul lui îl auzi, însă nu știi mergerea lui, căci neșinut este și neoprit și după firească stăpânire [putere], ori în ce parte are mișcare”. Iar aceea – adică „suflă unde voiește” – o zice Domnul nu ca și cum vântul este voit (volnic) și are voință, ci, precum am zis, voind să arate stăpânirea [puterea] cea neoprită și mișcarea care este la el din fire¹⁷.

¹⁴ „Au nu știți că toți câți în Hristos Iisus ne-am botezat, întru moartea Lui ne-am botezat? (4) Deci ne-am îngropat cu El, în moarte, prin Botez, pentru ca, precum Hristos a înviat din morți, prin slava Tatălui, așa să umblăm și noi întru înnoirea vieții” (*Romani 6, 3-4*).

¹⁵ În ediția de la 1805, în loc de „Trebuie să vă nașteți de Sus”, se găsește „Că se cade vouă a vă naște de Sus”.

¹⁶ În ediția de la 1805, în loc de „vântul”, se găsește „duhul”.

„Așadar, Nicodime, dacă «vântul» – adică «duhul» [suflul] acesta ce este supus simțirii – nu-l știi cum și de unde suflă, cum iscodești cea de a doua naștere, cea de la Dumnezeuiescul Duh?” Dacă „duhul [vântul]” acesta nu poate fi oprit, cu mult mai vărtos [mult] darul Duhului Sfânt nu se va supune sub legi firești.

Rușineze-se Macedonie¹⁸ – luptătorul de Duh [pnevmatomahul] – și mai înainte de acesta Eunomie¹⁹! Acela [Macedonie] pentru că rob L-a făcut pe Duhul, măcar că a auzit aici că „[duhul] vântul suflă unde voiește”, deci cu mult mai vărtos va avea Sfântul Duh mai volnică mișcarea și unde voiește și cum voiește va lucra; iară Eunomie, mai întâi pe aceleași greșindu-le și zidire socotindu-L pe [Fiul lui] Dumnezeu, iar apoi și obrăznicindu-se că așa [atâta] Îl cunoaște pe Dumnezeu, precum pe sine însuși. Asculte așadar, că nici mișcarea vântului și pornirea lui „nu o știe”. Cum, dar, îndrăznești [te obrăznicești] a zice că tu cunoști Ființa lui Dumnezeu?! O, răzvrătitule!

3, 9-12: A răspuns Nicodim și I-a zis: Cum pot să fie acestea? (10) Iisus a răspuns și i-a zis: Tu ești învățătorul lui Israil și nu cunoști acestea? (11) Adevărat, adevărat zic ție²⁰, că noi ceea ce știm grăim și ce am văzut

¹⁷ Astăzi se cunoaște că vântul este o mișcare naturală a maselor de aer, care este provocată de diferență de temperatură și de presiune atmosferică dintre două regiuni. Așadar, vântul nu este nimic altceva decât o mișcare de echilibrare a presiunilor și temperaturilor din văzduh. Asemenea și noi, prin lucrarea sufletului, ne aflăm în văzduhul cel duhovnicesc și, fiind cuprinși de zăduful patimilor, cerem „răcoarea” care ne înviează și ne înnoiește puterile lăuntrice (3 *Ezdra* 1, 26), iar, degerând și împietrindu-ne întru cugetele mândriei, râvnim la zefirul cel ce poate, prin blândețe, să pătrundă în inimile noastre și să aducă cu sine căldura „focului” celui de Sus (*Luca* 12, 49). Așadar, vântul preînchipuie, în parte, lucrarea cea tainică a Duhului lui Dumnezeu, Care săvârșind pururea unirea întregii firii omenești, ne învață „să ne purtăm sarcinile unii altora” (*Galateni* 6, 2), ca unii ce „suntem mădulare unii altora” (*Romani* 12, 5) prin primirea Sfințelor Taine ale Bisericii, prin împărtășirea cu „trupul lui Hristos, plinirea Celui Care plinește toate întru toți” (*Efeseni* 1, 23).

¹⁸ Pentru Macedonie și eresul lui, vezi nota de la *Ioan* 1, 4.

¹⁹ După cel dintâi Sinod ecumenic, din anul 325, ereticii arienii s-au împărțit în trei fracțiuni care se combăteau reciproc, iar toți dimpreună luptau împotriva Ortodoxiei. Una dintre aceste fracțiuni, care avea orientare extremistă, propovăduia că Fiul este „neasemănător cu Tatăl și în toate și după ființă”. În fruntea acestei grupări se afla diaconul Aetius și discipolul acestuia, Eunomie, episcop al Cizicului din anul 360. De la numele căpeteniei lor, acești eretici au primit denumirea de *eunomiieni*, însă în istoria Bisericii ei mai sunt cunoscuți și sub numirile de *anomei*, *anomieni* și *heterousiaști*.

²⁰ În ediția de la 1805, în loc de „Adevărat, adevărat zic ție”, se găsește „Amin, amin grăiesc ție”.

mărturisim, dar mărturia noastră nu o primiți. (12) Dacă v-am spus cele pământești și nu credeți, cum veți crede de vă voi spune cele cerești?

(3, 12) Înțelepciune 9, 16 / Marcu 4, 13

Încă într-o neînțelepciune iudaicească se află Nicodim și pentru aceasta iarăși întreabă: „Cum pot să fie acestea?” Drept aceea și Domnul, arătându-i lui că din neînțelepciune grăiește acestea, îi zice: „Tu, fiind «**învățător al lui Israil**», de îți vei aduce aminte de minunile preaslăvite din Scriptura cea Veche – cele pentru facerea omului (*Facere 1, 26-31*) și cum s-au făcut celelalte [toate] (*Facere cap. 1*), cum [a fost scoasă] din coastă femeia (*Facere 2, 21-24*), cum [s-au făcut] semnele cele din Egipt (*Leșire cap. 4-13*), cum [s-au săvârșit] cele din Marea Roșie (*Leșire 14, 5-31*), cum au născut femei sterpe²¹ și celelalte asemenea [minuni] (*Deuteronom 4, 34*) –, de vei socoti [cumpăni, chibzui] acestea, ca un «**învățător al lui Israil**», nici pentru cele ce grăiesc Eu acum nu vei fi necredincios. Însă Eu «**ce știu grăiesc și ce am văzut**», adică prea adevărat [deplin] am cunoscut” – căci nu vederea trupească o însemnează [o arată] cuvântul ce zice „**am văzut**”, ci cunoștința prea adevărată – „dar voi, «**mărturia noastră**», adică a Mea, «**nu o primiți**”. Iar acestea nu către Nicodim le zice Domnul, ci abate cuvântul către neamul iudeilor, care până în sfârșit nu au crezut. „Deci, dacă «**v-am spus**» vouă «**cele pământești și nu credeți**» – adică dacă v-am spus vouă pentru cea de a doua naștere, care se face prin Botez (*Ioan 3, 3*) și n-ați primit, ci ați întrebat: „Cum?” (*Ioan 3, 4*) – «**cum veți crede de vă voi spune cele cerești?**”. Iar „**pământească**” numește [Domnul] această naștere [Botezul], ca una care se săvârșește pe pământ, spre facerea de bine a oamenilor celor de pe pământ. Căci, cu toate că cerească este după dar și după cinste, însă pe pământ fiind noi, ne botezăm. „Așadar, dacă pentru această pământească naștere spunându-vă, v-am aflat pe voi că nu credeți, [oare] auzind voi cele pentru nașterea cea cerească, ce este negrăită, cu care Eu, Fiul Cel Unul-Născut M-am Născut din Tatăl, «**cum veți crede?**”

Iar oarecare [unii] „**pământească**” au înțeles a fi pilda vântului, întrucât să fie [să se înțeleagă] ceea ce se zice întru acest fel: „Dacă pildă de la cele pământești v-am dat vouă și nici așa nu v-ați încredințat, cum le veți putea înțelege pe cele mai înalte?”

3, 13: Și nimeni nu s-a suit la Cer, decât Cel²² Ce S-a pogorât din Cer, Fiul Omului, care este în Cer.

(3, 13) Pilde 30, 4 / Daniil 7, 13-14 / Ioan 6, 33, 38, 51, 62; 16, 28 / Efeseni 4, 8-10

²¹ Vezi: *Facere 18, 10-15; 25, 21; 29, 31; 1 Regi 1, 5-20; Judecători 13, 2-3.*

²² În ediția de la 1805, în loc de „la Cer, decât Cel”, se găsește „în Cer, fără numai Cel”.

Nici cuvântul acesta nu se arată să aibă vreo unire [legătură] cu cele spuse mai dinainte de el, iar dacă cineva va privi [va lua aminte] cu de-a-mănuntul socoteala [socotința, cugetul] Domnului, se va arăta că foarte se unește [cuvântul acesta] cu cele grăite înaintea lui. Căci, fiindcă „învățător” și Prooroc L-a numit Nicodim pe Domnul (Ioan 3, 2), El îi zice: „Nu Mă socoti că sunt de pe pământ ca un Prooroc trimis de la Dumnezeu ca să învăț, ci de Sus Mă socotește că M-am pogorât, ca Un Fiu, și nu cum că sunt de pe pământ. Căci nimeni dintre Prooroci «nu s-a suit în Cer», numai Eu Unul Mă voi sui, precum M-am și pogorât”.

Iar auzind că „Fiul Omului S-a pogorât din Cer”, să nu socotești că trupul s-a pogorât din Cer, că aceasta este a lui Apolinarie²³, care a dogmatizat [învățat] cum că Hristos ar avea trupul din Cer, și prin Fecioara a trecut ca printr-un solin [solitor, intermediar]. Dar fiindcă unul era Ipostasul – adică o Față [Persoană] este Hristos, din două firi alcătuit – pentru aceasta numirile omului se socotesc Cuvântului și iarăși, cele ale Cuvântului, se adăugesc la om. Așa și aici se zice că „Fiul Omului S-a pogorât din Cer” fiindcă una este Fața [Persoana], unul Ipostasul.

Apoi, ca nu după ce ai auzit că „S-a pogorât”, să socotești că din pricină că S-a pogorât nu mai este în Cer, zice: „Care este în Cer” – ca nu pentru că ai auzit că „S-a pogorât” să socotești că nu sunt Eu acolo, ci și aici sunt de față trupește, încă și acolo șed împreună cu Tatăl, ca un Dumnezeu”.

3, 14-15: Și după cum Moise a înălțat șarpele în pustie, așa trebuie să Se înalțe și Fiul Omului²⁴, (15) ca tot cel ce crede în El să nu piară, ci să aibă viață veșnică.

(3, 14) Numeri 21, 8-9 / 4 Regi 18, 4 / Înțelepciune 16, 6-7 / Ioan 8, 28; 12, 32 (3, 15) Marcu 16, 16 / Ioan 3, 16, 36; 6, 47, 20, 31

După ce mai înainte a spus pentru a doua naștere a Botezului, de aici zice și cele pentru facerea de bine, care ni s-a făcut nouă prin Cruce. Căci Crucea și moartea [Mântuitorului] ne este nouă pricinuitoare a darului celui dintru Botez, de vreme ce, și atunci când ne botezăm, moartea Domnului o închipuim (Romani 6, 3-6).

Și nu zice arătat: „Voi fi răstignit”, ci pomeneste de „șarpe” și de istoria cea veche (Numeri 21, 8-9), mai întâi învățându-ne pe noi că înrudite sunt

²³ Apolinarie, episcop de Laodiceea, afirma că Hristos este cu totul deosebit de noi, neavând suflet omenesc. Susținând că Hristos nu are o fire omenească deplină, apolinarismul a fost condamnat de Sinodul al II-lea ecumenic (381) și combătut de Sfântul Atanasie cel Mare, Sfântul Grigore de Nazianz, Sfântul Grigore de Nissa și de alți Sfinți Părinți. Apolinarie a murit pe la anul 390 d. Hr.

²⁴ În ediția de la 1805, în loc de „așa trebuie să Se înalțe și Fiul Omului”, se găsește „așa se cade a Se înălța Fiul omului”.

cele ale Scripturii Vechi cu cele ale Celei Noi, și că Unul și Același este Dătătorul Legii celei Vechi și al celei Noi, cu toate că Marcion²⁵ și Maniheu²⁶ și cealaltă ceată a unora ca acestora eretici leapădă Legea cea Veche, zicând că aceasta este punere de lege a „ziditorului celui rău”. Iar apoi și altceva ne arată nouă Domnul: dacă la chip de „șarpe de aramă” (*Numeri 21, 8*) căutând [privind] iudeii, scăpau de moarte, cu mult mai vărtos noi, căutând la Cel Răstignit și crezând Lui, vom scăpa de moartea cea sufletească.

Și vezi închipuirea asemănându-se cu adevărul: acolo era asemănare de „șarpe”²⁷, care, adică, avea chip de fiară, însă veninul nu-l avea; așa și aici, „Om” este Domnul, dar de veninul păcatului slobod, fiindcă „întru asemănare a trupului păcatului” a venit (*Romani 8, 3*) – adică întru asemănare de trup ce este supus sub păcat²⁸ –, iar nu trup al păcatului a fost.

Iar cei ce vedeau atunci [„șarpele”], de trupească, iar noi, de sufletească moarte scăpăm. Și atunci mușcătură de șerpi vindeca [„șarpele”] cel spânzurat [atârnat pe lemn], iar, acum, răni ale balaurului celui gânditor tămăduiește Hristos.

Iar auzind „a se înălța”, să înțelegi [în loc de] „a se spânzura [atârnat]”, căci întru înălțime S-a spânzurat [atârnat pe Cruce], ca și aerul să-l sfințească Cel Care a sfințit pământul prin a umbla pe dânsul. Să înțelegi [„a se înălța”] încă și „a se slăvi”, căci cu adevărat înălțime și slavă a lui Hristos s-a făcut Crucea, pentru că întru ceea ce se părea că S-a osândit,

²⁵ Marcion a fost fiul unui episcop din Pont și s-a născut pe la anul 85. Prin anii 138-139, din pricină că a început să propovăduiască învățături eretice, a fost excomunicat din Biserică chiar de către tatăl său. Erezia lui, provine mai ales dintr-o greșită înțelegere a *Sfintei Scripturi*, și îndeosebi a raportului dintre cele două Testamente. Marcion susținea că între ele sunt deosebiri atât de radicale, încât ele nu sunt opera Unuia și Aceluiași Dumnezeu. Așadar – spunea el – sunt doi dumnezei, unul rău și unul bun – cel al Vechiului Testament și cel al Noului Testament – care sunt în conflict. Prin învățăturile și strădaniile lui, Marcion a vrut să fie un reformator al Bisericii. Sfântul Policarp, Sfântul Iustin, Sfântul Irineu, precum și Tertulian l-au combătut ca pe un eretic „mai rău decât alții”, însă unii gânditori protestanți din ultimele veacuri l-au apreciat elogios, socotindu-l drept „primul protestant” (Neander).

²⁶ Pentru maniheism, vezi tâlcuirea și nota de la *Ioan 1, 9*.

²⁷ „Iar Domnul a zis către Moise: «Fă-ți un șarpe de aramă și-l pune pe un stâlp; și de va mușca șarpele pe vreun om, tot cel mușcat care se va uita la el va trăi». (9) Și a făcut Moise un șarpe de aramă și l-a pus pe un stâlp; și când un șarpe mușca vreun om, acesta privea la șarpele cel de aramă și trăia” (*Numeri 21, 8-9*).

²⁸ „Ceea ce era cu neputință Legii – fiind slabă prin trup – a săvârșit Dumnezeu, trimițând pe Fiul Său întru asemănarea trupului păcatului și pentru păcat a osândit păcatul în trup, (4) pentru ca îndreptarea din Lege să se împlinească în noi, care nu umblăm după trup, ci după duh” (*Romani 8, 3-4*).

întu aceasta a osândit pe stăpânitorul lumii acesteia. Adică, precum am zice: Adam după dreptate a murit, pentru că a greșit; Domnul fără de dreptate [pe nedrept] a murit, pentru că nu a greșit. Deci, până la răstignirea Domnului, după dreptate stăpâna peste oameni moartea, iar după ce S-a aflat [a fost] Domnul fără de păcat, ce dreptate mai avea de aici [de acum] diavolul asupra Lui, ca să-L omoare? Pentru aceasta, fiindcă fără de dreptate a fost omorât, L-a biruit pe cel care L-a omorât pe Dânsul și așa l-a izbăvit și pe Adam din moartea cea care după dreptate era asupra lui, ca asupra unuia care a greșit.

Încă și în alt chip [poți a înțelege]: două erau cele care stăpâneau neamul omenesc, anume dulceața [îndulcirea] și întristarea – deci prin amândouă acestea trecând Domnul, S-a aflat nebiruit. Căci L-a bântuit²⁹ pe El mai înainte, în munte, ispititorul, prin dulceață [îndulcire] (*Matei 4, 1-11; Marcu 1, 12-13; Luca 4, 1-13*), dar după ce L-a aflat neprins de aceasta, mai pe urmă a adăugit meșteșugirea cea mare, întristarea, ca măcar prin aceasta să-L biruiască pe El; și, pentru aceasta, le-a pornit pe toate asupra Lui: pe ucenici a se lepăda (*Matei 26, 35, 56*), pe ostași a-L batjocori (*Matei 27, 28-31*), pe cei ce treceau pe aproape, a-L huli (*Matei 27, 39-40; Marcu 15, 29-32*) și, în scurt [a zice], pe iudei a-L omorî – dar și așa L-a aflat pe El nebiruit, căci pe Cruce nu a putut ca prin întristare să-L plece pe Domnul

²⁹ Sfântul Ioan Damaschin ne învață: „Gândurile în care se cuprind toate păcatele sunt opt: *al lăcomiei pântecelui, al curviei, al iubirii de argint, al mâniei, al întristării, al trândăviei, al slavei deșarte și al mândriei*. Ca aceste opt gânduri să ne turbure sau ca să nu ne turbure, nu atârnă de noi. Dar, ca să stăruiască sau ca să nu stăruiască, sau ca să stârnească patimile, sau ca să nu le stârnească, atârnă de noi. Altceva este adică *momeala* (atacul), altceva *însoțirea*, altceva *lupta*, altceva *patima*, altceva *învoirea* (consimțirea), care e aproape de faptă și se aseamănă ei, altceva *lucrea* și altceva *robirea*. *Momeala* este gândul adus simplu în minte de vrăjmașul, ca de pildă: fă aceasta sau aceea, cum i-a zis Domnului și Dumnezeuului nostru: «*Zi ca să se facă pietrele acestea pâini*» (*Matei 3, 4*). Aceasta, cum s-a spus, nu atârnă de noi. *Însoțirea* este primirea gândului strecurat de vrăjmaș, preocuparea cu el și convorbirea plăcută a voii noastre cu el. *Patima* este deprinderea cu gândul strecurat de vrăjmaș, care se naște din însoțire, și învârtirea neconținută a cugetării și a închipuirii în jurul lui. *Lupta* este împotrivirea cugetării fie la stingerea patimii din gând sau a gândului pățimăș, fie la învoire, cum zice Apostolul: «*Căci trupul pofteste împotriva duhului, iar duhul împotriva trupului; și aceștia se împotrivesc unul altuia*» (*Galateni 5, 17*). *Luarea în robie* este ducerea silnică și fără voie a inimii, stăpânită de preiudicată și de o îndelungată obișnuință. *Învoirea* este consimțirea cu patima de gând. Iar *lucrea*, însăși împlinirea cu fapta a gândului pățimăș incuviințat. Deci, cel ce cugetă nepățimăș de la început, sau respinge prin împotrivire și certare momeala, a tăiat dintr-o dată toate cele ce urmează” (cf. *Filocalia românească*, vol. 4, *Cuvânt minunat și de suflet folositor*, ed. Humanitas, București, 2000, pp. 187-188).

să-i urască pe cei care-L răstigneau, ci neîncetat îi iubea și Se ruga pentru dânsii, zicând: „Părinte, nu le socoti lor păcatul acesta”³⁰ (Luca 23, 34).
Vezi, cum a biruit [Mântuitorul] întru ceea ce se părea că este [El] biruit?
Așadar, și înălțare și slavă a Lui I s-a făcut Crucea.

3, 16-17: Căci Dumnezeu așa a iubit lumea, încât pe Fiul Său Cel Unul-Născut L-a dat ca oricine crede în El³¹ să nu piară, ci să aibă viață veșnică. (17) Căci n-a trimis Dumnezeu pe Fiul Său în lume ca să judece lumea, ci ca să se mântuiască, prin El, lumea.

13, 16 / Deuteronom 7, 8 / Isaia 9, 5; 38, 17; 53, 6 / Plângeri 3, 22 / Marcu 16, 16 / Ioan 3, 36; 6, 40; 15, 13 /
1 Ioan 3, 16, 4, 9-10, 5, 10 / Romani 5, 8; 8, 32 / Evrei 2, 9 (3, 17) Matei 18, 11 / Luca 9, 56 /
Ioan 8, 15; 12, 47 / 1 Ioan 4, 14 (3, 18) Ioan 5, 24

Multă este mărimea dragostei lui Dumnezeu spre lume, și atâta e, „încât” nu Înger, nu Prooroc a dat, ci „pe Fiul Său” – și Acesta „Unul-Născut” fiind. Căci și Înger de ar fi dat, nici așa nu ar fi fost mic lucrul. Pentru ce? Pentru că Îngerul este slugă credincioasă a Lui și slujitor, iar noi [suntem] vrăjmași și potrivnici. Iar acum, fiindcă „L-a dat pe Fiul”, care covârșire a dragostei a rămas neimplinită? Iarăși: de ar fi avut mai mulți fii și l-ar fi dat pe unul și acesta era lucru preamare, însă acum „pe Cel Unul-Născut L-a dat”. Deci, este oare cu puțință a lăuda după vrednicie bunătatea?

Iar arienii zic cum că „Unul-Născut” Se numește, pentru că numai El Unul S-a făcut și S-a zidit de Dumnezeu, iar toate celelalte [făpturi] – de El [de Fiul]. Către care [arieni], drept și adevărat este cuvântul: de s-ar fi numit „Unul-Născut” fără a se zice și aceea, „Fiul”, ar fi avut îndreptățire meșteșugoașă voastră găselniță, iar acum, fiindcă se zice „Fiul Unul-Născut”, nu îngăduie a se înțelege așa, de rând [simplu] „Unul-Născut”, ci „Cel Care singur Unul S-a Născut din Tatăl”.

Și vezi că așa cum mai sus a zis – anume că „Fiul Omului S-a pogorât din Cer” (Ioan 3, 13), măcar că nu S-a pogorât cu trupul din Cer, însă din pricină că [Fiul] e o Față [Persoană] și un Ipostas, numirile lui Dumnezeu le-a adăugat la om³² – așa și aici, dimpotrivă [reciproc], numirile omului le adăugește la Dumnezeu-Cuvântul.

Și zice că „L-a dat” Dumnezeu „pe Fiul Său” spre moarte, măcar că Dumnezeu fără de patimă [pățimire] a rămas, dar, fiindcă Unul și Același

³⁰ În ediție 1988 a Sfintei Scripturi, avem: „Iar Iisus zicea: Părinte, iartă-le lor, că nu știu ce fac” (Luca 23, 34).

³¹ În ediția de la 1805, în loc de „ca oricine crede în El”, se găsește „ca tot cel ce crede întru El”.

³² Vezi mai sus tâlcuirea de la Ioan 3, 13.

era după Ipostas Cuvântul lui Dumnezeu și Omul Cel Care suferea patimile, pentru aceasta, se zice de „Fiul” că „s-a dat”, Care și [chiar] cu adevărat a pățimit în trupul Său.

Și care este folosul dintru aceasta, anume că „s-a dat Fiul”? Preamare și mai presus de cugetul omenesc. „Ca tot cel ce crede întru El”, acestea două să le dobândească: cea dintâi „să nu piară”; iar a doua „să aibă” și „viață” – și pe aceasta, „veșnică”. Căci Legea cea Veche, pe cei care întru dânsa bine plăceau lui Dumnezeu, se făgăduia să-i umple de lungime de zile (*Leșire* 20, 12; *Deuteronom* 5, 16; *Psalm* 20, 4; 90, 6); iar Evanghelia nu cu viață vremelnică îi dăruiește, ci cu una veșnică și nesticăcioasă.

Și, fiindcă două sunt Venirile lui Hristos – cea care acum s-a făcut și cea care va să fie –, pentru cea dintâi Venire se zice că nu S-a trimis Fiul ca să osândească [judece] lumea – că de ar fi venit pentru aceasta, toți s-ar fi osândit, pentru că toți au greșit, precum și Pavel zice (*Romani* 3, 9-18); ci, într-adins, spre a mântui lumea a venit, și acesta a fost țelul [menirea] Lui; iar, după întâmplare [după fapt, după împrejurări], îi judecă pe cei ce nu au crezut³³. Însă Legea lui Moise, într-adins a venit spre muștrarea păcatului și osânda călcătorilor, căci pe nimeni nu ierta, ci îndată ce îl afla greșind ceva, îndată și munca [cazna, pedeapsa] o aducea asupra-i (*vezi Leșire* 21, 28-36). Deci, Venirea cea Dintâi nu avea scop [țel, menire] a judeca, fără numai după întâmplare [după fapt, după împrejurări] pe cei ce nu au crezut, că aceștia „au și fost judecați” (*Ioan* 3, 18). Iar cea de a Doua Venire, fără de îndoială că va fi ca să-i judece pe toți și să răsplătească fiecăruia după faptele sale.

3, 18: Cel ce crede în El nu este judecat, iar cel ce nu crede a și fost judecat, fiindcă nu a crezut în numele Celui Unuia-Născut, Fiul lui Dumnezeu.

Ce este ceea ce zice: „Cel ce crede în Fiul nu este judecat”? Oare, de va avea viață necurată, nu se va judeca? Mai vârtos [cu prisosință] pe unii ca aceștia nici adevărați credincioși nu îi numește Pavel, căci zice: „Pe Dumnezeu mărturisesc că Îl știu, însă cu lucrurile se leapădă”³⁴ (*Tit* 1, 16).

³³ Un înțeles poate fi și acela care îi are în vedere pe cei ce nu au crezut în Domnul, cu toate că au cunoscut nemijlocit împrejurările în care Mântuitorul a propovăduit Evanghelia și a săvârșit minunile Sale dumnezeiești. După cum bine știm, chiar din mărturia Sfântului Evanghelist Ioan, acești necredincioși nu erau puțini (*vezi și Ioan* 5, 44; 12, 42-43). Vezi și tălcuirea versetului următor – 3, 18.

³⁴ „Toate sunt curate pentru cei curați; iar pentru cei întinați și necredincioși nimeni nu este curat, ci li s-au întinat lor și mintea și cugetul. (16) Ei mărturisesc că Îl cunosc pe Dumnezeu, dar cu faptele lor Îl tăgăduiesc, urăcioși fiind, nesupuși, și la orice lucru bun, netrebnici” (*Tit* 1, 15-16).

Însă aici aceasta zice: pentru însăși aceasta, anume că a crezut, nu se va judeca, dar pentru lucrurile cele rele, mai grele munci [cazne] va lua, iar pentru necredință nu se va munci [căzni], căci odată a crezut.

„Iar cel ce nu crede a și fost judecat”. Cum? Mai întâi, pentru că și necredința aceasta osândă este, căci a fi fără de lumină, însăși aceasta muncă [caznă] prea mare este. Apoi, cu toate că nu de aici îndată se dă gheenei, însă pricinile muncii [caznei] celei ce va să fie, de aici le-a adunat. Precum și ucigașul, cu toate că nu s-ar fi osândit de hotărârea judecătorului, însă de firea lucrului este osândit. Încă și Adam, în ziua în care a mâncat din lemn, a murit (*Facere 3, 6*) și, măcar de era viu, însă de la hotărârea și firea lucrului, era mort.

Deci, tot necredinciosul, de aici, acum este osândit, fiindcă fără de îndoială muncii [caznei] va fi dat și nici la judecată nu se va aduce, după ceea ce zice: „Nu vor învia necredincioșii la judecată”³⁵ (*Psalm 1, 5*); că nici de cuvânt nu se învrednicesc cei necredincioși, precum nici diavolul. Deci, nu vor învia spre judecată, ci spre osândă. Așa și în Evanghelie, zice Domnul, că „stăpânitorul lumii acesteia a fost judecat” (*Ioan 16, 11*), nu numai pentru că el nu a crezut, ci și pentru că și pe Iuda vânzător l-a făcut și celorlalți pricinuitoare de pierzare li s-a făcut.

Iar, dacă Domnul spune în pilde³⁶ că acei care se vor munci [căzni] se vor învrednici de cuvânt (*Luca 16, 19-31*), să nu te minunezi. Mai întâi, pentru căci cele care se găiesc sunt în pilde, și nu se cuvine ca pe toate cele care în

³⁵ În ediția 1988 a *Sfintei Scripturi*, aici avem: „De aceea nu se vor ridica necredincioșii la judecată, nici păcătoșii în sfatul dreptilor” (*Psalm 1, 5*).

³⁶ „Era un om bogat care se îmbrăca în porfiră și în vison, veselindu-se în toate zilele în chip strălucit. (20) Iar un sărac, anume Lazăr, zăcea înaintea porții lui, plin de bube, (21) poftind să se sature din cele ce cădeau de la masa bogatului; dar și câinii venind, lungeau bubele lui. (22) Și a murit săracul și a fost dus de către Îngeri în sânul lui Avraam. A murit și bogatul și a fost înmormântat. (23) Și în iad, ridicându-și ochii, fiind în chinuri, el a văzut de departe pe Avraam și pe Lazăr în sânul lui. (24) Și el, strigând, a zis: Părinte Avraame, fie-ți milă de mine și trimite pe Lazăr să-și ude vârful degetului în apă și să-mi răcorească limba, căci mă chinuiesc în această văpaie. (25) Dar Avraam a zis: Fiule, adu-ți aminte că ai primit cele bune ale tale în viața ta, și Lazăr, asemenea, pe cele rele; iar acum aici el se mângâie, iar tu te chinuiești. (26) Și peste toate acestea, între noi și voi s-a întărit prăpastie mare, ca aceia care voiesc să treacă de aici la voi să nu poată, nici cei de acolo să treacă la noi. (27) Iar el a zis: Rogu-te, dar, părinte, să-l trimiți în casa tatălui meu, (28) căci am cinci frați, să le spună lor acestea, ca să nu vină și ei în acest loc de chin. (29) Și i-a zis Avraam: Au pe Moise și pe Prooroci; să asculte de ei. (30) Iar el a zis: Nu, părinte Avraam, ci, dacă cineva dintre morți se va duce la ei, se vor pocăi. (31) Și i-a zis Avraam: Dacă nu ascultă de Moise și de Prooroci, nu vor crede nici dacă ar învia cineva dintre morți” (*Luca 16, 19-31*).

pilde se spun, a le lua ca pe niște legi și canoane. Căci, în ziua aceea [a Judecării], fiecare conștiința sa având-o judecător neamăgit [nemincinos], nu va avea trebuință de altă vădire și muștrare, ci de sine însuși fiind împiedicat, se va duce. Apoi [în al doilea rând], nu [vreunii] necredincioși, spune Domnul [în pildă] că se vor învrednici de cuvânt, ci credincioși, însă neîndurați și nemilostivi. Iar noi pentru păgâni și necredincioși zicem [aici]; și una este păgân și necredincios și alta nemilostiv și păcătos.

3, 19-21: Iar aceasta este judecata, că Lumina a venit în lume și oamenii au iubit întunericul mai mult decât Lumina. Căci faptele lor erau rele. (20) Că oricine face rele urăște Lumina și nu vine la Lumină, pentru ca faptele lui³⁷ să nu se vădească. (21) Dar cel care lucrează adevărul vine la Lumină, ca să se arate faptele lui, că în Dumnezeu sunt săvârșite.

(3, 19) Pilde 2, 13 / Ioan 1, 5; 5, 40; 8, 12; 12, 46 / 1 Ioan 2, 9 (3, 20) Efeseni 5, 13 (3, 21) Efeseni 5, 8-9, 13

Aici, [Domnul] îi arată lipsiți de orice răspuns pe cei care nu au crezut, căci spune că aceasta este osânda, anume că „a venit” la dânșii „Lumina”, și nici așa nu au alergat la ea. Căci ei, nu numai aceasta au greșit – că nu au căutat „Lumina” –, ci cea mai rea aceasta este, că Acela „a venit” la dânșii și nu L-au primit. Pentru aceasta și sunt osândiți, că de nu ar fi „venit Lumina”, ar fi putut oamenii să pună înainte necunoștința binelui. Iar după ce „a venit” Dumnezeu-Cuvântul și a dat cuvântul Său, ca să-i lumineze, iar ei nu l-au primit, dintru aceasta s-au lipsit de tot răspunsul [de toată dezvinovățirea].

Iar, ca să nu zică cineva că nimeni nu ar fi ales [vreodată] mai mult „întunericul” decât „Lumina”, spune [Domnul] și pricina dintru care oamenii s-au înturnat către întuneric: „Căci faptele lor erau rele». Fiindcă creștinătatea [creștinismul] nu cere numai dogme [învățăături] drepte, ci și petrecere [viețuire] cinstită, iar ei voiau să se tăvălească în noroiul păcatului; pentru aceasta, cei care făceau cele rele nu au voit să vină la «Lumina» creștinătății și să se supună pe ei înșiși sub legile Mele”.

„Dar cel care lucrează adevărul” – adică acela care se pleacă spre viața cinstită și plăcută lui Dumnezeu – aleargă la creștinătate [creștinism] ca la o „Lumină”, ca mai mult să sporească în lucrul cel bun și să se arate că faptele lui sunt după Dumnezeu. Căci unul ca acesta, dacă împreună cu Dreapta Credință și petrecere [viețuire] cinstită îndreptează [săvârșește], strălucește tuturor oamenilor și Se slăvește Dumnezeu întru el (Matei 5, 16).

[Așadar,] pentru aceasta, elinilor li s-a făcut pricină a necredinței [însăși] necurăția vieții [lor]. Dar, poate, va spune cineva: „Cum aceasta?

³⁷ În ediția de la 1805, în versetele 20-21, în loc de „faptele lui”, se găsește „lucrurile lui”.

Oare nu sunt creștinii răi și elinii laudați pentru viețuirea lor?” Că sunt creștinii răi, și eu zic, însă cum că sunt elinii buni, nu voi zice vreodată. Căci din fire blânzi și buni se vor afla oarecare [elinii] – dar aceasta nu este faptă bună – însă din nevoie și din cugetare a lucrului celui bun, nimeni. Iar, de vreunii se păreau buni, toate însă le făceau pentru slavă – iar cel care pentru slavă face și nu pentru însuși lucrul cel bun, când va afla vreme, intru pofta cea rea se va îndulci. Căci, dacă la noi [la creștini] și îngrozirea gheenei și toată cealaltă purtare de grijă și viețile nenumăraților Sfinți de abia îi țin pe oameni intru fapta cea bună, cu cât mai vârtos [prisositor] bârfelile și spurcăciunile elinilor nu îi vor ținea pe dânșii intru lucrul cel bun? Ci, mare lucru va fi, de nu îi vor și face prea răi.

3, 22-24: După acestea a venit Iisus și ucenicii Lui în pământul Iudeii și stătea cu ei acolo³⁸ și boteza. (23) Și boteza și Ioan în Enom, aproape de Salim, că era acolo ape multe și veneau și se botezau. (24) Căci Ioan nu fusese încă aruncat în închisoare³⁹.

Cât a ținut praznicul Paștilor, în Ierusalim a fost Domnul, iar după ce praznicul a trecut, a ieșit „în pământul Iudeii” și petrecea [viețuia] aproape de Iordan, unde se adunau mulți. Însă nu căuta locurile cele cu mult norod, pentru iubirea de slava cea deșartă și pentru arătarea cea cu trufie, ci pentru că voia să dea [dăruiască] folosul și binele la mai mulți, îndeobște. Fiindcă și la praznice, pentru însăși aceasta „Se suia” (Ioan 2, 13; 5, 1; 7, 10), ca pe mai mulți să-i folosească și cu cuvântul și cu arătarea minunilor.

Iar auzind că „boteza”, să nu socotești că El Însuși boteza, ci ucenicii Lui, iar lucrul ucenicilor la Învățătorul îl aduce [pune] Evanghelistul; fiindcă mai jos, însuși acest Evanghelist zice: „Iisus nu boteza, ci ucenicii Lui” (Ioan 4, 2). Însă, poate, vei întreba: „Pentru care pricină nu boteza El?” Cunoaște-o pe aceasta: mai sus a zis Ioan [Botezătorul] că „El vă va boteza pe voi cu Duhul Sfânt” (Matei 3, 11; Marcu 1, 8; Luca 3, 16; Ioan 1, 33), iar Duhul Sfânt încă nu se dăduse, pentru că nici nu era vremea. Așadar, dacă ar fi botezat: sau fără de Duh ar fi botezat – și atunci cu ce S-ar fi deosebit de Ioan? – sau ar fi dat [Duhul Sfânt] mai înainte de vreme, lucru care este necuviincios lui Dumnezeu, Care pe toate le face în vremea lor. Dar, care era vremea dăruirii Duhului? Cea de după Înălțarea [Domnului Hristos la Ceruri]. Căci trebuia ca, în Hristos Iisus, firea omenească să se

³⁸ În ediția de la 1805, în loc de „și stătea cu ei acolo”, se găsește „și acolo petrecea cu ei”.

³⁹ În ediția de la 1805, versetul 24 este: „Căci Ioan nu fusese încă aruncat în închisoare”.

arate fără de păcat înaintea Tatălui, și așa, împăcându-Se Dumnezeu cu noi, să fie trimis Duhul, ca o bogăție și ca un dar.

Deci, „ucenicii” lui Iisus „botezau”, ca pe mai mulți să-i aducă la mântuitoarea învățatură. Iar aceștia [ucenicii lui Iisus], botezând, încă și [Înaintemergătorul] Ioan nu a încetat a „boteza”, două lucruri săvârșind el dintr-odată: mai întâi, că mărturisea pentru Hristos celor care mergeau la el și îi aducea pe ei la Dânsul; iar apoi, și că nu i-a zădărit [stărnit] pe ucenicii săi spre zavistie [pizmă] și mai multă prigonire [ceartă, dezbinare]. Căci, de ar fi încetat Ioan a boteza, ce n-ar fi făcut ucenicii lui din pricină că mai mult l-ar fi zavistuit lui Hristos? Căci, dacă de nenumărate ori strigând [Ioan spre mărturie] și cinstirile începătoriei pururea lui Hristos dând, nu i-a plecat pe ucenicii săi ca să alerge la El, oare, spre câtă zavistie nu i-ar fi pomit pe dânșii, dacă ar fi încetat să boteze? De aceea, din pricina zavistiei ucenicilor Botezătorului, și Hristos, atunci, mai vartos [cu prisosință] a început a propovădui, când Ioan a fost închis. Și, socotesc că și săvârșirea lui Ioan pentru aceasta s-a slobozit a fi degrabă, ca toată dragostea norodului să se strămute către Hristos și să nu se dezbine [oamenii], dintru socotițele [cugetele] cele pentru amândoi – pentru Ioan [Botezătorul], și pentru Hristos.

Și „ucenicii” lui Hristos „botează” cu botez care nu are nimic mai mult decât botezul lui Ioan, pentru că amândouă nu erau de săvârșit [desăvârșite], fiindcă erau lipsite de Duhul Sfânt. Însă, pricina [temeiul] amândurora una este – a-i aduce la Hristos pe cei care se botezau.

3, 25-27: **Și s-a iscat o neînțelegere între ucenicii lui Ioan și un iudeu, asupra curățirii**⁴⁰. (26) **Și au venit la Ioan și i-au zis: Rabi, Acela Care era cu tine, dincolo de Iordan, și despre Care tu ai mărturisit, iată El botează și toți se duc la El**⁴¹. (27) **Ioan a răspuns și a zis: Nu poate un om să ia nimic, dacă nu i s-a dat lui din Cer**⁴².

(3, 26) Ioan 1, 27; 4, 1 (3, 27) Ioan 6, 65; 19, 11 / Iacov 1, 17 / Evrei 5, 4

„A fost întrebare [neînțelegere]” pentru botez, certându-se ucenicii lui Ioan cu un oarecare iudeu, căci iudeul mai mult cinstea botezul ucenicilor lui Hristos, iar ucenicii lui Ioan, pe al dascălului lor. Și întrebându-se „pentru curățenie [asupra curățirii]” – adică pentru botez – vin la dascălul lor și încep a-l înștiința pe el, zicând: „«Rabi, Acela Care

⁴⁰ În ediția de la 1805, versetul 25 este: „Și a fost întrebare între ucenicii lui Ioan cu iudeii, pentru curățenie”.

⁴¹ În ediția de la 1805, în loc de „toți se duc la El”, se găsește „toți merg către Dânsul”.

⁴² În ediția de la 1805, în loc de „dacă nu i s-a dat lui din Cer”, se găsește „de nu va fi dat lui din Cer”.

era cu tine», Cel Care avea rânduială de ucenic, dezbinându-Se de tine, botează. Acela «despre Care tu ai mărturisit», adică pe Care tu L-ai botezat, pe Care tu L-ai făcut strălucit, unele ca acestea îndrăznește împotriva ta. Încă și aceasta: la tine nu ia aminte nimeni, însă la El toți. Căci «toți merg către Dânsul», nebăgându-te pe tine în seamă”.

Iar Ioan, vrând să-i înfricoșeze pe ei și să le arate că, oprindu-L pe Hristos și împiedicându-L pe El a Se slăvi, cu Dumnezeu se luptă, le zice: „Nu poate omul de la sine nimic” și cele ce urmează. Căci spune: „De nu l-ar fi fost dat Lui de Sus, nu ar fi «crescut» Acela Care este zavistuit de voi (Ioan 3, 30). Pentru această pricină, două lucruri greșiți dintr-odată: mai întâi, că vă împotriviți sfatului lui Dumnezeu; iar apoi, că vă apucați de lucruri ce sunt cu neputință”. Însă, dimpreună cu acestea îi și mângâie pe ei puțin, zicându-le: „Cel Care vă biruiește pe voi nu este om, ci Dumnezeu. Dar și noi” – zice Botezătorul – „de Sus am avut ceea ce am vrut, nu de la noi înșine, iar de sunt mai luminate cele ale lui Hristos, nu se cuvine să ne minunăm, căci Dumnezeu voiește așa”.

3, 28-30: Voi înșivă îmi sunteți martori că am zis: Nu sunt eu Hristosul, ci sunt trimis înaintea Lui. (29) Cel ce are mireasă este mire, iar prietenul mirelui, care stă și ascultă pe mire, se bucură cu bucurie de glasul lui. Deci această bucurie a mea s-a împlinit⁴³. (30) Acela trebuie să crească, iar eu să mă micșorez⁴⁴.

(3, 28) Maleahi 3, 1 / Marcu 1, 2 / Luca 1, 17 / Ioan 1, 20 / Faptele Apostolilor 13, 25
(3, 29) Isaia 62, 5 / Matei 9, 15; 22, 2 / Marcu 2, 19-20 / Luca 5, 34-35 / Efeseni 5, 25-27

Zice Botezătorul: „Voi înșivă știți că eu am mărturisit pentru Dânsul, că este mai mare decât mine. Deci, dacă luați aminte cu adevărat la mărturia mea, cunoașteți că Acela este vrednic a fi cinstit mai mult decât mine; și aceasta este bucuria mea: a merge toți la El. Căci, de nu ar fi mers la «Mire», «mireasa» – adică norodul – atunci eu, aducătorul de mireasă [«pețitorul»], m-aș fi mâhnit; iar acum, fiindcă s-a împlinit aceasta, «mă bucur cu bucurie» că Îl văd pe «Mirele» Hristos grăind cu «mireasa», cu norodul adică, și învățându-l pe el”.

Și nu într-o doară și cum s-a nimerit, a zis [Botezătorul despre sine] acestea: „care stă”, căci arată el cum că ale sale au încetat și au „stat”, nelucrând mai mult, și cum că lui de aici [de acum] i se cuvine a „sta” și numai a-L asculta pe Hristos, învățând și grăind cu „mireasa”. Căci, zice: „Lucrul meu s-a săvârșit și i-am dat Lui norodul, pentru aceasta trebuie

⁴³ În ediția de la 1805, în loc de „s-a împlinit”, se găsește „s-a umplut”.

⁴⁴ În ediția de la 1805, versetul 30 este: „Aceluia Se cade a crește, iar mie a mă micșora”.

slava mea a se «micșora», iar a Aceluia a «crește». Dar, oare, cum „se micșorează” slava⁴⁵ Înaintemergătorului? Arătat este, cu adevărat, că tot astfel, precum luceafărul se ascunde de soare, iar celor mulți li se pare că s-a stins lumina lui, însă după adevăr nu s-a stins, ci de cel mai mare se ascunde [este acoperit în strălucire]. Așa și Înaintemergătorul, fiindcă precum un luceafăr se ascunde [este acoperit] de Soarele Cel gânditor, pentru aceasta se zice că „se micșorează”. Iar Hristos „crește”, deoarece câte puțin Se arată pe Sine Însuși prin minuni, însă nu cu sporirea cea întru fapta bună crescând – să nu fie!, că aceasta este bârfeală a lui Nestorie⁴⁶ –, ci cu descoperirea și arătarea Dumnezeirii, deoarece câte puțin Se arată că este Dumnezeu, iar nu dintr-odată. Deci, zice Ioan: „S-a umplut [s-a împlinit] bucuria mea” cea pentru «Mire», căci lucrul care mi s-a încredințat, ca unui aducător de mireasă [pețitor], văd că a sporit înainte”.

Așadar, „Mire” a tot sufletul este Domnul, iar cămară [de nuntă], întru care se face împreunarea, este locul Botezului, adică Biserica; iar arvună îi dă miresei – iertare a păcatelor, împărtășire a Sfântului Duh, iar cele mai de săvârșit [desăvârșite] în veacul ce va să fie, când cele mai mari și mai înalte taine le va arăta celor vrednici. Și înseamnă că nimeni altul nu este „Mire”, fără numai Hristos, iar toți cei care învață [propovăduiesc Cuvântul] sunt aducători de mireasă [„pețitori”], precum este și Înaintemergătorul. Căci, nimeni altul nu este dătător al bunătăților, fără numai Domnul; iar ceilalți toți sunt mijlocitori și slujitori ai bunătăților celor date de la Dumnezeu.

3, 31-34: Cel Ce vine de Sus este deasupra tuturor; cel ce este de pe pământ pământesc este și de pe pământ grăiește. Cel ce vine din Cer este deasupra tuturor. (32) Și ce a văzut și a auzit, aceea mărturisește, dar mărturia Lui nu o primește nimeni. (33) Cel ce a primit mărturia Lui a pecetluit că Dumnezeu este adevărat. (34) Căci Cel pe Care L-a trimis

⁴⁵ Aici, Sfântul Diadoh al Foticeii ne învață astfel: „Cel ce se iubește pe sine nu poate iubi pe Dumnezeu. Dar cel ce nu se iubește pe sine, din pricina bogăției covârșitoare a iubirii lui Dumnezeu, îl iubește pe Dumnezeu, fiindcă unul ca acesta nu caută niciodată slava sa, ci pe a lui Dumnezeu. Căci cel ce se iubește pe sine caută slava sa. Iar cel ce iubește pe Dumnezeu iubește slava Celui Ce l-a făcut pe el. Fiindcă e propriu sufletului simțitor și iubitor de Dumnezeu să caute, pe de o parte, pururea slava lui Dumnezeu în toate poruncile pe care le împlinește, iar pe de alta, să se desfăteze întru smerenia sa. Căci lui Dumnezeu i se cuvine slavă pentru marea Lui, iar omului smerenia, ca prin ea să ajungem să fim ai lui Dumnezeu. De vom face aceasta și noi, bucurându-ne întocmai ca Sfântul Ioan Botezătorul de slava Domnului, vom începe să zicem neîncetat: «Acesta trebuie să crească, iar noi să ne micșorăm»” (*Filocalia românească*, vol. 1, *Cuvânt ascetic*, cap 12, ed. Humanitas, București, 1999, p. 342).

⁴⁶ Pentru Nestorie și erezia sa, vezi nota de la Ioan 1, 14^a.

Dumnezeu vorbește cuvintele lui Dumnezeu, pentru că Dumnezeu nu dă Duhul cu măsură⁴⁷.

33 Matei 28, 18 / Ioan 6, 33; 8, 23 / Romani 9, 5 / 1 Corinteni 15, 47 / Efeseni 1, 21
 (3, 32) Ioan 8, 26 (3, 33) 1 Ioan 5, 10 / Romani 5, 4 (3, 34) Ioan 1, 16 / Efeseni 4, 7

Înaintemergătorul se aseamănă [compară] pe sine cu Hristos și zice: „Acela «vine de Sus», de la Tatăl și «deasupra tuturor este», covârșindu-i pe toți și părinteasca mărire [măsură, necuprindere, neșărmurire] păzind, iar eu, «de pe pământ» fiind, «pământești» grăiesc, care fiind asemănați [comparate] învățaturii lui Hristos, sunt de rând [simple] și smerite”. Fiindcă și înseși cele ale Înaintemergătorului, dumnezeiești erau, dar către cele ale lui Hristos asemănându-se, sunt mult mai prejos.

Acela „ce a văzut și a auzit” grăiește, adică cele care de la Tatăl le-a auzit și cele ce le-a văzut – adică prea adevărat le știe –, acelea le grăiește și le „mărturisește”; „dar mărturia Lui nimeni” din cei care nu iau aminte la adevăr „nu o primește”. Iar „cel ce a primit mărturia” – adică învățătura Lui – „a pecetluit” – în loc de „a arătat”, „a întărit” – „că Dumnezeu adevărat este”. Căci acela care crede Celui Care este „trimis” de la Dumnezeu, lui Dumnezeu îi crede, și de aici [de acum, dintru aceasta] „pecetluiește” și dovedește că a crezut Lui, ca Aceluia Care „este adevărat”. Precum, iarăși, cel care nu crede Celui Care este „trimis” de la Dumnezeu, îl arată că mincinos este și pentru aceasta nu l-a crezut Lui, ca Aceluia Care minte. Așadar, cel care crede lui Hristos, îl arată pe Dumnezeu că „este adevărat”, cu adevărit dintru însăși aceasta, că a crezut Celui Care este trimis de El. Căci, adevărit este că a crezut Lui, ca Aceluia Care era „adevărat”. Și, cu cuviință [e aceasta], căci ceilalți toți – zice Ioan – „cu măsură” au luat lucrarea Duhului, iar lui Hristos nu „cu măsură” l-a „dat” – poate una sau două lucrări –, ci „Duhul” tot, întreg îl are El firește [în chip firesc]. Căci Proorocilor, Dumnezeu și le dă Duhul – adică lucrarea Duhului – și „cu măsură” le dă. Iar lui Hristos, nici „cu măsură”, nici întrucâtva nu-l „dă”, pentru că Hristos, firește [în chip firesc], îl are pe El [pe Duhul].

Iar când auzi că Hristos cele „ce a auzit” de la Tatăl „acelea mărturisește”, să nu socotești că El este lipsit de cunoștință și le învață de la Tatăl, ci [acestea se zic], fiindcă toate câte le știe Fiul firește [în chip firesc], toate de la Tatăl le are, ca Unul Care este de o Ființă cu El – pentru aceasta se zice că de la Tatăl le „aude”, câte le știe. Precum, dacă ai fi văzut un fiu care, asemănându-se întru toate tatălui său, zici așa: „toate de la tatăl lui le are” în loc de „nimănui altuia nu s-a făcut asemenea, decât numai tatălui său”.

⁴⁷ În ediția de la 1805, versetul 34 este: „Că pe Carele L-a trimis Dumnezeu, cuvintele lui Dumnezeu grăiește, că nu cu măsură dă Dumnezeu Duhul”.

Iar auzind că s-a „trimis”, să înțelegi că s-a trimis ca o Rază de la Soarele – Tatăl. Au, nu așa zicem: „și-a trimis soarele razele” și „și-a slobozit soarele lumina”, în loc de „le-a revărsat pe pământ”? Și niciodată nu zicem că de altă ființă este raza, ori mai pe urmă [prejos] decât soarele. Deci, astfel să înțelegi și că Fiul S-a „trimis” în lume de la Tatăl, „Soarele” Cel înțelegător⁴⁸, ca o „Strălucire”⁴⁹ și Rază și Lumină și oricum vei voi (după cât este cu putință) să-L numești pe El.

Dar, fiindcă a ajuns până aici cuvântul, nu este fără de vreme a spune cum Fiul Îl are pe Duhul și cum se zice „Duhul Fiului”. Căci zice și Apostolul: „A trimis pe Duhul Fiului Său în inimile noastre care strigă: Avva, Părinte!” (Galateni 4, 6), și iarăși: „Iară dacă cineva nu are Duhul lui Hristos, acesta nu este al Lui” (Romani 8, 9). Căci latinii⁵⁰, rău pe acestea înțelegându-le și rău socotindu-le [cumpânindu-le], zic că „Duhul de la Fiul Se purcede”. Iar noi, mai întâi, aceasta zicem către dânșii, că una este „a fi din cineva” și alta „a fi al cuiva”, adică [anume]: că Duhul este Duh al Fiului, fără de îndoială este și de toată Scriptura se adevărește, dar că [Duhul] este din Fiul, nici o Scriptură nu mărturisește, ca să nu aducem înlăuntru doi pricinuitori [izvorători] ai Duhului: și pe Tatăl și pe Fiul. „Așa e cu adevărat” – zic ei – „dar «a suflat» [Fiul] peste ucenici și a zis: «Luați Duh Sfânt»” (Ioan 20, 22). O, nesocotință! Dacă, atunci când „a suflat” [Mântuitorul], a dat ucenicilor Duhul, cum, dar, le-a zis lor: „Nu după multe

⁴⁸ Proorocul Avacum spune: „Izbucnire de lumină ca la răsărit de soare, raze vii din mâna Lui pornesc!... Acolo stă tainic ascunsă puterea Lui!” (Avacum 3, 4) Proorocul Maleahi grăiește astfel cuvântul lui Dumnezeu: „Va răsări pentru voi, cei care vă temeți de numele Meu, Soarele Dreptății, cu tămăduire venind în razele lui și veți ieși și veți zburda ca vișeii de îngrășat” (Maleahi 3, 20). Sfântul Zaharia, tatăl lui Ioan Botezătorul, își încheie astfel proorocia (Luca 1, 68-79) pe care a făcut-o la punerea numelui fiului său: „Să dai poporului Său cunoștința mântuirii întru iertarea păcatelor lor, prin milostivirea milei Dumnezeului nostru, cu care ne-a cercetat pe noi Răsăritul cel de Sus, ca să lumineze pe cei care șed în întuneric și în umbra morții și să îndrepte picioarele noastre pe calea păcii” (Luca 1, 77-79). Iar Sfântul Ioan Teologul, mărturisește despre Ierusalimul cel ceresc: „Și cetatea nu are trebuință de soare, nici de lună, ca să o lumineze, căci slava lui Dumnezeu a luminat-o și făclia ei este Mielul” (Apocalipsa 21, 23).

⁴⁹ „În zilele acestea mai de pe urmă ne-a grăit nouă prin Fiul, pe Care L-a pus moștenitor a toate și prin Care a făcut și veacurile; (3) Care, fiind strălucirea slavei și chipul Ființei Lui și Care ține toate cu cuvântul puterii Sale, după ce a săvârșit, prin El însuși, curățirea păcatelor noastre, a șezut de-a dreapta slavei, întru cele prea înalte, (4) făcându-Se cu atât mai presus de îngeri, cu cât a moștenit un nume mai deosebit decât ei” (Evrei 1, 2-4).

⁵⁰ „Latinii”, adică vechii catolicii, romano-catolicii și greco-catolicii, toți cei care au primit și mărturisesc adaosul Filioque.

zile⁵¹ [...] **veți lua puterea Duhului Sfânt Care va veni peste voi**”? (*Faptele Apostolilor 1, 5, 8*) Sau cum să credem că în ziua a cincizecia s-a făcut Pogorârea Duhului Sfânt (*Faptele Apostolilor 2, 1-4*), dacă L-a dat pe El în seara zilei Învierii? Căci atunci, cu adevărat a suflat [Domnul asupra ucenicilor]. Însă acestea sunt pricină de mult răs [sunt caraghioase]. Căci este arătat [adeverit] că atunci nu le-a dat lor Duhul Sfânt, ci un dar din cele ale Duhului, adică acela de a ierta păcatele⁵², căci îndată aduce pe urmă: „**cărora veți ierta păcatele**” (*Ioan 20, 23*). Iar Fiul Îl are pe Duhul firește [în chip firesc], ca Acela Care este de o Ființă cu El, și nu ca pe Cel Care ia lucrare de la El, căci Proorocii iau lucrare [de la Duhul]. Iar „**Duhul**” se zice că este „**al Fiului**” (*Galateni 4, 6; Romani 8, 9*), pentru că Fiul este „**Adevăr**” (*Ioan 14, 6*) și „**Putere**” și „**Înțelepciune**” (*1 Corinteni 1, 24*), iar Sfântul Duh este scris [numit] de Isaia⁵³: „**Duh al adevărului și al tăriei [puterii] și al înțelepciunii**” (*Isaia 11, 2*). Încă și în alt chip [poți înțelege]: fiindcă prin Fiul Se dă oamenilor Duhul, pentru aceasta se zice „**al Fiului**”. Crede, tu, că Duhul de la Tatăl adică iese [purcede], iară prin Fiul Se dă zidirii, și acesta îți va fi ție îndreptat al Dreptei Credințe.

3, 35-36: Tatăl iubește pe Fiul și toate le-a dat în mâna Lui. (36) Cel ce crede în Fiul⁵⁴ are viață veșnică, iar cel ce nu ascultă de Fiul nu va vedea viața, ci mânia lui Dumnezeu rămâne⁵⁵ peste el.

(3, 35) Psalm 8, 7 / Daniil 7, 13-14 / Matei 11, 27; 28, 18 / Luca 10, 22 / Ioan 5, 20; 13, 3; 17, 2 / Evrei 2, 8
(3, 36) Isaia 25, 9 / Avacum 2, 4 / Marcu 16, 16 / Ioan 3, 15-18; 6, 47 / 1 Ioan 5, 10 / Romani 1, 17

După ce a zis pentru Hristos cele înalte, acum iarăși cele smerite le grăiește, făcând cuvântul mai lesne de primit ascultătorilor. Pentru aceasta,

⁵¹ Despre cele petrecute în cele patruzeci de zile de după Învieria Domnului, Sfântul Luca ne spune în *Faptele Apostolilor (1, 4-9)*: „**Și cu ei [cu ucenicii] petrecând [Domnul], le-a poruncit să nu se depărteze de Ierusalim, ci să aștepte făgăduința Tatălui, pe care (a zis El) ați auzit-o de la Mine: (5) Că Ioan a botezat cu apă, iar voi veți fi botezați cu Duhul Sfânt, nu mult după aceste zile. (6) Iar ei, adunându-se, Îl întrebau, zicând: Doamne, oare, în acest timp vei așeza Tu, la loc, împărăția lui Israel? (7) El a zis către ei: Nu este al vostru a ști anii sau vremile pe care Tatăl le-a pus în stăpânirea Sa, (8) ci veți lua putere, venind Duhul Sfânt peste voi, și Îmi veți fi Mie martori în Ierusalim și în toată Iudeea și în Samaria și până la marginea pământului. (9) Și acestea zicând, pe când ei priveau, S-a înălțat și un nor L-a luat de la ochii lor**”.

⁵² „A suflat asupra lor și le-a zis: Luați Duh Sfânt; cărora veți ierta păcatele, le vor fi iertate și cărora le veți ține, vor fi ținute” (*Ioan 20, 22-23*). În slujba de hirotesia a preotului întru duhovnic, Biserica noastră a rânduit să fie citită tocmai această Evanghelie (*Ioan 20, 19-23*) – vezi *Arhieraticon*, ed. IBMBOR, București, 1993, pp. 106-108.

⁵³ „**Și Se va odihni peste El Duhul lui Dumnezeu, duhul înțelepciunii și al înțelegerii, duhul sfatului și al tăriei, duhul cunoștinței și al buneicredințe**” (*Isaia 11, 2*).

⁵⁴ În ediția de la 1805, în loc de „în Fiul”, se găsește „întru Fiul”.

⁵⁵ În ediția de la 1805, în loc de „rămâne”, se găsește „va rămâne”.

zice: „**Tatăl iubește pe Fiul**” – ca și cum despre un oarecare om minunat vorbind – „**și toate le-a dat în mâna Lui**”, după omenire [după firea omenească]. Iar, dacă și după Dumnezeuire [„toate le-a dat în mâna Lui”], ce este aceasta? „**Le-a dat**” Tatăl „toate” Fiului, după puterea firii și nu după cea a darului. Căci, fiindcă și a fi [Ființa] de la Tatăl o are, cu cuviință se zice că „toate” le și are de la Tatăl. Așadar, Fiul le are pe „toate” și cele din Cer și cele de pe pământ, căci stăpânește peste toate, măcar deși nu [cum] ar voi⁵⁶. Iar mai pe urmă, când la a Doua Venire, tot genunchiul se va pleca Lui, pe cea de săvârșit [desăvârșită] stăpânire peste „toate” va lua, când răutatea nu va mai avea putere, ci nelucrătoare rămânând, va arăta cum că firea binelui, dintru început într-o toți era și pe toate le ținea.

„**Cel ce crede într-o Fiul are viața cea veșnică**” într-o sineși, adică pe Însoși Hristos, Care „viață” este cu adevărat, „căci într-o Dânsul viem și ne mișcăm” (*Faptele Apostolilor 17, 28*).

„**Iar cel ce nu ascultă [de Fiul] nu va vedea viața**”. Căci acela care s-a depărtat de bună voie de la „viață” – Care este Hristos – cum o va avea pe dânsa? Precum și Pavel zice: „**Când Hristos, viața noastră, Se va arăta, atunci și voi**” – cei care v-ați făcut morți și nemiscați către răutate – „**vă veți arăta într-o slavă**” (*Coloseni 3, 4*).

„**Ci mânia lui Dumnezeu va rămâne peste el**”. Nu a zis „il va aștepta pe el”, ci „**va rămâne peste el**”, arătând că niciodată nu se va depărta de la el. Și, pentru ca nu auzind de moarte, să o socotești pe ea vremelnică, de aceea zice: „**va rămâne peste el**”, adică peste cel care nu a ascultat; și veșnică va fi munca [cazna].

Iar, prin toate graiurile acestea, Botezătorul îndeamnă și silește la credința lui Hristos pe toți cei care ascultau. Căci, nu în zadar le zice acestea, ci și pe ucenicii săi și pe toți ceilalți îi învață a nu mai pizmui lui Hristos, ci ca la Dumnezeu a lua aminte și a-L asculta pe El.

⁵⁶ Vezi și tălcuirea Sfântului Teofilact la *Matei 28. 16-20*.

CAPITOLUL 4

*Convorbirea lui Iisus cu femeia samarineancă.
Iisus tămăduiește pe fiul unui slujitor regesc¹*

4. 1-4: Deci când a cunoscut Iisus că fariseii au auzit că El face și botează mai mulți ucenici decât Ioan, (2) deși Iisus² nu boteza El, ci ucenicii Lui, (3) a lăsat Iudeea și s-a dus iarăși în Galileea. (4) Și trebuia să treacă prin Samaria.

(4, 1) Ioan 3, 22, 26 (4, 4) Luca 17, 11

O dată ce pentru noi S-a întrupat, Iubitorul de oameni toate spre folosul nostru le face. Pentru aceasta și acum, auzind „că fariseii au auzit” cele despre slava Lui și cunoscând că se vor porni spre zavistie împotriva Lui, „Se duce în Galileea”. [Și face așa,] acestea două învățându-ne pe noi: mai întâi să ne fie milă de vrăjmași și în tot chipul să ne sânguim să nu le dăm lor pricină de sminteală ori de zavistie; iar apoi, să nu ne aruncăm pe noi înșine în ispite, fără de socoteală și fără de folos, ci să ne dăm în lături [de o parte] pentru puțină vreme, până când turbarea [turburarea vrăjmașilor] se va vindeca.

Și cu toate că era putincios [puternic] să-i oprească pe cei care îl zavistuiu pe El, de s-ar fi pornit asupra Lui, [Domnul] însă Se dă în lături [de o parte], ca să nu se pară că după nălucire are trupul. Căci de ar fi ieșit [trecut] adeseori prin mijlocul lor, ce nu ar fi zis fantasio-dochitenii³? Zic de Maniheu și de Valentin și de blestematul Eutihie⁴.

Și arătând Evanghelistul năpăstuirea zavistiei, zice: „măcar că Însuși Iisus nu boteza”. Însă zavistnicii, voind să-i ațâțe pe farisei asupra lui Hristos, îl năpăstuiu pe El că botează.

„Și trebuia să treacă prin Samaria”, căci El calea pe la samarineni o făcea ca un lucru în treacăt. Pentru că, vezi, că nu a zis „trebuia să meargă El în Samaria”, ci „să treacă prin Samaria”, căci voia să taie de la iudei toată pricina de clevetire, ca să nu poată zice ei că i-a lăsat pe dânșii și S-a dus la neamurile cele spurcate [pângărite, păgâne]. Pentru că, atunci când

¹ În ediția de la 1805, titlul capitolului este: „Pentru Samarineanca. Pentru fiul omului celui împărătesc”.

² În ediția de la 1805, în loc de „deși Iisus”, se găsește „măcar că Însuși Iisus”.

³ [1805] Fantasio-dochitenii, adică aceia cărora întruparea Domnului li s-a părut a fi nălucire.

⁴ Pentru Maniheu, Valentin și Eutihie, vezi notele de la Ioan 1, 9 și 1, 14^a.

Îl goneau [alungau] pe El [cu zavistia lor], atunci a mers la cei de alt neam, și nici atunci într-adins, ci în treacăt.

4, 5-6^a: Deci a venit la o cetate a Samariei, numită Sihar, aproape de locul pe care Iacov l-a dat lui Iosif, fiul său; (6) și era acolo fântâna⁵ lui Iacov.

(4, 5) *Facere* 33, 19; 48, 22 / *Iosua* 24, 32

Cu cuviință este să spunem de unde se trag samarinenii și de unde au primit numirea aceasta⁶. „Somor [Șemer]” se numea muntele⁷, de la care îl avusese pe el (*3 Regi* 16, 24), după cum și Isaia zice: „Capitala lui Efraim este Somor [Samaria]” (*Isaia* 7, 9). Iar cei care locuiau la poalele muntelui, nu samarineni se numeau mai înainte, ci israiliteni. Iar, după ce au greșit lui Dumnezeu, au fost dați pentru mai multă vreme sub stăpânirea asirienilor; iar, mai pe urmă, venind asirienii asupra lor, fiindcă israilitenii cugetaseră a se răzvrăti, i-au robii pe ei și nu i-au mai lăsat să rămână în acel loc, bănuindu-le că iarăși se vor răscula. Așadar, pe aceștia, la babilonieni și la medieni i-a strămutat, iar de acolo, aducând neamuri din multe locuri, i-a sălășluit apoi în Samaria. Deci, după ce s-au făcut acestea, vrând Dumnezeu să arate barbarilor că nu pentru neputință, ci pentru păcătuire li i-a dat lor pe iudei, sloboade Domnul leii asupra barbarilor celor care se mutaseră cu sălășluirea în Samaria, care, lei, îndeobște îi omorau pe aceia. Vestindu-se aceasta împăratului, el i-a chemat pe oarecare bătrâni iudei dintre cei robiți și i-a întrebat ce s-ar conveni să facă, încât să nu îi mai vatâme leii pe barbarii cei din Samaria. Iar ei i-au spus că Dumnezeul lui Israil caută peste locul acela și nu suferă să locuiască acolo cei care nu cunosc cele legiuite ale Lui. Așadar, dacă le poartă de grijă barbarilor celor de acolo, să trimită preoți iudei, care-i vor învăța pe barbari cele legiuite ale lui Dumnezeu, și așa se va îmblânzi Dumnezeu. Împăratul se plecă lor și trimise un preot, ca să-i învețe Legea lui Dumnezeu pe barbarii cei din Samaria (*4 Regi cap. 17*). Iar aceștia nu au primit toate cărțile cele dumnezeiești, ci numai pe cele cinci ale lui Moise: *Facerea*, *Leșirea*, *Leviticul*, *Numerii* și *Deuteronomul*. Încă, nici de necredință nu s-au depărtat de săvârșit [desăvârșit], iar mai pe urmă, după câțiva ani, s-au depărtat de idoli și-L cinsteau pe Dumnezeu.

⁵ În ediția de la 1805, în loc de „fântâna”, se găsește „puțul”.

⁶ Pentru înțelesul duhovnicesc al celor descrise în continuare de Sfântul Teofilact și textul scripturistic complet, vezi și tâlcuirea și notele de la *Ioan* 4, 28-30.

⁷ „Și a cumpărat Omri muntele Samariei de la Șemer, cu doi talanți de argint și a zidit pe acest munte o cetate și a numit cetatea pe care o zidise Samaria, după numele lui Șemer, stăpânul muntelui Samariei” (*3 Regi* 16, 24).

Așadar iudeii, după ce s-au întors din robie, pururea îi zavistuiu pe aceștia, ca pe cei care erau asirieni de neam, și de la muntele „Somor [Şemer]” (3 Regi 16, 24), „samarineni” îi numeau pe dânșii. Iar ei [samarinenii] se numeau pe ei înșiși strănepoți ai lui Avraam și ai lui Iacov, căci și Avraam a fost haldeu, iar pe Iacov, pentru fântâna cea de acolo, îl socoteau al lor. Deci, iudeii, dimpreună cu toate celelalte neamuri, și pe aceștia îi urau. Pentru aceasta, și pe Domnul [Hristos] ocărându-L, Îi ziceau: „Samarinean ești” (Ioan 8, 48). Încă și El le zicea ucenicilor: „În vreo cetate de samarineni să nu intrați” (Matei 10, 5).

Dar, pentru care pricină, Evanghelistul grăiește cu de-amănuntul pentru „locul lui Iacov” și pentru „fântână”? Mai întâi, ca atunci când vei auzi pe femeie [samarineancă], zicând că „Iacov, părintele nostru, ne-a dat această fântână” (Ioan 4, 12), să nu te miri. Căci acel loc era Sichemul, unde feciorii lui Iacov, Simeon și Levi, pentru că sora lor, Dina, a fost siluită de stăpânitorul sichemitenilor, au făcut acea cumplităucidere (Facere cap. 34). Apoi, dintru a ne spune Evanghelistul nouă cele pentru „loc” și pentru „fântână”, încă și aceasta ne învățăm, anume că lepădarea iudeilor s-a făcut de demult, din pricina păcatele lor, și, după ce ei au greșit lui Dumnezeu, cei de alt neam au stăpânit locurile. Și cele pe care Patriarhii le-au dobândit pentru credința cea întru Hristos, pe acestea ei pentru necredință le-au pierdut. Drept aceea, nu este nici un lucru de mirare nici acum, dacă cei de alt neam, în locul iudeilor, au intrat întru Împărăția Cerurilor (Matei 8, 11; Luca 13, 29). Iar locul pe care Iacov l-a dat lui Iosif se numea Sichem. Căci, după ce feciorii lui Iacov i-au pierdut [ucis] pe sichemiteni și au pustiit cetatea, pe aceasta care a fost pustiită, tatăl lor a dat-o spre moștenire lui Iosif (Facere 48, 21-22).

4, 6^b-8: Iar Iisus, fiind ostenit de călătorie, S-a așezat^b lângă fântână și era ca la al șaselea ceas. (7) Atunci a venit o femeie din Samaria să scoată apă. Iisus i-a zis: Dă-Mi să beau. (8) Căci ucenicii Lui se duseseră în cetate, ca să cumpere⁹ merinde.

(4, 7) Facere 24, 17

Zicând Evanghelistul că Domnul S-a „ostenit” de călătorie, ne arată nouă mai întâi nemândria și neaverea Lui, căci nu întrebuița dobitoace în călătorie, ci pe jos umbla, învățându-ne și pe noi a nu avea trebuință de

^b În ediția de la 1805, în loc de „S-a așezat”, se găsește „ședeaa așa”.

⁹ [1805] Dar, din ce pricină nu a făcut Domnul o minune și atunci, pentru hrana ucenicilor? Pentru că, de le-ar fi făcut pe toate cu minuni, nu ar fi fost crezut că este om, tot așa, precum, dacă le-ar fi făcut toate ca un om, nu s-ar fi crezut că este Dumnezeu. De aceea, uneori lucrează ca un om, adevărind că este om, iar alteori face minuni ca un

multe; apoi [ne arată Evanghelistul] că umbla Domnul cu osârdie și nu cu lenevire, dintru care ne învățăm ca și noi cu osârdie și cu silință să facem lucrul lui Dumnezeu.

Iar aceea ce zice: „ședea așa”, arată că, de rând [simplu] și cum s-a întâmplat și nu pe scaun, ci așa, orișicum, odihnindu-și [Domnul] trupul pe pământ și răcorindu-l pe el „lângă fântână”. Apoi aduce și altă pricină pentru care „a șezut” El „lângă fântână”, anume că era în amiază, când soarele arde, căci zice: „și era ca la al șaselea ceas”. Drept aceea, și dintru arșița vremii avea trebuință de odihnă, și de răcorire.

Încă și în alt chip [înțelege]: ca nu cumva cineva să-L prihănească pe Domnul că ucenicilor Săi poruncindu-le: „în calea păgânilor să nu mergeți” (Matei 10, 5), El vine la samarineni, pentru aceasta zice că șederea la locul acela s-a făcut din pricina osteneții și că vorbirea cea cu femeia avea pricină binecuvântată – setea. Căci, după cum îi este îndeobște firii omenești, Domnul înseta și avea trebuință de a bea. Și, cerând El apă, femeia grăiește cu Dânsul cuvânt de suflet iubitor de învățătură. De aceea, oare ce se cuvenea să facă [Domnul]? Să o gonească [alunge] pe femeie, care era atâta de iubitoare de învățătură și înseta a le uzi pe acelea pentru care nu se dumirea? Să nu fie! Nu este acest lucru al iubirii de oameni a lui Dumnezeu.

Vezi încă și dintru aceasta smerenia Domnului: rămâne Singur pe cale, „ucenicii” fiind duși „în cetate, ca să cumpere merinde”; căci într-atâta nu aveau ei nici o grijă de pântece, încât în vremea întru care mai toți și dorm, după ce au prânzit, ei „cumpără merinde” – adică numai pâine – ca și noi să ne învățăm să nu ne grijim de multe feluri de bucate.

Vezi încă și mărturia Evanghelistului, căci nu a zis cu hotărnicire „era al șaselea ceas”, ci ca să nu cadă dintru adevăr a spus „ca la al șaselea ceas”, întărit [adeverit] făcând cuvântul.

4, 9-11: Femeia samarineancă I-a zis: Cum Tu, Care ești iudeu, ceri să bei de la mine, care sunt femeie samarineancă? Pentru că iudeii nu au amestec cu samarineni. (10) Iisus a răspuns și i-a zis: Dacă ai fi știut darul lui Dumnezeu și Cine este Cel Ce-ți zice: Dă-Mi să beau, tu ai fi cerut de la El, și ți-ar fi dat apă vie. (11) Femeia I-a zis: Doamne, nici găleată¹⁰ nu ai, și fântâna e adâncă; de unde, dar, ai apa cea vie?

(4, 9) 4 Regi 17, 24 / Sirah 50, 28 / Luca 9, 52-53 / Faptele Apostolilor 10, 28

(4, 10) Isaia 12, 3; 44, 3; 55, 1; 58, 11 / Ieremia 2, 13 / Zaharia 14, 8 / Sirah 15, 3 / Ioan 6, 35

De la chipul cel din afară și, poate, dintru îmbrăcăminte și din restul înfățișării trupului și de la însuși felul graiului, samarineanca a semuit [a

socotit, a priceput] că iudeu este Domnul, pentru aceasta și zice către El: „Cum Tu, Care ești iudeu?” și celelalte [ce urmează].

Și vezi, cât era de cu luare-aminte femeia, căci, de se cuvenea a se păzi [feri], Domnului I Se cuvenea [a Se păzi, ca un iudeu], nu ei. Căci nu a zis că samarinenii nu au amestec cu iudeii, ci că iudeii pe samarineni nu-i primesc. Însă femeia nici așa nu tace, ci socotind că Domnul face lucru împotriva Legii, îndreptează ceea ce nu se face după Lege¹¹. Iar Hristos nu Se descopere pe Sine, până ce nu se va arăta mai înainte fapta cea bună a femeii. Iar după ce s-a adevărat fapta cea bună a femeii și cât este ea de cu luare-aminte și de cercătoare cu de-amănuntul, atunci, de aici [de acum], începe Domnul să vorbească cu dânsa cele mai înalte.

Căci: „Dacă ai fi știut darul lui Dumnezeu”, adică: „De ai fi știut ce dăruiește Dumnezeu și cum că veșnice și nesticăcioase [sunt acestea], și de M-ai fi știut și pe Mine, cum că Dumnezeu fiind, pot a-ți da ție acestea, «tu ai fi cerut» și ai fi luat «apă vie»”.

Iar darul [harul] Sfântului Duh „apă” îl spune a fi, pentru că și curățește și multă răcorire dă celor care îl primesc. Iar „apă” nu stătătoare, precum sunt cele de prin lacuri și puțuri puturoase și stricate, ci „vie”, adică izvorătoare, izbucnitoare, mișcătoare. Căci darul Duhului pururea mișcător către lucrul cel bun îl face pe suflet, „suișuri” pururea punând el, adică sufletul¹² (Psalm 83, 6). Acest fel de „apă” a băut [Apostolul] Pavel, „vie” și pururea mișcătoare, fiindcă pe cele dinapoi le uita și spre cele dinainte tindea (Filipeni 3, 14).

Și îi zice lui femeia: „Doamne”. Vezi, cum, îndată s-a depărtat de socoteala cea de rând [simplă] și multă cinste îi dă Lui, „Domn” numindu-L? Însă nu a ajuns ea la adâncul graiurilor lui Hristos, ci, într-un fel grăiește Acela, și altfel înțelege ea cele despre „apă”.

4, 12-15: Nu cumva ești Tu mai mare decât părintele nostru Iacov, care ne-a dat această fântână și el însuși a băut din ea și fiii lui și turmele¹³ lui? (13) Iisus a răspuns și i-a zis: Oricine bea din apa aceasta va înseta iarăși; (14) dar cel care va bea din apa pe care i-o voi da Eu nu va mai înseta în veac, căci apa pe care i-o voi da Eu se va face în el izvor de apă curgătoare

¹¹ Vezi: *Ieșire* 20, 3, 23; 22, 20; 23, 13; 34, 17; *Levitic* 19, 4; *Deuteronom* 4, 28-30; 5, 7; 6, 14; 11, 16, 28 etc.

¹² „Fericit este bărbatul al cărui ajutor este de la Tine, Doamne; suișuri în inima sa a pus, (7) în valea plângerii, în locul care i-a fost pus. Că binecuvântare va da Cel ce pune lege, (8) merge-vor din putere în putere, arăta-Se-va Dumnezeu dumnezeilor în Sion” (Psalm 83, 6-8).

¹³ În ediția de la 1805, în loc de „turmele”, se găsește „dobitoacele”.

spre viața veșnică¹⁴. (15) Femeia a zis către El: Doamne, dă-mi această apă ca să nu mai însetez¹⁵, nici să mai vin aici să scot.

(4, 14) Psalm 72, 25 / Isaia 12, 3 / Ieremia 17, 13 / Sirah 24, 23 / Ioan 6, 35; 7, 37-38 (4, 15) Ioan 6, 34

„Părinte” al ei îl face pe Iacov, în neamul cel bun al iudeilor înfingându-se pe sine [samarineanca]. Însă, vezi și priceperea [iscusința] femeii, cum îndată din osebirea apelor socotește și deosebirea acelor care le dau pe acestea. Căci zice: „Dacă apă de acest fel vei da, cu adevărat ești mai mare decât Iacov, cel care ne-a dat nouă apa aceasta”. Iar ceea ce zice: „și el însuși a băut din ea”, este laudă a dulceții [bunătății] apei, căci atât de mult îi plăcea izvorul acesta Patriarhului, încât „și el însuși a băut și fiii lui”. Iar aceea, că din ea „au băut și dobitoacele [turmele] lui”, este adevărată a îndestulării apei, căci zice: „Nu numai că este dulce [bună] apa – și atâta de dulce [bună], încât și Iacov bea dintr-înșă –, ci și multă – și atâta de multă, încât era îndestulătoare și mulțimii dobitoacelor Patriarhului”.

Iar după ce a zis femeia: „Nu cumva ești Tu mai mare decât părintele nostru?”, Domnul nu zice arătat, anume că: „Așa e, cu adevărat sunt mai mare”, ca să nu se pară că Se trufește, căci încă nu dăduse vreo arătare [adeverire] a puterii Sale. Iar prin cele ce spune, aceasta arată: „Cel care va bea din apa aceasta, va înseta, iar cel care va bea dintru apa Mea, nu va înseta. Pentru aceea, dacă te minunezi de Iacov, care a dat apa aceasta, cu mult mai vârtos trebuie să te minunezi de Mine, Care dau apa cea care e mult mai bună. Căci, ceea ce dau Eu, izvor de apă se face, care pururea și totdeauna se înmulțește”. Căci Sfinții nu atât cât primesc de la Dumnezeu, atâta și păzesc [mărginesc] până în sfârșit, ci numai semințe și începături ale lucrului celui bun primesc prin dar, apoi mai cheltuiesc și ei și le cresc, lucru pe care îl arată Domnul și prin pilda talanților (Matei 25, 14-30) și prin casa de oaspeți (Luca 10, 34). Căci acela care a luat „doi talanți”, a câștigat „alții doi” prin lucrare (Matei 25, 22). Și gazdei celeia care a primit pe cel rănit de tâlhari, i Se făgăduiește Domnul: „ce vei mai cheltui de la tine, Eu îți voi da” (Luca 10, 35).

Așadar, pe aceasta și aici o însemnează [Domnul]: „Dau cu adevărat «apă» [vie] celui care însetoșează, dar aceea pe care o dau Eu nu rămâne atâta, ci se revarsă «și se face izvor»”. Domnul i-a dat lui Pavel puțină „apă” – învățăturile lui Anania –, însă Pavel, pe acea puțină „apă” a

¹⁴ În ediția de la 1805, în loc de „apă curgătoare spre viața veșnică”, se găsește „apă sălțătoare întru viață veșnică”, având următoarea notă: [1805] Adică izvorătoare „întru viață veșnică”, pentru că dă viață veșnică (după Zigaben).

¹⁵ În ediția de la 1805, în loc de „însetez”, se găsește „însetoșez”.

învățăturilor Ananiei, „izvor” o a arătat, încât de la Ierusalim și până în Iliric au ajuns curgerile acestui „izvor”.

Dar, femeia cum se află oare către acestea? Cu adevărat, încă cu înțelegere de rând [simplă], căci socotește că graiurile [Domnului] sunt pentru apa simțită. Însă arată ea și o oarecare sporire, căci mai înainte nu se dumirea – fiindcă graia: „De unde ai apa vie?” (Ioan 4, 11) –, iar acum, fără de îndoială primind cuvântul, zice: „Dă-mi această apă”.

Și se pare că această femeie este mai pricepută [mai cu iscusință] decât Nicodim. Căci acela, nenumărate [lucruri] de acest fel auzind, zicea: „Cum pot să fie acestea?” (Ioan 3, 9), iar aceasta începe acum a trece cu vederea chiar și fântâna lui Iacov. Căci spunea: „De ai acest fel de apă, «dă-mi» și «nu voi mai veni aici ca să scot»”. Vezi, cum ea L-a ales mai mult pe Domnul, decât pe Iacov?

4, 16-22^a: Iisus i-a zis: Mergi și cheamă pe bărbatul tău și vino aici. (17) Femeia a răspuns și a zis: N-am bărbat. Iisus i-a zis: Bine ai zis că nu ai bărbat, (18) căci cinci bărbați ai avut și cel pe care îl ai acum nu-ți este bărbat¹⁶. Aceasta adevărat ai spus. (19) Femeia I-a zis: Doamne, văd că Tu ești Prooroc. (20) Părinții noștri s-au închinat pe acest munte, iar voi ziceți că în Ierusalim este locul unde trebuie să ne închinăm. (21) Și Iisus i-a zis: Femeie, crede-Mă că vine ceasul¹⁷ când nici pe muntele acesta, nici în Ierusalim nu vă veți închina Tatălui. (22) Voi vă închinați căruia nu știți; noi ne închinăm Căruia știm

(4, 16) Ioan 6, 35

(4, 19) Luca 7, 16; 24, 19 / Ioan 6, 14; 9, 17 (4, 20) Deuteronom 12, 5-11; 16, 6 / Judecători 9, 7 / 3 Regi 8, 29; 9, 3 / 4 Regi 17, 33 / 2 Paralipomena 7, 12 (4, 21) Sofonie 2, 11 / Maleahi 1, 11 / 1 Timotei 2, 8 (4, 22) Facere 12, 3 / 4 Regi 17, 26, 29, 41 / Isaia 2, 3 / Romani 9, 5 / Evrei 7, 14

„Mergi și cheamă pe bărbatul tău” – căci fiindcă o vedea pe dânsa că stă cu hotărâre ca să ia și îl silea pe El ca să-i dea, îi zice Domnul: „Cheamă pe bărbatul tău”, ca și cum ar fi arătat că: „Se cuvine ca și acela să fie părtaş cu tine darului acestuia al Meu”.

Iar aceea, sărguindu-se atât a se tăinui, cât și a lua [„apa cea vie”], zice: „N-am bărbat”. Iar de aici Domnul, descoperindu-și prin proorocie

¹⁶ [1805] Pricină luând Domnul, proorocește și o vădește pe ea, încât și pe cei arătați și după Lege bărbați ai ei îi numără și pe cel de acum ascuns și afară de Lege, îl descoperă. Căci „cinci bărbați” a avut unul după altul, în chip arătat, căci acest lucru nu era oprit. Iar cel de al cincilea murind, de atunci nimeni nu a mai voit să o ia pe ea de femeie, în chip arătat. Însă ea, nesuferind pofta, îl avea întru ascuns pe cel care se împreuna cu dânsa. Deci, cei cinci, au fost bărbați ai ei pentru că erau arătați, iar cel care atunci se împreuna cu dânsa, nu a fost bărbat al ei, pentru că era întru ascuns (după Zigaben).

¹⁷ În ediția de la 1805, în loc de „crede-Mă că vine ceasul”, se găsește „crede Mie că va veni vremea”.

puterea Sa și pe cei mai dinainte ai ei bărbați îi numără și pe cel care acum se tănuia, îl vădește.

Dar, oare, nu i-a căzut ei greu auzind acestea? Sau, oare, L-a lăsat pe El și a fugit? Nicidecum. Ci, mai vârtos [cu prisosință] minunându-se și stăruind mai mult, zice: „Doamne, văd că tu ești Prooroc”. Și pentru dogme [învățătură] dumnezeiești Îl întreabă pe Dânsul, nu pentru lucruri ale vieții acesteia – adică pentru sănătatea trupului, sau pentru bani –, atâta de iubitor de înțelepciune și de plecat către fapta cea bună avea sufletul.

„Așadar, cum este? Părinții noștri în muntele acesta s-au închinat” – iar acestea le spune ea pentru Avraam, căci întru acel munte se zicea să-l fi adus el pe Isaac spre jertfă¹⁸ – „deci, cum voi ziceți că în Ierusalim se cade a se închina?” Văzut-ai cum s-a făcut ea mai înaltă [cu înțelegerea]? Căci aceea care cu puțin mai înainte se îngrijea de a nu fi supărată de sete, acum întreabă cele pentru dogme [învățătură].

Pentru aceasta și Hristos, văzând priceperea [iscusința] femeii, această nedumerire a ei n-o dezleagă, pentru că nu era de nevoie, ci altă dogmă [învățătură] mai mare îi descoperă, pe care nici lui Nicodim, nici lui Natanail nu i-a descoperit-o. Căci zice: „Va veni vremea, când nici în Ierusalim, nici aici, nu vă veți închina lui Dumnezeu. Căci tu, te silești să le arăți pe cele ale samarinenilor mai cinstite decât pe cele ale iudeilor, iar Eu îți zic ție, că nici acestea, nici acelea nu sunt de cinste, ci o alta oarecare așezare [rânduială] va fi mai bună decât amândouă acestea. Însă și așa, pe iudei mai cinstiți decât pe voi, samarinenii, îi arăt. Căci voi, samarinenii, «vă închinați căruia nu știți», iar noi iudeii «Căruia știm»”. Și El Se numără dimpreună cu iudeii, pentru că grăiește după a femeii părere, căci ea Îl socotea pe Dânsul ca un Prooroc iudeu, și pentru aceasta zice Domnul: „Noi ne închinăm”.

Dar, cum „nu știau” samarinenii, „căruia” se închinau? Tocmai fiindcă socoteau ei că Dumnezeu poate fi cuprins într-un loc. Din această pricină și în vremea când îi mâncau pe ei lei – precum mai sus s-a zis¹⁹ – trimițând, au vestit împăratului asirienilor că Dumnezeuul locului aceluia nu-i primește

¹⁸ Sfânta Scriptură spune așa: „Și Dumnezeu i-a zis [lui Avraam]: «Ia pe fiul tău, pe Isaac, pe singurul tău fiu, pe care-l iubești, și du-te în pământul Moria și adu-l acolo ardere de tot pe un munte, pe care ți-l voi arăta Eu!»” (Facere 22, 2) „Solomon a început să înalțe templul Domnului în Ierusalim, pe muntele Moria, unde Se arătase Domnul lui David, tatăl său, și pe locul pe care-l pregătise David, în aria lui Ornan Iebuseul” (2 Paralipomena 3, 1). E cu putință ca această confuzie dintre muntele Moria și muntele Samariei (Somor) să fi fost îndătinată printre samarineni tocmai din pricina necunoașterii Scripturilor.

¹⁹ Vezi tălcuirea de la Ioan 4, 5-6^a.

pe dânsii²⁰ (4 Regi 17, 25-26). Drept aceea, au și rămas pentru multă vreme, cinstindu-i pe idoli, iar nu pe Însuși Dumnezeu. Iar iudeii erau slobozi de aceasta socotință [cugetare], și Dumnezeu al tuturor pe Dânsul Îl știau, cu toate că, nu toți.

4, 22^b: Pentru că mântuirea din iudei este.

(4, 22) Facere 12, 3 / 4 Regi 17, 26, 29, 41 / Isaia 2, 3 / Romani 9, 5 / Evrei 7, 14

Îndoită înțelegere [două înțelesuri] ne dă nouă acest cuvânt: ori că în lume bunățile au fost [au venit] de la „iudei” – „Căci a-L ști pe Dumnezeu și a-i defăima pe idoli, de acolo a avut începutul [începătura], precum și toate celelalte dogme [învățături]; încă și însăși această închinăciune a voastră a samarinenilor, cu toate că nu drept [se săvârșește], de la «iudei» și-a avut începutul” –, ori „mântuire” numește Domnul Venirea Sa, Care „din iudei a fost”.

Încă este cu puțință și pe Însuși Domnul a-L înțelege „mântuire”²¹, Care a fost „din iudei”, după trup.

4, 23-24: Dar vine ceasul și acum este, când adevărații închinători se vor închina Tatălui în duh și în adevăr, că și Tatăl astfel de închinători Își dorește. (24) Duh este Dumnezeu și cei ce I se închină trebuie să I se închine în duh și în adevăr²².

(4, 24) 2 Corinteni 3, 17 / Filipeni 3, 3

„Cu toate că noi, iudeii, cu chipul [felul] închinării vă întrecem pe voi, samarinenii, însă și cele ale iudeilor sfârșit vor avea [se vor sfârși] de acum. Căci, nu numai locurile se vor schimba, ci și chipul [felul] slujirii lui Dumnezeu. Și acestea lângă uși au sosit și acum sunt [se fac], pentru că nu multă vreme vor zăbovi”, precum [sunt] cele care s-au zis de Prooroci (Iezechiil 21, 24-27; Daniil 9, 27; Maleahi 3, 18-20).

Iar „adevărați închinători” îi numește pe cei care după legea [rânduiala] Lui petrec, care nu într-un loc Îl hotărnicesc pe Dumnezeu, precum samarinenii, sau nu cu slujbă trupească Îi slujesc Lui, precum iudeii, ci „cu duhul și cu adevărul”, adică prin suflet, prin curățirea minții. Căci,

²⁰ „Dar fiindcă la începutul viețuirii lor acolo ei nu cinsteau pe Domnul, de aceea Domnul a trimis asupra lor lei care-i omorau. (26) Atunci s-a spus regelui Asiriei, zicând: «Popoarele pe care tu le-ai strămutat și le-ai așezat prin cetățile Samariei nu cunosc legea Dumnezeului a celui țări și de aceea El trimite asupra lor lei și iată aceștia le omoară, pentru că ele nu cunosc legea Dumnezeului a celui țări.» (4 Regi 17, 25-26).

²¹ Vezi și tâlcuirea Sfântului Teofilact de la Matei 1, 1^b.

²² În ediția de la 1805, versetele 23-24 sunt: „Ci va veni vremea și acum este, când închinătorii cei adevărați se vor închina Tatălui cu duhul și cu adevărul. Că Tatăl acest fel caută să fie cei ce se închină Lui. (24) Duh este Dumnezeu și cei ce se închină Lui, cu duhul și cu adevărul se cade să se închine”.

fiindcă „duh este Dumnezeu”, adică fără de trup, nu se cade să l se închine Lui trupește, ci „cu duhul”, adică cu sufletul. Căci aceasta înseamnă „cu duhul”, pentru că și duh și fără de trup este sufletul.

Dar, fiindcă mulți se par că l se închină Lui cu sufletul, însă nu au socoteală [cugetare] dreaptă pentru Dânsul – precum ereticii –, pentru aceasta a adăugat: „și cu adevărul”. Căci se cade și cu mintea a se închina lui Dumnezeu, dar și a avea socoteală [cugetare] adevărată pentru Dânsul.

Și, poate, va zice cineva că pe cele două părți ale filosofiei noastre le însemnează [arată] aici – lucrarea și videnia [vederea dumnezeiască]²³ – prin cele două: „cu duhul și cu adevărul”. Adică, prin ceea ce zice „cu duhul”, însemnează [arată] partea cea lucrătoare, „căci câți de Duhul lui Dumnezeu se poartă [sunt mânați]” (*Romani 8, 14*), omoară lucrările trupului, după cum zice Dumnezeiescul Apostol (*Romani 8, 5-13*); și iarăși: „trupul pofteste împotriva duhului, și duhul împotriva trupului” (*Galateni 5, 17*) – întrucât fapta bună cea lucrătoare o însemnează prin ceea ce zice: „cu duhul”. Iară prin ceea ce zice: „cu adevărul” [arată] partea cea văzătoare. Iar acestea și [Sfântul] Pavel le grăiește, atunci când

²³ Sfântul Isaac Sirul ne tâlcuiește ce este „videnia” și care este felul lucrării ei: „Cunoașterea care se mișcă în cele văzute sau în simțuri, și urmărește înșiruirea lor, se numește naturală. Iar cea care se mișcă în planul celor gândite (inteligibile) și prin mijlocirea lor în firile celor netrupești se numește duhovnicească, deoarece ea primește simțirea în duh și nu în simțuri. Și acestea două se ivesc în suflet dinafară, pentru cunoașterea lor. Iar cea care se produce în planul dumnezeiesc, se numește mai presus de fire și e mai degrabă necunoscută și mai presus de cunoaștere. Vederea (contemplarea) acesteia n-o primește sufletul dintr-un conținut din afara lui, ca pe primele două, ci ea se arată și se descoperă din cele din lăuntru sufletului, în chip nematerial, deodată și pe neașteptate. Pentru că «*Împărăția lui Dumnezeu este în lăuntru vostru*» (*Luca 17, 21*). Ea nu se nădăduiește pe temelii unor chipuri, nici nu vine prin judecăți pe temelii cuvântului lui Hristos și prin păzirea lui, ci se descoperă din lăuntru chipului cugetării celei ascunse, fără o cauză anumită, fără o cercetare a lui. Pentru că cugetarea nu află în ea vreo materie. *Tâlcuirea acestora*: Cea dintâi cunoaștere se naște din cercetarea continuă și din învățătura sârguincioasă; a doua, din buna viețuire și din cugetarea credincioasă; iar a treia s-a rânduit numai pe seama credinței. Pentru că în ea încetează cunoștința și faptele iau sfârșit și întrebuițarea simțurilor ajunge de prisos. Deci pe cât se coboară cunoștința între aceste hotare, pe atâta se cinsteste. Și cu cât se coboară mai mult, cu atât se cinsteste mai mult. Și când ajunge la pământ și la cele pământești, cunoștința stăpânește peste toate și în afară de ea orice lucru este neluat în seamă și zadarnic. Iar când sufletul își înalță vederea în sus și-și desfășoară înțelesurile în cele cerești și dorește cele ce nu pot fi văzute cu ochii și nu sunt în puterea trupului, atunci toate se susțin prin credință. Fie ca Domnul Iisus Hristos să ne-o dăruiască nouă pe aceasta și să fie binecuvântat în vecii vecilor! Amin” (*Filocalia românească, Cuvântul LXVI: Despre alte chipuri și înțelesuri ale cunoașterii de diferite feluri*, vol. 10, ed. IBMBOR, București, 1981, pp. 339-341).

zice²⁴: „în azimele curăției” – care înseamnă [arată] cele ale neprihănirii vieții, adică ale părții celei lucrătoare – „și ale adevărului” (1 Corinteni 5, 8) – adică ale părții celei văzătoare. Căci partea cea văzătoare, întru adevărul cuvântului celui dogmaticesc se îndeletnicește.

Și întru alt chip [fel, înțeleg]: fiindcă samarinienii îl hotărâneau pe Dumnezeu într-un loc și ziceau că în locul acela se cade a se închina, iar iudeii toate cu preînchipuire le săvârșeau și [în chip] umbros, pentru aceasta ceea ce zice „cu duhul”, spre osebirea samarinienilor o spune, întrucât cele grăite să aibă această înțelegere: „Voi samarinienii, oarecare slujire cuprinsă [mărginită, hotărânică, îngrădită] într-un loc aduceți lui Dumnezeu, însă «adevărații închinători», nu vor aduce slujire cuprinsă [hotărânică] într-un loc, căci «cu duhul» vor sluji, adică și cu mintea, dar și cu sufletul. Însă nici nu se vor închina ca iudeii, cu preînchipuire și [în chip] umbros, ci «cu adevărul», fiindcă obiceiurile și păzirile [rânduilele] cele iudaicești se vor strica [nu vor dăinui]”.

Încă, poate, pentru că Legea cea iudaicească fiind înțeleasă după slovă [literă] era preînchipuire și umbră, spre osebirea de slovă [literă] este pusă aceasta – „cu duhul”, căci nu mai petrece [lucrează] întru noi Legea slovei [literei], ci cea a Duhului, „căci slova [litera] omoară, iar Duhul face viu” (2 Corinteni 3, 6). Iar spre osebirea de preînchipuirea și umbra acesteia – „cu adevărul”.

Deci, zice Domnul: „Va veni vremea», iar mai vârtos [cu prisosință] «și acum este» vremea Venirii Mele – adică a Venirii celei cu trup –, când «adevărații închinători» nu se vor închina nici ca samarinienii într-un loc, ci în tot locul, «cu duhul»” – însă nu în chip trupesc aducând închinăciune, precum și Pavel zice: „Căruia îi slujesc cu duhul meu” (Romani 1, 9) – „nici ca iudeii nu vor aduce slujire preînchipuitoare și umbroasă și arătătoare ale celor ce aveau [urmu] să fie, ci adevărată [«cu adevărul»] și care nimic umbros nu are”.

Căci „acest fel” de „închinători” Dumnezeu „caută”: fiindcă [El] „duh este” – duhovnicești, și fiindcă Adevăr este²⁵ – „adevărați”²⁶.

²⁴ „Curățiți aluatul cel vechi, ca să fiți frământătură nouă, precum și sunteți fără aluat; căci Paștile nostru Hristos S-a jertfit pentru noi. (8) De aceea să prăznuim nu cu aluatul cel vechi, nici cu aluatul răutății și al viclesugului, ci cu azimele curăției și ale adevărului” (1 Corinteni 5, 7-8).

²⁵ Vezi Ioan 1, 17; 14, 6; 16, 13; 17, 17 etc.

²⁶ Pentru rugăciunea săvârșită întru adevăr, Cuviosul Petru Damaschinul ne învață astfel: „Diavolul, pierzând cunoștința lui Dumnezeu prin nerecunoștință și mândrie, a ajuns cu necesitate neștiutor. De aceea nu poate ști de la sine ce să facă, ci vede pe

4, 25-27: **I-a zis femeia: Știm că va veni Mesia, Care Se cheamă Hristos; când va veni, Acela ne va vesti nouă toate. (26) Iisus i-a zis: Eu sunt, Cel Ce vorbesc cu tine. (27) Dar atunci au sosit ucenicii Lui. Și se mirau că vorbea cu o femeie. Însă nimeni n-a zis: Ce o întrebî?, sau: Ce vorbești cu ea?**²⁷

(4, 27) Isaia 2, 4

De unde „știa” femeia că „va veni Mesia, Care Se cheamă Hristos”? Din Scripturile lui Moise. Căci am apucat de am zis mai înainte [în tâlcuire²⁸] că samarinenii au primit cele cinci cărți ale lui Moise²⁹. Așadar, fiindcă au primit cărțile lui Moise, dintru acelea „știau” proorociile cele pentru Hristos și cum că este Fiu al lui Dumnezeu. Căci aceea care zice:

Dumnezeu ce face ca să ne mântuiască și din aceasta învață viclenia și se silește să facă cele asemănătoare spre pierzania noastră. Deoarece urăște pe Dumnezeu și nu poate să se războiască cu El, se războiește cu noi care suntem după chipul Lui, închipuindu-și că prin aceasta înfrânge pe Dumnezeu. Iar pe noi ne află ascultători de voia lui, cum zice Sfântul Ioan Gură de Aur: «Căci văzând că Dumnezeu a făcut pe Eva spre ajutor lui Adam, a făcut-o diavolul ajutoare în neascultare și cădere. A dat Dumnezeu poruncă ca, păzind-o Adam, să-și păzească amintirea unor așa de mari daruri și să mulțamească pentru ele Binefăcătorului. Iar diavolul a făcut ca porunca însăși să fie pricina de neascultare și de moarte. Și a ridicat împotriva Proorocilor, prooroci mincinoși; împotriva Apostolilor, apostoli mincinoși; împotriva Legii, fărădelegea; împotriva virtuții, păcatele; împotriva poruncilor, calcările; împotriva a toată dreptatea, ereziile urăciunii». Și iarăși, văzând pe Hristos că Se coboară pentru bunătatea cea mai deplină la Sfinții ucenici și la Cuvioșii Părinți, arătându-Se fie prin Sine, fie prin Înger, fie pe altă cale negrăită, precum a zis, a început diavolul să arate unora amăgiri multe spre pierzanie. De aceea au scris Părinții înzestrați cu darul deosebirii că nu trebuie primite unele ca acestea. Căci acela se silește să amăgească și în privința aceasta, fie prin niscai chipuri, fie prin vreo lumină, fie prin foc, fie prin altă amăgire, în vremea somnului sau în chip sensibil. Iar de primim acestea facem mintea ca, din închipuirea proprie și din neștiința cea mai de pe urmă, să își zugrăvească niscai figuri sau culori, ca să creadă că este vreo arătare a lui Dumnezeu sau vreun Înger. Ba, deseori, arată în vis sau în chip sensibil și draci biruiți, zice-se, și încearcă, simplu grăind, orice meșteșugire pentru pierderea noastră, când ascultăm de el. Dar diavolul, făcând acestea, își pierde nădejdea dacă, precum zic Sfinții Părinți, în vremea rugăciunii ne facem mintea fără formă, fără chip, fără culoare, neprimind nimic, fie că e lumină, fie foc, fie altceva, ci ne închidem cugetul cu toată puterea numai în cuvintele scrise. Căci cel ce se roagă numai cu gura se roagă aerului, nu lui Dumnezeu, fiindcă Dumnezeu ia seama la minte nu la gură. Deci oamenii «trebuie să se închine lui Dumnezeu în duh și în adevăr» sau cum s-a spus «vreau să vorbesc cinci cuvinte cu mintea mea, decât zece mii cu limba» (1 Corinteni 15, 19)» (Filocalia românească, vol. 5, ed. Humanitas, București, 2001, pp. 39-40).

²⁷ În ediția de la 1805, în loc de „Ce o întrebî?, sau: Ce vorbești cu ea?”, se găsește „Ce cauți?, sau: Ce grăiești cu ea?”

²⁸ Vezi tâlcuirea de la Ioan 4, 5-6.

²⁹ Adică Pentateuhul alcătuit din cărțile: Facerea, Ieșirea, Leviticul, Numerii și Deuteronomul.

„Să facem om” (*Facere 1, 26*), arată că s-a zis de Tatăl ca și către Fiul. Încă și Cel Care vorbea cu Avraam în cort – Fiul era (*Facere 18, 9-10, 13-14*). Și Iacov, proorocind pentru Dânsul, spune că: „Nu va lipsi cârmuitor din Iuda, până când va veni Acela, Căruia este rânduit”³⁰ (*Facere 49, 10*). Încă și însuși Moise zice: „Prooroc va ridica Domnul din frații voștri, ca și mine, pe Acela să-L ascultați” (*Deuteronom 18, 15*). Și multe altele propovăduiesc Venirea lui Hristos. Așadar pentru aceasta zice femeia: „Știu că va veni Mesia”.

Iar Domnul de aici [de acum] I Se descoperă ei pe Sine Însuși, fiindcă așa cerea urmarea [continuarea] cuvântului. Iar de ar fi zis, îndată, dintru început: „Eu sunt Hristos”, nici pe femeie nu ar fi plecat-o, și s-ar fi părut că este și oarecare însărcinător [împovărat] și trufaș. Iar acum, după ce câte puțin a ridicat-o pe dânsa spre a-și aduce aminte de așteptarea [Venirii] lui Hristos, așa de aici Se descoperă pe Sine Însuși.

Dar, pentru care pricină iudeilor, care adeseori întrebau: „Spune nouă, de ești Tu Hristosul?” (*Ioan 10, 24; Matei 26, 63; Marcu 14, 61; Luca 23, 39*), nu S-a descoperit pe Sine, iar femeii îi spune? Acelora nimic nu le spune, pentru că nu Îl întrebau ca să se învețe, ci, ca mai mult să-L năpăstuiască (*Ioan 10, 24-39*), iar acesteia [femeii], fiindcă era cu bună cunoștință, arătat pe Sine Însuși Se descoperă. Căci cu minte și cuget curat și poftind [jinduind] să se învețe adevărul, întreba. Și adevărit este lucrul din cele de pe urmă, căci după ce a auzit nu numai ea a crezut, ci și pe alții la credință i-a vânat și pretutindeni [în tot locul] femeia se vede a fi și cercătoare cu de-amănuntul și credincioasă³¹.

Iar după ce de aici [acum] s-a săvârșit vorba cea cu femeia, și învățătura [cea pentru ea], în bună vreme, au venit ucenicii. Și se minunau ei de smerenia Lui, căci fiind El atâta de slăvit și vestit la toți, suferea [îngăduia,

³⁰ În ediția 1988 a *Sfintei Scripturi*, aici avem: „Nu va lipsi sceptru din Iuda, nici toiag de cârmuitor din coapsele sale, până ce va veni Împăciuitorul, Căruia se vor supune popoarele” (*Facere 49, 10*).

³¹ Această femeie samarineancă, pe nume Fotinia, s-a învrednicit de moarte mucenicească pentru Mântuitorul Hristos și este cinstită de Biserica noastră ca Sfântă Mare Muceniță. După Înălțarea Domnului la Cer și după Pogorârea Sfântului Duh în Ziua Cincizecimii (Rusaliiilor), a fost botezată de către Sfinții Apostoli dimpreună cu doi fii ai ei și cu cinci surori. Apoi cei nou botezați s-au făcut următori Apostolilor și au propovăduit credința întru Hristos din loc în loc și din țară în țară, întorcându-i pe mulți din cei care slujeau idolilor și făcându-i creștini. Fiii Sfintei Fotinia sunt Iosie și Fotin, iar surorile ei – Anatolia, Fota, Fotida, Paraschiva și Chiriachia. În vremea lui Nero, toți opt s-au săvârșit la Roma, cu moarte mucenicească. Prăznuirea lor se săvârșește în fiecare an în ziua de 26 februarie.

răbda] cu atâta pogorâre ca să vorbească cu o femeie săracă și samarineancă. Și măcar că se minunau ei, însă nu îndrăznesc să întrebe pentru ce vorbește cu dânsa, atâta erau ei de supuși și păzeau evlavia cea cuviincioasă ucenicilor către [pentru] Învățătorul. Dar, deși uneori se arată că ucenicii îndrăznesc – precum atunci când Ioan cade pe pieptul Domnului (*Ioan 13, 23, 25*); atunci când se apropie și zic: „Cine este mai mare?” (*Matei 18, 1*); când fiii lui Zevedeu se roagă ca „unul de-a dreapta și altul de-a stânga” să șadă (*Marcu 10, 37*) –, însă pe acelea le cearcă, ca pe unele care le erau cuviincioase și se arătau a le fi lor atunci de nevoie. Iar aici, deoarece nefiindu-le lor de folos să cerce ceea ce nu le era nicidecum de nevoie, pentru aceasta nu uneltesc [folosesc, întrebunțează] îndrăzneala, ca una care nu avea vreme cuviincioasă.

4, 28-30: Iar femeia și-a lăsat găleata³² și s-a dus în cetate și a zis oamenilor: (29) **Veniți de vedeți un om care mi-a spus toate câte am făcut. Nu cumva acesta este Hristosul?** (30) **Și au ieșit din cetate și veneau către El.**

Atâta de mult s-a aprins femeia la inimă dintru cele grăite [de Domnul], încât și „găleata [ciutura] a lăsat-o”, atât de îndegrabă a ales mai mult „apa” lui Hristos (*Ioan 4, 14*), decât fântâna lui Iacov! Pentru aceasta, Apostol se face, aleasă fiind [pentru această slujire] de credința ceea ce a cuprins inima ei, și cetatea toată întreagă o învață și o trage, zicând: „**Veniți de vedeți un om care mi-a spus toate câte am făcut**”. Cu adevărat, când se va învăția sufletul de foc dumnezeiesc, la nimic din cele de pe pământ nu caută – nici la rușine, nici la necinste. Căci, iată că și aceasta nu se rușinează, vădindu-și lucrurile sale, ci zice: „**Care mi-a spus toate câte am făcut**”. Măcar că putea și în alt chip [fel] să zică: „Veniți, de vedeți Prooroc propovăduind”. Însă nu zice așa, ci defaimă slava sa, și numai spre a propovădui adevărul ia aminte.

Și nu zice în chip hotărâtor [hotărnicitor]: „Acesta este Hristos”, ci: „**Nu cumva acesta este Hristosul?**”, fiindcă voia ca apoi să îi ia chiar pe aceia împreună-hotărâtori și mai cu lesnire [ușurință] să facă primit cuvântul. Căci, de ar fi hotărât [hotărnicit] că Acesta este Hristos, poate s-ar fi și împotrivit vreunii, iar hotărârea [hotărnicirea] ei, ca pe a uneia care era defăimată, nu ar fi primit-o.

Iar unii au înțeles că acei „**cinci bărbați**” (*Ioan 4, 18*) ai samarineencei sunt cele cinci Cărți [*Pentateuhul*], pe care numai pe acelea le primea samarineanca. Și-i zice Domnul: „**Acela pe care îl ai acum**», adică al Meu

³² În ediția de la 1805, în loc de „găleată”, se găsește „ciutura”.

cuvânt, pe care «acum» de la Mine îl primești, «nu-ți este ție bărbat». Căci încă nu te-ai însoțit cu a Mea – a lui Iisus – învățătură”.

Dar, încă, ar fi putut zice cineva că și spre a închipui firea omenească poate fi înțeleasă „samarineanca” (*Ioan 4, 9*). Căci firea noastră, mai demult în „munte”³³ locuia (*3 Regi 16, 24*), adică în mintea cea plină de dumnezeiescul dar, căci mai înainte de a greși Adam, cu toate dumnezeieștile daruri era împodobit. Pentru că Adam și Prooroc era, căci după ce s-a sculat din somn, cele pentru facerea femeii și pentru dragostea bărbatului către dânsa le-a arătat [le-a proorocit]. Căci a zis: „Aceasta e os din oasele mele” și că pentru femeie „va lăsa omul pe tatăl său și pe mama sa” (*Facere 2, 23-24*).

Și a fost firea noastră în „muntele” acesta – adică în mintea cea înaltă –, însă după ce a greșit lui Dumnezeu³⁴ (*4 Regi 17, 7-12*), a fost dusă în robie și

³³ „Și a cumpărat Omri muntele Samariei de la Șemer, cu doi talanți de argint și a zidit pe acest munte o cetate și a numit cetatea pe care o zidise Samaria, după numele lui Șemer, stăpânul muntelui Samariei” (*3 Regi 16, 24*).

³⁴ În continuare, Sfântul Teofilact se folosește de tâlcul celor petrecute la întemeierea Samariei și care sunt descrise la *4 Regi cap. 17*. Pentru o mai bună înțelegere, așezăm în continuare acest capitol: (1) În anul al doisprezecelea al lui Ahaz, regele Iudei, a fost făcut rege în Samaria peste Israil, Osea, fiul lui Ela și a domniit nouă ani. (2) El a făcut lucruri rele în ochii Domnului, dar nu ca regii lui Israil, care au fost înainte de el. (3) Împotriva lui s-a ridicat Salmanasar, regele Asiriei, și a ajuns Osea supusul acestuia și-i plătea bir. (4) Dar regele Asiriei a simțit necredincioșia lui Osea, căci acesta trimisese robi la So, regele Egiptului, și nu plătise bir regelui Asiriei în fiecare an. De aceea regele Asiriei l-a luat legat și l-a aruncat în închisoare. (5) Apoi regele Asiriei a năvălit asupra țării întregi și a mers și la Samaria și a ținut-o împresurată trei ani. (6) Iar în anul al zecelea al lui Osea, regele Asiriei a luat Samaria și a strămutat pe israeliții în Asiria și i-a așezat în Halach și în Habor, lângă râul Gozan, în cetățile Mediei. (7) Când fiii lui Israil au început a păcătui înaintea Domnului Dumnezeuului lor, Care îi scosese din pământul Egiptului și de sub mâna lui Faraon, regele Egiptului, și s-au apucat să cinstească dumnezeii altora; (8) când au început ei să se poarte după obiceiurile popoarelor pe care le alungase Domnul de la fața fiilor lui Israil și după obiceiurile regilor lui Israil, făcând cum făceau aceștia; (9) când au început fiii lui Israil a face fapte neplăcute Domnului Dumnezeuului lor, zidindu-și înălțimi prin toate târgurile lor, de la turnul de strajă, până la cetatea întărită, (10) și așezând idolii și chipurile Astartei pe tot dealul înalt și sub tot pomul umbros; (11) și când s-au apucat să săvârșescă tămâieri pe toate înălțimile, ca popoarele pe care le izgonise Domnul de la ei și să facă fapte urâte, care mâniaseră pe Domnul (12) slujind idolilor de care Domnul le zisese: „Să nu faceți aceasta”, (13) atunci Domnul a dat mărturie împotriva lui Israil și a lui Iuda prin toți Proorocii Săi, prin toți văzătorii, zicând: „Întoarceți-vă din căile voastre cele rele și păziți poruncile Mele, așezămintele Mele și toată învățătura pe care Eu am dat-o părinților voștri și pe care v-am dat-o și vouă prin Prooroci, robii Mei”. (14) Dar ei n-au ascultat, ci și-au învățat cerbicia, ca și părinții lor care nu crezuseră în Domnul Dumnezeuului lor (15) și au disprețuit poruncile Lui și legământul

Lui, pe care-l încheiase El cu părinții lor și descoperirile Lui, cu care El îi deșteptase și au umblat după idoli și au ajuns netrebnci, purtându-se ca popoarele cele dimprejur de care Domnul le zisese să nu se poarte ca ele; (16) și au părăsit toate poruncile Domnului Dumnezeuului lor și au făcut chipurile turnate a doi viței și au așezat Așere și s-au închinat la toată oștirea cerului și au slujit lui Baal; (17) și au trecut pe fiii lor și pe fiicele lor prin foc, au ghicit și au vrăjit și s-au apucat să facă lucruri netrebncice în ochii Domnului și să-L mânie. (18) Atunci S-a mânaiat Domnul tare pe israeliți și i-a lepădat de la fața Sa, și n-a mai rămas decât seminția lui Iuda. (19) Dar nici Iuda n-a păzit poruncile Domnului Dumnezeuului său și s-a purtat după obiceiurile israeliților, cum Se purtau aceștia. (20) Și Și-a întors Domnul fața de la toți urmașii lui Israil și i-a smerit dându-i în mâinile jefuitorilor și în sfârșit i-a lepădat de la fața Sa. (21) Căci israeliții se dezbinaseră de la casa lui David și făcuseră rege pe Ieroboam, fiul lui Nabat; Ieroboam a abătut pe israeliți de la Domnul și i-a băgat în păcat mare. (22) Și au umblat fiii lui Israil în toate păcatele lui Ieroboam, câte făcuse acesta și nu s-a depărtat de la ele, până când n-a lepădat Domnul pe Israil de la fața Sa, cum zisese prin toți Proorocii, robii Săi. (23) Și a fost strămutat Israil din pământul său în Asiria, unde se află până în ziua de astăzi. (24) După aceea regele Asiriei a adunat oameni din Babilon, din Cuta, din Ava, din Hamat și din Sefarvaim și i-a așezat prin cetățile Samariei în locul fiilor lui Israil. Aceștia au stăpânit Samaria și au început a locui prin cetățile ei. (25) Dar fiindcă la începutul viețuirii lor acolo ei nu cinsteau pe Domnul, de aceea Domnul a trimis asupra lor lei care-i omorau. (26) Atunci s-a spus regelui Asiriei, zicând: „Popoarele pe care tu le-ai strămutat și le-ai așezat prin cetățile Samariei nu cunosc legea Dumnezeuului acelei țări și de aceea El trimite asupra lor lei și iată aceștia le omoară, pentru că ele nu cunosc legea Dumnezeuului acelei țări”. (27) Iar regele Asiriei a poruncit și a zis: „Trimiteți acolo pe unul din preoții pe care i-ați adus de acolo, ca să se ducă să trăiască acolo și să-i învețe legea Dumnezeuului acelei țări”. (28) Atunci a venit unul din preoții cei ce fuseseră aduși din Samaria și a locuit în Betel și i-a învățat cum să cinstească pe Domnul. (29) Afară de acestea, fiecare popor și-a mai făcut și dumnezeii săi și i-a pus în capiștile de pe înălțimi pe care le făcuseră samarinenii; fiecare popor în cetatea sa în care trăia. (30) Căci babilonenii și-au făcut pe Sucot-Benot, cutilenii și-au făcut pe Nergal, hamatienii și-au făcut pe Așima, (31) avenii și-au făcut pe Nivhaz și Tartac, iar sefarvaimii își ardeau pe fiii și pe fiicele lor cu foc în cinstea lui Adramelec și Anamelec, zcii lor. (32) Cinsteau însă și pe Domnul și și-au făcut dintre ei preoți pentru înălțimi și aceștia slujeau la ei, în capiștile de pe înălțimi. (33) Dar ei cinsteau pe Domnul și slujeau zeilor săi după obiceiul popoarelor din mijlocul cărora fuseseră aduși. (34) Așa urmează ei până în ziua de astăzi, după obiceiurile lor cele de la început; de Domnul nu se tem și nu urmează după așezămintele, după rânduielile, după legea și după poruncile pe care le-a poruncit Domnul fiilor lui Iacov, căruia îi dăduse numele de Israil și cu ai cărui urmași încheiase legământ și le poruncise așa: „Să nu cinstiți pe dumnezeii altora, nici să vă închinați lor; (35) să nu le slujiți nici să le aduceți jertfe; (36) ci să cinstiți pe Domnul, Care v-a scos din pământul Egiptului cu putere mare și cu braț înalt; pe Acesta să-L cinstiți și Lui să vă închinați și să-I aduceți jertfe; (37) siliți-vă în toate zilele să impliniți rânduielile, așezămintele, Legea și poruncile pe care vi le-a scris El, iar pe zcii altora să nu-i cinstiți; (38) Legământul pe care l-am încheiat cu voi să nu-l uitați și pe zcii altora să nu-i cinstiți; (39) ci să cinstiți numai pe Domnul Dumnezeuul vostru și El vă va izbăvi din mâna tuturor vrăjmașilor voștri”. (40) Dar ei n-au ascultat, ci au urmat obiceiurile

sămânța [seminția] cea sfântă – zic tot cugetul cel dumnezeiesc – diavolul, cel care ne-a robit pe noi, l-a dus în Babilon (4 Regi 17, 6, 23) – adică în turburarea lumii acesteia. Și în locul aceleia [semințe/seminții] a pus de s-au sălășluit gândurile cele barbare [păgânești] (4 Regi 17, 24), pe care „leii”, adică gândurile cele bune care împărătesc întru noi, le mâncau (4 Regi 17, 25-26), până când le-a supus pe dânsle de au primit cuvintele lui Dumnezeu (4 Regi 17, 27-28). Dar, încă nici pe acestea [nu le-au supus] cu totul de săvârșit [desăvârșit]: că după ce odată răutatea în „munte” s-a sălășluit – în mintea noastră zic –, a primit cărțile lui Moise, dar nu cu totul de săvârșit [desăvârșit] s-a făcut bună, ci încă era sub blestem (4 Regi 17, 29-41).

Deci, „călătorie” făcând Iisus [prin Samaria] (Ioan 4, 6) – adică multe căi iconomisind și multe chipuri spre mântuirea noastră uneltind [folosind, întrebuițând] și uneori cu îngroziri, iar alteori cu răni ale răutăților; uneori cu faceri de bine, iar alteori cu făgăduințe ale bunătăților chibzuind a folosi viața noastră – a „ostenit” cu acest fel de chipuri ispitindu-Se [încercând] a ne îndrepta pe noi. Dar a aflat și altă iconomie, întru care a și „șezut” și S-a odihnit, împăcându-Se cu aceasta. Care [e această iconomie]? Izvorul Botezului, întru care Domnul i-a făcut bine firii noastre, ca oarecărei „samarinence”. Iar izvorul acesta al Botezului, cu cuviință „fântână a lui Iacov” se va numi (Ioan 4, 6) – adică al înșelătorului³⁵ –, căci întru acest izvor îl înșeală cineva pe diavolul, fiindcă și Domnul, în acesta „a sfărâmat capul balaurului”, pe care l-a și dat „mâncare noroadelor arapilor”³⁶ (Psalm 73, 15). Căci cu „balaurul” acesta nimeni alții nu se veselesc și se hrănesc, fără numai cei întunecați și negri [arapi] la suflet și de dumnezeiasca lumină neîmpărtășiți. Și cu această fire a noastră „cinci bărbați” s-au însoțit, adică Legile cele multe, care i s-au dat ei de la Dumnezeu: cea din Rai (Facere 1, 28-31; 2, 15-17), cea din vremea lui Noe (Facere 9, 1-17), cea din vremea lui Avraam (Facere 17, 5-14), cea din vremea lui Moise (Ieșire 20, 2-17), cea prin

celor de mai înainte. (41) Astfel popoarele acestea cinsteau pe Domnul, dar slujeau și idolilor lor. Ba și copiii lor și copiii copiilor lor până în ziua de astăzi urmează tot așa cum au urmat și părinții lor.

³⁵ Înșelător, deoarece Patriarhul Iacov l-a înșelat pe fratele său Isav, furându-i și dreptul de întâi-născut și binecuvântarea părintească. „Iar Isav a zis: «Din pricină oare că-l cheamă Iacov, de aceea m-a înșelat de două ori? Deunăzi mi-a răpit dreptul de întâi-născut, iar acum mi-a răpit binecuvântarea mea»” (Facere 27, 36).

³⁶ În ediția 1988 a *Sfintei Scripturi*, avem: „Dumnezeu, Împăratul nostru înainte de veac, a făcut mântuire în mijlocul pământului. (14) Tu ai despărțit, cu puterea Ta, marea; Tu ai zdrobit capetele balaurilor din apă; (15) Tu ai sfărâmat capul balaurului; datu-l-ai pe el mâncare popoarelor pustiului” (Psalm 73, 13-15).

Prooroci³⁷. Căci Noe, după potop, oarecare așezământ a primit, iar Avraam, pe cel al tăierii împrejur. Deci, după ce cu aceste „cinci” Legi s-a însoțit firea, a luat-o mai pe urmă și pe a șasea, pe care nu o avea de „bărbat”, căci încă nu se însoțise cu dânsa – adică cu legea Așezământului [Testamentului] celui Nou. Încă va putea cineva a înțelege a șasea lege, pe care firea nu o avea drept „bărbat”, pe cea a închinării de idoli. Căci această lege [firea], nu de la Dumnezeu o avea dată să-i fie ei spre însoțire, ci ca și cu un preacurvar se împreuna cu dânsa [cu legea închinării la idoli]. Pentru aceasta și Proorocul zice³⁸: „și preacurvea în lemn”, și iarăși: „a curvit înapoia a tot lemnul” (Ieremia 3, 9, 13) – adică, pentru cele cioplite și pentru copacii pe care-i cinsteau. Căci, întru atâta nebunie s-a prăpăstuit firea, încât și copacilor celor frumoși le aduceau jertfă pentru frumusețe, adică chiparșilor și paltinilor și celor asemenea lor. Așadar, când pe al șaselea [„bărbat”], acest preacurvar, l-a îndrăgit omul și la închinarea de idoli a alunecat, atunci Domnul venind, ne izbăvește pe noi de aceasta. Pentru aceea și zice Domnul: „care îl ai acum” (Ioan 4, 18), căci, cu adevărat, în anii Venirii lui Hristos și, chiar cei mai înțelepți dintre iudei, la înșelarea elinilor se abătuseră. Și arată eresul fariseilor, care credeau în ursitori și în astrologie.

Încă este „samarineancă” și tot sufletul, care cu cele „cinci” simțiri, fără de socoteală [socotință, chibzuială] s-a înjugat, apoi și greșelnicia cea întru dogme [învățăături], ca pe un oarecarele al șaselea preacurvar și l-a luat pentru el. Acestui suflet, Iisus îi face bine ori prin Botez, ori prin izvorul lacrimilor, căci și lacrimile se numesc „fântână al lui Iacov” (Ioan 4, 6), adică a minții noastre, care înșeală răutatea; din care „apă” (Ioan 4, 12) și mintea însăși bea și „fiii” ei, gândurile zic, și „dobitoacele [turmele]” ei, părțile cele necuvântătoare ale sufletului – mânia și pofta. Căci lacrimile, atât la minte, cât și la gânduri, și la toate celelalte, spre răcorire li se fac.

4, 31-34: Între timp, ucenicii Lui Îl rugau, zicând: Învățătorule, mă-nâncă. (32) Iar El le-a zis: Eu am de mâncat o mâncare pe care voi nu o știți. (33) Ziceau deci ucenicii între ei: Nu cumva I-a adus cineva să mă-nânce? (34) Iisus le-a zis: Mâncarea Mea este să fac voia Celui Ce M-a trimis pe Mine și să săvârșesc lucrul Lui.

(4, 34) Psalm 39, 10-12 / Ieremia 30, 21 / Ioan 6, 38; 17, 1

Îl rugau ucenicii pe Domnul ca să mă-nânce, nu din socoteală [socotință] obraznică, ci din multa dragoste cea către Învățătorul, căci Îl vedeau pe

³⁷ Vezi: Psalm 88, 4; Isaia 55, 3; 61, 8; Ieremia 11, 3-8; 31, 31-40; 37, 26; Daniil 9, 27; Osea 2, 20-25; Zaharia 11, 4-17 etc.

³⁸ În ediția 1988 a Sfinței Scripturi, avem: „Prin nerușinarea desfrânărilor ei, a pângărit țara și s-a desfrânat cu pietrele și cu lemnele”. „Recunoaște-ți însă vinovăția

Dânsul ostenit de călătorie și de arșița cea care era atunci. Iar Domnul, știind că samarineanca avea să tragă [aducă] către El mai toată cetatea, și cum că samarinenii vor crede întru El, zice: „**Eu am de mâncat o mâncare**», adică mântuirea oamenilor, căci atâta o poftesc pe aceasta, cât nici unul din voi [nu pofteste] mâncarea cea simțită. Iar această **«mâncare»** pe care o **«am de mâncat»**, **«voi»**, ucenicii Mei, **«nu o știți»**. Căci, fiindcă sunteți încă groși [îngroșați, trupești] și nu puteți înțelege cele care se grăiesc de Mine în chip umbros, pentru aceasta nu știți că Eu numesc **«mâncare»** mântuirea oamenilor”. Încă și în alt chip [înțelege]: „**Nu o știți**» această **«mâncare»**, pentru că nu știți că vor crede întru mine samarinenii și se vor mântui”.

Așadar, ce fac ucenicii? Încă stau întru nedumerire dacă „**nu cumva l-a adus Lui cineva să mănânce?**” Căci nu îndrăznesc, pentru evlavia cea obișnuită a lor, să-l pună Lui întrebare. Însă El, cu toate că aceia nu l-au întrebat, le descoperă ceea ce umbros s-a grăit și zice: „**«Mâncarea Mea este să fac voia Celui Ce M-a trimis pe Mine»**», căci voia lui Dumnezeu este mântuirea oamenilor, **«și să săvârșesc lucrul Lui»**”. Căci, Proorocii și Legea nu au putut „**să săvârșească lucrul**” lui Dumnezeu, că nu au fost ei de săvârșit [desăvârșiți], fiindcă arătau închipuiri și umbre ale bunătăților celor ce aveau să fie, iar Domnul „**a săvârșit lucrul**” lui Dumnezeu – zic mântuirea și înnoirea noastră.

Să înțelegi încă „**lucru**” al lui Dumnezeu pe om, pe carele l-a „**săvârșit**” numai Fiul lui Dumnezeu, fiindcă întru Sine a arătat firea noastră fără de păcat, și întru tot lucrul bun, prin dumnezeiasca petrecere [viețuire] cea în trup, de săvârșit [desăvârșit] și deplin pe dânsa o a vădit [adeverit] a fi, și, până în sfârșit, lumea o a biruit (Ioan 16, 33).

Încă și Legea, „**lucru**” al lui Dumnezeu este, pentru că este „**scrisă de degetul lui Dumnezeu**” (Ieșire 31, 18), pe care Domnul [Hristos] o a săvârșit [plinit]. „**Căci sfârșitul Legii este Hristos**” (Romani 10, 4), ca unul Care a făcut de au încetat toate cele ce se săvârșeau în Lege și le-a strămutat pe acestea de la slujirea cea trupească către [înspre] cea duhovnicească.

Iar Domnul, de multe ori grăiește umbros, ca mai cu luare-aminte să îi facă pe ascultători și să-i deștepte [trezească] pe ei spre a întreba și a se învăța ceea ce [în chip] acoperit se grăiește.

Iar „**mâncare**” numind [Hristos] mântuirea oamenilor, îi învață pe ucenici ca și ei, când se vor hirotoni învățători ai lumii, puțină grijă să aibă

la, căci te-ai abătut de la Domnul Dumnezeuul tău și te-ai desfrânat cu dumnezei străini sub tot arborele umbros, și glasul Meu nu l-ai ascultat” (Ieremia 3, 9, 13).

pentru mâncarea cea trupească, toată pofta [pofțirea, jinduirea] strămutându-o spre a mântui oamenii.

Și însemnează [cuvântul] că și bucatele cele care se aduceau de la vreunii, Domnul le primea – căci zic ucenicii: „Nu cumva I-a adus Lui cineva să mănânce?” Iar aceasta nu o făcea El, ca și cum ar fi avut trebuință de slujirea cea de la alții, căci cum este cu puțință să aibă trebuință de aceasta „**Cel Care dă hrană la tot trupul**”? (*Psalm 135, 25*). Însă Domnul făcea așa, ca aceia care aduceau hrană, plată [răsplată] să aibă și să se obișnuiască ei, ca și pe alții a-i hrăni. Încă, și ca să dea pildă tuturor oamenilor a nu se rușina de sărăcie, nici a socoti greu lucru a se hrăni de la alții. Iar mai vărtos [cu prisosință] dascălilor [povățuitorilor], și prea de nevoie le este aceasta – adică a-i avea pe alții purtători de grijă pentru hrană – ca ei fără de smulgere [împiedicare, strămutare] fiind, să slujească slujba cuvântului (*Matei 10, 9-10*). Pentru aceasta, și ucenicilor le-a poruncit a se hrăni de la cei care primeau învățătura lor (*Matei 10, 11*).

4, 35-38: **Nu ziceți voi că mai sunt patru luni și vine secerișul? Iată zic vouă: Ridicați ochii voștri și priviți holdele că sunt albe pentru seceriș**³⁹. (36) **Iar cel ce seceră primește plată și adună roade spre viața veșnică**⁴⁰, ca să se bucure împreună și cel ce seamănă și cel ce seceră. (37) **Căci în aceasta se adeverește cuvântul: Că unul este semănătorul și altul secerătorul.** (38) **Eu v-am trimis să secerăți ceea ce voi n-ați muncit; alții au muncit și voi ați intrat în munca lor**⁴¹.

(4, 35) Matei 9, 37 / Luca 10, 2

Începe acum mai arătat [adeverit] a descoperi ucenicilor cele ce întunecos [umbros] mai înainte s-au grăit. Căci grăiește: „**Voi ziceți**», adică socotiți că «**secerișul**» cel simțit [văzut], întru aceste patru luni, cu adevărat va veni. Însă Eu vă zic vouă că a sosit «**secerișul**» cel duhovnicesc – iar acestea le zicea Domnul pentru samarinenii care acum veneau la El. „**Ridicați ochii voștri**», ori pe cei gânditori, ori pe cei simțitori, «**și priviți**» mulțimea samarinenilor celor care vin și sufletele lor cele osârduitoare și gata [gătite] spre credință, care, ca niște «**holde albe**», au trebuință de «**seceriș**». Căci precum spicele, când se albesc, sunt gata spre seceriș, așa și aceștia, spre mântuire sunt gătiți”.

³⁹ În ediția de la 1805, în loc de „pentru seceriș”, se găsește „spre seceriș acum”.

⁴⁰ În ediția de la 1805, în loc de „roade spre viața veșnică”, se găsește „roadă în viață veșnică”.

⁴¹ În ediția de la 1805, în loc de „voi n-ați muncit; alții au muncit și voi ați intrat în munca lor”, se găsește „voi nu v-ați ostenit. Alții s-au ostenit și voi ați intrat în osteneala lor”.

„Iar cel ce seceră primește plată și adună roadă în viață veșnică, ca să se bucure împreună și cel ce seamănă și cel ce seceră”. Iar, ceea ce zice Domnul, această înțelegere are: „Proorocii «au semănat», dar nu «au secerat», însă, pentru aceasta, nu sunt lipsiți de îndulcire [veselire], ci «împreună» cu noi «se bucură», cu toate că nu «împreună» cu noi «seceră». Lucru care, la secerișurile cele simțite [văzute] nu este, căci acolo, de se va întâmpla ca unul să semene și altul să secere, mahnire îi va fi celui care nu seceră. Însă la secerișurile cele duhovnicești nu este așa, ci și Proorocii cei care mai înainte au propovăduit și mai înainte au înmuiat mîntuirea oamenilor, «se bucură împreună» cu voi, cei care i-ați tras la mântuire pe oameni”.

Iar ceea ce zice: „Eu v-am trimis pe voi să secerăți, ceea ce voi nu v-ați ostenit”, anume pentru aceasta o zice Domnul, ca, atunci când îi va trimite pe ucenici la propovăduire, ei să nu se turbure, ca și cum sunt trimiși la lucru cu anevoie și cu osteneală, „căci lucrul cel mai cu anevoie și mai cu osteneală Proorocii l-au primit, iar voi, la cele gata sunteți trimiși”.

Iar, prin „se adeverește cuvântul”, spune oarecare din pildele ce se găseau îndeobște⁴² în norod: „Că unul este semănătorul și altul secerătorul”.

Și, vezi, cum toate le zice cu stăpânire și cu putere: „Eu v-am trimis pe voi să secerăți”. Audă, dar, și cei dimpreună cu blestematul Marcion⁴³ și cu Maniheu și cu cei asemenea lor, care Legea cea Veche o înstrăinează de cea Nouă, că și de aici se vădesc și se muștră. Căci, de era străină [înstrăinată] Legea cea Veche [de cea Nouă], cum, Apostolii, au „secerat” cele „semănat” de Prooroci? Pentru această pricină, de vreme ce pe cele ale Legii celei Vechi le-au „secerat” Apostolii, nu este străină [înstrăinată] aceea de Legea cea Nouă, ci, amândouă una sunt.

Audă și cei dimpreună cu Arie, cum ca un Domn și Stăpân îi „trimite” pe ucenici. Și îi „trimite”, ca de la cele pământești să-i „secere” și să-i taie pe cei care sunt lipiți de acelea – și elinii și iudeii – și în arie [țarină, ogor] să-i aducă pe dânșii – în Biserică zic –, întru care, fiind aduși, prin a fi treierați de ei – adică de dascăli [povățuitori] – și prin a fi supuși lor, se freacă; și, lepădând tot ce este păios și trupesc și materie a focului, curate grăunțe [boabe] în jitnița cea cerească se pun. Apoi, și „mâncare” I se fac lui Dumnezeu, Care întru mântuirea lor Se veselește [„Se bucură”]. Astfel, a „secerat” Pavel, de la pământ tăindu-ne și învățându-ne pe noi că petrecerea [viețuirea] noastră „în Ceruri este” (Efeseni 6, 9; Filipeni 3, 20).

⁴² Adică, vreuna din vorbele, din zicerile care erau spuse de obicei în popor și erau cunoscute tuturor, îndeobște.

⁴³ Pentru Marcion și Maniheu, vezi notele de la Ioan 3, 14-15 și 1. 9.

Iar unii, cu chip de glumă, uneltesc [întrebuințează] și la bătrâni cuvântul acesta – „**priviți holdele că sunt albe spre seceriș**” –, adică pentru cărunteți și secerișul morții.

4, 39-42: **Și mulți samarineni din cetatea aceea au crezut în El, pentru cuvântul femeii care mărturisea: Mi-a spus toate câte am făcut. (40) Deci, după ce au venit la El, samarinenii Îl rugau să rămână la ei⁴⁴. Și a rămas acolo două zile. (41) Și cu mult mai mulți au crezut pentru cuvântul Lui. (42) iar femeii îi ziceau: Credem nu numai pentru cuvântul tău, căci noi înșine am auzit și știm că Acesta este cu adevărat Hristosul, Mântuitorul lumii.**

Samarinenii cred pentru cuvântul femeii, deoarece, ca niște pricepuți [iscusiți], au judecat [socotit, chibzuit] întru ei că nu și-ar fi vădit femeia viața sa, ca să facă har [hatâr] altuia, dacă Acela Care era propovăduit de dânsa, nu ar fi fost cu adevărat vreunul mare și mai presus de cei mulți. Pentru aceasta, și credința arătându-și-o samarinenii prin lucruri [lucrări, fapte], „**Îl rugau**” pe El să fie pururea [neîncetat] la dânsii, căci „**a rămâne**” aceasta înseamnă – a locui cu totul [deplin] la dânsii. Însă El nu se pleacă [învoiește] la aceasta, ci numai „**două zile rămâne**”; drept aceea, și mult mai mulți dintre ei au crezut pentru învățătura Lui.

Căci Evanghelistul nu povestește graiurile cele osebite și minunate ale învățăturii Lui, însă nouă ne dă să înțelegem din sfârșitul lucrurilor puterea dumnezeieștii Lui învățături. Căci multe și din cele mari [fapte] le trec [sub tăcere] Evangheliștii, căci nu scriu ei pentru arătarea cea cu trufie și pentru iubirea de slavă, ci ca să vestească adevărul. Pentru că, și după ce a mers Domnul la samarineni, e cu puțință să-i fi învățat oarecare învățături dumnezeiești. Din această pricină, chiar și nevăzând ei vreun semn [vreo minune], cred și „**Îl roagă să rămână**”. Iar iudeii, măcar că de nenumărate cuvinte și semne [minuni] au fost îndestulați, încă Îl goneau [alungau] (Ioan 4, 1-4). Cu adevărat, „**vrăjmașii omului sunt casnicii lui**” (Miheia 7, 5-6; Matei 10, 36).

Și vezi cum, întru puțină vreme, norodul a întrecut-o pe femeia cea care i-a învățat pe dânsii, că nu-l zic Lui nici Prooroc, nici „Mântuitor al lui Israel”, ci „**al lumii**” – și cu articol: „**Acesta este Mântuitorul**” Cel Care chiar [deplin] și „**cu adevărat**” i-a mântuit pe toți. Căci mulți au venit ca să mântuiască – și Lege și Prooroci și Îngeri –, însă Acesta este „Mântuitorul” Cel Adevărat.

⁴⁴ [1805] Însă, altădată, samarinenii nu L-au primit pe El – căci așa povestește Luca (9, 52-53) –, ca pe unul Care era prieten al iudeilor, care lor le erau vrăjmași. Însă cei de acolo au fost alții, deosebiți de aceștia: aceia locuiau „**într-un sat**”, iar, aceștia, în „**cetate**” (după Zigaben).

4. 43-45: **Și după cele două zile, a plecat de acolo în Galileea. (44) Căci Iisus Însuși a mărturisit că un Prooroc nu e cinstit în țara lui⁴⁵. (45) Deci, când a venit în Galileea. L-au primit galileienii, cei ce văzuseră toate câte făcuse El în Ierusalim, la sărbătoare, căci și ei veniseră la sărbătoare.**

(4. 43) Matei 4, 12 / Marcu 1, 14 / Luca 4, 14 (4. 44) Matei 13, 57 / Marcu 6, 4 / Luca 4, 24

După ce a plecat Domnul din Samaria, merge în Galileea. Apoi, Evangelistul – ca sa nu cerce [iscodească] cineva și să rămână întru nedumire, pentru care pricină nu era Domnul pururea [tot timpul] în Galileea, ci numai uneori merge la dâșșii, și asta cu atât mai vârtos [mult], cu cât se părea a fi El din Galileea – zice că pentru aceasta nu petrecea Dânsul în Galileea, deoarece nici o cinste nu-I arătau aceștia, „**căci Iisus Însuși a mărturisit că un prooroc în patria sa cinste nu are**”.

Căci avem obicei noi, oamenii, ca, pe cei care ne sunt nouă obișnuți, să-i defăimăm și pururea să luăm aminte la cei străini și neobișnuți. Așadar, cum [e aceasta]? Nu vedem și pe mulți dintre cei ai aceleiași patrii, cinstindu-se? Așa este cu adevărat, însă prea rar se întâmplă una ca aceasta; iar, de se vor afla cândva vreunii a fi cinstiți în patria lor, cu mult mai vârtos vor fi cinstiți în pământ străin. De aceea, fiind asemănată cinstea cea din patrie cu cea din pământ străin, se va afla a fi necinste. Căci, zavistia nu-i lasă pe cei dintru aceeași patrie ca să dea cinstea cea cuviincioasă, ci puțină, pe aceasta o dau, socotind rușine [și necinstire] a lor slava celui de o seminție cu dâșșii.

Deci, după ce a venit Domnul în Galileea, au crezut galileienii, fiindcă „**văzuseră**” semnele [minunile] pe care le „**făcuse în Ierusalim**”. Însă samarinenii sunt mai buni, căci ei, încă și fără de semne [minuni] au crezut, dintru cuvântul femeii.

Și, vezi, pretutindenea, că aceia care se par a fi lepădați, sporesc întru credință – zic de samarineni, precum și de galileieni, căci și pe aceștia îi defăimau, ca pe aceia care erau mai țărani [poporeni, câmpeni] și pentru aceasta și ziceau că: „**Prooroc din Galileea nu s-a ridicat**” (Ioan 7, 52) –, iar cei care se socotesc aleși, sunt lepădați, precum erau iudeii cei din Ierusalim (Matei 15, 1-14). Așadar, cu cuviință și noi, cei de alt neam, am fost primiți. Căci ar fi putut zice cineva că „**în patria Sa**”, adică în Sinagoga iudeilor, „**Proorocul**” Hristos „**nu a avut cinste**”, așa precum ar fi trebuit [ar fi fost cu cuviință] după cuvântul lui Moise: „**Prooroc va ridica vouă Domnul**” (Deuteronom 18, 15).

⁴⁵ În ediția de la 1805, în loc de „**că un prooroc nu e cinstit în țara lui**”, se găsește „**că prooroc în patria sa cinste nu are**”.

4, 46-50: Deci iarăși a mers în Cana Galileii, unde prefăcuse apa în vin. Și era un slujitor regesc⁴⁶, al cărui fiu era bolnav în Capernaum. (47) Acesta, auzind că Iisus a venit din Iudeea în Galileea, s-a dus la El și Îl ruga să Se coboare și să vindece⁴⁷ pe fiul lui, căci era gata să moară. (48) Deci Iisus i-a zis: Dacă nu veți vedea semne și minuni, nu veți crede. (49) Slujitorul regesc a zis către El: Doamne, coboară-Te⁴⁸ înainte de a muri copilul meu. (50) Iisus i-a zis: Mergi, fiul tău trăiește⁴⁹. Și omul a crezut în cuvântul pe care i l-a spus Iisus și a plecat.

(4, 46) Ioan 2, 1-11 (4, 48) Matei 12, 39; 16, 1-4 / Marcu 8, 12 / Luca 11, 29 / 1 Corinteni 1, 22

Ne aduce nouă aminte Evanghelistul de minunea cea din Cana – „unde prefăcuse apa în vin” –, ca, mai întâi, să mărească lauda samarinenilor, căci zice că galileienii, atât din semnele [minunile] cele ce s-au făcut în Ierusalim, cât și din cele ce s-au făcut la dâșii, L-au primit pe El; iar samarinenii L-au primit numai din mărturia femeii și din învățătura Domnului; iar, apoi, și pentru ca să ne arate nouă, că și „omul cel împărătesc” din minunea cea din Cana, a primit un oarecare gând bun pentru Hristos, cu toate că, nu cel după cuviință.

Iar „împărătesc” îl numește pe acesta, ori pentru că era de neam împărătesc, ori pentru că avea altă oarecare dregătorie boierească, ce așa se numea.

Dar oare, va zice cineva, același este acesta cu sutașul cel de la Matei? Căci și acela, în Capernaum era. Nu socotesc a fi același, ci altul. Căci acela, și voind Hristos să vină, Îl oprește zicând: „Nu sunt vrednic ca să intri sub acoperământul meu” (Matei 8, 8; Luca 7, 6), iar acesta în casa sa Îl trage [grăbește] pe Iisus. Și al aceluia „sluga” era ținută de slăbănogire (Matei 8, 6), iar al acestuia „fiul” – de friguri (Ioan 4, 52). Și acolo, pogorându-Se din munte⁵⁰, a intrat în Capernaum (Matei 8, 1, 5); iar acum din Samaria „a mers”, și nu în Capernaum, ci în Cana. Iar, mai apoi de toate, acela era „sutaș” (Matei 8, 5), iar acesta este „om împărătesc” cu dregătoria.

⁴⁶ În ediția de la 1805, în versetele 46 și 49, în loc de „slujitor regesc”, se găsește „om împărătesc”.

⁴⁷ În ediția de la 1805, în loc de „să Se coboare și să vindece”, se găsește „să Se pogoare și să tămăduiască”.

⁴⁸ În ediția de la 1805, în loc de „coboară-Te”, se găsește „pogoară-Te”.

⁴⁹ În ediția de la 1805, în loc de „Mergi, fiul tău trăiește”, se găsește „Mergi, fiul tău viu este”.

⁵⁰ Adică, după ce Domnul a coborât de pe Muntele Fericitirilor, unde a rostit învățăturile Sale, care sunt cuprinse de Sfântul Apostol Matei în capitolele 5-7 ale Evangheliei sale.

Deci, Îl pofteste omul cel împărătesc pe Domnul ca „să Se pogoare să tămăduiască pe fiul lui”, iar Domnul îl atinge⁵¹ pe el, că nu avea de săvârșit [desăvârșită] credința, ci din parte; căci, ceea ce a zis: „**Pogoră-Te mai înainte de a muri fiul meu**”, slăbiciunea credinței lui o arată, anume că nu credea că de se va și întâmpla să moară el, puternic este Domnul să-l învieze. Deci, pentru acestea atingându-l pe el, zice [Mântuitorul]: „**Dacă nu veți vedea semne și minuni, nu veți crede**”, încă dimpreună cu el și pe ceilalți cetățeni din Capernaum prihănindu-i. Căci, pretutindena se vede că sunt prihăniți, pentru multa necredință (*Matei 11, 23; Luca 10, 15*). Deci, fiindcă slab era la socoteală [socotință] omul cel împărătesc, și-L silea pe Domnul ca să Se pogoare spre tămăduirea copilului, arătându-i lui Mântuitorul că, și nefiind de față, poate să-l tămăduiască, zice: „**Mergi, fiul tău viu este**”. Drept aceea, copilului – frigurile, iar părintelui – necredința i-a vindecat.

Și să știi, că așa este „minunea”, și altceva, „semnul”. Căci „minune” este ceea ce este în afară de fire – precum a deschide ochii celui care s-a născut orb și a învia mort; iar „semn”, ceea ce nu este afară de fire – precum a vindeca bolnav.

Încă și acum va săvârși Domnul această minune, la tot cel care „se duce la El”. Adică, „om împărătesc” este tot omul [orișicare om], nu numai ca și cel care este rudenie a Împăratului tuturor – din pricina sufletului –, ci și ca acela care însuși a primit împărătească începătorie peste toate (*Facere 1, 28; 9, 1, 7*).

Și, de multe ori se află cineva având mintea ca pe un „fiu”, întru rea stare fiind acesta dinspre focul îndulcirilor celor necuviincioase și dinspre poftă. Deci, dacă „**va veni la Iisus și Îl va ruga pe El să Se pogoare**” – adică să uneltească [chivernisească] pogorâre a iubirii de oameni –, să-i și arate Lui păcatele, mai înainte de a nu fi de săvârșit [desăvârșit] omorât de boala poftelor. Căci, de nu ni Se va „pogori” nouă Dumnezeu, ci la fărâdelegi va lua aminte și după acelea ne va cerca [cerceta], oare cine va putea suferi? (*Psalme 129, 3*). Deci, dacă „**se duce la El**”, precum s-a zis, va dobândi ceea ce cere, și va lua-o pe mintea sa sănătoasă. Însă vezi și ce zice Domnul către el: „**Mergi, fiul tău viu este**” – adică nu fi nemișcat către lucrul cel bun, ci „**mergi**”, și mișcare neîncetată arată către lucrul cel bun, căci atunci „**fiul tău este viu**”. Iar de vei înceta a „**merge**”, negreșit va „**muri**” mintea ta, prin nemișcarea cea către lucrul bun luând omorâre.

⁵¹ „Îl atinge” cu înțelesul că îl împunge, îl imboldește prin mustrare.

4, 51-54: **Iar pe când el cobora, slugile l-au întâmpinat, spunându-i că fiul lui trăiește. (52) Și cerea, deci, să afle de la ele ceasul în care i-a fost mai bine. Deci i-au spus că ieri⁵², în ceasul al șaptelea, l-au lăsat frigurile. (53) Așadar tatăl a cunoscut că în ceasul acela a fost în care Iisus i-a zis: Fiul tău trăiește⁵³. Și a crezut el și toată casa lui. (54) Aceasta este a doua minune⁵⁴ pe care a făcut-o iarăși Iisus, venind din Iudeea în Galileea.**

Spăimântându-se slugile de schimbarea cea grabnică a bolii, îl întâmpină pe stăpânul lor, și îi vestesc lui despre sănătatea fiului. Căci nu, așa, de rând [simplu] și cum s-ar fi întâmplat, ci, deodată, s-a izbăvit de friguri, pentru aceea s-a și arătat că lucrul acesta nu este ceva al firii, ci al puterii lui Hristos. Și, înțelegând de la slugi care a fost ceasul întru care i-a fost copilului „mai bine” – adică în care mai spre bine și mai spre sănătate a venit copilul –, crede Domnului de săvârșit [desăvârșit], căci credința lui cea mai dinainte nu era de săvârșit [desăvârșită].

Și să nu-mi zici [mie] că n-ar fi venit [tatăl la Iisus], de n-ar fi crezut [întru El]. Căci, din dragostea cea către fii, părinții obișnuiesc a veni nu numai la doctorii către care au nădejde, ci și la cei neînvațați și fără de iscusință, voind ei ca nimic să nu lase, din cele care se cuvin. Deci, a venit din credință – dacă și pe aceasta o vom socoti a fi așa ceva – însă din credință rece și nu de săvârșit [desăvârșită], care nici credință nu s-ar fi putut numi. Însă, atunci a crezut de săvârșit [desăvârșit], când și pentru „ceasul acela” a înțeles.

Dar, pentru care pricină zice Evanghelistul că „acesta este al doilea semn pe care Iisus l-a făcut” în Cana? Ca să-i arate pe samarineni vrednici de multe laude, căci spune: „Măcar de s-a și făcut «al doilea semn» acesta, însă nu au ajuns galileienii la înălțimea acelor care nu au văzut nici un semn”.

⁵² [1805] A doua zi au venit slugile, deoarece Capernaumul era departe de Cana și nu au putut ei, ca întru aceeași zi, să-i aducă veștile cele bune despre sănătatea copilului (după Zigaben).

⁵³ În ediția de la 1805, în loc de „Fiul tău trăiește”, se găsește „Fiul tău viu este”.

⁵⁴ În ediția de la 1805, în loc de „a doua minune”, se găsește „al doilea semn”, cu următoarea notă: [1805] Îl numește „al doilea” pe acesta, nu ca și cum după cel dintâi – al prefacerii apei în vin – nu s-a mai făcut altul în toată Palestina, ci că în Cana Galileii, după cel dintâi de la nuntă, cel de al doilea s-a făcut acesta (după Zigaben).

CAPITOLUL 5

Vindecarea slăbănogului de la scăldătoarea Vitezda.
Iisus vorbește despre puterea Sa dumnezeiască¹

5, 1-4: După acestea era o sărbătoare a iudeilor² și Iisus S-a suit la Ierusalim. (2) Iar în Ierusalim, lângă Poarta Oilor, era o scăldătoare³, care se numea pe evreiește Vitezda, având cinci pridvoare. (3) În acestea zăceau mulțime de bolnavi, orbi, schiopi, uscați, așteptând mișcarea apei. (4) Căci un Înger al Domnului se cobora la vreme⁴ în scăldătoare și turbura apa și cine intra întâi, după turburarea apei, se făcea sănătos, de orice boală era ținut.

(5, 2) Neemia 3, 1; 12, 39

„Era praznic al iudeilor” – socotesc că acela al celor cincizeci de zile⁵ – și Domnul „[la Ierusalim] S-a suit” întru acesta: mai întâi, ca să nu se pară că este potrivit Legii, ci să se vadă că prăznuiește dimpreună cu cei mulți; iar, apoi, și ca pe mai mulți să-i tragă la Sine prin semne [minuni] și prin învățătură, și, mai vărtos [cu prisosință], pe norodul cel fără de viclesug. Căci, la praznice

¹ În ediția de la 1805, titlul capitolului este: „Pentru cel ce avea treizeci și opt de ani în boală. Pentru iudei când căutau să-L omoare pe Iisus”.

² În ediția de la 1805, în loc de „o sărbătoare a iudeilor”, se găsește „praznicul iudeilor”.

³ În ediția de la 1805, în loc de „iar în Ierusalim, lângă Poarta Oilor, era o scăldătoare”, se găsește „și este în Ierusalim scăldătoarea Oilor”, cu următoarea notă: [1805] În alte izvoade în loc de „scăldătoarea Oilor”, se găsește „scăldătoare, la a Oilor”. După aceste izvoade, tâlcuind și Zigaben, zice că era în Ierusalim o scăldătoare, în locul care se chema „a Oilor”, care așa era numit, ori dintr-un obicei vechi și de rând [simplu, de obște], ori pentru că acolo se adunau oile cele pentru jertfă și se spălau măruntaiele lor în acea apă. Iar alții zic că era în Ierusalim scăldătoare la poarta Oilor, de care poartă pomenește și Neemia (3, 1, 32; 12, 39). Iar aceasta se numea așa – „a Oilor” – poate din pricina scăldătorii întru care se spălau măruntaiele lor.

⁴ În ediția de la 1805, în loc de „se cobora la vreme”, se găsește „la vreme se pogora”, cu următoarea notă: [1805] În care vreme „se pogora” Îngerul e neștiut, tot astfel cum necunoscut este și de câte ori într-un an. Iar Sfântul Teofilact nu spune nimic despre aceasta, însă mai jos [Ioan 5, 5-7] zice că slăbănogul, nădăjduind a se izbăvi de boală în fiecare an, era, însă, împiedicat de cei mai tari [cei mai în putere, care i-o luau înainte]. Iar Zigaben scrie că, zicând Evanghelistul, că „la vreme se pogora”, a arătat că nu întotdeauna se făcea minunea, ci la vreme neștiută oamenilor, însă de multe ori într-un an – după cum socotește el [Zigaben]. Căci, tocmai din această pricină și zăceau, în acele pridvoare mulțime mare de bolnavi.

⁵ Despre acest praznic iudaic, vezi Deuteronom 16, 9-12 și tâlcuirea de la Ioan 7, 1-5.

obișnuiesc a se aduna împreună și țărani [poporeni] și meșteri de prin cetăți, fiindcă în celelalte zile, se îndeletnicesc cu lucrările lor.

Iar „scăldătoare a Oilor” se numea, fiindcă oile cele spre jertfă erau adunate în acel loc, și măruntaiele lor cele dinlăuntru se spălau acolo. Iar cei mulți aveau părerea că numai dintru a se spăla acolo măruntaiele dobitoacelor celor de jertfă lua apa o oarecare putere mai dumnezeiască, pentru aceasta și Îngerul se pogora la apa aceasta, ca la una aleasă și făcea minuni.

Așadar, se vede că dumnezeiasca Pronie, de demult făcându-le [deschizându-le] cale iudeilor spre credința cea întru Hristos, mai înainte a rânduit minunea acestei scăldători. Deci, fiindcă avea să fie dat Botez, care are multă putere și dar preamare – de vreme ce curățește păcatele și face vii sufletele – pentru aceasta, Dumnezeu, mai înainte preînchipuie „botez” întru cele iudaicești și le dă lor și apă ce curățește întinăciunile – care nu erau cu adevărat [întinări], ci se păreau a fi, precum cele din atingerea de mort, ori de lepros și altele asemenea acestora –, încă le dă lor și minunea acestei scăldători, care îi povățuiește [călăuzește] pe dânșii spre primirea Botezului. Căci, „Înger la vreme se pogora, turbura apa” și putere tămăduitoare punea într-însa, deoarece, cu adevărat, nu firea apei numai prin ea însăși tămăduia – căci, dacă ar fi fost întru acest fel, întotdeauna ar fi dat vindecare –, ci toată [plinirea] aceasta sta întru lucrarea Îngerului.

Așa și la noi: apa Botezului este apă de rând [simplă], însă după ce primește darul Duhului, prin dumnezeieștile chemări⁶, dezleagă bolile cele sufletești și de este cineva „orb” – orbit la ochii sufletului și nu poate să deosebească binele din rău – și de este „șchiop” – nemișcat către săvârșirea lucrului celui bun și înspre sporirea cea către mai bine – și de este „uscat” cu totul și deznădăjduit și nu are împărtășire de nici un lucru bun, pe toți îi vindecă „apa” aceasta. Iar atunci boala li se făcea vreunora sminteală [poticnire, piedică⁷] de a se vindeca, iar acum nici o împiedicare nu avem ca să ne botezăm; căci, nu dacă unul se va vindeca, ceilalți rămân nevindecați, ci, măcar toată lumea de s-ar aduna, nu se împușinează [nicidecum] darul [Botezului].

5, 5-7: Și era acolo un om, care era bolnav de treizeci și opt de ani. (6) Iisus, văzându-l pe acesta zăcând și știind că este așa încă de multă vreme, i-a zis: Voiești să te faci sănătos? (7) Bolnavul I-a răspuns: Doamne, nu

⁶ Vezi într-una din edițiile *Molitifelnicului*, rugăciunile pentru sfințirea apei, din rânduiala Sfântului Botez.

⁷ Adică cei „uscați” (paralitici), prin însăși boala lor erau împiedicați să ajungă la apă, deoarece erau în neputință de a se mișca. Vezi continuarea tâlcuirii Sfântului Teofilact.

am om, ca să mă arunce în scaldătoare, când se turbură apa; că, până când vin eu, altul se coboară⁸ înaintea mea. (5, 7) Psalm 71, 13

De mirare este răbdarea slăbănogului: „treizeci și opt de ani” avea în boală și în fiecare an nădăduind el a se izbăvi de boală, pândea [vremea pogorării Îngerului], însă era împiedicat de cei mai tari [mai în putere]⁹. Și, cu toate acestea el nu se depărta, nici nu se deznădăduia. Pentru aceasta, îl și întreabă pe el Domnul [„Voiești să te faci sănătos?”], vrând ca să ne arate nouă răbdarea omului aceluia. Căci, cu adevărat, nu pentru ca să afle Îl întreabă, căci nu numai de prisos e aceasta, ci și fără de socotință este a-l întreba pe bolnav de voiește să se însănătoșească. Deci, precum am zis, anume pentru aceasta îl întreabă, ca să ne arate nouă răbdarea omului.

Așadar, ce zice acela? Cu multă blândețe Îi răspunde: „Așa, Doamne, cu adevărat, voiesc, însă «nu am om» care să poată «să mă arunce» în apă”. Nici o hulă nu a grăit drept răspuns, nici nu L-a alungat pe Hristos, ca și cum l-ar fi întrebat o întrebare fără de rost, nici nu și-a blestemat ziua nașterii – precum facem noi, cei puțini la suflet, și, mai vârtos [cu prisosință], întru boli mai ușoare căzând –, ci blând și cu umilință își dă răspunsul, măcar că nu știa cine este Cel Care îl întreabă. Însă, poate, [slăbănogul] socotea numai aceasta: că îi va fi lui de folos Hristos ca să-l pogoare în apă, și, prin graiurile acestea, voiește să-L tragă la sineși și să-L plece [spre ajutor].

Și nu i-a zis Hristos: „Voiești să te vindec?”, ca să nu se pară că Se fălește.

5, 8-10: Iisus i-a zis: Scoală-te, ia-ți patul și umblă. (9) Și îndată omul s-a făcut sănătos, și și-a luat patul și umbla. Dar în ziua aceea era sâmbătă. (10) Deci ziceau iudeii către cel vindecat: Este zi de sâmbătă și nu-ți este îngăduit¹⁰ să-ți iei patul. (5, 8) Isaia 35, 8-9 / Matei 9, 6 / Marcu 2, 10 / Luca 5, 24 (5, 9) Ioan 9, 14

(5, 10) Ieșire 20, 9-10 / Deuteronom 5, 13 / Ieremia 17, 21-27 / Matei 12, 2 / Marcu 2, 24; 3, 4 / Luca 6, 2; 13, 14

Poruncește [Domnul] să-și „ia patul”, vrând să fie încredințată minunea pe care o făcuse, ca nimeni să nu socotească că acel lucru era vreo nălucire. Căci, dacă mădularele lui nu s-ar fi întărit [împuternicit] cu adevărat și foarte tare [cu prisosință], nu ar fi putut să-și poarte patul.

Și nu cere de la el credință mai înainte de vindecare, precum de la alții oarecare (Matei 9, 28; Marcu 5, 36; 9, 23; Luca 8, 50; Ioan 11, 40), pentru că

⁸ În ediția de la 1805, în loc de „se coboară”, se găsește „se pogoară”.

⁹ Adică era împiedicat să ajungă în scaldătoare din însuși faptul că alți bolnavi erau mai în putere și ajungeau înaintea lui la apă.

¹⁰ În ediția de la 1805, în loc de „nu-ți este îngăduit”, se găsește „nu se cade ție”.

bolnavul încă nu îl văzuse pe El făcând vreun semn [vreo minune]; căci, și de la aceia de la care cerea Domnul credință, nu mai înainte de minuni cerea de la ei credință, ci după ce făcuse înaintea lor minunile.

Și, vezi, cum de îndată ce a auzit, îndată a și crezut? Căci nu s-a îndoit întru sineși, nici nu a zis: „Oare nu este bârfitor Acesta Care întru această clipă îmi poruncește să mă scol? Treizeci și opt de ani am în boală și nu am dobândit vindecare, și acum așa, de îndată, să mă scol?” Nimic de acest fel nu a zis, ci, crezând, „s-a sculat”.

Iar „sâmbăta” îl vindecă, învățându-i pe oameni ca în alt chip [fel] să înțeleagă rânduielele Legii, și nu prin înțelegerea trupească a încetării din lucruri să li se pară că ei cinstesc sâmbăta, ci prin depărtarea de la cele rele. Fiindcă nu oprea Legea a face bine cuiva „sâmbăta” –, Legea fiind a lui Dumnezeu, Care pururea face bine.

5, 11-13: El le-a răspuns: Cel Ce m-a făcut sănătos, Acela mi-a zis: Ia-ți patul și umblă¹¹. (12) Ei l-au întrebat: Cine este omul care ți-a zis: Ia-ți patul și umblă? (13) Iar cel vindecat nu știa cine este, căci Iisus Se dăduse la o parte din mulțimea care era în acel loc¹².

Se cuvine a ne minuna de îndrăzneala cea către iudei a acestui om, căci stând ei asupra lui și zicându-i: „Nu ți se cade ție a-ți lua patul, din pricina sâmbetei”, el cu îndrăzneală îl propovăduiește pe Făcătorul său de bine:

¹¹ Pentru aceste cuvinte ale Mântuitorului, Sfântul Maxim Mărturisitorul ne învață așa: „Cel slăbănogit prin plăcerile trupului nu e în stare nici de lucrarea virtuților și nu se mișcă ușor nici spre cunoștință. De aceea nu are nici om, adică gând înțelept, ca atunci când se turbură apa, să-l arunce în scaldătoare, adică în virtutea capabilă de cunoștință care vindecă toată boala. Căci suferind de moleșeală și de nepăsare, tot amână aceasta și astfel e luat pe dinainte de altul, care-l împiedică să ajungă la vindecare. De aceea zace 38 de ani de boală. Căci cel ce nu privește creațiunea văzută spre slava lui Dumnezeu, ca să-și urce gândul cu evlavie spre cea inteligibilă, rămâne cu adevărat bolnav atâția ani câți s-au amintit mai sus. Fiindcă numărul 30, înțeles natural, înseamnă firea sensibilă, precum privit practic înseamnă virtutea cu fapta. Iar numărul 8 înțeles natural arată firea inteligibilă a celor netrupești, precum privit gnostic arată teologia atotînțeleaptă. Cel ce nu e mișcat de acestea spre Dumnezeu rămâne olog până când, venind Cuvântul, îl învață pe scurt chipul vindecării, zicând: «Scoală-te, ia-ți patul tău și umblă», adică îi poruncește să-și ridice mîntea din iubirea de plăcere ce o leagă și să-și ia trupul pe umerii virtuților și să plece la casa sa, adică la Cer. Căci e mai bine ca ceea ce este inferior să fie luat pe umerii faptei de ceea ce este superior spre a fi dus spre virtute, decât ca ceea ce este superior să fie purtat de moleșeala celui inferior spre iubirea de plăcere” (*Filocalia românească, Cele 200 de capete despre cunoștința de Dumnezeu*, cap 80, vol. 2, ed. Humanitas, București, 1999, pp. 156-157).

¹² În ediția de la 1805, în loc de „Iisus Se dăduse la o parte din mulțimea care era în acel loc”, se găsește „Iisus Se dăduse în lături, norod fiind întru acel loc”.

„Cel Ce m-a făcut sănătos. Acela mi-a zis”, ca și cum ar fi zis unele ca acestea: „Bărbiți și grăiți nebunește, poruncindu-mi mie ca să nu mă plec Celui Care m-a izbăvit de o boală atât de îndelungată și grea”.

Iar iudeii nu-l întreabă pe el: „Cine este cel ce te-a făcut sănătos?”, ci: „Cine este omul care ți-a zis: **la-ți patul?**”, atât erau de orbi, de bunăvoie, către lucrul cel bun, iar cea care li se părea lor a fi călcarea sămbetei, o învăteau în sus și în jos.

Iar „Iisus Se dăduse în lături [la o parte]”, mai întâi ca, nefiind El de față, fără de nici o bănuială [presupunere] să se facă mărturisirea cea pentru sănătate și să nu se pară că omul îi face Lui har [hatâr, favoare], ci adevărul îl mărturisește; apoi, și ca să nu se aprindă mai mult mânia iudeilor. Căci, de obicei, și numai vederea celui pizmuit, nu mică scânteie de zavistie sloboade înlăuntrul celor care pizmuiesc. Pentru aceasta, lasă [Domnul] ca lucrul să fie cercetat, căci iudeii cei care prihăneau, spre cercetare și cuvinte aducându-o pe cea care se făcuse, mai vestită o fac pe ea [pe minune].

5, 14-16: După aceasta Iisus l-a aflat în templu și i-a zis: **Iată că te-ai făcut sănătos. De acum să nu mai păcătuiești¹³, ca să nu-ți fie ceva mai rău. (15) Atunci omul a plecat și a spus iudeilor că Iisus este Cel Care l-a făcut sănătos. (16) Pentru aceasta iudeii prigoneau pe Iisus și căutau să-L omoare, că făcea acestea sămbăta¹⁴.** (5, 14) Luca 11, 26

Din aceasta ce a zis-o Domnul către slăbănogul: „**Iată că te-ai făcut sănătos. De acum să nu mai greșești**”, învățăm, mai întâi, că din păcate i s-a născut acelui om boala; iar apoi, că adevărat este cuvântul cel pentru gheena și cum că veșnică este munca [cazna]. Și unde sunt acum cei care zic: „Într-un ceas am curvit, așadar, cum fără de moarte [pe vecie], voi fi muncit [căznit]?” Căci iată că și acesta [slăbănogul], nu a greșit întru același număr de ani, întru câți se muncea [căznea], însă aproape o viață întreagă de om a cheltuit întru lungimea muncii [caznei]. Pentru că nu se judecă păcatele după măsura vremii, ci după însăși firea greșelilor.

Împreună cu acestea ne învățăm și aceea: anume că, chiar dacă grea răsplătire am fi luat pentru păcatele cele mai dinainte, dacă apoi iarăși întru aceleași păcate ne-am fi amestecat [încurcat, vârat], mai grele vom pătimi și [aceasta este] foarte cu cuviință. Căci acela care nici de munca [cazna] cea mai dinainte nu s-a făcut mai bun, spre mai mari munci [cazne] se aduce [pe sine], ca un nesimțitor și nebăgător de seamă.

¹³ În ediția de la 1805, în loc de „păcătuiești”, se găsește „greșești”.

¹⁴ În ediția de la 1805, versetul 16 este: „Și pentru aceasta goneau pe Iisus iudeii și îl căutau pe El să-L omoare, că acestea făcea sămbăta”.

Și pentru care pricină nu se muncesc [căznesc, chinuie] toți așa? Căci pe mulți din cei răi îi vedem că sunt sănătoși la trup și tari [în putere] și bine petrec [viețuiesc] în zilele lor. Însă aceasta, adică a nu pătimi ei nimic aici, li se face lor merinde de mai mare muncă [caznă] dincolo. Și aceasta arătându-o, Pavel zice: „Fiind judecați de Domnul” – adică aici [în viața aceasta] – „suntem certați [pedepsiți], ca nu împreună cu lumea să fim osândiți” – adică dincolo [în viața veșnică] (1 Corinteni 11, 32); căci cele de aici sunt de sfățuire [povățuire, îndemn], iar cele de acolo – de muncă [caznă, chin].

Așadar, cum? Toate bolile sunt din păcate? Nu toate, ci cele mai multe. Căci unele sunt pentru păcate, precum și a slăbănogului acestuia. Încă și în *Cartea Împărașilor* vedem pe oarecare¹⁵ că a căzut în durere de picioare pentru păcate (3 Regi 15, 23; 2 Paralipomena 16, 10-12). Iar altele pentru buna slavă și vestire [propovăduire], precum la Iov, ca să se arate fapta lui cea bună (Iov 1, 21-22; 2, 10; 42, 12-16). Încă se fac unele și din lenevire, precum din sașiul pântecului și din beție.

Iar oarecare [unii], din ceea ce a zis Domnul: „De acum să nu mai greșești”, socotind [cugetând, chibzuind] hotărâsc [afirmă] că pe acest slăbănog îl știa Domnul că avea să-L arate pe El și să-L vestească iudeilor după ce L-a aflat pe El în templu; și anume pentru aceasta zice: „De acum să nu mai greșești”. Însă nu este într-un astfel de fel, deoarece se vede că este cucernic omul, căci zice [Evanghelistul] că „Iisus l-a aflat” pe el „în templu”. Căci, de n-ar fi fost cucernic, la desfrânare și la desfățare s-ar fi dat pe sineși, acasă alergând, și ar fi scăpat de turbarea iudeilor și de răspunsurile pe care le cereau. Dar nici una dintru acestea nu l-au plecat pe el să se depărteze de la templu, ci încă și după ce L-a cunoscut pe Iisus, vezi cum cu bună cunoștință îl vestește pe El iudeilor. Căci nu zice că „Iisus este Cel Care mi-a zis să-mi iau patul” – adică ceea ce voiau aceia să audă –, ci: „Cel Care m-a făcut sănătos” – adică ceea ce ei nu sufereau să audă, greșeală socotind [a fi] dezlegarea sâmbetei.

Iar dacă iudeii „goneau [prigoneau]” pe Domnul, cu ce greșea întru aceasta omul care L-a arătat pe El lor? Căci el cu bună socotință îl propovăduia pe Vindecătorul, ca și pe ceilalți să-i tragă la credință; iar dacă aceia îl „goneau [prigoneau]” pe Făcătorul de bine, a lor este greșeala.

Și să socotești că „scăldătoare a Oilor”¹⁶ este darul Botezului, întru care „Oaia” Care S-a jertfit pentru noi – Iisus Domnul – S-a spălat, botezându-Se pentru noi. Și „cinci pridvoare” are această scăldătoare,

¹⁵ E vorba de regele Asa.

¹⁶ De aici, Sfântul Teofilact tâlcuiește înțelesul înalt al acestei minuni a Mântuitorului și de aceea reia versetele de la începutul capitolului 5.

pentru că cele patru fapte bune¹⁷ și partea cea privitoare la cele înalte și cea dogmatică, se arată la Botez¹⁸. Așadar, firea cea omenească, asemenea unui „slăbănog” – întru toate puterile cele sufletești fiind slăbănoagă – „treizeci și opt de ani” a fost bolnavă, pentru că nici întru credința cea în Treime („treizeci”) nu era sănătoasă „și” nici al „optulea” veac – zic în Înviere și Judecată a celor ce le-am lucrat în viață – nu credea cu întărire [adeverire] că va fi. Pentru aceasta nici nu afla vindecare, pentru că „nu avea om care să-l arunce în scaldătoare”, adică încă nu Se făcuse Om Fiul lui Dumnezeu, Cel Care avea ca prin Botez să însănătoșească firea omenească. Iar când S-a făcut Om, atunci a însănătoșit firea noastră și i-a poruncit să-și ridice și „patul”, adică să facă și trupul ușor și subțire [neimpovărat] și să-l ridice de la pământ, neîngreindu-l cu carne și cu griji pământești, ci din lenevirea cea către lucrul cel bun să-l „scoale” și să „umble”, adică să se miște către lucrarea binelui. Iar a „se turbura apa” scaldătorii, aceasta înseamnă, anume că se turbură într-însa duhurile răutății, zdrobindu-se și înecându-se de darul Sfântului Duh.

Dar, o, să fie!, ca și noi să ne dobândim sănătatea, cei care suntem „slăbănogi” și către tot lucrul cel bun nemișcați și „nu avem om” – adică gând omenesc, ca unii ce ne-am asemănat dobitoacelor celor neînțelegătoare [necuvântătoare] –, ca „să ne arunce” pe noi „în scaldătorea” lacrimilor pocăinței, în care, se vindecă cel care „intră întâi”. Căci acela care lasă pentru vremile cele mai de pe urmă și amână pocăința și nu se sârguiește aici a se pocăi, ci rămâne mai pe urmă, acela nu dobândește vindecarea. Așadar, sârguiește-te să „intri” mai „întâi”, ca nu mai înainte să te apuce moartea. Iar această „scaldătoare” a pocăinței „Înger” o „turbură”. Care? Acela al „sfatului celui mare”¹⁹ al Tatălui – Hristos și Mântuitorul (*Isaia 9, 5*). Căci, de nu se va atinge de inima noastră dumnezeiescul cuvânt și nu va face „turburare” într-însa prin pomenirea muncilor [caznelor, chinurilor] celor din veacul ce va să fie, întru alt chip nu se va lucra [nu va fi lucrătoare] „scaldătorea” aceasta, nici sănătate [nu i] se face sufletului celui „slăbănog”. Iară cu cuviință se zice aceasta „a Oilor”, că măruntaiele și gândurile celor ce se gătesc spre jertfă vie, sfântă și bineplăcută lui Dumnezeu și se fac fără de răutate, ca niște „oi” în această „scaldătoare” se spală. Fie, dar, ca și noi să ne dobândim sănătatea și „în templu [biserică]”²⁰ să ne „aflăm” după

¹⁷ Pentru cele patru fapte bune, vezi tâlcuirea și nota de la *Ioan 11, 47-48*.

¹⁸ Adică atunci vin întru lucrare.

¹⁹ „Căci Prunc s-a născut nouă, un Fiu s-a dat nouă, a Cărui stăpânire e pe umărul Lui și Se cheamă numele Lui: Înger de mare sfat, Sfetnic minunat, Dumnezeu tare, biruitor, Domn al păcii, Părinte al veacului ce va să fie” (*Isaia 9, 5*).

²⁰ Vezi: *1 Corinteni 3, 16; 6, 19* și *2 Corinteni 6, 16*, precum și nota de la *Ioan 2, 18-22*.

însănătoșire, adică să nu ne mai întinăm cu gânduri spurcate, ca să nu ni se facă nouă „mai rea” munca ceea ce va să fie!

5, 17-18: Dar Iisus le-a răspuns: Tatăl Meu până acum lucrează, și Eu lucrez. (18) Deci pentru aceasta căutau iudeii și mai mult²¹ să-L omoare, nu numai pentru că dezlega sâmbăta, ci și pentru că zicea că Dumnezeu este Tatăl Său, făcându-Se pe Sine deopotrivă²² cu Dumnezeu.

(5, 17) Ioan 9, 4; 14, 10 (5, 18) Matei 12, 14 / Ioan 7, 1, 19-30; 10, 33 / Filipeni 2, 6

Pentru că a lucrat sâmbăta vindecarea, iudeii Îl învinuiau [prihăneau] pe Hristos, iar El ca Acela Care era de o cinste cu Tatăl și cu aceeași stăpânire, zice: „Precum Dumnezeu și Tatăl Meu lucrează și sâmbăta și nu-L învinuiți [prihăniți] pe El, tot așa nici pe Mine nu Mă învinuiți [prihăniți]”.

Și cum „Tatăl până acum lucrează”, când Moise zice: „A încetat [S-a odihnit] Dumnezeu de toate lucrurile Sale”? (Facere 2, 2-3) Voiești să te înveți cum încă „lucrează” Dumnezeu? Privește lumea și cunoaște lucrurile Proniei: soarele răsărind și apunând; marea, izvoarele, râurile, viștoarele și, în scurt, toate cel zidite, și vei vedea făptura lucrând lucrurile sale, iar mai vărtos lucrându-se și mișcându-se de cuvântul cel negrăit al Proniei²³. Și, cu adevărat, Pronia și „sâmbăta” pe cele ale sale le „lucrează”. Deci, zice Domnul: „De vreme ce Tatăl «lucrează», și chiar și sâmbăta pe făptura Sa o chivernisește, cu cuviință și Eu, Fiul Lui, «lucrez»”.

²¹ În ediția de la 1805, în loc de „mai mult”, se găsește „mai vărtos”.

²² În ediția de la 1805, în loc de „deopotrivă”, se găsește „intocmai”.

²³ Aici, Sfântul Maxim Mărturisitorul ne învață astfel: „Dacă toate speciile din care este alcătuită lumea le-a făcut Dumnezeu în șase zile, ce mai lucrează pe urmă Tatăl? Căci zice Domnul: «Tatăl Meu până acum lucrează; și Eu lucrez». Dumnezeu isprăvind de creat rațiunile prime și esențele universale ale lucrurilor, lucrează, totuși, până azi, nu numai susținând acestea în existență, ci și aducând în actualitate, desfășurând și constituind părțile date virtual în esențe; apoi asimilând prin Providență cele particulare cu esențele universale până ce, folosindu-se de rațiunea mai generală a ființei raționale sau de mișcarea celor particulare spre fericire, va uni pomirile spontane ale tuturor. În felul acesta le va face pe toate să se miște armonic și identic întreolaltă și cu întregul, nemaiavănd cele particulare o voie deosebită de-a celor generale, ci una și aceeași rațiune, văzându-se în toate neîmpărțită de modurile de a fi ale acelor cărora li se atribuie la fel. Prin aceasta se va arăta în plină lucrare harul care îndumnezeiește toate. Este lucrarea despre care Însuși Dumnezeu și Cuvântul care S-a făcut Om pentru ea, zice: «Tatăl Meu până acum lucrează; și Eu lucrez». Cel dintâi adică, binevoiește, al doilea lucrează El Însuși, iar Duhul Sfânt întregește ființial bunăvoința Tatălui cu privire la toate și lucrarea Fiului, ca să fie prin toate și în toate unul Dumnezeu în Treime, potrivit cu fiecare dintre cei învredniciți după har; și să fie văzut în toate, așa cum există, în chip natural, sufletul în întreg trupul și în fiecare mădular al lui, fără micșorare” (Filocalia românească, Răspunsuri către Talasie, Întrebarea 2, vol. 3, ed. Humanitas, București, 1999, p. 42).

Însă iudeii, topindu-se de zavistie, „căutau să-L omoare” pe El „nu numai pentru că dezlega sâmbăta”, ci și pentru că Tatăl al Său Îl numea pe Dumnezeu, „făcându-se pe Sine întocmai cu Dumnezeu”. Căci, de vreme ce pe Sine Însuși „Fiul” Se numește (Ioan 5, 19), prin urmare, Se făcea pe Sine întocmai la cinste cu Dumnezeu. Căci orice fiu este de aceeași fire cu tatăl său.

Unde este aici Arie? Cu adevărat, a orbit la [de] lumină, căci el, nu-mindu-L pe Hristos „Fiu al Tatălui”, nu spunea că El ar avea aceeași fire cu Tatăl, ci pe Fiul Tatălui Celui nezidit Îl mărturisea a fi zidire. Și i se cădea lui [Arie] ca măcar pe iudei să-i primească drept învățători, căci aceștia tocmai pentru asta Îl prigoneau pe Domnul, căci Fiu al lui Dumnezeu se numea pe Sine și, prin urmare, a fi „întocmai cu Dumnezeu”. Fiindcă, de nu ar fi fost mare vrednicia Fiului și de nu S-ar fi făcut pe Sine Însuși întocmai cu Dumnezeu, pentru care pricină L-ar fi prigonit pe El?

5, 19-21: A răspuns deci Iisus și le-a zis: Adevărat, adevărat²⁴ zic vouă: Fiul nu poate să facă nimic de la Sine, dacă nu va vedea pe Tatăl făcând; căci cele ce face Acela, acestea le face și Fiul întocmai²⁵. (20) Că Tatăl iubește pe Fiul și-I arată toate câte face El și lucruri mai mari decât acestea va arăta Lui, ca voi să vă mirați. (21) Căci, după cum Tatăl scoală pe cei morți și le dă viață, tot așa și Fiul dă viață celor ce voiește²⁶.

(5, 19) Ioan 5, 30; 8, 28; 9, 4; 12, 49; 14, 10 (5, 20) Pilde 8, 30 / Ioan 3, 35

„Fiul nu poate să facă nimic de la Sine” pentru că nu are nimic oșebit, nici înstrăinat de Tatăl, ci întru toate este „asemenea [întocmai]” cu Tatăl și nu are altă Ființă, ca să aibă și altă putere și, prin urmare, și altă lucrare; ci, fiindcă are aceeași Ființă, are și aceeași putere și de aceea și pe aceleași le lucrează. Și nu poate Fiul să facă altceva, afară de ceea ce face Tatăl, căci nu are altă putere – ori mai prejos, ori mai presus decât cea Părintească –, ci una este Ființa, una puterea, una lucrarea, a Tatălui și a Fiului.

„Așa este cu adevărat” – zic [ereticii] – „dar Tatăl, ca un învățător Îl este Fiului, arătându-I Lui cum se cuvine a lucra, căci dacă Fiul nu-L vede pe Tatăl făcând, nimic nu face”. Așadar, îi întreb pe Arie și pe Eunomie, care le bârfesc pe acestea: Cum Îl învață Tatăl pe Fiul? Întru înțelepciune, sau nu? Cu adevărat, întru înțelepciune. Dar, care este „Înțelepciunea lui Dumnezeu”? Oare nu e Fiul? Așa, este, cu adevărat (1 Corinteni 1, 24).

²⁴ În ediția de la 1805, în loc de „Adevărat, adevărat”, se găsește „Amin, amin”.

²⁵ În ediția de la 1805, în loc de „întocmai”, se găsește „asemenea”.

²⁶ În ediția de la 1805, *versetul 21* este: „Că precum Tatăl scoală pe morți și îi înviază, așa și Fiul pe care vrea îi înviază”.

Așadar Fiul Se învață pe Sine Însuși! Vai câtă este nebunia voastră [ereticilor], căci voi pe Fiul, ca pe un copil oarecare Îl dați Tatălui, să fie învățat [să capete învățatură]. Însă eu cu înțelepciunea lui Dumnezeu adevăresc [mărturisesc] că orice știe Tatăl, nu fără de Fiul știe, căci El este „**Înțelepciunea**” Lui; orice poate Tatăl, nu fără de Fiul poate [a săvârși], căci El este „**puterea**” Lui (1 Corinteni 1, 24). Iar cum că acestea sunt adevărate, auzi că: „**acele ce face Tatăl, acestea și Fiul asemenea le face**”. Dacă Tatăl „**le face**” cu stăpânire și cu putere și Fiul tot „**asemenea**”. Așadar, nu este mai prejos Fiul decât Tatăl.

Iar, dacă acelea s-au zis cu smerenie, că Lui „**Îi arată toate**” și „**mari decât acestea va arăta Lui**”, nu trebuie să te miri, căci către oameni vorbea [Domnul Hristos], care strigau asupra Lui și crăpau de pizmă. Și, dacă nu le-ar fi amestecat pretutindeni pe cele smerite cu cele înalte, ce nu ar fi făcut [iudeii], de vreme ce și așa, cu smerenie, pe cele mai multe grăindu-le [Domnul], ei turbau?

Dar, ce înseamnă aceea ce zice: „**și lucruri mai mari decât acestea va arăta**”? Fiindcă a întărit [înzdrăvenit, însănoșit] slăbănog și avea să învieze și mort (Luca 7, 14-15), pentru aceasta zice: „De vă mirați că slăbănog am făcut sănătos, «**mari decât acestea**» veți vedea”. Iar cum că aceea, adică „**va arăta**” – cuvânt smerit fiind [acesta] – l-a zis cu iconomie, ca să mângâie nebunia lor, ascultă-le pe cele de pe urmă: „Precum Tatăl scoală pe morți [și îi înviază], așa și Fiul pe care vrea îi înviază”. Deci Fiul îi „scoală [pe morți]” precum Tatăl – și prin aceasta arată neschimbarea puterii, anume că este neschimbată și nedeosebită. Iar prin aceea ce zice: „**pe care vrea**”, arată potrivirea stăpânirii [puterii], anume că este deopotrivă și întocmai.

Însă acestea toate, arienii le socotesc [numără, cumpănesc] împotriva slavei Fiului, iar noi, cei dreptcredincioși, pentru dânsa [slava Lui] le înțelegem.

5, 22-24: Tatăl nu judecă pe nimeni, ci toată judecata a dat-o Fiului, (23) ca toți să cinstească pe Fiul, precum cinstesc pe Tatăl. Cel ce nu cinstește pe Fiul nu cinstește pe Tatăl Care L-a trimis. (24) Adevărat, adevărat²⁷ zic vouă: Cel ce ascultă cuvântul Meu și crede în Cel Ce M-a trimis²⁸ are viață veșnică și la judecată nu va veni, ci s-a mutat din moarte la viață²⁹.

(5, 22) Psalm 71, 1 / Matei 11, 27; 28, 18 / Ioan 5, 27; 17, 2 / Faptele Apostolilor 17, 31 / 1 Petru 4, 8 / Romani 2, 16 / 2 Timotei 4, 1 (5, 23) Luca 10, 16 / 1 Ioan 2, 23 (5, 24) Ioan 3, 16-18, 36; 6, 40, 47; 8, 51 / 1 Ioan 3, 14

²⁷ În ediția de la 1805, în loc de „Adevărat, adevărat”, se găsește „Amin, amin”.

²⁸ În ediția de la 1805, în loc de „Cel ce ascultă cuvântul Meu și crede în Cel Ce M-a trimis”, se găsește „Cel ce ascultă cuvintele Mele și crede Celui Ce M-a trimis pe Mine”.

²⁹ În ediția de la 1805, în loc de „s-a mutat din moarte la viață”, se găsește „s-a mutat din moarte în viață”, cu următoarea notă: [1805] „Moarte” nu pe cea de aici o numește, ci

S-a arătat pe Sine Însuși că poate să facă bine, prin semnele [minunile] cele multe pe care le-a făcut. Și, fiindcă nu i-a plecat pe dâșii și nici nu i-a tras spre a-L cinsti pe El, după cum era cu cuviință, zice: „**Tatăl toată judecata a dat-o Fiului**”, ca măcar frica Judecării să-i plece pe dâșii să arate cinste [cinstire] către El. Căci avem obicei, noi, oamenii – și mai ales cei mai fără socoteală [nesocotiți, nechibzuiți] – a ne învăța ceea ce se cuvine mai vârtos [cu prisosință] dintru frică, decât dintru facerile de bine.

Iar ceea ce zice că Tatăl „a dat Fiului judecata”, așa să o înțelegi, anume că Judecător L-a născut pe El, precum auzi și acest cuvânt: „i-a dat lui viață” și înțelegi: „l-a născut pe el viu”. Căci, fiindcă Tatăl este nepricinuitor Fiului de a fi³⁰, pentru aceasta, toate câte Fiul le are se zice că le-a luat de la Tatăl, fiindcă de la Dânsul le are pe acestea în chip firesc. Deci, și „judecata” o are de la Tatăl, așa precum și Tatăl o are pe ea (Ioan 16, 15). Și pentru ca, nu auzind noi că Tatăl Îi este pricinuitor Fiului, să socotim că astfel Îi este pricinuitor Lui, precum le este și zidirilor [făpturilor] și dintru aceasta micșorare a cinstei să aducem [Fiului], zice [Domnul] că nici o schimbare nu este a Fiului către [a fi asemenea cu] Tatăl. Căci, Acela Care are stăpânire a munci [căzni] și a cinsti după cum voiește, aceleași poate cu Tatăl³¹, pentru aceasta se și cuvine a-L cinsti pe El, așa precum pe Tatăl, căci zice: „**Ca toți să cinstească pe Fiul, precum cinstesc pe Tatăl**”.

Așadar, arienii, de vreme ce socotesc că Îl cinstesc pe Fiul ca pe o zidire, se vădesc că și pe Tatăl Îl cinstesc ca pe o zidire. Căci, ori nu-L cinstesc nicidecum pe Fiul – și atunci dimpreună cu iudeii să fie rânduiri –, ori de Îl cinstesc pe El, însă ca pe o zidire – și se cuvine să-L cinstească pe El ca și pe Tatăl – atunci se vădesc, cu adevărat, că și pe Tatăl, ca pe o zidire Îl cinstesc.

Încă și într-un alt chip [fel, înțeles], după cele ce urmează [în ceea ce găiește Domnul], cum Îl cinstesc pe Tatăl cei care nu Îl cinstesc pe Fiul? Pentru că zice: „**Cel ce nu cinstește pe Fiul, nu cinstește pe Tatăl**”; și spune: „**cel ce nu cinstește pe Fiul**” așa ca [precum] și pe Tatăl – după cum am zis [mai sus]. Căci, de ar zice cineva, anume că: „zidire este Fiul, însă mai presus decât toate zidirile” și i s-ar părea lui că-I dăruiește Fiului aceasta mincinoasă și deșartă cinste, cu adevărat necinstește și „**pe Tatăl Care L-a trimis**” pe El.

pe cea de dincolo, adică munca [cazna, chinul veșnic]; și tot asemenea și „viața” – pe desfătarea cea de dincolo. Căci, cel care „s-a mutat” din necredință la credință, „s-a mutat” de acum din munca celor necredincioși la desfătarea celor credincioși (după Zigaben).

³⁰ Adică Tatăl nu este pricinuitor al Fiului, ca și cum ar fi un Ziditor al Lui, ci Fiul își are Ființa din Tatăl și este deopotrivă cu El. Vezi urmarea tâlcuirii Sfântului Teofilact.

³¹ Adică are aceeași putere, puțință ca și Tatăl.

Iar aceasta ce zice [Domnul]: „Care L-a trimis”, a spus-o ca să nu se sălbaticească [iudeii], precum am grăit mai înainte. Căci învățătura – după cum s-a spus [mai sus] – o amestecă [împletește] minunat, uneori pe cele înalte mărturisindu-le [Domnul] pentru Sine, precum se cuvenea, iar alteori, pentru turbarea vrăjmașilor iudei, pe cele smerite. Căci, dacă și după ce S-a sculat [a înviat] din morți și S-a suit la Ceruri și prin Apostoli Și-a arătat puterea Sa, Arie și Eunomie s-au ridicat asupra slavei Lui și în rândul zidirilor [făpturilor] L-au pogorât pe El, iudeii cei de atunci văzându-L pe El în trup, umblând cu vameșii și cu curvele [desfrânamele] și mâncând și bând, ca unul din cei mulți (*Matei 11, 19; Luca 7, 34*), ce nu ar fi făcut, dacă numai pe cele înalte Le-ar fi zis pentru Sine și nu ar fi amestecat [împletit] împreună și pe cele smerite? Pentru aceasta și aduce [Domnul] pe urmă: „Cel ce ascultă cuvintele mele și crede Celui Ce M-a trimis pe Mine are viață veșnică”. Căci mințile lor și prin acestea le înlănțește, auzind ei, că lui Dumnezeu aveau să-I creadă de vor asculta cuvintele Lui. Pentru că nu a zis: „Cel ce crede Mie”, ci: „Celui Ce M-a trimis pe Mine”. Deci, cel care „crede” Aceluia, „la judecată”, adică la muncă [caznă] „nu va merge [veni]”, ci va viețui „viață veșnică”, neprimind moarte sufletească și veșnică, deși pe cea firească, care este vremelnică, o va primi.

5, 25-29: Adevărat, adevărat³² zic vouă, că vine ceasul și acum este, când morții vor auzi glasul Fiului lui Dumnezeu și cei ce vor auzi vor învia³³. (26) Căci precum Tatăl are viață în Sine³⁴, așa I-a dat și Fiului să aibă viață în Sine. (27) Și I-a dat putere să facă judecată, pentru că este Fiul Omului. (28) Nu vă mirați de acestea; că vine ceasul în care toți cei din morminte vor auzi glasul Lui³⁵, (29) și vor ieși cei ce au făcut cele bune, spre învierea vieții³⁶, iar cei ce au făcut cele rele, spre învierea osândirii³⁷. (5, 25) Ioan 5, 28 /

Efesenii 5, 14 (5, 27) Facere 18, 25 / Daniil 7, 13-14 / Luca 10, 22 / Ioan 5, 22 / Faptele Apostolilor 10, 42; 17, 31 / 1 Tesaloniceni 4, 16 (5, 28-29) Isaia 26, 19 / Iezechiel 37, 4 / Daniil 12, 2-3 / Înțelepciune 3, 9-10 / Matei 25, 46 / Ioan 5, 25 / 1 Corinteni 15, 52 / 1 Tesaloniceni 4, 16 / Apocalipsa 14, 11

³² În ediția de la 1805, în loc de „Adevărat, adevărat”, se găsește „Amin, amin”.

³³ [1805] Dar, cum „morții vor auzi glasul Lui”? Îndată ce va voi El. Căci sufletul fiecăruia se va întoarce în trupul său și morții cei ce vor auzi vor fi vii, adică vor trăi iarăși în viața aceasta din lume (după Zigaben).

³⁴ În ediția de la 1805, în versetul 26, în loc de „viață în Sine”, se găsește „viață întru Sine”, cu următoarea notă: [1805] „Are viață întru Sine”, adică izvorăște viață (după Zigaben).

³⁵ În ediția de la 1805, versetele 26-28 sunt: „Căci precum Tatăl are viață întru Sine, așa a dat și Fiului viață să aibă întru Sine, (27) și stăpânire I-a dat Lui și judecată să facă. Căci Fiul Omului este, (28) nu vă mirați de aceasta. Că vine ceasul întru carele toți cei din mormânturi vor auzi glasul Lui”.

³⁶ În ediția de la 1805, în loc de „spre învierea vieții”, se găsește „întru învierea vieții”.

³⁷ În ediția de la 1805, în loc de „spre învierea osândirii”, se găsește „întru învierea judecării”.

Fiindcă a zis mai sus că „**Cel ce nu cinstește pe Fiul, nu cinstește pe Tatăl**” și unele [lucruri] înalte a spus pentru Sine Însuși, ca să nu se pară că sunt fală și trufie deșartă cele grăite, dă [aduce, pune înainte] și dovedirea cea prin lucruri, spunând: „**vine ceasul**”. Apoi, ca să nu bănuim [presupunem] că este vreme lungă [îndelungată], zice: „**Și acum este, când cei morți vor auzi glasul Fiului**», adică acum, când Eu, dimpreună cu voi petrec [viețuiesc], vor fi acestea” – și spune [aceasta] pentru morții pe care avea El să-i învieze, adică pentru fiul văduvei (*Luca 7, 11-18*), pentru fata mai-marelui sinagogii (*Luca 8, 49-56*) și pentru Lazăr (*Ioan 11, 11-45*). Apoi, aduce pe urmă și mărturie doveditoare a celor grăite: „**Căci precum Tatăl are viață întru Sine, așa I-a dat și Fiului să aibă viață întru Sine**», ca să-i facă vii pe cei ce «**vor auzi glasul Lui**». Și nu numai să-i facă vii «**I-a dat**» Lui «**stăpânire**», ci și «**să facă judecată**», ca să muncească [căznească] și să pedepsească”.

Și [Domnul], adeseori, cuvintele cele pentru „**judecată**” le aduce în mijloc, ca pe ascultători să-i tragă la Sine. Căci acela care va crede că va și învia și va da Lui răspuns de cele care a greșit, cu adevărat va alergera la Dânsul, ca să-L îmblânzească pe El, ca pe Acela Care îi va fi lui Judecător.

„Și «**nu vă mirați**» că «**Fiul al Omului**» este, căci cu toate că e «**Fiul al Omului**», însă și Dumnezeu este, pentru aceasta, întru cuviință, «**judecata**» o are, ca Acela Care este Fiu al lui Dumnezeu; iar dacă și om se vede [a fi], «**nu vă mirați**»”.

Și se cuvine a ști că Pavel din Samosata³⁸, dogmatisind [învățând] că Domnul este om gol [numai simplul om], așa citea locul acesta: „**Și stăpânire I-a dat Lui și judecată să facă, căci Fiul Omului este**”, aici punând punct, de la alt început citea ce urmează, adică: „**Nu vă mirați de aceasta**”. Însă cu totul fără de înțelegere este a citi întru acest fel, pentru că Tatăl a dat Fiului „**judecata**” nu pentru că este „**Fiu al Omului**”, ci pentru că este Dumnezeu. Iar acela [Pavel din Samosata], neprimind a-L numi pe Hristos că este Dumnezeu, ci „**Fiu al Omului**”, așa înțelegea a fi El Judecător: nu ca Acela Care este Dumnezeu, ci ca Acela Care este „**Fiu al Omului**”. Iar noi [ortodocșii] așa înțelegem, precum s-a zis³⁹.

Iar după ce a spus pentru învierea cea din parte – zic de a lui Lazăr și a altora care apoi iarăși au murit –, acum grăiește pentru Învierea cea de obște: „**Că vine ceasul întru care toți cei din mormânturi vor auzi glasul lui Dumnezeu**” – căci pentru obșteasca Înviere glăsuiește aici [Domnul]. Și fiindcă mai sus a spus că „**acela care crede, la judecată nu va veni**”

³⁸ Pentru Pavel din Samosata vezi nota de la *Înaintecuvântare*.

³⁹ Precum s-a zis mai sus: „**Judecata**» cu cuviință o are [Hristos], ca Acela Care este Fiu al lui Dumnezeu”.

(Ioan 5, 24), ca să nu socotim că numai credința ne este de ajuns spre mântuire, zice, anume, că vor învia „cei ce au făcut cele rele întru învierea judecății”, iar „cei ce au făcut cele bune, întru învierea vieții”. Deci, numai credința, fără de lucruri [fapte], nu îndreptează, ci se cuvine ca împreună cu credința să fie și lucrurile [faptele], căci atunci și este cu adevărat credință (Iacov 2, 20-26).

Și vezi că [în chip] îndoit este făcută învățătura: prin frică și prin blândețe. Căci aceea – adică a fi osândiți „cei ce au făcut cele rele” – îngrozește, iar aceasta – adică a-i învia spre viață pe „cei ce au făcut cele bune” – prin blândețe îndeamnă.

5, 30: **Eu nu pot să fac de la Mine nimic; precum aud, judec; dar judecata Mea este dreaptă, pentru că nu caut voia Mea, ci voia Celui Care M-a trimis**⁴⁰.

(5, 30) Matei 26, 39 / Marcu 14, 36 / Ioan 5, 19; 6, 38

Precum și întru cele de mai sus s-a arătat, graiurile acestea – adică: „Eu nu pot să fac de la Mine” și câte sunt întru același fel [spuse] – arată neschimbarea Fiului către Tatăl⁴¹. „Pentru că «nimeni» străin și oșebit de Tatăl «nu pot Eu să fac», căci nu am altă voie, afară de cea Părintească, nici altă putere, ci, «precum aud» de la Tatăl, așa «judec» – adică precum Însuși Tatăl judecă, tot așa [asemenea] și Eu”.

Iar acestea le zice, ca să arate – așa, precum de multe ori am spus⁴² – neschimbarea [Tatălui și a Fiului] și în lucruri și în cuvinte și în judecăți. Căci, pentru ca nu cumva, vreunii, văzându-L pe Dânsul om, să se smintească, zicând: „Cum, Cel Care se vede [a fi] om, poate să facă judecată dreaptă?” – fiindcă David grăiește: „Tot omul este mincinos!” (Psalm 115, 2) –, a apucat de a zis [mai înainte]: „Nu vă mirați, Fiul Omului sunt” (Ioan 5, 27-28). Încă și acum spune [Domnul]: „Dreaptă este judecata Mea, căci «judec precum aud» de la Tatăl Meu, căci, judecând, «nu caut voia Mea», ci a Tatălui. Cel care voiește să-și întărească [îndreptățească, îndrituiască] voia sa, poate că ar fi fost sub bănuială [presupus] că strică dreptatea, însă cel care nu privește la ale sale, care pricină [temei] ar avea a nu hotărî drept? Așadar, Eu nu caut voia Mea, că nici nu am Eu a Mea voie⁴³, ci ceea ce voiește Tatăl, aceea și Eu [voiesc]”.

⁴⁰ În ediția de la 1805, în loc de „ci voia Celui Care M-a trimis”, se găsește „ci voia Tatălui Celuia Ce M-a trimis pe Mine”.

⁴¹ „Neschimbarea Fiului către Tatăl”, în înțelesul că Fiul este întocmai, deopotrivă cu Tatăl după Dumnezeu, după Ființă.

⁴² Vezi tâlcuirile Sfântului Teofilact din acest capitol, începând cu 5, 17-18.

⁴³ „Nu am Eu a Mea voie” în înțelesul că una e voia Tatălui și a Fiului și a Sfântului Duh.

5, 31-35: Dacă mărturisesc Eu despre Mine⁴⁴ Însumi, mărturia Mea nu este adevărată. (32) Altul este care mărturisește despre Mine; și știu că adevărată este mărturia pe care o mărturisește despre Mine. (33) Voi ați trimis la Ioan și el a mărturisit adevărul. (34) Dar Eu nu de la om iau mărturia, ci vă spun acestea ca să vă mântuiți. (35) Acela (Ioan) era făclia care arde și luminează, și voi ați voit să vă veseliți o clipă în lumina lui⁴⁵.

(5, 32) Isaia 42, 1 / Matei 3, 17; 17, 5 / Ioan 8, 18 / 1 Ioan 5, 6-9 (5, 33) Ioan 1, 15-32; 10, 41

(5, 35) Sirah 48, 1 / Ioan 1, 19 / 2 Petru 1, 19

Se vede [pare] că aici împotriva [Își] grăiește Domnul, pentru că în multe locuri se vede că a mărturisit pentru Sine, precum samarinencii I-a zis: „Eu sunt Hristos” (Ioan 4, 25-26), [asemenea] și orbului (Ioan 9, 35-39) și în multe alte locuri⁴⁶. Deci, dacă acestea vor fi mincinoase, noi ce nădejde de mântuire vom mai avea? Și nu numai aceasta se pare că este împotrivire, ci și o alta, nu mai mică. Căci, mergând mai înainte [în Evanghelie,] zice: „Chiar dacă Eu mărturisesc pentru [despre] Mine Însumi, mărturia Mea este adevărată” (Ioan 8, 14). Așadar, cum se vor uni acestea, care se par că sunt potrivnice [una alteia]? Ceea ce zice Domnul: „Dacă mărturisesc Eu pentru [despre] Mine Însumi, mărturia Mea nu este adevărată”, o spune după părerea iudeilor. Căci, fiindcă poate aveau aceia să-I zică Lui: „Tu mărturisești pentru [despre] Tine Însuși și nimeni, mărturisind pentru sine însuși, nu este vrednic de crezare”, le răspunde [Domnul] cu împotrivire: „Nu mărturiseșc Eu pentru Mine Însumi, că întru acest chip [fel] de ar fi fost [mărturia], după a voastră socoteală [socotință] nu aș fi fost vrednic de crezare. «Altul este cel care mărturisește pentru Mine» – Ioan [Botezătorul]”. Iar, ceea ce zice: „Chiar dacă Eu mărturisesc pentru [despre] Mine Însumi, mărturia Mea este adevărată” (Ioan 8, 14), după pogorământ o grăiește [Domnul], căci pogorându-Se socotelilor [socotințelor, cugetelor] iudeilor, spune: „[Bine,] fie că Eu mărturisesc pentru Mine Însumi. Deci, chiar dacă Eu mărturisesc [pentru Mine Însumi], adevărată este mărturia Mea, căci Dumnezeu fiind, vrednic de crezare sunt”.

Și astfel, cea dintâi a zis-o cu împotrivire – „Nu mărturisesc Eu, ci Înaintemergătorul” – iar cea de a doua a spus-o după împotrivă-arătare⁴⁷,

⁴⁴ În ediția de la 1805, în versetele 31-32, în loc de „despre Mine”, se găsește „pentru Mine”.

⁴⁵ În ediția de la 1805, în loc de „să vă veseliți o clipă în lumina lui”, se găsește „să vă veseliți la un ceas întru lumina lui”.

⁴⁶ Vezi: Matei 16, 16-20; 26, 63-64; Marcu 8, 29-30; 14, 61-62; Luca 9, 20-22; 22, 67-71; Ioan 10, 24-26.

⁴⁷ [1805] *Eistasis* (adică împotrivire) și *antiparastasis* (adică împotrivă-arătare) sunt două scheme ritoricești [oratorice], dintru acelea cu care se ceartă pârâșii [potrivnicii]. Și

adică după pogorământ – „Chiar dacă Eu mărturisesc, mărturia Mea este adevărată”.

Deci, spune Domnul: „Trei martori am: pe «Ioan» (Ioan 5, 35), «Iucrurile Mele» (Ioan 5, 36) și pe «Tatăl» Meu (Ioan 5, 37)”. Și întâi îl pune pe Ioan – ca să nu-I zică Lui cineva: „Acela a mărturisit, ca să-Ti facă har [hatâr, favoare]” – și spune: „Voi înșivă «ați trimis la Ioan» și, cu adevărat, nu ați fi trimis să-l întrebați, dacă nu l-ați fi socotit pe el vrednic de crezare. Pentru aceea și voi înșivă mărturisiți că «adevărată era mărturia» lui Ioan, măcar că Eu, ca Acela Care sunt Dumnezeu, nu am trebuință de mărturie omenească – adică de cea a slujitorului – Eu [Care sunt] Stăpânul. Însă, de vreme ce voi, pe el îl socotiți mai vrednic de crezare și la el mai mult luați aminte decât la Mine și la acela ați alergat, iar în Mine nici măcar făcând Eu minuni nu credeți, pentru aceasta vă aduc aminte de «mărturia» lui Ioan și pe toate le fac – și primesc și cele ce sunt nevrednice Dumnezeirii Mele – ca voi «să vă mântuiți»”.

Iar [Domnul] zice că Ioan este „făclie care arde”, fiindcă și zidirea [facerea, făptura] o avea din pământ și lumina nu [era] de la sine, ci din darul Duhului și [numai] la o vreme, căci îndată ce s-a arătat „ziua”⁴⁸ Domnului (Ioan 9, 4) – adică învățătura –, s-a ascuns și „făclia”. „Iar voi, «la un ceas [o clipă]» ați primit cele zise de dânsul și «v-ați veselit» întru dânsul, apoi uitându-le pe cele pe care pentru Mine le-a grăit, ați rămas întru necredința cea mai dinainte. Căci, de ați fi crezut aceluia, deodată, cu întărire [dintr-o dată cu putere], degrab v-ar fi povățuit pe voi către credința Mea⁴⁹”.

împotrivirea este cu surpare deodată [cu împotrivire fățișă], iar *împotriva-arătare* cu meșteșug [iscusință, dibăcie], pogorându-se puțin potrivnicului. Precum, spre mai multă descoperire [limpezire] să punem și o pildă: Un tânăr, împodobindu-se [întru cele dinafară], este părât drept curvar. Deci, îi zic lui: „Nu îi este slobod bărbatului a se împodobi așa” – aceasta este *împotrivire*. Iar de îi zic: „Deși este slobod a te împodobi, însă nu chiar așa de mult, că astfel fac numai femeile” – aceasta este *împotriva-arătare*, care întrucâtva se și pogoară după socoteala [cugetul] lui, când zic: „Deși este slobod...” și celalalte.

Așadar, și Domnul, aici, întâi grăiește cu *împotrivire*, anume că „Nu mărturisesc Eu despre Mine, altul este cel care mărturisește despre Mine, adică Ioan”. Iar a doua oară cu *împotriva-arătare*, adică după pogorământ, pogorându-se puțin socotelii [socotinței, cugetului] iudeilor: „Fie că Eu mărturisesc despre Mine, precum poate ați fi zis voi, dar, chiar dacă Eu mărturisesc, mărturia Mea însă este adevărată, căci Dumnezeu fiind Eu, vrednic de crezare sunt”.

⁴⁸ Adică strălucirea cea mare a Cuvântului lui Dumnezeu Întrupat (vezi Isaia 9, 1; Matei 4, 16; Luca 1, 78; Ioan 8, 12).

⁴⁹ Adică „v-ar fi povățuit pe voi să credeți întru Mine”.

5, 36-38: **Iar Eu am mărturie mai mare decât a lui Ioan; căci lucrurile pe care Mi le-a dat Tatăl ca să le săvârșesc, lucrurile acestea pe care le fac Eu, mărturisesc despre Mine⁵⁰ că Tatăl M-a trimis. (37) Și Tatăl Care M-a trimis, Acela a mărturisit despre Mine. Nici glasul Lui nu l-ați auzit vreodată, nici fața Lui n-ați văzut-o⁵¹; (38) și cuvântul Lui nu sălășluiește în voi, pentru că voi nu credeți în Cel pe Care L-a trimis Acela⁵².**

^(5, 36) Ioan 10, 25 (5, 37) Deuteronom 4, 12 / Matei 3, 17

Zice [Domnul]: „Ioan pentru Mine a mărturisit, Ioan cel care vi se pare vouă a fi mai vrednic de crezare decât toți”. Însă fiindcă se pot afla vreunii clevetitori, care poate vor zice: „Și ce ne este nouă [aceasta]? Ioan Ți-a făcut har [hatâr, favoare] și pentru aceasta a mărturisit cele bune”, spune [Domnul]: „**Voi ați trimis la Ioan**» (Ioan 5, 33) și l-ați întrebat, fără de indoială socotind că «**adevărată este mărturia**» lui (Ioan 5, 32). Însă «am» și altă «**mărturie mai mare decât a lui Ioan; căci lucrurile pe care Mi le-a dat Tatăl**», adică Mi-a rânduit Mie Tatăl «ca să le săvârșesc, mărturisesc pentru Mine»”.

Iar „**lucruri**” numește, cu adevărat, minunile acelea, precum sunt îndreptarea slăbănogului (Ioan 5, 5-9) și celelalte [toate]. Însă, fiindcă iudeii îl învinuiau [prihăneau] că face acestea sâmbăta, zicând că El nu este de la Dumnezeu, pentru că nu păzește sâmbăta (Ioan 5, 18; 9, 16), [Domnul] le arată lor că le face pe cele plăcute Tatălui și că de la Dumnezeu este, cu covârșire, ca Acela Care săvârșește lucrurile care îi sunt date Lui de la Dumnezeu. Căci zice: „**Lucrurile pe care Mi le-a dat Tatăl ca să le săvârșesc pe ele**»; așadar, de vreme ce Tatăl «le-a dat» pe acestea, voi, cei care vă împotriviți acestor «**lucruri**», îi sunteți potrivnici lui Dumnezeu”.

„**Și Tatăl Care M-a trimis, Acela a mărturisit pentru [despre] Mine**”.

Dar unde „a mărturisit” Tatăl pentru El? Unii zic că la Botez, atunci când a zis: „**Acesta este Fiul Meu Cel iubit**” (Matei 3, 17). Însă socotesc [chibzuiesc] că este mai bine să înțelegem că Dumnezeu prin toată Scriptura „a mărturisit” pentru El – și prin Lege, și prin Prooroci.

„Dar voi” – zice [Domnul] – „nici glasul Lui nu l-ați auzit” – adică, al Tatălui – „nici chipul Lui nu l-ați văzut”, ci cu totul este necunoscut de voi, pentru că «și cuvântul Lui nu-l aveți rămânând întru voi», adică

⁵⁰ În ediția de la 1805, în versetele 36-37, în loc de „despre Mine”, se găsește „pentru Mine”.

⁵¹ În ediția de la 1805, în loc de „fața Lui n-ați văzut-o”, se găsește „chipul Lui nu l-ați văzut”.

⁵² În ediția de la 1805, versetul 38 este: „Și cuvântul Lui nu-l aveți rămânând întru voi, că pe Carele a trimis El, Acestuia voi nu credeți”.

Scripturile care mărturisesc pentru Mine nu le știți, măcar că vi se pare că le știți și vă făliți că vi s-au încredințat vouă cuvintele lui Dumnezeu. De unde este arătat că nu știți Scripturile? De aici: «Că voi nu credeți în Cel pe Care L-a trimis Acela». Deci, precum «nici glasul» lui Dumnezeu «nu L-ați auzit» – căci nu are Dumnezeu glas simțit – și «nici chipul Lui nu L-ați văzut» – căci fără de chip este și fără de formă – tot așa nici «cuvântul Lui» – Scripturile cele care mărturisesc pentru Mine – «nu-L aveți întru voi»⁵³.

5, 39-42: Cercetați Scripturile, că socotiți că în ele aveți viață veșnică. Și acelea sunt care mărturisesc despre Mine. (40) Și nu voiți să veniți la Mine, ca să aveți viață! (41) Slavă de la oameni nu primesc; (42) dar v-am cunoscut că n-aveți în voi dragostea de Dumnezeu⁵³.

(5, 39) Deuteronom 18, 15-18 / Isaia 9, 5; 53, 1 / Luca 16, 29; 24, 27, 45 / Ioan 5, 45-46 / Faptele Apostolilor 17, 11 / 1 Timotei 4, 13 / 2 Timotei 3, 15 (5, 40) Ioan 1, 11; 3, 19 (5, 41) Ioan 7, 18 / 1 Tesaloniceni 2, 6

A zis lor: „Cuvântul» lui Dumnezeu – adică Scripturile cele care mărturisesc pentru Mine – nu este «întru voi»”. Drept aceea, învățându-i cum vor putea să aibă cuvântul lui Dumnezeu, zice: „Cercați Scripturile, că vouă vi se pare întru dănsule a avea viață”. Și, vezi, că nu a zis „aveți viață”, ci „vi se pare”; iar „vi se pare” a spus, arătând că, după adevăr, nici o roadă nu dobândeau de acolo, nădăjduind ei că numai din citirea [Scripturilor] se vor mântui, nefiind credință. „Că acelea sunt cele care mărturisesc pentru Mine». Însă voi «nu voiți să veniți către Mine, ca viață să aveți»”. Așadar, și de aici ne învățăm că din voință au fost răi, căci nu a zis Domnul: „nu puteți să veniți”, ci: „nu voiți să veniți”. Audă, dar, maniheii, că nu din fire este răutatea, ci din voință se face.

Și, fiindcă le-a pomenit lor de mărturia lui „Ioan” (Ioan 5, 35) și de cea a „Tatălui” (Ioan 5, 37) și de cea dintru „lucrurile” Sale, care numai pentru mântuirea lor se făceau (Ioan 5, 36), era cu puțință ca mulți să bănuiască [presupună] cum că pentru pofta slavei [deșarte] grăiește acestea, de aceea zice: „«Slavă de la oameni nu iau [primesc]», adică de slavă n-am trebuință, că nici nu am acel fel de fire⁵⁴ ca să aibă trebuință de slava cea de la oameni. Și voi Mă prigoniți pe Mine punând pricină [temei] că pentru dragostea lui

⁵³ În ediția de la 1805, versetele 39-42 sunt: „Cercați Scripturile, că vouă vi se pare întru dănsule a avea viață veșnică, și acelea sunt cele ce mărturisesc pentru Mine. (40) Și nu voiți să veniți către Mine, ca viață să aveți. (41) Slavă de la oameni nu iau, (42) ci v-am cunoscut pe voi că dragostea lui Dumnezeu nu aveți întru voi”.

⁵⁴ Adică, firea omenească a Mântuitorului este fără de păcat, pentru că Domnul Iisus Hristos nu numai că nu a avut nici o părtășie cu mândria, slava deșartă ori părerea de sine, ci prin El s-a făcut surparea desăvârșită a acestora, deschizându-ni-se și nouă calea spre împărtășirea din cutremurătoarea smerenie a dumnezeieștii firi.

Dumnezeu faceți aceasta, dar nu este așa, nu este, căci «v-am cunoscut pe voi că dragostea lui Dumnezeu nu aveți întru voi», măcar deși în sus și în jos aceasta o aduceți [învârtiți, vânturați], anume că pentru Dumnezeu Mă prigoniți”. Așadar, cu cuviință, iudeii nu aveau „dragostea lui Dumnezeu”, de vreme ce prigoneau Însăși Dragostea, Care era Fiul lui Dumnezeu (1 Ioan 4, 8, 16). Cu cuviință și pe „cuvântul Lui nu-l aveau rămânând întru dânșii”, că de Cuvântul și Dumnezeu se lepădau.

5, 43-47: Eu am venit în numele⁵⁵ Tatălui Meu, și voi nu Mă primiți; dacă va veni un altul în numele său, pe acela îl veți primi. (44) Cum puteți voi să credeți, când primiți slavă unii de la alții⁵⁶, și slava care vine de la unicul Dumnezeu⁵⁷ nu o căutați? (45) Să nu socotiți că Eu vă voi învinui la Tatăl; cel ce vă învinuiește este Moise, în care voi ați nădăjdut⁵⁸. (46) Că dacă ați fi crezut lui Moise, ați fi crezut și Mie, căci despre Mine a scris acela. (47) Iar dacă celor scrise de el⁵⁹ nu credeți, cum veți crede în cuvintele Mele?

(5, 44) 1 Regi 15, 30 / Ioan 12, 43 / Romani 2, 29
(5, 45) Luca 16, 29 / Ioan 3, 39 / Romani 3, 12 (5, 46) Facere 3, 15; 12, 3; 18, 18; 22, 18; 49, 10 /
Deuteronom 18, 15 / Psalm 39, 10 / Ioan 5, 39 / Faptele Apostolilor 26, 22 / Evrei 10, 7

Zice [Domnul]: „Eu am venit întru numele Tatălui Meu”, căci pretutindena pe Tatăl Îl laudă și despre El zice că este „trimis” (Ioan 5, 36-37), și „nimic nu poate să facă de la Sine” Însuși (Ioan 5, 19) și, în scurt [a spune], multe grăiește smerite, vrând să taie de la dânșii toată pricina nemulțămirii.

Iar „altul va veni”, adică Antihrist, care va arăta că el singur este Dumnezeu. „Deci, pe Mine, Care «am venit întru numele Tatălui» – adică Acela Care zic că sunt «trimis» de la Tatăl –, «nu Mă primiți», însă «pe acela îl veți primi»⁶⁰. Iar aceasta vi se întâmplă vouă, pentru că acela slava vieții acesteia vă va făgădui vouă, pe care voi o căutați, vrând să «luați [primiți] slavă unul de la altul», iar pe cea «de la singur Dumnezeu», defăimându-o. Iar Eu, în viața aceasta nimic slăvit nu vă făgăduiesc vouă, ci multă greutate vedeți întru cele care se grăiesc de Mine. Așadar, pentru

⁵⁵ În ediția de la 1805, în *versetul* 43, în loc de „în numele”, se găsește „întru numele”.

⁵⁶ În ediția de la 1805, în loc de „când primiți slavă unii de la alții”, se găsește „slavă unul de la altul luând”.

⁵⁷ În ediția de la 1805, în loc de „unicul Dumnezeu”, se găsește „singur Dumnezeu”.

⁵⁸ În ediția de la 1805, *versetul* 45 este: „Să nu vi se pară, că Eu vă voi pâri pe voi la Tatăl. Cea ce vă părăște pe voi este Moise, spre carele voi ați nădăjdut”.

⁵⁹ În ediția de la 1805, în loc de „celor scrise de el”, se găsește „scripturilor aceluia”.

⁶⁰ [1805] Acela care „va veni întru numele său”, adică singur de sine [stătător], ca și cum ar fi Dumnezeu (după Zigaben).

aceasta nu «credeți» Mie, pentru că nimic din ce este de veselie în viața aceasta nu nădărduiți să aveți [dobândiți, căpătați] de la Mine”.

Încă și în alt chip [înțelege]: „Nu «credeți» Mie, deoarece căutați «slavă unul de la altul», pentru că, stăpânitori [căpetenii] și dascăli ei singuri vrând a se părea [a fi socotiți] înaintea norodului, nu Mă primesc pe Mine, ca să nu li se micșoreze slava lor. Iar noroadele, dragostea cea de la stăpânitori [căpetenii] căutând, nu voiesc să alerge la Mine, ca să nu cadă dintru cinstea cea de la aceia, din pricina Mea”.

Dar, fiindcă și pe Moise în sus și în jos îl aduceau [vănturau], le zice Domnul: „El vă va «pâri» pe voi, «căci pentru Mine a scris acela””. Dar unde a scris pentru El? În multe locuri, căci aceea ce zice: „**Prooroc va ridica vouă Domnul**” (*Deuteronom 18, 15*) pentru Hristos a fost [spusă], și altele multe, unele în cuvinte, iar altele în semne și în chipuri [preînchipuiri], precum a fost minunea rugului (*Ieșire 3, 1-6*). Căci „foc” este Dumnezeuzeia, iar „rug” spinos, firea cea păcătoasă, pe care cuprinzându-o „focul” Dumnezeuzeirii, nearsă o a păzit, cu lumina strălucindu-o și dintru ale sale măririi și daruri împărțâșind-o, iar Ea [Dumnezeirea] dintru ate-aceleia [ale firii celei păcătoase] micșorări, neîmpărțâșindu-se.

Iar mai vârtos și aceasta o a zis Moise, care la credința lui Hristos se potrivește, căci zice că „de se va ridica prooroc, făcând semne [minuni], și, depărtând de la Dumnezeu” – precum este Antihrist – „să nu-i credeți lui”⁶¹ (*cf. Deuteronom 13, 1-3*). „Iar de se va ridica Prooroc făcând semne [minuni] și, la Dumnezeu și Tatăl aducând mai vârtos [cu prisosință], iar nu depărtând de la El, Acestuia să-I credeți”⁶² (*cf. Deuteronom 18, 18-22*).

⁶¹ „De se va ridica în mijlocul tău prooroc sau văzător de vise și va face înaintea ta semn și minune, (2) și se va împlini semnul sau minunea aceea, de care ți-a grăit el, și-ți va zice atunci: Să mergem după alți dumnezei, pe care tu nu-i știi și să le slujim acelora, (3) să nu ascuți cuvintele proorocului aceluia sau ale celui văzător de vise, că prin aceasta vă ispitește Domnul Dumnezeul vostru, ca să afle de iubiți pe Domnul Dumnezeul vostru din toată inima voastră și din tot sufletul vostru” (*Deuteronom 13, 1-3*).

⁶² „Eu le voi ridica Prooroc din mijlocul fraților lor, cum ești tu, și voi pune cuvintele Mele în gura Lui și El le va grăi tot ce-l voi porunci Eu. (19) Iar cine nu va asculta cuvintele Mele, pe care Proorocul Acela le va grăi în numele Meu, aceluia îi voi cere socoteală. (20) Iar proorocul care va îndrăzni să grăiască în numele Meu ceea ce nu i-am poruncit Eu să grăiască, și care va grăi în numele altor dumnezei, pe un astfel de prooroc să-l dați morții. (21) De vei zice în inima ta: Cum vom cunoaște Cuvântul pe care nu-l grăiește Domnul? (22) Dacă proorocul vorbește în numele Domnului, dar cuvântul acela nu se va împlini și nu se va adevăra, atunci nu grăiește Domnul cuvântul acela, ci-l grăiește proorocul din îndrăzneala lui; nu te teme de el” (*Deuteronom 18, 18-22*).

Așadar, fiindcă Hristos în numele Tatălui a venit și a făcut semne [minuni] și nu i-a depărtat pe ei de la cinstirea de Dumnezeu, pentru aceasta El a fost Cel Care era prorocit de Moise.

„Așadar, dacă nu credeți «scripturilor» lui Moise, «cum veți crede cuvintelor Mele»? Acela a scris și cărțile lui sunt pururea de față înaintea ochilor voștri – încât și de veți uita, cu lesnire [ușurință] să vă aduceți iarăși aminte – și cu toate acestea nu credeți celor scrise. Deci, «cum veți crede cuvintelor Mele» celor nescrise?”

O, Doamne!, dar pentru ce zici acestea, de vreme ce știi că nu vor crede? „Cu toate că știu că nu vor asculta, dar, însă, le zic, ca nu mai pe urmă să pună pricină [temei] că: «De ne-ai fi spus, am fi crezut»”.

Și în alt chip [înțelege]: acei [iudei] care erau atunci ca niște nemulțămitori, nu credeau, însă cei care, pe urmă aveau să creadă, nu era cu cuviință, nici cu dreptate, a fi lipsiți de folosul cel din cuvintele lui Hristos.

CAPITOLUL 6

*Săturarea celor cinci mii de oameni. Iisus umblă pe mare.
Pâinea care se pogoară din Cer. Mărturisirea lui Petru¹*

6, 1-4: După acestea Iisus S-a dus dincolo de marea Galileii, în părțile Tiberiadei. (2) Și a mers după El mulțime multă, pentru că vedeau minunile² pe care le făcea cu cei bolnavi. (3) Și S-a suit Iisus în munte și a șezut acolo cu ucenicii Săi. (4) Și era aproape Paștile, sărbătoarea³ iudeilor.

(6, 1) Marcu 3, 7 (6, 2) Matei 14, 13-14 / Luca 5, 15 (6, 4) Ieșire 12, 18 / Ioan 2, 13; 5, 1

Fiindcă a vorbit Domnul mai aspru către iudei și dintru niște cuvinte ca acestea spre zavistie și mânie s-au pornit ei, îi potolește pe dânșii prin a Se depărta El și Se duce „dincolo de marea Galileii, în părțile Tiberiadei”. Iar „mare” numește iezerul [Iacul], căci adunările apelor „mări” le-a numit Dumnezeuasca Scriptură (*Facere 1, 10*).

Și, în alt chip [fel, înțeles], Se mută [Domnul] din loc în loc, anume spre a cerca [încerca] voința norodului, căci aceia mai lenevoși rămânând pe loc, cei mai cu osândie au mers după Dânsul. Însă, vezi că și cei care mergeau după Dânsul, nu pentru învățătură, ci pentru folosul trupesc cel din minuni merg după Dânsul. Căci zice [Evanghelistul]: „pentru că vedeau semnele pe care le făcea cu cei bolnavi”. Însă mai buni și mai înțelepți sunt cei de la Matei⁴, căci aceia „se mirau de învățătura Lui, că îi învăța pe ei ca unul care are putere” (*Matei 7, 28-29*).

„Și S-a suit Iisus în munte” din pricina minunii pe care avea să o facă, pentru că nu era vreunul iubitor de trufie și iubitor de fală – ca prin mijlocul cetăților să facă minuni; ci, fugind de slava cea deșartă a celor mulți, liniște caută, învățându-ne și pe noi aceasta.

¹ În ediția de la 1805, titlul capitolului este: „Pentru cele cinci pâini și doi pești. Pentru darea în lături a lui Iisus ca să nu-L facă pe El împărat. Pentru umblarea pe mare. Pentru poporul care mergea după Iisus în vase. Pentru norod când cerea semn. Pentru pâinea care se pogoară din Cer. Pentru cei mulți din ucenici care s-au întors de la Hristos. Pentru mărturisirea lui Petru de Hristos”.

² În ediția de la 1805, în loc de „mulțime multă, pentru că vedeau minunile”, se găsește „norod mult, că vedeau semnele”.

³ În ediția de la 1805, în loc de „sărbătoarea”, se găsește „praznicul”.

⁴ „Iar când Iisus a sfârșit cuvintele acestea, mulțimile erau uimite de învățătura Lui. Că îi învăța pe ei ca unul care are putere, iar nu cum îi învățau cărturarii lor” (*Matei 7, 28-29*).

Încă și ucenicilor vrând să le arate oarecare taine, pentru aceasta caută „muntele”, căci pururea obișnuia El să facă aceasta⁵. Fiindcă, cel ce voiește să vorbească unele ca acestea, se cuvine să fie slobod de toată turburarea și să caute loc curat de toată gâlceava [gâlcevirea, neunirea].

Zice [Evanghelistul]: „Și era aproape Paștile, Praznicul iudeilor”, însă Domnul nu Se suie [în Ierusalim], ci în Galileea Se duce, că nu mai era încă supus rânduieilor Legii, ca să săvârșească și praznicele Legii.

Și în alt chip [înțelege]: fiindcă și răutatea iudeilor Îl gonea [alunga] pe Dânsul, luând El pricină [temei], încetinel strică Legea⁶, arătând celor care luau aminte, că a încetat închipuirea [preînchipuirea Legii], fiindcă a venit Adevărul (Ioan 14, 6).

Vezi încă și cuvântul acesta: „praznicul iudeilor” – căci nu era praznic al lui Hristos. Căci, cum ar fi fost al lui Hristos, dacă Dânsul nu a mers la el? Însă era numai al „iudeilor”.

6, 5-9: Deci ridicându-și Iisus ochii și văzând că mulțime multă vine către El⁷, a zis către Filip: De unde vom cumpăra pâine, ca să mănânce aceștia? (6) Iar aceasta o zicea ca să-l încerce⁸, că El știa ce avea să facă. (7) Și Filip I-a răspuns: Pâini de două sute de dinari nu le vor ajunge, ca să ia fiecare câte puțin. (8) Și a zis Lui unul dintre ucenici, Andrei, fratele lui Simon Petru: (9) Este aici un băiat⁹ care are cinci pâini de orz și doi pești. Dar ce sunt acestea la atâția? (6, 5) Matei 14, 14-16, 32 / Marcu 6, 35 / Luca 9, 12

(6, 7) Numeri 11, 21-22 / 4 Regi 4, 43 / Marcu 6, 37 (6, 9) Matei 11, 17; 15, 34 / Marcu 6, 38 / Luca 9, 13

Pentru care pricină a zis [Evanghelistul] aceasta: „ridicându-și Iisus ochii”? Ca să cunoaștem că Domnul nu-și arunca [vântura] privirea încoace și încolo, ci întru socoteală [socotință] „ședea [cu ucenicii Săi]” (Ioan 6, 3) și întru luare-aminte și înțelegere cu de-adinsul, ca Acela Care vorbea cu ucenicii pentru oarecare lucruri mai dumnezeiești; iar mai pe urmă „Și-a ridicat ochii” și întreabă pentru norod „de unde” se vor hrăni.

Și nu pe altul îl întreabă [Domnul], ci pe Filip, căci acesta era cel care avea trebuință de mai multă învățătură – care mai apoi și zicea: „Arată-ne

⁵ Vezi: Matei 5, 1; 8, 1; 14, 23; 15, 29; 17, 1, 9; Marcu 3, 13; 6, 45; 9, 2, 9; Luca 6, 12; 9, 28, 37; Ioan 6, 15.

⁶ „Strică” Domnul Legea în formele ei exterioare, tocmai prin împlinirea ei în chip desăvârșit, căci Însuși El fiind Adevărul și plinirea Legii, zice: „Să nu socotiți că am venit să stric Legea sau Proorocii; n-am venit să stric, ci să împlinesc” (Matei 5, 17).

⁷ În ediția de la 1805, în loc de „mulțime multă vine către El”, se găsește „mult norod vine la Dânsul”.

⁸ În ediția de la 1805, în loc de „aceasta o zicea ca să-l încerce”, se găsește „aceasta zicea ispitindu-l pe el”.

⁹ În ediția de la 1805, în loc de „un băiat”, se găsește „un copil”.

nouă pe Tatăl și ne este de ajuns" (Ioan 14, 8) –, pentru aceasta mai înainte îl îndreptează pe el și prin întrebare îl îndeamnă pe Filip spre a-și aduce aminte pururea de minune. Căci de s-ar fi făcut semnul [minunea] așa de rând [simplu], nu s-ar fi arătat atât de mare minunea; însă acum, mai înainte îl silește pe el ca să mărturisească puținătatea [merindelor], ca mai cu de-a-dinsul să cunoască mărimea minunii ce avea să se facă [de Domnul] și de acum [înainte] să nu poată să-și scoată din minte pomenirea celor mărturisite. Pentru aceasta zice [Domnul]: „De unde vom cumpăra pâine, ca să mănânce aceștia?”

„Iar aceasta zicea ispitindu-l [încercându-l]” pe Filip, adică vrând să-l facă pe el cunoscut [arătat], ce credință are. Căci, cu adevărat, nu ca și cum nu știa El gândul lui [Filip] îl întreabă pe el, ci voind să-l arate pe el celorlalți, pentru că Însuși Domnul știa ce avea să facă. Deci, după ce l-a „ispitit [încercat]” de are credință și l-a aflat pe el că încă omenește cugetă, încă și pe Andrei îl află întru acest fel. Căci, cu toate că, întrucâtva, a năzărit [cuvânt de răspuns] mai înalt decât Filip – că acela zicând: „Pâini de două sute de dinari nu le vor ajunge”, acesta [Andrei] „cinci pâini de orz și doi pești” arată, socotind poate și minunile Proorocilor, cum Elisei a făcut semnul [minunea] cel cu pâinile, când Samaria întru cea mai de pe urmă pierzare [foamete] venise¹⁰ (4 Regi 4, 42-44); însă și Andrei se vedește că nimic vrednic de Domnul nu a socotit [cugetat], pentru că zice: „Dar ce sunt acestea la atâția?” Căci a socotit că poate va înmulți Domnul pâinile, însă de ar fi fost mai multe, mai multă s-ar fi făcut și înmulțirea, cu greșelnicie, cu adevărat, socotind [Andrei acestea], pentru că Domnul și dintru neștiință ar fi putut să facă pâine îndeajuns norodului. Însă, ca să nu se pară că făptura este străină [înstrăinată, osebită] de înțelepciunea Lui, însăși făptura o uneltește [folosește, întrebuițează] la lucrul minunilor și, luând temei pâinile, ca pe o oarecare materie, așa săvârșește minunea.

Așadar, rușineze-se manihiei, care zic că pâinea și toate făpturile sunt zidiri ale „dumnezeului celui rău”¹¹; și, pentru aceasta, de le va da lor cineva pâine, nu o primesc din mâinile aceluia, ci poruncesc să o arunce de departe și, stând ei, îl blestemă pe cel care le-a dat-o, zicând [pâinii]: „Cel ce te-a semănat să se semene, cel ce te-a măcinat să i se macine carnea”

¹⁰ „Tot pe atunci a venit un om din Baal-Șalișa și a adus omului lui Dumnezeu pârgă de pâine douăzeci de pâini de orz și grăunțe proaspete de grâu într-un săcușor. Elisei a zis: «Dați oamenilor să mănânce!» (43) Iar sluga sa a zis: «Ce să dau eu de aici la o sută de oameni?» Zis-a Elisei: «Dă oamenilor să mănânce; căci așa zice Domnul: Se vor sătura și va mai și rămâne». (44) Și a dat și s-au săturat și a mai rămas, după cuvântul Domnului” (4 Regi 4, 42-44).

¹¹ Pentru manihiei și învățăturile lor, vezi nota de la Ioan 1, 9.

și altele multe de acest fel. Deci, rușineze-se, auzind că Hristos, Fiul lui Dumnezeu Cel „Bun” (*Matei 19, 17; Marcu 10, 18; Luca 18, 19*), a înmulțit pâinile. Iar de ar fi fost ele zidire [făptură] rea, Cel Bun nu ar fi înmulțit ce era rău, ca să nu mai zică că și El Însuși mânca pâine.

Însă, poate, ar fi întrebat cineva: „Oare această minune a pâinilor este aceeași cu cea de la Matei?” Aceeași este (*Matei 14, 13-21*). Iar, dacă acolo vin ucenicii și pomenesc pentru noroade ca să fie slobozite (*Matei 14, 15*), iar aici Însuși Iisus întreabă „de unde” vor fi hrăniți „aceștia”, nu trebuie să te miri, căci este cu puțință ca amândouă să se fi făcut și ucenicii să-l fi pomenit mai înainte Domnului pentru noroade, ca să fie slobozite, iar Filip să fi fost întrebat de Domnul „de unde” vor fi hrăniți.

6, 10-13: Și a zis Iisus: Faceți pe oameni să se așeze¹². Și era iară multă în acel loc. Deci au șezut bărbații în număr ca la cinci mii. (11) Și Iisus a luat pâinile și, mulțămînd, a dat¹³ ucenicilor, iar ucenicii celor ce ședeau; asemenea și din pești, cât au voit. (12) Iar după ce s-au săturat, a zis ucenicilor Săi: adunați fărâmiturile ce au rămas¹⁴, ca să nu se piardă ceva. (13) Deci au adunat și au strâns douăsprezece coșuri cu fărâmituri, care au rămas de la cei ce au mîncat din cele cinci pâini de orz¹⁵.

(6, 10) *Matei 14, 19, 15, 38 / Marcu 6, 39 / Luca 9, 14 (6, 11) 1 Regi 9, 13 / Matei 14, 19 / Marcu 6, 41 / Luca 9, 16*
 (6, 12) *Matei 14, 20, 15, 37 / Marcu 6, 42; 8, 8, 19 / Luca 9, 17 (6, 13) Matei 15, 37 / Marcu 8, 19*

Ca și cum masa ar fi fost gata, [Domnul] le-a poruncit lor ca îndată „să șadă”. Iar ucenicii, cu toate că mai înainte nu credeau, însă cu osârdie îi pun pe oameni „să șadă”. „Și era iară”, primăvară fiind, căci zice [Evangelistul]: „era [aproape] Paștile” (*Ioan 6, 4*), iar acestea „în luna cea dintâi”¹⁶ a primăverii se săvârșeau (*Levitic 23, 5*).

Și numai „bărbații” sunt numărați de Evangelistul, urmînd el obiceiului Legii. Căci și Moise de la cel de douăzeci de ani și mai în sus a numărat norodul¹⁷, nicidecum pomenind de femei (*Numeri 26, 2*), arătînd cuvîntul [acesta] că tot cât este bărbătesc și voinicesc este cinstit și vrednic de numărare la Dumnezeu.

¹² În ediția de la 1805, în loc de „să se așeze”, se găsește „să șază”.

¹³ În ediția de la 1805, în loc de „a dat”, se găsește „a împărțit”.

¹⁴ În ediția de la 1805, în loc de „fărâmiturile ce au rămas”, se găsește „sfărâmiturile ce au prisosit”.

¹⁵ În ediția de la 1805, *versetul 13* este: „Deci au adunat și au umplut douăsprezece coșuri de sfărâmituri din cele cinci pâini de orz, care au prisosit celor ce au mîncat”.

¹⁶ „În luna întâi, în ziua a paisprezecea a lunii, către seară, sunt Paștile Domnului” (*Levitic 23, 5*).

¹⁷ „Numărați toată obștea fiilor lui Israel de la douăzeci de ani în sus, pe toți cei buni de război în Israel, după familiile lor!” (*Numeri 26, 2*).

Și, „luând pâinile”, Domnul „mulțamește”, arătându-ne că mai înainte de hrană se cuvine să mulțămim lui Dumnezeu. Încă și fiindcă era acolo norod, pentru aceasta „mulțamește” înaintea mulțimilor, ca să se încredințeze toți că El cu voia lui Dumnezeu a venit și că nu este potrivnic lui Dumnezeu, ci toate la Tatăl le aduce. Căci atunci când osebit [depărtat de mulțime] lucrează semne [minuni], nimic întru acest fel nu face, cu toate că [unele] mai mari săvârșește¹⁸; iar când face minuni înaintea multora, atunci caută la Dumnezeu. Iară că nu pentru neputință face [Domnul] aceasta, ci pentru iconomia pe care am zis-o, se arată [vădește] dintru a le săvârși [El] pe cele mai mari [decât acestea¹⁹], cu stăpânire și cu putere.

Însă unii zic că pentru aceasta „mulțamea” El, ca să Se tănuiască de stăpânitorul lumii acesteia până în vremea Patimii, și nu dintru aceasta să-L socotească pe El că este Dumnezeu, ci să fie amăgit [amăgitorul] și să fie înșelat [înșelătorul], și așa prin Cruce să fie omorât.

Și lasă Domnul ca „să prisosească” pâinile, nu pentru arătarea cea cu fală – să nu fie! –, ci ca să nu se socotească a fi nălucire aceasta, anume că s-au săturat oamenii, ci tuturor să le fie arătat că întru atât de adevărată măsură s-au săturat, încât au și prisosit multe. Și, dintru această pricină, a și poruncit „să se adune sfărâmiturile”, ca văzându-le pe acestea [ucenicii], mai mult să țină minte minunea cea care se făcuse. Și se cuvine a ne minuna nu numai pentru că „au prisosit”, ci și pentru că nici mai mult, nici mai puțin, ci întocmai cu numărul ucenicilor a făcut [Domnul] a prisosi „coșurile” rămășițelor, ca toți să poarte [câte unul] și nici Iuda să nu rămână neîmpărțit [dintru ele], ci să-i fie și această minune spre arătare [adeverire] că Dumnezeu este Dascălul [Învățătorul] lui și să se folosească dintru aceasta; măcar că, pentru răutatea Iudei, mai vârtos spre osândă i-a fost lui aceasta, căci pe Cela Care a făcut atâtea prisosințe – dintru care și el a purtat un „coș” – pe Acela L-a vândut (Matei 26, 15).

Căci, cu adevărat, nu în zadar a poruncit [Domnul] Apostolilor să poarte „coșurile”, ci ca pururea să țină minte minunea, fiindcă aveau să fie învățători ai lumii. Pentru că norodul nici o roadă mare nu avea să dobândească, întrucât îndată a uitat minunea, atâta era de neînțelegător [neprișcut, neînțelept], iar ucenicii nu puțin aveau să se folosească.

Și ne învățăm din minunea ce s-a făcut să nu ne împușinăm la suflet întru strămtorările sărăciei, nici să ne temem de dăruirile dintru iubirea

¹⁸ Cum este, de pildă, minunea schimbării la față a Domnului, săvârșită în muntele Tabor, unde El și-a arătat slava Sa dumnezeiască (Matei 17, 1-8; Marcu 9, 1-8; Luca 9, 28-36).

¹⁹ Cum sunt, de pildă, învierea din morți a fiul văduvei din Nain (Luca 7, 11-18) și a fiicei mai-marelui sinagogii (Luca 8, 49-56).

de primire a străinilor, ci să credem că măcar o pâine de vom avea, o va înmulți pe aceasta Cel Care a făcut de „**au prisosit**” atâtea „**sfărămituri**” din „**cinci pâini**”.

Iar după alegorie [înțelege așa²⁰]: când a ieșit Domnul din Ierusalim – după ceea ce s-a zis prin Prooroci: „**Părăsit-am casa Mea, lăsat-am moștenirea Mea**” (Ieremia 12, 7) – atunci în „Galileea” neamurilor „**Se duce**” (Ioan 6, 1), pe păgâni luându-i „**și norod mult merge după Dânsul**” (Ioan 6, 2). Și „**Se suie în munte**” (Ioan 6, 3), adică pe Cruce – ca pe toți să-i tragă la Sine – ori la Cer, la cinstea și slava cea cuviincioasă lui Dumnezeu. Căci, după ce S-a înălțat la Cer – și este slăvit de noi ca un Dumnezeu și nu ca om gol [simplu, de rând] – se zice că „**în munte S-a suit**”, căci „**munte**” este gândirea cea înaltă²¹, pentru El. Și ne „**dă**” nouă, celor care suntem supuși celor cinci simțiri, „**pâinile**” cele cuvântătoare, „**cinci**” fiind și acestea, căci fiecărei simțiri îi dă „**pâinea**” cea cuviincioasă, anume cuvântul, precum și Pavel spune: „**În Biserică voiesc să grăiesc cinci cuvinte**” (1 Corinteni 14, 19), adică acelea care se cuvin spre îndreptarea celor cinci simțiri. Însă nu putem pe aceste „**cinci cuvinte**” să le mâncăm cu totul, ci și prisosesc. Căci nu poate vreunul dintre noi toate cuvintele tainei să le cuprindă, ci pe cele pe care noi, cei mai materialnici, nu putem a le ajunge și a le mânca, Apostolii le poartă, ca întru oarecare „**coșuri**”, în sufletele lor cele drepte. Căci „**coșurile**” din ramuri de finic au fost, iar „**dreptul ca finicul va înflori**” (Psalm 91, 12).

6, 14-15: Iar oamenii văzând minunea pe care a făcut-o²², ziceau: Acesta este într-adevăr Proorocul, Care va să vină în lume. (15) Cunoscând deci Iisus că au să vină și să-L ia cu sila, ca să-L facă rege²³, S-a dus iarăși în munte, El singur.

(6, 14) Facere 49, 10 / Deuteronom 18, 15, 18 /

Matei 11, 3; 21, 46 / Luca 7, 16-19; 24, 19 / Ioan 4, 19; 7, 12; 9, 17 (6, 15) Matei 14, 23

Vezi, lăcomia de pântece a norodului, căci mii de minuni făcând Domnul – și mai minunate – nu se mirau, și iată că ei pentru mâncare grăiesc: „**Acesta este Proorocul**”. Nu-L mai învinuiesc [prihănesc] pentru călcarea sămbetei, nu mai fac izbândire Legii, și atâta Îl cinstesc pe El pentru

²⁰ Aici Sfântul Teofilact tâlcuiește alegoric minunea înmulțirii pâinilor, luând capitolul 6 dintru început.

²¹ „Înaltă”, după vrednicia Dumnezeirii, și nu după înălțarea cea trufașă a cugetului omenesc.

²² În ediția de la 1805, în loc de „minunea pe care a făcut-o”, se găsește „semnul pe care l-a făcut”.

²³ În ediția de la 1805, în loc de „să-L ia cu sila, ca să-L facă rege”, se găsește „să-L apuce pe El, ca să-L facă împărat”.

pâini, încât nu numai „Prooroc” îl vestesc pe El, ci și îl socotesc vrednic de împărțire. Dar El fuge, învățându-ne pe noi să defăimăm dregătorii cele lumești.

Însă „se duce” la „munte, El singur”, neluând pe nici unul din ucenici, ca să cerce [încerce] dorința lor, și de le este cu nesuferire lipsirea Sa de la dânșii.

6, 16-21: **Și când s-a făcut seară, ucenicii Lui s-au coborât²⁴ la mare. (17) Și intrând în corabie, mergeau spre Capernaum, dincolo de mare. Și s-a făcut întuneric și Iisus încă nu venise la ei. (18) Și suflând vânt mare, marea se întărâta²⁵. (19) După ce au văslit²⁶ deci ca la douăzeci și cinci sau treizeci de stadii, au văzut pe Iisus umblând pe apă²⁷ și apropiindu-Se de corabie, ei s-au înfricoșat. (20) Iar El le-a zis: Eu sunt; nu vă temeți! (21) Deci voiau să-L ia în corabie, și îndată a sosit corabia la țărnu²⁸ la care mergeau.**

(6, 17) Matei 14, 22 / Marcu 6, 47 (6, 18) Matei 14, 24 (6, 19) Matei 14, 25 / Marcu 6, 48 (6, 20) Matei 14, 27 / Marcu 6, 50

Domnul Se suie „singur” în „munte” ca, precum am zis, să cerce [încerce] dorința ucenicilor, dacă, oare, îl vor căuta pe El. Iară ei îl așteaptă pe Dânsul până „seara”, nădăjduind că El va veni. Însă, fiindcă nu a venit, nu suferă [rabdă], ci spre căutarea Lui fiind îmboldiți de dorință [împinși de dorire], „intră în corabie”. Căci nu așa, de rând, și cum s-ar fi întâmplat, a spus Evanghelistul vremea, ci prin aceasta a arătat dragostea lor cea mare, că nici „seara” nu i-a oprit pe ei.

Și îi lasă [Domnul] pe ei să se primejduiască de vifor ca, făcându-se liniște după furtună, mai mult să se veselească de minunea ce s-a făcut și pomenirea acesteia neuitată să se însemneze [pecetluiască, zugrăvească] în inimile lor. Și le-a venit lor de față când se primejduiau de vifor; iar prin cuvânt și frica o gonește de la dânșii și liniște face în mare; și Domnul îndoită liniște face, potolind și turburarea sufletelor lor și a mării. Iar El nu s-a suit în corabie, mai mare vrând să facă minunea. Căci, vezi trei minuni: cea dintâi că umblă pe mare; a doua că a potolit valurile; a treia, că „îndată” a făcut de „a sosit corabia la pământul la care ei mergeau”, cu toate că era foarte departe de pământ, când a venit Domnul la ea.

Cu adevărat, au trecut și iudeii Marea Roșie, Moise povățuindu-i; însă acela toate le făcea ca un slujitor și rugându-se (*leșire 14, 13-29*), iară Acesta

²⁴ În ediția de la 1805, în loc de „s-au coborât”, se găsește „s-au pogorât”.

²⁵ În ediția de la 1805, în loc de „marea se întărâta”, se găsește „marea s-a ridicat”.

²⁶ În ediția de la 1805, în loc de „după ce au văslit”, se găsește „venind”.

²⁷ În ediția de la 1805, în loc de „pe apă”, se găsește „pe mare”.

²⁸ În ediția de la 1805, în loc de „țărnu”, se găsește „pământul”.

[Domnul] cu toată stăpânirea. Și acolo, suflând vântul de la răsărit, s-a dat apa în lături, încât a făcut de au trecut [israelitenii] pe uscat (*Ieșire 14, 21*). Iar aici, mai mare s-a făcut minunea, căci rămânând marea întru a sa fire, așa [astfel] Îl purta pe Stăpânul pe umeri, ca să se plinească cuvântul cel proorocesc²⁹: „**Cel Ce umblă pe mare ca și pe uscat**” (*Iov 9, 8*).

Mulți suntem și acum întru întunericul cel gânditor și ne primejduim să ne înecăm în „marea” cea gânditoare, dar să-L primim pe Hristos și, cu adevărat, ne vom mântui dintru primejdiile. Și, dacă, de multe ori, înfricări vor aduce asupra noastră vreunii, ispitindu-ne pe noi – ori draci, ori oameni – și prin frică se vor ispiti să ne clătească [zdruncine] pe noi, să-L auzim pe Hristos, strigând: „**Nu vă temeți, Eu sunt!**” Iar ceea ce zice [Domnul], această înțelegere are: „Cele înfricoșate trec, de aceea «**nu vă temeți**» de cele trecătoare; însă «**Eu sunt**», adică pururea rămân și ca un Dumnezeu «**Eu sunt Cel Ce sunt**» (*Ieșire 3, 14*). Deci, de vreme ce cele înfricoșate sunt vremelnice și nu cu adevărat sunt³⁰ – însă «**Eu sunt**», adică rămân [dăinuiesc] și niciodată Eu nu trec, ci cu adevărat „sunt” – să nu vindeți credința cea întru Mine, pentru cele vremelnice”.

Și, vezi, că nu la începutul primejdiei, ci după ce s-a împuternicit aceasta, Se arată Hristos și risipește frica. Căci ne lasă pe noi să venim în mijlocul primejdiilor ca, luptându-ne cu necazul, și fiind strămtorați, mai lămurii să ne facem; și ca, pornind [purcezând, mișcând, dezlegând] toată puterea și înțelepciunea noastră și aflând-o pe ea neputincioasă, să năzuim numai la Acela Care dintru cele fără de nădejde de scăpare poate să ne mântuiască. Căci, atunci când mintea omenească va obosi, atuncea mântuirea cea de la Dumnezeu, fără de veste sosind, ne face pe noi să căutam numai la Acela Care ne-a mântuit și nu nouă înșine să ne scriem [socotim] mântuirea.

Iar de vom voi ca și în „corabia” noastră să Îl luăm pe Hristos – adică să-L sălășluim pe Hristos în inima noastră –, „îndată” ne vom afla la „pământul” acela „la care mergem”. Dar, care este acel „pământ”? Arătat este cu adevărat că „pământul” făgăduinței, Cerul (*2 Petru 3, 13; Apocalipsa 21, 1*), care este „pământul celor blânzi” și care au „pace”³¹, dinspre toată răutatea (*Psalom 36, 11; Matei 5, 5*).

²⁹ În ediția 1988 a *Sfintei Scripturi*, avem: „El singur este Cel Ce întinde cerurile și umblă pe valurile mării” (*Iov 9, 8*).

³⁰ Acestea, chiar dacă pot aduce vătămare în vremelnicie, însă „nu cu adevărat sunt”, adică nu dăinuiesc veșnic, nu au ființă nepieritoare, ci sunt supuse mărginirilor vremelniciei.

³¹ „Cei blânzi vor moșteni pământul și se vor desfăta de mulțimea păcii” (*Psalom 36, 11*).

6, 22-26: A doua zi, mulțimea³², care sta de cealaltă parte a mării, a văzut că nu era acolo decât numai o corabie mai mică și că Iisus nu intrase în corabie împreună cu ucenicii Săi, ci plecaseră numai ucenicii Lui. (23) Și alte corăbii mai mici³³ au venit din Tiberiada în apropiere de locul unde ei mâncaseră pâinea, după ce Domnul mulțămise. (24) Deci, când a văzut mulțimea că Iisus nu este acolo, nici ucenicii Lui, au intrat și ei în corăbiile cele mici³⁴ și au venit la Capernaum, căutându-L pe Iisus. (25) Și găsindu-L dincolo de mare, l-au zis: Învățătorule³⁵, când ai venit aici? (26) Iisus le-a răspuns și a zis: Adevărat, adevărat³⁶ zic vouă: Mă căutați nu pentru că ați văzut minuni³⁷, ci pentru că ați mâncat din pâini și v-ați săturat.

Umblând Iisus pedestru pe mare, a mers de cealaltă parte a ei, iar noroadele, căutându-L pe El a doua zi și văzând că numai „o corabie” a fost cea în care au încăput [intrat] ucenicii – întru care corabie „Iisus nu intrase” –, au venit întru priceperea minunii și bănuiau [presupuneau] că El, umblând cu picioarele pe mare, a trecut de cealaltă parte a ei. Căci, de ar fi fost și o altă corabie, ar fi putut socoti [gândi] că Domnul nu s-a dus împreună cu ucenicii, ci intrând întru aceea, a trecut marea. Iar acum, fiindcă numai una a fost „corabia”, întru care Domnul nu a intrat, ci numai ucenicii, arătată [adeverită] este minunea. Deci, acestea socotind [cugetând] noroadele, pentru că au aflat „alte corăbii” care veniseră din cealaltă parte a mării, au intrat întru acelea și au trecut în Capernaum, unde, aflându-L pe Domnul, nu cad [la El] să se roage, ca să le spună cum a trecut, nici nu cearcă [cercetează] cele pentru semnul acesta, ci așa, de rând [simplu], zic: „Când ai venit aici?” Căci aceia care Îl căutau pe El să-L apuce [prindă] și să-L facă împărat (Ioan 6, 15), după ce L-au aflat pe Dânsul, nici un lucru de acest fel nu se sfătuiesc [întru ei], ci scoțându-și din minte minunea [tregerii mării], de altă masă caută să se desfăteze, precum și mai înainte. Pentru aceasta și sunt înfrunțați de Domnul, căci zice: „Mă căutați pe Mine «pentru că ați mâncat din pâini» și pentru aceasta Mă doriți, ca iarăși să vă fac masă”.

³² În ediția de la 1805, în versetele 22 și 24, în loc de „mulțimea”, se găsește „norodul”, cu următoarea notă: [1805] „Norod” este numit cel care venise să-L prindă și să-L facă împărat. Căci, neaflându-L pe El, stăteau pe marginea mării, socotind ce s-a putut întâmpla. Iară cuvântul care zice: „Și alte corăbii... Domnul mulțămise” [versetul 29] este pus aici spre arătare, cum că acele corăbii au venit mai pe urmă. Deci, mai apoi de toate, deznădăjduindu-se aceia, au bănuit că [Domnul] a trecut pedestru pe mare (după Zigaben).

³³ În ediția de la 1805, în loc de „corăbii mai mici”, se găsește „corăbii”.

³⁴ În ediția de la 1805, în loc de „corăbiile cele mici”, se găsește „corăbiile”.

³⁵ În ediția de la 1805, în loc de „Învățătorule”, se găsește „Rabi”.

³⁶ În ediția de la 1805, în loc de „Adevărat, adevărat”, se găsește „Amin, amin”.

³⁷ În ediția de la 1805, în loc de „minuni”, se găsește „semne”.

Și ia aminte, că măcar că îi mustră pe ei, însă nu aspră mustrare uneltește [folosește, întrebuițează]. Pentru că nu a zis: „O, robi ai pântecelui și lacomi”, ci cu blândețe [a grăit]; căci, vrând să-i îndrepteze, îi mustră pe ei, încă și prin a descoperi cele ascunse ale inimii lor, spre mai mare credință voind să-i aducă pe dânșii. Iar cum că îndreptătoare le-a fost lor mustrarea, arătat [adeverit] este din cele de pe urmă, căci învățătura preafolositoare face către dânșii, și zice:

6, 27: Lucați nu pentru mâncarea cea pieritoare, ci pentru mâncarea ce rămâne spre viața veșnică și pe care o va da vouă Fiul Omului, căci pe El L-a pecetluit Dumnezeu-Tatăl.

(6, 27) Deuteronom 30, 20 / Matei 3, 17; 17, 5 /

Marcu 1, 11 / Luca 3, 22; 9, 35 / Ioan 1, 32; 10, 36 / 2 Petru 1, 17

Zice [Domnul]: „Voi, pentru pâini Mă căutați, ca unii care doriți de hrana aceasta a vă sătura, dar vi se cuvine vouă să nu fiți dedați cu totul la pântece, ci să grijiți mai vârtos [cu prisosință] de cele duhovnicești, și nu toată grija spre hrana cea trupească să o cheltuiți”, căci pe aceasta a numit-o „mâncare pieritoare”. Însă, de vreme ce mulți din cei care voiesc să trăiască fără de lucru – și mai vârtos [cu prisosință] mesalienii³⁸ – graiul acesta îl uneltesc [folosesc, întrebuițează] spre ajutorarea deșertăciunii lor, de nevoie este a lumina [lămuri, limpezi] acest grai, căci Domnul nostru Iisus Hristos nu a zis-o aceasta, ca și cum ar fi voit să taie [oprească, rețeze] toată lucrarea cea trupească și ar fi silit spre nelucrare, căci nelucrarea la „toată răutatea a învățat [povățuit]”³⁹ (Sirah 33, 32).

Și, de se cuvine a grăi adevărul, aceasta este „mâncarea cea pieritoare”, a voi cineva să trăiască fără de lucru, pentru că acela care urmează lui Hristos, se cuvine să lucreze, ca să aibă să dea și altora. Căci, acesta are plată [răsplată] făgăduința Împărăției celei ce va să fie (Matei 25, 34-36).

„Așadar, cum” – zic [ereticii] – „a grăit Domnul, că nu se cuvine «a lucra pentru mâncarea cea pieritoare»?” [Răspundem:] Sânguința cea cu dinadinsul către mâncări a acelora tăindu-o [rețezându-o] și către cele duhovnicești puțin mutându-i. „Așa e, cu adevărat” – zic ei – „însă cum că lucrarea cea trupească o taie [oprește] Hristos, este arătat [adeverit] din ceea ce a zis către Marta: «Marto, te grijești și pentru multe te silești; dar un lucru trebuiește: căci Maria partea cea bună și-a ales, care nu se va lua de

³⁸ Mesalienii voiau să-și consacre viața cu totul rugăciunii, deoarece socoteau că Botezul nu are putere îndestulătoare pentru a birui răul. Din pricina acestei învățături, ei refuzau participarea la Sfintele Taine. De asemenea, ei nu voiau să facă nici un fel de muncă și de aceea trăiau din cerșit. Această erezie a apărut în veacul al IV-lea, iar mai târziu a fost osândită la Sinodul al III-lea ecumenic de la Efes, în anul 431.

³⁹ „Pune-l la lucru, ca să nu șadă, că multă răutate a învățat lenevirea” (Sirah 33, 32).

la ea» (Luca 10, 41-42), și iarăși: «Nu vă grijiți pentru ziua de mâine» (Matei 6, 34). Acestea [argumente] le aduc cei care voiesc a se hrăni, șezând fără de lucru. Dar noi ce zicem [răspundem]? Anume că, aceea care s-a zis către Marta nu este pentru lucru și lucrare și nelucrare, ci pentru a ști [cunoaște] vremea și a nu cheltui vremea ascultării [cuvântului Domnului] la sângruința cea către mâncăruri. Deci, zice Domnul acestea, plecându-o pe dânsa să nu piardă în zadar vremea învățaturii, din pricina îndeletnicirii celei pentru pântece⁴⁰. Iar aceea, zicând: „nu vă grijiți”, nici așa nu leapădă [Domnul] lucrarea, căci una este grija și alta lucrarea. Pentru că, este cu puțință, ca și lucrând cineva, să nu se îngrijoreze deloc. Deci, învățându-ne pe noi Domnul să nu ne pironim la cele lumești, nici să ne facem grijă pentru odihna cea de mâine, ci mai vârtos [cu prisosință] voind El ca noi, în fiecare zi să lucrăm, zice: „Nu vă grijiți pentru ziua de mâine”, ca și cum ar fi zis așa: „Nu vă grijiți cum că astăzi să lucrați și mâine să vă odihniți, ci hrana fiecărei zile, din lucrarea cea din fiecare zi avându-o, nu vă grijiți pentru ziua de mâine”⁴¹.

Iar „mâncare care rămâne” numește împărțirea cea de taină a Trupului Domnului, pe care El ne-o dă nouă, „Fiu al Omului” făcându-Se, pe Care Tatăl „L-a pecetluit”, adică L-a arătat, L-a adevărit că este Fiu al Său. Căci și Însuși Hristos prin minuni S-a arătat pe Sine, însă, fiindcă vorbește către iudei, ca să nu se turbure ei, la Tatăl aleargă [vine] și zice că de Dânsul este „pecetluit”, adică arătat, mărturisit. De vreme ce și Chip al Tatălui este Fiul și Pecete și Caracter [Trăsătură], să înțelegi că de El [Tatăl] S-a pecetluit Acesta [Fiul], ca Acela Care este Chip⁴² și Pecete (Evrei 1, 3), întrucât ceea ce se zice este întru acest fel: „Pe Acesta, Care se vede a fi «Fiu al Omului», Tatăl «L-a pecetluit», adică L-a Născut Pecete și Chip al Său, Care are întru Sine toate câte are El [Tatăl], și este, firește, întocmai cu Dânsul [cu Tatăl]”.

6, 28-30: Deci au zis către El: Ce să facem, ca să săvârșim lucrările⁴³ lui Dumnezeu? (29) Iisus a răspuns și le-a zis: Aceasta este lucrarea lui

⁴⁰ Vezi și tâlcuirea Sfântului Teofilact la Luca 10, 38-42.

⁴¹ Vezi și tâlcuirea Sfântului Teofilact la Matei 6, 34.

⁴² „În zilele acestea mai de pe urmă ne-a grăit nouă prin Fiul, pe Care L-a pus moștenitor a toate și prin Care a făcut și veacurile; (3) Care, fiind strălucirea slavei și chipul ființei Lui și Care ține toate cu cuvântul puterii Sale, după ce a săvârșit, prin El însuși, curățirea păcatelor noastre, a sezut de-a dreapta slavei, întru cele prea înalte. (4) făcându-Se cu atât mai presus de îngeri, cu cât a moștenit un nume mai deosebit decât ei” (Evrei 1, 2-4).

⁴³ În ediția de la 1805, în loc de „să săvârșim lucrările”, se găsește „să lucrăm lucrurile”.

Dumnezeu, ca să credeți în Acela pe Care El L-a trimis⁴⁴. (30) Deci I-au zis: Dar ce minune⁴⁵ faci Tu, ca să vedem și să credem în Tine? Ce lucrezi?

⁴⁴ 29 / Ioan 17, 3, 23 / 1 Ioan 3, 23 ⁴⁵ 30 / Matei 12, 38, 16, 1 / Matei 8, 11 / Luca 11, 16 / Ioan 2, 18 / 1 Corinteni 1, 22

Cer iudeii să se învețe „lucrul lui Dumnezeu”, nu ca să-l lucreze [săvârșească] pe el, ci ca să apuce pricini [prindă temeuri⁴⁶]. Deci, măcar că îi știa [Domnul] pe ei că nu se vor folosi cu nimic, însă pentru folosul cel de obște al învățăturii, le răspunde și le arată lor, iară mai vârtos [cu prisosință] tuturor oamenilor, că: „Acesta este lucrul lui Dumnezeu” – a crede întru Cel Care L-a trimis Acela, căci credința cea întru El este lucru cu adevărat sfințit și de săvârșit [desăvârșit] și care îi sfințește pe cei care o au pe dânsa”. Pentru că, credința cea adevărată este povățuitoare spre toată lucrarea cea bună și lucrarea cea bună păzește credința. Căci și lucrurile [faptele], fără de credință, sunt moarte [precum], și credința, fără de lucruri [fapte] (Iacov 2, 14, 26).

Și, vezi, nemulțămire și nesimțire! Iarăși cer „semn” cei care au văzut atâtea de multe și atâta de mari [minuni], și mai vârtos [cu prisosință] al pâinilor, din care s-au săturat. Deci, ca niște lacomi cu pântecele, iarăși cer acest fel de „semn”, care să le folosească lor la pântece. Iar cum că aceasta este adevărat, arătat [adeverit] este din cele de pe urmă:

6, 31-34: Părinții noștri au mâncat mană în pustie, precum este scris: „Pâine din Cer le-a dat lor să mănânce”. (32) Deci Iisus le-a zis: Adevărat, adevărat⁴⁷ zic vouă: Nu Moise v-a dat pâinea cea din Cer; ci Tatăl Meu vă dă din Cer pâinea cea adevărată. (33) Căci pâinea lui Dumnezeu este cea care se coboară⁴⁸ din Cer și care dă viață lumii. (34) Deci au zis către El: Doamne, dă-ne totdeauna pâinea aceasta.

(6, 31) Ieșire 16, 14-15 /

Numeri 11, 7 / Deuteronom 8, 16 / Neemia 9, 15 / Psalm 77, 24-25 / Înțelepciune 16, 20 / Ioan 6, 49 / 1 Corinteni 10, 3 (6, 33) Ioan 3, 13, 31 / 1 Corinteni 10, 17 (6, 34) Ioan 4, 15

Nu în zadar ziceam că aceștia, ca unii care erau robi pântecelui, cereau „semn”, precum era cel al pâinilor. Căci, iată, pomenesc de „mană” și nu de vreo altă oarecare minune, ori din cele din Egipt, ori din cele de la Marea

⁴⁴ În ediția de la 1805, versetul 29 este: „Răspuns-a Iisus și le-a zis lor: Acesta este lucrul lui Dumnezeu, ca să credeți întru Carele L-a trimis Acela”.

⁴⁵ În ediția de la 1805, în loc de „minune”, se găsește „semn”.

⁴⁶ Adică, să apuce iudeii pricini ori pentru a li se înmulți iarăși pâini, ori pentru a-L face pe Domnul împărat al lor pământesc, căci ei pentru unele ca acestea veniseră de partea cealaltă a mării.

⁴⁷ În ediția de la 1805, în loc de „Adevărat, adevărat”, se găsește „Amin, amin”.

⁴⁸ În ediția de la 1805, în loc de „se coboară”, se găsește „se pogoară”.

Roșie. Pentru că, voind ei să-L stârnească pe Dânsul, ca și El, acest fel de „semn” să facă, care ar fi putut să-i hrănească pe dânșii trupește, pomenesc de „mană”, din pricina lăcomiei pântecelui, cea peste măsură.

Dar, ce le răspunde lor „Înțelepciunea lui Dumnezeu” (1 Corinteni 1, 24), Domnul nostru Iisus Hristos? „Nu Moise v-a dat vouă pâinea», adică «pâinea cea adevărată» nu v-a dat-o vouă Moise, ci toate cele care atunci se făceau, erau preînchipuiri ale celor care acum se fac. Căci Moise, chip ținea [era preînchipuire] al lui Dumnezeu, al Celui adevărat Voievod [Cârmuitor] al israelitenilor celor gânditori [cugetători, raționali], iar pâinea aceea [mana] era chip [preînchipuire] al Meu, Celui Care M-am pogorât din Ceruri și adevărat hrănesc și adevărat sunt”.

Și Se numește pe Sine „pâinea cea adevărată”, nu ca și cum mana ar fi fost mincinoasă, ci fiindcă aceea a fost chip [preînchipuire] și umbră și nu însuși adevărul. Căci, după adevăr, „mană” este Fiul lui Dumnezeu, Cel Unul-Născut, Care S-a făcut om, [lucru] care este înspăimântătoare grăire și auzire! Pentru că „mana” se tâlcuiește „Ce este aceasta?” (Levitic 16, 15); căci, văzând fiecare mana înaintea cortului său revărsată grămadă și dintru neobișnuita și străina minune spăimântându-se, evreii se întrebau unul pe altul: „Ce este aceasta?” Deci, Domnul, Fiul lui Dumnezeu, Om făcându-Se, Acesta este „mana”, cea care-i spăimântează pe toți, încât fiecare, nedumerindu-se, zice: „«Ce este aceasta?» Cum, Fiul lui Dumnezeu este și Fiu al Omului? Cum, din două [firi] care sunt împotrivă, s-a făcut o Față [Persoană]? Ce este această taină?”

Deci, Această „Pâine”, fiind după fire „viață”, ca Acela Care este Fiu al Tatălui Celui viu, face ceea ce este al Său – le face vii pe toate. Și, precum pâinea cea din pământ [firească] ține firea cea slabă a trupului și nu o lasă să se strice [destrame, risipească], așa și Hristos, prin lucrarea Duhului, îl face viu pe suflet. Încă și însuși trupul îl ține spre nesticăciune, căci prin Hristos s-a dăruit firii omenești Învierea cea din morți și nesticăciunea trupurilor.

Însă iudeii, către pântece fiind încă dedași și cu totul pământești, pentru pâine simțită înțeleg cele grăite [de Domnul] și zic: „Dă-ne nouă pâinea aceasta”; așadar, fiind neînțelegători [nepriștești, neînțelepți], se vedeau. Și spun: „Totdeauna dă-ne nouă pâinea aceasta», nu într-o zi, nici în două”. Iar aceasta și din iubirea de argint o ziceau – „Căci, ca să nu cheltuim banii noștri pentru îndestularea hranei, dă-ne nouă totdeauna această lesne dobândită pâine”.

6, 35-38: **Și Iisus le-a zis: Eu sunt pâinea vieții, cel ce vine la Mine⁴⁹ nu va flămânzi și cel ce crede în Mine⁵⁰ nu va înseta niciodată. (36) Dar am spus vouă că M-ați și văzut și nu credeți. (37) Tot ce-Mi dă Tatăl, va veni la Mine; și pe cel ce vine la Mine nu-l voi scoate afară; (38) pentru că M-am coborât⁵¹ din Cer, nu ca să fac voia Mea, ci voia Celui Ce M-a trimis pe Mine.**

(6, 35) Levitic 22, 7 / Sirah 24, 23 / Ioan 4, 10, 14, 16; 6, 48, 58; 7, 37

(6, 36) Ioan 6, 64 (6, 38) Matei 26, 39 / Marcu 14, 36 / Luca 22, 42 / Ioan 3, 13; 4, 34; 5, 30; 8, 28-29

Fiindcă iudeii, ca unii care erau pământești, socoteau că pentru pâine simțită grăiește Domnul și dintru această pricină Îl sileau și-I cereau, muștrându-i pe ei Domnul – și arătându-le că, atâta vreme cât ei socoteau că simțită este hrana, Îi urmau Lui, însă când vor înțelege cum că este duhovnicească, nu-l vor mai urma –, le zice: „**Eu sunt pâinea vieții**”.

Și nu a zis „pâinea hranei”, ci „pâinea vieții”. Căci, pentru că toate fuseseră omorâte, Domnul ne-a înviat⁵² pe noi prin Sine Însuși (1 Corinteni 15, 22), Cel Care este „pâine”, fiindcă credem că aluatul frământăturii omenеști s-a copt de focul Dumnezeirii.

Iar „pâine a vieții” este [Domnul], nu a acestei vieți obișnuite, ci a celei preschimbate și care nu se taie [curmă, retează] de moarte.

Și „cel ce crede” întru această „pâine”, „nu va flămânzi”, nici nu va pătimi [suferi, îndura] foamete de a auzi cuvântul lui Dumnezeu, nici „nu va înseta” sete gânditoare, care se face dintru a nu avea apa Botezului și sfințenia Duhului. Căci, cel nebotezat are sete și uscăciune multă, fiind lipsit de apa cea sfântă care răcorește, iar cel botezat, avându-L pe Duhul, pururea se mângâie printr-Însul.

Și, arătând că și credința cea „întru El” (Ioan 6, 29, 40), nu este lucru mic, ci dar al lui Dumnezeu, care se dă de la Tatăl celor vrednici și drepti la inimă, zice că: „«**Tot ce Îmi dă Mie Tatăl, la Mine va veni**», adică cred întru Mine aceia pe care Mi-i dă Mie Tatăl. Însă voi iudeii, ca unii ce sunteți nevrednici, nu Îmi sunteți dați Mie de la Tatăl, pentru aceasta nici nu veniți la Mine, căci nu aveți inima dreaptă, ca să vă iubească pe voi Dumnezeu și Tatăl și să vă aducă la credința Mea. Iar Eu «pe cel care vine la Mine nu-l voi scoate afară», adică nu-l voi pierde, ci îl vor mântui, și îl voi găti [rândui], spre a dobândi multă purtare de grijă. Căci «**M-am pogorât din Cer**» nu spre a face altceva, ci numai voia Tatălui”.

⁴⁹ În ediția de la 1805, în versetele 35 și 37, în loc de „la Mine”, se găsește „cătре Mine”.

⁵⁰ În ediția de la 1805, în loc de „în Mine”, se găsește „întru Mine”.

⁵¹ În ediția de la 1805, în loc de „coborât”, se găsește „pogorât”.

⁵² „Precum în Adam toți mor, așa și în Hristos toți vor învia” (1 Corinteni 15, 22).

Iar acestea le zice [Domnul], ca să înțeleagă ei că acela care nu-L primește pe El este potrivnic lui Dumnezeu, fiindcă stă împotriva voii Tatălui. Căci, de vreme ce ei Îl numeau pe Dânsul potrivnic lui Dumnezeu⁵³, El întoarce prihana [învinuirea] spre dânșii, și zice – cu toate că nu arătat [vădit] – că: „Voi sunteți potrivnici lui Dumnezeu, cei care nu-L primiți pe Cel Care urmează voi Tatălui”⁵⁴.

Unde este aici Nestorie, care zicea că după Înviere S-a îndumnezeit Hristos? Nu auzi, ticăloase, că S-a „pogorât din Cer”?! Iar Cel Care S-a pogorât din Cer, cu adevărat nu era [numai] om gol [de rând, simplu], ci Dumnezeu! Căci om gol [de rând, simplu] nu se pogorâ din Cer, ci, de se va întâmpla, se suie în Cer, pentru fapta lui cea bună⁵⁵ dăruindu-i Dumnezeu aceasta (*Facere 5, 24; 4 Regi 2, 11*). Deci, de vreme ce pogorârea Domnului a fost mai înainte de suire [urcare], Același, așadar, S-a și pogorât din Cer, ca un Dumnezeu adevărat, pogorându-Se ca să Se facă om; și, cu adevărat, S-a supt în Ceruri cu trup ca un om, unde a fost mai înainte ca un Dumnezeu.

⁵³ Îl numeau pe Domnul Hristos potrivnic, înfruntându-L ca pe un „stricător” al Legii, însă mai apoi au ajuns să spună despre El: „Are demon și este nebul. De ce să-L ascultați?” (*Ioan 10, 20*) și: „Cu domnul demonilor scoate pe demoni” (*Matei 9, 34; 12, 24; Luca 11, 15*).

⁵⁴ Aici, Cuviosul Petru Damaschinul ne arată care este osteneala începutului pocăinței: „Când vrem să punem începutul, ca să ne întorcem de unde am căzut, avem nevoie de multă osteneală, fiindcă nu vrem să părăsim voile noastre, ci socotim că împreună cu ale lui Dumnezeu le putem împlini și pe ale noastre. Aceasta este însă cu neputință; căci Însuși Domnul a zis: «Nu fac voia Mea, ci a Tatălui care M-a trimis», cu toate că una este voia Tatălui, a Fiului și a Duhului, precum una este Ființa nedespărțită. Dar, pentru noi a zis aceasta și despre voia trupului. Căci, dacă nu e copleșit trupul și nu ajunge întreg omul, purtat de Duhul lui Dumnezeu, nu face voia lui Dumnezeu, decât cu sila. Dar, când împărățește harul Duhului în noi, atunci nu mai avem voia noastră, ci tot ce se face e voia lui Dumnezeu. Atunci dobândim pacea. Iar unii ca aceștia, fiii lui Dumnezeu se vor chema. Căci voiesc voia Tatălui, ca și Fiul lui Dumnezeu și Dumnezeu. Dar pe aceasta nu o poate afla cineva fără păzirea poruncilor, prin care vine tăierea oricărei plăceri sau voinței proprii și răbdarea oricărei dureri ce se ivește din pricina aceasta. Căci din neînțelepciune se naște plăcerea și durerea, cum s-a zis, și din acestea tot păcatul. Fiindcă cel fără de minte este iubitor de sine și nu poate fi iubitor de frați, nici de Dumnezeu. De asemenea, nu poate avea înfrânarea de la plăceri sau de la voile care-i plac lui, nici răbdare în întâmplările dureroase. Că uneori, împlinindu-și voia sa, crește în el plăcerea și mândria, alteori, neputându-și-o împlini și fiind chinuit de durere din pricina aceasta, ajunge silit la înecarea și la descurajarea sufletului, care este arma gheenei” (*Filocalia românească*, vol. 5, ed. Humanitas, București, 2001, pp. 43-44).

⁵⁵ „Și a plăcut Enoh lui Dumnezeu și apoi nu s-a mai aflat, pentru că l-a mutat Dumnezeu” (*Facere 5, 24*). „Pe când mergeau ei așa pe drum și grăiau, deodată s-a ivit un car și cai de foc și, despărțindu-i pe unul de altul, a ridicat pe Ilie în vârtej de vânt la Cer” (*4 Regi 2, 11*).

Așadar, Hristos nu era om gol [de rând, simplu] și S-a îndumnezeit mai pe urmă, precum bărfeea Nestorie, ci este Dumnezeu mai înainte de veci și S-a făcut om în vremile cele mai de pe urmă (*Galateni 4, 4-5; Evrei 1, 2; 1 Petru 1, 20*).

6, 39-40: **Și aceasta este voia Celui Ce M-a trimis, ca din toți pe care Mi i-a dat Mie⁵⁶ să nu pierd pe nici unul, ci să-i înviez pe ei în ziua cea de apoi. (40) Că aceasta este voia Tatălui Meu, ca oricine vede pe Fiul și crede în El⁵⁷ să aibă viață veșnică și Eu îl voi învia în ziua cea de apoi.**

(6, 39) Ioan 10, 28; 17, 12, 18, 9 (6, 40) Ioan 3, 16; 5, 24

Adeseori⁵⁸ pune [Domnul] aceasta: „**Mi-a dat Mie Tatăl**”, ca să împungă [îmboldească] inimile lor și să cunoască că nevrednici sunt de darul lui Dumnezeu. Căci de vreme ce Tatăl ca pe un oarecare lucru mare arată [adevereste] credința cea întru Hristos, iar ei pe aceasta nu o au, arătat este că au căzut din darul lui Dumnezeu.

„Eu însă” – zice [Domnul] – „**nu îi voi pierde**» pe cei ce Mi-i dă Mie Tatăl, adică pe cei care cred Mie, ci «**îi voi învia**» pe ei, adică de luminată Înviere îi voi învrednici” (*Filipeni 3, 20-21*).

Căci îndoită este Învieria⁵⁹: una de obște și sobornicească, întru care și toți cei păcătoși vor învia, iar alta, întru care numai dreptii, întru întâmpinarea Domnului în văzduh înălțându-se și întâmpinându-L pe Domnul cu îndrăzneală. Și această înviere Pavel o numește „ridicare [răpire]”⁶⁰, pentru înălțarea cea de la pământ (*1 Tesaloniceni 4, 16-17*). Căci păcătoșii vor învia din mormânturi, însă de la pământ nu se vor ridica în văzduh, pentru că vor rămâne jos, ca niște osândiți. Așadar, dreptii vor și învia, vor fi și ridicați, fiind răpiți pe nori, întru întâmpinarea Domnului, iar păcătoșii numai vor învia.

Și, tâlcuind Domnul ce este aceasta: „**tot ce Mi-a dat Mie Tatăl să nu pierd**”, zice pe aceeași înțelegere, [însă] cu alte cuvinte: „**ca tot cel ce vede pe Fiul și crede întru El, să aibă viață veșnică**”. Căci nimic altceva nu

⁵⁶ În ediția de la 1805, în loc de „din toți pe care Mi i-a dat Mie”, se găsește „tot ce Mi-a dat Mie”.

⁵⁷ În ediția de la 1805, în loc de „oricine vede pe Fiul și crede în El”, se găsește „tot cel ce vede pe Fiul și crede întru El”.

⁵⁸ Vezi Ioan 6, 37, 39, 65.

⁵⁹ Adică, Învieria obștească de la sfârșitul lumii are două stări, măsuri, trepte – cea a păcătoșilor și cea a dreptilor. Aceste două stări (trepte) ale Învierii le descrie în continuare Sfântul Teofilact.

⁶⁰ „Pentru că Însuși Domnul, întru poruncă, la glasul Arhanghelului și întru trâmbița lui Dumnezeu, Se va pogori din Cer și cei morți întru Hristos vor învia întâi, (17) după aceea, noi cei vii, care vom fi rămas, vom fi răpiți, împreună cu ei, în nori, ca să întâmpinăm pe Domnul în văzduh, și așa pururea vom fi cu Domnul” (*1 Tesaloniceni 4, 16-17*).

zice, decât numai ceea ce a zis mai sus. Pentru că aceea – „tot ce Mi-a dat Mie Tatăl” – are același înțeles cu aceasta: „tot cel ce vede pe Fiul și crede”; iar aceea ce zice: „să nu pierd”, aceeași este [în înțeles] cu aceasta ce zice: „să aibă viață veșnică”.

Și adeseori pomenește [Domnul] de Înviere, ca să-i plece pe oameni, nu numai întru cele ce se văd să hotărânicească [îngrădească] Pronia lui Dumnezeu, ci să știe că este și altă stare – întru care, neîndoielnic, vor dobândi răsplătirile faptei bune, cu toate că acum, în viața aceasta, nu este arătată răsplătirea – și, pentru aceasta, să nu slăbească dintru calea cea către fapta bună.

6, 41-44: Deci iudeii murmurau împotriva Lui⁶¹, fiindcă zisese: Eu sunt pâinea Ce S-a coborât⁶² din Cer. (42) Și ziceau: Au nu este Acesta Iisus, fiul lui Iosif, și nu știm noi pe tatăl Său și pe mama Sa? Cum spune El acum: M-am coborât din Cer? (43) Iisus a răspuns și le-a zis: Nu murmurăți⁶³ între voi. (44) Nimeni nu poate să vină la Mine, dacă nu-l va trage Tatăl, Care M-a trimis, și Eu îl voi învia în ziua cea de apoi.

(6, 42) Matei 13, 55 / Marcu 6, 3 / Luca 3, 23; 4, 22 (6, 44) Ieremia 31, 3 / Plângeri 5, 21 / Luca 10, 22 / Ioan 6, 65

„Cârteau iudeii”, fiindcă Domnul a zis: „Eu sunt Pâinea”, ca și cum ar fi fost amăgiți⁶⁴; căci atâta vreme cât socoteau ei că pentru pâine simțită grăiește El, cu blândețe sufereau [răbdau, îngăduiau], nădăjduind că le va da lor pâinea aceasta și va face har [hatâr] pântecelui lor. Însă după ce le-a descoperit lor că grăierea Sa nu este pentru pâinea cea simțită, ci pentru cea duhovnicească, iudeii deznădăjduindu-se, „cârtesc”. Căci [oare] ei, unde înțelegeau [pricepeau] hrană duhovnicească și viață și Înviere?⁶⁵

Așadar, se sminteau de Dânsul, văzând pe „mama Sa” și auzind că „din Cer M-am pogorât”. Căci, neînțelegând [nepricepând] ei că El este și Dumnezeu, ci [numai] la ceea ce se vedea căutând [privind], „cârteau”, ca și cum S-ar fi trufit Domnul, și ziceau: „Au nu este Acesta Fiul lui Iosif?” Iar Mântuitorul nu le răspunde lor: „Nu sunt fiu al lui Iosif”, căci nu puteau să înțeleagă Nașterea cea negrăită, care se făcuse din Fecioară; iar, dacă Nașterea cea după trup nu o încăpea [cuprindea] mintea lor, cu mult mai vârtos [nu o puteau cuprinde] pe cea din Tatăl, mai înainte de veci.

⁶¹ În ediția de la 1805, în loc de „iudeii murmurau împotriva Lui”, se găsește „cârteau iudeii pentru El”.

⁶² În ediția de la 1805, în versetele 41-42, în loc de „coborât”, se găsește „pogorât”.

⁶³ În ediția de la 1805, în loc de „murmurați”, se găsește „cârțiți”.

⁶⁴ Așadar, iudeii socotindu-se amăgiți întru nădejdea pântecelui lor, pe Domnul îl prihăneau, cum că ar fi amăgitor. Vezi și Ioan 7, 12.

⁶⁵ Adică: „Oare au putut ei vreodată să înțeleagă, să pătrundă aceste mari lucruri?”

Dar, ce le răspunde lor [Domnul]? „**Nimeni nu poate să vină la Mine, dacă nu-l va trage Tatăl**”. Iar aceasta o zice nu lepădând stăpânirea de sine însuși [voia liberă] – să nu fie! – ci arătând că de mult ajutor de la Dumnezeu are trebuință cel care va să creadă.

Și întru alt chip [înțeles]: pe aceia îi „**trage Tatăl**”, care din voință au îndemănare [îndemn, prielnicie], iar pe cei care nu s-au făcut pe ei înșiși îndemănoși [cu îndemn, prielnici], nu-i „**trage**” la credință. Căci, precum magnetul nu pe toate de câte se apropie le trage la sine, ci numai fierul [il atrage], tot așa și Dumnezeu, de toți Se apropie, însă pe cei mai îndemănoși [cu îndemn, prielnici] și care arată oarecare plecare și dragoste către Dânsul, îi „**trage**”.

Deci, Tatăl „**trage**” și duce la Fiul, iar Fiul ridică și face vii, dăruind pe cea întru cei buni suflare și viață. Care este Duhul Sfânt. Așadar, Sfânta Treime face bine celor care cred, și nu deosebi Tatăl singur, ori Fiul singur, ci, precum una este firea [Dumnezeirii], așa și lucrarea facerii de bine, tot una este: Tatăl aducând, Fiul făcând vii, Duhul Sfânt, în loc de suflare făcându-Se celor care se fac vii – căci tot cel care este viu are și suflare.

Și vezi stăpânirea Fiului: „**Eu**” – zice – „**il voi învia**”, căci nu a zis: „**Tatăl îl va învia**”, ci „**Eu**”. Pentru că nu totdeauna smerit grăiește [după pogorământ], ci uneori și înălțimea Dumnezeirii Sale o descoperă.

6, 45-47: **Scris este în Prooroci: „Și vor fi toți învățați de Dumnezeu”**. Deci oricine a auzit și a învățat de la Tatăl la Mine vine⁶⁶. (46) Nu doar că pe Tatăl L-a văzut cineva, decât numai Cel Ce este de la Dumnezeu; Acesta L-a văzut pe Tatăl. (47) Adevărat, adevărat zic vouă: Cel ce crede în Mine⁶⁷ are viață veșnică.

(6, 45) Isaia 54, 13 / Ieremia 31, 34 / Miheia 4, 2 /

Evrei 8, 10; 10, 16 (6, 46) Matei 11, 27 / Luca 10, 22 / Ioan 1, 18; 3, 15 (6, 47) Ioan 5, 24

A spus [Domnul] mai sus că pe acela care îl va „**trage**” Tatăl, acela „**vine la Mine**” (Ioan 6, 44) și voind să întărească aceasta, la Prooroci aduce [abate] cuvântul, căci zice: „**Scris este în Prooroci: «Și vor fi toți învățați de Dumnezeu»**”; iar cu adevărat „**toți**” care voiesc, căci Tatăl este de obște Învățător, prin descoperire făcându-L cunoscut celor vrednici pe Fiul Său, că atingându-se de inimile cele fără de vicleșug și fără de răutate, le descopere lor pe Fiul, precum și lui Petru I L-a descoperit pe El (Matei 16, 16; Marcu 8, 29; Luca 9, 20; Ioan 6, 69). „Deci, «**cel ce aude de la Tatăl**», adică cel care primește descoperirea Tatălui și ucenic adevărat al Lui se

⁶⁶ În ediția de la 1805, în loc de „**oricine a auzit și a învățat de la Tatăl la Mine vine**”, se găsește „**tot cel ce aude de la Tatăl, și se învață, vine către Mine**”.

⁶⁷ În ediția de la 1805, în loc de „**Adevărat, adevărat zic vouă: Cel ce crede în Mine**”, se găsește „**Amin, amin zic vouă: Cel ce crede întru Mine**”.

face, acela vine la Mine". Și, vezi, cum grăiește toate într-o multă amănunțime, căci nu a zis: „Cel ce aude de la Tatăl, acela vine către Mine”, ci a adăugat [în mijloc]: „și se învață” – căci nu este din destul „a auzi”, ci trebuiește și „a se învăța”.

Așadar, cum? Au, doară, mai înainte, în Legea Veche, nu au fost „învățați de Dumnezeu”? Au fost, cu adevărat, însă nu așa, că aici mai presus [decât acolo] este – în Legea Nouă zic –, că atunci prin oameni se învățau cele pentru Dumnezeu. Iar acum, după ce S-a întrupat Cel Unul-Născut, de la Însuși Tatăl, întru Duhul Sfânt se face știința [cunoștința], încât se împlinește cuvântul cel proorocesc: „întru Lumina Ta”, a Tatălui, adică întru Duhul, „vom vedea Lumină”, Care este Fiul (*Psalms* 35, 9). Așadar, cu cuviință acum suntem „învățați de Dumnezeu toți” care am primit credința cea întru Hristos.

Dar, fiindcă a spus: „«Cel ce aude de la Tatăl» acela «vine către Mine»”, ca să nu bănuiască cineva că pentru tată trupesc grăiește, zice: „Nu aceasta zic [adică despre tată trupesc], că doară Îl vede cineva pe Tatăl, decât numai Fiul, Care, cu adevărat, este dintr-Însul și S-a Născut din Ființa Lui”. Căci toți suntem de la Dumnezeu, însă chiar Fiul Unul este, Care și Îl știe pe Tatăl.

6, 48-51: Eu sunt pâinea vieții. (49) Părinții voștri au mâncat mană în pustie și au murit. (50) Pâinea care se coboară⁶⁸ din Cer este aceea din care, dacă mănâncă cineva, nu moare. (51) Eu sunt pâinea cea vie, care s-a coborât din Cer. Cine mănâncă⁶⁹ din pâinea aceasta viu va fi în veci. Iar pâinea pe care Eu o voi da pentru viața lumii este trupul Meu⁷⁰.

(6, 48) Pilde 9, 5 / Ioan 6, 35, 58 (6, 49) Ieșire 16, 14-15 / Numeri 11, 7 / *Psalms* 77, 24-25 / Isaia 8, 16 / Ioan 6, 31 / 1 Corinteni 10, 3 (6, 51) Ioan 3, 13

Cu „mana” asemănă hrana ceea ce de la Dânsul se dă, căci zice: „«Eu sunt pâinea vieții»; iar cei ce «au mâncat mană au murit»”. Și nu așa, de rând [orișicum], a adăugat aceea – adică „în pustie” –, ci voind să arate că nu pentru multă vreme a ținut mana la „părinți”, ci numai în pustie, însă nu a intrat dimpreună cu dânșii în pământul făgăduinței (*Ieșire* 16, 35). Însă „pâinea” aceasta nu este așa, ci petrece [rămâne, dăinuiește] în veci; pentru aceasta, iudeii, cu mult mai mari bunătăți decât „părinții” lor vor primi, de

⁶⁸ În ediția de la 1805, în versetele 50-51, în loc de „coboară/coborât”, se găsește „pogoară/pogorât”.

⁶⁹ În ediția de la 1805, în loc de „cine mănâncă”, se găsește „de va mânca cineva”.

⁷⁰ În ediția de la 1805, ultima propoziție a versetului 51 este „Și pâinea care Eu voi da, trupul Meu este, pe care Eu îl voi da pentru viața lumii”, având și această notă: [1805] Nu a zis: „pe care Eu o dau”, ci: „pe care Eu o voi da”. Pentru că avea să o dea la Cina cea mai de pe urmă, când, luând pâinea și mulțămind, a frânt și a dat ucenicilor, zicând: „Luați, mâncați, acesta este Trupul Meu” (*Matei* 26, 26) (după Zigaben).

vor voi. Și cum să nu fie mai mari cele care se dau de către Hristos? Căci, de va și gusta cineva moarte, însă viu este pentru nădejdea Învierii.

Și aici, [în chip] arătat, pentru împărtășirea cea de taină a trupului Său grăiește [Domnul]. Căci zice: „Pâinea care Eu o voi da, trupul Meu este, pe care Eu îl voi da pentru viața lumii”. Și stăpânirea [puterea] Sa arătându-o, anume că nu ca o slugă [slujitor] și [unul] mai mic decât Tatăl Său S-a răstignit, ci de bună voie, spune: „Eu voi da trupul Meu pentru viața lumii”. Căci, măcar că se zice că este „dat” de Tatăl⁷¹ (*Romani 8, 32*), însă se spune și că El însuși pe Sine⁷² „S-a dat” (*Efeseni 5, 2*) – cea dintâi, ca să cunoaștem unirea [Fiului] cea către Tatăl; iar cea de a doua [ca să cunoaștem] stăpânirea cea de sine [voia liberă] a Fiului.

Și, ia aminte, că „pâinea” aceea ce întru Taină⁷³ de noi se mănâncă, nu este închipuire a trupului Domnului, ci însuși trupul Domnului; căci nu a zis [Mântuitorul]: „Pâinea care Eu o voi da, închipuire a trupului Meu este”, ci: „trupul Meu este”. Deoarece, cu nespuse cuvinte, „pâinea aceasta” se preface prin blagoslovenia cea de Taină și prin venirea Sfântului Duh, în „trupul” Domnului.

Și să nu turbure pe cineva aceasta – adică a se crede „pâinea” că este „trup” –, pentru că și când umbla Domnul cu trup și primea hrana cea din pâine, pâinea aceea care se mânca, în trupul Domnului se schimba [preschimba, prefăcea] și asemenea se făcea cu sfântul Lui trup și spre creștere și stare [putere] lucra după omenire; deci și acum, „pâinea” în „trupul” Domnului se schimbă [preschimbă, preface].

Și zice [vreunul]: „Cum de nu ni se arată nouă carne, ci pâine?” Ca să nu ne îngrețoșăm către [această] mâncare, căci de s-ar fi arătat carne, cu îngrețoșare ne-am fi aflat către împărtășire. Iar acum, neputinței noastre pogorându-i-Se Domnul, întru acest chip ni se arată nouă mâncarea cea de taină, în ce chip este și cea obișnuită nouă.

Iar „pentru viața lumii”, spre moarte „trupul” Său Și-a „dat”, căci murind [Domnul], a stricat moartea. Și, să înțelegi „viața a lumii”, poate [pesemne] și Învierea, căci moartea Domnului Învierea cea de obște la tot neamul omenesc a lucrat [rodit]; dar, poate [pesemne], și viața cea întru sfințenie și fericire, „viața a lumii” o numește. Căci, măcar deși nu toți au primit sfințenia și viața cea întru Duhul, însă Domnul pentru „lume” pe

⁷¹ „El, Care pe Însuși Fiul Său nu L-a cruțat, ci L-a dat morții, pentru noi toți, cum nu ne va da, oare, toate împreună cu El?” (*Romani 8, 32*).

⁷² „Umblați întru iubire, precum și Hristos ne-a iubit pe noi și S-a dat pe Sine pentru noi, prinos și jertfă lui Dumnezeu, întru miros cu bună mireasmă” (*Efeseni 5, 2*).

⁷³ Adică întru Taina Euharistiei.

Sine Însuși S-a „dat”, încât dinspre Dânsul lumea s-a mântuit și toată firea s-a sfințit, ca una care a luat putere de a birui păcatul; și păcatul a fugit [a fost gonit] printr-un om – adică prin Domnul nostru Iisus Hristos –, precum tot printr-un om – adică prin Adam –, în păcat s-a alunecat [s-a prăvălit] (1 Corinteni 15, 22).

6, 52-55: Deci iudeii se certau între ei, zicând: Cum poate Acesta să ne dea trupul Lui să-l mâncăm? (53) Și le-a zis Iisus: Adevărat, adevărat⁷⁴ zic vouă, dacă nu veți mânca trupul Fiului Omului și nu veți bea sângele Lui, nu veți avea viață în voi⁷⁵. (54) Cel ce mănâncă trupul Meu și bea sângele Meu are viață veșnică, și Eu îl voi învia în ziua cea de apoi. (55) Trupul Meu este adevărată mâncare și sângele Meu, adevărată băutură⁷⁶.

(6, 53) Matei 26, 26-28 (6, 54) Ioan 11, 26

Auzind iudeii [cele] pentru mâncarea „trupului” Domnului, nu cred, pentru aceasta și grăiesc ei graiul acesta al necredinței: „Cum?” Căci când intră în suflet gânduri ale necredinței, atunci dimpreună intră și acest „Cum?” Pentru aceasta și El, vrând să arate că aceasta nu e cu neputință, ci și foarte de nevoie [este], și în alt chip [fel] nu este cu putință a „avea viață”, spune: „Dacă nu veți mânca trupul Fiului Omului...” și celelalte [ce urmează]. [Tot] așa și Nicodim, din necredință zicea: „Cum poate omul să intre în pântecele maicii sale?” (Ioan 3, 4).

Deci ni se cuvine nouă celor care auzim – pentru că de nu vom „mânca trupul Fiului”, nu avem „viață” – a avea credință fără de îndoială întru împărtășirile Dumnezeieștilor Taine, și a nu căuta [iscodi]: „Cum?” Pentru că omul cel sufletește – adică acela care urmează gândurilor omeniești și sufletești, adică firești – „nu primește”⁷⁷ cele care sunt mai presus de fire și duhovnicești (1 Corinteni 2, 14); tot astfel [omul firesc] nici mâncarea cea duhovnicească a „trupului” Domnului nu o înțelege, cu care, cei care nu se împărtășesc, nu vor fi părtași ai vieții celei veșnice, ca unii care nu L-au primit pe Iisus, Care este „viață” adevărată. Căci nu este trup de om gol [simplu, de rând] cel ce se mănâncă, ci cel al lui Dumnezeu și care poate a îndumnezei, ca acela care s-a unit cu Dumnezeirea Acesta și „adevărat este mâncare”, ca acela care nu la puțină vreme ține [dăinuie], nici nu se strică

⁷⁴ În ediția de la 1805, în loc de „Adevărat, adevărat”, se găsește „Amin, amin”.

⁷⁵ În ediția de la 1805, în loc de „în voi”, se găsește „întru voi”.

⁷⁶ În ediția de la 1805, versetul 55 este: „Că trupul Meu adevărat este mâncare și sângele Meu adevărat este băutură”.

⁷⁷ Omul firesc nu primește cele ale Duhului lui Dumnezeu, căci pentru el sunt nebunie și nu poate să le înțeleagă, fiindcă ele se judecă duhovnicește. (15) Dar omul duhovnicesc toate le judecă, pe el însă nu-l judecă nimeni” (1 Corinteni 2, 14-15).

precum mâncarea cea stricăcioasă, ci al „vieții celei veșnice” este ajutător. Asemenea și băutura Sângelui Domnului „adevărat este băutura”, pentru că nu numai o vreme ajută setei, ci pururea neînsetat îl păzește și nu-l lasă să aibă trebuință, pe cel care a „băut”. Precum și către samarineancă zicea [Domnul]: „Cel care va bea din apa pe care Eu o voi da, nu va înseta” (Ioan 4, 14), pentru că cine primește darul Sfântului Duh, prin împărtășirea Dumnezeieștilor Taine, nici nu flămânzește cu foame înțelegătoare [rațională, cuvântătoare], nici nu însetează cu [acea] sete cu care însetează cei necredincioși.

6, 56-58: Cel ce mănâncă trupul Meu și bea sângele Meu rămâne întru Mine⁷⁸ și Eu întru el. (57) Precum M-a trimis pe Mine Tatăl cel viu și Eu viez pentru Tatăl, și cel ce Mă mănâncă pe Mine va trăi⁷⁹ prin Mine. (58) Aceasta este pâinea care s-a pogorât din Cer, nu precum au mâncat părinții voștri mana și au murit. Cel ce mănâncă această pâine va trăi⁸⁰ în veac.

(6, 58) Ioan 6, 35, 48

Aicea ne învățăm Taina Cuminecăturii [Euharistiei, Împărtășaniei], căci „cel ce mănâncă și bea trupul și sângele” Domnului, „întru” Însuși Domnul „petrece [rămâne]” și Domnul „întru” dânsul. Căci amestecare⁸¹ străină și mai presus de cuvânt se face, întrucât să fie Dumnezeu întru noi și noi întru Dumnezeu.

Au, oare, auzi înfricoșata auzire? Nu Dumnezeu gol [simplu⁸²] mănâcăm – căci nepipăit [neatins] este și fără de trup și nici cu ochii, nici cu dinții nu se poate apuca [cuprinde] – și iarăși nici trup de om gol [simplu] – căci nimic nu poate a folosi [așa⁸³]. Dar, fiindcă Dumnezeu a unit trupul cu Sine Însuși, întru unirea cea negrăită [a Întrupării], făcător de viață este și trupul, nu că s-ar muta [strămuta] în firea lui Dumnezeu – să nu fie! –, ci [este] după asemnarea fierului celui înfocată [încins, înroșit], care și fier rămâne și lucrarea focului o arată [are]. Așadar, și „trupul” Domnului, rămânând trup, făcător de „viață” este (Ioan 6, 54), ca acela care este trup al lui Dumnezeu-Cuvântul.

⁷⁸ În ediția de la 1805, în loc de „rămâne întru Mine”, se găsește „întru Mine petrece”.

⁷⁹ În ediția de la 1805, în loc de „va trăi”, se găsește „și acela va fi viu”.

⁸⁰ În ediția de la 1805, în loc de „va trăi”, se găsește „viu va fi”.

⁸¹ Adică unire, cuminecare, împletire, îmbrățișare prea tainică și mai presus de minte și de cuvânt se săvârșește prin primirea Sfintei Euharistii.

⁸² Aici, „Dumnezeu gol” are înțelesul de „numai Dumnezeu”, iar „om gol” cel de „numai om”; tot așa, cum zicem: „am mâncat pâine goală”, în loc de „am mâncat numai pâine”.

⁸³ Adică, dacă este numai trup, nu poate să aibă putere îndumnezeitoare.

Deci, zice [Domnul]: „**Precum Eu viez pentru Tatăl**», fiindcă M-am Născut din Tatăl, Care este viață, așa și Cel Care Mă «mănâncă» pe Mine, «**va fi viu [va trăi] prin Mine**», fiindcă se amestecă oarecum și se preface [preschimbă] întru Mine, Care pot să fac viu”.

Iară când auzi „**Eu viez**”, să nu-L socotești pe Dânsul că după împărțirea vieții viază, căci de ar fi fost așa, „jivină viețuitoare” S-ar fi numit Dumnezeu, însă nu este [aceasta], pentru că nici Dumnezeu nu Se numește „jivină viețuitoare”, nici vreo zidire [făptură] nu se va [putea] numi „viață”.

Și, adeseori, în sus și în jos învârtește [aduce, pomenește] cuvântul acesta: „**Părinții voștri au mâncat mană în pustie**” (Ioan 6, 31-34, 49, 58) ca să-i plece pe ascultători; căci de a fost cu puțință, ca în cei patruzeci de ani, fără seceriș și fără semnătură a se hrăni oamenii și a li se ține [păstra, păzi] viața lor, cu mult mai vărtos acum, va ține [păstra, păzi] Domnul viața noastră cea înțelegătoare cu „pâinea” cea mai bună, adică cu „**trupul**” Său cel alcătuit din pământ fecioresc, fără sămânță bărbătească.

Iar, pretutindeni, pomenește de „**viață**” și mai adeseori acest nume [Domnul] îl aduce în mijloc [întru pomeneire], fiindcă nimic nu le este așa de dulce [îndulcitor] oamenilor, ca lucrul acesta.

Deci, și tu poți, nu numai întru Împărțirea cea de taină a „**mânca**” și a „**bea**” trupul și sângele Stăpânului, ci și întru alt chip [fel]; căci „**trupul**” îl „**mănâncă**” cineva, atunci când, prin fapta bună cea lucrătoare, călătorește – pentru că anevoie de lucrat, adică vâjnoasă și tare este carnea, precum și fapta bună cea lucrătoare este ostensioasă. Iar „**sângele**” îl „**bea**”, ca niște „**vin ce veselește inima**” (Psalm 103, 16), cel privitor la cele înalte – pentru că fără de osteneală este privirea la cele înalte, iar mai vărtos [cu prisosință] și odihnă a ostnelilor – și [„**sângele**”] cu băutura este asemenea, pentru că și băutura, mai fără de osteneală este decât mâncarea.

6, 59-62: Aceasta le-a zis pe când învăța în sinagoga din Capernaum. (60) Deci mulți din ucenicii Lui, auzind, au zis: Greu este cuvântul acesta! Cine poate să-l asculte⁶⁴? (61) Iar Iisus, știind în Sine că ucenicii Lui murmură împotriva Lui⁶⁵, le-a zis: Vă smintește aceasta? (62) Dacă veți vedea⁶⁶ pe Fiul Omului, suindu-Se acolo unde era mai înainte?⁶⁷

(6, 60) Ioan 6, 66 (6, 62) Matei 26, 64 / Ioan 3, 13 / Efeseni 4, 8

⁶⁴ În ediția de la 1805, în loc de „să-l asculte”, se găsește „să-l audă pe el”.

⁶⁵ În ediția de la 1805, în loc de „Iisus, știind în Sine că ucenicii Lui murmură împotriva Lui”, se găsește „știind Iisus întru Sine că cârtesc pentru aceasta ucenicii Lui”.

⁶⁶ În ediția de la 1805, în loc de „dacă veți vedea”, se găsește „dar de veți vedea”.

⁶⁷ [1805] Lipsește de aici urmarea [continuarea întrebării]: „Ce veți zice?” Iar aceasta o zicea Domnul pentru înălțarea Sa la Cer, care avea să fie mai pe urmă (Faptele Apostolilor 1, 9-11).

Pentru care pricină „învăța în sinagogă”? Mai întâi, vrând să vâneze mulțimea, iar apoi, arătând că nu este potrivnic Legii care se citea în sinagogi.

Și, pentru ce, unele ca aceste cuvinte aducea [Domnul] în mijloc [întru pomenire], de vreme ce acestea pe nimeni nu avea să folosească, ci mai vârtos, pe mulți să-i smintească? Căci, ucenicii Lui, auzind, au zis: „Greu este cuvântul acesta! Cine poate să-l audă pe el?” Așadar, care este folosul din graiurile acestea? Foarte mult și mare. Căci, de vreme ce, de hrană trupească amintea ei adeseori și mana o aducea în mijloc [întru pomenire], arătându-le lor [Domnul] că toate acelea erau preînchipuiri și umbre, iar cele care acum se spun de El, acelea sunt adevărul, din această pricină grăiește cele pe care le spune și de hrană duhovnicească pomenește, ca să-i plece pe ei să se ridice câtuși de cât de la cele simțite, și preînchipuirile și umbrele⁸⁸ să le defăimeze și la adevăr să alerge. Iar ei, neputând să înțeleagă nimic mai presus de simțire, nicicum nu se fac mai buni, ci, mai vârtos, sar înapoi [se răzleşc] și zic: „Greu este cuvântul acesta!”, adică aspru, de nepermis. Căci, cine, trupesc fiind, poate să primească hrană duhovnicească? și că „pâine” se pogoară din Cer? (Ioan 6, 58); și „trup” se mănâncă? (Ioan 6, 56)

Iar când auzi că „ucenicii Lui s-au întors înapoi” (Ioan 6, 66), să nu-i înțelegi pe acei cu adevărat ucenici, ci pe cei care în rândul ucenicilor umblau⁸⁹ după Dânsul și numai la arătare se prefăceau că se învață de la El. Căci, între ucenici, erau unii care, fiind asemănați cu gloata, li se zicea: „ucenici ai Lui”, pentru că petreceau [stăteau, rămăneau] lângă Dânsul mai multă vreme decât gloatele, iar fiind alăturați [asemănați] cu ucenicii Lui cei adevărați, de nimic nu erau vrednici, ca unii care, numai la o vreme au crezut Lui. Și vezi, nesocotință, căci, fiind trebuință să întrebe și să se învețe cele pe care nu le știau, ei se duc și nimic duhovnicește nu înțeleg, ci, toate, după cum se văd. Căci, de vreme ce auzeau „trup”, socoteau că îi silește pe ei să se facă mâncători de carne și băutori de sânge. Iar noi, cei ce duhovnicește înțelegem, nu suntem mâncători de carne⁹⁰, ci, mai vârtos, ne sufim prin una ca aceasta hrană.

Și, vrând să le arate lor că Lui, ca unui Dumnezeu, nimic nu-I este tăinuit, din cele ce sunt în inimile lor, zice: „Aceasta vă smintește pe voi? Dar, dacă Mă veți vedea pe Mine – Cel Ce Mă arăt [sunt văzut] Fiu al Omului –, suindu-Mă în Cer, unde eram mai înainte, ca un Dumnezeu?”

⁸⁸ „Preînchipuirile și umbrele”, adică toate cele care preînchipuiesc și în chip umbrat vestesc adevărul.

⁸⁹ Adică aceia care înaintea mulțimilor se fățărniceau întru rânduiala de ucenici ai Domnului.

⁹⁰ Adică antropofagi, canibali.

Că Același Se suie ca un om, unde era mai înainte ca un Dumnezeu. Iară aceasta a zis-o ca să-i depărteze pe dânșii de la a-L [mai] socoti pe El că este „fiu al lui Iosif” (Ioan 6, 42). Căci acel [ucenic] care a crezut că neîndoielnic în Cer era mai înainte [Fiul], cu adevărat Îl va crede pe El și că nu este fiu al lui Iosif, ci al lui Dumnezeu, și dintru acestea [ucenicul] va avea credință pentru cele care se grăiesc de El.

Iar, auzind că „Fiul Omului” în Cer „era mai înainte”, să nu socotești că din Cer s-a pogorât trupul [Său] – că aceasta este bârfeală a lui Marcion, începătorul eresului și a lui Apolinarie⁹¹ – ci, fiindcă Unul și Același era Fiul Omului și Dumnezeu-Cuvântul, se zice – precum am spus⁹² – că Se suie ca un om, unde era mai înainte ca un Dumnezeu.

6, 63-64: Duhul este cel ce dă viață; trupul nu folosește la nimic. Cuvintele pe care vi le-am spus sunt duh și sunt viață⁹³. (64) Dar sunt unii dintre voi care nu cred. Căci Iisus știa de la început⁹⁴ cine sunt cei ce nu cred și cine este cel care Îl va vinde.

(6, 63) Romani 8, 2, 2 Corinteni 3, 6 (6, 64) Marcu 2, 8 / Ioan 2, 24-25; 6, 36

De vreme ce – precum de multe ori am zis – se sminteau, înțelegându-le trupește pe cele care erau grăite de Iisus, spune Domnul: „A înțelege duhovnicește cele care se grăiesc de Mine – aceasta este cea care «folosește», iar «trupul» – adică trupește pe acestea a le lua [înțelege] – «nimic nu folosește», ci pricină de sminteală se face”. Așadar ei, trupește auzind cele ce se grăiau de Hristos, se sminteau. Pentru aceasta [Domnul] aduce pe urmă: „«Graiurile» pe care Eu vi le grăiesc «duh sunt» – adică duhovnicești sunt – și «viață sunt», neavând nimic trupesc, și viață veșnică pricinuind”.

Și, arătând vrednicia Dumnezeirii – care se vede dintru a descoperi cele ascunse – zice către dânșii: „Dar sunt unii dintre voi care nu cred”, iar zicând „unii”, pe ucenici i-a oșebit. Iar Evanghelistul, vrând să ne arate nouă că El pe toate le știa mai înainte de întemeierea lumii, zice că „Iisus știa dintru început cine sunt cei ce nu cred”, încă și viclesugul vânzătorului – lucru care era arătare a adevăratei Dumnezeiri. Căci, Proorocul, pentru Dumnezeu zice: „Cel Ce știe toate, mai înainte de facerea lor”⁹⁵ (Sirah 23, 28).

⁹¹ Pentru Apolinarie și Marcion, vezi notele de la Ioan 3, 13 și 4, 35-38.

⁹² Vezi finalul tălcuirii Sfântului Teofilact, de la Ioan 6, 35-38.

⁹³ În ediția de la 1805, versetul 63 este: „Duhul este carele face viu, trupul nu folosește nimica. Graiurile care Eu grăiesc vouă, duh sunt și viață sunt”.

⁹⁴ În ediția de la 1805, în loc de „de la început”, se găsește „dintru început”.

⁹⁵ „Ochii Domnului de zece mii de ori sunt mai luminoși decât soarele și privesc la toate căile oamenilor și văd toate părțile cele ascunse. Mai înainte de a se fi făcut, toate sunt cunoscute Lui; așa și după ce s-au săvârșit” (Sirah 23, 28). Vezi și: Psalm 138, 16; Ieremia 23, 24; Sirah 17, 15; Evrei 4, 13.

6, 65-67: **Și zicea: De aceea⁹⁶ am spus vouă că nimeni nu poate să vină la Mine, dacă nu-i este dat de la Tatăl⁹⁷. (66) Și de atunci mulți dintre ucenicii Săi s-au dus⁹⁸ înapoi și nu mai umblau cu El. (67) Deci a zis Iisus celor doisprezece: Nu vreți și voi să vă duceți?⁹⁹**

(6, 65) Ioan 3, 27; 6, 44 (6, 66) Psalm 72, 23 / Ioan 6, 60

De multe ori am zis, anume că atunci când auzi că Tatăl dă credința cea întru Fiul, să nu socotești că Tatăl le face bine unora după alegere [pe alese], iară altora nu; căci aceasta este a unuia ce nedreptățește. Ci, socotește că Tatăl acelora le face bine și acelora le dă darul credinței, cărora voința [voirea] împreună le ajută. Căci acela care de voință [voire] nu se ajutorează, și nici măcar de ar fi primit de Dumnezeu, nu se folosește. Adică, precum am zice așa: tuturor le dă Dumnezeu, însă unii iau și uneltesc [folosesc, întrebunțează] bine ceea ce li s-a dat, și păzind aceasta [stare] arată darul lui Dumnezeu; iar alții, iau și ei, însă pierzând cele ce li s-au dat, se arată că nimic nu au luat. Deci, când zice Evanghelistul că „de nu-i va fi dat” cuiva „de la Tatăl”, nu poate să vină la Fiul, aceasta zice: „Acela vine la Fiul, căruia îi va da Tatăl, acela care va păzi darul cel ce i s-a dat lui de la Dumnezeu”.

Deci, „mulți dintre ucenicii Săi s-au întors [dus] înapoi”, adică, dezbinându-se pe ei înșiși de Învățătorul, nu au mers înainte spre sporire, ci „înapoi”, adică întru necredință. Căci, cu adevărat, cel care se dezbină pe sine însuși de Hristos, „înapoi” merge; iar cel care – după cum zice Pavel – „se lipește de Domnul”, pururea „cătore cele dinainte tinde” (1 Corinteni 6, 17; Filipeni 3, 14).

Iar El, arătând că nu are trebuință de cineva, nici de slujirea ori de căutarea [cercetarea, luarea-aminte] din partea lor, zice către dânșii: „**Au doară și voi vreți să vă duceți? [Nu vreți și voi să vă duceți?]**”

Însă, pentru ce nu i-a lăudat mai vârtos [cu prisosință] pe cei doisprezece, ca pe unii care nu s-au dus împreună cu ceilalți? Mai întâi, păzind rânduiala cea care se cuvine Învățătorului, iar apoi arătându-ne și nouă, că întru acest fel este cu puțință mai vârtos a fi trași [atrași] ei. Căci, de i-ar fi lăudat, ar fi pățimit ceva omenesc și s-ar fi mândrit, socotind ei că îi fac Lui har [hatăr, favoare], prin a-I urma. Iar aceasta – anume că le-a arătat lor că nu are trebuință

⁹⁶ În ediția de la 1805, în loc de „de aceea”, se găsește „pentru aceasta”, cu următoarea notă: [1805] „Pentru aceasta” – pentru care? „Pentru că sunt unii care nu cred” (după Zigaben).

⁹⁷ În ediția de la 1805, în loc de „dacă nu-i este dat de la Tatăl”, se găsește „de nu va fi dat lui de la Tatăl Meu”.

⁹⁸ În ediția de la 1805, în loc de „dus”, se găsește „întors”.

⁹⁹ În ediția de la 1805, în loc de „Nu vreți și voi să vă duceți?”, se găsește „Au doară și voi vreți să vă duceți?”

de urmarea lor – mai mult putea să-i ție pe dânșii, ca pe cei ce mai vârtos lor li se făcea bine, decât ei făceau bine, și luau har, mai vârtos decât dădeau¹⁰⁰.

Și socotește cum cu pricepere a grăit [Domnul], căci nu a zis: „Duceți-vă” – că aceasta este a unuia ce gonește, ci întreabă: „**Au doară vreți să vă duceți?**” – [lucru] care îi făcea pe dânșii volnici [putincioși¹⁰¹] de a-l urma sau nu –, arătând El că nu-i voiește pe ei ca numai pentru evlavia cea către Dânsul să-I urmeze Lui, ci, dimpreună cu aceasta, a-l și mulțami, pentru că Îi urmează.

6, 68-71: Simon Petru I-a răspuns: Doamne, la cine ne vom duce? Tu ai cuvintele vieții celei veșnice¹⁰². (69) Și noi am crezut și am cunoscut că Tu ești Hristosul, Fiul Dumnezeului Celui viu. (70) Le-a răspuns Iisus: Oare, nu v-am ales Eu pe voi, cei doisprezece? Și unul dintre voi este diavol! (71) Iar El zicea de Iuda al lui Simon Iscarioteanul, căci acesta, unul din cei doisprezece fiind, avea să-L vândă.

(6, 68) Faptele Apostolilor 5, 20

(6, 69) Matei 16, 16 / Marcu 8, 29 / Luca 9, 20 / Ioan 1, 49; 11, 27 (6, 70) Luca 6, 13

Plin de dragoste fiind Petru și iubitor de frați, pentru toată ceata răspunde. Pentru că nu a zis: „Doamne, la cine mă voi duce?” și „eu am cunoscut și am crezut”, ci: „Doamne, la cine ne vom duce?” și celelalte [care urmează]. Iar „cuvinte ale vieții veșnice” a zis că „are” Domnul, fiindcă L-a auzit pe El zicând: „Cel ce crede întru Mine, îl voi învia și va avea viață veșnică” (Ioan 6, 40) – căci acum aceștia [doisprezece] primiseră Învierea și toată învățătura¹⁰³. Așadar, nu cuvintele erau cele care sminteau, ci neluarea aminte și lenevirea și necunoștința ascultătorilor. Căci și acești „doisprezece”, pe aceleași le auzeau, însă nu s-au smintit, ci au rămas.

Așadar, ce zice Hristos? Oare, îl laudă pe Petru, precum în alt loc a făcut aceasta?¹⁰⁴ (Matei 16, 17) Nicidecum, ca să nu se pară că îl măgulește [pe Petru], ca să rămână lângă Dânsul. Însă ce zice către Petru? „**Eu v-am ales pe voi**”, pe «cei doisprezece», însă nici voi nu sunteți toți vrednici alegerii, ci «**unul dintre voi este diavol**»¹⁰⁵. Iar aceasta în două feluri se poate înțelege: ori că

¹⁰⁰ Adică, cu covârșire ucenicilor li se făcea har de către Domnul, pentru că ei, urmându-l pe Dânsul, nu-l puteau face vreun hatâr, pentru că Mântuitorul Însuși a spus: „**Slavă de la oameni nu primesc**” (Ioan 5, 41).

¹⁰¹ Adică a-și face lucrătoare slobozenia, voia liberă.

¹⁰² În ediția de la 1805, în loc de „Tu ai cuvintele vieții celei veșnice”, se găsește „Cuvinte ale vieții veșnice Tu ai”.

¹⁰³ „Primiseră Învierea și toată învățătura”, în înțelesul că au primit, pe cât le-a fost cu putință, cele câte s-au zis despre Învierea de obște și trupul și sângele Domnului.

¹⁰⁴ „Iisus, răspunzând, i-a zis: **Fericit ești Simone, fiul lui Iona, că nu trup și sânge ți-au descoperit ție aceasta, ci Tatăl Meu, Cel din Ceruri**” (Matei 16, 17).

¹⁰⁵ [1805] Adică „clevetitor”, că aceasta înseamnă cuvântul tălcuindu-se românește, precum și în alt loc s-a zis. [În tălcuirea de la Matei 4, 1^a, putem citi: „**Diavol**” care înseamnă

„și acum toate ale Mele le clevetește și nimic dintru acestea nu primește”; ori că „va să Mă clevetească pe Mine” – căci, cu adevărat, întru acest fel s-a arătat Iuda, clevetind către iudei pe Domnul și tainele Lui, spunându-le lor; precum și David zice pentru dânsul: „Ieșea afară și grăiau împreună”¹⁰⁶ (Psalm 40, 6-7).

Și Domnul grăiește acestea către Petru, îndreptându-l pe dânsul; căci fiindcă a zis Petru cum că toate [„cuvintele”] „am cunoscut și am crezut”, îi zice: „Să nu socotești aceasta, căci nu toți [Îmi] sunteți credincioși, nici nu M-ați cunoscut toți”.

Și vezi pe Domnul, cum, încă de departe [dinainte vreme] răutatea vânzătorului oprindu-o și înfrânându-o, zice acestea, știind însă că nimic nu-i va folosi [lui Iuda], dar El făcând ceea ce era al Său. Și nici arătat [adeverit] pe el nu l-a făcut, nici cu totul a se tăinui nu l-a lăsat [pe Iuda]; cea dintâi, ca nu, lepădând rușinea de la sine, mai iubitor de ceartă să se facă; iară cea de a doua, ca nu fără de frică să facă acel lucru la care a îndrăznit, socotind că este tăinuit.

Iar dintru aceasta ne învățăm și că nu cu sila și de nevoie obișnuiește Dumnezeu a face buni, nici alegerea Lui nu silește voința noastră, ca, fiind ea rea, de nevoie să o facă bună, ci alegerea se face de la Dumnezeu, îndemnându-ne El pe noi la lucrul cel bun și întinzând peste noi bunătața Sa. Așadar, în voința și plecarea [aplecarea] noastră stă a ne mântui și, după cum se cuvine alegerii [slobode], a umbla [după Domnul] sau împotriva.

Și, te minunează că diavolul atâta război face, încât a putut de l-a răpit pe unul din „cei doisprezece”, care au sculat [înviat] morți și au făcut minuni și de învățătura Domnului cea duhovnicească și făcătoare de viață s-a îndulcit. Așadar, unde avem noi nădejde de mântuire, cei care de bună voie pe noi înșine, din tinerețe, ne-am făcut robi răutății? Pentru aceasta și Evanghelistul, ca și cum minunându-se, a zis aceea: „**unul din cei doisprezece**”. Căci zice: „Măcar că dintru aceasta sfântă ceată a fost [Iuda], însă din voința cea rea, nevrednic s-a aflat”. Așa jivină [făptură], de voie schimbăcioasă [schimbătoare], este omul¹⁰⁷.

Prăpădească-se, dară, maniheii, căci nu din fire suntem răi, căci întru acest chip [fel] de ar fi fost, întotdeauna ar fi lucrat întru noi răutatea. Iar acum, nu totdeauna a fost Iuda rău, ci era când a fost sfânt. Așadar, din voință, răutățile și se nasc, și cresc.

„clevetitor” se numește, pentru că L-a clevetit pe Dumnezeu în fața lui Adam, zicându-i: „Dumnezeu pizmuiește slava voastră” (Facere 3, 5-6). Iar diavolul și acum clevetește către noi fapta bună).

¹⁰⁶ În ediția 1988 a *Sfintei Scripturi*, avem: „Iar de venea cineva să mă vadă, minciuni grăia; inima lui aduna fărădelege siegi, ieșea afară și grăia. Împreună împotriva mea șopteau toți vrăjmașii mei; împotriva mea gândeau de mine rele” (Psalm 40, 6-7).

¹⁰⁷ Adică, omul este nestatornic.

CAPITOLUL 7

Iisus învață în templu, la sărbătoarea corturilor¹

7, 1-5: **Și după acestea mergea Iisus prin Galileea, căci nu vroia să meargă prin Iudeea, deoarece iudeii căutau să-L ucidă². (2) Și era aproape sărbătoarea iudaică a corturilor³. (3) Au zis deci către El frații Lui: Pleacă de-aici și du-Te în Iudeea, pentru ca și ucenicii Tăi să vadă lucrurile pe care Tu le faci. (4) Căci nimeni nu lucrează ceva în ascuns, ci caută să se facă cunoscut⁴. Dacă faci acestea, arată-Te pe Tine lumii. (5) Pentru că nici frații Lui nu credeau în El.**

(7, 1) Ioan 5, 16-18 (7, 2) Levitic 23, 34 / Numeri 29, 12

(7, 3) Matei 12, 46 / Marcu 3, 31 / Faptele Apostolilor 1, 14 (7, 5) Psalm 68, 11 / Marcu 3, 21

Pentru ucigașii iudei Se dă [Domnul] în lături, nu ca și cum S-ar fi temut de moarte, pentru că îi era Lui cu puțință ca, și prin mijlocul lor să umble și să nu pătimească nimic, dar, dacă unele ca acestea ar fi făcut întotdeauna, nu s-ar fi crezut că S-a făcut om, ci nălucire S-ar fi părut [a fi]. Pentru aceasta, acum se dă în lături, adevărind și încredințând omeneia [umanitatea Sa⁵] și rușinându-i pe toți cei care zic că după nălucire S-a întrupat El, precum Maniheu, Marcion și Vasilid⁶ și cei asemenea lor.

Iar, altădată, fiind iarăși în „mijlocul” poftitorilor de a ucide și care se turbau asupra Lui, nevătămat rămâne⁷ și-și arată Dumnezeuirea (Luca 4,

¹ În ediția de la 1805, titlul capitolului este: „Pentru suirea Domnului ca întru ascuns la praznic. Pentru iudei când se minunau cum Iisus știe carte neînvățând. Pentru dezbinarea poporului pentru Hristos. Pentru prigonirea boierilor și a lui Nicodim”.

² În ediția de la 1805, în loc de „să-L ucidă”, se găsește „să-L omoare”.

³ În ediția de la 1805, versetul 2 este: „Și era aproape praznicul iudeilor înfigerea corturilor”.

⁴ În ediția de la 1805, în loc de „nu lucrează în ascuns, ci caută să se facă cunoscut”, se găsește „întru ascuns face ceva, ci caută să fie el la arătare”.

⁵ Adică Domnul a luat deplin firea omenească și, prin urmare, este Dumnezeu adevărat și om adevărat.

⁶ Pentru Maniheu și Marcion, vezi notele de la Ioan 1, 9 și 3, 14-15. Vasilid a trăit în Alexandria, în prima jumătate a veacului al II-lea și el a dezvoltat un sistem gnostic, în care spunea că Domnul Hristos n-a luat un trup real, adică material, ci unul eteric, care s-a unit la Botez cu omul Iisus.

⁷ „Și sculându-se. L-au scos afară din cetate și L-au dus pe sprânceana muntelui, pe care era zidită cetatea lor, ca să-L arunce în prăpastie; iar El, trecând prin mijlocul lor, S-a dus” (Luca 4, 29-30). „Deci au luat pietre ca să arunce asupra Lui. Dar Iisus S-a ferit și a ieșit din templu și, trecând prin mijlocul lor, S-a dus” (Ioan 8, 59).

29-30; Ioan 8, 59), rușinându-l pe Pavel din Samosata și învățându-i pe toți că nu om gol [numai om], ci și Dumnezeu era.

Deci, acum, „**merge prin Galileea**”, căci, fiindcă încă nu sosise vremea Patimii, era zadarnic și de prisosit ca în mijlocul vrăjmașilor Lui să petreacă [rămână] și pururea să li se facă lor pricinuitor de mai multă turbare.

„**Și era**”, zice [Evangelistul], „**înfigerea corturilor**”. Cu cuviință este a spune [acum] despre praznicile care se făceau de iudei. Trei erau acestea: cel dintâi, al Paștilor, pe care îl făceau pentru că au trecut din Egipt, care [praznic] și era la dânsii cel mai însemnat (*Deuteronom 16, 1-8*); al doilea, cel „al celor cincizeci de zile”, pe care îl făceau, pentru că s-au izbăvit de pătimirile cele din pustie și au intrat în pământul făgăduinței și au gustat atunci întâia dată roadă de grâu (*Deuteronom 16, 9-12*) – pentru aceasta și mănunchiuri [legături, snopi] aduceau în praznicul acesta, ca o pârgă; cel de al treilea, „înfigerea corturilor”, pe care îl făceau spre mulțămire pentru strângerea roadelor⁶, în luna care se numește la romani septembrie, căci atunci mulțămeau Domnului că au strâns toate roadele – dintru această pricină și înfigeau corturi (adică colibe) și, ca și cum ar fi petrecut [rămas] în țărini, se veseleau (*Deuteronom 16, 13-15; Levitic 23, 34-44*). Pentru aceasta și zic unii că oarecare psalmi ai lui David (*Psalmii 8, 80 și 83*) – care au scriere deasupra *Pentru jgheaburi [teascuri]*⁹ – că la acest praznic au fost alcătuiți de David. Căci, atunci, culegând, umpleau jgheaburile [teascurile] lor și pentru acestea mulțămind, uneltau [întrebuințau] psalmi și toate celelalte ce sunt spre mulțămire, precum este *Psalmul 8*. De aceea și pomenește Proorocul întru acest psalm de bunățile cele ce i s-au dat omului de la Dumnezeu.

Încă și acestea înseamnă [aceste trei praznice]: Paștile – trecerea noastră cea din necredință la Credință. Iar cel „al celor cincizeci de zile” – intrarea în Biserică, așa, ca într-un alt pământ al făgăduinței, când, adică, și „**pâine**” mâncăm (*Ioan 6, 50-51*), primind Dumnezeieștile Taine. Căci, nu îndată ce

⁶ [1805] Pe acestea le zice dumnezeiescul acesta Părinte [Teofilact]. Iar Zigaben scrie: „Praznicul acesta se prăznuia spre pomenirea zilei întru care Moise a înfipit întâi dumnezeiescul Cort (*Ieșire cap. 40*), care fusese făcut de Bețaleel (*Ieșire 35, 30-35 și cap. 36-39*). Și pentru aceasta, mai jos, unde scrie Evangelistul că „**înjumătățindu-se praznicul Iisus S-a suit**” (*Ioan 7, 14*), zice că întru a patra zi S-a suit, căci «**șapte zile**» îl prăznuiau (*Deuteronom 16, 15*)”.

⁹ În tâlcuirea pe care Cuviosul Eutimie Zigaben o face la suprascrierea *Psalmului 8*, ne spune astfel: „*Teascuri* numește aici bisericile aflate în toată lumea. Căci «**vița**» este Domnul, «**mlădițele**» sunt Apostolii (*Ioan 15, 5*), iar strugurele este credința care se strânge în biserici și scoate învățătura ca pe un vin care veselește inimile credincioșilor. După Eusebie și după Hrisostom, în fața acestor duhovnicești *teascuri* s-a glăsuț psalmul acesta de către David”.

am crezut și am trecut dintru necredință, atunci și din „pâine” mâncăm, ci trebuie întâi a ne boteza și a ne face vrednici de a sta în Biserică, dimpreună cu cei botezați și [abia] atunci din „pâine” a ne împărtăși. Iar „înfigerea corturilor” – Învierea, când toate rodirile faptelor noastre se plinesc și „corturile” noastre cele ce s-au stricat prin moarte (2 Corinteni 5, 1-4) iarăși se „înfig” [ridică, întăresc]. Sunt încă și alte cuvinte mai dumnezeiești pentru aceste praznice, despre care nu este acum vreme a grăi; căci pururea alegem ceea ce este de folos celor mai mulți.

Deci, fiind la iudei praznic care se numea „înfigerea corturilor”, de vreme ce „frații Lui” L-au văzut pe El că nu Se pregătește să Se suie [la praznic], zavistuindu-I, Îi zic Lui: „Pleacă de-aici» și mergi acolo, «ca și ucenicii Tăi» – adică gloatele cele care merg după Tine – «să vadă lucrurile pe care Tu le faci»”. Căci nu pentru cei doisprezece zice, ci pentru cei care întru alt chip Îi urmau Lui¹⁰.

Și Îl prihănesc pe El „frații Lui” – adică feciorii [fiii] lui Iosif – din pricină a două patimi: dintru frică și dintru iubirea de slavă. Pentru aceasta și zic că: „Nimeni nu face ceva întru ascuns” – care lucru este al fricii, „ci caută el să fie la arătare” – care lucru este al iubirii de slavă. „Dacă faci acestea”, zic ei, „arată-Te pe Tine lumii”. Iar aici, în chip umbros [tănuț] grăiesc, anume: „Nicidecum nu socotim ceva bun pentru cele care se fac de Tine. Căci, «dacă faci acestea» ca pe niște lucruri bune, «arată-Te pe Tine». Iar dacă Te ascunzi, arătat [adeverit] este că rele lucruri făcând [săvârșind], Te ascunzi”.

Dar, pentru care pricină, din cinci luni, nimic altceva povestind Evanghelistul – doar semnul [minunea] pâinilor și grăierea Domnului către cei care au mâncat și apoi nemulțămitori s-au arătat (Ioan cap. 6) – pe celelalte le-a sărit, zicând: „Și era aproape praznicul iudeilor înfigerea corturilor”? Căci, cum că a tăcut lucrurile [petrecute] în cinci luni este arătat [adeverit] de aici: când a făcut minunea pâinilor, erau Paștile, care se făceau [săvârșeau] în luna care se zice la romani martie și care la dânșii [iudei] „luna cea dintâi” se numește (Levitic 23, 5; Numeri 9, 5); iar acum este „înfigerea corturilor”, care se face [săvârșește] în luna care se numește la noi septembrie (Levitic 23, 34-44). Așadar, pentru ce a făcut Evanghelistul aceasta? Pentru că nu se puteau toate a fi numărate [înșiruite, istorisite]. Încă și în alt chip: Evangheliștii s-au sărguit a le spune pe acelea pentru care a urmat vreo prihană [prihănire, învinuire] sau împotrivă-grăire din partea iudeilor. Și, cu cuviință este a se minuna cineva de iubirea de adevăr a lor [a Evangheliștilor], cum nu se rușinează a le spune pe acelea care se

¹⁰ Vezi și tălcuirea Sfântului Teofilact de la Ioan 6, 59-62.

par că aduc oarecare necinste Învățătorului. Căci multe și minuni și graiuri ale Domnului trecând [sub tăcere] Evanghelistul, povestește necredința „fraților Lui” și cu câte Îl ocărau pe El. Dar, de unde este la dâșșii atâta necredință? Din voință [vrere, voire] și din zavistie. Căci rudeniile obișnuiesc, oarecum, pururea a se zavistui¹¹ [pizmui, invidia].

Însă socotește [cumpănește] că atâta necredință având ei [„frații Lui”] către Dânsul, mai înainte de Cruce – când Îl vedeau pe El și slăvit și făcând minuni –, după Cruce și după necinstea ceea ce se părea [a fi prin Cruce], pentru Dânsul au mărturisit, Apostoli și Propovăduitori și Arhieri făcându-se¹². Dintru aceasta este neîndoielnic că L-au văzut pe El înviat, căci nu s-ar fi dat pe ei pentru Dânsul [la moarte], de n-ar fi luat adeverită încredințare pentru Îvierea Lui.

7, 6-8: Deci le-a zis Iisus: Vremea Mea încă n-a sosit; dar vremea voastră totdeauna e gata. (7) Pe voi lumea nu poate să vă urască, dar pe Mine Mă urăște, pentru că Eu mărturisesc despre ea că lucrurile ei sunt rele. (8) Voi duceți-vă la sărbătoare; Eu nu merg la sărbătoarea aceasta, căci vremea Mea nu s-a împlinit încă¹³. (7, 6) Ioan 2, 4; 7, 8, 30; 8, 20

(7, 7) Pilde 29, 27 / Înțelepciune 2, 14 / Luca 6, 26 / Ioan 3, 19; 15, 18-19 (7, 8) Ioan 7, 6, 30; 8, 20

Frații Domnului, zavistindu-I Lui, Îl prihănesc [învinuiesc] pe El pentru frică și, totodată, și pentru mândrie. Dar, El ce zice către dâșșii? Oare aspru le grăiește? Cu adevărat, nu, ci blând. Căci nu a zis: „Cine sunteți voi, [cei] care Mă sfătuiți și Mă învățați acestea?” Însă ce zice? „«Vremea Mea încă nu a sosit», adică cea Crucii și a morții Mele; «dar vremea voastră totdeauna este gata», căci voi, măcar de ați fi pururea împreună cu iudeii, nu vă vor ucide pe voi, fiindcă le râvniți pe aceleași pe care și ei [le poftesc], însă pe Mine îndată se vor sfătui să Mă omoare, de Mă vor vedea că am mers la praznic”.

¹¹ Această se întâmplă din pricină că întreaga fire căzută omenească se închină într-o mai mare sau mai mică măsură stăpânitorului acestei lumi: „Pentru că tot ce este în lume, adică pofta trupului și pofta ochilor și trufia vieții, nu sunt de la Tatăl, ci sunt din lume. (17) Și lumea trece și pofta ei, dar cel ce face voia lui Dumnezeu rămâne în veac” (1 Ioan 2, 16-17).

¹² De la Sfinții Evangheliști știm că numele lor sunt Iacov, Simeon, Iuda și Iosie (Matei 13, 55; Marcu 6, 3). Despre primii trei știm că au făcut parte din ceata celor 70 de Apostoli ai Domnului (Luca 10, 1), iar Iacov și Simeon au fost și episcopi de Ierusalim. Iacov, care mai este numit și „cel Mic”, s-a săvârșit prin moarte mucenicască la 23 octombrie, în anul 63. Simeon a murit muceniceste în 27 aprilie 111. Despre Iuda știm că a predicat în Palestina și a scris *Epistola* care îi poartă numele; s-a săvârșit tot prin moarte martirică și este prăznuit în 19 iunie.

¹³ În ediția de la 1805, *versetul 8* este: „Voi suiți-vă la praznicul acesta. Eu încă nu Mă sui la praznicul acesta, căci vremea Mea încă nu s-a plinit”.

Sau, și în alt chip, să înțelegem aceasta: Cel Care îi ferește pe „cei ce plâng” în veacul de acum (*Matei 5, 4*), le grăiește și acum pe cele asemenea, care și pentru toți Sfinții se pot lua [înțelege]. Căci zice [Domnul]: „Nu-Mi este Mie vreme de «praznic» când văd toată răutatea petrecând întru plinirea iudeilor. Căci, vreme de plângere și de tânguire este, fiindcă adevărul s-a izgonit și voia lui Dumnezeu nu stăpânește. Așadar, pentru acestea, Mie nu-Mi este vreme de «praznic», iar vouă ca unii ce într-un gând cu iudeii petreceți [viețuiți] și de lume sunteți lipiți, nu vă este cu necuviință a prăznui dimpreună cu cei asemenea vouă. Și «pe voi lumea nu poate să vă urască» – adică, aceia care cugetă cele ale lumii – ca pe cei care, precum s-a zis, sunteți asemenea lor. «Dar pe Mine Mă urăște», pentru că vădesc lucrurile ei”, căci aceasta se face pricină a urâciunii [urii] – muștrarea cea arătată și vădirea.

Și-i trimite pe „frați” la praznic, arătând că nu-i silește să rămână cu Dânsul, dacă nu voiesc.

Și ia aminte că, pentru cele două prihăniri [învinuiri] pe care ei le aduceau asupra Lui – zic de frică și de iubirea de slavă – , după răspunsuri dă [Domnul]: pentru frică, atunci când zice: „Eu vădesc «lucrurile» lumii, adică a celor care cugetă cele ale lumii; căci de aș fi fost fricos – precum voi socotiți –, nu le-aș vădi”; iar pentru iubirea de slavă, atunci când nu-i silește pe dânșii ca să rămână cu El. Căci, de ar fi fost El vinovat prihănirii iubirii de slavă, nu i-ar fi trimis pe dânșii [la praznic], pentru că iubitorii de slavă și trufașii se sânguiesc mai vârtos [cu prisosință] a avea mulți următori după dânșii. Așadar, de vreme ce, cu aceste două [prihăniri, învinuiri] Îl ocărau pe El, cu cuviință, împotriva acestor două, li S-a împotrivit [Domnul], arătând putredă [stricăcioasă] socoteala lor.

Iar ceea ce zice: „Vremea Mea încă nu s-a plinit”, aceasta însemnează, anume că: „Încă nu a sosit vremea morții și a Crucii. Căci, Mi se cade Mie încă în trup a vieții, ca și mai multe semne [minuni] să fac și mai multe învățături să învăț [propovăduiesc, vestesc], ca și mai multe noroade să gătesc [pregătesc] să creadă și pe ucenici mai întăriți să-i fac prin arătarea [săvârșirea] mai multor minuni și prin învățatură. Deci, încă nu a sosit vremea morții [Mele], ca să Mă arunc pe Mine însumi celor care se turbează asupra Mea, pentru aceasta nici «nu Mă sui la praznic»”.

7, 9-10: Acestea spunându-le, a rămas în Galileea. (10) Dar după ce frații Săi s-au dus la sărbătoare, atunci S-a suit și El, dar nu pe față, ci pe ascuns¹⁴.

¹⁴ În ediția de la 1805, versetul 10 este: „Și dacă s-au suit frații Lui, atunci și El S-a suit la praznic, nu de față, ci cam pe ascuns”.

Pentru care pricină, după ce a zis fraților: „Nu Mă sui la praznic”, totuși Se suie [duce]? Nu a zis că: „Nicidecum nu Mă sui”, ci: „Acum, adică cu voi”, căci întru început Se lepăda de suire [a merge la praznic], fiindcă iudeii fierbeau [clocoteau] de mânie. Iară după aceea, având să se risipească praznicul¹⁵, „Se suie”, când era cu puțință ca și turbarea lor [iudeilor] să se fi potolit.

Încă și în alt chip: nu a făcut [Domnul] împotriva celor ce le-a zis, căci „nu S-a suit” ca să prăznuiască, ci ca să învețe – și nu cu bucuria care o uneltesc [o au lucrătoare] cei ce prăznuiesc, „ci pe ascuns”.

Încă Se ascunde și ca să încredințeze omenirea [firea Sa omenească], căci de S-ar fi arătat, S-ar fi turbat asupra Lui, voind să-L omoare; și nu i-ar fi lăsat pe ei să facă aceasta, fiindcă încă nu sosise vremea Patimii, ci, fiind în „mijlocul” lor, ar fi fugit de Patimă (Luca 4, 29-30; Ioan 8, 59) și S-ar fi părut că după nălucire S-a întrupat – pentru aceasta fuge [Domnul] și Se dă în lături ca un om, iconomisind cele cuviincioase.

7, 11-13: În timpul sărbătorii iudeii Îl căutau și ziceau: Unde este Acela? (12) Și cârtire multă era despre El în mulțime¹⁶; unii ziceau: Este bun; iar alții ziceau: Nu, ci amăgește mulțimea. (13) Totuși, de frica iudeilor, nimeni nu vorbea despre El pe față.

(7, 12) Ioan 6, 14; 7, 40; 9, 16; 10, 19 (7, 13) Ioan 9, 22; 12, 42; 19, 38

Iudeii din multă urâciune [ură], nici numele Lui nu-L pomenesc, căci nu zic: „Unde este Iisus?” ci: „Unde este Acela?”, încât și însuși numele Lui îl pizmuiau. Și socotește turburarea lor cea spre ucidere, căci nici vremea praznicului nu o cruțau, ci întru acesta voiau să-L vâneze [prindă] pe El și pentru aceasta Îl și căutau. Acest fel de evlavie și de cinste păzeau [se îngrijeau a avea] către praznice și unele ca acestea erau isprăvile lor!

Iar „cârtire era pentru Dânsul între noroade”, fiindcă osebite socoteli [socotițe] erau despre El. Căci boierii [mai-marii, căpeteniile] ziceau că „amăgește norodul”, iar mulți ziceau că „este bun”. Și – precum se pare – aceștia care ziceau că El „este bun”, erau din norod; iar că aceasta este adevărată, arătat este din ceea ce a zis Evanghelistul: „nimeni nu vorbea despre El pe față, de frica iudeilor”. Căci, este vădit că aceia care nu îndrăzneau să grăiască „despre El pe față” erau din norod și tăceau temându-se de boierii [mai-marii, căpeteniile] iudeilor. Încă și aceasta – adică a zice: „amăgește norodul” –, este semn cum că dintre boieri [mai-mari, căpetenii]

¹⁵ Adică spre sfârșitul sărbătorii, după ce și oamenii au început să se risipească pe la casele lor.

¹⁶ În ediția de la 1805, în loc de „despre El în mulțime”, se găsește „pentru Dânsul între noroade”.

erau cei care Îl cleveteau pe El; căci de ar fi fost din norod, ar fi zis: „Ne amăgește pe noi”. Însă acum, zicând ei că „amăgește norodul”, se arată că nu din norod, ci dintre boieri [mai-mari, căpetenii] sunt aceia care ziceau acestea. Și vezi pretutindenea că boierimea este stricată, iar supușii rămân nestricați, însă pentru că nu au socoteală [socotință] mai bărbătească și încă nu sunt de săvârșit [desăvârșiți], nu îndrăznesc a grăi „pe față”.

7, 14-16: Iar la jumătatea praznicului¹⁷ Iisus S-a suit în templu și învăța. (15) Și iudeii se mirau zicând: Cum știe Acesta carte fără să fi învățat¹⁸? (16) Deci le-a răspuns Iisus și a zis: **Învățătura Mea nu este a Mea, ci a Celui Ce M-a trimis.**

(7, 15) Matei 13, 54 / Marcu 6, 2 / Luca 2, 47 (7, 16) Ioan 8, 28; 12, 49; 14, 10, 24

Pentru ce „S-a suit”, dacă s-a înjumătățit praznicul? Ca să potolească mânia lor, dar încă și, ca ei, cu îndeletnicire [preocupare, stăruință] și cu luare-aminte să asculte cele care se grăiau de Dânsul și fără ca turburarea praznicului să le mai astupe [acopere] lor urechile. Căci, la începutul praznicului trebuiau să fi fost prinși de către cele ale praznicului. Deci, fără de veste [neșteptat] arătându-Se [Domnul] lor, Îl ascultau toți, îndeobște: și cei care ziceau că El „este bun” și cei ce ziceau că este amăgitor; cei dintâi – ca să dobândească ceva și să se mire [minuneze], iar ceilalți – ca să-L prindă în ceva și să-L apuce, ca pe un amăgitor.

Dar, ce a învățat [propovăduit Domnul], nu a spus Evanghelistul; iar, că oarecare lucruri minunate a grăit [EL] – prin care i-a înfrânt pe ei și a schimbat socotelile [socotințele] lor întru mirare – a arătat prin ceea ce a zis, anume că „se mirau cum știe carte nefiind învățat”. Însă, cu toate că și „se mirau”, însă nici așa nu era slobodă mintea lor de viclesug, căci nu se mirau de învățatură și nici nu primeau cele ce se grăiau, ci „se mirau cum știe carte” – adică, nu se pricepeau, se spăimântau, lucru care obișnuiesc a-l pătimi pizmătăreții [invidioșii]. Precum aș zice [acestea], ca o pildă: în apropiere de cineva este un vecin sărac; apoi, după cum s-a întâmplat, [săracul] a dobândit de mai multe ori vreo haină mai scumpă. Așadar, vecinul cel pizmătăreț, văzându-l pe sărac, zice: „Cum s-a îmbrăcat acesta în haină scumpă, fiind el cu totul sărac? De unde are acesta, acest fel de haină?” Iar acestea le spune nu din pricină că se miră cu adevărat ci, aprinzându-se de zavistie, spre ocara vecinului unelțește [folosește, întrebuințează] unele ca aceste cuvinte; căci zice: „Cu adevărat, a furat

¹⁷ În ediția de la 1805, în loc de „iar la jumătatea praznicului”, se găsește „și iată înjumătățindu-se praznicul”.

¹⁸ În ediția de la 1805, în loc de „fără să fi învățat”, se găsește „nefiind învățat”.

haina". Deci, tot astfel grăiesc și iudeii: „**Cum știe Acesta carte?**» Cu adevărat, întru Beelzebul!¹⁹. Măcar că trebuiau ei dintru aceasta mai vărtos [cu prisosință] să înțeleagă că nici un lucru omenesc²⁰ nu era la Dânsul. Dar, de vreme ce ei nu voiau să mărturisească aceasta, El Însuși le răspunde lor, învățându-i, anume că de la Dumnezeu și Tatăl este învățătura, căci zice: „Nimic din ce este al Meu nu este de la Mine, nimic nu grăiesc ca și cum aș fi potrivit lui Dumnezeu, ci cuvintele cele ce sunt ale Tatălui, acelea sunt și ale Mele”.

7, 17-18: De vrea cineva să facă voia Lui, va cunoaște despre învățătura aceasta dacă este de la Dumnezeu sau dacă Eu vorbesc de la Mine Însuși. (18) Cel care vorbește²¹ de la sine își caută slava sa; iar cel care caută slava celui ce l-a trimis pe el, acela este adevărat și nedreptate nu este în²² el.

(7, 17) Psalm 49, 24 / Ioan 8, 47 (7, 18) Ioan 5, 41; 8, 50

După ce a zis [înainte] că: „**Învățătura Mea nu este a Mea**” (Ioan 7, 16) – adică potrivnică lui Dumnezeu – ci este a Tatălui Meu”, spune [acum]: „De va face [împlini] cineva voia lui Dumnezeu – adică de se va ține cineva de fapta bună și nu va sluji zavistiei și nici nu se va întuneca de pizmuirea pornită zadarnic împotriva Mea –, va cunoaște puterea cuvintelor Mele, de grăiesc Eu cele ale Tatălui sau oarecare străine și [pre]schimbate [lucruri]”.

Iar voia lui Dumnezeu o „face” [împlinește] și cel care cearcă [cerce-tează] Scripturile și Proorocii, căci unul ca acesta poate să cunoască despre învățătura Domnului [Hristos] că „**este de la Dumnezeu**”. Căci, Proorocii nu spun despre Domnul [Mesia] cum că este potrivit lui Dumnezeu și că de la Sine Însuși grăiește, ci cum că toate cele plăcute lui Dumnezeu și le zice, încă și le face (Isaia 9, 5-6).

Apoi, aduce pe urmă și altă pricină și socoteală [socotință, cumpănire], zicând: „**Cel care grăiește de la sine**” – adică acela care voiește să-și pună [întocmească, temeluiască] învățătura a sa osebită – pentru nimic altceva nu face aceasta, decât numai ca să își dobândească dintru aceasta vreo «slavă». Iar, dacă Eu nu voiesc să dobândesc o slavă osebită a Mea, ci caut slava «**Celui Ce M-a trimis**» pe Mine (Ioan 7, 16), pentru care pricină [motiv, teme] aș fi voit altele [osebite] să învăț [propovăduiesc]? Drept aceea,

¹⁹ Vezi: Matei 10, 25; 12, 24-28; Marcu 3, 22-30; Luca 11, 15-23 și tâlcuirile Sfântului Teofilact la aceste versete.

²⁰ „Nici un lucru omenesc”, în înțelesul că voia firii omenești a Mântuitorului nu cârmuia voia firii Sale dumnezeiești, ci urma ei. Despre unirea firilor în Persoana Mântuitorului, vezi și nota de la Ioan 7, 25-27.

²¹ În ediția de la 1805, în loc de „vorbește”, se găsește „grăiește”.

²² În ediția de la 1805, în loc de „în el”, se găsește „întru dânsul”.

„adevărat sunt²³ și nedreptate nu este întru Mine», adică nu răpesc slava care se cuvine Altuia – căci aceasta este nedreptate. Așadar, învățătura Mea are și adevăr și dreptate întru aceeași dată, căci nu se face din trufie, ca să aibă și minciună și nedreptate”. Căci trufașul și minte – pentru că cele ce sunt mai presus de vrednicia sa, pentru sine le grăiește – și nedreptățește – pentru că slava cea străină și care lui, nicidecum nu i se cuvine, o răpește. Iar Domnul, fiindcă pe cele ale Tatălui le căuta și pentru Sine nu grăia cu trufie nimic, neîndoielnic că și „adevărat este”, [dar] și drept.

Și, în multe locuri am zis²⁴ – și acum iar spunem – că atunci când se vede că Domnul grăiește pentru Sine oarecare [cuvinte, lucruri] smerite, nu se cuvine să înțelegi că le grăiește acestea, ca și cum ar fi mai prejos decât Tatăl după fire, ci, pentru ca să nu se pară potrivit lui Dumnezeu și pentru neputința ascultătorilor și pentru că este îmbrăcat cu trup și pentru ca să ne învețe pe noi să ne smerim și nimic mare să nu grăim despre noi. Iar, când grăiește [El] înalte și pentru slava Sa, trebuie să credem noi cum că – ca Acela Care este cu adevărat întocmai cu Tatăl – acestea înalte le grăiește pentru mărirea [necuprinderea] firii Sale.

7, 19-20: Oare nu Moise v-a dat Legea? Și nimeni dintre voi nu ține Legea. De ce căutați să Mă ucideți? (20) Și mulțimea a răspuns: Ai demon. Cine caută să teucidă?²⁵

(7, 19) *Ieșire 20, 1; 24, 3 / Deuteronom 33, 4 / Matei 12, 14 / Marcu 3, 6 / Ioan 1, 17; 5, 16, 18; 10, 31 (7, 20) Ioan 8, 48-52; 10, 20*

Se pare că aceasta pe care acum o grăiește nu are nici o legătură cu cele de mai sus. Însă de vom lua noi seama bine vom vedea că foarte sunt legate. Căci, de vreme ce Îl învinuiau pe El că dezlega sâmbăta și strica Legea, întru acestea le stă împotrivă, arătându-i pe dânșii mai vârtos [cu prisosință] călcători de Lege: „Căci Legea zice: «Să nu ucizi!» (Ieșire 20, 13; 23, 7; Deuteronom 5, 17), iar voi «căutați să Mă omorâți», pentru aceasta voi [sunteți cei care] stricați Legea, nu Eu. Deci, lăsând voi aceasta – adică a vă osândi pe voi înșivă – Mă învinuiți pe Mine, ca și cum aș călca Legea, pentru că am vindecat om în zi de sâmbătă”.

Iar acea: „Nimeni din voi nu face [ține] Legea”, a zis-o pentru că toți cei către care vorbea Îl căutau pe El ca să-L omoare. Și vezi, cum El cu glas blând vorbește cu dânșii. Iar ei, cu ocară și obrăznicie îi zic: „Drac

²³ „Adevărat sunt”, adică Domnul nu este amăgitor, așa după cum ziceau mai înainte iudeii (Ioan 7, 12).

²⁴ Vezi tălcurile de la Ioan 3, 35-36; 5, 19-21, 22-24, 31-35. 43-47.

²⁵ În ediția de la 1805, *versetele 19-20* sunt: „Au nu Moise v-a dat vouă Legea? Și nimeni din voi nu face Legea. Ce Mă căutați să Mă omorâți? (20) Răspuns-a norodul și a zis: Drac ai. Cine Te caută să Te omoare?”

ai". Căci pentru aceasta Îl ocărăsc, socotind să-L înspăimânteze și să-L înfricoșeze pe El.

Și zice cum că „Moise le-a dat Legea” (măcar că El este Domnul lui Moise și Dătătorul de Lege) pentru neputința și nesimțirea iudeilor, căci, când ar fi suferit ei să audă că nu Moise le-a dat lor Legea, ci El – Stăpânul și Domnul lui Moise?

7, 21-24: **Isus a răspuns și le-a zis: Un lucru am făcut și toți vă mirați. (22) De aceea Moise v-a dat tăierea împrejur, nu că este de la Moise, ci de la părinți, și sâmbăta tăiați împrejur pe om. (23) Dacă omul primește tăierea împrejur sâmbăta, ca să nu se strice Legea lui Moise, vă mâniați pe Mine că am făcut sâmbăta un om întreg sănătos? (24) Nu judecați după înfățișare, ci judecați judecată dreaptă²⁶.**

(7, 22) *Facere 17, 7, 10 /*

Levitic 12, 3 (7, 23) Ioan 5, 8-16 (7, 24) Levitic 19, 15 / Deuteronom 1, 16-17; 16, 19 / Pilde 24, 23 / Ioan 8, 15 / Iacov 2, 1-4 / 2 Corinteni 10, 7

Din oarecare silogism²⁷ îi arată pe dânsii că în zadar se turbează [înfurie, întărită] asupra Lui, și zice: „Un lucru am făcut sâmbăta – îndreptarea slăbănogului (Ioan 5, 9) – și toți vă mirați pentru aceasta – adică vă turburați, vă întăritați –, măcar că însuși Moise, dătătorul de Lege, a dezlegat sâmbăta, pentru că a poruncit: «Tot sufletul în ziua a opta să se taie împrejur»” (Levitic 12, 3) – căci de multe ori se întâmpla ca, ziua a opta, întru care era nevoie să se facă tăierea împrejur, să fie sâmbătă. „Așadar, dacă sâmbăta a fost dezlegată de însuși Moise, pentru tăierea împrejur, nici ziua sâmbetei nu oprește cu nimic a fi tăiat omul împrejur, ci, măcar de s-ar fi și întâmplat ca sâmbăta să fie ziua a opta, se dezleagă Legea cea pentru nelucrarea sâmbetei (Ieșire 20, 9-11), ca să nu se strice cea a tăierii împrejur. Deci, dacă acestea sunt așa, de ce «vă mâniați» și vă iuțiți asupra Mea, «că sâmbăta am făcut un om întreg sănătos»? Măcar că tăierea împrejur nu a lui Moise era, ci a Părinților [Patriarhilor] (Facere 17, 9-12). Însă aceasta, măcar că nu era a lui Moise, a stricat Legea cea pentru sâmbătă, care a fost pusă de Moise. Iar tăierea împrejur – durere pricinuid²⁸ – nu este oprită de sâmbătă. Însă Eu, izbăvindul pe om de durere și «făcându-l sănătos», sunt clevetit. «Nu judecați după față [înfațișare]», adică hotărâți cu dreptate și fără de căutare

²⁶ În ediția de la 1805, versetul 24 este: „Nu judecați după față, ci dreaptă judecați judecați”.

²⁷ Silogismul este un raționament deductiv, compus din trei judecăți legate între ele, astfel încât cea de a treia judecată, cea care reprezintă concluzia, se deduce din cea dintâi, prin intermediul celei de a doua (exemplu: omul are suflet, sufletul este nemuritor, așadar omul este nemuritor).

²⁸ Este cunoscut că durerile tăierii împrejur nu puteau să înceteze în aceeași zi (vezi *Facere 34, 24-25*).

la față. Așadar, pe Moise, care dezleagă sâmbăta, prin tăierea împrejur, să nu îl socotiți afară de prihănire, iar pe Mine să Mă osândiți, Care, mai vârtos [cu prisosință] pentru facerea de bine a omului am dezlegat sâmbăta. Căci, dacă pe Moise, fără de prihană îl socotiți, dintru mărima feței²⁹, iar pe Mine – Cel Ce sunt socotit neslăvit – Mă osândiți, arătat [adeverit] este că «**judecați după înfățișare**»”.

7, 25-27: Deci ziceau unii dintre ierusalimiteni: Nu este, oare, Acesta pe care-L căutau să-L ucidă? (26) Și iată că vorbește pe față și ei nu-L zic nimic. Nu cumva căpeteniile³⁰ au cunoscut cu adevărat că Acesta este Hristos? (27) Dar pe Acesta Îl știm de unde este. Însă Hristosul, când va veni, nimeni nu știe de unde este.

(7, 26) Ioan 7, 48 (7, 27) Matei 13, 55 / Marcu 6, 3 / Luca 4, 22

Nu așa de rând [simplu] și fără de pricină este pusă aceasta: „**unii dintre ierusalimiteni**”, ci ca să se arate că aceia care mai vârtos [cu prisosință] au dobândit semnele cele mari, aceia erau mai ticăloși [ticăloșiți] decât toți. Căci, cum să nu fie ticăloși [ticăloșiți], de vreme ce, văzând semn [minune] mare al Dumnezeirii Lui, încă aveau stricată [putredă] judecata? Căci, de ar fi voit, cu adevărat, mare semn îl aveau pe acesta: că El stă de față în mijlocul celor care se turbau [întărâtau, oțărâu] asupra Lui și nu pătimește nimic de la dânșii. Însă nu voiau ei ca, dintru acest semn să cunoască puterea Lui. Și se îndoiesc, zicând: „Nu cumva boierii [căpeteniile] au cunoscut cu adevărat că Acesta este Hristos?” Și nici întru această părere nu stau [rămân], ci fac socoteală [cumpănire, chibzuială]: „Pe Hristos «nimeni nu-L știe de unde va veni», iar «pe Acesta Îl știm de unde este». Așadar, nu este acesta Hristos”. Măcar că, vezi răutatea, cum se și împotrivesc ei înseși. Căpeteniile lor, întrebate fiind de Irod, zic că „în Betleemul Iudeii”³¹ Se va naște Hristos (Matei 2, 4-6), iar aceștia zic că pe Hristos „nimeni nu-L știe de unde este”. Vezi că se împotrivesc în cuvinte? Și iarăși, în alt loc zic: „Noi știm că Dumnezeu a grăit lui Moise, iar pe Acesta nu-L știm de unde este” (Ioan 9, 29). Văzut-ai cuvinte de nebuni? „Îl știm” și „nu-L știm”! Ce [mai] este asemenea acestei nebunii? Căci numai la una căutau – a nu crede. Pentru aceasta, când le venea [pria] lor, spuneau: „Îl știm”, și iarăși, când nu le

²⁹ Adică, pentru numele și cinstirea ce i se cuvin lui Moise, ca unuia prin care s-a dat Legea.

³⁰ În ediția de la 1805, în loc de „căpeteniile”, se găsește „boierii”.

³¹ „Și [Irod] adunând pe toți arhierii și cărturarii poporului, căuta să afle de la ei: Unde este să Se nască Hristos? (5) Iar ei i-au zis: În Betleemul Iudeii, că așa este scris de Proorocul: (6) «Și tu, Betleeme, pământul lui Iuda, nu ești nicidecum cel mai mic între căpeteniile lui Iuda, căci din tine va ieși Conducătorul care va paște pe poporul Meu Israil.»” (Matei 2, 4-6). Vezi și tâlcuirea Sfântului Teofilact la aceste versete.

venea [pria], se întăreau [zicând] că: „Nu-L știm”. Așadar, a răutății lor este atâta împotrivire în cuvinte.

Însă ar fi cercat [cercetat] cineva de unde pornesc ei, atunci când zic: „Hristos când va veni, nimeni nu știe de unde este”. Căci, de n-ar fi avut vreo mărturie din Scripturi sau învățături adevărate, nu ar fi grăit așa de arătat [adeverit] împotriva cărturarilor celor din vremea lui Irod – care au zis luminat [limpede] că „în Betleemul Iudeii” Se naște Hristos (Matei 2, 4-6) – și a celor care zic că „din cetatea Betleem” va veni Hristos³² (Ioan 7, 42). Așadar, ce se cuvine a zice? Căci și unii și alții, de la Prooroci grăiau acestea. Pentru că aceia care ziceau că El Se naște „în Betleem” și este „din cetatea lui David”, luminat [cu adeverire] pe Proorocul Miheia îl aveau martor, care – precum și Matei spune – grăiește: „Și tu Betleeme, pământul Iudei, nicidecum nu ești mai mic între domnii Iudei, că din tine va ieși Povățuitorul, Care va paște pe norodul Meu Israil”³³ (Miheia 5, 1, 3). Dar și aceștia care zic că pe Hristos „nimeni nu-L știe de unde va veni”, pe Prooroci îi aveau martori ai acestei socoteli [socotințe], încă și numai pe Miheia, care zice că „ieșirile Lui sunt din început, din zilele veacului” – care arată neștiută „ieșirea [obârșia] Lui”, adică Nașterea (Miheia 5, 1). Căci, pe Acela Care „din început” și „din zilele veacului [veșniciei]” are „ieșirile [obârșia]” – adică Nașterea – nimeni din oameni nu-L poate ști, căci oamenii sunt sub vreme, iar Acela „din zilele veacului [veșniciei]” și „din început”. Iar pe Cel veșnic, cum Îl va spune cel care este sub vreme? Încă și Isaia zice: „Iar neamul Lui cine îl va spune?” (Isaia 53, 8). Deci, din acestea încredințându-se [ierusalimitenii] ziceau că pe Hristos „nu-L știe” cineva „de unde este”. Căci ei nu înțelegeau că, îndoit fiind Domnul Iisus [în fire³⁴], după Nașterea cea din Fecioară cu

³² „N-a zis, oare, Scriptura că Hristos va să vină din sămânța lui David și din Betleem, cetatea lui David?” (Ioan 7, 42).

³³ În ediția 1988 a *Sfintei Scripturi*, avem: „Și tu, Betleeme Efrata, deși ești mic între miile lui Iuda, din tine va ieși Stăpânitor peste Israil, iar obârșia Lui este dintru început, din zilele veșniciei. (2) Pentru aceasta îi va lăsa până în vremea când aceea ce trebuie să nască va naște. Atunci rămășița fraților săi se va întoarce la fiii lui Israil. (3) El va fi voinic și va paște poporul prin puterea Domnului, întru slava numelui Domnului Dumnezeuului Său și toți vor fi fără de grijă, iar El va fi mare, până la marginile pământului” (Miheia 5, 1-3).

³⁴ Adică, având firea omenească unită cu cea dumnezeiescă. Despre felul în care s-a săvârșit unirea celor două firi, în Persoana Mântuitorului, în mărturisirea de credință pe care împovășii (cel care urmează a fi hirotonit arhiereu ortodox) o rostește cu glas mare, auzim: „Cuvântul cel Unul-Născut, Care S-a pogorât din Ceruri, pentru noi oamenii și pentru a noastră mântuire, S-a întrupat de la Duhul Sfânt și din Maria Fecioara S-a făcut

trup, aceasta se știa de unde este – din Betleem; iar, după cea fără de trup [netrupească] și negrăită din Tatăl, mai înainte de toți vecii, se zice că are „neam” mai presus de toată spunerea [grăirea, cuvântul]. Deci, acești ierusalimiteni, Nașterea cea în trup mărturisesc că o „știu”, precum și „de unde este”; iar pe cea mai înainte de veci – după care „nu-L știe” cineva pe Hristos „de unde este” – nu o mărturisesc. Pentru aceea – nesocotind [necumpănind, nechibzuind] ei că, îndoită fiind [Nașterea], după una se știe, iar după alta nu – zic că nu este El Hristos.

7, 28-29: Deci a strigat Iisus în templu, învățând și zicând: **Și pe Mine Mă știți și știți de unde sunt; și Eu n-am venit de la Mine, dar adevărat este Cel Ce M-a trimis pe Mine și pe Care voi nu-L știți. (29) Eu Îl Știu pe El, căci de la El sunt și El M-a trimis pe Mine.**

(7, 28) Ioan 8, 42

De vreme ce, pe acest cuvânt ce zice: „pe Acesta Îl știm de unde este”, pentru nimic altceva nu-l ziceau [ierusalimitenii], ci numai vrând să-L arate că este de pe pământ și că este fecior de teslar, din această pricină El îi suie la Cer, zicând: „Și pe Mine Mă știți și știți de unde sunt” – adică, cu toate că, pentru răutatea voastră acoperiți [aceasta], însă «știți de unde sunt», anume că din Cer. Căci, de vreme ce, de acolo este Tatăl Meu, arătat [adeverit] este că și Eu sunt de acolo și sunt «trimis» de Acela Care «adevărat este». Și, de vreme ce Acela «adevărat este», și Eu sunt adevărat și nu amăgitor, că nu ar fi voit Cel «adevărat» să trimită amăgitor și mincinos. Iar pe Acesta Care «M-a trimis pe Mine, voi nu-L știți» și nu-L cunoașteți cu necunoștința cea prin lucruri [dintru fapte]”. Căci – precum Pavel zice – este necunoștință întru știință³⁵: „pe Domnul mărturisesc că-L știu, iar cu lucrurile Îl tăgăduiesc” (Tit 1, 16). „Deci, și voi, iudeii, «nu-L știți» pe Tatăl Meu dintru lucrurile [faptele] voastre cele rele și pentru socoteala [socotința] cea rea; iar «Eu Îl știu pe El», căci pe Mine nu Mă împiedică a-L ști pe El nici socoteală [socotință] rea, nici lucruri neplăcute

om, adică S-a făcut om desăvârșit, rămânând Dumnezeu, și nimic prefăcând sau știrbind din Dumnezeuiasca Ființă prin unirea cu trupul, ci fără schimbare, luându-Și omenitate, a suferit cu dânsul Patima și Crucea, rămânând cu firea cea dumnezeiască slobod de orice patimă. [...] Încă mărturisesc un Îpostas al Cuvântului întrupat și cred și vestesc pe Hristos Unul și Același în două voci și firi, după Întrupare păzindu-le pe acelea întru care și dintru care a ieșit. Pe urmă cunosc și două voci, păstrându-și fiecare fire, voia și lucrarea sa” (Arhieraticon, ed. IBMBOR, București, 1993, p. 92).

³⁵ „Toate sunt curate pentru cei curați; iar pentru cei întinați și necredincioși nimeni nu este curat, ci li s-au întinat lor și mintea și cugetul. (16) Ei mărturisesc că Îl cunosc pe Dumnezeu, dar cu faptele lor Îl tăgăduiesc, urăcioși fiind, nesupuși, și la orice lucru bun, netrebniți” (Tit 1, 15-16).

Aceluia «Căci de la El sunt» – adică dintr-Însul, nu din altă ființă ori străin de Dânsul – «și El M-a trimis pe Mine»”.

Și vezi, aici, că cele două firi ale lui Hristos sunt arătate prin aceea ce zice: „de la El sunt” – arată Ființa Dumnezeirii; iar prin: „și El M-a trimis” – omenirea [firea omenească]; căci, după omenire, Fiul lui Dumnezeu se zice „trimis”, precum și „rob”³⁶ (Filipeni 2, 7).

7, 30-31: Deci căutau să-L prindă, dar nimeni n-a pus mâna pe El, pentru că nu venise încă ceasul Lui. (31) Dar mulți din mulțime au crezut în El și ziceau: Hristosul când va veni va face El minuni mai multe decât a făcut Acesta?³⁷

(7, 30) Marcu 12, 12 / Ioan 7, 6-8; 8, 20 (7, 31) Ioan 8, 30

Arătând Evanghelistul că erau ținuți [ierusalimitenii în chip] nevăzut și că de bună voie a pățimit [Domnul] și nu din neputință, zice că: „Îl căutau să-L prindă, dar nimeni n-a pus mâna pe El”. Iar aceea: „nu venise încă ceasul Lui” a spus-o nu ca și cum ar fi fost [Domnul] supus vremurilor, ci pentru că toate, în ceasul și în vremea cea cuviincioasă și potrivită, le face [El]. Căci, atunci când a socotit că este bună vreme pentru a pătimi – adică vreme cuviincioasă și potrivită³⁸ –, atunci S-a și dat pe Sine răstignitorilor, pentru că toate în vremi cuviincioase și potrivite le face și le iconomisește; adică, trebuia să se dea Legea – însă în vremea cea cuviincioasă [rânduită] ei, așijderea și Proorocii și Evanghelia. Așadar, pomenirea aceasta: „ceasul Lui” arată înțelepciunea cea adevărată și purtarea de grijă a Mântuitorului.

Și „mulți au crezut” Lui zicând: „Au doară Hristos mai multe semne va face decât acestea care le-a făcut Acesta?” Și grăiesc ei pentru vinul cel din Cana (Ioan 2, 1-11), pentru fiul omului celui împărătesc (Ioan 4, 46-54), pentru slăbănog (Ioan 5, 1-9), pentru pâini (Ioan 6, 5-13) și, în scurt [a zice], pentru celelalte, toate, pe care nici Evangheliștii, pentru mulțimea pomenirii lor, nu le spun. Dar, cu toate că auzi că „mulți au crezut”, însă [să știi că] nu era adevărată [statornică] credința lor, ci în ce fel urmează să fie [cea] a unui norod de rând [simplu], care odată într-un fel, iar altădată în alt fel, se schimbă [preschimbă] la socoteli [socotițe].

³⁶ „Hristos Iisus, (6) Care, Dumnezeu fiind în chip, n-a socotit o știrbire a fi El întocmai cu Dumnezeu, (7) ci S-a deșertat pe Sine, chip de rob luând, făcându-Se asemenea oamenilor și la înfățișare aflându-Se ca un om, (8) S-a smerit pe Sine, ascultător făcându-Se până la moarte, și încă moarte pe Cruce” (Filipeni 2, 5-8).

³⁷ În ediția de la 1805, sfârșitul versetului 31 este: „Hristos când va veni, au doară mai multe semne va face decât acestea care le-a făcut Acesta?”

³⁸ Adică Domnul și-a împlinit lucrarea de mântuire a firii omenești, lucrare ce-i era Lui potrivită și cuviincioasă, ca Unuia Ce este Dumnezeu adevărat și Om adevărat.

7, 32-36: Au auzit fariseii mulțimea murmurând acestea despre El³⁹ și au trimis arhieriei și fariseii slujitori ca să-L prindă. (33) Dar Iisus le-a zis: Puțin timp mai sunt cu voi și Mă duc la Cel Ce M-a trimis⁴⁰. (34) Mă veți căuta și nu Mă veți găsi⁴¹; și unde sunt Eu, voi nu puteți să veniți. (35) Deci au zis iudeii, între ei: Unde are să Se ducă Acesta, ca noi să nu-L găsim? Nu cumva va merge la cei împrăștiați printre elini și va învăța pe elini?⁴² (36) Ce înseamnă acest cuvânt pe care L-a spus: Mă veți căuta și nu Mă veți găsi și unde sunt Eu, voi nu puteți să veniți?

(7, 33) Ioan 13, 33; 16, 5, 16 (7, 34) Osea 5, 6 / Ioan 8, 21; 13, 33 (7, 35) Ioan 1, 1 / 1 Petru 1, 1

Prin cele pe care „norodul le cârtea [murmura]”, a arătat [Evangelistul] că aceștia aveau mai bună cunoștință și, în parte, oarecare credință către Domnul, precum și că voiau ei să se dezbină [despartă, dezunească] de căpetenii; lucru pe care, simțindu-l aceia, „au trimis să-L prindă” pe Dânsul, pentru aceasta numai, că era crezut El a fi Hristos. Și „au trimis” – căci nu ei înșiși au venit – temându-se de norod, ca nu cumva să se facă vreo turburare; pentru aceasta, îi trimit pe „slujitori”, adică ferindu-se ei de primejdia cea care putea să se întâmple, iar pe aceia [slujitori], băgându-i [aruncându-i] în mânia norodului. Astfel, pretutindenea, folosul lor și-l socoteau [ticluiau, orânduiau].

Iar Domnul, griuri pline de smerenie grăiește: „**Încă puțină vreme cu voi sunt**». De ce Mă siliți să Mă duc? De ce Mă goniți [alungați]? Puțină vreme așteptați și, nici măcar să voiți voi să Mă țineți, nu voi suferi [îngădui, răbda]”.

Vezi încă și aceea ce zice: „**Cu voi sunt**”, adică „Fie că Mă veți goni [alunga], fie că voi nu Mă veți voi, Eu «cu voi sunt», adică, pe cele pentru voi le iconomisesc și cele spre mântuire le grăiesc”.

„**Și merg la Cel Ce M-a trimis pe Mine**”. Aici îi și îngrozește [înfri-coșează] pe dânșii, ca pe unii care vor să se împotrivescă „**Celui Ce L-a trimis**” pe Dânsul. Căci, aceia care-L necinstesc pe Cel „trimis”, arătat

³⁹ În ediția de la 1805, în loc de „mulțimea murmurând acestea despre El”, se găsește „pe norod cârtind pentru Dânsul acestea”, cu următoarea notă: [1805] Adică, grăind norodul cu cârteală asupra căpeteniilor (după Zigaben).

⁴⁰ În ediția de la 1805, în loc de „Puțin timp mai sunt cu voi și Mă duc la Cel Ce M-a trimis”, se găsește „Încă puțină vreme cu voi sunt și merg la Cel Ce M-a trimis pe Mine”.

⁴¹ În ediția de la 1805, în versetele 34 și 36, în loc de „Mă veți căuta și nu Mă veți găsi”, se găsește „Căuta-Mă-veți și nu Mă veți afla”.

⁴² În ediția de la 1805, în loc de „Nu cumva va merge la cei împrăștiați printre elini și va învăța pe elini?”, se găsește „Nu cumva întru risipirea elinilor va să meargă și să-i învețe pe elini?”

[adeverit] este că se împotrivesc „Celui Ce L-a trimis”. Și zicând „**merg**”, a însemnat [arătat] moartea cea de bună voie. Și, arătând că moartea Lui nu va fi întru acel fel, precum este cea de obște, zice că, unde merge El, „**voi nu puteți să veniți**”. Căci, dacă sfârșitul Lui ar fi fost de obște și asemenea cu al celor mulți și ar fi vrut să rămână în moarte, nu ar fi zis că „**voi nu puteți să veniți**”, pentru că la moartea cea de obște, toți ne ducem [ajungem]. Așadar, aceea pe care am spus-o, voind să o arate [Domnul] – că moartea Lui nu este în acest fel, precum este cea de obște – zice: „Unde «**merg**» Eu, «**voi nu puteți să veniți**»”.

Încă și aceea ce a zis, anume că „**Mă veți căuta și nu Mă veți afla**”, arată că dorit le va fi El lor. Dar, când L-au „**căutat**” pe El? [Evangelistul] Luca a zis că multe femei „**plângeau**” pentru Dânsul⁴³ (Luca 23, 27), însă se poate ca și alții mulți să fi pățimit aceasta. Încă și când se lua cetatea [Ierusalimului în robie], se poate să fi pomenit de Hristos și de minunile Lui și să fi căutat venirea Lui de față.

Iar acestea toate le zicea [Domnul], vrând să-i tragă pe ei și să-i plece [să creadă întru El]. Căci, de vreme ce „**slujitorii**” veniseră, voind „**să-L prindă**” pe Dânsul, le arată că știe pricina venirii lor și că vor să-L omoare și pentru aceasta le spune lor mai înainte [despre] moartea Sa, anume că „**încă puțin**” și merge la Tatăl. Încă și a spune mai dinainte moartea, mare lucru este și nu omenesc; pentru aceea și David zice: „**Arată-mi mie, Doamne, sfârșitul meu**” (Psalm 38, 5).

Și ziceau iudeii: „**Nu cumva întru risipirea elinilor va să meargă?**” Vezi cum au pățimit [suferit] oarece [întrucâtva] și s-au înfrânt [biruit] dintru cele zise de El? Și arătat [adeverit] este [acest lucru] dintru a întreba ei: „**Nu cumva întru risipirea elinilor va să meargă?**”, căci de nu ar fi fost aceasta [pățimire], ar fi zis: „**Voiești să mergi? Noi asta poftim, de aceasta ne bucurăm**”. Însă, acum nimic întru acest fel nu zic ei, ci, ca și cum s-ar fi temut să nu se lipsească de El, caută „**unde va să meargă**”. Și adeverită este aceasta și dintru aceea ce au zis – că la „**elinii va să meargă**”, ca și pe ei „**să-i învețe**”. Căci nu au zis că: „**Va să-i amăgească pe ei**”, ci: „**să-i învețe**”.

Iar „**risipire**” îi numeau pe păgâni, ca pe cei care erau risipiți în tot locul. Căci, în vremea veche iudeii nu se amestecau cu dâșșii, ci într-un loc, în Palestina fiind adunați (Numeri 34, 1-12), îi ocărau pe păgâni, ca pe cei care erau pretutindenea risipiți; lucru care la dâșșii s-a întors mai pe urmă, căci, cu prisosință, evreei înșiși, „**risipire**” s-au făcut.

⁴³ „Și pe când îi duceau, oprind pe un oarecare Simon Cirineul, care venea din țarină, i-au pus Crucea, ca s-o ducă în urma lui Iisus. (27) Iar după El venea mulțime multă de popor și de femei, care se băteau în piept și îl plângeau” (Luca 23, 26-27).

7, 37-38: **Iar în ziua cea din urmă – ziua cea mare a sărbătorii⁴⁴ – Iisus a stat între ei și a strigat, zicând: Dacă însetează cineva, să vină la Mine și să bea. (38) Cel ce crede în Mine⁴⁵, precum a zis Scriptura: râuri⁴⁶ de apă vie vor curge din pântecul lui.**

(7, 37) Levitic 23, 36 / Numeri 29, 37 /

2 Paralipomena 7, 9 / Isaia 55, 1 / Ioan 4, 14; 6, 35 / Apocalipsa 22, 17 (7, 38) Deuteronom 18, 18 / Pilde 18, 4 / Cântarea Cântărilor 4, 15 / Isaia 12, 3, 35, 6, 44, 3 / Ioil 4, 18 / Ioan 4, 14

Ziua cea dintâi a praznicului și cea mai din urmă, adică a șaptea, „mari” le numeau ei, fiindcă și Legea, ziua numită cea de-a „șaptea”⁴⁷ a praznicului, „sfântă” o a numit (Levitic 23, 35-36, 39). Deci, acesteia urmându-i și Evanghelistul, „ziua cea din urmă” o numește „mare”. Așadar, cu cuviință în „ziua cea din urmă” vorbește cu noroadele, ca o oarecare merinde dându-le lor, fiindcă aveau să meargă ei acasă. Pentru că în zilele cele din mijloc [ale praznicului], fiind ei dedați la desfătare, nu era vreme de a le vorbi, căci nici nu ar fi luat aminte.

Și „a strigat” Iisus – mai întâi ca să fie auzit, iar apoi, arătându-și îndrăzneala, și cum că nu se teme de nimeni. Așadar, ce zice? „**Cel ce crede întru Mine, precum a zis Scriptura**” – căci aici trebuie pus punct, apoi a începe de la alt început și a citi: „**Râuri de apă vie vor curge din pântecul lui**”. Și, pentru că mulți, din semne [minuni] credeau, arătând El că, nu atât se cuvine a crede dintru semne [minuni], cât dintru Scripturi – deoarece credința îndreptată [dreaptă] cea din Scripturi este – pentru aceasta zice: „**„Cel ce crede întru Mine, precum a zis Scriptura**», adică așa precum mărturisește Scriptura pentru Mine că sunt: Fiu al lui Dumnezeu, Ziditor, Domn a toate, Mântuitor al lumii”. Căci multora li s-a părut că cred, însă nu „precum a zis Scriptura”, ci precum au urmat ei eresurilor și socotelilor [socotințelor] lor – întru acest fel sunt toți ereticii.

Și a zis că „**râuri de apă vie vor curge din pântecul**” celui care așa a crezut, „pântecul” numind tropologic⁴⁸ inima, precum și David: „**Și legea Ta în mijlocul pântecului meu**”⁴⁹, adică „a inimii mele” (Psalm 39, 11). Și „râuri” a zis că „vor curge”, iar nu „râu de apă vie”, însemnând [arătând] darul cel mult și din destul al Duhului; căci, în acest fel este Duhul: pe acel suflet întru care va intra și întru care va ședea, îl va face să izvorască, mai cu îndestulare decât tot izvorul.

⁴⁴ În ediția de la 1805, în loc de „a sărbătorii”, se găsește „a praznicului”.

⁴⁵ În ediția de la 1805, în loc de „în Mine”, se găsește „întru Mine”.

⁴⁶ În ediția de la 1805, în loc de „Scriptura: râuri”, se găsește „Scriptura. Râuri”.

⁴⁷ [1805] Adică, „covârșitoare”.

⁴⁸ Vezi însemnarea *Despre cele patru înțelesuri ale Sfintei Scripturi*, aflată la p. 16.

⁴⁹ În ediția 1988 a *Sfintei Scripturi*, avem: „Ca să fac voia Ta, Dumnezeu, meu, am voit și legea Ta înăuntru inimii mele” (Psalm 39, 11).

Și, ar fi putut cunoaște cineva, cum că „râuri vor curge din pântecel” celui care crede așa, „precum a zis Scriptura”, de va socoti limba [grăirea] lui Petru (*Faptele Apostolilor 2, 14-39*) și curgerea [revărsarea] cuvântului lui Pavel (*Faptele Apostolilor 13, 14-44*) și înțelepciunea lui Ștefan (*Faptele Apostolilor 6, 10*), cărora nimeni nu le putea sta împotrivă, ci toți erau trași [atrași, plecați] spre a le urma, ca de niște repejuni cu nesuferită [necruțătoare] curgere ale vreunor râuri.

7, 39: Iar aceasta a zis-o despre Duhul pe Care aveau să-L primească acei ce cred în El. Căci încă nu era (dat) Duhul, pentru că Iisus nu fusese preaslăvit⁵⁰.

(7, 39) Isaia 44, 3 / Ioil 3, 1 / Zaharia 12, 10 / Faptele Apostolilor 2, 17, 33

Tălcuind Evanghelistul care sunt „râurile” cele „de apă vie” (*Ioan 7, 38*), zice că „aceasta a zis-o pentru Duhul pe Care aveau să-L primească acei ce cred. Căci încă nu era [dat] Duhul Sfânt”.

Dar, aici, ar fi putut întreba cineva: Cum zice Evanghelistul că „încă nu era Duhul Sfânt”, adică dat? Căci Proorocii cu Duhul grăiau? Încă, și Apostolii, cum săvârșeau tămăduirile? Așadar, spunem că Proorocii, întru adevăr cu Duhul grăiau, însă darul acesta s-a tras înapoi [s-a retras] și de la pământ s-a depărtat. Deci, cu toate că în vremile Proorocilor lucra [Duhul Sfânt], însă atunci – când Hristos umbla [viețuia, petrecea] în trup – din pricina nevredniciei norodului, nu se afla proorocie, nici darul nu căuta spre cele sfinte ale lor și spre templu. Deci, de vreme ce, atunci nu era lucrarea Duhului, ci avea să se dea, pentru aceasta zice [Evanghelistul] că „încă nu era [dat] Duhul Sfânt”, adică nu petrecea [sălășluia] întru iudei, nici nu Se arăta prin lucrări. Iar Apostolii nu cu Duhul, ci întru puterea Domnului [Hristos] făceau minunile; căci auzi și Evanghelia ce zice, căci vrând [Domnul] să-i trimită pe dânșii, „le-a dat putere”, iar nu Duhul Sfânt (*Matei 10, 1; Marcu 3, 7; Luca 9, 1*). De aceea, câte minuni făceau, nu cu Duhul, ci cu „puterea” și cu „numele” Domnului le făceau (*Luca 10, 17*). Iar când a înviat [Mântuitorul] din mormânt, atunci le-a zis lor: „Luafi Duh Sfânt” (*Ioan 20, 22*); și în ziua a cincizecea [a Cincizecimii] a venit peste dânșii Duhul Sfânt (*Faptele Apostolilor 2, 1-4*).

Încă și în alt chip [înțelege]: deși era puterea Duhului întru Prooroci [dar] și întru Apostoli, mai înainte de Cruce, însă nu așa, precum [a fost] după Înălțare, adică multă și din destul, încât și cu „râurile” să fie asemănată (*Ioan 7, 38*). De aceea, cu cuviință a zis Evanghelistul că „încă nu era [dat] Duhul Sfânt” – adică așa, vărsat din destul [cu îmbelșugare],

⁵⁰ În ediția de la 1805, în loc de „încă nu era (dat) Duhul, pentru că Iisus nu fusese preaslăvit”, se găsește „încă nu era Duh Sfânt, că Iisus încă nu Se proslăvise”.

precum [a fost] mai pe urmă. Pentru că și mai înainte de Cruce era, însă nu așa mult, „că Iisus încă nu Se proslăvise” – „proslăvire” numind aici Evanghelistul Crucea, căci prin Cruce l-a surpat pe tiran [pe diavol] și a împărășit (*Matei 28, 18*). Așadar, fiindcă încă nu se înfipsese Crucea, nici păcatul nu fusese stricat, nici firea noastră întru Hristos nu biruise lumea și nu se împăcase cu Dumnezeu, cu cuviință nu se dăduse darul Duhului cel mult și din destul. Căci trebuia, mai întâi, să ne facem noi prieteni ai lui Dumnezeu, care lucru prin Cruce s-a săvârșit, apoi, așa [astfel], să luăm darul lui Dumnezeu. Precum este și la cele lumești: mai întâi se face cineva prieten al împăratului, și abia apoi ia darurile.

Mulțămită dară să fie lui Dumnezeu, Care atâta de mult ne-a dat nouă darul, cât nici Proorocilor [nu le-a dat]; căci Proorocii aveau dar al Duhului, însă altora nu-l dădeau, iar Apostolii, milioane, au umplut [cu darul Duhului Sfânt].

7, 40-43: Deci din mulțime⁵¹, auzind cuvintele acestea, ziceau: Cu adevărat, Acesta este Proorocul. (41) Iar alții ziceau: Acesta este Hristosul. Iar alții ziceau: Nu cumva⁵² din Galileea va să vină Hristos? (42) N-a zis, oare, Scriptura că Hristos va să vină din sămânța lui David și din Betleem, cetatea lui David? (43) Și s-a făcut dezbinare în mulțime⁵³ pentru El.

(7, 40) *Matei 21, 46; 26, 5 / Ioan 7, 12 (7, 42) 1 Regi 16, 1-4; 20, 6 / Miheia 5, 1 / Matei 2, 5-6 / Luca 2, 4 (7, 43) Ioan 9, 16*

Pentru îndrăzneala cuvintelor [Domnului], plecându-se unii „din norod” – nu dintre căpetenii, căci aceștia, din pricina pizmei, pururea [neîn-cetat] se împotriveau – mărturisesc că „Acesta este Proorocul” Cel Care este așteptat (*Deuteronom 18, 15*).

Iar alții, ca unii care erau norod neînvățat și fără de socoteală [chibzuială], ziceau că „este Hristosul”, nepricepându-se ei că El este și „Hristosul” și „Proorocul”, fiind unul și același.

Iară cei mai nemulțămitori zic: „Au doară din Galileea va să vină Hristos?» Nu, ci «din Betleem» și «din sămânța lui David»”. Iar aceasta o ziceau ei cu socoteală [chibzuire] vicleană și, nu precum Natanail; căci acela, ca un învățat în Lege și cercător [cumpănitor] cu amănuntul, zicea: „Din Nazaret poate fi ceva bun?” (*Ioan 1, 46*). Pentru aceasta și Domnul îl laudă pe el ca pe acela care nu cu vicleșug, ci după cercarea [cumpănirea] Legii cea cu de-amănuntul, grăia aceasta (*Ioan 1, 47*). Însă aceștia [de aici] cu vicleșug zic aceasta, anume că Hristos nu „din Galileea va să vină”.

⁵¹ În ediția de la 1805, în loc de „din mulțime”, se găsește „mulți din norod”.

⁵² În ediția de la 1805, în loc de „nu cumva”, se găsește „au doară”.

⁵³ În ediția de la 1805, în loc de „dezbinare în mulțime”, se găsește „împărechere între norod”.

Căci, par ei cum că ar fi știut că „din Betleem” este Hristos – cu toate că, în Galileea a fost crescut – însă, din pizmă, nu voiau să mărturisească Nașterea Sa cea din Betleem, ci „galileian” Îl numeau pe Dânsul (Matei 26, 69; Luca 22, 59; 23, 6). Și să zicem că nu-L știu pe El că este „din Betleem”, însă că este anume „din sămânța lui David”, cum se puteau îndoi? Au, doară, nu arătat [adeverit] „din David” își trăgea Maria neamul? (Luca 2, 4-5) Deci, dintru aceasta este adeverit căci cu vicleșug grăiau acestea.

Și s-a făcut „împărechere între norod [dezbinare în mulțime]” și nu între căpeteniile, căci căpeteniile într-un cuget erau în a nu-L primi pe El că este „Hristos”.

7, 44-46: Și unii dintre ei voiau să-L prindă, dar nimeni n-a pus mâinile pe El. (45) Deci slugile au venit la arhierii și la fariseii, și le-au zis aceia: De ce nu L-ați adus?⁵⁴ (46) Slugile au răspuns: Niciodată n-a vorbit un om așa cum vorbește Acest Om⁵⁵.

(7, 44) Marcu 12, 12 (7, 46) Luca 4, 32

Cei care erau mai măsurăți [înfrânați, cumpăniți] în răutate, numai cu cuvinte se împotriveau slavei lui Hristos, iar cei mai nerușinați, și „mâinile” voiau să le pună asupra-I – însă nevăzut erau legați, dumnezeiasca putere ținându-i pe dânșii, iar ei nici dintru această minune nu se umileau. Cu adevărat, pentru aceștia a zis David: „Despărțitu-s-au și nu s-au umilit”⁵⁶ (Psalm 34, 14).

Dar, să vedem cum răspund fariseilor slugile cele trimise ca să-L aducă pe El? Prea cu bună cunoștință! Căci, fariseii, care și mai înțelepți se păreau a fi și Scripturi citeau și minuni vedeau, se turbează asupra Domnului și întrebă tâlhărește: „Pentru ce nu L-ați adus pe El?” Iar aceștia [slugile] și fără de semne [minuni], numai din învățatură s-au plecat, atâta erau de isteți [iscusiți, dibaci] către lucrul cel bun! Iar cum că nu din semne [minuni], ci din învățatură s-au vânat [spre a crede] – lucru care este mai mare – arătat este dintru aceasta: ei nu au zis că „niciodată un om nu a făcut așa minuni”, ci: „nu a grăit așa” – atâta erau ei de gătiți și de iuți⁵⁷ spre a primi cuvânt de mântuire.

Și, se cuvine, nu numai de priceperea [iscusița] lor a ne minuna, ci și de îndrăzneală, căci nu s-au temut de mânia fariseilor, nici nu s-au sfiit – ca

⁵⁴ În ediția de la 1805, în loc de „De ce nu L-ați adus?”, se găsește „Pentru ce nu L-ați adus pe El?”

⁵⁵ În ediția de la 1805, versetul 46 este: „Răspuns-au slugile: Niciodată om așa nu a grăit ca Omul Acesta”.

⁵⁶ În ediția 1988 a *Sfintei Scripturi*, avem: „Risipiți au fost și nu s-au căit” (Psalm 34, 14).

⁵⁷ Adică aprigi, aprinși, grabnici, înflăcărați, înfocați, năvalnici.

niște „slugi” – și pe cele plăcute stăpânilor lor să le zică, ci mărturisesc adevărul; acestora se cuvine a le urma toți cei care sunt [se află] sub stăpânilor și a nu-i asculta pe dânșii la cele care fără dreptate ar porunci [stăpânilor] – lucru care, și în vremea lui Saul, s-a făcut⁵⁸: căci, acesta, poruncind să omoare fără de lege preoții lui Dumnezeu, cei care stăteau de față [înaintea lui Saul] nu s-au plecat [supus] să facă aceasta (1 Regi 22, 17).

7, 47-51: **Și le-au răspuns deci fariseii: Nu cumva ați fost și voi amăgiți?**⁵⁹ (48) **Nu cumva**⁶⁰ a crezut în El cineva dintre căpetenii sau dintre farisei? (49) **Dar mulțimea aceasta**⁶¹, care nu cunoaște Legea, este blestemată! (50) **A zis către ei Nicodim, cel ce venise mai înainte la El, noaptea, fiind unul dintre ei: (51) Nu cumva Legea noastră judecă pe om, dacă nu-l ascultă mai întâi și nu știe ce a făcut?**⁶²

(7, 48) Ioan 7, 26 (7, 50) Ioan 3, 1-2; 10, 39 (7, 51) Numeri 35, 10-34 / Deuteronom 1, 17; 17, 8-11

Pentru care pricină, fariseii nu se poartă către slugi cu mânie, ci cu blândețe, zicând așa, lin: „**Au și voi v-ați amăgit?**” Deoarece se temeau ca, nu cumva, slugile să se dezbine cu totul [de ei] și să se lipească de Hristos – pentru aceasta, mai cu blândețe și mai cu măgulire le zic lor: „**Au și voi**», cei care oarecum sunteți mai înțelepți decât alții și petreceți lângă noi, știutorii de Lege, «**v-ați amăgit?**»” Și se ispitesc să-i plece pe dânșii de la un semn foarte fără de socoteală [foarte nesocotit], căci zic ei: „**Au doară a crezut în El cineva dintre căpetenii [sau dintre farisei]?**” Așadar, a cui este vina? A lui Hristos? Ori a celor care nu au crezut? Cu adevărat, aceia care nu au crezut sunt vrednici de osândă.

Iar „blestemat” numesc ei norodul pentru că a crezut, ei înșiși fiind vrednici de nenumărate blesteme, ca niște necredincioși și care și altora le sunt pricinuitoari de necredință.

Dar, pentru care pricină arată [spune] Evanghelistul despre Nicodim că a venit „noaptea” la Iisus, și cum că era „unul dintre ei”? Ca să-i vădească pe ei că mint. Și, fiindcă au zis: „**Au doară a crezut în El cineva**

⁵⁸ „Apoi regele a zis către paznicii lui, care stăteau împrejurul său: «Mergeți și omorâți pe preoții Domnului, căci și mâna lor este cu David; au știut că el a fugit și nu mi-au descoperit». Paznicii regelui însă n-au voit să-și ridice mâna, ca să ucidă pe preoții Domnului” (1 Regi 22, 17).

⁵⁹ În ediția de la 1805, în loc de „Nu cumva ați fost și voi amăgiți?”, se găsește „Au și voi v-ați amăgit?”

⁶⁰ În ediția de la 1805, în loc de „nu cumva”, se găsește „au doară”.

⁶¹ În ediția de la 1805, în loc de „mulțimea aceasta”, se găsește „norodul acesta”.

⁶² În ediția de la 1805, versetul 51 este: „Au doară Legea noastră judecă pe om, de nu va auzi de la el mai înainte, și va cunoaște ce va face?”

dintre căpetenii?", arată că și întru aceasta mint, căci, iată că Nicodim, „fiind unul dintre ei” și „căpetenie” – a crezut în Hristos.

Și cum vorbește Nicodim cu dânsii? „**Au doară Legea noastră osândește pe om, de nu va auzi [de la el] mai înainte?**” Așadar, arată cu aceasta că nici Legea nu o citeau, nici cele ale Legii nu le făceau, măcar deși pentru cele ale Legii se trufeau. Căci, de vreme ce Legea poruncește ca pe nimeni să nu omoare fără de judecată (*Numeri 35, 10-34; Deuteronom 1, 17; 17, 8-11*), iar ei mai înainte de a auzi [cele cuvenite] au năvălit la aceasta, sunt arătați a fi călcători de Lege. Și, zicând [Nicodim]: „**Și va cunoaște ce va face**”, a arătat că nu de subțire [puțintică] ascultare este trebuință, ci de una foarte cu de-amănuntul, ca să cunoască ce trebuie să facă și să nu osândească așa, fără de cunoștință.

7, 52-53: Ei au răspuns și i-au zis: Nu cumva și tu ești din Galileea? Cercetează și vezi că din Galileea nu s-a ridicat Prooroc. (53) Și s-a dus fiecare la casa sa⁶³.

⁶³ În ediția de la 1805, *verselele 52-53 sunt cuprinse în capitolul 8.*

CAPITOLUL 8

Femeia păcătoasă. Iisus este Lumina lumii.

Cuvânt împotriva necredinței iudeilor¹

7, 53 – 8, 1-11: Și s-a dus fiecare la casa sa. (1) Iar Iisus S-a dus la Muntele Măslinilor. (2) Dar dimineața iarăși a venit în templu, și tot poporul venea la El; și El, șezând, îi învăța. (3) Și au adus la El fariseii și cărturarii pe o femeie, prinsă în adulter și, așezând-o în mijloc, (4) au zis Lui: Învățătorule, această femeie a fost prinsă asupra faptului de adulter; (5) iar Moise ne-a poruncit în Lege ca pe unele ca acestea să le ucidem cu pietre. Dar Tu ce zici? (6) Și aceasta ziceau, ispitindu-L, ca să aibă de ce să-L învinuiască. Iar Iisus, plecându-se în jos, scria cu degetul pe pământ. (7) Și stăruind să-L întrebe, El S-a ridicat și le-a zis: Cel fără de păcat dintre voi să arunce cel dintâi piatra asupra ei. (8) Iarăși plecându-Se, scria pe pământ. (9) Iar ei auzind aceasta și muștrați fiind de cuget, ieșeau unul câte unul, începând de la cei bătrâni și până la cei din urmă, și a rămas Iisus singur cu femeia, stând în mijloc. (10) Și ridicându-Se Iisus și nevăzând pe nimeni decât pe femeie, i-a zis: Femeie, unde sunt pârâșii tăi? Nu te-a osândit nici unul? (11) Iar ea a zis: Nici unul, Doamne. Și Iisus i-a zis: Nu te osândesc nici Eu. Mergi; de-acum să nu mai păcătuiești.

[La aceste versete 7, 53 – 8, 1-11, în ediția de la 1805 avem această însemnare:] *Aici, în izvoadele cele tipărite ale Sfântului Teofilact lipsește povestirea cea pentru femeia care a fost prinsă în curvie; tot astfel este și în tâlcurile Sfântului Ioan Gură de Aur la Evanghelie și întru cele ale Sfântului Chiril. [Din această pricină, în tâlcuirea sa, Sfântul Teofilact leagă versetul de la Ioan 7, 52 cu cel de la 8, 12.] Iar la însemnările lui Eutimie Zigaben se află întru acest fel:*

7, 53 – 8, 1-2: Și s-a dus fiecare la casa sa. (1) Iar Iisus S-a dus la Muntele Măslinilor. (2) Dar dimineața iarăși a venit în templu, și tot poporul² venea la El; și El, șezând, îi învăța.

¹ În ediția de la 1805, titlul capitolului este: „Pentru cei ce întrebau pe Iisus pentru Tatăl Său. Pentru Iisus când făgăduia slobozenia celor ce îi urmează Lui. Pentru cei ce ziceau că drac are Iisus. Pentru iudeii cei ce se ispiteau cu pietre să-L omoare pe Iisus, căci a zis că mai înainte de Avraam este”.

² În ediția de la 1805, în loc de „popor”, se găsește „norod”.

„Norod” îi numește aici pe aceia care ziceau: „Cu adevărat, Acesta este Proorocul” (Ioan 7, 40); și iarăși, pe cei care spuneau: „Acesta este Hristosul” (Ioan 7, 41).

8, 3-6^a: Și au adus la El fariseii și cărturarii pe o femeie, prinsă în adulter³ și, așezând-o în mijloc, (4) au zis Lui: Învățătorule, această femeie a fost prinsă asupra faptului de adulter⁴; (5) iar Moise ne-a poruncit în Lege ca pe unele ca acestea să le ucidem cu pietre. Dar Tu ce zici? (6) Și aceasta ziceau, ispitindu-L, ca să aibă de ce să-L învinuiască⁵.

(8, 5) Levitic 20, 10 / Deuteronom 22, 22 / Sirah 23, 30-32 (8, 6) Ieremia 17, 13

Știindu-L ei pe Dânsul că este Milostiv și Lesne-iertător, socoteau că o va cruța pe ea și așa vor avea pricină de vinuire [prihănire] împotriva Lui, pentru că prin călcare de Lege a cruțat-o pe cea care, după Lege, trebuia să fie ucisă cu pietre (Levitic 20, 10; Deuteronom 22, 22).

8, 6^a: Iar Iisus, plecându-Se în jos, scria cu degetul pe pământ.

[Domnul săvârșește] ceea ce obișnuiesc, de multe ori, a face cei care nu voiesc să răspundă celor ce întreabă [unele] necuviincioase și fără de cale [fără de rost]. Căci, cunoscând meșteșugirea lor, Se făcea că scrie pe pământ și nu ia aminte la cele ce ziceau ei.

8, 7: Și stăruind să-L întrebe, El S-a ridicat și le-a zis: Cel fără de păcat dintre voi să arunce cel dintâi piatra asupra ei. (8, 7) Sirah 8, 6

Vezi înțelepciunea Celui Care este Însăși „Înțelepciunea” (1 Corinteni 1, 24), căci cu bun chip [rânduială, iconomie] strică meșteșugirile lor? Vezi, cum într-o aceeași dată și Legea a păzit, încă și pe femeie o a cruțat? Căci a dat voie celui care este între ei fără de păcat să înceapă să arunce cu piatră asupra ei – fiindcă toți într-o păcate suntem.

8, 8: Iarăși plecându-Se, scria pe pământ.

[Face Domnul aceasta] ca necăutând [neprivind] El la dânsii, să se rușineze ei, mai lesne [ușor] vădindu-se într-o acest fel [că sunt păcătoși] și, ca așa – zăbovind El, ca și cum pentru a scrie – să poată să plece ei, mai înainte de a se osândi mai arătat [adeverit]. Căci și pe ei îi cruța [Domnul], pentru bunătatea Lui cea multă.

³ În ediția de la 1805, în loc de „adulter”, se găsește „preacurvie”.

⁴ În ediția de la 1805, în loc de „a fost prinsă asupra faptului de adulter”, se găsește „o am prins așa de față, preacurvind”.

⁵ În ediția de la 1805, în loc de „de ce să-L învinuiască”, se găsește „ce cleveti împotriva Lui”.

8, 9^a: **Iar ei auzind aceasta și muștrați fiind de cuget, ieșeau unul câte unul, începând de la cei bătrâni și până la cei din urmă**

Că nimenea nu putea să spună despre sine însuși că este fără de păcat.

8, 9^b-10: **Și a rămas Iisus singur cu femeia, stând în mijloc. (10) Și ridicându-Se Iisus și nevăzând pe nimeni decât pe femeie, i-a zis: Femeie, unde sunt pârașii tăi? Nu te-a osândit⁶ nici unul?**

Pentru că ieșind ei [pârașii], au lăsat-o pe dânsa slobodă. Și, fiindcă au lăsat-o slobodă, fără de îndoială, și neosândită [au lăsat-o], căci de ar fi osândit-o pe ea, ar fi ținut-o.

8, 11^a: **Iar ea a zis: Nici unul, Doamne. Și Iisus i-a zis: Nu te osândesc nici Eu⁷.**

„Căci, dacă aceia, oameni fiind nu te-au judecat, cu mult mai vârtos nici Eu nu te voi judeca, Dumnezeu fiind și Domn al Legii”.

8, 11^b: **Mergi; de-acum să nu mai păcătuiești.**

Din destul fiindu-i spre muncă [caznă] acea vădire și rușine înaintea atătora. Căci a cunoscut-o [Domnul] pe dânsa că s-a și pocăit din toată inima.

7, 52 – 8, 12: **Ei au răspuns și i-au zis: Nu cumva⁸ și tu ești din Galileea? Cercetează⁹ și vezi că din Galileea nu s-a ridicat Prooroc. (12) Deci iarăși le-a vorbit Iisus zicând: Eu sunt Lumina lumii; cel ce Îmi urmează Mie nu va umbla în întuneric¹⁰, ci va avea lumina vieții.**

(8, 12) Ioan 1, 4-5; 3, 19; 9, 5; 12, 46 / 1 Ioan 1, 5 / Efeseni 5, 8

De vreme ce, Nicodim¹¹, prea cu înțelepciune i-a muștrat pe farisei, ca pe cei care făceau lucruri fărădelege, ei – nepricepându-se altfel – cu mojiție și mai vârtos ca sălbăticie îi dau răspunsul, zicând: „**Au doară și tu ești din Galileea?**” Căci, oare, ce potrivire are aceasta înspre cele care s-au grăit de Nicodim? Acela a zis că: „Nu se cuvine fără de cercare [cercetare] și fără de judecată a-l osândi pe om” (Ioan 7, 51). Cu adevărat, la aceasta ei trebuiau să răspundă și să arate că nu fără de judecată Îl osândesc pe Iisus, ci după Lege, [lucru] care nesuferindu-l iudeii, socotește [tu] ce viclesug fac! Căci pe slugi le-au trimis „**să-L prindă**” pe El (Ioan 7, 32) și toate le fac după cum se cuvine [unui osândit]. Iar ei ce îi zic [lui Nicodim]?

⁶ În ediția de la 1805, în loc de „te-a osândit”, se găsește „te-a judecat a fi vinovată”.

⁷ În ediția de la 1805, în loc de „Nu te osândesc nici Eu”, se găsește „Nici Eu nu te judec”.

⁸ În ediția de la 1805, în loc de „nu cumva”, se găsește „au doară”.

⁹ În ediția de la 1805, în loc de „cercetează”, se găsește „cearcă”.

¹⁰ În ediția de la 1805, în loc de „în întuneric”, se găsește „întru întuneric”.

¹¹ Vezi la începutul capitolului 8, însemnarea despre tâlcuirea versetelor 7, 53 – 8, 1-11.

„**Au doară și tu ești din Galileea?**” Vezi nebunia? Vezi nepotrivirea cuvintelor? Apoi, ocărându-l pe el, ca pe un neînvățat, îi spun: „**Cearcă și vezi că din Galileea nu s-a ridicat Prooroc**”, adică: „**Mergi și învață, de vreme ce până acum nu ai învățat «că din Galileea nu s-a ridicat Prooroc**»”. Și îi grăiesc acestea, batjocorindu-l pe el pentru neînvățatură.

O, fariseilor, dar ce a zis Nicodim? Au, doară, a spus că Hristos este Prooroc? Nu, ci a zis că nu se cuvine a omori fără de judecată. Așadar, unele ca acestea grăind el, cum îi răspundeți voi așa?

Iar Hristos, de vreme ce Galileea în sus și în jos i-o aduceau [vânturau] Lui și, ca unul dintre Prooroci era prigonit, arătându-le lor că nu este unul dintre Prooroci, zice: „**Eu sunt Lumina**» cea care deplin și întru adevăr este lumină, nu lumină proorocească, adică din parte și care are puțină strălucire, ci «**Lumina**» cea adevărată, care nu poate fi cuprinsă în hotarele Galileii ori ale Palestinei, căci «**sunt Lumina lumii**» și al tuturor oamenilor Stăpân și pentru Mine a zis Proorocul: «**Iată Te-am pus pe Tine spre lumină neamurilor**»” (Isaia 42, 6; 49, 6; *Faptele Apostolilor* 13, 47).

Încă și pe acest cuvânt îl vei aduce împotriva lui Nestorie¹², căci nu a zis [Domnul]: „Întru Mine este Lumina lumii”, ci: „**Eu sunt Lumina lumii**”. Căci Acela Care se vedea Om, Același era și Fiul lui Dumnezeu și „**Lumina lumii**” și nu așa, precum bârfea Nestorie, că întru omul cel gol [adică simplu om] locuia Fiul lui Dumnezeu – să nu fie! Căci, precum s-a zis, Unul a fost Fiul Mariei și al lui Dumnezeu.

Iar „**cel ce îmi urmează Mie nu va umbla întru întuneric**”, adică nu va rămânea întru rătăcire, ci se va izbăvi de rătăcire și de întuneric. Însă [Domnul], totodată, îl laudă și pe Nicodim și pe slujitori, ca pe cei care au grăit cu îndrăzneală și pentru aceasta întru „**Lumină**” erau. Încă și pe farisei îi arată, în chip umbros, că întru rătăcire și „**întru întuneric**” erau și pe ascuns vicleșuguri împleteau [urzeau].

8, 13-14: De aceea fariseii I-au zis: Tu mărturisești despre Tine¹³ Însuși; mărturia Ta nu este adevărată. (14) A răspuns Iisus și le-a zis: Chiar dacă Eu mărturisesc despre Mine Însuși, mărturia Mea este adevărată, fiindcă știu de unde am venit și unde Mă duc¹⁴. Voi nu știți de unde vin, nici unde Mă duc.

De vreme ce a zis: „**Eu sunt Lumina lumii**”, [fariseii], Îl învinuiesc că mărturisește El Însuși pentru Sine. O, nebunie! El în sus și în jos aducea [po-

¹² Pentru Nestorie și erezia sa, vezi nota de la Ioan 1, 14.

¹³ În ediția de la 1805, în versetele 13-14, în loc de „**despre Tine/Mine**”, se găsește „**pentru Tine/Mine**”.

¹⁴ În ediția de la 1805, în versetul 14, în loc de „**unde Mă duc**”, se găsește „**unde merg**”.

menea] Scripturile, care mărturiseau pentru Dânsul, iar ei Îl învinuiesc că El Însuși mărturisește pentru Sine. Pentru aceasta și El – către a lor răutate – răspunde: „Fie că «Eu mărturisesc pentru Mine Însuși», măcar că Eu nu fac aceasta, ci trei mărturii am: pe Tatăl Meu, lucrurile [ce le fac] și Scripturile” – precum și mai sus s-a zis¹⁵ – „însă să punem [socotim] așa, că «Eu Însuși mărturisesc pentru Mine». Așadar, cu toate că Eu mărturisesc pentru Mine, mărturia Mea este adevărată, pentru că știu că sunt Fiu al lui Dumnezeu și nu om gol [simplu, de rând], ci Dumnezeu și venit de Sus. Cum va fi, deci, mincinoasă, mărturia Mea, fiind Eu Dumnezeu și pentru aceasta vrednic de a fi crezut? Căci, fără de îndoială, că Dumnezeu Își este Lui Însuși martor vrednic de credință [crezare]. Încă și la Dumnezeu Cel Adevărat vrând să «merg», cum aș fi mințit, voind să merg la Cel Adevărat”.

8, 15-16: Voi judecați după trup; Eu nu judec pe nimeni. (16) Și chiar dacă Eu judec¹⁶, judecata Mea este adevărată, pentru că nu sunt singur, ci Eu și Cel¹⁷ Ce M-a trimis pe Mine. (8, 15) Ioan 7, 24 (8, 16) 2 Corinteni 13, 1

Zice [Domnul]: „Eu, fiindcă sunt Dumnezeu, și am venit de Sus, adevărate [lucruri] mărturisesc pentru Mine. Iar voi, deoarece căutați [priviți] numai la ceea ce se vede și, pentru că sunt în trup, Mă socotiți trup gol [numai trup¹⁸], însă nu și Dumnezeu, și de la Dumnezeu venit, pentru aceasta judecați trupește, adică cu greșeală”. Căci, precum cel care trăiește trupește, se zice că trăiește rău, așa și cel care trupește judecă, se zice că judecă fără de dreptate.

Apoi, ca și cum ar fi spus cineva: „Dacă fără de dreptate judecăm noi, iudeii, pentru ce nu ne muncești [căznești, chinuiești], pentru ce nu ne osândești?”, zice [Domnul]: „Nu am venit pentru aceasta, ca să judec, căci Eu pe nimeni nu judec acum, «iar de aș și judeca, judecata Mea este adevărată», căci osândiți ați fi fost, de aș fi voit să judec. Iar acum, scăpați de osândă, nu pentru că nu pot să vă osândesc, ci, pentru că, nu este acum vremea, căci la a Doua Venire păzesc [rânduiesc a fi¹⁹] osânda voastră,

¹⁵ Vezi tâlcuirea de la Ioan 5. 31-35.

¹⁶ În ediția de la 1805, în loc de „și chiar dacă Eu judec”, se găsește „iar de aș și judeca”.

¹⁷ În ediția de la 1805, în loc de „și Cel”, se găsește „și Tatăl Cel”.

¹⁸ Aici „trup gol” are înțelesul de „numai trup”, tot așa cum zicem: „am mâncat pâine goală”, în loc de „am mâncat numai pâine”.

¹⁹ Judecata este „păzită” pentru cei care, până în sfârșit, nu au crezut întru graiurile Domnului, după cum Însuși spune: „Dacă aude cineva cuvintele Mele și nu le păzește, nu Eu îl judec; căci n-am venit ca să judec lumea ci ca să măntuiesc lumea. (48) Cine Mă nu socotește pe Mine și nu primește cuvintele Mele are judecător ca să-l judece cu adevărat pe care l-am spus acela și va judeca în ziua cea de apoi” (Ioan 12, 47-48).

precum și în alt loc zice: «N-am venit să judec lumea, ci să o mântuiesc» (Ioan 12, 47). Iar cum că El este Judecătorul tuturor, ascultă gura cea nemincinoasă, care zice: „**Tatăl toată judecata a dat-o Fiului**”²⁰ (Ioan 5, 22). Așadar, când auzi: „**Eu nu judec pe nimeni**”, nu pentru Venirea ce va să fie să o socotești ca zice aceasta, ci pentru Venirea cea Dintâi.

Iară, zicând că „**Nu sunt singur, ci și Tatăl**» Meu este cu Mine”, a arătat că: „Nu Eu singur vă osândesc pe voi, ci și Tatăl. Căci nu într-un fel judec Eu și într-alt fel Tatăl, ci, precum Eu, așa și El; și precum El, așa și Eu”.

8, 17-18: Și în Legea voastră este scris că mărturia a doi oameni este adevărată. (18) Eu sunt Cel Ce mărturisesc despre Mine²¹ **Însumi și mărturisește despre Mine Tatăl, Cel Ce M-a trimis.** (8, 17) Deuteronom 17, 6; 19, 15 /

Matei 18, 16 / 2 Corinteni 13, 1 / Evrei 10, 28 (8, 18) Isaia 42, 1 / Ioan 5, 32 / 1 Ioan 5, 9

Arienii și eunomienii – care spun că Fiul nu este de o Ființă cu Tatăl – să zică, aici, cum ar fi îndrăznit [Domnul] să spună că [El] este de aceeași stăpânire cu Tatăl și, deopotrivă vrednic de credință [crezare], dacă n-ar fi fost El de o Ființă? Căci, precum atunci când „**doi oameni**” mărturisesc pentru cineva și „**adevărată este mărturia**” lor, arătat [vădit] este că e aceeași și vrednicia de a fi crezuți, tot astfel și aici arată [Domnul] că, întru nimic nu este mai prejos mărturia Lui, decât cea a Tatălui. Ascult-o, dar, pe cea care vine pe urmă, fiind grăită cu stăpânire: „**Eu sunt Cel Ce mărturisesc pentru Mine Însumi și mărturisește pentru Mine și Tatăl**”. Vezi stăpânirea [puterea] cea întocmai [deopotrivă] și cum pe Sine Însuși Se face vrednic de credință [crezare], asemenea cu Tatăl? Pe care [lucru] nu ar fi îndrăznit a-l zice, dacă ar fi fost mai prejos decât Tatăl după vrednicie și nu întocmai cu Dânsul și de o Ființă. Căci de ar fi voit să arate că este mai prejos și mai mic, nu s-ar fi numărat pe Sine Însuși împreună cu Tatăl, nici mărturia Sa nu o ar fi pus împreună cu a Tatălui. Ci, de ar fi fost rob – precum ereticii păgânește hulesc – la unul din cei împreună cu El robi ar fi privit [căutat] și, pe acela, martor, dimpreună cu Sine Însuși, l-ar fi făcut, precum l-aș zice pe Ioan, ori pe Prooroci; sau, așa de rând [simplu] să grăim, de ar fi voit acest fel de mărturii, nenumărate ar fi aflat. Iar acum, vrând să arate că este de o Ființă cu Tatăl, dimpreună cu Tatăl Se numără pe Sine Însuși.

Și să nu te minunezi dacă [Domnul], în alt loc, și pe Ioan și pe Moise și pe Prooroci îi aduce în mijloc [întru pomenire], mărturisind pentru Dânsul²², căci după părerea [cunoștința puțintică a] ascultătorilor face aceasta. Și, fiindcă aceia îi cinsteau pe Ioan și pe Moise mai mult decât pe Dânsul, pentru

²⁰ „**Tatăl nu judecă pe nimeni, ci toată judecata a dat-o Fiului**” (Ioan 5, 22).

²¹ În ediția de la 1805, în versetul 18, în loc de „despre Mine”, se găsește „pentru Mine”.

²² Vezi: Luca 24, 44; Ioan 3, 14; 5, 33-36, 45-46; 6, 32; 7, 19, 22-23.

aceasta, pe cei care se socoteau la dânsii slăviți și mari, spre mărturie îi trage [aduce, arată]. Drept aceea, fiindcă și pentru Dumnezeu și Tatăl mare [cinste] socoteau (și nimic altceva decât numai că Îl slăveau ca pe Cel Care era cu adevărat Dumnezeu), Îl aduce acum în mijloc Martor și pe Însuși Dumnezeu „Care este peste toate” (Efeseni 4, 6). Și, de vreme ce și pe Sine împreună Se pune cu acest fel de Martor neamăgitor și nemincinos, foarte arătat [limpede] este că de aceeași stăpânire și putere este cu Tatăl. Rușineze-se, dar, cei care spun despre El [Fiul] că este rob și, întru toate, mai prejos decât Tatăl!

8, 19-20: **Îi ziceau deci: Unde este Tatăl Tău? Răspuns-a Iisus: Nu Mă știți nici pe Mine nici pe Tatăl Meu; dacă M-ați ști pe Mine, ați ști și pe Tatăl Meu. (20) Cuvintele acestea le-a grăit Iisus în vistierie²³, pe când învăța în templu; și nimeni nu L-a prins, că încă nu venise ceasul Lui.**

(8, 19) 1 Ioan 2, 23 (8, 20) Ioan 7, 6, 8, 30

De vreme ce, ca [și cum] ispitindu-L, Îl întreabă pe El pentru Tatăl, și nu ca să se învețe, din această pricină, nici de răspuns nu-i învrednicește pe ei, ci zice: „Nu Mă știți nici pe Mine nici pe Tatăl Meu”, adică: „Nu-L puteți cunoaște pe Tatăl Meu fără de Mine. Pentru aceea măcar de vi s-ar și părea că-L cinstiți pe Dumnezeu, însă nu credeți că El Îmi este Tată Mie, Fiului Celui Adevărat, cu nimic nu vă folosiți, nici nu Îl știți pe El, precum se cuvine a-L cunoaște, pentru că M-ați fi cunoscut și M-ați fi cinstit și pe Mine. Iar acum, de vreme ce, pe Mine nu Mă știți, nici nu Mă cinstiți, nici pe Acela nu-L știți și nici nu Îi aduceți Lui cinstire, măcar de vi se și pare [că-L cinstiți]. Iar, pentru că nu Mă știți pe Mine, nu altul este vinovat, ci voi înșivă sunteți”.

Auzi, cel care, păgânește, Îl pogori pe Fiul mai prejos decât Tatăl?! De nu ar fi fost [Fiul] de o Ființă cu Tatăl, cum ar fi zis: „Dacă M-ați ști pe Mine, ați ști și pe Tatăl Meu”. Căci dacă – precum ziceți voi – zidire este Fiul, cum, cel care știe zidirea, Îl știe și pe Dumnezeu? Căci, cu adevărat, cel care știe ființa Îngerului, nu știe și Ființa lui Dumnezeu. Așadar, de vreme ce, acela care Îl știe pe Fiul, Îl știe și pe Tatăl, [iată că] de aceeași Ființă este Fiul cu Tatăl. „Așa” – zice²⁴ –, „însă cel care știe zidirea, Îl știe și pe Dumnezeu”. Nicidecum, căci mulți, iar mai vârtos [cu prisosință] toți, zidirea o văd și o știu, însă pe Dumnezeu nici nu Îl vede cineva, nici nu Îl știe.

Iar „acestea le grăia Iisus în vistierie”, în mijlocul „templului” – atâta grăia de cu îndrăzneală –, însă cei care poșteau [răvneau] a-L omori pe El, în mâini avându-L, nu îndrăzneau a-L prinde. Și nici așa, nu au priceput că lucrul acesta este cu adevărat al puterii celei dumnezeiești, adică în

²³ În ediția de la 1805, în loc de „în vistierie”, se găsește „în gazofilachia”.

²⁴ Aici, Sfântul Teofilact continuă dialogul cu „cel care, păgânește, Îl pogoară pe Fiul mai prejos decât Tatăl”.

mijlocul vrăjmașilor fiind El cuprins, a Se păzi nevățamat și nesupărat, și asta, mai vârtos, cu cât ei Îl căutau și Îl pândeau, mai dinainte de Paște²⁵. Așadar, pe Acela pe Care Îl căutau când nu era, și asupra Căruia se sălbăticeau și când lipsea și nu se afla de față, pe Acesta, în mijlocul mrejelor avându-L, însă neputând a-L prinde, nici așa nu cunoșteau puterea Lui. Căci zice [Evanghelistul]: „încă nu venise ceasul Lui”, adică vremea cea cuviincioasă a morții Lui încă nu sosise, întru carea avea să Se dea pe Sine; căci nici atunci nu ar fi putut ceva împotriva Lui, de nu ar fi fost vremea cea cuviincioasă, pe care El Și-o păzea [iconomisea] Sieși. Căci, a Se răstigni El, nu era lucru al neputinței, ci al slobozirii, căci a slobozit atunci când a voit. Fiindcă, aceia de demult pofteau [râvneau] să-L omoare pe El, însă erau ținuți cu legături nevăzute ale puterii Lui. Pentru că trebuia ca El, mai mult să petreacă în viața cea după trup, ca, oamenilor, de mai mult folos să li Se facă pricinuitor, prin arătarea semnelor [minunilor] celor multe și prin învățătura cuvintelor.

Iar unii, aceea ce zice: „Unde este Tatăl Tău?”, așa o înțeleg: anume că, s-a zis de iudei către Domnul, ca spre ocară și batjocură, ca, ocărându-L pe El, ca și cum ar fi fost unul dintre cei născuți din curvie și care nu-l cunoaște pe tatăl său. Sau le grăiesc pe acestea și pentru că Iosif – care era socotit tată al Lui – era simplu, și zic ei aceasta: „Unde este Tatăl Tău?”, ca și cum ar fi zis: „Nevestit [necunoscut] și din neam de rând este tatăl tău, ce ni-l [tot] aduci [învârți, vânturi] nouă, în sus și în jos?”

8, 21-24: Și iarăși le-a zis: Eu Mă duc și Mă veți căuta²⁶ și veți muri în păcatul vostru. Unde Mă duc Eu²⁷, voi nu puteți veni. (22) Deci ziceau iudeii: Nu cumva Își va ridica singur viața?²⁸ Că zice: Unde Mă duc Eu, voi nu puteți veni. (23) Și El le zicea: Voi sunteți din cele de jos; Eu sunt din cele de Sus. Voi sunteți din lumea aceasta; Eu nu sunt din lumea aceasta. (24) V-am spus deci vouă că veți muri în păcatele voastre. Căci dacă nu credeți că Eu sunt²⁹, veți muri în păcatele voastre.

(8, 21) Ioan 13, 33-34 (8, 23) Ioan 3, 31; 17, 14 / Coloseni 3, 1

Pentru care pricină le zice lor adeseori: „Eu merg și Mă veți căuta”? Ca să le clătească [clatine, zguduie] și să le îngrozească sufletele. Pentru că, vezi

²⁵ Vezi tâlcuirile de la Ioan 2, 12-17, 23-25.

²⁶ În ediția de la 1805, în loc de „Eu Mă duc și Mă veți căuta”, se găsește „Eu merg și Mă veți căuta pe Mine și nu mă veți afla”.

²⁷ În ediția de la 1805, în loc de „Mă duc Eu”, se găsește „Eu merg”.

²⁸ În ediția de la 1805, în loc de „Nu cumva Își va ridica singur viața?”, se găsește „Au doară va să Se omoare Însuși pe Sine”.

²⁹ [1805] Adică nu veți crede că Eu sunt Hristos, Fiul lui Dumnezeu.

cum, îndată au căzut în grijă [îngrijorare] și, nepricepându-se, ziceau: „**Au doară va să Se omoare Însuși pe Sine?**” Și, măcar că doreau să se izbăvească de El și poșteau [jinduiiau] să nu mai fie în mijlocul lor și, uneori, și să-L omoare voiau, însă ei au nălucit [și-au închipuit] ceva atâta de mare, pentru lucrul acesta [zis de Domnul], încât nu se pricepeau ce să înțeleagă din el.

Încă, zice, adeseori, aceasta: „**Eu merg**”, arătând că mai dinainte știe moartea Sa, dar și că Crucea [Patima] nu este lucru al puterii lor, ci al voinței Sale – căci zice „**merg**”, nu „**voi Mă duceți**”, ci „**Eu, de bună voie, merg**”. Iar, zicând că: „**Voi nu puteți să veniți, unde Eu merg**”, arată că El va învia întru slavă și va „**șede de-a dreapta lui Dumnezeu**” (Marcu 16, 19), iar ei întru „**păcatele lor vor muri**”.

Deci, aceia ce zic [răspund] la acestea? „**Au doară va să Se omoare Însuși pe Sine?**” Iar Domnul, ridicând [înălăturând] de la ei această părere și arătând că nu este lucru fără de osândă a se omori cineva pe sine însuși, zice: „**Voi, fiind «din cele de jos» și neputând să înțelegeți nimic dumnezeiesc, prin urmare [în consecință], unele ca acestea socotiți [cugetați]. Iar Eu, nefiind «din lumea aceasta», adică, necugetând nimic lumesc și pământesc, nu voi veni [ajunge] vreodată la această nebunie, încât Eu singur să Mă omor pe Mine Însuși, căci acest lucru este diavolesc, și nu dumnezeiesc**”.

Iar aici, Apolinarie, apucând acest cuvânt – cu adevărat, maniheilor urmându-le – zice: „**Vezi că nu a fost «din lumea aceasta» trupul Domnului, ci de «Sus», din Cer, precum și Pavel zice că «omul cel de-al doilea este din Cer?» (1 Corinteni 15, 47) Așadar, ce este cu puțință a zice [răspunde]? Vădit este, cu adevărat, că se cuvine să-l întrebăm pe el cum înțelege ceea ce a grăit Domnul³⁰ către Apostoli: „**Voi nu sunteți din lume**” (Ioan 15, 19) Oare, Domnul a zis aceasta, pentru că și ei aveau trupurile din Cer și nu din zidirea aceasta [pământescă], ori, pentru că nu cugetau cele ale lumii? Arătat este, cu adevărit, că de aceea a grăit Domnul așa către dânșii, pentru că ei nu cugetau cele ale lumii. Așadar se cuvine a înțelege și așa: „**«Eu nu sunt din lumea aceasta», adică nu sunt ca unul dintre voi, care cugetați cele ale lumii**”. Precum și Pavel³¹, când zice către oarecare: „**Nu sunteți în trup**” (v. Romani**

³⁰ „Dacă vă urăște pe voi lumea, să știți că pe Mine mai înainte decât pe voi M-a urât. (19) Dacă ați fi din lume, lumea ar iubi ce este al său; dar pentru că nu sunteți din lume, ci Eu v-am ales pe voi din lume, de aceea lumea vă urăște” (Ioan 15, 18-19).

³¹ „Pentru că ceea ce era cu neputință Legii – fiind slabă prin trup – a săvârșit Dumnezeu, trimițând pe Fiul Său întru asemănarea trupului păcatului și pentru păcat a osândit păcatul în trup, (4) pentru ca îndreptarea din Lege să se împlinească în noi, care nu umblăm după trup, ci după duh. (5) Căci cei ce sunt după trup cugetă cele ale

8, 3-13), nu spune că ar fi ei fără de trup, ci îi mărturisește că sunt lucrători ai faptei bune și izbăviți de patimile trupești.

Așadar, ce a grăit Domnul, iarăși, către dânșii? „De nu veți crede Mie, în păcatele voastre veți muri”. Căci, dacă El pentru aceasta a venit, ca să „ridice păcatul lumii” (*Ioan 1, 29*) și în alt chip [fel] nu se poate lua [dobândi] iertarea păcatelor, fără numai prin Botez, iar celui care nu a crezut îi este cu neputință a se boteza, așadar, este de nevoie ca, negreșit, acela care e necredincios, să moară în păcatul său, pentru că nu s-a dezbrăcat de „omul cel vechi”, fiindcă nu s-a botezat (*Romani 6, 6; Efeseni 4, 22; Coloseni 3, 9-10*). De aceea și zice Domnul, în alt loc: „Cel ce nu crede a și fost judecat” (*Ioan 3, 18*), nu numai pentru aceasta că nu a crezut, ci pentru că se duce de aici, avându-le și pe cele mai dinainte păcate.

8, 25-27: Deci Îi ziceau ei: Cine ești Tu? Și a zis lor Iisus: Ceea ce v-am spus de la început³². (26) Multe am de spus despre voi și de judecat³³. Dar Cel Ce M-a trimis pe Mine adevărat este, și cele ce am auzit de la El, Eu acestea le grăiesc în lume. (27) Și ei n-au înțeles că le vorbea despre Tatăl³⁴.

(8, 26) *Ioan 3, 32 / Evrei 1, 2*

După atâta vreme și după atâtea minuni arătate, Îl întreabă pe El: „Cine ești Tu?” – atâtea erau ei de fără de socoteală [nesocotiți] și ocărători și batjocoritori. Iar Domnul zice: „Ceea ce v-am spus de la început”. Spune: „Voi sunteți cu totul nevrednici de a auzi cuvintele cele grăite de Mine și, cu atât mai vărtos [cu prisosință], a înțelege cine sunt Eu, căci pe toate le grăiți ispitind și la nimic din cele care se grăiesc de Mine nu voiți să luați aminte. Însă Eu puteam și pe voi să vă mustru și nu numai să vă mustru, ci și să vă

trupului, iar cei ce sunt după Duh, cele ale Duhului. (6) Căci dorința cărnii este moarte, dar dorința Duhului este viață și pace” (*Romani 8, 3-6*).

³² În ediția de la 1805, în loc de „Ceea ce v-am spus de la început”, se găsește „Începutul care și grăiesc cu voi”, cu următoarea notă: [1805] Acest cuvânt „Începutul”, dumnezeiescul Chiril l-a înțeles în loc de adverbul „dintru început”, prefăcând cele zise astfel: „Mă necinstiți dintru început, de când grăiesc cu voi, căci se cuvenea ca, dintru început nicidecum să nu vorbesc Eu cu voi” (tom 4, fila 511). Iar sfîntul Augustin l-a înțeles în loc de nume, adică citea: „Spun că Eu sunt Începutul”, ca și cum ar fi zis Domnul: „Eu sunt Începutul, Care și grăiesc cu voi” (*Cartea I pentru Facere*, cap. 5 și *Cartea a V-a pentru Treime*, cap. 13), cu care este de un cuget și Sfântul Ambrozie (*Cartea I a celor șase zile*, cap. 2 și 4). Iar Eutimie Zigaben l-a înțeles cu aceeași noimă, cu care l-a înțeles și Sfântul Teofilact și spune că este cuvântul cu lipsă, după obiceiul grăirii, întrucât ceea ce zice Evanghelistul, este întru acest fel: „Cu totul de prisos este ceea ce grăiesc cu voi, că nevrednici sunteți de tot cuvântul, ca niște ispititori”.

³³ În ediția de la 1805, în loc de „Multe am de spus despre voi și de judecat”, se găsește „Multe am pentru voi a grăi și a judeca”.

³⁴ În ediția de la 1805, versetul 27 este: „Și nu au cunoscut că de Tatăl Său grăia”.

muncesc [căznesc]". Căci pe aceste două le însemnează [arată], zicând: „**Multe am pentru voi a grăi și a judeca**”, prin „a grăi” însemnând mustrarea, iar prin „a judeca” – osândirea și munca [cazna, chinul]. „**Dar Cel Ce M-a trimis pe Mine**” nu pentru aceasta M-a trimis, ca să judece și să mustru, «căci nu a trimis Dumnezeu pe Fiul Său, ca să judece lumea, ci ca să se mântuiască lumea» (Ioan 3, 17). Deci, de vreme ce Tatăl Meu spre a mântui M-a trimis pe Mine – și «**adevărat este**» [Tatăl] –, cu cuviință pe nimeni nu judec acum, ci numai grăiesc «**cele ce am auzit de la [El]**» Tatăl Meu, adică pe cele care privesc mântuirea și nu pe cele ce sunt spre mustrare”. Iar acestea le zicea Domnul, ca să nu socotească ei că, din pricină că ar fi El neputincios, nu-i muncește [căznește] pe dânșii. Pentru aceasta, arată că nu ca și cum ar fi neputincios nu-i muncește [căznește] pe dânșii, ci fiindcă nu voiește, pentru că nu a venit ca să muncească, ci ca să mântuiască. Și acestea grăindu-le El, atâta erau ei de nepricepuți, încât zice [Evangelistul]: „**Nu au cunoscut că de Tatăl Său le grăiește**”. Măcar că El câte le-a vorbit lor pentru Tatăl? Dar, cu adevărat, s-a întunecat inima lor cea nepricepută.

Iar oarecare, cuvântul acesta: „**Dar Cel Ce M-a trimis pe Mine adevărat este**”, așa îl înțeleg: „Puteam și acum să vă judec pe voi, dar pentru veacul ce va să fie o păzesc [iconomiesc, rânduiesc] pe aceasta, însă voi nu credeți și vremea răsplătirii nu o socotiți; și cu toate că voi nu credeți, însă Tatăl Meu «**adevărat este**», Care a pus [rânduiește] zi întru care vi se va răsplăti vouă, Care M-a și trimis să propovăduiesc acestea și să arăt lumii dreptatea și puterea Lui”.

8, 28-29: Deci le-a zis Iisus: Când veți înălța pe Fiul Omului, atunci veți cunoaște că Eu sunt și că de la Mine Însuși nu fac nimic, ci precum M-a învățat Tatăl, așa vorbesc³⁵. (29) Și Cel Ce M-a trimis este cu Mine; nu M-a lăsat singur, fiindcă Eu fac pururea cele plăcute Lui.

(8, 28) Ioan 3, 14; 5, 19, 30; 7, 16; 12, 32

După ce a făcut multe semne [minuni] și nu i-a tras [plecat] pe dânșii, acum le vorbește lor pentru Cruce: „Voi, atunci socotiți că veți scăpa de Mine și veți fi întru cea de săvârșit [desăvârșită] negrijă [neîngrijorare], când Mă veți răstigni. Iar Eu vă spun că veți cunoaște că Eu sunt Hristos, Fiul lui Dumnezeu, Care pe toate le port și le ocârmuiesc, încă și că nu sunt potrivnic Tatălui și nu fac, sau grăiesc de la Mine Însuși, căci nu am voie oșebită³⁶ de cea Părintească”. Și, cum aveau să-L cunoască pe El pe

³⁵ În ediția de la 1805, în loc de „M-a învățat Tatăl, așa vorbesc”, se găsește „M-a învățat pe Mine Tatăl Meu, acestea grăiesc”.

³⁶ Despre unirea firilor și lucrarea voințelor în Persoana Mântuitorului, vezi și nota de la Ioan 7, 25-27.

Cruce? Din semnele cele de atunci, din Înviere și din robie³⁷ – căci acestea toate, din destul [cu prisosință] erau, ca să arate puterea Lui. „Deci, când Mă veți răstigni, pe amândouă le veți cunoaște: și puterea Mea, și unirea cea către Tatăl. Căci Tatăl nu ar fi făcut izbândire pentru Mine, dând cetatea voastră romanilor, sau semne [minuni] pe Cruce nu ar fi săvârșit, de nu aş fi fost Fiu al Lui și de un cuget [sfat] cu Dânsul, iar nu potrivnic. Așadar, atunci veți cunoaște că toate câte învăț și «grăiesc» de la Acela sunt, dumnezeiești, cu adevărat, și ale lui Dumnezeu graiuri, iar nu ale Mele, ci ale «Celui Ce M-a trimis pe Mine»”.

Apoi, ca să nu socotească ei că aceasta – adică a fi „**trimis**” – însemnează [arată] micșorare, spune: „Tatăl Meu «este cu Mine». Căci, cu toate că «M-a trimis», ca pe un om, însă nu M-am despărțit de Dânsul, ci «este cu Mine», ca un Dumnezeu cu Dumnezeu împreună fiind”. Și iarăși, pogorând cuvântul spre mai smerite, zice: „Și «**nu M-a lăsat singur**» pe Mine, căci Eu pe cele «**plăcute Lui**» le fac” – iar aceste smerite [graiuri] pentru iudei le grăiește. Căci, fiindcă ziceau ei că El „**nu este de la Dumnezeu, pentru că nu păzește [ține] sâmbăta**” (Ioan 9, 16), zice [Domnul] că: „**«Fac [pururea] cele plăcute Lui**»; așadar, cu toate că dezleg sâmbăta, plăcut îi este Lui acest lucru”.

Iar dintru aceste smerite graiuri, El cu nimic nu vătăma slava Sa, însă ascultătorilor folos le făcea [pricinuia, aducea], iar, mai vărtos, și slava Sa o întărea prin aceasta, căci aceia care Îl auzeau pe El că toate la Tatăl le aduce, mai mult trăgeau [veneau] la Dânsul și credeau întru El și, astfel, cele smerite, încă și mai mult Îl înălțau pe El. Vezi, isprăvile fericitei smerenii? Iar cum că acestea așa sunt, ascultă cele ce urmează:

8, 30-32: Spunând El acestea³⁸, mulți au crezut în El. (31) Deci zicea Iisus către iudeii care crezuseră în El: Dacă veți rămâne în cuvântul Meu³⁹, sunteți cu adevărat ucenici ai Mei; (32) și veți cunoaște adevărul, iar adevărul vă va face liberi⁴⁰. (8, 30) Ioan 7, 31 (8, 32) Ioana 42, 7; 61, 1; Romani 6, 12-22; 8, 2

Ceea ce am spus, anume că, prin graiurile cele mai smerite, mai mult veneau ascultătorii, pe aceasta și Evanghelistul o însemnează [arată], căci zice: „Acestea grăind El, mulți au crezut”. „Acestea”, adică acele smerite

³⁷ E vorba de pătimirile și robia pe care le-au suferit iudeii, încă din perioada apostolică. Vezi și anexa editorială din *Tâlcuirea Sfintei Evanghelii de la Luca* (pp. 348-358).

³⁸ În ediția de la 1805, în loc de „Spunând El acestea”, se găsește „Acestea grăind El”.

³⁹ În ediția de la 1805, în loc de „Dacă veți rămâne în cuvântul Meu”, se găsește „De veți petrece voi întru cuvântul Meu”.

⁴⁰ În ediția de la 1805, în loc de „adevărul vă va face liberi”, se găsește „adevărul vă va slobozi pe voi”.

graiuri, și, ca și cum, nevrednice de mărirea Lui. De aceea, pretutindeni unde îl auzi pe El grăind pentru Sine oarecare [lucruri] mici și smerite, nu te turbura, căci pentru ascultători grăiește acestea, fiindcă nu puteau să înțeleagă ceva mai înalt, ci îndată se sălbăticeau. Și, cum să nu pătimească ei aceasta, neputând să ajungă la adâncul tainei celei bogoslovești [de Dumnezeu cuvântătoare], când, și pentru creștinii care au cunoscut puterea Lui și printr-Însul s-au mântuit, înălțimea slavei Lui de neajuns s-a făcut?

Iar auzind că „mulți au crezut”, pe aceștia să-i înțelegi că au crezut așa, de rând [simplu], și cum s-a întâmplat, și nu cum se cădea, ci, ca și cum le-a plăcut și s-au odihnit pentru smerenia cuvintelor. Dar, că acest fel de credincioși nu erau adevărați, este arătat [adeverit], căci spune [Evangelistul]: „Zicea Iisus către iudeii care crezuseră în El: De veți petrece voi întru cuvântul meu”. Căci, ne dă să înțelegem că ei au crezut, însă [numai așa], pe deasupra, și dintru aceasta nici nu petreceau [rămâneau] în credință. Și, vădindu-i pe ei, că întru acest fel erau arată că știe inimile lor și Dumnezeu este.

Și, fiindcă de la Dânsul s-au și dus vreunii, care mai înainte se păreau a fi „ucenici” de-ai Lui (*Ioan 6, 66*), pentru aceasta, către cei care acum au crezut – căci aceia [dinainte] se duseseră – zice: „Iar dacă «**voi veți petrece întru cuvântul Meu**» și întru credință, «**veți cunoaște adevărul**», adică pe Mine, căci Eu sunt Adevărul (*Ioan 14, 6*). Pentru că acum nu cunoașteți adevărul, căci toate ale Legii nu sunt adevăr, ci preînchipuire și umbră, pe care, Lege, vouă vi se pare că o păziți. Însă, de Mă «**veți cunoaște**» pe Mine Care sunt Adevărul, «**adevărul vă va slobozi pe voi**», adică Eu vă voi slobozi, cu adevărat, de păcate. Căci, acela care crede întru «**Cel Ce ridică păcatul lumii**» (*Ioan 1, 29*), cu adevărat, s-a izbăvit de păcate”.

Deci, precum celor care nu au crezut, le-a zis că: „**veți muri în păcatele voastre**” (*Ioan 8, 21, 24*), asemenea, și celor care „**petrec [rămân]**” în credință le făgăduiește slobozire de păcate. Căci jertfele și stropirile Legii nu izbăveau de păcate, pentru că preînchipuiri erau. Iar jertfa aceasta, care este duhovnicească și adevărată, prin credință și cunoștință ne slobozește pe noi, care „**nu mai suntem robi, ci fii**” ne facem „**ai lui Dumnezeu**” (*Galateni 3, 26; 4, 7; 1 Ioan 3, 1-2*).

8, 33-36: Ei însă I-au răspuns: Noi suntem sămânța lui Avraam și nimănui niciodată n-am fost robi. Cum zici Tu că: **Veți fi liberi?**⁴¹ (34) Iisus le-a răspuns: Adevărat, adevărat vă spun: Oricine săvârșește păcatul

⁴¹ În ediția de la 1805, în loc de „Veți fi liberi?”, se găsește „Slobozi veți fi?”

este rob păcatului⁴². (35) Iar robul nu rămâne în casă în veac⁴³; Fiul însă rămâne în veac. (36) Deci, dacă Fiul vă va face liberi, liberi veți fi într-adevăr⁴⁴.

(8, 33) 2 Paralipomena 20, 7 / Matei 3, 9 / Ioan 8, 39 (8, 34) 2 Petru 2, 19 / Romani 6, 16, 20 (8, 35) Facere 21, 10 / Galateni 4, 30 (8, 36) Romani 6, 18, 8, 2 / 1 Corinteni 7, 22 / Galateni 5, 1

Trufașii, uitându-se iarăși la cinstea [neamului] lor, care nu era slăvită, se sălbăticesc, zicând: „Sămânță a lui Avraam suntem”, măcar că, de se cuvenea ca ei să se mârhească, de altceva trebuiau să se mârhească. Pentru că le-a zis lor [Domnul]: „**Veți cunoaște adevărul**” (Ioan 8, 32). Deci, trebuiau să zică: „Așadar, cum? Au, doară, acum nu știm adevărul? Și minciună sunt toate cele ale Legii și cunoștința noastră?” Însă, de nimic din acestea nu purtau ei grijă, ci pentru lucruri lumești se mârhesc, socotind ei că îi ocărăște într-un fel, anume că sunt robi și de neam prost [de rând].

„Sămânță a lui Avraam suntem” – nicăierea nu pomenesc de isprăvile [faptele] lor, ci la părinți aleargă; pentru aceasta și Ioan [Botezătorul] grăiește către dâșșii: „**Nu începeți a zice: Tată avem pe Avraam**” (Matei 3, 9; Luca 3, 8). Măcar că arătat [vădit] mințeau, zicând că „nimănui [nici-odată] n-am fost robi”, pentru că au fost robi, de câte ori au fost luați în robie de egipteni (Deuteronom 16, 12; 14, 18) și de babiloneni (Ieremia 29, 20) și de alții mulți (1 Macabei 9, 72 etc.). Însă, Domnul nu-i vedește pe dâșșii că mint, pentru că nu Se sârguia să-i arate că sunt robi oamenilor, ci „robi păcatului”, care și preagra robie este, din care numai Dumnezeu poate să izbăvească; căci, a ierta păcatele, numai a lui Dumnezeu este (Matei 9, 6; Marcu 2, 10). Pentru aceasta zice: „**«Tot cela ce face păcatul, rob este păcatului»**, deci, și voi sunteți robi, ca unii care sunteți păcătoși”.

Apoi, fiindcă era cu puțință ca ei să zică: „Cu toate că unei robii ca aceasta suntem supuși, însă avem jertfe, avem preoți, care ne vor curăți pe noi de păcate”, răspunde [Domnul] că și aceia sunt robi, „**pentru că toți au greșit [păcătuit] și sunt lipsiți de slava lui Dumnezeu**” (Romani 3, 23). „Și, pentru aceasta, robi fiind și preoții voștri, nu au putere a ierta altora păcatele”. Lucru, care, și însuși Pavel, mai luminat [limpede] îl grăiește: „**Dator este preotul pentru sine să aducă jertfe pentru păcate, precum și pentru norod, de vreme ce și el este cuprins de neputință**” (Evrei 5, 2-3).

Zice [Domnul]: „**Robul nu rămâne în casă**”, adică nu are putere de a dărui, fiindcă nu este stăpân al „casei”, însă Fiul, stăpân al „casei” este și „rămâne în casă”. Iar „casă” numește puterea, tot astfel cum, în alt loc,

⁴² În ediția de la 1805, *versetul 34* este: „Răspuns-a lor Iisus: Amin, amin grăiesc vouă, că tot cela ce face păcatul, rob este păcatului”.

⁴³ În ediția de la 1805, în *versetul 35*, în loc de „în veac”, se găsește „în veci”.

⁴⁴ În ediția de la 1805, *versetul 36* este: „Deci dacă vă va slobozi pe voi Fiul, cu adevărat slobozi veți fi”.

numește stăpânirea, zicând: „În casa Părintelui Meu multe lăcașuri sunt” (Ioan 14, 2). „Așadar, aceia – adică preoții voștri – «robi» fiind, nu au putere a ierta, însă «Fiul» – adică Eu – «rămânând în casă», zic, în puterea și stăpânirea cea începătoare [izvorătoare, temeluitoare, cârmuitoare] și Stăpân al «casei» fiind, slobozenie vă dăruiesc vouă, căci «toate sunt ale Mele» (Ioan 16, 15; 17, 10) și, de o putere și de o stăpânire sunt Eu cu Tatăl. Și, de vă voi slobozi [libera] Eu, atunci cu slobozenia cea adevărată veți fi cinstiți, căci, acum, cu mincinoasă slobozenie [libertate] vă lăudați, însă, «cu adevărat», și cu însăși lucrarea [în chip lucrător], de către Mine «veți fi sloboziți»”.

8, 37-38: Știu că sunteți sămânța lui Avraam, dar căutați să Mă omorâți, pentru că cuvântul Meu nu încapă în voi⁴⁵. (38) Eu vorbesc ceea ce am văzut la Tatăl Meu, iar voi faceți ceea ce ați auzit de la tatăl vostru⁴⁶.

(8, 37) Matei 3, 9 / Ioan 7, 19; 18, 40

Zice [Domnul]: „Voi, pe voi înșivă vă faceți «sămânța a lui Avraam», însă și Eu, dimpreună cu voi mărturisesc aceasta: căci rudenia cea trupească către Sfântul [Patriarh] o păziți [vegheați, străjuiți], însă rudenia cea duhovnicească lipsește de la voi. Acela era drept și iubitor de oameni și iubitor de străini, iar voi – trecând cu vederea restul vieții voastre, și numai această arătată faptă, pe care acum o faceți, să o cerc [semuiesc] – sunteți ucigași și ne iubitori de oameni. Căci «căutați să Mă omorâți» și ziceți că sunt «vinovat de moarte»⁴⁷ (Matei 26, 66; Marcu 14, 64). Așadar, cum puteți să fiți cu adevărat fiii ai aceluia [Avraam], fiind atâta de departe de chipurile [pildele] părintești? Deci, întrucât cu rudenia vă trușiți, datori sunteți și faptei bune a aceluia să-i urmați”.

Apoi, ca să nu poată ei spune: „Cu dreptate căutăm să Te omorâm”, arată [Domnul] pricina, zicând: „Căci nu pentru altceva vă turbați [înverșunați, întărătați] asupra Mea, ci numai deoarece cuvântul Meu este mai înalt decât cugetul vostru și «nu încapă întru voi». Măcar că pentru aceasta nu se cuvenea să Mă omorâți, ci, mai vârtos [cu prisosință], să Mă rugați ca să vă învăț înălțimea dogmelor, și [astfel] să Mă cinstiți și să Mă aveți la evlavie”.

Apoi, ca să nu-I zică Lui: „Cu cuviință Te urâm pentru cuvântul Tău, căci nu ne grăiești nouă de la Dumnezeu, ci de la Tine, și de aceea, nici nu

⁴⁵ În ediția de la 1805, în loc de „în voi”, se găsește „întru voi”.

⁴⁶ În ediția de la 1805, versetul 38 este: „Eu ceea ce am văzut la Tatăl Meu, grăiesc, și voi ceea ce ați văzut la tatăl vostru, faceți”.

⁴⁷ Ca un Dumnezeu adevărat, Mântuitorul vorbește cu ei, ca și cum deja impliniseră răstignirea Sa.

poate să «încapă întru noi» învățătura Ta”, zice [Domnul]: „Nu de la Mine grăiesc, ci «cele ce le-am văzut la Tatăl Meu», acelea le «grăiesc», dar «voi ceea ce ați văzut la tatăl vostru, faceți». Căci Eu «grăiesc» [lucruri] dumnezeiești și cerești – și prin acestea Îl arăt pe Tatăl Meu –, însă voi, prin cele pe care le «faceți», pe «tatăl vostru» îl închipuiți⁴⁸, pe diavolul, cu adevărat”.

Iar, când Îl auzi [pe Domnul], zicând: „Ceea ce am văzut, grăiesc”, să nu socotești vedere trupească, ci cunoștință firească și adevărată și încredințată. „Căci, precum ochii cei care văd bine, ceea ce este cu adevărat, văd adevărat și nu se amăgesc, așa, și Eu, cu adevărat, pe acelea le grăiesc, pe care le-am cunoscut de la Tatăl”.

8, 39-41: Ei au răspuns și I-au zis: Tatăl nostru este Avraam. Iisus le-a zis: Dacă ați fi fiii lui Avraam, ați face faptele⁴⁹ lui Avraam. (40) Dar voi care căutați să Mă ucideți pe Mine, Omul Care v-am spus adevărul pe care l-am auzit de la Dumnezeu. Avraam n-a făcut aceasta. (41) Voi faceți faptele tatălui vostru. Zis-au Lui: Noi nu ne-am născut din desfrânare⁵⁰. Un tată avem: pe Dumnezeu⁵¹.

(8, 39) Matei 3, 9 / Luca 3, 8 / Ioan 8, 33 /

Romani 4, 11-12, 16; 9, 7 / Galateni 3, 7 (8, 40) Psalm 108, 3 / Ioan 8, 37 (8, 41) Isaia 63, 16; 64, 7

El, ca „tată” al lor li-l scrie [numește] pe diavolul (Ioan 8, 38), căci îi vedea pe ei [a fi] asemenea aceluia prin „lucruri”. Iară ei, pe „Avraam”, în sus și în jos îl aduc [vântură]. Și, adeseori, pomenește Domnul de voința lor cea turbată [întăritată, înverșunată] spre ucidere și îi depărtează [dezlipsește, osebește] de rudenția Dreptului [Avraam], ca lauda lor cea multă să o taie [curme, rețeze] și să-i plece să nu-și aibă nădejdiile întru această deșartă semeție a rudeniei celei după trup, ci întru asemănarea voinței [vrerii] lui Avraam. Și, cu adevărat, Domnul, ca un doctor, potolește [domolește, alină] umflarea sufletelor⁵², pe care o aveau din înșelarea cea pentru rudenția cu Avraam, și dintru care erau împiedicați să vină la Hristos, socotind ei că le

⁴⁸ Adică îl închipuiți pe diavol, îi pliniți chipul, prin cruzimea și vrăjmășia voastră, căci „el dintru început a fost ucigător de oameni și nu a stat întru adevăr, pentru că nu este adevăr întru el. Când grăiește minciuna, grăiește dintru ale sale, căci este mincinos și tatăl minciunii” (Ioan 8, 44).

⁴⁹ În ediția de la 1805, în versetele 39 și 41, în loc de „faptele”, se găsește „lucrurile”.

⁵⁰ În ediția de la 1805, în loc de „desfrânare”, se găsește „curvie”.

⁵¹ [1805] Și cum ei fără de frică Îl numesc „tată” al lor pe Dumnezeu, iar asupra lui Hristos, când Îl numea Tată al Său pe Dumnezeu, se mâniase? Pentru că El zicea că Tată al Lui este, firește (după Zigaben).

⁵² „Umflarea sufletelor” – adică îngâmfarea, trufia care, prin nădăjduirea omului în sine, pare că ar aduce oarecare sporire, însă nu pricinuieste decât puținătate, micșorime, micime de suflet și, totodată, amară deznădejde.

este îndestulător spre mântuire o rudenie ca aceasta. „Așadar, nu sunteți fii ai lui Avraam, pentru că sunteți ucigași și «căutați să Mă omorâți»”.

Apoi, ca să nu spună cineva: „Cu dreptate «caută să Te omoare»”, zice [pe Cine vor a ucide]: „«Omul Care» nu Îi sunt potrivnic lui Dumnezeu, nici «nu caut slava Mea» (Ioan 8, 50), ci cele «pe care le-am auzit» de la Tatăl Meu, acelea le «grăiesc» și «adevărul» îl propovăduiesc”. Și care e „adevărul” acesta? Adevărit [lucru] că acesta este: anume că e deopotrivă [întocmai] cu Tatăl, iar nu slugă [slujitor, rob], ca unul dintre Prooroci, ci Fiu, nimic al Său deosebit [aparte, despărțit] făcând sau grăind, ci, toate cele ale Tatălui. Căci, pentru acestea Îl „căutau” pe El „să-L omoare”.

Însă ei, iarăși [din nou] zic: „Noi nu suntem născuți din curvie. Un tată avem: pe Dumnezeu”. Vezi îngâmfare nebunească! Domnul și din rudenie lui Avraam îi scoate pe dânșii, iar ei, atâta se mândresc, încât, din mândrie, și fii ai lui Dumnezeu se fac pe ei înșiși. Căci, fiindcă au auzit că: „Fiul Meu cel întâi născut este Israil”⁵³ (Ieșire 4, 22), se fălesc întru dumnezeiasca primire de fii. Măcar că, se cuvenea să Îl audă ei și în alt loc pe Dumnezeu, când zice: „Fii am născut și i-am înălțat, iară ei s-au lepădat de Mine”⁵⁴ (Isaia 1, 2). Și, măcar că, putea Domnul să-i vădească pe dânșii, că mulți dintr-înșii din curvie s-au născut – căci, împotriva Legii, femeii evreice se împreunau cu păgâni, asemenea și bărbați iudei, cu femei păgâne (1 Ezdra 10, 1-19, 44; Neemia 13, 23-30) – însă nu face aceasta. Căci, nu la aceasta Se sârguia, anume să le vădească neamul lor cel prost [de rând], după trup, ci, toată osârdia Lui era, ca să-i arate pe ei de neam prost [de rând], după duh.

8, 42-43: Le-a zis Iisus: Dacă Dumnezeu ar fi Tatăl vostru, M-ați iubi pe Mine, căci de la Dumnezeu am ieșit și am venit. Pentru că n-am venit de la Mine Însumi, ci El M-a trimis. (43) De ce nu înțelegeți vorbirea Mea? Fiindcă nu puteți să dați ascultare cuvântului Meu⁵⁵. (8, 42) Ioan 7, 28

După ce i-a scos pe dânșii din rudenie cea către Avraam, ei la cea mai mare s-au suit [cocoșat], pe Dumnezeu făcându-L „tată” al lor (Ioan 8, 41). Căci, după ce [Domnul] i-a înfruntat pe dânșii că sunt ucigași, ei, ca și cum îndreptățindu-se că pentru Dumnezeu fac izbândire și pentru aceasta

⁵³ În ediția 1988 a *Sfintei Scripturi*, avem: „Așa zice Domnul Dumnezeul evreilor: Israil este fiul Meu, întâi-născutul Meu” (Ieșire 4, 22).

⁵⁴ În ediția 1988 a *Sfintei Scripturi*, avem: „Ascultă, cerule, și ia aminte, pământule, că Domnul grăiește: Hrănit-am feciori și i-am crescut, dar ei s-au răzvrătit împotriva Mea” (Isaia 1, 2).

⁵⁵ În ediția de la 1805, versetul 43 este: „Pentru ce glasul Meu nu-l cunoașteți? Căci nu puteți să auziți cuvântul Meu”.

se sfătuiesc asupra Lui [Fiului], unele ca acestea grăiesc. Drept aceea, și Domnul – arătând că ei nu fac izbândire pentru Dumnezeu, nici nu sunt așa, precum ei socoteau, fii ai lui Dumnezeu, pentru însăși aceasta, că ei cugetă asupra Lui cele deucidere, ci mai vârtos [cu prisosință] se împotrivesc lui Dumnezeu –, zice: „De ar fi fost Dumnezeu Tatăl vostru, M-ați fi iubit pe Mine, căci Eu «de la Dumnezeu am ieșit»” în lume, adică, după Venirea cea în trup. „Au, doară, potrivit sunt Eu lui Dumnezeu? De la Acela «am venit». Din această pricină, Aceluia Îi sunteți vrăjmași, cu Mine luptându-vă [războindu-vă]”.

„«Pentru ce glasul Meu nu-l cunoașteți», nici nu pricepeți, nici nu înțelegeți cele ce le grăiesc? Arătat este, cu adevărat, că dintru nimic altceva, ci numai pentru că «nu puteți să dați ascultare cuvântului Meu», adică nu voiți”. Căci, cuvântul acesta „nu puteți”, este pus în loc de „nu voiți”. „Căci, până când petrece [rămâne, sălășluiește] întru voi zavistie și voință [vrere] poftitoare deucidere, cum veți «putea da ascultare» celor pe care le grăiesc Eu?”

8, 44-45: Voi sunteți din tatăl vostru diavolul și vreți să faceți poftele tatălui vostru. El, de la început⁵⁶, a fost ucigător de oameni și nu a stat întru adevăr, pentru că nu este adevăr întru el. Când grăiește minciuna, grăiește dintru ale sale, căci este mincinos și tatăl minciunii. (45) Dar pe Mine, fiindcă spun adevărul, nu Mă credeți⁵⁷.

(8, 44) Facere 3, 4, 15 /

Matei 13, 38 / Faptele Apostolilor 13, 10 / 1 Ioan 3, 8-9 / Iuda 1, 6 / 2 Corinteni 11, 3

A zis că „nu puteți să dați ascultare cuvântului Meu”, adică „nu voiți”; apoi adaugă în urmă și pricina pentru care nu voiau, pentru că „din tatăl vostru sunteți”. Din care? Din „diavolul”. „Căci voi, din trufie, vi-L scrieți [numiți, socotiți] vouă înșivă pe Dumnezeu drept «tată» (Ioan 8, 41), însă «lucrurile [faptele]» voastre pe diavolul vi-l mărturisesc vouă de «tată», mai adevărat, căci «poftele» acestuia «voiți să le faceți». Și nu a zis „lucrurile”, ci „poftele”, arătând că foarte cu poftă [pofțire, râvnire] se aflau ei către minciună și cătreucidere, care sunt mai osebite răutăți ale diavolului. „Căci acela «a fost dintru început ucigător de oameni», pentru aceasta și voi, căutându-Mă să Mă omorâți, vă asemănați aceluia care l-a omorât pe Adam; dar încă nici «nu a stat întru adevăr» acela, ci este „tatăl minciunii”; deci și voi, mințind asupra Mea și zicând că nu sunt de la Dumnezeu și «nestând întru adevăr» și nici rămânând întru cuvântul Meu, sunteți fii ai

⁵⁶ În ediția de la 1805, în loc de „de la început”, se găsește „dintru început”.

⁵⁷ În ediția de la 1805, în loc de „spun adevărul, nu Mă credeți”, se găsește „adevărul grăiesc, nu credeți Mie”.

aceluia care a născut minciuna". Căci, acela, și pe Dumnezeu, către oameni L-a clevetit, zicând către Eva: „Zavistuindu-vă vouă [Dumnezeu], v-a oprit pe voi de la pom" (cf. *Facere* 3, 5); și pe oameni iarăși i-a clevetit către Dumnezeu, precum pe Iov, zicând: „**Au doară în zadar cinstește Iov pe Dumnezeu?**" (*Iov* 1, 9). Așadar, când grăiește minciuna, dintru ale sale grăiește; adică, oamenii, cei care uneltesc [folosesc, întrebuițează] minciuna, ca pe una străină o împletesc pe aceasta [într-ale lor], iar diavolul, ca pe a sa osebită unelțește minciuna, căci el a născut-o și el este cel deplin mincinos și „tatăl" ei – adică al „minciunii" – el este. Căci a zis către Eva: „În orice zi veți mânca, veți fi ca niște Dumnezei" (cf. *Facere* 3, 5), iar ei moarte mai vărtos [cu prisosință] au cules.

Și zice [Domnul]: „Eu, pentru că «adevărul îl grăiesc, nu credeți Mie». Căci, neputând pentru nimic altceva să Mă învinuiți [prihăniți], numai din pricina «adevărului», vă turbați [întărătați] asupra Mea, ca niște fii ai «tatălui minciunii»".

8, 46-50: Cine dintre voi Mă vedește de păcat⁵⁸? Dacă spun adevărul, de ce voi nu Mă credeți? (47) Cel care este de la Dumnezeu ascultă cuvintele⁵⁹ lui Dumnezeu; de aceea voi nu ascultați, pentru că nu sunteți de la Dumnezeu. (48) Au răspuns iudeii și I-au zis: Oare, nu zicem noi bine că Tu ești samarinean și ai demon⁶⁰? (49) A răspuns Iisus: Eu nu am demon, ci cinstesc pe Tatăl Meu, și voi nu Mă cinstiți pe Mine⁶¹. (50) Dar Eu nu caut slava Mea. Este cine să o caute și să judece⁶².

(8, 46) Pilde 8, 7 / 2 Corinteni 5, 21 (8, 47) Sirah 3, 28 / Ioan 10, 26-27 / 1 Ioan 4, 6
(8, 48) 2 Paralipomena 18, 21 / Matei 10, 25 / Ioan 8, 20; 10, 20 (8, 50) Ioan 7, 18

Fiindcă fii ai lui Dumnezeu se numeau pe ei înșiși (Ioan 8, 41), zice [Domnul]: „De sunteți fii ai lui Dumnezeu, cu adevărat, vi se cade ca, pe cel ce păcătuiește, a-l urî. Așadar, dacă și pe Mine, pe Care Mă urâți, puteți să «Mă vădiți» că păcătuiesc, arătat [adeverit] este că Mă urâți cu dreptate. Iar, dacă nici unul nu poate să «Mă vădească [de păcat]», este cunoscut [învederat] că, din pricina «adevărului» Mă urâți". Și pentru care „adevăr" îl urau? Cu adevărat, numai pentru acesta: că Se zicea pe Sine Fiu al lui

⁵⁸ În ediția de la 1805, în loc de „Mă vedește de păcat", se găsește „Mă vedește pe Mine pentru păcat".

⁵⁹ În ediția de la 1805, în loc de „cuvintele", se găsește „graiurile".

⁶⁰ În ediția de la 1805, în versetele 48-49, în loc de „demon", se găsește „drac".

⁶¹ În ediția de la 1805, în loc de „voi nu Mă cinstiți pe Mine", se găsește „voi Mă necinstiți pe Mine".

⁶² În ediția de la 1805, în loc de „Este cine să o caute și să judece", se găsește „Este Cela Ce caută și judecă".

Dumnezeu, lucru care, prea adevărat este. „Iar, «cel care este de la Dumnezeu, ascultă graiurile lui Dumnezeu», pentru aceea și voi, de ați fi fii ai lui Dumnezeu, nu v-ați fi abătut de la a Mă asculta pe Mine, nici nu ați fi poftit [a săvârși] ucidere asupra Fiului lui Dumnezeu, a Celui Care a venit de Sus și grăiește cele ale lui Dumnezeu”.

Așadar, Domnul așa, cu blândețe grăiește, însă ei spre ocări se pornesc, căci zic: „Oare, nu zicem noi bine că Tu ești samarinean și ai drac?” „Samarinean” Îl numeau pe El, ca pe Cel Ce strica obiceiurile iudaicești – precum cel al sâmbetei –, căci samarinienii nu țineau cu de-adinsul cele ale iudeilor. Iar „îndrăcit” Îl numesc pe El, poate și în felul acela, în care ziceau ei că El: „cu domnul dracilor scoate dracii” (*Matei 9, 34; Marcu 3, 22*). Căci, toți aceia care Îl năpăstuiau pe El că scoate dracii „cu Beelzebul”, ziceau că El îl are pe dracul Beelzebul, cu care săvârșea minunile (*Matei 10, 25; 12, 24-28; Luca 11, 15-20*). Însă, poate, și pentru că [Domnul] le descoperea cugetele și gândurile lor, de aceea socoteau că El „are drac”, bănuind ei că de la draci I se descopereau Lui cele ascunse ale inimii lor. Iar, când I-au [mai] zis Lui „samarinean”, aceasta Evanghelistul nu a mai spus-o nicăieri. Așadar, dintru aceasta este arătat [adeverit] că multe au lăsat Evangheliștii și nu le-au scris toate (*Ioan 21, 25*), precum și în alt loc am mai însemnat⁶³.

Așadar, aceia cu unele ca acestea Îl ocărăsc [pe Domnul], iar El, fără de răutate primește ocările cele [grăite] asupra Lui. Căci, atunci când fii ai lui Dumnezeu se numeau pe ei înșiși (*Ioan 8, 41*), îi muștră tare pe dânșii, pentru adevăr făcând izbândire; iar, când Îl ocărăsc pe Dânsul, nu le răsplătește [pe potrivă], învățându-ne și pe noi ca, pentru cele către Dumnezeu, să izbândim [să facem izbândire], iar cele către noi, cu blândețe să le suferim, precum și El lin zice: „Eu nu am drac, ci cinstesc pe Tatăl Meu”. Dar cum Îl „cinstea” pe Tatăl? Izbândire făcând pentru Dânsul și nesuferindu-i pe ei – care erau ucigași și mincinoși – a se numi fii ai mântuitorului și adevăratului Dumnezeu. Deci, zice [Domnul]: „Voi, pentru că Eu Îl «cinstesc pe Tatăl Meu» – Care este ocărât de voi, fiindcă Îl năpăstuiți pe El că este tată al vostru (*Ioan 8, 41*) – pentru aceasta «Mă necinstiți pe Mine». Însă, deși Eu, pentru Mine Însumi nu fac izbândire, ci, ocărât fiind, sufăr [răbd, îngădui], să nu socotiți că, fără de izbândire [răsplătire] vi se va lăsa vouă ocară aceasta. Căci, Tatăl este Cel Care va face izbândire pentru Mine, Cel Care sunt ocărât pentru aceasta, anume că izbândesc pentru Dânsul și nu vă sufăr [răbd, îngădui] când vă faceți

⁶³ Vezi și tâlcuirea de la *Ioan 1, 31-34*.

pe voi înșivă fii ai Aceluia. Așadar, «este Cela Ce caută slava Mea» și nu numai o «caută», ci poate să «și judece» și să osândească pe cei care, fără de pricină [temei], Mă ocărăsc pe Mine". Căci, de multe ori, cineva caută să-și facă izbândire pentru ocară, însă nu poate el să judece. Iar Tatăl și „caută slava” Fiului și poate „și să judece”; așadar, pentru aceasta, a zis: „Este Cela Ce caută și judecă”.

8, 51-52: **Adevărat, adevărat zic vouă**⁶⁴: Dacă cineva va păzi cuvântul Meu, nu va vedea moartea⁶⁵ în veac. (52) Iudeii I-au zis: Acum am cunoscut că ai demon⁶⁶. Avraam a murit, de asemenea și Proorocii; și Tu zici: Dacă cineva va păzi cuvântul Meu, nu va gusta moartea în veac. (8, 51) Ioan 5, 24

O, iubire de oameni! Aceia ocărăsc, iar El, căutarea și izbândirea cea pentru slava Sa lăsându-o Tatălui, spre sfătuire și învățatură Se întoarce, făcându-le bine celor care Îl ocărăsc. Așa se cuvine și noi să [le] răsplătim vrăjmașilor [noștri].

Așadar, ce le-a zis lor? „Dacă va păzi cineva cuvântul Meu”, adică, dacă după ce a crezut, va avea și viață curată. Căci, atunci păzește cineva, cu adevărat, învățătura Domnului, când are și viață curată. Deci, unul ca acesta „nu va vedea moartea” cu care păcătoșii mor „în veacul” ce va să fie, dându-se [fiind dați] la muncă [caznă, chin] fără de moarte⁶⁷ și din viața cea adevărată căzând.

Încă, totodată, le și dă lor să înțeleagă că: „Dacă «cel ce păzește cuvântul Meu» nu «moare», cu mult mai vârtos [cu covârșire nici] Eu [nu mor]. Așadar, pentru ce vă porniți cu ucidere asupra Mea, Cel Care [cu] atâta [covârșire] nu pot fi ținut de moarte, încât, mai vârtos și altora le dau viața cea adevărată?” Căci, cei ce cred, cu toate că mor firește, însă întru Dumnezeu, vii sunt.

Iar iudeii, ce răspund la acestea? Socotesc că El Se îndrăcește și, ca [și] cum din vătămarea minții, grăiește niște lucruri ciudate. Căci, zic ei: „Aceia care au luat în urechi⁶⁸ cuvintele lui Dumnezeu «au murit» – Avraam și Proorocii – iar cei care le iau în urechi pe ale Tale, nu vor muri? Cu adevărat, acum am cunoscut, cu încredințare și cu adevărită, că Te îndrăcești, unele ca acestea grăind”.

⁶⁴ În ediția de la 1805, în loc de „Adevărat, adevărat zic vouă”, se găsește „Amin, amin grăiesc vouă”.

⁶⁵ În ediția de la 1805, în loc de „moartea”, se găsește „moarte”.

⁶⁶ În ediția de la 1805, în loc de „demon”, se găsește „drac”.

⁶⁷ Adică, fără de sfârșit, neîncetată, nemărginită, pururea-dăinuitoare, veșnică.

⁶⁸ Au luat în urechi, adică au primit în auz, au ascultat cuvintele lui Dumnezeu.

8, 53-55: **Nu cumva⁶⁹ ești Tu mai mare decât tatăl⁷⁰ nostru Avraam, care a murit? Și au murit și Proorocii. Cine Te faci Tu a fi? (54) Iisus a răspuns: Dacă Mă slăvesc Eu pe Mine Însumi, slava Mea nimic nu este. Tatăl Meu este Cel Care Mă slăvește⁷¹, despre Care ziceți voi că este Dumnezeuul vostru. (55) Și nu L-ați cunoscut, dar Eu Îl știu; și, dacă aș zice că nu-L știu, aș fi mincinos asemenea vouă. Ci Îl știu și păzesc cuvântul Lui⁷².**

(8, 54) Ioan 16, 14 / Faptele Apostolilor 3, 13 / Evrei 5, 5

Neînțelegând nepricepuții despre care moarte zice Domnul că nu se va atinge de cei ce cred într-Însul, grăiesc către El niște cuvinte fără de socoteală [socotință] și nebunești. Căci, vezi cum răspund: „**Au doară ești Tu mai mare decât părintele nostru Avraam?**” Și, cu adevărat, așa trebuiau ei să zică: „Au doară ești Tu mai mare decât Dumnezeu? Cei care au auzit cuvântul lui Dumnezeu au murit, iar cei care Îl aud pe al Tău, nu vor muri?” Însă nu spun așa, ci, ce grăiesc? Vrând să-L arate pe El mai mic și decât Avraam, ei zic: „**Au doară ești Tu mai mare decât părintele nostru Avraam?**” Însă Domnul nu le descopere lor pentru care moarte a zis, iar cum că este mai mare decât Avraam îi învață pe dânșii puțin mai jos⁷³.

Iar aceea ce o zic ei: „**Cine Te faci Tu a fi?**”, spre ocară o spun: „Tu, Cel Care nu ești vrednic de nici un cuvânt, Cel Care ești fiu al teslarului (Ioan 1, 45; 6, 42), Cel Care ești din Galileea (Luca 2, 4, 39; Ioan 7, 41), «**Cine Te faci Tu a fi?**»? Nu lucrurile, nici adevărul, nici Scripturile, ci «**Cine Te faci Tu a fi?**» Căci răpești slava”. Însă, Domnul, ce le răspunde? Spune: „**Dacă Mă slăvesc Eu pe Mine Însumi, slava Mea nimic nu este**», precum voi socotiți, însă acum «este» Altul «Care Mă slăvește» pe Mine, «Tatăl Meu». Căci [Tatăl] Îl slăvea pe El în toată vremea: când prin proorociile cele pentru Dânsul, când prin mărturia cea din Ceruri⁷⁴, când prin multele și nenumăratele minuni. Și spune [Domnul]: „Voi ziceți că acest «Tată» este «Dumnezeul vostru», însă nu-L cunoașteți pe El, nici ca pe Cel Care este Tată al Meu, nici ca pe Cel Care este Dumnezeu al vostru. Căci de L-ați fi cunoscut pe El, ca pe Cel Care este Tată, L-ați fi cinstit pe Fiul Lui, însă acum, de vreme ce, pe Fiul nu-L cinstiți, arătat [adeverit] este că «nu-L

⁶⁹ În ediția de la 1805, în loc de „nu cumva”, se găsește „au doară”.

⁷⁰ În ediția de la 1805, în loc de „tatăl”, se găsește „părintele”.

⁷¹ În ediția de la 1805, în loc de „Tatăl Meu este Cel Care Mă slăvește”, se găsește „Este Tatăl Meu Carele Mă slăvește pe Mine”.

⁷² În ediția de la 1805, în loc de „Ci Îl știu și păzesc cuvântul Lui”, se găsește „Ci Îl știu pe El și cuvântul Lui păzesc”.

⁷³ Adică, în cele care urmează în tâlcuirea de la 8, 56-59.

⁷⁴ Vezi: Matei 3, 17; 17, 5; Marcu 9, 7; Luca 9, 35; 2 Petru 1, 17.

cunoașteți» pe El, ca pe Cel Care este Tată al Meu. Însă, nici ca pe Cel Care este Dumnezeu «nu îl cunoașteți». Căci, de ar fi fost așa [adică de L-ați fi cunoscut], v-ați fi temut de cuvintele Lui⁷⁵, ca de ale lui Dumnezeu (Deuteronom 13, 4). Iar acum, într-atâta nu-L băgați în seamă pe El, încât Acela, legiuind: «Să nu ucizi!» (Leșire 20, 13; Deuteronom 5, 17), voi vă porniți cu ucidere asupra Mea și asta, cu atât mai mult, cu cât, nu puteți să «Mă vădiți pe Mine pentru păcat» (Ioan 8, 46). Așadar, dintru acestea este arătat [vădit] că nicidecum «nu-L cunoașteți», însă «Eu îl știu» pe El, firește – cu adevărat – având cunoștința Lui, căci, cum sunt Eu, întru acest fel este și Tatăl. Deci, de vreme ce Mă știu pe Mine, «Îl știu» și pe Acela. «Și, dacă așa zice că nu-L știu, așa fi mincinos asemenea vouă». Căci voi, trufindu-vă că «Îl cunoașteți» pe El, mințiți; însă Eu, știindu-L pe El, de voi zice că nu-L știu, tăgăduiesc adevărul”.

[Ar fi zis iudeii:] „Așadar, ce semn dai că «Îl știu» pe El?” Zice [Domnul]: „Eu «păzesc cuvântul Lui» – „cuvânt” numind poruncile Lui [Tatălui⁷⁶] – „căci nu Mă împotrivesc Aceluia, nici nu Mă trufesc, ca un împotrivnic al lui Dumnezeu, nici nu stric poruncile Lui. Iar voi, de vreme ce sunteți călcători ai poruncilor Lui – de poftă rele fiind cuprinși și de ucidere însetând și celelalte care în Lege sunt oprite, cu poftă săvârșindu-le – vădiți sunteți că «nu-L cunoașteți» pe El. Căci, de L-ați fi «cunoscut», ați fi «păzit cuvântul Lui», adică poruncile”.

Iar unii, ceea ce zice: „păzesc cuvântul Lui”, așa înțeleg: „Pentru aceasta «Îl știu pe El», pentru că am întru Mine, neschimbat, «cuvântul» [esența] Ființei Lui, adică hotărârea [temeiul, izvorul]. Și, ce «cuvânt» [natură] al firii are Tatăl, același «cuvânt» îl am și Eu, căci aceeași fire este și același «cuvânt»⁷⁷ al Ființei Tatălui și Fiului. Așadar, «Îl știu» pe Tatăl, pentru că [întrucât] «cuvântul» Ființei Lui «îl păzesc» neschimbat⁷⁸”. Și, acest fel de grăire⁷⁹ este obișnuită la Scriptură, precum e și aceea ce zice: „Dă-ne nouă ajutor din necaz și deșartă este mântuirea omului [de la om⁸⁰]” (Psalm 59, 12). Căci aici, aceasta părțică de cuvânt „și”, este pusă

⁷⁵ „Domnului Dumnezeului vostru să-I urmați și de El să vă temeți; să păziți poruncile Lui și glasul Lui să-I ascultați; Lui să-I slujiți și de El să vă lipiți” (Deuteronom 13, 4).

⁷⁶ Care porunci, în fapt, sunt, deopotrivă, ale Tatălui și Fiului și Sfântului Duh.

⁷⁷ Adică Persoanele Sfintei Treimi sunt de o Ființă.

⁷⁸ Adică firea dumnezeiască a rămas deplină, nestrămutată, neprefăcută, prin unirea săvârșită cu firea omenească în Persoana Mântuitorului.

⁷⁹ Sfântul Teofilact se referă la conjuncția „și” din: „Ci Îl știu pe El și cuvântul Lui păzesc”.

⁸⁰ „Dă-ne nouă ajutor, ca să ne scoți din necaz, că deșartă este izbăvirea de la om” (Psalm 59, 12).

în loc de „pentru că”, întrucât, ceea ce se zice este întru acest fel: „Dă-ne nouă ajutor, pentru că deșartă este mântuirea de la om”. Tot așa și aici: „Îi știi pe El și cuvântul Lui păzesc”, căci acest „și”, în loc de „pentru că” este pus, căci zice [Domnul]: „Pentru că «cuvântul Lui îl păzesc»”.

8, 56-59: Avraam, părintele vostru, a fost bucuros să vadă ziua Mea și a văzut-o⁸¹ și s-a bucurat. (57) Deci au zis iudeii către El: Încă nu ai cincizeci de ani și l-ai văzut pe Avraam? (58) Iisus le-a zis: Adevărat, adevărat zic vouă: Eu sunt mai înainte de a fi fost Avraam⁸². (59) Deci au luat pietre ca să arunce asupra Lui. Dar Iisus S-a ferit⁸³ și a ieșit din templu și, trecând prin mijlocul lor, S-a dus⁸⁴. (8, 56) *Facere* 15, 6; 22, 16 / *Iov* 19, 27 / *Luca* 10, 24 / *Evrei* 11, 13 (8, 58) *Ieșire* 3, 14; *Isaia* 43, 13 / *Ioan* 1, 1-2, 15, 30; 17, 5, 24 / *Coloseni* 1, 17 / *Apocalipsa* 1, 8 (8, 59) *Luca* 4, 30 / *Ioan* 10, 31; 11, 8

Aici, arată [Domnul] că este mai mare decât Avraam; și, fiindcă aceia îi spuneau Lui: „Au doară ești Tu mai mare decât părintele nostru Avraam?” (*Ioan* 8, 53), El zice, aici: „Cu adevărat, într-atâta sunt mai mare, încât acela «a fost bucuros să vadă ziua Mea», adică aceasta îi era dorită și poftită și de bucurie pricinuitoare, fiindcă, negreșit [neîndoios], și cu adevărat spre facerea de bine, avea să fie, ca una care nu era «zi» a vreunuia mic și de rând, ci a Unuia mare”.

Iar „zi” o numește pe cea a Crucii, căci pe aceasta, mai înainte a preînchipuit-o Avraam întru aducerea lui Isaac și întru jertfa berbecului (*Facere* 22, 1-14). Căci, precum acela [purta] „lemne” (*Facere* 22, 6-7), așa și Domnul, Crucea a purtat-o (*Ioan* 19, 17); și precum Isaac a fost lăsat, și s-a jertfit „berbecul” (*Facere* 22, 13), așa și Dumnezeu, fără de patimă a rămas, însă după omenire⁸⁵ și cu trupul a pățimit [Domnul Hristos]. Pe această „zi” a Crucii văzându-o Avraam, „s-a bucurat”, fiindcă avea să se facă mântuire a toată lumea.

Însă, totodată, [Domnul] îi arată pe dânșii aici că sunt străini de Avraam, fiindcă de cele care acela „se bucura”, aceștia turbează [se întărită] și se turbură, și arată că, nu fără de voie, vine la Patimă, de vreme ce-l

⁸¹ [1805] Însă cum „a văzut-o”? Cunoscând mai dinainte taina Răstignirii lui Hristos, poftea să vadă ziua Lui și „a văzut-o” pe ea, umbros, mai înainte însemnată și preînchipuită în ziua întru care l-a adus pe fiul său, Isaac, spre jertfă (*Facere* 22, 1-14). Căci a cunoscut că așa, precum el, pe fiul său cel iubit nu l-a crușat pentru Dumnezeu, tot asemenea, nici Dumnezeu nu va crușta pe Fiul Său Cel iubit (*Ioan* 3, 16), pentru om (după Zigaben).

⁸² În ediția de la 1805, *versetul* este: „Și le-a zis lor Iisus: Amin, amin zic vouă, mai înainte de a se face Avraam, Eu sunt”.

⁸³ În ediția de la 1805, în loc de „S-a ferit”, se găsește „S-a ascuns”.

⁸⁴ În ediția de la 1805, în loc de „trecând prin mijlocul lor, S-a dus”, se găsește „mergând prin mijlocul lor, și a trecut așa”.

⁸⁵ Adică după firea omenească.

laudă pe cel care s-a bucurat de Cruce [pe Avraam] – căci Patima aceasta, precum s-a zis, este mântuire a toată lumea.

Iar alții înțeleg prin „zi” toată vremea Venirii lui Hristos [în trup], pe care Avraam, mai înainte „văzându-o, s-a bucurat”, căci dintru el și din sămânța lui se va ridica Mântuitorul (*Facere 22, 18*). Și, poate, nu numai „Avraam s-a bucurat”, ci toți, precum David zice: „Aceasta este ziua carea a făcut-o Domnul, să ne bucurăm și să ne veselim într-însa” (*Psalms 117, 24*).

Și El, unele ca acestea grăia, însă ei, neputând să ajungă la înălțimea cuvintelor, nu suferă [îndură⁸⁶] să întrebe și să învețe care este „ziua” pe care „Avraam a văzut-o”, ci, mai vârtos, își bat joc de Domnul, ca și cum [El] ar grăi niște cuvinte nebunești. Căci, ei îi zic: „Încă nu ai cincizeci de ani și l-ai văzut pe Avraam?” Iar aceasta au spus-o ei, socotind că Domnul este aproape de cincizeci de ani, măcar că atunci, era ca pe la treizeci și trei. Dar, pentru care pricină nu a zis: „Încă nu ai patruzeci de ani”, ci: „cincizeci”? De prisos este o întrebare ca aceasta; că, așa, de rând [simplu], le-a venit lor și au pomenit de „cincizeci de ani”. Însă spun unii că pomenesc [iudeii] astfel, deoarece anul al cincizecilea era cinstit de dânșii ca anul „jubileu” (*Levitic 25, 12*), întru care și robii îi slobozeau, și moșiile cumpărate le lăsau, și le făceau pe toate celelalte câte erau spre cinst⁸⁷.

Iar Domnul ce zice? „Mai înainte de a se face Avraam, Eu sunt”. Vezi, nu a zis: „mai înainte de a se face Avraam, am fost”, ci „sunt”, căci acest cuvânt „sunt” îi este mai adevărat [potrivit] lui Dumnezeu – ca unul care are înțeles de a fi totdeauna și pururea – precum și Tatăl Său, în Scriptura cea Veche, pe acesta îl uneltește [folosește, întrebuițează]: „Eu sunt Cel Ce sunt” (*Ieșire 3, 14*). Iar la Avraam, cu cuviință a zis: „a se face”, ca unul care era stricăcios, căci ceea ce s-a făcut se și strică. Iar cuvântul acesta, „sunt”, are înțeles de neîmpărtășire de toată stricăciunea și dumezeiască pururea-vecuire. Pentru aceasta și ei [iudeii], socotind că hulitor

⁸⁶ Adică, nu pot să se smerească înaintea Mântuitorului, recunoscându-se că nu sunt iscusii în Scripturi și nici știutori ai Legii și ai celor proorocești.

⁸⁷ „Să numeri apoi șapte ani de odihnă, adică de șapte ori câte șapte ani, ca să ai în cei de șapte ori câte șapte ani, patruzeci și nouă de ani. (9) Și să trâmbițezi cu trâmbița în luna a șaptea, în ziua a zecea a lunii; în ziua curățirii să trâmbițezi cu trâmbița în toată țara voastră. (10) Să sfințiți anul al cincizecilea și să se vestească slobozenie pe pământul vostru pentru toți locuitorii lui. Să vă fie acesta an de slobozenie, ca să se întoarcă fiecare la moșia sa; fiecare să se întoarcă la ogorul său. (11) Anul al cincizecilea să vă fie an de slobozenie: să nu semănați, nici să segerați ceea ce va crește de la sine pe pământ, și să nu culegeți poama de pe vișele netăiate, (12) că acesta e jubileu; sfânt să fie pentru voi; roadele de pe ogor să le mâncați. (13) În anul jubileu să se întoarcă fiecare la moșia sa” (*Levitic 25, 8-13*).

este graiul [Mântuitorului] – căci numai lui Dumnezeu I se cuvine – „au luat pietre ca să arunce asupra Lui”. Iar El iarăși Se „ascunde”, pitulându-Se [ferindu-Se], ca, nu mai înainte de vreme, să moară. Și, oare, cum Se „ascunde”? Nu în vreun ungher al templului vârându-Se, nici în vreo căscioară [firidă, portic] scăpând, sau după vreun zid ori stâlp dându-Se, ci cu putere dumnezeiască făcându-Se pe Sine nevăzut de cei care Îl pândeau, măcar că, „prin mijlocul lor” a ieșit. „Și a trecut așa”, adică s-a dus așa, de rând [simplu], întru acel ceas și fără de nici o ispravă.

Și vezi cum El, pe toate ale Sale le-a plinit, căci din destul i-a învățat pe ei și despre Sine și despre Tatăl; și neamul cel cu adevărat bun și slobozenia cea dintru păcate le-a arătat, și cum că robie urâtă este numai cea a păcatului, și, în scurt zicând, nimic din cele cuviincioase nu le-a lăsat [Domnul]. Iar ei Îl și împroașcă pe El cu pietre⁸⁸. Pentru aceasta, îi și lasă pe ei, ca pe cei care nu mai primeau îndreptare. Și înseamnă că aceștia care Îl împroșcau cu pietre pe El erau aceia care a zis Evanghelistul că „au crezut” într-Însul (Ioan 8, 30). Așadar, credința lor nu era credință, ci oarecare vremelnică și rece plecare [aplecare], către cele care se găiau de Hristos.

⁸⁸ Adică L-ar fi și omorât pe Domnul, dacă El nu S-ar fi făcut nevăzut.

CAPITOLUL 9

Vindecarea orbului din naștere,
în zi de sâmbătă¹

9, 1-3^a: **Și trecând Iisus, a văzut un om orb din naștere. (2) Și ucenicii Lui L-au întrebat, zicând: Învățătorule, cine a păcătuit²; acesta sau părinții lui, de s-a născut orb? (3) Iisus a răspuns: Nici el n-a păcătuit, nici părinții lui³**

(9, 2) Ioan 9, 34 (9, 3) Ioan 11, 4

Iese Domnul din templu, meșteșugind [urzind, lucrând] oarecare potolire mâniei iudeilor și spre tămăduirea orbului Se întoarce [îndreaptă], prin semnul [minunea] acesta asprimea și neplecarea lor domolindu-o, măcar că ei cu nimic nu se foloseau. Încă, totodată, le și arată lor că nu în zadar, nici fălindu-Se, a zis aceasta: „Mai înainte de a se face Avraam, Eu sunt”⁴ (Ioan 8, 58). Căci, iată El face minune pe care nimeni niciodată nu a făcut-o mai înainte, căci chiar de a deschis cineva ochii vreunui orb, însă nu orb din naștere (Tobit 11, 7-15). Arătat este, așadar, cum că Acela Care e Dumnezeu și este mai înainte de Avraam, face aceasta, [minune] care din veac încă nu s-a făcut (Ieșire 4, 11-12).

Și într-adins a venit El la cel orb și nu acela la Dânsul. Pentru aceasta, și ucenicii, văzându-L pe El că privește cu luare aminte la cel orb, Îl întreabă: „Cine a greșit, acesta sau părinții lui, de s-a născut orb?” Și se vede întrebarea că este cu greșeală [greșelnică], căci, cum ar fi putut să „greșească [păcătuiască]” acesta, mai înainte de a se naște? Căci, cu adevărat, nu au primit Apostolii bărfelile elinilor, anume că sufletul mai înainte de a fi în trup, păcătuiește petrecând [viețuind, fiind] într-o altă lume, apoi, după aceea, ca și cu o muncă [caznă] oarecare este pedepsit cu această pogorâre în trup. Căci, fiind pescari, nici că au auzit ei ceva de acest fel, pentru că acestea erau dogme [învățăături] ale filozofilor. Se vede, așadar, că întrebarea este fără de socoteală, însă nu și pentru cel care ia aminte.

¹ În ediția de la 1805, titlul capitolului este: „Pentru orbul cel din naștere”.

² În ediția de la 1805, în loc de „Învățătorule, cine a păcătuit”, se găsește „Rabi, cine a greșit”.

³ În ediția de la 1805, în loc de „Nici el n-a păcătuit, nici părinții lui”, se găsește „Nici acesta nu a greșit, nici părinții lui, de s-a născut orb”.

⁴ Adică: „Eu sunt mai înainte de a fi fost Avraam” (Ioan 8, 58).

Căci, învață-te: Apostolii, auzindu-L pe Hristos zicând către slăbănogul: „**Iată că te-ai făcut sănătos; de acum să nu mai greșești [păcătuiești], ca să nu-ți fie ție ceva mai rău**” (Ioan 5, 14), după ce l-au văzut pe orb, nu se pricep [dumiresc] și întreabă, ca și cum ar fi zis unele ca acestea: „Fie că acela pentru păcate s-a slăbănogit, însă pentru acesta ce vei zice? El «a greșit»? Însă nu este cu puțință a spune asta, fiindcă din naștere este el orb. Așadar, părinții lui [au păcătuat]? Dar nici aceasta [nu este], căci fiu pentru tată nu este muncit [căznit, chinuit]”. Deci, nu atâta întrebând, cât nepricepându-se [nedumirindu-se], grăiesc ei acestea. Iar Domnul, dezlegând nepricepera [nedumerirea] lor, zice: „**Nici acesta nu a greșit**» – căci cum ar fi putut greși mai înainte de a se naște? – **«nici părinții lui»**”. Și [Domnul] nu a zis aceasta ca să-i arate pe ei [pe părinții orbului] fără de păcate, căci nu așa, de rând [simplu], a zis: „Nu au greșit părinții”, ci a adăugat: „**de s-a născut orb**”. Căci au greșit părinții lui, însă nu de acolo este orbirea acestui orb. Pentru că nu este cu dreptate a pune păcatele părinților peste fiii cei ce nu au făcut nici o nedreptate. Și aceasta Dumnezeu o învață prin Iezechiil, zicând așa: „**Nu va mai fi pilda aceasta care se zice: Părinții au mâncat aguridă și dinții fiilor s-au strepezit**”⁵ (Iezechiil 18, 2-3). Legiuiește încă și prin Moise: „**Nu va muri tată pentru fiu**”⁶ (Deuteronom 24, 16).

Așadar, cum este scris⁷: „Care dau [pedepsesc] păcatele părinților pe feciori până la al treilea și al patrulea neam”? (Ieșire 20, 5; Deuteronom 5, 9) Mai întâi, este cu puțință a zice că nu este de obște această hotărâre, nici nu s-a zis pentru toți, ci numai pentru cei care au ieșit din Egipt. Apoi socotește și înțelesul [noima] hotărârii, căci nu zice aceasta, anume că pentru cele ce au greșit părinții se muncesc feciorii [se pedepsesc fii], ci că „**păcatele părinților**”, adică muncile [caznelor, pedepsele] cele pentru păcate se vor da și fiilor lor, ca acelora care pe cele asemenea le-au greșit. Căci, ca să nu soco-

⁵ În ediția 1988 a *Sfintei Scripturi*, avem: „Pentru ce spuneți voi în țara lui Israel pilda aceasta și ziceți: Părinții au mâncat aguridă și copiii lor li s-au strepezit dinții? (3) Precum este adevărat că Eu sunt viu, zice Domnul Dumnezeu, tot așa este de adevărat că pe viitor nu se va mai grăi pilda aceasta lui Israel” (Iezechiil 18, 2-3).

⁶ În ediția 1988 a *Sfintei Scripturi*, avem: „Părinții să nu fie pedepsiți cu moartea pentru vina copiilor și nici copiii să nu fie pedepsiți cu moartea pentru vina părinților; ci fiecare să fie pedepsit cu moartea pentru păcatul său” (Deuteronom 24, 16).

⁷ „Să nu-ți faci chip cioplit și nici un fel de asemănare a nici unui lucru din câte sunt în cer, sus, și din câte sunt pe pământ, jos, și din câte sunt în apele de sub pământ! Să nu te închini lor, nici să le slujești, că Eu, Domnul Dumnezeuul tău, sunt un Dumnezeu zelos, care pedepsesc pe copii pentru vina părinților ce Mă urâsc pe Mine, până la al treilea și al patrulea neam” (Ieșire 20, 4-5; Deuteronom 5, 9-10).

tească cei care au ieșit din Egipt căci chiar dacă mai rele decât părinții lor vor greși, nu cu aceleași [pedepse] se vor munci [căzni], zice: „Nu va fi așa, ci păcatele părinților, adică certările [ce li se cuvin lor] și peste voi vor veni, pentru că nu v-ați făcut mai buni, ci pe aceleași, ori și mai rele ați greșit”.

Iar dacă de multe ori vezi și prunci răpindu-se [din viața aceasta], ca și cum pentru pedepsirea părinților, să știi însă că pentru iubirea de oameni, Dumnezeu mai înainte îi răpește pe ei din viață, ca nu cumva, trăind, să se facă mai răi decât părinții, și spre răul sufletelor lor sau și al altor multora să viețuiască. Dar, acestea adâncul dumnezeieștilor judecăți întru sine le-a ascuns, iar noi, către cele care urmează de aici înainte, să purcedem.

9, 3^b-5: Ci ca să se arate în el⁸ lucrările lui Dumnezeu. (4) Trebuie să fac⁹, până este ziuă, lucrările¹⁰ Celui ce M-a trimis pe Mine; că vine noaptea¹¹, când nimeni nu poate să lucreze. (5) Atât cât sunt în lume, Lumină a lumii sunt.

(9, 3) Ioan 11, 4 (9, 4) Ioan 4, 34; 5, 17; 11, 9; 12, 35

(9, 5) Isaia 42, 6 / Luca 2, 32 / Ioan 1, 4-5; 8, 12; 12, 35, 46 / Faptele Apostolilor 13, 47

Iată iarăși altă nedumerire, căci ar fi întrebat cineva: „Cum a zis [Domnul] aceasta: «ca să se arate lucrurile lui Dumnezeu», căci omul [orb] a pătimit nedreptate fiind lipsit de lumină [vedere]? Dar, nu era cu puțință ca, într-un alt chip [fel], «să se arate» acestea [«lucrurile lui Dumnezeu»]?” Și, cu care nedreptate ai fost nedreptățit, o, omule!¹² „De lumină [vedere] lipsindu-mă”. Și ce vătămare este dintru a fi lipsit de lumina cea simțită? Căci, dimpotrivă, mai vârtos [cu prisosință] i s-a făcut bine, fiindcă dimpreună cu vederea cea trupească s-a luminat și la ochii sufletului, și, astfel, spre bine i s-a întâmplat [i-a fost] lui orbirea, fiindcă prin vindecare L-a cunoscut pe „Soarele Dreptății”¹³ Cel adevărat (*Maleahi* 3, 20). Deci, nu a fost nedreptățit orbul, ci facere de bine a primit.

⁸ În ediția de la 1805, în loc de „în el”, se găsește „întru el”.

⁹ În ediția de la 1805, în loc de „Trebuie să fac”, se găsește „Mie Mi Se cade să lucrez”.

¹⁰ În ediția de la 1805, în versetele 3-4, în loc de „lucrările”, se găsește „lucrurile”.

¹¹ Aici Sfântul Grigorie Sinaitul ne învață astfel: „Noaptea” care vine este, după cuvântul Domnului, încremenirea totală a întunericului viitor sau în alt chip Antihristul care este și se numește noapte și întuneric; sau iarăși, în înțeles moral, este nepăsarea continuă care, ca o noapte fără lună, scufundă sufletul în somnul nesimțirii. Căci, precum noaptea face pe toți să doarmă și este chipul morții, prin amorțirea ce o aduce, așa noaptea întunericului viitor îi face pe păcătoși morți și nesimțitori prin amețeaua durerilor” (*Filocalia românească, Capete după acrostih*, cap 39, vol. 7, ed. Humanitas, București, 1999, p. 108).

¹² În chip retoric, Sfântul Teofilact răspunde nedumeririi, punând întrebarea direct celui tămăduit, ca prin însăși cuvintele orbului să fie deslușită nedumerirea.

¹³ Vezi și nota de la Ioan 3, 31-34.

Apoi și aceasta să știi, tot cel care cerci [cercetezi, chibzuiești] cele dumnezeiești, că această părticică de cuvânt – „ca” – în Scriptură în multe locuri nu e pusă, ca să arate pricina [temeiul, cauza], ci întâmplarea [după cum s-a întâmplat], precum este cea de la David: „**Ca să Te îndreptezi întru cuvintele Tale**”¹⁴ (*Psalm 50, 5*). Căci, nu pentru aceasta a greșit David, ca Dumnezeu să se „îndrepteze”, ci dintru întâmplare [după cum s-a întâmplat] greșind el, a urmat de aici a se „îndrepta” Dumnezeu. Căci dacă Dumnezeu i-a dat lui atâtea, câte nu era vrednic să le primească, iar el a călcat porunca lui Dumnezeu și ucidere a făcut peste preacurvie (*2 Regi 11, 14-17, 27*) și împărăția rău o a iconomisit, spre lepădarea de Dumnezeu, ce altceva urmează dintru cele întâmplare? Cu adevărat, numai aceasta: ca Dumnezeu, „**juducându-Se**” și vorbind cu David, să se „îndrepteze” și „**biruitor**” să Se arate, fiind osândit împăratul (*Psalm 50, 5*). Căci, de Cel de la Care luase el împărăția, de ale Aceluia legi s-a lepădat, pentru însăși aceasta, anume că era împărat. Pentru că, de ar fi fost om de rând [simplu], n-ar fi putut ca acele două răutăți [uciderea și preacurvia] să le facă așa de lesne. Vezi că aceasta, anume: „**Ca să Te îndreptezi**”, nu este pusă spre a arăta pricina [temeiul, cauza], ci întâmplarea [după cum s-a întâmplat]? Și nenumărate [pilde, exemple] de acest fel vei afla și la Apostolul [Pavel], precum și în *Epistola cea către Romani*. Căci, „**cele cunoscute ale lui Dumnezeu sunt adevărate între elini, ca să fie ei fără de răspuns**”¹⁵ (*Romani 1, 20*), măcar că nu pentru aceasta a dat Dumnezeu elinilor cunoștința, „ca să fie ei fără de răspuns” când greșesc, pentru că El a dat-o ca ei să nu greșescă; apoi, fiindcă au greșit, după cele ce s-au întâmplat, li s-a făcut lor cunoștința spre „a fi fără de răspuns” [îndreptățire, apărare]. Și iarăși: „**Legea a intrat ca să înmulțească greșeala**” (*Romani 5, 20*), măcar că nu pentru aceasta s-a dat, ci, ca mai mult să se oprească păcatul. Dar, fiindcă nu au vrut să-l oprească pe acesta cei care au primit Legea, spre înmulțirea păcatului li s-a făcut lor Legea. Pentru că lor li s-a socotit mai mult și mai mare păcatul, pentru că și Legea avându-o păcătuiau.

Așadar și aici, aceasta ce zice: „**Ca să se arate lucrurile lui Dumnezeu**”, nu este pusă ca să arate pricina [temeiul, cauza], ci întâmplarea [după cum

¹⁴ În ediția 1988 a *Bibliei*, avem: „**Ție unuia am greșit și rău înaintea Ta am făcut, așa încât drept ești Tu întru cuvintele Tale și biruitor când vei judeca Tu**” (*Psalm 50, 5*).

¹⁵ „**Cele nevăzute ale Lui se văd de la facerea lumii, înțelegându-se din fapte, adică veșnica Lui putere și Dumnezeire, așa ca ei să fie fără cuvânt de apărare, (21) pentru că, cunoscând pe Dumnezeu, nu L-au slăvit ca pe Dumnezeu, nici nu L-au mulțămît, ci s-au rătăcit în gândurile lor și inima lor cea nesocotită s-a întunecat**” (*Romani 1, 20-21*).

s-a întâmplat], căci din vindecarea orbului a urmat a fi slăvit Dumnezeu. Căci, precum de multe ori, un oarecare ziditor al unei casei a isprăvit o parte a ei, iar cealaltă a lăsat-o neisprăvită, ca dacă, oarecând, cineva nu-l va crede pe dânsul că el este cel care a zidit partea dintâi a casei, prin a zidi și cealaltă parte ce este neisprăvită să poată să arate că el este meșterul și al părții care s-a zidit mai înainte, așa și Iisus, Dumnezeul nostru, mădularele cele vătămate vindecându-le și așezându-le întru [rânduiala, starea] cea după fire, arată că El este Făcătorul și al celorlalte mădulare. Și, zicând: „**Ca să se arate slava [lucrurile] lui Dumnezeu**”¹⁶ pentru Sine Însuși grăiește, nu pentru Tatăl, căci slava Aceluia arătată era, iar a Sa trebuia să se arate – și cum că El este Cel Care dintru început l-a făcut pe om. Și, cu adevărat, nu mică slavă este aceasta, adică a se arăta că Acesta Care acum S-a arătat Om, l-a zidit întru început pe om, ca Acela Care este Dumnezeu. Și cum că pentru Sine Însuși spune aceasta, ascultă-le pe cele care urmează, căci grăiește apoi: „**Mie Mi Se cade să lucrez lucrurile Celui Ce M-a trimis**”. Zice: „Mie Mi se cade să Mă arăt pe Mine Însuși și să fac lucruri care pot să dovedească [arate] că le fac pe aceleași pe care și Tatăl le face”. Vezi că nu a zis: „Acel fel de lucruri Mi Se cade și Mie să lucrez, în ce fel face Tatăl”, ci zice: „Înseși acelea pe care le face Tatăl; căci «**Mi Se cade Mie să lucrez**» înseși «**lucrurile**» acelea pe care le face «**Cel Ce M-a trimis**». Iar acestea Mi Se cade Mie să le lucrez «**până este ziuă**», adică până stă [rămâne, dăinuiește] viața aceasta de acum și pot să creadă întru Mine oamenii. Fiindcă «**vine noaptea, când nimeni nu poate să lucreze**», adică să creadă”, căci „**lucru [lucrare]**” credința o numește. În veacul cel ce va să fie, nimeni nu poate să creadă. Și „**ziuă**” (Ioan 9, 4) este viața aceasta de acum, pentru că putem să lucrăm ca ziua – măcar că Pavel o numește pe aceasta „**noapte**”¹⁷ (Romani 13, 12), atât pentru că nu se știu [cunosc] aici cei care ori bunătate, ori răutate lucrează, cât și dintru asemănarea [compararea] ei cu lumina ce va să strălucească peste drepți – iar „**noapte**” (Ioan 9, 4) ceea ce va să fie, pentru că acolo nimeni nu poate să lucreze – măcar că Pavel „**ziuă**” o numește pe aceasta (Romani 13, 12), din pricina arătării luminii dreptilor și descoperirii lucrurilor pe care fiecare le-a făcut în viață. Drept aceea, în veacul ce va să fie credință nu este, ci și de voie, și fără de voie, vor asculta [toți se vor supune] (Filipeni 2, 9-11).

¹⁶ Lucrurile lui Dumnezeu sunt slava Lui. Vezi și Ioan 11, 4.

¹⁷ „Noaptea e pe sfârșite; ziua este aproape. Să lepădăm dar lucrurile întunericului și să ne îmbrăcăm cu armele luminii. (13) Să umblăm cuviincios. ca ziua: nu în ospețe și în beții, nu în desfrânări și în fapte de rușine. nu în ceartă și în pizmă; (14) ci îmbrăcați-vă în Domnul Iisus Hristos și grija de trup să nu o faceți spre poftă” (Romani 13, 12-14).

„Așadar «atât cât sunt în lume, Lumină a lumii sunt», căci prin învățătură și [prin] arătarea minunilor luminez sufletele. Pentru aceasta, «Mi Se cade Mie» și acum să luminez sufletele multora, prin a-l vindeca pe orb și a-i lumina lui luminile ochilor. Căci, de vreme ce «Lumină sunt», Mi Se cade Mie și simțitor, și duhovnicește să luminez”.

9, 6-7: Acestea zicând, a scuipat jos și a făcut tină din scuipat, și a uns cu tină ochii orbului¹⁸. (7) Și i-a zis: Mergi de te spală în scaldătoarea Siloamului (care se tâlcuiește: trimis). Deci s-a dus și s-a spălat și a venit văzând.

(9, 6) Isala 35, 5 / Marcu 7, 33; 8, 23 / Ioan 9, 11; 11, 37 (9, 7) 4 Regi 5, 10-14 / Neemia 3, 15

„Acestea zicând” Iisus, n-a stătut [nu s-a oprit] numai la graiuri, ci și lucrul l-a adăugit, căci, a scuipat jos” și, făcând tină, „a uns ochii orbului”, arătând prin „tină” că El este Cel Care și pe Adam, din tină l-a făcut¹⁹. Căci a zice că „Eu sunt Cel Care l-am făcut pe Adam”, [lucru] greu [de primit] li se părea ascultătorilor, însă prin lucru [lucrare] arătându-se [adeverindu-se] aceasta, nu li se mai arăta [lucru] împotrivă [de neprimut]. Pentru aceasta, a și făcut din „tină” ochii, după chipul [felul] acela al zidirii [facerii], cu care și pe Adam l-a zidit (*Facere* 1, 26-27). Și nu numai a formăluit [alcătuit] ochii și nici numai i-a deschis, ci și a vedea le-a dăruit, care este semn că și sufletul El l-a insuflat în Adam. Căci, nelucrând sufletul, măcar și întreg de ar fi ochiul, nu va putea vedea vreodată.

Iar „scuipat” unelstește [folosește, întrebuințează] la vedere, ca – de vreme ce avea să-l trimită pe el la Siloam – să nu fie socotită minunea a fi dintru apa izvorului, ci să cunoaștem că puterea ceea ce a ieșit din gura Lui, aceea și a formăluit [alcătuit] și a deschis ochii lui; pentru aceasta „a scuipat jos” și din gură [din puterea gurii Sale] „a făcut tină”. Apoi, ca să nu socotești că minunea a fost a pământului, poruncește orbului să se „spele”, ca să lepede cu adevărat tina. Iar unii zic că tina nu a căzut, ci s-a făcut ochi.

Și îi poruncește lui să meargă la „Siloam”. Mai întâi pentru ca să cunoaștem credința orbului și cât era de ascultător, căci nu a gândit: „Dacă, a adevărat, tina și scuipatul sunt cele care îmi dau [dăruiesc, refac] mie ochii, ce trebuință am de Siloam, ori de a mă spăla?”, ci L-a ascultat pe Cel Care îi poruncește. Iar apoi, și ca să astupe gura nemulțămitorilor iudei, căci trebuia să-l fi văzut mulți pe orb mângjit cu tina la ochi și să fi luat aminte la el cu de-adinsul, încât să nu poată zice ei pe urmă: „Acesta o fi, n-o fi acesta?” Iar, în al treilea rând, ca să Se arate pe Sine Însuși că nu este

¹⁸ În ediția de la 1805, în loc de „a uns cu tină ochii orbului”, se găsește „și a uns cu tină peste ochii orbului”.

¹⁹ „Adam” înseamnă în evreiește „din lut, pământ, tină”. Vezi și *Facere* 2, 7.

străin [înstrăinat, osebit] de Lege și de Scriptura Veche, trimițându-l la „Siloam” (Neemia 3, 15; Isaia 8, 6).

Dar pentru ce a adăugit Evanghelistul și tâlcuirea „Siloamului”? Ca să cunoști și că acolo l-a vindecat pe el Hristos și că „Siloamul” era chip al lui Hristos. Căci precum Hristos este „Piatră” duhovnicească (1 Corinteni 10, 4; Efeseni 2, 20), așa este și „Siloam” duhovnicesc; și precum pârlul acesta al Siloamului fără de veste și cu înspăimântare se arăta cu oarecare repejune înfricoșată, așa și Venirea Domnului – ascunsă [tăinuită] fiind și de Îngeri neștiută – tot păcatul cu puterea Sa îl îneacă.

9, 8-11: Iar vecinii și cei ce-l văzuseră mai înainte că era orb ziceau: Nu este²⁰ acesta cel ce ședea și cerșea²¹? (9) Unii ziceau: El este. Alții ziceau: Nu este el, ci seamănă cu el²². Dar acela zicea: Eu sunt. (10) Deci îi ziceau: Cum ți s-au deschis ochii? (11) Acela a răspuns: Omul Care²³ se numește Iisus a făcut tină și a uns ochii mei; și mi-a zis: Mergi la scaldătoarea Siloamului și te spală. Deci, ducându-mă și spalându-mă, am văzut.

(9, 11) Isaia 8, 6 / Ioan 9, 6-7

Vecinii, spăimântându-se de acea preaslăvită minune, nu credeau. Măcar că mergerea lui la Siloam, avându-și ochii mânjiți cu tină, pentru aceasta s-a făcut, ca mulți să-l vadă pe el și să nu tăgăduiască pe urmă, ca și cum nu l-ar cunoaște, dar încă [aceia] nu cred.

Și nu așa de rând [simplu] însemnează Evanghelistul că era cerșetor [orbul], ci ca să arate iubirea de oameni cea nespusă a Domnului, anume că până și la cei nebăgați în seamă se pleca, încât și cerșetorii, cu multă purtare de grijă îi vindecă, pentru ca și noi să ne învățăm dintru aceasta să nu-i defăimăm pe cei mai mici.

Iar orbul, de orbirea cea mai de dinainte nefiindu-i rușine și nici de norod temându-se, mărturisește: „Eu sunt”, propovăduindu-L pe Făcătorul de bine și zicând: „Un Om” oarecare „Ce se numește Iisus”. „Om” Îl numește pe Domnul, fiindcă încă nu știa nimic despre Dânsul, iar ceea ce a cunoscut atunci, aceea [și] mărturisește.

Și de unde Îl cunoștea pe El că este Iisus? Dintru grăirea [Mântuitorului] cea către ucenici. Căci, fiindcă ucenicii Îl întrebaseră pe Domnul pentru dânsul [pentru orb] și El multe a vorbit cu dânsii – anume că „Mi Se cade Mie să lucrez lucrurile Celui Ce M-a trimis” și că „Lumină a

²⁰ În ediția de la 1805, în loc de „nu este”, se găsește „au nu este”.

²¹ În ediția de la 1805, în loc de „cerșea”, se găsește „cerea”.

²² În ediția de la 1805, în loc de „Nu este el, ci seamănă cu el”, se găsește „Asemenea cu el este”.

²³ În ediția de la 1805, în loc de „Omul Care”, se găsește „Un Om Ce”.

lumii sunt" (Ioan 9, 4-5), iar unele ca acestea nimeni altul nu le învăța [propovăduia] fără numai singur Iisus și aceste graiuri adeseori le vorbea – dintru acestea a cunoscut orbul, că anume Iisus este.

Deci, cum că [Domnul] „a făcut tină și i-a uns ochii”, din pipăire a cunoscut [orbul] și a spus-o [mărturisit-o], iar cum că El „a scuipat” nu a spus, căci nu o știa; pentru aceasta, ceea ce nu a știut, nici nu a adăugat, atâta era de adevărat [nemincinos] omul.

9, 12-16: Zis-au lui: Unde este Acela? Și el a zis: Nu știu. (13) L-au dus la farisei pe cel ce fusese oarecând orb. (14) Și era sâmbătă în ziua în care Iisus a făcut tină și i-a deschis ochii. (15) Deci iarăși îl întrebau și fariseii cum a văzut. Iar el le-a zis: Tină a pus pe ochii mei, și m-am spălat și văd. (16) Deci ziceau unii dintre farisei: Acest om nu este de la Dumnezeu, fiindcă nu ține sâmbăta²⁴. Iar alții ziceau: Cum poate un om păcătos să facă asemenea minuni²⁵? Și era dezbinare²⁶ între ei. (9, 14) Ioan 5, 9 (9, 16) Ioan 3, 2-7, 12, 43; 9, 33; 10, 19

Fiindcă Domnul, când vindeca și făcea vreo minune, obișnuia a Se da în lături pentru neslavă [neubiurea de slavă], fiind întrebat orbul: „Unde este Acela?”, zice: „Nu știu”, adevărul spunându-l, cu adevărat și întru aceasta. Și „l-au dus” pe el la farisei ca să-l întrebe mai aspru și mai cu de-amănuntul.

Și însemnează Evanghelistul că „era sâmbătă”, ca să arate vicleșugul lor, căci voiau a apuca pricină [a prinde temeieri] împotriva lui Hristos și îl învinuiau [prihăneau] pe El pentru călcarea sâmbetei și cu aceasta se ispiteau să întunece [umbrească] minunea. Pentru aceea, nici nu îl întreabă pe el: „Cum ai văzut?”²⁷ ci: „Cum ți-a deschis ție ochii?” (Ioan 9, 17, 27), prin toate clevetindu-L pe Domnul că a lucrat sâmbăta, silindu-l ei pe orb să facă pomenire [să spună] că El a făcut tină sâmbăta.

Iar el, fiindcă vorbea către cei care de acum auziseră, nici de numele lui Iisus nu pomenește, nici ce a grăit Domnul către dânsul, ci numai că: „Tină a pus pe ochii mei, și m-am spălat și văd”. Căci, trebuia să fi auzit fariseii și de la cei care îl aduseseră pe orb la dânsii, care, poate, îl cleveteau pe Domnul și ziceau: „Iată ce fel de lucruri face Iisus sâmbăta”.

Și se cade a vedea îndrăzneala orbului, cum și cu fariseii, fără de sfială vorbește. Căci aceia „l-au adus” pe el ca, dintru frică, spăimântându-se, să tăgăduiască vindecarea. Iar el, mai tare strigă: „Văd!”

²⁴ În ediția de la 1805, în loc de „fiindcă nu ține sâmbăta”, se găsește „că nu păzește sâmbăta”.

²⁵ În ediția de la 1805, în loc de „semne ca acestea”, se găsește „asemenea minuni”.

²⁶ În ediția de la 1805, în loc de „dezbinare”, se găsește „impărechere”.

²⁷ Acum fariseii nu îl întreabă literal aceasta, după cum se poate vedea și de la Ioan 9, 17, 27.

Și „ziceau unii dintre farisei”, dar nu toți, ci cei mai aspri: „Acest om nu este de la Dumnezeu”, iar alții ziceau: „Cum poate un om păcătos să facă semne [minuni] ca acestea?” Vezi că cei mai mulți dintru „semne [minuni]” se înmoaie? Iară acești farisei erau și căpetenii, însă din semnul acesta se împlânzesc și dau cuvânt de răspuns pentru Dânsul, „și era împărechere [dezbinare] între ei”. Această „împărechere [dezbinare]”, mai întâi întru norod s-a aflat [stârnit], căci unii ziceau că: „Amăgește norodul”, iar alții că: „Nu” (Ioan 7, 12). Iar acum și între căpetenii se află [stârnește] „împărechere [dezbinare]”, și iată mulți dintre farisei, dezbinându-se de ceilalți, sunt spre ajutor minunii. Dar, cu toate că s-au dezbinat, însă slab stau [stăruie, mărturisesc] pentru Hristos și mai vartos întru îndoială sunt și îndoiiți [nehotărâți] cu gândul, decât întăriți. Căci, ascultă ce zic: „Cum poate un om păcătos să facă semne [minuni] ca acestea?” Vezi cât de slab stau [stăruie, mărturisesc] pentru Dânsul? Vezi și vicleșugul celor care Îl clevetesc, căci nu zic: „Acesta nu este de la Dumnezeu, pentru că vindecă sâmbăta”, ci: „că nu păzește sâmbăta”, în sus și jos aducând [vânturând] nu facerea de bine, ci dezlegarea zilei.

Încă și aceasta însemnează: căpeteniile sunt mai lenevoase decât norodul către lucrul cel bun. Căci, iată, norodul mai înainte s-a despărțit cu socotelile [socotințele, cugetele], și nu toți se uneau [în cele privitoare] asupra lui Hristos, iar căpeteniile abia mai pe urmă au pățimit această lăudată „împărechere [dezbinare]”. Căci este și „împărechere [dezbinare]” bună, precum și Domnul zice: „Sabie am venit să pun [aduc] pe pământ” (Matei 10, 34), cu adevărat, dezbinarea întru socoteli [socotințe, cugete] pentru lucrul cel bun și creștinătate²⁸.

9, 17-19: Au zis deci orbului iarăși: Dar tu ce zici despre El, că ți-a deschis ochii?²⁹ Iar el a zis că Prooroc este. (18) Dar iudeii nu au crezut despre el că era orb și a văzut, până ce n-au chemat pe părinții celui ce vedea. (19) Și i-au întrebat, zicând: Acesta este fiul vostru, despre care ziceți că s-a născut orb? Deci cum vede el acum?³⁰

(9, 17) Luca 7, 16; 24, 19 / Ioan 4, 19; 6, 14

Care erau aceia ce îl întrebau pe orb: „Tu ce zici pentru Dânsul?” Din partea [fariseilor] celor cu bună cunoștință erau. Căci, de vreme ce au zis:

²⁸ Adică, pentru învățatura și poruncile lui Hristos, pentru creștinism. Vezi și tâlcuirea Sfântului Teofilact la Matei 10, 34-36.

²⁹ În ediția de la 1805, în loc de „Dar tu ce zici despre El, că ți-a deschis ochii?”, se găsește „Tu ce zici pentru Dânsul, că a deschis ochii tăi?”

³⁰ În ediția de la 1805, în loc de „Deci cum vede el acum?”, se găsește „Cum dară acum vede?”

„Cum poate un om păcătos să facă semne [minuni] ca acestea?“, ca să nu se pară ei că în zadar sunt spre ajutor [spre ajutorare], pe cel care a primit facerea de bine, pe acela îl aduc martor, ca pe unul care a simțit puterea [dumnezeiască], ca să astupe gurile clevetitorilor. Căci, vezi, cum, cu bună cunoștință întreabă, căci nu au zis: „Tu ce zici pentru Dânsul: că a făcut tină, că nu a păzit sâmbăta?“, ci de minune pomenesc: „că ți-a deschis ochii tăi“, ca și cum, îndemnându-l și pe cel vindecat să grăiască pentru Hristos cele cuviințioase. Căci îi aduc lui aminte și îl îmboldesc [îndeamnă] pe el, zicând: „«Ți-a deschis ție ochii», ți-a făcut ție bine, de aceea dator ești să-L vestești pe El“. Pentru aceasta, și orbul mărturisește ceea ce putea atunci: că „nu este păcătos [Cel Ce m-a tămăduit], ci de la Dumnezeu“, că „«Prooroc este», cu toate că alții zic că «nu este de la Dumnezeu, pentru că nu păzește sâmbăta»“ (Ioan 9, 16). Măcar că Hristos, cu un deget ungând tina, li se părea lor că strică sâmbăta, iar ei cu toată mâna dezlegând sâmbăta, ducând dobitoacele să le adape, li se părea că sunt bine-credincioși (Luca 13, 15).

Deci, împietriții și nesupușii³¹ îi cheamă pe părinții lui, vrând să-i bage în grijă [îngrijorare, temere] și prin aceasta să tăgăduiască orbirea fiului [lor]. Căci, după ce aceia nu au putut să astupe gura celui care a fost cunoscător al facerii de bine, pe părinți îi îngrozesc, nădăjduind că așa vor acoperi minunea. Deci, îi pun pe ei în mijloc și, cu multă mânie fac întrebarea, iar mai vârtos [cu prisosință] cu mult vicleșug. Căci, nu au zis: „Acesta este fiul vostru care oarecând era orb?“, ci „despre care ziceți că s-a născut orb“, ca și cum ar fi zis: „pe care voi – cu adevărat, plâsmuind și minșind – l-ați făcut [l-ați închipuit celorlalți] că este orb și pretutindenea ați vestit cuvântul [acesta]“. Dar, o, spurcaților farisei, care părinte ar fi suferit [răbdat, îndurat] să mintă unele ca acestea despre fiul său?

Și, cu acestea două îi strămtorează pe părinți și îi silesc să-l tăgăduiască pe fiul lor, cu acestea ce le zic: „despre care voi ziceți“ și: „Cum dar acum vede?“ Vezi, că ei ca și cum părinții mai înainte ar fi minșit că a fost orb fiul lor, aduc acest semn, anume că el vede pe urmă? Căci zic: „Ori aceasta este minciună, anume că «acum vede», ori aceea: «că s-a născut orb». Dar, cea dintâi este adevărată, pentru că el vede, așadar, minciună este cea pe care voi ați vestit-o, anume că mai înainte a fost orb“.

9, 20-23: **Au răspuns deci părinții lui și au zis: Știm că acesta este fiul nostru și că s-a născut orb. (21) Dar cum vede el acum, noi nu știm; sau cine i-a deschis ochii lui, noi nu știm. Întrebați-l pe el; este în vârstă;**

³¹ Adică, acei dintre farisei care se împotriveau cu totul minunii.

va vorbi singur despre sine. (22) Acestea le-au spus părinții lui, pentru că se temeau de iudei. Căci iudeii pusese³² acum la cale³² că, dacă cineva va mărturisi că El este Hristos, să fie dat afară din sinagogă³³. (23) De aceea au zis părinții lui: Este în vârstă; întrebați-l pe el.

(9, 22) Ioan 7, 13; 12, 42; 19, 38

Trei întrebări au adus fariseii [înaintea] părinților orbului: dacă a fost fiul lor, dacă s-a născut orb și cum a văzut. Iar ei două – anume că este fiul lor și că a fost orb – le mărturisesc, însă chipul vindecării neștiindu-l, nu-l adaugă.

Și, într-adevăr, aceasta se face spre a fi mărturisit adevărul mai cu întărire [putere, adevărit], ca, singur, acela care a dobândit facerea de bine, care și mai vrednic de credință [crezare] este, să mărturisească acestea. Precum și părinții lui zic: „Este în vârstă», căci, au doară, este prunc sau nu este de săvârșit³⁴ [desăvârșit], ca să nu priceapă cum s-a vindecat?”

Iar părinții lui au zis unele ca acestea, temându-se de farisei, atâta nu erau ei încă de săvârșit³⁵ [desăvârșiți], și se aflau [arătau] mai încoși decât fiul lor. Căci acela stă martor neînsăpământat al adevărului, întru atâta s-a luminat și la ochii cei gânditori [sufletești].

9, 24-29: Deci au chemat a doua oară pe omul care fusese orb și i-au zis: Dă slavă lui Dumnezeu. Noi știm că Omul Acesta e păcătos. (25) A răspuns deci acela: Dacă este păcătos, nu știu. Un lucru știu: că fiind orb, acum văd. (26) Deci i-au zis: Ce ți-a făcut? Cum ți-a deschis ochii? (27) Le-a răspuns: V-am spus acum și n-ați auzit? De ce voiți să auziți iarăși? Nu cumva³⁶ voiți și voi să vă faceți ucenici ai Lui? (28) Și l-au ocărât și i-au zis: Tu ești ucenic al Aceluia, iar noi suntem ucenici ai lui Moise. (29) Noi știm că Dumnezeu a vorbit lui Moise³⁷, iar pe Acesta nu-L știm de unde este.

(9, 24) Iosua 7, 19 / Ieremia 13, 16 / Ioan 9, 16 (9, 29) Ieșire 3, 6; 19, 19

Fiindcă părinții au îndemnat că se cuvine să fie întrebat fiul lor, asupritorii fac aceasta și îl aduc pe el în mijloc, nu ca să-l întrebe, ci ca să-l supună [silească] să-L clevească pe Tămăduitorul. Căci aceea ce zic ei: „Dă

³² În ediția de la 1805, în loc de „căci iudeii pusese³² acum la cale”, se găsește „pentru că acum se sfătuisse iudeii”.

³³ În ediția de la 1805, în loc de „să fie dat afară din sinagogă”, se găsește „să se lepede din sobor”. Pentru „sobor”, vezi tălcuirea și nota de la Matei 18, 15-17.

³⁴ Cu înțelesul că are plinătatea vârstei, este matur, deplin, integru.

³⁵ Adică, atâta erau ei încă de nedesăvârșiți.

³⁶ În ediția de la 1805, în loc de „nu cumva”, se găsește „au doară”.

³⁷ În ediția de la 1805, în loc de „Dumnezeu a vorbit lui Moise”, se găsește „lui Moise a grăit Dumnezeu”.

slavă lui Dumnezeu”, aceasta înseamnă: „Mărturisește că Hristos nimic nu a lucrat întru tine” – pentru că aceasta socotesc ei a fi „slavă a lui Dumnezeu”, a nu se mărturisi despre Iisus nici un lucru bun; căci zic ei: „Noi știm că păcătos este”. Așadar, cum de nu L-ați vădit pe El, când striga către voi zicând: „Cine din voi Mă vedește pe Mine de păcat?” (Ioan 8, 46).

Iar orbul zice: „Dacă este păcătos, nu știu”, adică: „Nu cerc [cercețez, cumpănesc] eu aceasta acum și nici nu hotărâsc [nu dau hotărâre]. Însă aceea o știu arătat [adeverit], că minune a făcut [a săvârșit] întru mine. Deci, însuși lucrul acesta să se socotească [să aducă adevărate] și hotărârea dintru el însuși să fie adusă [pricinuită, izvorâtă]”.

Apoi, de vreme ce iarăși îl întrebau pe el: „Ce ți-a făcut?” – cu adevărat, asuprindu-L pe Mântuitorul pentru ungera cu tină ce a făcut-o sâmbăta – a cunoscut omul că ei nu ca să se învețe, ci ca să asuprească fac [pun] întrebarea, și mai cu îmboldire [împungere] le răspunde lor: „Nici de cuvânt nu vă mai judec [socotesc] pe voi a fi vrednici, căci de multe ori grăind eu, nu ați luat aminte”. Apoi, ceea ce mai vârtos [cu prisosință] putea să-i îmoldească [împungă] pe ei, aduce pe urmă: „**Au doară și voi voiți să vă faceți ucenici ai Lui?**” Și arată [prin aceasta] că el voiește să fie ucenic al Lui. Și bațjocorindu-i și râzând de ei, grăiește lin acestea, care lucru este al unui suflet îndrăzneț și fără de temere și căruia nu îi este grijă de turbarea [întărâtarea] lor.

Iar ei spre ocară lui zic: „**Tu ești ucenic al Aceluia, iar noi suntem ucenici ai lui Moise**”. Dar se vădesc că mint întru aceasta, căci de ar fi fost „ucenici ai lui Moise”, ar fi fost și ai lui Iisus, precum și El însuși le zicea lor: „Dacă ați crede lui Moise, ați crede și Mie” (Ioan 5, 46). Și nu au zis că „noi am auzit”, ci că „noi știm că lui Moise a grăit Dumnezeu” – măcar că strămoșii lor le-au povestit acestea –, zicând ei că adevărată știință [nemijlocită cunoștință] au întru cele ce din auzire le-au luat [căpătat], iar pe Acela, pe Care cu ochii Îl vedeau făcând minuni și-L auzeau grăind [lucruri] dumnezeiești și de Sus, pe Acesta „amăgitor” Îl numeau (Ioan 7, 12). Vezi nesocoteală [nesocotință, nebulie], făcută din răutatea lor!

9, 30-33: **A răspuns omul și le-a zis: Tocmai în aceasta stă minunea**³⁸: **că voi nu știți de unde este și El mi-a deschis ochii. (31) Și noi știm că Dumnezeu nu-i ascultă pe păcătoși; dar de este cineva cinstitor de**

³⁸ În ediția de la 1805, în loc de „tocmai în aceasta stă minunea”, se găsește „întru aceasta este minunat”.

Dumnezeu și face voia Lui, pe acesta îl ascultă. (32) Din veac nu s-a auzit să fi deschis cineva ochii unui orb din naștere. (33) De n-ar fi Acesta de la Dumnezeu, n-ar putea să facă nimic.

(9, 31) Iov 27, 9; 35, 12-13 /

Psalm 5, 4-5; 17, 44; 33, 15-17; 65, 17-18 / Pilde 1, 28; 15, 29; 28, 9 / Isaia 1, 13 / Ieremia 11, 12, 14, 12 / Iezechiel 8, 18 / Miheia 3, 4 / Zaharia 7, 13 (9, 32) Isaia 42, 7 / Ioan 10, 21 (9, 33) Ioan 3, 2, 9, 16

Zice orbul: „Voi, o, iudeilor, nu-L primiți pe Cel Care m-a vindecat pe mine, fiindcă «nu-L știți pe El de unde este»³⁹. Iar eu zic că dintru aceasta mai mult «este minunat»⁴⁰, căci El, nefiind om dintre cei vestiți la voi și nici dintre cei slăviți, poate unele ca acestea; pentru aceasta, arătat [adeverit] este dinspre toate părțile că El este al oarecărei [vreunei] puteri mai mari și de nici un ajutor omenesc nu are trebuință. Apoi, fiindcă apucaseră mai înainte oarecare dintr-înșiși și ziseseră: „Cum poate un om păcătos să facă semne [minuni] ca acestea?” (Ioan 9, 16), pentru aceea și judecata [socoțița] aceloră o ia și le aduce aminte de cuvintele lor. Căci zice: „Toți «știți că Dumnezeu nu-i ascultă pe păcătoși; dar de este cineva cinstitor de Dumnezeu și face voia Lui, pe acesta îl ascultă»”.

Ia seama aici, cum nu numai fără de păcate zice că este Domnul, ci Îl arată pe El că și foarte plăcut Îi este lui Dumnezeu și toate cele care sunt ale Lui le face, prin graiul ce îl spune: „Dar de este cineva cinstitor de Dumnezeu și face voia Lui”.

Apoi, fiindcă îi cunoștea pe ei că voiau să întunece [să defăimeze] minunea, fiind el plin de multă pricepere, propovăduiește facerea de bine, zicând: „De n-ar fi fost Acesta de la Dumnezeu», n-ar fi făcut o atât de mare minune, în ce fel nimenea din cei «din veac» [nu au săvârșit]. Căci, poate, au fost deschise ochi ai vreunor orbi, însă nu orbi din naștere, ci dintru oarecare patimă (Tobit 2, 10; 11, 7-15), iar aceasta care acum s-a făcut este străină [nemaiauzită]. Așadar, arătat [adeverit] este că mai mare decât oamenii este Cel Care a săvârșit o minune atâta de mare”.

Dar întrebă vreunii o întrebare rece⁴¹ și izvorătoare de amăgire: „Cum a zis «că Dumnezeu nu-i ascultă pe păcătoși», de vreme ce, atunci când se roagă să li se ierte păcatele, îi aude [Domnul], căci Iubitor de oameni este? Așadar, ce este aceasta, care aici grăiește – «că Dumnezeu nu-i ascultă pe păcătoși»?” Cu adevărat, la unele ca acestea trebuia [se cuvenea] a nici nu răspunde. Însă vom zice că „a-i asculta Dumnezeu pe păcătoși”, aceasta înseamnă: Dumnezeu nu dă păcătoșilor să facă semne [minuni], căci „nu

³⁹ Vezi și Ioan 7, 28; 8, 14.

⁴⁰ Adică „tocmai în aceasta stă minunea”.

⁴¹ „Întrebare rece”, adică o întrebare plină de îngâmfarea unei minți moarte și multămite de sine.

locuiește [sălășluiește]" Duhul lui Dumnezeu „în trup supus păcatelor”⁴² (Înțelepciune 1, 4). Dar, când cer iertarea păcatelor după adevăr și din inimă, „îi ascultă Dumnezeu”, nu ca pe niște „păcătoși”, ci ca pe aceia care se pocăiesc. Căci, îndată ce cer iertare, s-au și mutat dintru rânduiala păcătoșilor, întru a celor care se pocăiesc. Așadar, cu cuviință s-a zis că „Dumnezeu nu-i ascultă pe păcătoși”, pentru că nici nu dă păcătoșilor darul semnelor [facerii minunilor]. Căci, cum îi va „asculta” pe cei care, și de ar cere vreodată ceva de acest fel, îi urăște, ca pe aceia care le fac ale lor, pe cele care nicidecum nu li se cuvin? Iar, de îi și „ascultă” când cer iertare, nu-i ascultă ca pe niște „păcătoși”, ci ca pe aceia care se pocăiesc.

Și ia aminte cum a zis: „că de este cineva cinstitor de Dumnezeu” și a adăugat: „și face voia Lui” – că mulți sunt cinstitori de Dumnezeu, însă voia lui Dumnezeu nu o fac [împlinesc]. Însă se cuvine amândouă să fie: și cinstire de Dumnezeu și împlinire a voii lui Dumnezeu – adică credință și lucruri, sau precum Pavel numește: „credință și bună știință”⁴³ (1 Timotei 1, 19), iar mai pe scurt să zic: videnie⁴⁴ și lucrare [făptuire]. Căci, cu adevărat, atunci este vie credința, când are și lucrurile cele plăcute lui Dumnezeu, dintru care știința [cunoștința, cugetarea] cea bună se face [alcătuieste]; precum din lucrurile cele rele, știința [cunoștința, cugetarea] cea rea. Și pe potrivă [reciproc], lucrurile atunci sunt vii, când au și credință, iar despărțindu-se unele de altele, „sunt moarte”, după cum s-a zis: „Credința fără de lucruri [fapte] este moartă”, precum sunt și lucrurile fără de credință (Iacov 2, 18, 26).

Încă vezi și cum adevărul îi dă [dăruiește] cerșetorului a grăi cu îndrăzneală – celui care nu era vrednic de nici un cuvânt⁴⁵ – și-i muștră pe cei care la iudei erau mari și cinstiți; așa de mare este puterea acestuia [a adevărului], precum [pe potrivă] și neputința și neîndrăzneala [neîndrăznirea] minciunii.

⁴² „Înțelepciunea nu pătrunde în sufletul viclean și nu sălășluiește în trupul supus păcatului. (5) Duhul Cel Sfânt, povățuitorul oamenilor, fuge de vicleșug, Se depărtează de mințile fără de pricepere și Se dă în lături când se apropie fărădelegea” (Înțelepciune 1, 4-5).

⁴³ „Această poruncă îți încredințez, fiule Timotei, ca potrivit proorociilor făcute mai înainte asupra ta, să te lupți lupta cea bună, după cuvântul lor, (19) având credință și cuget bun, pe care unii, lepădându-le, au căzut din credință” (1 Timotei 1, 18-19).

⁴⁴ Pentru ceea ce înseamnă „videnia”, vezi tâlcuirea de la Ioan 4, 23-24 și nota ce cuprinde însemnarea Sfântului Isaac Sirul.

⁴⁵ Adică cel care, ca unul care fusese cerșetor, era neabăgat în seamă și cu totul trecut cu vederea.

9, 34-38: **Au răspuns și i-au zis: În păcate te-ai născut tot⁴⁶, și tu ne înveți pe noi? Și i-au dat afară.** (35) **Și a auzit Iisus că l-au dat afară⁴⁷.** **Și, găsindu-l⁴⁸, i-a zis: Crezi tu în Fiul lui Dumnezeu?** (36) **El a răspuns și a zis: Dar cine este, Doamne, ca să cred în El?** (37) **Și a zis Iisus: L-ai și văzut! Și Cel Ce vorbește⁴⁹ cu tine Acela este.** (38) **Iar el a zis: Cred, Doamne. Și s-a închinat Lui.**

(9, 34) Ioan 9, 24

Atâta [vreme] cât nădăjduiau că omul va grăi cele ce ar fi spre harul [hatârul, placul] lor, îl cheamă pe el și îl întreabă – și nu o [singură] dată au făcut aceasta [fariseii]. Iar după ce din răspunsuri l-au cunoscut pe el că nu cugetă cele ale lor, ci adevărului face har [priință], îl ocărăsc pe el, ca și cum s-ar fi născut „întru păcate”, fără de socotință – cu adevărat – aducându-i lui înainte orbirea și socotindu-l ca pe un osândit, care mai înainte de naștere a fost osândit a se naște orb, [lucru] care nu avea cuvânt [de îndreptățire]. Și, fiii minciunii „il gonesc pe el afară” din templu, ca pe un mărturisitor al adevărului.

Dar, vezi folosul: a fost izgonit din templu și îndată „l-a aflat pe el” Stăpânul templului; a fost necinstit pentru părerea pentru Hristos și s-a cinstit cu cunoștința Fiului lui Dumnezeu. Căci, zice că Iisus „l-a aflat pe el”, ca și cum într-adins, pentru aceasta, ar fi venit, ca să-l mângâie pe el, precum un Punător [Dătător, Rânduitor] de nevoie pe un nevoitor, care mult s-a ostenit și s-a încununat primindu-L. Și ce zice [Domnul]? „Crezi tu în Fiul lui Dumnezeu?” Ce este aceasta? După atâta grăire împotriva către iudei și după atâtea vorbe, îl întreabă: „Crezi?”, [Domnul] nu neștiind face aceasta, ci cunoscut vrând să Se facă pe Sine Însuși orbului. Căci, fiindcă orbul nu-L văzuse nicidecum pe El după vindecare – căci cum ar fi putut să-L vadă, dacă de iudei, câinii cei răi, Se ferea într-o parte și în alta? –, pentru aceasta îl întreabă acum pe el, ca de va întreba la rândul lui: „Și cine este Fiul lui Dumnezeu?”, prin urmare, să i Se arate [descopere] pe Sine Însuși. Încă, totodată, îi arată lui [Domnul] că mult cinstește credința lui și grăiește, ca și cum unele ca acestea ar fi zis: „M-a ocărățit pe Mine atâta norod, însă nici o grijă nu-Mi este Mie de ei, ci numai de una Îmi este grijă: să crezi tu”. Iar el a răspuns: „Dar cine este Doamne”, Fiul lui Dumnezeu”. A grăit cuvânt al unui suflet ce pofteste [jinduieste, râvnește].

⁴⁶ În ediția de la 1805, în loc de „în păcate te-ai născut tot”, se găsește „întru păcate tu te-ai născut tot”.

⁴⁷ În ediția de la 1805, în versetele 34-35, în loc de „l-au dat afară”, se găsește „l-au gonit pe el afară”.

⁴⁸ În ediția de la 1805, în loc de „găsindu-l”, se găsește „aflându-l pe dânsul”.

⁴⁹ În ediția de la 1805, în loc de „și Cel Ce vorbește”, se găsește „și Carele grăiește”.

Iar Domnul zice: „L-ai și văzut! Și Cel Care grăiește cu tine Acela este”. Nu a zis: „Eu sunt Cel Ce te-am vindecat pe tine, Cel Ce ți-am zis ție: Mergi de te spală”, ci întâi a grăit ascuns [tainic] și nelămurit: „L-ai și văzut”. Apoi, și mai arătat: „Și Cel Care grăiește cu tine Acela este”. Și se vede că Domnul într-adins a zis: „L-ai și văzut”, ca să-l aducă pe el – cu adevărat – întru pomenirea vindecării și cum că de la Dânsul a luat puterea de a vedea. Iar acela îndată crede și lucru [făptuire] de credință fierbinte și adevărată arată, închinându-se și încredințând cuvântul cu lucrul, slăvindu-L pe El, ca pe Acela Care este Dumnezeu. Căci, era legiuit ca numai lui Dumnezeu a I se aduce închinăciunea [închinarea] (*Ieșire 20, 4-5; Deuteronom 5, 8-9*).

Însă înțelege minunea aceasta cum că s-a împlinit și gânditor⁵⁰. Căci „orb” era sau, îndeobște, tot omul „din naștere” (*Ioan 9, 1*), adică dintru a fi sub naștere [supus nașterii], cu care, într-adevăr, și stricăciunea dimpreună este înjugată, căci de când vinoați morții ne-am făcut și prin nașterea cea pătimasă ne-am osândit a crește, de atunci un oarecarele nor gros și o „haină de piele” – precum zic sfințitele cuvinte (*Facere 3, 21*) – s-a întins peste ochii noștri cei gânditori [duhovnicești]; sau, „orb” era și norodul păgânilor, căci și acesta, „din naștere” era orb, precum au fost elinii, fiindcă îi făceau dumnezei pe cele [care] supuse nașterii și stricăciunii, orbindu-se, după [cum este] ceea ce zice: „Întunecat-u-s-a neînțelegătoarea lor inimă”⁵¹ (*Romani 1, 21*). Întru acest fel erau și magii perșilor, la nașteri și la vrăjile cele pentru naștere cheltuindu-și viața lor⁵². Așadar, pe acest „orb” – ori îndeobște pe tot omul, ori pe norodul cel păgânesc – „l-a văzut Iisus” (*Ioan 9, 1*). Căci, de vreme, ce acela nu putea să-L vadă pe Ziditorul, El însuși „pentru milostivirile milei, ne-a cercetat pe noi Răsăritul din înălțime [de Sus]”⁵³ (*Luca 1, 78*).

Și cum „l-a văzut” Domnul [pe acest „orb”]? „Trecând”, adică nu în Cer fiind, ci „trecând” – după cuvintele deșertării⁵⁴ [chenozei] (*Filipeni 2, 7*) – și,

⁵⁰ Adică în chip cuvântător, cugetător, rațional, după înalta cugetare. Aici Sfântul Teofilact reia tâlcuirea minunii de la început, întru acest înțeles.

⁵¹ „Pentru că, cunoscând pe Dumnezeu, nu L-au slăvit ca pe Dumnezeu, nici nu l-au mulțămît, ci s-au rătăcit în gândurile lor și inima lor cea nesocotită s-a întunecat. (22) Zicând că sunt înțelepți, au ajuns nebuni” (*Romani 1, 21-22*).

⁵² E vorba de astrologii care își cheltuiau prețioasa vreme a viețuirii pământești pentru calcule, măsurători și predicții prin care voiau a desluși și pecetlui destinul celor care se nașteau în lume. Și, de vreme ce ei făceau aceasta cu nădăjduire întru mintea și puterea lor, prin însăși aceasta se învățoșau întru puterea satanei și mai mult se vrăjeau pe ei înșiși, dintru a-i vrăji pe alții.

⁵³ Vezi și tâlcuirea Sfântului Teofilact la *Luca 1, 76-80*.

⁵⁴ „Gândul acesta să fie în voi care era și în Hristos Iisus, (6) Care, Dumnezeu fiind în chip, n-a socotit o știrbire a fi El întocmai cu Dumnezeu, (7) ci S-a deșertat pe

precum zice Proorocul, „din Cer plecându-Se și privind peste toți fiii oamenilor”⁵⁵ (Psalm 32, 13). Încă și într-un alt chip „trecând”, pe norodul cel păgânesc „l-a văzut”, adică nu venind într-adins la dânșii, căci la „oile cele rătăcite ale casei lui Israil” a venit (Ieremia 50, 6; Matei 10, 6; 15, 24). Apoi, ca în treacă fiind pe cale, a făcut [Domnul] cercetare norodului celui care ședea întru întunericul necunoștinței celei covârșitoare (Psalm 106, 10-14; Matei 4, 16; Luca 1, 79). Și cum vindecă orbirea? „Scuipând jos” și „făcând tină” (Ioan 9, 6). Căci, acela care crede că, Cuvântul – „ca picătura ce picură [cade⁵⁶] pe pământ” (Psalm 71, 6) – S-a pogorât în Sfânta Fecioară, acesta se „unge” la „ochii” cei gânditori cu „tină” cea din „scuipat” și din pământ, adică, cu Cel Unul Hristos, Care este din Dumnezeuire – al Cărei semn [simbol] este „picătura” și „scuipatul” – și din omenire – al cărei semn [simbol] e „pământul”, dintru care este trupul Domnului.

Dar, oare, plinătatea sănătății stă [rămâne] numai întru a crede? Nu, ci este de trebuință a veni și la „Siloam” (Ioan 9, 7), la izvorul Botezului. și a se boteza întru Cel „trimis”⁵⁷, adică „întru Hristos”, căci câți ne-am botezat duhovnicește, „întru Hristos ne-am botezat” (Romani 6, 3). Iar, după ce se va boteza cineva, va cădea și în ispite. Căci poate va fi „dus” (Ioan 9, 13) la împărați și la domni pentru Cel Care l-a vindecat pe el. Deci, trebuiește să fie întărit și să stea neclătit [nezdruncinat, statormic] întru mărturisire și să nu se lepede dintru frică ci, de ar urma trebuință, și izgonit și lepădat din sobor să fie (Ioan 9, 22), după cuvântul care zice: „Veți fi urâți de toți pentru numele Meu” (Matei 10, 22) și „din soboare vă vor goni [scoate] pe voi” (Ioan 16, 2).

Iar, dacă oamenii, pizmuind adevărului, îl vor și scoate „afară” (Ioan 9, 34) pe cel ce mărturisește și îl vor goni din cele sfinte și cinstite ale lor – zic, din bogăție și din slavă – Îl va „afla” Iisus pe el (Ioan 9, 35) și atunci, când de vrăjmași va fi necinstit, mai vârtos [cu prisosință] de Hristos va fi cinstit cu cunoștința și cu cea mai adevărată [deplină] credință, căci atunci se va „închina” mai vârtos [cu covârșire] lui Hristos (Ioan 9, 38), Celuia Care se vede [a fi] „Om” (Ioan 9, 11), însă este și „Fiul lui Dumnezeu” (Ioan 9, 35). Căci nu este unul Fiul lui Dumnezeu și altul Cel [născut] din

Sine, chip de rob luând, făcându-Se asemenea oamenilor, și la înfățișare aflându-Se ca un om, (8) S-a smerit pe Sine, ascultător făcându-Se până la moarte, și încă moarte pe Cruce” (Filipeni 2, 5-8).

⁵⁵ Acest verset în ediția 1988 a Sfinței Scripturi, este: „Din Cer a privit Domnul, văzut-a pe toți fiii oamenilor” (Psalm 32, 13).

⁵⁶ „Pogorâ-se-va ca ploaia pe lână și ca picăturile ce cad pe pământ” (Psalm 71, 6).

⁵⁷ Căci, după cum ne învață Evanghelistul, „Siloamul se tâlcuiește: trimis” (Ioan 9, 7).

Maria – pentru că această păgânătate este a lui Nestorie –, ci unul și același este „**Fiul lui Dumnezeu**” (Ioan 9, 35) și „**Fiul Omului**” (Ioan 8, 28). Căci vezi cum Domnul, fiindcă acela care odată era orb a zis: „**Dar cine este Fiul lui Dumnezeu, ca să cred în El?**”, îi spune: „**L-ai și văzut! Și Cel Ce grăiește cu tine Acela este**”. Așadar, Cine era Cel Care „**grăia**”? Arătat este, cu adevărat, că Acela, Care S-a născut din Maria, însă Același este și Fiul lui Dumnezeu. Așadar, nu este unul și altul [două persoane]. Cu adevărat, pentru aceasta și Născătoarea de Dumnezeu este Sfânta Maria, ca una care L-a născut pe Fiul lui Dumnezeu Care „**trup S-a făcut**” (Ioan 1, 14), nedespărțit fiind și Unul Cel doit [în firi⁵⁸], Care este Hristos Domnul.

9, 39-41: **Și a zis Iisus: Spre judecată am venit Eu în lumea aceasta, ca cei care nu văd să vadă, iar cei care văd să fie orbi. (40) Și au auzit acesteia unii dintre fariseii, care erau cu El, și I-au zis: Oare și noi⁵⁹ suntem orbi? (41) Iisus le-a zis: Dacă ați fi orbi, n-ați avea păcat. Dar acum ziceți: Noi vedem. De aceea păcatul rămâne asupra voastră⁶⁰.**

(9, 39) Matei 11, 25; 13, 13-14 / Ioan 12, 46 / 2 Corințeni 3, 14 (9, 40) Romani 2, 19 (9, 41) Ioan 15, 22-24

După ce Domnul i-a văzut pe farisei că mai vârtos s-au vătămat, decât s-au folosit din minune, și pentru aceasta, de mai mare osândă sunt vrednici, zice că: „Precum se vede și precum urmează lucrurile, «**spre judecată am venit Eu**» adică, spre mai mare muncă și osândă. «**Ca cei care nu văd să vadă, iar cei care văd**» – precum sunt fariseii – «**să fie orbi**» la ochii sufletului. Căci, iată: cel care din naștere «**nu vedea**», «**vede**» și cu sufletul și cu trupul, iar cei care se păreau că «**văd**», s-au «**orbit**» la minte”. Pentru că aici numește [Domnul] două vederi și două orbiri.

Iar fariseii, cei care la cele simțite pururea căscău⁶¹, socotind [cugetând] că El grăiește pentru orbirea cea simțită, zic: „**Au și noi suntem orbi?**”, numai de această trupească orbire rușinându-se ei. Iar Domnul, vrând să le arate lor că mai bine le este a fi orbi la trup și necredincioși, zice: „**Dacă ați fi orbi, nu ați avea păcat**”. Căci, dacă, de nevoie, din fire «**ați fi orbi**», s-ar fi dat vouă oarecare iertăciune, celor care cu necredință boliiți. Însă «**acum**», zicând voi că «**vedeți**», voi înșiși fiind încă și văzători ai minunii celei care s-a făcut cu orbul și după aceasta tot întru necredință bolind, nu sunteți vrednici de iertăciune. Căci «**păcatul vostru**» neșters «**rămâne**», și

⁵⁸ Pentru aceasta vezi și nota de la Ioan 3, 31-34.

⁵⁹ În ediția de la 1805, în loc de „Oare și noi”, se găsește „Au și noi”.

⁶⁰ În ediția de la 1805, în loc de „De aceea păcatul rămâne asupra voastră”, se găsește „Pentru aceasta păcatul vostru rămâne”.

⁶¹ Adică fariseii erau deschiși, luau aminte și cugetau neîncetat după și întru cele simțite și care se văd cu ochiul trupesc.

mai mult vă veți munci [căzni, pedepsi], că nici din minunile cele pe care le vedeți nu veniți la credință”.

Dar, poate, cineva, aceasta – „Dacă ați fi orbi nu ați avea păcat” – și așa o va înțelege: „Voi întrebați de orbirea trupească, pentru că numai de aceasta vă rușinați, iar Eu de orbirea voastră cea sufletească zic că «de ați fi orbi» – adică neînvățați în Scripturi – «nu ați avea păcat» atâta de mare, întru neștiință [necunoștință] păcătuind. «Dar acum ziceți: Noi vedem» și pe voi înșivă, înțelepți și știutori de Lege vă faceți, pentru aceasta de voi înșivă sunteți osândiți și mai mare păcat aveți, fiindcă, întru cunoștință [fiind] greșiți”.

CAPITOLUL 10

Iisus, Păstorul cel bun și oile Sale¹

10, 1-5: Adevărat, adevărat² zic vouă: Cel ce nu intră pe ușă³, în staulul oilor, ci sare pe aiurea, acela este fur și tâlhar. (2) Iar cel ce intră prin ușă este păstorul oilor. (3) Acestuia portarul îi deschide și oile ascultă de glasul lui, și oile sale le cheamă pe nume și le mână afară⁴. (4) Și când le scoate afară pe toate ale sale, merge înaintea lor, și oile merg după el, căci cunosc glasul lui⁵. (5) Iar după un străin, ele nu vor merge, ci vor fugi de el, pentru că nu cunosc glasul străinilor.

(10, 1) Ioan 10, 7-9; 14, 6 (10, 2) Ioan 10, 1, 9; 14, 6 (10, 4) Cântarea Cântărilor 2, 8

Fiindcă a învinuit [prihănit] necredința lor, zicând: „Cu adevărat, sunteți orbi la suflet dintru însăși patima necredinței” (Ioan 9, 40-41), ca ei să nu poată spune: „Noi nu pentru că suntem orbi nu ne întoarcem [înturnăm dintru aceasta], ci pentru că fugim ca de un amăgitor [înșelător]”, tocmai pentru aceasta [Domnul] face lung cuvântul. Și ce săvârșește? Pune⁶ atât semnele [trăsăturile] „păstorului” celui adevărat, cât și pe cele ale „lupului” și ale pierzătorului [„furului”], și astfel Se arată pe Sine Însuși că este al părții celei bune, din lucruri făcând [adeverind] mărturia. Și, mai întâi pune semnele [trăsăturile] pierzătorului, căci zice: „Acela nu intră prin ușă”, adică prin Scripturi, pentru că nu uneltește [folosește, întrebuițează] Scripturile și nici Proorocii⁷, drept mărturie.

¹ În ediția de la 1805, titlul capitolului este: „Pentru Păstorul cel bun și năimitul. Pentru Iisus când L-au întrebat în pridvor când umbla prin templu”.

² În ediția de la 1805, în loc de „Adevărat, adevărat”, se găsește „Amin, amin”.

³ În ediția de la 1805, în loc de „pe ușă”, se găsește „prin ușă”.

⁴ În ediția de la 1805, în loc de „le mână afară”, se găsește „le scoate pe ele”.

⁵ În ediția de la 1805, versetul 4 este: „Și când le scoate afară pe toate ale sale, merge înaintea lor, și oile merg după el, căci cunosc glasul lui”.

⁶ Adică, dă însemnele, aduce înaintea, vestește trăsăturile acestora.

⁷ Credem că Sfântul Teofilact a separat aici mărturia Proorocilor de cea a Sfințelor Scripturi, pentru că, după cum bine știm, în vremea vieții în trup a Domnului, încă nu fuseseră scrise Evangheliile, iar mărturia proorocească făcută prin viu grai era mai multă decât cea a vechilor Prooroci ai lui Israel și abia mai apoi a fost însemnată de Sfinții Evangheliști. Așadar, încă din vremea viețuirii pe pământ a Mântuitorului, astfel de mărturii au dat: Dreptul Zaharia, tatăl Înaintemergătorului (Luca 1, 67-79); Sfântul Ioan Botezătorul: atât prin gura mamei sale (Luca 1, 39-45), cât și prin mărturia sa nemijlocită (Matei cap. 3; Marcu 1, 1-11; Luca 3, 1-18; Ioan 1, 6-36 etc.); Preasfânta Născătoare de Dumnezeu (Luca 1, 46-55); Dreptul Simeon (Luca 2, 25-35); și Proorocea Ana (Luca 2, 36-38).

Căci, cu adevărat, „ușă” sunt Scripturile, pentru că prin acestea ne aducem la Dumnezeu. Acestea [Scripturile] nu-i lasă pe „lupi” să „intre”, căci îi opresc pe eretici, [iar] pe noi întărindu-ne și dându-ne socotințe [dăruindu-ne cugete] pentru toate cele pe care noi le voim⁸. Așadar, „fur” este cel ce nu prin Scriptură „intră în staulul oilor”, ca să poarte grijă de dânsule, „ci sare pe aiurea”, adică își brăzdează lui însuși o altă cale neobișnuită, precum sunt Teuda și Iuda – cei care au fost mai înainte de Hristos, și care, înșelând norodul, l-au și stricat și s-au și stricat (*Faptele Apostolilor* 5, 36-37) – și în ce fel va fi și spurcatul Antihrist, căci nu din Scripturi este mărturia acestora. Dar [prin aceasta], și pe cărturari umbros îi însemnează, cei care, pentru poruncile Legii, nici o purtare de grijă nu făceau [săvârșeau], ci învățau [propovăduiau] porunci și obiceiuri ale oamenilor. Și, potrivit a zis acest cuvânt „sare”, deoarece este lucru al „furului”, care „sare” peste îngrădire și toate cu primejdie le face. Ai văzut semnele [trăsăturile] „tâlharului”? Vezi-le și pe ale „păstorului”, căci păstorul „prin” Scripturi intră și „acestuiia portarul îi deschide”⁹.

Iar „portar”, să-l înțelegi ori pe Moise – pentru că lui i s-au încredințat cuvintele lui Dumnezeu (*Ieșire* 34, 1) și Moise cu adevărat „i-a deschis” Domnului, pentru Dânsul grăind, precum și Însuși Domnul zice: „Dacă ați fi crezut lui Moise, ați fi crezut și Mie” (*Ioan* 5, 46) – sau și Duhul Sfânt este „portar”. Căci, de vreme ce, prin Duhul Sfânt înțelegându-se și deschizându-se Scripturile, ni-L arată nouă pe Hristos, cu cuviință este

⁸ Cu adevărat, dobândim luminare pentru toate cele pe care voim să le aflăm în chip lucrător, printru pocăință.

⁹ Aici, Cuviosul Petru Damaschinul ne învață astfel: „Dacă este cineva «fur și tâlhar», și nu vrea să intre pe poarta aceasta, ci se urcă prin altă parte, cum zice Domnul (*Ioan* 10, 1), de unul ca acesta nu ascultă «oile», adică înțelesurile dumnezeiești, după Sfântul Maxim. Fiindcă hoțul nu intră decât ca să fure prin auz și să înjunghie prin explicare străină (prin alegorie), neputând ridica Scriptura (*2 Corinteni* 3, 13-16), și ca să se piardă pe sine și înțelesurile prin cunoștința sa mincinoasă ce vine din părerea de sine. Dar «păstorul» pătimește relele împreună cu înțelesurile ca un bun ostaș al lui Hristos, cum zice Apostolul (*Efesenii* 6, 13-17), prin păzirea poruncilor dumnezeiești. El intră prin poarta îngustă, adică prin cugetarea smerită, și prin ușa nepătămirii. Și înainte de a se învrednici de harul de Sus, se adună din împrăștiere și învață din auz despre toate. Și de câte ori vine vreun lup în chip de oaie, îl alungă prin disprețuire de sine zicând: «Nu știu cine ești, Dumnezeu știe». Iar dacă vine un înțeles cu îndrăzneală și cere să fie primit, zicând: «Dacă nu-ți fixezi înțelesurile și nu deosebești lucrurile, ești necredincios și neștiutor», acesta îi răspunde, după dumnezeiescul Gură de Aur: «De zici că sunt nebun, așa e, dar eu știu că nebunul în lumea aceasta se face înțelept» (*1 Corinteni* 3, 18); iar Domnul zice că «fiii veacului acestuia sunt mai înțelepți pentru neamul lor decât fiii Împărăției Cerurilor» (*Luca* 16, 8)” (*Filocalia românească*, vol. 5, ed. Humanitas, București, 2001, pp. 218-219).

„portar” Duhul cel Sfânt, prin Care Scripturile se deschid, ca prin Cel Care este „Duhul înțelepciunii și al cunoștinței”¹⁰ (Isaia 11, 2), prin care Scripturi, Domnul „intră” spre a noastră purtare de grijă și Se arată „Păstor”.

Încă și „glasul” Păstorului „îl ascultă oile”, căci pentru că aceia, în sus și în jos [vănturând], îl numeau pe El înșelător – și și aceasta dintru a lor necredință o întăreau, zicând: „Au doară a crezut cineva dintre căpetenii în el?” (Ioan 7, 48) – arată Domnul, că nu se cuvine a-L socoti pe El pierzător [amăgitor, înșelător] pentru că aceia nu cred, ci a fi scoși ei din rânduiala „oilor”. Căci, zice: „Eu, «intrând prin ușă», arătat [adeverit] este că sunt cu adevărat «Păstor», iar voi, cei care nu veniți după Mine, vă [faceți] arătați că nu sunteți «oi»”.

Și „oile sale” de unde le „scoate”? Arătat [adeverit] este că din mijlocul necredincioșilor, precum și pe orb din mijlocul iudeilor l-a „scos”, care [orb] L-a și „ascultat” și L-a și „cunoscut” pe Dânsul.

Încă și „înaintea oilor merge”, cu toate că la păstorii cei trupești [la ciobani], se face dimpotrivă, căci aceia merg pe urmă. Însă aici arată că pe toți îi va povățui [călăuzi¹¹] la adevăr – de vreme ce și pe ucenici îi trimite, „ca pe niște oi în mijlocul lupilor” (Matei 10, 16; Luca 10, 3) – așa, cu adevărat, mai minunată este purtarea de grijă cea păstorească a lui Hristos!

„Iar după cel străin nu merg, pentru că nu cunosc glasul străinilor”. Și aici, cu adevărat, pe Teuda și pe Iuda îi însemnează [arată] (Faptele Apostolilor 5, 36-37), după care oile „nu au mers”. Căci puțini oarecare s-au amăgit [înșelat] și aceștia, după moartea acelor, s-au lepădat [de Teuda și Iuda]. Iar după Hristos și când era El viu și după ce S-a săvârșit, cu covârșire lumea toată a mers după Dânsul. Încă îl însemnează aici și pe Antihrist, pentru că și el la puțină vreme înșelând, nu-i va avea pe cei care vor merge după dânsul, după ce el va pieri¹². Pentru că, aceea ce zice: „nu merg”.

¹⁰ Aici, Sfântul Teofilact face pomenire a proorociei lui Isaia: „O Mlădiță va ieși din tulpina lui Iesei și un Lăstar din rădăcinile lui va da. (2) Și Se va odihni peste El Duhul lui Dumnezeu, duhul înțelepciunii și al înțelegerii, duhul sfatului și al tăriei, duhul cunoștinței și al buneii-credințe. (3) Și-L va umple pe El duhul temerii de Dumnezeu. Și va judeca nu după înfățișarea cea din afară și nici nu va da hotărârea Sa după cele ce se zvonesc” (Isaia 11, 1-3).

¹¹ Cu adevărat, Domnul Iisus Hristos este Cel Care ne deschide nouă „calea cea îngustă” a poruncilor (Matei 7, 14), fiindu-ne Călăuză Însuși Acela Care este „Calea, Adevărul și Viața” (Ioan 14, 6).

¹² Este cu puțință a înțelege și că Antihristul nu-i va avea următori întru întunericul cel mai dinafară pe cei care vor merge după el, după acest înțeles: nimeni dintre oameni nu va ajunge la acea culme de fărâdelege întru care va fi el, și tocmai de aceea, și în veșnica osândă, cei care i s-au închinat, nu îi vor fi următori întru măsura caznelor; căci – după dreptatea lui

aceasta arată, că după moartea înșelătorilor, nu va fi cine să-i asculte pe ei sau să le urmeze lor.

Așadar, „ușă” sunt Scripturile și prin „ușă” aceasta „scoate” Domnul „oile” la „pășune”. Dar, care este „pășunea”? (Ioan 10, 9) Desfătarea ceea ce va să fie și odihna întru care ne duce pe noi Domnul. Iar, dacă, undeva și „ușă” Se numește pe Sine Însuși (Ioan 10, 7, 9), nu se cuvine a te minuna. Căci, atunci când voiește să arate purtarea Sa de grijă cea pentru noi, „Păstor” Se numește pe Sine Însuși. Iar când voiește să arate că El este Cel Care duce la Tatăl, atuncea „ușă” Se numește pe Sine. De vreme ce, El Însuși, după alte înțelegeri [înțelesuri] este și „oaie” și „Păstor”. Apoi, dacă „ușă” sunt cuvintele dumnezeieștilor Scripturi, și Însuși Domnul este și Se numește „Cuvânt” (Ioan 1, 1, 9), cu cuviință Se numește „ușă”.

10, 6-8: Această pildă le-a spus-o Iisus, dar ei nu au înțeles ce înseamnă cuvintele Lui. (7) A zis deci iarăși Iisus: Adevărat, adevărat zic vouă¹³: Eu sunt ușa oilor. (8) Toți¹⁴ câți au venit mai înainte de Mine sunt furi și tâlhari, dar oile nu i-au ascultat¹⁵.

(10, 6) Luca 18, 34 (10, 8) Ecclesiastul 7, 25 / Ieremia 23, 1-2; 50, 6 / Iezechiel 34, 2-3

Zice [Evangelistul]: „Această pildă le-a spus-o Iisus”, umbros grăind către dâșii, ca mai cu luare aminte să-i facă pe ei. Deci, după ce a făcut [Domnul] aceasta, de aici [de acum] dezleagă acea vorbă umbroasă, zicând așa: „Eu sunt ușa”. Iar aceasta ce zice: „Toți câți au venit mai înainte de Mine”, nu o zice pentru Prooroci, precum rău înțeleg maniheii. Căci ei [maniheii¹⁶], voind să arate că Scriptura cea Veche este străină

Dumnezeu – una este cazna aceluia care se închină celui ce se face pe sine Dumnezeu și alta este măsura osândeii Antihristului, măcar că amândouă osândiri sunt veșnice.

¹³ În ediția de la 1805, în loc de „Adevărat, adevărat zic vouă”, se găsește „Amin, amin grăiesc vouă”.

¹⁴ [1805] Se cuvine a ști că de multe ori, Scriptura, închipuind [însemnând] forma de obște [prin cuvintele: „tot”, „toți”, „toate”], arată o înțelegere a părții [nu a întregului]. Căci aici, acolo unde zice „toți”, nu-i înseamnă îndeobște pe toți cei mai dinainte de Dânsul. Asemenea este și ceea ce zice David: „Toți s-au abătut, împreună netrebnici s-au făcut” (Psalm 13, 3), pentru că nu întru acest fel erau și cei care atunci erau iubitori de Dumnezeu. Precum este și ceea ce zice Solomon: „Toate sunt deșertăciuni!” (Ecclesiastul 1, 2), dar nu întru acest fel este și fapta cea bună. Iar, uneori, unde este acest cuvânt, „tot”, el are înțeles de „nimeni”, precum este ceea ce zice Mântuitorul: „Și de nu s-ar fi scurtat zilele acelea, nu s-ar fi mântuit tot trupul” (Matei 24, 22), adică nici un trup. Și aceea ce zice David: „Să nu mă stăpânească toată fărădelegea” (Psalm 118, 113), adică „nici o fărădelege”. Și multe altele sunt de acest fel (după Zigaben).

¹⁵ În ediția de la 1805, în loc de „oile nu i-au ascultat”, se găsește „nu i-au ascultat pe ei oile”.

¹⁶ Pentru maniheism, vezi nota de la Ioan 1, 9.

[înstrăinată] de Dumnezeu, și că Proorocii nu au fost trimiși de Dumnezeu, aduc graiul acesta [drept mărturie], fiindcă ei zic: „Iată că Domnul a zis că «**toți câți au venit mai înainte de Mine sunt furi și tâlhari**»”. Deci, nu pentru Prooroci zice [Domnul] aceasta, ci pentru Teuda și Iuda (*Faptele Apostolilor* 5, 36-37) și pentru alți dezbinători și împotravnici. Iar cum că pentru aceștia grăiește, este arătat [adeverit], căci zice: „**nu i-au ascultat pe ei oile**”. Pentru că pe împotravnicii aceia „**nu i-au ascultat oile**”, iar pe Prooroci i-au și ascultat și printr-înșii au și crezut, câți au crezut în Hristos¹⁷. Încă și într-un alt chip [înțeles]: cuvântul acesta ce zice: „**nu i-au ascultat pe ei oile**”, l-a zis laudându-le [pe „oi”], și nicăieri nu se vede că îi laudă [Domnul] pe cei ce nu i-au ascultat pe Prooroci, ci, dimpotrivă, îi prihănește și îi ocărăște foarte¹⁸.

Apoi ia aminte și înțelegerea cea cu de-amănuntul a graiului, pentru că zice „**câți au venit**” și nu „**câți s-au trimis**”. Căci, Proorocii veneau, fiind trimiși, iar proorocii cei mincinoși, precum și împotravnicii cei numiți, nimeni trimițându-i, veneau spre răzvrătirea celor care erau amăgiți [înșelați] de către ei, precum și Dumnezeu zice: „**Eu nu-i trimiteam pe dânșii și ei alergau**”¹⁹ (*Ieremia* 23, 21; 27, 9-10).

10, 9: **Eu sunt ușa: de va intra cineva prin Mine**²⁰, **se va mântui; și va intra și va ieși și pășune va afla.** (10, 9) Psalm 22, 2 / Ioan 10, 1, 7; 14, 6 / Evrei 10, 19

Zice: „**Cel ce «va intra prin Mine» – «ușa» – și se va aduce Tatălui și «oaie» a Aceluia se va face, «se va mântui».** Și nu numai se va mântui, ci și ca un domn și stăpân, multă va avea netemerea [neînfricarea]”. Căci aceasta o însemnează prin aceea ce zice: „**și va intra, și va ieși**”. Precum și Apostolii intrau și ieșeau, înaintea tiranilor îndrăznind, și ieșeau, bucurându-se și nebiruiți. Și zice: „**și pășune va afla**”, adică hrană multă.

Încă și într-un alt chip: de vreme ce „**omul nostru**” îndoit este, „**cel din lăuntru**” și „**cel din afară**” – precum este spus²¹ de către Sfântul Pavel (2 *Corinteni* 4, 16) – s-ar fi putut zice că „**intră**”, acela care face purtare de grijă pentru „**omul cel lăuntric**”²² (*Romani* 7, 22) și „**iese**”, cel care omoară

¹⁷ Vezi și tâlcuirea Sfântului Teofilact, de la *Matei* 11, 2-3.

¹⁸ Vezi: *Ieremia* 25, 4-13; *Iezechiel* 13, 9; *Daniil* 9, 6, 10; *Ioan* 5, 45-46; 7, 19 etc.

¹⁹ În ediția 1988 a *Sfintei Scripturi*, avem: „**N-am trimis Eu pe proorocii aceștia, ci au alergat ei singuri; Eu nu le-am spus, ci au profetit ei de la ei**” (*Ieremia* 23, 21).

²⁰ În ediția de la 1805, în loc de „**de va intra cineva prin Mine**”, se găsește „**prin Mine de va intra cineva**”.

²¹ „**De aceea nu ne pierdem curajul și, chiar dacă omul nostru cel din afară se trece, cel dinăuntru însă se înnoiește din zi în zi**” (2 *Corinteni* 4, 16).

²² „**Că, după omul cel lăuntric, mă bucur de Legea lui Dumnezeu**” (*Romani* 7, 22).

întru Hristos „mădularele cele de pe pământ”²³ și lucrările trupului (Coloseni 3, 5). Deci, unul ca acesta, „și pășune va afla” în veacul cel viitor, după cuvântul care zice: „Domnul mă paște și nimic nu-mi va lipsi...” și celelalte²⁴ (Psalm 22, 1).

10, 10-13: Furul nu vine decât ca să fure și să junghie și să piardă. Eu am venit ca viață să aibă și din belșug să aibă²⁵. (11) Eu sunt păstorul cel bun. Păstorul cel bun își pune sufletul pentru oile sale. (12) Iar cel plătit²⁶ și cel care nu este păstor, și ale cărui oi nu sunt ale lui, vede lupul venind și lasă oile și fuge; și lupul le răpește și le risipește. (13) Dar cel plătit fuge, pentru că este plătit și nu are grijă de oi²⁷.

(10, 11) Psalm 22, 1; 79, 1 / Isala 40, 11 / Iezechil 34, 12, 23, 31; 37, 24 / Sofonie 3, 14 / Zaharia 9, 16 / Ioan 15, 13 / 1 Petru 2, 25; 5, 4 / Evrel 13, 20 (10, 12-13) Zaharia 11, 16-17

Fiindcă cei care s-au tras [care au urmat] cu Teuda și cu Iuda și cu ceilalți împotriviți, s-au junghiat și s-au prăpădit²⁸, pentru aceasta a adăugit pe urmă, zicând: „Furul nu vine decât ca să fure și să junghie și să piardă”; pe aceia și pe cei asemenea lor, numindu-i „furi”.

„Iar «Eu am venit ca viață să aibă». Aceia junghiau și pierdeau pe cei ce le urmau lor. Eu am venit ca să trăiască, și ceva și «mai mult să aibă [din belșug să aibă]», adică împărțirea Sfântului Duh, pe care și Împărăție a Cerurilor se cuvine s-o înțelegem. Așadar, au toți viața cea întru Hristos, căci toți vor învia și vor trăi. Dar dreptii au și oareșce [ceva] „mai mult” – Împărăția Cerurilor.

²³ „Drept aceea, omorâți mădularele voastre, cele pământești: desfrânarea, necurăția, patima, pofta rea și lăcomia, (6) care este închinare la idoli, pentru care vine mânia lui Dumnezeu peste fiii neascultării” (Coloseni 3, 5-6).

²⁴ „Domnul mă paște și nimic nu-mi va lipsi. (2) La loc de pășune, acolo m-a sălășluit; la apa odihnei m-a hrănit. (3) Sufletul meu l-a întors, povățuitu-m-a pe căile dreptății, pentru numele Lui. (4) Că de voi și umbla în mijlocul morții, nu mă voi teme de rele; că Tu cu mine ești. (5) Toiagul Tău și varga Ta, acestea m-au mângâiat. (6) Gătiti-ai masă înaintea mea, împotriva celor ce mă necăjesc; uns-ai cu untdelemn capul meu și paharul Tău este adăpându-mă ca un puternic. (7) Și mila Ta mă va urma în toate zilele vieții mele, ca să locuiesc în casa Domnului, întru lungime de zile” (Psalmul 22).

²⁵ În ediția de la 1805, în loc de „din belșug să aibă”, se găsește „mai mult să aibă”.

²⁶ În ediția de la 1805, în loc de „cel plătit”, se găsește „năimitul”.

²⁷ În ediția de la 1805, în loc de „și nu are grijă de oi”, se găsește „și nu-i este lui grijă pentru oi”.

²⁸ „Că înainte de zilele acestea s-a ridicat Teuda, zicând că el este cineva, căruia i s-au alăturat un număr de bărbați ca la patru sute, care a fost ucis și toți câți l-au ascultat au fost risipiți și nimiciji. (37) După aceasta s-a ridicat Iuda Galileianul, în vremea numărătorii, și a atras popor mult după el; și acela a pierit și toți câți au ascultat de el au fost împrăstiați” (Faptele Apostolilor 5, 36-37).

Apoi, și pentru Patimă grăiește și zice că „**Îmi pun sufletul pentru oi**”, arătând că nu fără de voie, ci de bună voie merge la Patimă. Căci acest cuvânt care zice: „**Îmi pun**”, aceasta arată: „Nu răpește cineva sufletul de la Mine, ci Eu Însumi îl pun pe el”.

Încă îi însemnează umbros [tainic] și pe împotrivicii și turburătorii cei ce s-au numit de mai multe ori [pomeniți mai sus], zicând: „Căci aceia nu și-au «**pus sufletul pentru oi**», ci i-au lăsat [lepădat] pe cei ce le urmau lor”. Iar Domnul [a făcut], dimpotrivă. Când a fost prins, a zis²⁹: „**Deci de Mă căutați pe Mine, lăsați pe aceștia să se ducă; ca să se plinească cuvântul: «Că nici unul dintr-înșii nu a pierit»**” (Ioan 18, 8-9). Și, cu prisosință, astfel au năvălit iudeii asupra-I, precum nici lupii [nu se năpustesc] asupra oilor; căci zice [Evangelhia] că au venit să-L prindă pe El „**cu săbii și cu ciomege [toiege]**” (Matei 26, 47; Marcu 14, 48; Luca 22, 52).

Și este cu puțință ca, aici, „**lup**” a-l înțelege pe vrăjmașul cel gânditor – pe care Scriptura îl numește și „**leu**”³⁰ și „**scorpie**”³¹ și „**șarpe**” (1 Petru 5, 8; Psalm 90, 13; Facere 3, 1-5) – despre care se spune că „**răpește oile**”, când pe cineva, prin fapta cea rea, și-l face [diavolul] mâncare. Și „**risipește**”, când prin gânduri rele turbură sufletul, care cu cuviință și „**fur**” se numește, fiindcă „**fură**” prin gândurile cele rele, „**junghie**” prin plecare [învoire, supunere] și „**pierde**” prin lucrare. Căci, poate, pe cineva îl bântuiește gândul răutății – acesta este furțișagul; iar dacă se va și pleca [învoi, supune] omul la aducerea aminte cea rea, atunci se zice că se „**junghie**” de către diavolul; iar când va și face lucrul cel rău, atunci se „**pierde**” [e dat pierzării]. Și aceasta este, poate³², ceea ce zice: „**Furul nu vine decât ca să fure și să junghie și să piardă**”. Deci, Domnul, făcându-le pe cele împotriva „**furului**” acestuia, dă și dumnezeiasca viață, sfințind și gândurile noastre – prin venirea aducerilor aminte celor bune – și trupurile [noastre] – prin faptele cele bune. Și dă oareșce [ceva] „**și mai mult [și din belșug]**” – aceasta, ca să putem,

²⁹ „Deci, dacă Mă căutați pe Mine, lăsați pe aceștia să se ducă; (9) ca să se implinească cuvântul pe care l-a spus: Dintre cei pe care Mi i-ai dat, n-am pierdut pe nici unul” (Ioan 18, 8-9).

³⁰ „Fiți treji, privegheați. Potrivnicul vostru, diavolul, umblă, răcnind ca un leu, căutând pe cine să înghită, (9) căruia stați împotriva, tari în credință, știind că aceleași suferințe îndură și frații voștri în lume” (1 Petru 5, 8-9).

³¹ „Peste aspidă și vasilisc vei păși și vei călca peste leu și peste balaur” (Psalm 90, 13).

³² Sfântul Teofilact nu pune la îndoială acest înțeles – căci, de n-ar fi fost această noimă cu încredințare, nu ar fi cuprins-o în tâlcuire –, ci spune acesta într-o smerită cugetare, uimindu-se de nenumăratele înțelesuri ale Scripturii și grăind tainic dimpreună cu Proorocul David: „La tot lucrul desăvârșit am văzut sfârșit, dar porunca Ta este fără de sfârșit” (Psalm 118, 96).

prin darul învățături, a aduce folos și altora. Încă și Împărăția Cerurilor, ca pe oarecarele dar „mai mult [din belșug]” ne-o dăruiește nouă. Cu adevărat, Acesta este „Păstorul cel bun” și nu „năimit [plătit]”, precum [erau] căpeteniile iudeilor, care nu purtau grijă pentru norod, ci numai la aceea luau aminte, anume să ia „plăți”³³ de la dânșii, căci nu căutau [„năimiții”] folosul norodului, ci câștigul cel rău [nedrept] de la norod.

10, 14-16: Eu sunt Păstorul cel bun și cunosc pe ale Mele și ale Mele Mă cunosc pe Mine. (15) Precum Mă cunoaște Tatăl și Eu cunosc pe Tatăl. Și sufletul Îmi pun pentru oi. (16) Am și alte oi, care nu sunt din staulul acesta. Și pe acelea trebuie³⁴ să le aduc, și vor auzi glasul Meu și va fi o turmă și un Păstor.

(10, 14) Psalm 1, 6 / Iezechiil 34, 11 / 2 Timotei 2, 19 (10, 15) Matei 11, 27 / Luca 10, 22 / Ioan 15, 13

(10, 16) Isaia 11, 12; 56, 8 / Iezechiil 37, 22 / Osea 2, 1, 3 / Mihela 2, 12 / Ioan 11, 52 / 1 Petru 2, 25

Și de aici vei [putea] cunoaște deosebirea [osebirea] „păstorului” și a „năimitului”. Pentru că „năimitul” nu cunoaște oile, lucru care se întâmplă [petrece] dintru a nu le cerceta des pe ele; căci, de le-ar fi cerceta des, le-ar fi cunoscut pe ele. Iar „păstorul” – precum este Domnul – „cunoaște pe oile Sale”, fiindcă poartă grijă pentru dânsele, ca de unele care s-au învrednicit de cercetarea Lui și dintru obișnuință Îl „cunosc” pe al lor Purtător de grijă.

Însă, vezi [ia aminte], că mai întâi El ne „cunoaște” pe noi și, așa [astfel], noi apoi Îl „cunoaștem” pe Dânsul. Și nici nu este cu puțință întru alt chip [fel] să-L „cunoaștem” noi pe Dumnezeu, de nu ne vom „cunoaște” noi de [către] Dânsul. Pentru că întâi El S-a împrietenit cu noi – prin trup făcându-Se om – și după aceea ne-am împrietenit noi cu Dânsul – luând [noi] darul îndumnezeirii³⁵ (2 Petru 1, 3-4). Și, vrând să arate că aceia care nu au crezut, nevrednici sunt de a se „cunoaște” de Dumnezeu și nici „oi” nu sunt, a zis: „și cunosc pe ale Mele și ale Mele Mă cunosc pe Mine”, după cuvântul ce zice: „Cunoscut-a Domnul pe cei ce sunt ai Lui”³⁶ (Numeri 16, 5; 2 Timotei 2, 19). Dar, ca să nu socotească cineva că El ca un om „cunoaște”,

³³ „Plăți” sau „răsplăți”, adică bani sau slavă, căci nemincinos este cuvântul: „Tot ce este în lume, adică pofta trupului și pofta ochilor și trufia vieții, nu sunt de la Tatăl, ci sunt din lume. Și lumea trece și pofta ei, dar cel ce face voia lui Dumnezeu rămâne în veac” (1 Ioan 2, 16-17).

³⁴ În ediția de la 1805, în loc de „trebuie”, se găsește „Mi Se cade”.

³⁵ „Dumnezeiasca Lui putere ne-a dăruit toate cele ce sunt spre viață și spre bună cucernicie, făcându-ne să cunoaștem pe Cel Ce ne-a chemat prin slava Sa și prin puterea Sa, (4) prin care El ne-a hărăzit mari și prețioase făgăduințe, ca prin ele să vă faceți părtași dumnezeieștii firi, scăpând de stricăciunea poftelor celei din lume” (2 Petru 1, 3-4).

³⁶ „Dar temelia cea tare a lui Dumnezeu stă neclintită, având pecetea aceasta: «Cunoscut-a Domnul pe cei ce sunt ai Săi»; și «să se depărteze de la nedreptate oricine cheamă numele Domnului»” (2 Timotei 2, 19).

a adăugit, zicând: „Precum Mă cunoaște pe Mine Tatăl și Eu cunosc pe Tatăl”. Căci, zice: „Așa de bine Îl știu [cunosc] pe El, precum El pe Mine”.

Și, adeseori, pune [aduce înainte] acest cuvânt: „Sufletul Meu îl pun pentru oi”, arătând că nu este omăgitor. Căci a zice: „Sunt «Lumină» și «Viață»” (Ioan 8, 12; 10, 10; 11, 25), celor nepricepuți li se păreau că [acestea] sunt cuvinte ale mândriei; iar a zice: „Voiesc a muri”, nici o pizmuire nu are [pricinuieste], ci, mai vârtos [cu prisosință], și multă purtare de grijă arată, de vreme ce, pentru aceia care îl împroșcau cu pietre (Ioan 10, 31-33) avea să Se dea pe Sine Însuși.

Iar grăind: „Am și alte oi” – pentru păgâni zice – „care nu sunt din staulul acesta» care este sub Lege, căci păgânii nu se cuprind în Lege; deci «și pe acelea Mi Se cade Mie să le aduc», căci «risipite» sunt și acestea [iudeii] și acelea [păgânii], neavând «păstori»” (Ioan 10, 12). Pentru că și dintre iudei, cei [ce erau] binecunoscători și îndemânatici [îndemănoși, prielnici] spre a crede, erau nepăstoriți, și, cu mult mai vârtos [se aflau așa], păgânii. „Deci, «Mi Se cade [trebuie]» și pe acelea ale păgânilor «să le aduc», precum și pe ale iudeilor”. Iar aceea ce zice: „Se cade [trebuie]”, aici nu [lucru de] nevoie înseamnă, ci, cum că, fără de îndoială [neîndoielnic], așa se va întâmpla.

„Și va fi o turmă și un Păstor”, căci „în Hristos Iisus nu este elin și iudeu” (Galateni 3, 28; Coloseni 3, 11), nici oarecare „deosebire” (Romani 10, 12), căci un chip [fel] este al tuturor, o pecete a Botezului (Efeseni 4, 5), „un Păstor” – Cuvântul lui Dumnezeu și Dumnezeu. Și, rușineze-se maniheii³⁷ care leapădă [tăgăduiesc] Scriptura cea Veche! Audă că [e] „o turmă și un Păstor”, că Același Dumnezeu este și al Scripturii celei Vechi și al celei Noi.

10, 17-21: Pentru aceasta Mă iubește Tatăl³⁸, fiindcă Eu îmi pun sufletul, ca³⁹ iarăși să-l iau. (18) Nimeni nu-l ia de la Mine, ci Eu de la Mine Însumi îl pun. Putere am Eu ca să-l pun și putere⁴⁰ am iarăși să-l iau. Această poruncă am primit-o⁴¹ de la Tatăl Meu. (19) Iarăși s-a făcut dezbinare⁴²

³⁷ Pentru maniheism, vezi nota de la Ioan 1, 9.

³⁸ În ediția de la 1805, în loc de „Mă iubește Tatăl”, se găsește „Tatăl Mă iubește pe Mine”.

³⁹ [1805] Și aici acest cuvânt „ca” nu înseamnă pricina [cauza, temeiul], ci, după cum, fără de îndoială s-a întâmplat, căci Domnul nu pentru aceasta își pune sufletul, ca iarăși să-l ia, ci și-L pune pentru lume și îl ia pe el, ca să Se arate că este Dumnezeu (după Zigaben). Vezi și tâlcuirea de la Ioan 1, 14^e.

⁴⁰ În ediția de la 1805, în versetul 18, în loc de „putere”, se găsește „stăpânire”.

⁴¹ În ediția de la 1805, în loc de „am primit-o”, se găsește „am luat-o”.

⁴² În ediția de la 1805, în loc de „dezbinare”, se găsește „pricire”.

între iudei, pentru cuvintele acestea. (20) Și mulți dintre ei ziceau: Are demon⁴³ și este nebun. De ce să-L ascultați? (21) Alții ziceau: Cuvintele acestea nu sunt ale unui demonizat. Cum poate un demon să deschidă ochii orbilor?⁴⁴

(10, 17) Isaia 53, 7-12 / Evrei 2, 9 (10, 18) Ioan 2, 19: 14, 31

(10, 19) Cântarea Cântărilor 2, 8 / Ioan 7, 12; 9, 16 (10, 20) Marcu 3, 21 / Ioan 7, 20; 8, 48 (10, 21) Ioan 9, 32-33

Fiindcă ziceau [iudeii] că El este străin [osebit, înstrăinat] de Tatăl și amăgitor și pierzător, iar nu mântuitor al sufletelor, prin ceea ce le spune [Domnul], arată că: „Nu sunt «pierzător» al vostru (Ioan 10, 10), ci pentru voi sunt gata a le primi pe toate, dacă nu pentru altceva, măcar pentru că atâta vă iubește pe voi Dumnezeu, încât și Eu, fiindcă mor pentru voi, pentru aceasta sunt «iubit» de Dânsul. Așadar, cum vă voi amăgi pe voi, pe care vă știu iubiți lui Dumnezeu, și nu, mai vârtos [cu prisosință], Mă voi sârgui a muri pentru voi, ca Acela Care, dacă nu pentru altceva, măcar pentru aceasta voiesc a fi «iubit» mai mult de «Tatăl» Meu?” Iar acestea [graiuri], care sunt așa de smerite, le zice pogorându-Se [iudeilor], fiindcă ascultătorii nu L-ar fi primit pe El de ar fi grăit pentru Sine Însuși cele înalte. Deoarece, într-un alt chip [înțeles], de se va socoti [cumpăni] graiul acesta, necuviincios se va părea a fi. Căci, cum? Au, doară, în vremea cea mai dinainte nu era [El] «iubit», ci acum Și-a început Tatăl dragostea [pentru Fiul], iar moartea cea pentru noi I s-a făcut Lui [Hristos] pricină [temei, cauză] a acestei iubiri? Nu este aceasta ci, așa după cum am zis, cu pogorâre le grăiește [Mântuitorul] acestea.

Încă, va zice cineva și aceasta: de vreme ce dragostea lui Dumnezeu și Tatăl către noi era mărturisită⁴⁵ și a văzut Dumnezeu-Tatăl și pe Fiul Său că arată aceeași bunătate către noi – încât a voit și a muri pentru noi – și că păzește adevărate și chipurile [felurile lucrărilor] bunătății Tatălui, cu cuviință L-a «iubit» pe El, și nu ca o oarecare plată – pentru moartea cea pentru noi – dăruindu-I Fiului dragostea, ci văzând într-un Fiul neînstrăinarea [nestrămutarea] Ființei Lui și – ca de oarecare de nevoie și neocolite legi ale firii – la aceasta [dragoste] fiind chemat [Tatăl de către Fiul]. Căci, doară, nu lucru [făptuire] de mare dragoste a arătat către noi Fiul, cu necinste murind pentru noi? Și nu numai murind, ci și „iarăși luându-Și sufletul”, ca să omoare moartea și nouă nemurire prin Înviere să ne pricinuiască [izvorască]! Deci, aceasta o arată, când zice: „«Tatăl Mă iubește

⁴³ În ediția de la 1805, în loc de „are demon”, se găsește „drac are”.

⁴⁴ În ediția de la 1805, versetul 21 este: „Alții ziceau: aceste cuvinte nu sunt de îndrăcit. Au, doară, poate drac să deschidă ochii orbilor?”

⁴⁵ Cu adevărat, această dragoste a lui Dumnezeu este mărturisită dintru început: „Să facem om după chipul și după asemănarea Noastră” (Facere 1, 26).

pe Mine» fiindcă mor pentru voi”, adică ca și cum Se veselește și Se bucură Tatăl, pentru că Fiul Se aseamănă Lui și păzește [ține, străjuiește] semnele [trăsăturile, însușirile] dragostei Lui celei către oameni.

Iar aceea, pe care o grăiește: „**Nimeni nu ia sufletul Meu de la Mine**”, o zice pentru cei care căutau să-L omoare pe El. Căci, spune: „Voi însetați de sângele Meu, dar bine să știți, că fără voia Mea nimeni nu va putea [oareșce] asupra Mea”. Însă, ca să nu socotească cineva că [Domnul], ca o slugă și un supus moare, de altul poruncindu-i-Se [aceasta, adică moartea] și aceluia supunându-i-Se, zice: „**Stăpânirea**» morții Mele Eu Însumi o am, ca un Stăpân al morții”. Așadar, pentru aceasta zice că: „**Stăpânire am să-Mi pun sufletul Meu**”. Și, cu toate că fiecare dintre noi are stăpânire a-și „**pune sufletul**” său, pentru că orișicine, de va voi, are putere [stăpânire] să se omoare pe sine însuși, însă nu pentru acest fel de chip zice Domnul [pentru Sine], ci anume că: „Fără de voia Mea, nimeni nu va putea să-Mi facă aceasta”. Lucru care la oameni este cu neputință, pentru că, și nevoind, noi putem fi omorâți de alții⁴⁶. Însă Hristos nu ar fi pățimit vreodată de nu ar fi voit El, pentru aceasta – ca Acela Care nici într-un alt chip nu este supus morții, ci numai dintru a Sa voie – o are și pe cea mai mare: a-Și «**lua**» sufletul «**iarăși**» [adică, a învia].

Și „**această poruncă**” zice că „a luat-o de la Tatăl”, să moară pentru lume. Căci spune: „Într-atâta nu-I sunt potrivnic lui Dumnezeu, încât și însăși aceasta – a muri – de la Tatăl Îmi este Mie poruncită”. Că, zicându-o mai întâi pe cea înaltă – adică: „**Stăpânire am să-Mi iau sufletul Meu**”, căci aceasta Îl arată pe Dânsul Stăpân al morții și Domn al vieții – iarăși pe cea smerită o pune [aduce înainte] – adică: „**Această poruncă am luat-o de la Tatăl Meu**” – atâta de minunat le împletește pe amândouă, adică și pe aceasta – a nu fi socotit că este mai mic și slugă a Tatălui, și pe aceea – a nu fi socotit că este împotrivnic lui Dumnezeu, ci de o împreună-putere și de o voie⁴⁷. Drept aceea, de îndată, într-atâta s-au folosit cei mai mulți dintre cei care-L ascultau grăind unele ca acestea, încât și „**dezbinare**” s-a făcut [pentru El]. Căci unii, de vreme ce graiurile [Mântuitorului] li se păreau lor ca niște ghicituri, Îl socoteau pe El că este „**îndrăcit**”, fiindcă grăia cuvinte neînțelese. Iar cei care, oareșce puțintel pricepeau, grăiau: „**Aceste cuvinte nu sunt de îndrăcit**”. Apoi, fiindcă din graiuri nu puteau să le astupe lor⁴⁸ gura – pentru că nici înșiși cei care erau oarecum cu bună

⁴⁶ Însă și aceasta se face întru îngăduința judecăților nepătrunse ale lui Dumnezeu.

⁴⁷ Adică una este puterea și voia și Ființa Tatălui și Fiului și Sfântului Duh.

⁴⁸ Adică, aceloră cu care se certau cei care ziceau: „**Aceste cuvinte nu sunt de îndrăcit**”.

cunoștință nu urmau cu de-adinsul celor zise de Domnul și nici pe ceilalți nu puteau să-i plece – din lucruri se ispitesc să ajute lui Hristos, și zic: „**Aceste cuvinte nu sunt de îndrăcit**». Și de unde este arătată aceasta? Din lucruri [făptuiri]. «**Au doară poate drac să deschidă ochii orbilor?**» Deci, de vreme ce lucrul este dumnezeiesc, cu adevărat, și graiurile sunt [tot] de acest fel”. Dar, pentru ce, Hristos nu răspunde nimic către aceia care zic că El este „**îndrăcit**”? Pentru că, a le astupa gura, erau îndestulători și mai vrednici de credință cei care se împotriveau aceluia și le răspundeau⁴⁹ pentru Dânsul. Deci, de vreme ce își stăteau unii altora împotriva și se dezbinaseră, la ce mai era de trebuință, de acum, ca și El să grăiască împotriva celor care Îl cleveteau; și, mai vârtos [cu prisosință], nefiind El atâtă de vrednic de crezare⁵⁰.

10, 22-26: Și era atunci la Ierusalim sărbătoarea înnoirii templului⁵¹ și era iarnă. (23) Iar Iisus umbla prin templu, în pridvorul lui Solomon. (24) Deci L-au împresurat iudeii și Îi ziceau: Până când ne scoți sufletul? Dacă Tu ești Hristosul, spune-o nouă pe față⁵². (25) Iisus le-a răspuns: V-am spus și nu credeți. Lucrările⁵³ pe care Eu le fac în numele⁵⁴ Tatălui Meu, acestea mărturisesc despre Mine⁵⁵. (26) Dar voi nu credeți, pentru că nu sunteți dintre oile Mele.

(10, 22) Neemia 12, 27 / 1 Macabei 4, 59

(10, 23) 3 Regi 6, 3 (10, 25) Ioan 5, 36 (10, 26) Ioan 8, 47 / 1 Ioan 4, 6

Care „înnoiri” se făceau în Ierusalim? Unii zic că, în ziua în care s-a [isprăvit de] zidit templul de către Solomon, într-o aceea prăznuiau „înnoirile”.

⁴⁹ Adică, dădeau cuvânt de răspuns în locul Domnului.

⁵⁰ Pe de o parte, Domnul nu era vrednic de crezare, ca Unul Care ar fi mărturisit despre El Însuși, iar pe de altă parte din pricina ochiul pizmaș al celor cuprinși de deznădejdea cugetării trupești, care nu voiau să le primească pe cele dumnezeiești și veșnice, ci se pleacă mai ușor la mărturiile și cugetele pământești.

⁵¹ În ediția de la 1805, în loc de „sărbătoarea înnoirii templului”, se găsește „înnoirile”.

⁵² În ediția de la 1805, *versetul* 24 este: „Deci L-au înconjurat pe Dânsul iudeii și au grăit Lui: Până când vei lua sufletele noastre? De ești Tu Hristos, spune nouă fără de sfială”.

⁵³ În ediția de la 1805, în loc de „lucrările”, se găsește „lucrurile”.

⁵⁴ În ediția de la 1805, în loc de „în numele”, se găsește „întru numele”, cu următoarea notă: [1805] Iar „nume” aici, unii au zis Dumnezeirea, alții – Puterea, iar alții – Stăpânirea, pentru că se numește și Dumnezeu și Puternic și Stăpânitor și altele întru acest fel. Și orice este al Tatălui, aceasta este și a Fiului. Deci, fiindcă iudeii se prefăceau că vor crede numai prin cuvânt, le arată lor lin [cu blândețe] că umblă cu viclesug și le grăiește, ca și cum le-ar fi zis: „De nu credeți lucrurilor [făpturilor], cum veți crede cuvintelor?” (după Zigaben)

⁵⁵ În editia de la 1805, în loc de „despre Mine”, se găsește „pentru Mine”.

Iar alții nu aceasta spun, ci cum că Evanghelistul zice acum de înnoirile zidirii templului cele de după robie⁵⁶. Însă [orișicum] luminat praznic se săvârșea și [asta] de către tot norodul. Căci, fiindcă cetatea [Ierusalimului] după aceea îndelungată robie, își redobândise iarăși podoaba [strălucirea] sa, zi de bucurie o făceau [aveau] pe aceea a „înnoirilor”. Deci întru acest praznic a mers și Iisus, căci acum adevseri mergea în Iudeea, fiindcă Patima era aproape. Căci „iamă” sosise, după care iarnă, în „luna cea dintâi” (*Levitic 23, 5*) a primăverii, a pătimit Domnul. Pentru aceasta și Evanghelistul a însemnat vremea, arătând că aproape era vremea Patimii și, pentru aceasta mergea Domnul la Ierusalim.

Deci „L-au înconjurat pe El iudeii” și, după părelnicie, din oarecare dorință și iubire de învățătură, Îl întreabă să le spună lor „dacă este El Hristos”, iar după adevărul [lucrului], din socoteală iscoditoare și răzvrătită este întrebarea [iudeilor], pentru că „lucrurile” propovăduindu-L pe El că „este Hristos”, ei din cuvinte caută să se învețe, faptă care este, cu prisosință, a celor care își bat joc și iau în râs.

Însă întrebarea fiind plină de multă nebulie și mîncinoasă, arată răutatea acelora; căci ei zic: „Spune nouă fără de sfială”. Dar, în multe locuri le grăia [Domnul] fără de sfială, fiindcă și la praznice mergea și nimic întru ascuns nu grăia, ci „Fiul lui Dumnezeu” pe Sine Însuși Se numea (*Ioan 3, 17-18; 5, 19-23; 8, 28; 9, 35*) și „Lumină” (*Ioan 3, 20-21*) și „Cale” (*Ioan 14, 6*) și „Ușă” (*Ioan 10, 7, 9*) și pe Moise îl aducea martor (*Ioan 3, 14; 5, 45-46; 6, 32; 7, 19-23*). Pentru aceasta, muștrându-i pe ei Domnul, ca pe cei care grăiau din socoteală vicleană, le zice: „«V-am spus vouă» de multe ori «și nu credeți»”. Încă și în alt chip [fel]: „De ce vă fățarniciți că veți crede numai din grai [cuvânt]? Lucrurile cele pe care Eu le fac, nu ca un împotrivnic al lui Dumnezeu, ci «întru numele Tatălui Meu» [săvârșindu-le], nu le primiți, așadar, cum veți crede numai cuvântului?” Căci, cu adevărat, spre a supune [pleca] au mai multă putere făptuirile decât cuvintele, pe care lucru îl ziceau și aceia dintre ei care erau mai cu bună cunoștință: „Au doară poate om păcătos să facă semne [minuni] ca acestea?” (*Ioan 9, 16*). „Pentru aceasta” – zice Domnul – „«nu credeți» în Mine, «pentru nu sunteți din oile Mele». Căci Eu, ca un «Păstor bun» (*Ioan 10, 11, 14*), cele care se cuvenea să le fac, le-am făcut, iar

⁵⁶ E vorba de robia pe care evreii au pătimit-o fiind duși în Babilon. În Ierusalim, primul templu a fost construit de către Solomon (pe la anul 960 î. Hr.), iar, după ce acesta a fost dărâmat (586 î. Hr.), a fost reconstruit cel de al doilea (538-515 î. Hr.), după întoarcerea din robia babilonică. Dar și cel de-al doilea templu a fost dărâmat de către romani, o dată cu distrugerea Ierusalimului în anul 70 (d. Hr.). Cel de-al treilea templu va fi cel dintru care Antihrist va stăpâni peste întreaga lume. Vezi mai multe despre acestea, în nota pentru templu, de la *Ioan 2, 18-22*.

voi de nu urmați [acestora], nu Eu sunt Cel nevrednic de numirea de «Păstor», ci voi de numirea de «oi».

Nevoiește-te dar și tu, până este „iarnă” – viața aceasta zic, care pururea are turburări dinspre duhurile răutății – să prăznuiești „înnoirile” templului tău celui duhovnicesc, „pururea nou” (Isaia 40, 31) făcându-te [„înnoindu-te”⁵⁷] și „suișuri în inima ta punând” (Psalm 83, 6). Căci, atunci, cu adevărat, va veni la tine și Iisus, dimpreună cu tine făcând prăznuirea „înnoirilor” acestora în „přidvorul lui Solomon”, [adică] întru „acoperământul” Său păzindu-te pe tine și făcându-te a avea pace dinspre patimi⁵⁸. Căci El Însuși [îți] va fi „Solomon”, care se tâlcuiește „pașnic”. Deci, cel care „întru acoperământul” lui Hristos Celui pașnic „se sălășluiește” – după cum zice Proorocul⁵⁹ (Psalm 90, 1) – Îl are pe Însuși Domnul, Care dimpreună cu Dânsul prăznuiește „înnoirile” sufletului, în câtă vreme este „iarna” – adică, întru atâta cât stă [rămâne] viața aceasta; pentru că „primăvara” este veacul ce va să fie, întru care iarăși toate viază și „a doua naștere [înnoirea]”⁶⁰ primesc (Matei 19, 28), întru care nimeni nu poate să-și înnoiască sufletul, căci toate cele care sunt de acest fel, dimpreună cu veacul acesta se încheie⁶⁰.

10, 27-30: Oile Mele ascultă de glasul Meu⁶¹ și Eu le cunosc pe ele, și ele vin după Mine. (28) Și Eu le dau viață veșnică și nu vor pieri în veac, și din mâna Mea nimeni nu le va răpi. (29) Tatăl Meu, Care Mi le-a dat, este mai mare decât toți, și nimeni nu poate să le răpească din mâna Tatălui Meu. (30) Iar Eu și Tatăl Meu una suntem. (10, 27) Ioan 10, 4-14 (10, 28) Ioan 6, 39

(10, 29) Deuteronom 33, 3 (10, 30) Ieșire 23, 21 / Ioan 17, 11, 22 (10, 31) Ioan 5, 18; 7, 19; 8, 59; 11, 8

După ce le-a zis lor: „Nu sunteți dintre oile Mele” (Ioan 10, 26), acum îi îndeamnă pe ei să se facă „oi”, pentru aceasta și adaugă, zicând: „Oile Mele

⁵⁷ „Dar cei ce nădăjduiesc întru Domnul vor înnoi puterea lor, le vor crește aripi ca ale vulturului; vor alerza și nu-și vor slei puterea, vor merge și nu se vor obosi” (Isaia 40, 31).

⁵⁸ După acest „acoperământ” suspina și Proorocul David (Psalm 16, 8; 30, 20; 60, 4; 62, 8; 90, 1; 120, 5).

⁵⁹ „Cel ce locuiește în ajutorul Celui Preaînalt, întru acoperământul Dumnezeului cerului se va sălășlui” (Psalm 90, 1).

⁶⁰ Vezi tâlcuirea de la Matei 19, 28. La Luca 21, 28-33, Sfântul Teofilact ne învață așa: „Precum Venirea Domnului cea Dintâi, spre înnoire și a doua naștere a sufletelor noastre a fost, așa și Venirea cea de a Doua, spre a doua naștere a trupurilor noastre va fi. Pentru că, sufletele au murit mai înainte, neascultând, iar trupurile, după nouă sute de ani ai neascultării, pe moarte, cu lucrul au pățimit-o (Facere 5, 5). Prin urmare, prin Venirea cea Dintâi se și nasc a doua oară și se fac mai bune sufletele, iar prin cea de a Doua, trupurile”.

⁶¹ În ediția de la 1805, versetul 27 începe astfel: „Precum am zis vouă, oile Mele glasul Meu ascultă...”

glasul Meu ascultă și vin după Mine". Apoi, îndemnându-i pe ei, spune [Domnul] și cele ce le vor dobândi cei care merg [sunt următorii] după Dânsul: „Eu le dau viață veșnică și nu vor pieri în veac” și celelalte [ce urmează]. Și, cu adevărat, prin aceste graiuri îi deșteaptă pe ei și spre râvnă și dorință îi aduce, spre a merge și ei după Dânsul, fiindcă unele ca acestea dăruiește.

Zice: „Dar pentru ce «nu vor pieri»? Pentru că «nimeni» nu poate să le «răpească» pe ele «din mâna Mea», fiindcă «Tatăl Meu, Care Mi le-a dat» Mie pe acestea, «este mai mare decât toți» și «din mâna» Lui «nimeni nu poate să le răpească» pe ele și, pentru aceasta, nici «din mâna Mea», deoarece «mâna» Mea și a Tatălui – «una sunt». Căci «Eu și Tatăl una suntem» după stăpânire și după putere”. Pentru că, prin „mână”, stăpânirea și puterea o spune. „Deci, «Eu și Tatăl una suntem», după fire și după Ființă și după putere”. Care lucru, cu adevărat, și iudeii cunoscându-l – anume că prin graiurile acestea de o Ființă cu Dumnezeu Se face pe Sine Însuși – cu pietre au aruncat⁶² într-Însul, fiindcă Se face pe Sine Însuși Fiu al lui Dumnezeu.

Însă, va întreba cineva: „Cum a zis Domnul că «nimeni nu le va răpi pe ele din mâna Tatălui Meu», de vreme ce pe mulți [ii] vedem pierind?” Așadar, este cu puțință a zice că „a le răpi din mâna Tatălui” nu poate „nimeni”, dar a le înșela, mulți pot; căci, cu silă și cu tiranie „nimeni” nu poate să smulgă de la Dumnezeu, iar prin înșelăciune, în fiecare zi piedică punându-ni-se, cădem.

Și, cum zice: „Oile Mele vin după Mine și nu vor pieri”, pentru că vedem că Iuda a pierit? Însă, de vreme ce nu a mers după Dânsul și nici nu a rămas „oaie” până în sfârșit, [tocmai] pentru aceasta a pierit. Iar Hristos, pentru cei care au mers [urmat] după Dânsul și au rămas „oi”, zice că „nu vor pieri”. Căci dacă cineva va cădea din rânduiala „oilor” și dintru a merge după „Păstorul”, îndată „piere”. Însă, întâmplarea cea pentru Iuda vei unelti-o [folosi-o] și împotriva maniheilor, pentru că și acesta, sfânt fiind și „oaie” a lui Dumnezeu, a căzut – cu adevărat, întru voință schimbăcios fiind și de bună voie căzând. Așadar, nu sunt din fire răutățile sau bunătățile, ci prin voință și se fac [săvârșesc, plinesc] și se strică [nimicesc, prăpădesc].

10, 31-36: Iarși au luat pietre iudeii ca să arunce asupra Lui. (32) Iisus le-a răspuns: Multe lucruri bune v-am arătat vouă de la Tatăl Meu. Pentru

⁶² Sfântul Teofilact vedește dorința lor ucigașă și spune aici că iudeii L-ar fi și omorât pe Domnul deîndată, dacă El nu ar fi trecut prin mijlocul lor (*Ioan 10, 39*). Vezi și sfârșitul tălcuirii de la *Ioan 8, 56-59*.

care din ele⁶³ aruncați cu pietre asupra Mea? (33) I-au răspuns iudeii: Nu pentru lucru bun aruncăm cu pietre asupra Ta, ci pentru hulă și pentru că Tu, om fiind, Te faci pe Tine Dumnezeu. (34) Iisus le-a răspuns: Nu e scris⁶⁴ în Legea voastră că „Eu am zis: dumnezei sunteți?” (35) Dacă i-a numit dumnezei pe aceia către care a fost cuvântul lui Dumnezeu⁶⁵ – și Scriptura nu poate să fie desființată⁶⁶ – (36) despre Cel pe Care Tatăl L-a sfințit și L-a trimis în lume, voi ziceți: Tu hulești, căci am spus: Fiul lui Dumnezeu sunt?⁶⁷

(10, 34) Psalm 81, 6 (10, 36) Ioan 6, 27

Fiindcă a zis că: „Eu și Tatăl una suntem” (Ioan 10, 30) după stăpânire – cu adevărat – și după putere, și a arătat că una este „mâna” Tatălui și a Sa, iudeii au socotit „hulă” lucrul acesta și cu „pietre aruncă”, pentru că Se face pe Sine Însuși întocmai cu Dumnezeu.

Deci Domnul, rușinându-i pe ei și arătând că nu au nici o pricină cuvioasă pentru întărâtarea cea asupra Lui, ci în zadar se turbează [se îndârjesc], le aduce lor aminte de minunile cele pe care le-a făcut Dânsul și zice: „Multe lucruri bune am arătat vouă, pentru care din acelea aruncați cu pietre asupra Mea?” Iar ei zic: „Pentru hulă aruncăm cu pietre asupra Ta, căci te faci pe Tine Dumnezeu”. Deci, El nu tăgăduiește aceasta, nici nu zice: „Nu Mă fac pe Mine Însuși Dumnezeu, nu sunt întocmai cu Tatăl”, ci, mai vârtos, adeverește socoteala [socotința, cugetul] lor și arată – dintru cele care s-au scris în „Lege” – că este Dumnezeu. Iar „Lege” numește și Cartea lui David [Psaltirea], precum și – așa de rând [simplu] – toată Scriptura.

Iar ceea ce zice [Domnul] întru acest chip este: „Dacă aceia care au luat îndumnezeirea după dar sunt «dumnezei» și nu sunt prihăniți, cum să fiu Eu înfruntat de voi cu dreptate⁶⁸, Cel Care din fire sunt Dumnezeu, «pe Care Tatăl M-a sfințit», adică M-a rânduit a fi junghiat pentru «lume?»” Pentru că „sfinte” se numesc cele rânduite lui Dumnezeu. „Căci arătat este că, de vreme ce «M-a sfințit» și M-a rânduit Tatăl spre mântuirea lumii, nu sunt deopotrivă cu ceilalți «dumnezei» (Psalm 81, 6), ci Dumnezeu adevărat. Pentru că a mântui

⁶³ În ediția de la 1805, în loc de „din ele”, se găsește „din aceste lucruri”.

⁶⁴ În ediția de la 1805, în loc de „nu e scris”, se găsește „au nu este scris”.

⁶⁵ În ediția de la 1805, în loc de „către care a fost cuvântul lui Dumnezeu”, se găsește „către care Cuvântul lui Dumnezeu s-a făcut”.

⁶⁶ În ediția de la 1805, în loc de „și Scriptura nu poate să fie desființată”, se găsește „și nu poate să se strice Scriptura”.

⁶⁷ În ediția de la 1805, versetul 36 este: „pe Carele Tatăl M-a sfințit și M-a trimis în Lume, voi ziceți: Hulă grăiești, pentru că am zis că Fiu al lui Dumnezeu sunt?”

⁶⁸ Adică, înfruntarea este cu totul nedreaptă.

este, cu adevărat, lucrul al lui Dumnezeu, iar nu al omului care s-a îndumnezeit după dar [har]. Deci, dacă „acea către care s-a făcut [a fost] Cuvântul lui Dumnezeu”⁶⁹ – adică Eu, căci Eu sunt Cuvântul lui Dumnezeu și locuind [sălășluind] într-însii le-am dăruit lor punerea de fii (*Romani 8, 14-21*) – sunt «dumnezei», cu mult mai vărtos [cu covârșire] sunt Eu înafară de toată vina [prihănirea] numindu-Mă Dumnezeu pe Mine Însumi, Cel Care, și din fire sunt Dumnezeu, și altora le dăruiesc aceasta” (*2 Petru 1, 4*).

Rușineze-se de aici arienii și nestorienii⁷⁰, căci „Fiu lui Dumnezeu” și Dumnezeu după Ființă și din fire este Hristos, iar nu zidire [făptură]; și altora dăruiește îndumnezeire – „către care s-ar fi făcut [Cuvântul]”, Cuvânt fiind al lui Dumnezeu –, iar El nu după dar [har] Se îndumnezeiește. Căci, prin cele ce zice aici [Domnul], arătat [adeverit] se deosebește [osebește, desparte] pe Sine de cei care se îndumnezeiesc după dar [har] și arată că și acelora El le este pricinuitor [izvorător] de îndumnezeire, Cuvânt fiind al lui Dumnezeu și locuind [sălășluind] într-însii. Pentru că aceasta însemnează prin ceea ce zice: „către care Cuvântul lui Dumnezeu S-a făcut”, adică „întru care S-a sălășluit”.

„Așadar, cum hulesc Eu, «Fiul lui Dumnezeu» numindu-Mă pe Mine Însumi? Căci, cu toate că port trup și din sămânța lui David sunt (*Matei 1, 20; Luca 2, 4, 11; Ioan 7, 42; Apocalipsa 5, 5*), însă nu cunoașteți Taina [Întrupării] și cum că întru alt chip nu putea firea cea trupească a oamenilor să primească unirea cea cu Dumnezeu, de nu s-ar fi unit prin trup cu dânsa, ca printr-o perdea⁷¹”.

10, 37-38: Dacă nu fac lucrările⁷² Tatălui Meu, să nu credeți în Mine. (38) Iar dacă le fac, chiar dacă nu credeți în Mine, credeți în aceste lucrări, ca să știți și să cunoașteți că Tatăl este în Mine, și Eu în Tatăl⁷³. (*10, 38*) *Ioan 14, 10; 17, 21*

Zice: „Voiți să «cunoașteți» cum că Eu, deopotrivă cu Tatăl sunt? De la [după] Ființă nu puteți «cunoaște», căci cu neputință este să cunoașteți

⁶⁹ „Eu am zis: «Dumnezei sunteți și toți fiii ai Celui Preaînalt»” (*Psalm 81, 6*).

⁷⁰ Pentru arienii și nestorienii, vezi notele de la *Ioan 1, 1° și 1, 9 și 1, 14°*.

⁷¹ În vremea nopții, o perdea care se află pe o fereastră este la fel de întunecată precum bezna de afară. Însă, când va răsări soarele și ea se va uni cu lumina, atunci își va arăta frumusețea țesăturii și a podoabelor cu care a fost urzită. Așa este și firea omenească: până când a zăcut în bezna lepădării de Dumnezeu era urăciune și întuneric prin mândrie, dar când a răsărit „Soarele Dreptății” (*Malaahi 3, 20*) și S-a unit preatainic și mai presus de cuvânt cu ea, atunci prin smerenie (*Filipeni 2, 7-8*) s-a făcut strălucită și împodobită intru Cel Care El Înșuși este „Lumina lumii” (*Ioan 8, 12*).

⁷² În ediția de la 1805, în loc de „lucrările”, se găsește „lucrurile”.

⁷³ În ediția de la 1805, *versetul 38* este: „Iar de fac, deși nu-Mi credeți Mie, credeți lucrurilor, ca să înțelegeți și să credeți că Tatăl este întru Mine și Eu întru El”.

Ființa lui Dumnezeu, însă din «lucrările» cele care sunt deopotrivă și aceleași, luați dovedirea [adeverirea, mărturisirea] puterii celei [care este] deopotrivă și aceeași, că dintru acestea veți avea mărturia Dumnezeirii Mele și veți «cunoaște» și veți «crede» că nimic altceva nu sunt Eu – fără numai ceea ce este Tatăl⁷⁴ – pentru că aceeași Ființă a Lui o am Eu, rămânând Fiu, și cu Ipostasul [Persoana, Fața] deosebindu-Mă. Asemenea și Tatăl, rămânând Tată, și cu Ipostasul deosebindu-Se [de Mine], nimic altceva nu este – fără numai Fiu⁷⁵ – după Ființă și după fire. Căci măcar deși cu Ipostasul ne deosebim, însă nu se despart Ipostasurile, ci Unul întru Altul, fără de amestecare, sunt Tatăl și Fiul. Căci Tatăl este despărțit de Fiul și cu firea sunt una, dar nu precum [e] la voi⁷⁶, așa [este] și la Dumnezeieștile Ipostasuri, ci Unul întru Altul sunt fără de amestecare, pentru aceea și Noi «trei Oameni»⁷⁷ ne numim [suntem numiți] (*Facere* 18, 2), fiindcă suntem cu Ipostasurile despărțiți și nu chiar⁷⁸ una suntem. Însă Sfânta Treime Un Dumnezeu este și nu trei Dumnezei, pentru că fără de amestecare a Ipostasurilor întru sine încăpere⁷⁹ [cuprindere], încă și pentru una și aceeași voință și pentru una și aceeași voie⁸⁰.

10, 39-42: Căutau deci iarăși să-L prindă, și Iisus a scăpat din mâna lor⁸¹. (40) Și a plecat iarăși dincolo de Iordan, în locul unde Ioan boteza la început, și a rămas acolo⁸². (41) Și mulți au venit la El și ziceau: Ioan

⁷⁴ Adică, în Sfânta Treime, Fiul nu are însușirea, calitatea de Tată.

⁷⁵ Adică, în Sfânta Treime, Tatăl nu are însușirea, calitatea de Fiu.

⁷⁶ Adică și la noi, oamenii, tatăl este despărțit de fiul său și sunt una prin fire, deoarece oameni sunt amândoi.

⁷⁷ „Apoi Domnul S-a arătat iarăși lui Avraam la stejarul Mamvri, într-o zi pe la amiază, când ședea el în ușa cortului său. (2) Atunci ridicându-și ochii săi, a privit și iată trei Oameni stăteau înaintea lui; și cum l-a văzut, a alergat din pragul cortului său în întâmpinarea Lor și s-a închinat până la pământ” (*Facere* 18, 1-2).

⁷⁸ Adică, Persoanele Sfinte Treimi sunt una după Ființă, dar sunt osebite în Ipostasuri și, deci, nu sunt contopite.

⁷⁹ [1805] „Încăpere întru sine” se numește, precum am zice [că ar fi] trei sori care să se cuprindă și să se afele unul întru altul, și iarăși să se despartă unul de altul, măcar de se și află unul întru altul. [„Încăperea întru sine” sau „cuprinderea întru sine” este perihoreza sau interpătrunderea Persoanelor Sfinte Treimi. Vezi și nota următoare].

⁸⁰ Pentru o mai amănunțită înțelegere a celor tâlcuite aici de Sfântul Teofilact, vezi anexa editorială de la sfârșitul volumului de față: *Șapte întrebări despre Sfânta Treime și răspunsurile lor*.

⁸¹ În ediția de la 1805, în loc de „a scăpat din mâna lor”, se găsește „a ieșit din mâna lor”.

⁸² În ediția de la 1805, versetul 40 este: „Și a mers iarăși de cea parte de Iordan, în locul unde a fost Ioan întâi botezând, și a rămas acolo”.

n-a făcut nici o minune⁶³, dar toate câte Ioan a zis despre Acesta erau adevărate. (42) Și mulți au crezut în El acolo.

(10, 39) Marcu 3, 6 (10, 40) Matei 19, 1 / Ioan 1, 28 (10, 41) Ioan 5, 33

„Caută” ei „să-L prindă” pe Domnul, nesuferindu-L pe El pentru că făcea atâta de înaltă mărturia cea pentru Sine Însuși – căci nu răbdau [îngăduiau, sufereau] ei, bogoslovind [teologhisind⁶⁴] El cele înalte. Iar El Se duce de acolo, dând loc mâniei lor. Și Se duce fără de voia lor, arătând – ceea ce de multe ori am zis – că nici la Cruce nu ar fi putut fi prins, dacă nu S-ar fi dat de bunăvoie pe Sine Însuși. Dar, unde Se duce? „Dincolo de Iordan”, unde mai înainte [la început] „boteza Ioan”, nu așa de rând [simplu], ducându-Se acolo, ci aducând aminte norodului de cele care acolo s-au făcut [săvârșit] și de cele care au fost spuse de Ioan pentru Dânsul (Matei cap. 3; Marcu 1, 1-11; Luca 3, 1-18; Ioan 1, 6-36).

Iar cum că multora le-a fost de folos petrecerea [rămânerea] întru locul acela, a adăugit-o Evanghelistul, zicând: „Și mulți veneau la Dânsul”, și aducându-și aminte de locul acela, grăiau: „Ioan nici un semn nu a făcut”. Iar ceea ce zice este întru acest fel: „Dacă am crezut aceleia care «nici un semn nu a făcut», cu mult mai vârtos [vom crede] Acestuia, Care a făcut atâtea minuni”. Și, fiindcă Ioan a mărturisit pentru Hristos, însă „nici un semn nu a făcut” și, poate, pentru aceasta, nu ar fi fost socotit vrednic de credință, au adăugit, zicând: „Dar toate câte Ioan a zis despre Acesta, adevărate erau” – nu pe Acesta de la acela, ci pe acela [Ioan], din cele pe care le-a făcut Hristos, arătându-l ei vrednic de credință [crezare]. Pentru aceasta, zice [Evanghelistul]: „mulți au crezut acolo”.

Iar aceea, pe care o zice: „acolo”, arată că locul acela foarte i-a folosit pe dânșii⁶⁵. Fiindcă și pentru aceasta, Iisus, adeseori, scotea noroadele în locuri pustii, ca, izbăvindu-i pe dânșii de petrecerea [viețuirea, rămânerea] cea împreună cu oamenii cei răi, să dobândească oarecare folos mare; precum se vede că a făcut [Domnul] și la Legea cea Veche⁶⁶, adică scoțându-i din Egipt și în pustie punând la rânduială norodul și îndreptându-l prin darea [dăruirea] Legii.

Însă să socotești că și duhovnicește se săvârșește „plecarea” lui Hristos, căci Se duce din Ierusalim – adică de la norodul iudeilor – și Se mută „în loc” ce are izvoare – adică în Biserica cea din păgâni – care are izvoarele

⁶³ În ediția de la 1805, în loc de „nici o minune”, se găsește „nici un semn”.

⁶⁴ „Bogoslovie” este numită de Dumnezeu cuvântarea, teologia.

⁶⁵ Adică le-a pricinuit foarte mult folos sufletesc.

⁶⁶ Adică, atunci când a dat iudeilor Legea Vechiului Testament.

Botezului. „Și mulți vin” la Dânsul, mergând „de cea parte [dincolo] de Iordan” și prin Botez trecând. Pentru că trecerea „de cea parte [dincolo] de Iordan”, aceasta însemnează – trecerea cea prin Botez. Căci, întru alt chip [fel] nu vine cineva la Iisus și nici nu se face cu adevărat credincios, de nu va trece prin Botez, care se însemnează [închipuie, înfățișează] prin „Iordan”.

CAPITOLUL 11

*Învierea lui Lazăr. Arhieriei și fariseii uneltesc
împotriva lui Iisus¹*

11, 1-3: **Și era bolnav un oarecare Lazăr din Betania, satul Mariei și al Martei, sora ei². (2) Iar Maria era aceea care a uns cu mir pe Domnul și i-a șters picioarele cu părul capului ei, al cărei frate Lazăr era bolnav. (3) Deci au trimis surorile la El, zicând: Doamne, iată, cel pe care îl iubești este bolnav.**

(11, 1) Luca 10, 38-39 / Ioan 12, 1 (11, 2) Matei 26, 7, Marcu 14, 3 / Ioan 12, 3

Numai Ioan aduce aminte și de această istorie și, face pomenire [a ei], ca să ne învețe pe noi a nu ne cădea cu greu [a nu ne împovăra], când bărbații cei îmbunătățiți și iubitori de Dumnezeu vor cădea întru vreo boală. De vreme ce și Lazăr, fiind prieten al lui Hristos, s-a îmbolnăvit.

Și se cuvine să știm și aceasta, anume că această Maria „care a uns cu mir pe Domnul” nu este curva cea pomenită la Luca (7, 37-38), ori cea de la Matei (26, 7), ci o alta, [care] nu [era] curvă, ci cinstită și iubitoare de Dumnezeu și îmbunătățită. Căci se sârguia pentru primirea lui Hristos și slujea, precum însuși Ioan mai jos mărturisește (11, 20); dar și „partea cea bună” se mărturisește că „și-a ales”, precum zice Luca (10, 42). Și surorile [acestea] așa erau de minunate și cunoscute, încât și Lazăr s-a făcut cunoscut prin ele. Căci zice [Evanghelistul] că „era Lazăr din Betania, din satul Mariei și al Martei”.

Dar, pentru ce „au trimis” să-L cheme pe Iisus și nu merg ele [însele], precum sutașul și omul cel împărătesc? (Matei 8, 5-13; Luca 7, 1-10; Ioan 4, 46-54). Pentru că foarte nădăjduiau la Hristos și pentru că erau femei și nu se cuvenea ca așa, cu lesnire, să iasă din casă și pentru că erau ținute de plângere³ și se îndeletniceau [zăboveau] pe lângă fratele lor. Și cum că nu din nebagare de seamă au făcut aceasta, este arătat din cele de după acestea [care urmează], căci multă cinste și evlavie arată și rugămintele statornică.

Iar aceasta ce zic: „Iată, cel pe care îl iubești” o spun ele, vrând să tragă pe Domnul spre milostivire, prin a-l aduce Lui aminte de numele iubirii.

¹ În ediția de la 1805, titlul capitolului este: „Pentru învierea lui Lazăr. Pentru șfatul arhieriei și al fariseilor ca să-L omoare pe Iisus. Pentru cele ce a zis Caiafa proorocind de Hristos”.

² În ediția de la 1805, în loc de „satul Mariei și al Martei, sora ei”, se găsește „din satul Mariei și al Martei, surorii ei”.

³ Adică, de lacrimări, suspinări și de tânguire lăuntrică.

Încă arată și oarecare credință graiul acesta al femeilor. Căci, într-atâta cunoscuseră ele că este foarte multă putere la Domnul, încât se și minunează că s-a atins boala de bărbat, care era iubit de El. Căci graiul acesta: „Iată, cel pe care îl iubești este bolnav”, se pare că este, oarecum, minunător [cu chip de mirare].

11, 4-6: Iar Iisus, auzind, a zis: Această boală nu este spre moarte, ci pentru slava lui Dumnezeu, ca, prin ea, Fiul lui Dumnezeu să Se slăvească. (5) Și iubea Iisus pe Marta și pe sora ei și pe Lazăr. (6) Când a auzit, deci, că este bolnav, atunci a rămas două zile în locul în care era⁴.

Fiindcă avea să „zăbovească” acolo „două zile”, pentru aceasta zice că „boala nu este spre moarte”, măcar că spre moarte se făcuse. Însă, precum am zis, vrând, totodată, să-i facă pe vestitori să zăbovească și, cumva o mângâiere oarecare să le dea lor, ca, nu stăruind asupra-I să-L supere, pentru aceasta, zice că „[boala] nu este spre moarte”.

Încă și întru alt chip: dacă vei socoti [cumpăni] bine, nici „boala” nu era spre acel fel de moarte cu care mor cei mulți spre vreme îndelungată⁵, ci vremelnică și de patru zile. Căci, de vreme ce a înviat a patra zi, uitându-ne noi la sfârșitul lucrului, zicem că „nu spre moarte” a fost „boala” aceea. „Ci pentru slava lui Dumnezeu, ca să Se slăvească Fiul lui Dumnezeu”. Vezi că una este „slava” Tatălui și a Fiului? Căci, după ce a grăit: „pentru slava lui Dumnezeu”, a adăugit, „ca să Se slăvească Fiul lui Dumnezeu”, căci neschimbată este slava lui Dumnezeu – zic a Tatălui de a Fiului. Deci, și Fiul Dumnezeu este, precum și Tatăl – deplin și adevărat. Căci, a Celor Cărora le este slava una, și Ființa le este una. Așadar, și de aici rușineze-se arienii!

Iar cuvântul ce zice: „ca să Se slăvească”, să nu-l înțelegi arătător de pricină [cauză], ci însemnător de cele întâmplare și de lucru săvârșit, precum de multe ori am zis⁶. Căci, nu „ca să Se slăvească” Dumnezeu, pentru aceasta s-a bolnăvit Lazăr, ci s-a întâmplat boala de altundeva și o a uneltit [folosit, întrebuițat] Domnul pe dânsa spre „slava lui Dumnezeu”.

Și [Domnul] „a zăbovit două zile”, ca să se răcească [cel mort] și să fie îngropat, ca nimeni să nu poată zice că: „amețeală a fost, leșinare a fost, că uimire a fost și nu a murit”. Pentru aceasta și „zăbovește” atâta vreme, ca și stricăciune să se facă și să zică sora lui că „pute” (Ioan 11, 39).

⁴ În ediția de la 1805, în loc de „atunci a rămas”, se găsește „atunci S-a zăbovit”.

⁵ E vorba de moartea cea de obște, dintru care morții se ridică numai la Învierea de la sfârșitul acestei lumi văzute.

⁶ Vezi și sfârșitul Sfântului Teofilact de la Ioan 9, 3^b-5.

11, 7-10: Apoi, după aceea, a zis ucenicilor: **Să mergem iarăși în Iudeea.** (8) Ucenicii I-au zis: **Învățătorule⁷, acum căutau iudeii să Te ucidă cu pietre, și iarăși Te duci acolo?** (9) A răspuns Iisus: **Nu sunt oare douăsprezece ceasuri într-o zi? Dacă umblă cineva ziua, nu se împiedică pentru că el vede lumina acestei lumi; (10) iar dacă umblă cineva noaptea se împiedică, pentru că lumina nu este în el⁸.**

(11, 8) Ioan 8, 59; 10, 31 (11, 9) Neemia 9, 3 / Ioan 9, 4 (11, 10) Ioan 12, 35

Niciodată, în nici un alt loc, nu a spus de mai înainte unde va să meargă, ci numai aici se vede că spune de dinainte. Așadar, de vreme ce ucenicii foarte se temeau a merge în Iudeea, pentru aceasta le spune mai înainte, ca nu dintru mergerea cea de năprasună [grabnică] ei să se turbure, ducându-se fără de veste în locul de care se temeau. Deci, fiindcă se temeau și pentru Dânsul – căci încă nu aveau cunoștința cea de săvârșit [desăvârșită] pentru El –, însă mai mult [fiindu-le frică] pentru ei, zic: „**Acum Te căutau iudeii să Te ucidă cu pietre, și iarăși Te duci acolo?**” Iar El îi îmbărbătează pe ei și zice: „Precum acela care **«vede lumina nu se împiedică»**, iar cel ce **«umblă noaptea»** acela **«se împiedică»**, așa și cel care face bine și **«umblă»** în lucruri [lucrări] luminate, nici un rău nu va pătimi, iar cel care face cele rele, va pătimi rău. Așadar, voi, nu se cuvine să vă temeți, căci noi nimic vrednic de moarte n-am făcut”.

Sau și întru alt chip [înțeles]: „Dacă acela care vede **«lumina»** aceasta **«nu se împiedică»**, cu mult mai vârtos **«nu se va împiedica»** cel care este cu Mine, dacă nu se va depărta de Mine. Deci, și voi, fiind împreună cu Mine, Cel Care sunt **«Lumina»** (Ioan 8, 12), în zadar vă temeți”.

Iar alții „**ziuă**” înțeleg pe vremea cea mai dinainte de Patimă, iar „**noapte**” pe cea a Patimii. Deci, zice Domnul: „Voi, până este **«ziuă»**, adică atâta cât încă nu a sosit vremea Patimii, nu vă veți împiedica⁹, căci nu veți fi goniți [prigoniți, alungați] de iudei, nici altceva potrivnic nu vă va întâmpina pe voi. Iar când va veni **«noaptea»** – Patima Mea, zic – atunci, cu adevărat, vă veți încuia întru o cășcioară **«de frica iudeilor»** (Ioan 20, 19). Și, de atunci, de când Eu, Cel Care sunt **«Lumina»**, nu voi mai petrece [rămâne] împreună cu voi trușete, [de atunci] necazuri și dureri și multe împiedicări și împotriviri veți avea – și **«noaptea»** necazurilor avea-o-veți”.

⁷ În ediția de la 1805, în loc de „**Învățătorule**”, se găsește „**Rabi**”.

⁸ În ediția de la 1805, *versetele 9-10* sunt: „**Răspuns-a Iisus: Au nu douăsprezece ceasuri sunt în zi? De va umbla cineva ziua, nu se va împiedica, că vede lumina lumii acesteia (10) Iar de va umbla cineva noaptea, se va împiedica, că lumina nu este întru el**”.

⁹ Adică „nu veți suferi împiedicări, poticniri, zădărniciiri”.

11, 11-16: A zis acestea, și după aceea le-a spus¹⁰: Lazăr, prietenul nostru, a adormit; Mă duc să-l trezesc¹¹. (12) Deci I-au zis ucenicii: Doamne, dacă a adormit, se va face bine¹². (13) Iar Iisus vorbise despre moartea lui, iar ei credeau că vorbește despre somn ca odihnă¹³. (14) Deci atunci Iisus le-a spus lor pe față¹⁴: Lazăr a murit. (15) Și Mă bucur pentru voi, ca să credeți că n-am fost acolo. Dar să mergem la el. (16) Deci a zis Toma, care se numește Geamănul, celorlalți ucenici¹⁵: Să mergem și noi și să murim¹⁶ cu El.

(11, 11) Deuteronom 31, 16 / Marcu 5, 39

Fiindcă aceia se temeau să meargă în Iudeea, Domnul le zice lor: „Măcar de Mă și căutau pe Mine iudeii să Măucidă cu pietre (Ioan 10, 31-33; 11, 8), însă aceasta era pentru că le vorbeam lor și îi mustram. Iar acum nu «Mă duc» ca să le vorbesc lor, ci ca să-l cercetez pe «prietenul [nostru]». Pentru aceasta, nu se cuvine să vă temeți. Căci nu «merg» pentru aceleași pricini pentru care [am fost] și mai înainte, ca să Mă tem și de primejdia [primejduirea] cea de la iudei, ci pentru deșteptarea «prietenului»”.

Iar ei, vrând să zăticnească [împiedice] mergerea acolo, zic: „Îndeajuns este, «de a adormit, se va mântui»; așadar, nu se cuvine să mergem noi, pentru că nu este lucru de nevoie”. Măcar că El și pentru aceea a adăugit aceasta – „prietenul nostru” –, ca să arate cum că, de nevoie este mergerea acolo, însă ei zic că: „Nu este de nevoie aceasta, fiindcă, de acum, acela „s-a mântuit [se va face bine]” prin adormire. Iar mai vârtos [cu prisosință] nu numai că nu este de nevoie mergerea Ta, ci și spre vătămare «prietenului». Căci, dacă – precum nouă ni se pare – «somnul» îi este lui spre mântuire [izbăvire, însănătoșire], iar Tu vei merge ca să-l deștepți [trezești], vei zăticni [împiedica] mântuirea [însănătoșirea] lui. Pentru aceasta, nu se cuvine să mergi ca să-l deștepți, căci spre vătămare îi este lui aceasta”.

Așadar, după ce i-a văzut pe dânșii că încă pregetau, atunci arătat zice că: „[Lazăr] a murit”. Însă, pentru care pricină nu le-a spus lor și mai înainte așa „arătat [pe față]”, ci ascuns [tăinuit] „somn” numind „moartea”? Pentru multe.

¹⁰ În ediția de la 1805, în loc de „le-a spus”, se găsește „a grăit lor”.

¹¹ În ediția de la 1805, în loc de „Mă duc să-l trezesc”, se găsește „ci merg ca să-l deștept pe el”.

¹² În ediția de la 1805, în loc de „se va face bine”, se găsește „se va mântui”.

¹³ În ediția de la 1805, versetul 13 este: „Aceasta zicea Iisus pentru moartea lui, iar lor le părea că pentru adormirea somnului zice”.

¹⁴ În ediția de la 1805, în loc de „arătat”, se găsește „pe față”.

¹⁵ În ediția de la 1805, în loc de „celorlalți ucenici”, se găsește „cătrecelalți împreună ucenici”.

¹⁶ În ediția de la 1805, în loc de „să murim”, se găsește „ca să murim”.

Mai întâi pentru netrufie [smerenie], căci nu voia a Se arăta trufaș, ci învierea ascuns [tănuit] a numit-o „deșteptare”. Căci, cum ar fi zis cuvântul acesta, dacă nu „somm” ar fi numit „moartea”? Iar cum că aceasta este adevărată – anume că dintru smerenie a zis ascuns [tănuit] –, arătat [adeverit] este din cele de după acestea [care urmează]. Pentru că, după ce a zis: „[Lazăr] a murit”, nu a adăugat: „Merg ca să-l înviez pe el”. Vezi cum nu voia a Se fâli pentru cele ce prin lucruri avea să le adeverească?

Dar încă [face aceasta] și învățându-ne pe noi, ca nu așa, cu lesnire, să ne făgăduim¹⁷. Căci, măcar deși cu sutașul a făcut aceasta, căci a grăit: „Eu venind îl voi tămădui pe dânsul” (Matei 8, 7), însă acolo a zis aceasta ca să arate credința aceluia [a sutașului]. Și aceasta este o pricină, pentru care „moartea” o a numit „somm”. Iar o alta, ca să ne arate nouă că și [chiar] toată „moartea” este „somm” și odihnă.

Și a treia: deși pentru alții „moarte” era săvârșirea lui Lazăr, însă pentru Iisus – Cel Care peste puțin [timp] avea să-l învieze pe el – „somm” se socotea. Și, precum nouă ne este lesne a-l deștepta pe cel ce doarme, așa și Lui – însă mai vârtos [cu prisosință] – de mui de ori îi este mai lesne să-l învieze pe cel mort.

Zice [Domnul]: „**Și Mă bucur pentru voi**», ca acum mai mult «să credeți» Mie [în Mine] ca lui Dumnezeu, „că n-am fost acolo” ci, departe fiind, mai înainte vă spun vouă de moartea cea din Betania, nu auzind despre ea ci, ca un Dumnezeu, mai înainte văzând ceea ce departe s-a întâmplat.

Iar unii așa au înțeles-o aceasta: „**Mă bucur pentru voi**» că aceasta, [anume] că Eu «n-am fost acolo», vă va fi de folos vouă spre mai multă credință. Căci de așa fi fost de față, L-aș fi tămăduit pe cel bolnav, iar aceasta, mică minune ar fi fost, spre arătarea puterii [Mele¹⁸]. Inșă, fiindcă Eu n-am fost de față și moartea a venit și voiesc a merge să-l înviez pe el, mai mult vă veți întări întru credința Mea¹⁹, când Mă veți vedea pe Mine că și aceasta o pot – pe care mai înainte încă nu vi-o arătasem vouă –, [anume] ca, unui mort care de acum era stricat²⁰ și împușit, să-i «închei vinele» lui²¹ și să-l înviez” (Iezechiil 37, 6, 8).

¹⁷ Adică, să nu facem făgăduințe cu ușurință, poate dintru ușurătatea minții.

¹⁸ Adică minunea tămăduirii ar fi fost cu mult mai mică decât învierea lui Lazăr, cu atât mai mult cu cât Domnul a iconomisit-o, a rânduit-o pe aceasta, deoarece se plinise vremea Pătimirii Sale.

¹⁹ Adică, a crede întru Domnul Hristos.

²⁰ Adică, era supus stricăciunii, începuse să se descompună și pușea.

²¹ Spre a arăta Dumnezeirea Mântuitorului, Sfântul Teofilact face referire aici la pronunțarea lui Iezechiil: „Fost-a mâna Domnului peste mine și m-a dus Domnul cu Duhul și m-a așezat în mijlocul unui câmp plin de oase omenești. (2) și m-a purtat împrejurul lor, dar iată oasele acestea erau foarte multe pe fața pământului și uscate

Acestea zicând Domnul, și arătând că mergerea lor acolo este de nevoie, Toma, cel mai fricos decât ceilalți, zice: „Să mergem să murim cu El”, căci nu al îndrăznelii, ci al temerii și al împușinării de suflet este graiul acesta. Căci, ca să-i zăticnească și pe „ceilalți împreună ucenici”, le pomeneste lor de moarte. Și într-adins pune în mijloc aceasta: „să murim”, ca și cum ar fi zis unele ca acestea: „Să mergem și noi» cei nebuni și fără de socoteală, și care nu purtăm grijă pentru a noastră mântuire [izbăvire] și viață²², «să murim cu El». Fie [așa], că El întru nimic nu-și socotește viața Sa, însă și noi așa de fără de socoteală [nesocotiți] să fim?” Acestea sunt graiurile fricosului! Dar, vezi-l pe el mai pe urmă²³ cum pentru adevăr ca un Apostol a fost omorât²⁴, așa [întru atâta] l-a întărit pe el dumnezeiescul dar [har], încât cuvântul lui Pavel și pentru el [Toma] să se poată zice: „îndestularea noastră de la Dumnezeu este” și: „nu eu, ci darul [harul]”²⁵ (2 Corinteni 3, 5; 1 Corinteni 15, 10).

de tot. (3) Și mi-a zis Domnul: «Fiul omului, vor învia, oasele acestea?» Iar eu am zis: «Dumnezeule, numai Tu știi aceasta». (4) Domnul însă mi-a zis: «Proorocește asupra oaselor acestora și le spune: Oase uscate, ascultați cuvântul Domnului! (5) Așa grăiește Domnul Dumnezeu oaselor acestora: Iată Eu voi face să intre în voi duh și veți învia. (6) Voi pune pe voi vine și carne va crește pe voi; vă voi acoperi cu piele, voi face să intre în voi duh și veți învia și veți ști că Eu sunt Domnul». (7) Proorocit-am deci cum mi se poruncise. Și când am proorocit, iată s-a făcut un vuiet și o mișcare și oasele au început să se apropie, fiecare os la încheietura sa. (8) Și am privit și eu și iată erau pe ele vine și crescuse carne și pielea le acoperea pe deasupra, iar duh nu era în ele. (9) Atunci mi-a zis Domnul: «Fiul omului, proorocește duhului, proorocește și spune duhului: Așa grăiește Domnul Dumnezeu: Duhule, vino din cele patru vânturi și suflă peste morții acestia și vor învia!» (Iezechiil 37, 1-9).

²² Toma zice aceasta, cu toate că, Domnul Hristos, Învățătorul lor, le spusese: „Cine va voi să-și scape sufletul îl va pierde, iar cine va pierde sufletul Său pentru Mine și pentru Evanghelie, acela îl va scăpa” (Matei 16, 25; Marcu 8, 35; Luca 9, 24). Însă tot Mântuitorul a fost Cel Care a tămiaduit în Ghetsimani toată frica și înfricoșarea omească – vezi și tâlcuirea Sfântului Teofilact de la Luca 22, 39-46.

²³ După ce s-a pogorât Duhul Sfânt asupra Apostolilor.

²⁴ Sfântul Apostol Toma a propovăduit în India și a murit mucenicește, fiind străpuns cu cinci sulite deodată. Și poate că moartea lui s-a săvârșit astfel pentru că Domnul a voit să-L proslăvească biruitor peste frica ce omul o primește și o lucrează prin cele cinci simțiri ale sale. Sfântul Toma este prăznuit în Biserica noastră atât în 6 octombrie, cât și în 20 iunie când e pomenit dimpreună cu Sfântul Lazăr, prietenul Mântuitorului și fratele Martei și al Mariei.

²⁵ „Nu că de la noi înșine suntem destoinici să cugetăm ceva ca de la noi înșine, ci destoinicia noastră este de la Dumnezeu, (6) Cel Ce ne-a învrednicit să fim slujitori ai Noului Testament, noi ai literei, ci ai duhului; pentru că litera ucide, iar duhul face viu” (2 Corinteni 3, 5-6). „Dar prin harul lui Dumnezeu sunt ceea ce sunt; și harul Lui care este în mine n-a fost în zadar, ci m-am ostenit mai mult decât ei toți. Dar nu eu, ci harul lui Dumnezeu care este cu mine” (1 Corinteni 15, 10).

Iar Origen spune și o oarecare tâlcuire de vis [nălucitoare, năzăritoare] pentru Toma. Căci zice că auzind Toma proorociile cele pentru Hristos și știind cum cu sufletul va să Se pogoare [Mântuitorul] în iad, să slobozească sufletele, după ce a auzit că [a zis Domnul:] „Merg să-l deștept [trezească] pe Lazăr”, a socotit că, nu într-un alt chip va putea „să-l deștepte [trezească]” pe el – adică să slobozească sufletul lui – dacă nu și El Însuși, lepădându-și trupul, Se va pogori în iad. Pentru aceea, ca un adevărat ucenic al lui Hristos, nici într-o această nevoind să rămână [în urmă, mai prejos] de Dascălul [Învățătorul], îi sfătuiește și pe „ceilalți împreună ucenici” și îi îndeamnă ca și el, și ei să-și lepede trupurile, ca să se pogoare împreună cu Iisus, Care avea să-și „pună sufletul” Său (Ioan 10, 15) – precum socotea el [Toma] – ca să scoată sufletul „prietenului” din iad. Aceasta tâlcuire de râs [caraghioasă] o am pus [aici] spre rușinarea celor care [le] laudă pe cele ale lui Origen²⁶. Căci, au doară, nu este bărfire arătată [adeverită] și vis [nălucire, năzărire] cu adevărat, această tâlcuire a înțeleptului?

Însă, tu, socotește cum Domnul, măcar că Lazăr murise, a zis: „Să mergem la el”, ca și cum ar fi fost viu, pentru că Lazăr viu era la Hristos, ca la un Dumnezeu²⁷.

²⁶ Spre a înțelege felul cunoștinței lui Origen, putem citi o întâmplare folositoare în anexele editoriale din acest volum (vezi: *Cuvântul Sfântului Simeon cel Nebun pentru Hristos, despre Origen*). Sfântul Ioan Scărarul ne îndeamnă astfel: „Să luăm aminte toți, dar mai mult cei ce am căzut. Să nu bolim în inimă de boala lui Origen cel necredincios. Această învățătură pângărită se face lesne primită de iubitorii de plăcere, dând ca motiv (pretext) iubirea de oameni a lui Dumnezeu. În cugetarea mea, mai bine zis în pocăința mea, se va aprinde focul rugăciunii, care mistuie materia păcatului (*Psalm 38, 4*)”. Părintele Dumitru Stăniloae, care a tălmăcit cuvântul de mai sus al Sfântului Ioan Scărarul, făcea aceste însemnări pe marginea traducerii: „Acela [Origen] admitea pedepsirea păcătoșilor pentru o vreme oarecare, pentru a se curăți de întinăciunea păcatului în focul chinurilor. După aceea îi restabilea în Împărăția Cerurilor și pe aceștia împreună cu dreptii [apocatastaza], pretextând în chip rău iubirea de oameni a lui Dumnezeu. Sunt mulți astăzi, chiar dintre teologi, care ar dori o reabilitare a lui Origen. Nu-și dau seama că origenismul duce la devalorizarea mișcării sau a efortului personal, a importanței timpului pentru mântuire și deci a persoanei. Origenismul e o teozofie sau atropozofie, sau panteism. Nu cunoaște valoarea eternă a fiecărei persoane și puțința ei de veșnică odihnă în infinitatea dragostei personale a lui Dumnezeu. Deși Scărarul, laudând asprimea faptelor de mortificare a trupului, pare să manifeste o disprețuire a vieții în trup, nu gădește ca Origen, care consideră viața în trup și mișcarea în ea o cădere din pliroma preexistentă a spiritelor, ci el dă o mare valoare acesteia, pentru că prin faptele vieții în trup, chiar dacă acesta nu are valoare în el însuși, se câștigă mântuirea” (*Filocalia românească, Cuvântul V, cap 29, ed. Humanitas, București, 2002, pp. 154-155*).

²⁷ Adică, Lazăr era viu înaintea lui Hristos, ca înaintea Celui Care, cu adevărat, este Dumnezeu și Om și „pentru aceasta și poate să mântuiască desăvârșit pe cei ce se apropie prin El de Dumnezeu, căci pururea e viu ca să mijlocească pentru ei” (*Evrei 7, 25*).

11, 17-20: Deci, venind, Iisus l-a găsit pus de patru zile în mormânt²⁸. (18) Iar Betania era aproape de Ierusalim, ca la cincisprezece stadii. (19) Și mulți dintre iudei veniseră la Marta și Maria ca să le mângâie pentru fratele lor. (20) Deci Marta, când a auzit că vine Iisus, a ieșit în întâmpinarea²⁹ Lui, iar Maria ședea în casă.

Într-adevăr Domnul a așteptat ca să fie Lazăr [mort] „de patru zile” și apoi a venit, ca de pretutindeni [dintru toate părțile] minunea neclevetită să o facă.

Dar pentru care pricină adaugă Evanghelistul, că „Betania era aproape de Ierusalim, ca la cincisprezece stadii”? Ca să arate, că, prin urmare, mulți dintre ierusalimiteni erau acolo, că nu era departe Betania. Și ei „[veniseră ca] să le mângâie” pe femei, nu ca pe cele care erau iubite de Hristos – căci se sfătuiseră că „de Il va mărturisi cineva pe El că este Hristos, să fie lepădat din sobor³⁰ [sinagogă]” (Ioan 9, 22) –, ci pentru nevoia [povara] necazului, ori ca pe cele mai blagorodnice [de neam bun] cinstindu-le, ori cei care nu erau vicleni, aceia au venit, pentru aceasta și mulți dintr-înșii au crezut.

Iar Marta singură iese înaintea Lui spre „întâmpinare” și nu o ia împreună cu dânsa pe sora sa, fiindcă deosebi voia să vorbească cu El și să-1 vestească ceea ce s-a făcut. Deci, după ce i-a dat ei [Domnul] nădejdi, atunci se duce și o cheamă pe sora sa. Și nu i-a spus mai înainte surorii sale Maria, vrând să tăinuiască [lucrul] de cei care erau acolo. Căci, de ar fi auzit Maria că vine Iisus, s-ar fi sculat spre „întâmpinare” și ar fi mers împreună cu dânsa și iudeii cei ce erau de față, iar Marta nu voia să știe aștia că Iisus a venit

11, 21-28: Și a zis Marta către Iisus: Doamne, dacă ai fi fost aici, fratele meu n-ar fi murit³¹. (22) Dar și acum știu că oricâte vei cere de la Dumnezeu,

²⁸ În ediția de la 1805, în loc de „l-a găsit pus de patru zile în mormânt”, se găsește „l-a aflat pe el patru zile având acum în mormânt”.

²⁹ În ediția de la 1805, în loc de „în întâmpinarea”, se găsește „întru întâmpinarea”.

³⁰ Pentru „sobor” vezi tâlcuirea și nota de la Matei 18, 15-17.

³¹ Aici Cuviosul Nichita Stithatul ne învață așa: „Când Cuvântul lui Dumnezeu vine la sufletul căzut, ca în cetatea Betaniei, ca să învie mintea lui omorâtă de păcat și îngropată sub stricăciunea patimilor, atunci înțelepciunea și dreptatea, scufundate în întristare de moartea minții, vin plângând înaintea Lui și zic: «Dacă erai aici cu noi, păzind și supraveghind, fratele nostru n-ar fi murit» (Ioan 11, 21), adică n-ar fi murit fratele nostru – mintea – din pricina păcatelor. Apoi dreptatea se grăbește să hrănească Cuvântul cu multă grijă și lucrarea poruncilor și întinde masa felurită și bogată a grelei pătimiri. Iar înțelepciunea, nesocotind toate celelalte griji și greaua pătimire ostentivă, și-a ales lucrarea minții și voința să șadă să asculte mișcările cuvântului cunoscute cu mintea și înțelesurile lui descoperite prin contemplație. De aceea, pe cea dintâi Cuvântul o primește să se nevoiască pentru a-L hrăni la masa iubirii de înțelepciune lucrătoare și felurită, dar o mostră întotdeauna că se îngrijește de multe chipuri ale grelei pătimiri și se îndeletnicește cu ceea ce la puține folosește; și îi spune că un lucru e de trebuință să fie

Dumnezeu Îți va da. (23) Iisus i-a zis: Fratele tău va învia³². (24) Marta I-a zis: Știu că va învia la Înviere, în ziua cea de apoi. (25) Și Iisus i-a zis: Eu sunt Învierea și Viața; cel ce crede în Mine, chiar dacă va muri, va trăi. (26) Și oricine crede și trăiește în Mine nu va muri în veac. Crezi tu aceasta?³³ (27) Zis-a Lui: Da, Doamne. Eu am crezut că Tu ești Hristosul, Fiul lui Dumnezeu, Care a venit³⁴ în lume. (28) Și zicând aceasta, s-a dus și a chemat pe Maria, sora ei, zicându-i în taină: Învățătorul este aici³⁵ și te cheamă.

(11, 21) Ioan 11, 32 (11, 22-25) Iov 19, 25-26 / Isaia 26, 19 / Iezechiel 37, 4-5 / Daniil 12, 2 / Luca 14, 14 / Faptele Apostolilor 23, 6, 24, 15 / 1 Corinteni 15, 13, 51-55 / Filipeni 3, 21 / Apocalipsa 20, 12 (11, 26) Ioan 6, 54 (11, 27) Matei 16, 16 / Marcu 8, 29 / Luca 9, 20 / Ioan 6, 69

Avea Marta credință către Hristos, însă nu câtă trebuia, pentru aceasta și zice: „Doamne, de ai fi fost aici, n-ar fi murit fratele meu”. Iar aceasta, cu adevărat, a zis-o fiindcă nu credea că și nefiind El de față, putea, de ar fi vrut, să oprească [împiedice] moartea fratelui ei. Și încă – prin cele de pe urmă – mai mare neputință a necredinței arată [Marta], căci zice: „Oricâte vei cere de la Dumnezeu, [Dumnezeu] Îți va da Ție”. Vezi că Îl socotea pe El ca pe un om cu fapte bune și primit [bineplăcut] la Dumnezeu. Căci nu a zis: „Oricâte vei vrea, vei face”, ci: „Oricâte vei cere Îți va da Ție”. Iar El, surpând [năruind] aceasta socoteală a ei, zice: „Învia-va fratele tău”. Căci nu i-a zis ei: „Așa [Da], voi cere de la Dumnezeu și Îmi va da Mie”, nici nu S-a unit³⁶ cu cuvântul ei, ci a uneltit [folosit, întrebuițat] grai de mijloc. Însă, prin cele de pe urmă, mai arătată face a Sa stăpânire și putere, zicând: „Eu sunt Învierea și Viața”. Deci, fiindcă femeia încă nu credea, și aceasta pe care a zis-o Domnul: „Învia-va fratele tău” nu o cunoștea, ci la Învierea

căutat pentru slujirea Cuvântului: să supună ceea ce e rău, gândului bun și să prefacă cugetul pământesc al trupului în cuget duhovnicesc, prin sudorile virtuții. Pe cealaltă o laudă și și-o apropie în chip firesc, ca pe una ce și-a ales partea cea bună a cunoștinței Duhului, prin care, zburând deasupra lucrurilor omenești pătrunde la adâncurile lui Dumnezeu (1 Corinteni 2, 10) și scoate de acolo mărgăritarul Cuvântului și privește vistierile ascunse ale Duhului, fapt din care i se naște o bucurie negrăită, care nu se va lua de la dansa. Minte omorâtă de patimi și înviată de venirea Cuvântului lui Dumnezeu, care ridică piatra învrtoșării, e dezlegată de legăturile păcatului de către slujitorii Cuvântului, adică de frica muncilor și de ostenețile virtuții. Și bucurându-se de lumina vieții viitoare, e eliberată spre nepătimire” (Filocalia românească, Cele 300 de capete, capetele 98 și 99, vol. 6, ed. IBMBOR, București, 1977, pp. 300-302).

³² În ediția de la 1805, în loc de „Fratele tău va învia”, se găsește „Învia-va fratele tău”.

³³ În ediția de la 1805, versetele 25-26 sunt: „Zis-a Iisus ei: Eu sunt Învierea și Viața, cel ce crede întru Mine de va și muri, viu va fi, (26) și tot cela ce este viu și crede întru Mine nu va muri în veaci. Crezi aceasta?”

³⁴ În ediția de la 1805, în loc de „a venit”, se găsește „ai venit”.

³⁵ În ediția de la 1805, în loc de „este aici”, se găsește „a venit”.

³⁶ Adică, nu S-a învoit, nu S-a făcut părtaş.

cea de Apoi înțelegea ea că va învia el [Lazăr] – căci știa și din dumnezeieștile Scripturi că va fi Învierea cea de Apoi, însă mai vărtos [cu prisosință] din vorbele cele dese ale lui Hristos pentru Înviere –, deci fiindcă încă femeia era femeie³⁷, o deșteaptă Domnul pe dânsa și credința ei ca pe o moartă o scoală [înviază], zicând mai arătat [adeverit]: „Tu zici că «oricâte voi cere de la Dumnezeu, Îmi va da Mie», însă Eu așa, arătat [vădit], îți zic ție că «Eu sunt Învierea și Viața». Și, pentru aceasta, nu într-un loc se cuprinde [hotărniceste, țărzurește] puterea Mea, ci și de nu voi fi Eu de față și de voi fi, pot a vindeca, căci Eu sunt Dătătorul bunătăților, și nu ca și cum altul Mi-ar da, ci Eu Însumi fiind «Învierea și Viața», pot și să înviez și să fac viu. Și «cel ce crede întru Mine, de va și muri» cu moartea aceasta firească, «viu va fi». «Și tot cel ce este viu, și crede întru Mine, nu va muri» cu moartea cea sufletească. Pentru aceasta, nu te turbura, căci, măcar de a și murit fratele tău, «viu va fi». Și ce zic, fratele tău? Nici voi, de veși «crede întru Mine, nu veși muri», ci de moartea cea mai grea – a sufletului – mai presus veși fi. Iar, Cel Care izbăvește de cea mai grea [moarte], cu mult mai vărtos [cu covârșire] de cea mai ușoară Îl va izbăvi pe fratele tău cel mort”³⁸.

Și o întrebă [Domnul] pe femeie dacă crede, iar ea, cu toate că atâtea a auzit, nu a înțeles însă ce i-a grăit ei Domnul – socotesc că [s-a făcut aceasta] bolind [Marta] de patimă și de nepricepere. Căci una întrebând El, alta Îi răspunde ea. Pentru că El a întreat-o dacă „crede” că El este „Învierea și Viața” și cum că „cel ce crede întru Dânsul nu va muri în veac” – [aici] poți să înțelegi ori moartea cea sufletească, ori cea a trupului, căci, cu adevărat, pentru nădejdea Învierii, credincioșii nici nu se spune că mor – iar aceea ce Îi răspunde? „Eu am crezut că Tu ești Hristosul, Fiul lui Dumnezeu, Care ai venit în lume”. Bine, adică, a mărturisit, și adevărat, dar nu potrivit cu întrebarea a dat răspunsul. Însă, deodată, dobândește aceasta – adică ușurare a întristării celei multe și conținere a plânsului celui mult.

Și în taină o cheamă pe sora sa, foarte cu înțelepciune făcând aceasta, pentru iudeii cei care se întâmplau a fi acolo. Căci, de ar fi cunoscut aceia că ea merge să-L întâmpine pe Hristos, ei [iudeii] s-ar fi dus și așa ar fi

³⁷ Adică, încă nu dobândise bărbăția credinței întru Hristos.

³⁸ Aici, Cuviosul Ioan Carpațiul ne dă acest cuvânt de mângâiere: „Luna crescând și iarăși scăzând, arată starea omului, care aci face cele bune, și aci păcătuiește, apoi se întoarce prin pocăință la viața virtuoasă. Deci nu s-a pierdut mintea celui ce a greșit, cum socotesc unii de la voi, precum nu se micșorează trupul lunii, ci lumina ei. Omul își recâștigă, așadar, iarăși strălucirea sa prin pocăință, precum luna, după ce s-a mistuit, se îmbracă iarăși de la sine cu lumina. Căci «cel ce crede în Hristos, de va și muri, viu va fi»; «și va cunoaște că Eu Domnul am grăit și voi face» (Ioan 11, 25; Iezechiil 28, 10)” (Filocalia românească, Capete de mângâiere, cap 4, vol. 4, ed. Humanitas, București, 2000, p. 126).

rămas minunea nemărturisită. Iar acum, socotind ei că Maria merge la mormânt ca să plângă, și pentru aceasta, mergând ei împreună cu dânsa, ei înșiși, de nevoie [prin urmare] s-au făcut văzători și martori ai minunii.

Dar, cum zice Maria către Maria: „**Învățătorul te cheamă**”, fiindcă Evanghelistul nu a însemnat [scris] că Domnul a chemat-o pe dânsa? Deci, ori în taină I-a poruncit Domnul Martei să o cheme pe sora sa, ori venirea lui Hristos, în loc de chemare socotindu-o ea că este, zice: „**Te cheamă Învățătorul**”. Căci, cum – venind Hristos – nu ar fi fost cu cuviință să vie și ea la Dânsul? Deci, venirea Domnului – care de nevoie cerea ca să-L întâmpine pe Dânsul – o numește Evanghelistul chemare. Căci zice: „**Învățătorul a venit și te cheamă**». Și fiindcă a venit, însăși venirea aceasta, în loc de chemare o face către tine, că, venind Acela, lucru de netrecut [neînălțurat] este să ieși și tu întru întâmpinarea Lui”.

11, 29-32: Când a auzit aceea, s-a sculat degrabă și a venit la El. (30) Și Iisus nu venise încă în sat, ci era în locul unde Îl întâmpinase Marta. (31) Iar iudeii care erau cu ea în casă și o mângâiau, văzând că Maria s-a sculat degrabă și a ieșit afară, au mers după ea, socotind³⁹ că a plecat la mormânt, ca să plângă acolo. (32) Deci Maria, când a venit unde era Iisus, văzându-L, a căzut la picioarele Lui, zicându-I: Doamne, dacă ai fi fost aici, fratele meu n-ar fi murit.

(11, 32) Ioan 11, 21

Îndată ce a auzit Maria că a venit Iisus, nu zăbovește, ci „se scoală și vine la Dânsul”. Dintru aceasta este arătat că nici mai întâi nu ar fi mers Marta mai înainte de dânsa, de ar fi știut [Maria] că vine Iisus. „Și încă nu venise Iisus în sat”, căci umbla încet, ca să nu se pară cum că El singur dă năvală [Se năpustește] la minune, ci cum că, fiind El rugat de acelea, a făcut minunea. Și, fiindcă minunea aceea ce avea să se facă mare era – și întru acest fel, încât de puține ori așa a făcut⁴⁰ – și printr-înșea mulți aveau să se folosească, pentru aceasta iconomisește ca mulți să se facă [să fie] martori ai minunii. Căci, spune Evanghelistul: „iudeii cei care erau cu dânsa în casă, au mers după ea”.

Și Maria, mai cu fierbințeală a venit la Hristos, decât sora sa, Marta. Pentru că, după ce L-a „văzut” pe El, zice [Evanghelistul] că „a căzut la picioarele Lui”, nesfiindu-se de norod, nici bănuind [presupunând] cât de cât că, poate, acolo vor fi vreunii care să se afle cu urâciune⁴¹ către

³⁹ În ediția de la 1805, în loc de „socotind”, se găsește „zicând”.

⁴⁰ Înainte de Patima Sa, Mântuitorul Hristos a săvârșit trei învieri din morți: a fiului văduvei din Nain (Luca 7, 11-15), a fiicei lui Iair, mai-marele sinagogii (Luca 8, 49-56) și a lui Lazăr (Ioan 11, 39-45).

⁴¹ Adică, să aibă dispreț, vrajbă, răutate, ură către Hristos.

Hristos, ci tot gândul omenesc lepădându-l de la sine, fiind de față învățătorul și nemișcată stând întru cinstea cea către Dânsul, zice: „Doamne, de ai fi fost aici, n-ar fi murit fratele meu”. Iar Marta, nimic de acest fel nu a făcut, căci nici nu a căzut la picioarele Lui ci, mai vârtos [cu prisosință], făgăduindu-i ei Hristos pentru fratele său cele mai bune, ea s-a arătat necredincioasă. Și, măcar că și Maria se arată că nu este de săvârșit [desăvârșită] – prin aceasta ce zice: „De ai fi fost aici, n-ar fi murit fratele meu” – însă Hristos nimic nu spune către ea, precum [a zis] către sora ei, fiindcă era de față norod mult și nu era vreme de niște graiuri ca acestea, ci, mai vârtos [cu prisosință], Se pogoară ei și Își descopere firea Sa cea omenească și pe cele ale ei [ale firii acesteia], căci auzi ce zice Evanghelistul:

11, 33-37: Deci Iisus, când a văzut-o plângând și pe iudeii care veniseră cu ea plângând și ei⁴², a suspinat cu duhul și S-a turburat întru Sine⁴³. (34) Și a zis: Unde l-ați pus? Zis-a Lui: Doamne, vino și vezi. (35) Și a lăcrimat Iisus. (36) Deci ziceau iudeii: Iată cât de mult îl iubea⁴⁴. (37) Iar unii dintre ei ziceau: Nu putea, oare, Acesta⁴⁵ Care a deschis ochii orbului să facă așa ca și acesta să nu moară?

(11, 37) Ioan 9, 6

Firea spre lacrimi se pornea și se turbura pentru Maria cea care plângea și pentru cei care veniseră împreună cu dânsa. Iar Domnul Se „răstește cu Duhul” asupra patimii [pătimirii], adică ceartă turburarea prin Duhul [Sfânt] și o oprește, și așa [astfel] întreabă, ca să nu facă întrebarea cu plângere [plângând El]. Căci – pentru că om era cu adevărat și ca să adeverească firea cea omenească – fiindcă S-a mâhnit, i-a dat ei [firii omenești] să le lucreze pe cele ale sale și mustără trupul și-l ceartă pe el prin puterea Sfântului Duh. Dar trupul, nesuferind certarea, se turbură și se cutremură și ține mâhnirea. Însă Domnul slobozește toate acestea spre a le pătimi firea, mai întâi adevărind că El cu adevărat și nu după nălucire este om, iar apoi [face aceasta] și învățându-ne pe noi și punând hotare [mărginiri, îngrădiri] și măsuri ale mâhnirii și ale nemâhnirii. Pentru că împietrirea și nelăcrimarea este a fiarelor, iar cea multă lăcrimare și

⁴² În ediția de la 1805, în loc de „cu ea plângând și ei”, se găsește „împreună cu dânsa plângând”.

⁴³ În ediția de la 1805, în loc de „a suspinat cu duhul și S-a turburat întru Sine”, se găsește „S-a răstit cu Duhul și S-a turburat pe Sineși”.

⁴⁴ În ediția de la 1805, în loc de „iată cât de mult îl iubea”, se găsește „vezi cum îl iubea pe el”.

⁴⁵ În ediția de la 1805, în loc de „Nu putea, oare, Acesta”, se găsește „Au nu putea Acesta”.

plângere și mahnire – a femeilor. Deci, fiindcă Domnul S-a împărtășit cu trupul și cu sângerile noastre, Se împărtășește și cu cele omenești și firești – și măsurile ale acestora ne arată nouă⁴⁶.

Și întreabă: „Unde l-ați pus?”, nu ca și cum nu știa – căci cum să nu știe când, El, și departe fiind, știa că a murit – ci ca să nu se pară că Însuși dă năvală la minune, pentru aceasta voiește ca, de toate, de la ele să Se înștiințeze și, rugat fiind, să le facă [toate], pentru ca și din toată bănuiala să scoată minunea⁴⁷. Dar, fiindcă încă nici un semn [lucru] pentru învierea lui Lazăr nu arătase și nici nu socoteau [gândeau] că pentru aceasta merge ca să-l învieze pe el, ci ca să plângă, îi zic Lui: „Doamne, vino și vezi”.

Iar viclenii iudei iarăși nu se lasă nicidecum de vicleșug, cu toate că atâtă de mare necaz vedeau înaintea ochilor lor. Și ce zic? „**Au nu putea Acesta Care a deschis ochii orbului să facă așa ca și acesta să nu moară?**” Iar acestea le zic ei, clevetind minunea ceea ce s-a făcut cu orbul (*Ioan 9, 7*). Căci ei, datori fiind să se minuneze de minunea aceea, de la moartea acestuia [Lazăr] și pe aceea [a vindecării orbului] o clevetesc, ca și cum nu s-ar fi făcut. Și, neașteptând sfârșitul lucrului, mai înainte apucă cu clevetirile, atâtă de stricați erau la socoteli [socotiște], din zavistie.

⁴⁶ De la Sfântul Diadoh al Foticeii, le învățăm pe acestea: „Mânia obișnuiește mai mult decât celelalte patimi să tulbure și să zăpăcească sufletul. Dar uneori îi și folosește cât se poate de mult. Căci, când ne folosim de ea fără turburare împotriva celor necuvioși sau într-un fel sau altul neînfrânați, ca sau să se mântuiască, sau să se rușineze, prilejuium sufletului un spor de blândețe: fiindcă lucrăm potrivit cu scopul dreptății și al bunătații lui Dumnezeu. Pe lângă aceasta, adeseori mâniindu-ne tare împotriva păcatului, dăm sufletului vigoare, scăpându-l de moleșală. De asemenea, nu încape nici o îndoială că mâniindu-ne împotriva duhului stricăciunii când suntem în mare întristare și descurajare, ne aflăm cu cugetul mai presus de lauda cea spre moarte. Ca să ne învețe aceasta, Domnul s-a mîniat și s-a turburat de două ori împotriva duhului iadului, deși făcea toate câte voia cu o voință neturburată. Așa a întors sufletul lui Lazăr în trup. Încât mie îmi pare că mânia neprihănită a fost dăruită firii noastre de Dumnezeu, Care ne-a zidit-o mai degrabă ca o armă a dreptății. Dacă s-ar fi folosit Eva de ea împotriva șarpelui, nu ar fi fost robită de plăcerea aceea pătimasă. Astfel mie mi se pare că cel ce se folosește cu neprihănire de mânie, din râvna curioșiei, se va afla mai cercat în cumpăna răsplătirilor, decât cel ce nu se mișcă nicidecum la mânie, pentru greutatea de a se mișca a minții. Fiindcă cel din urmă se dovedește a nu-și fi deprins vizitiul să stăpânească frâiele simțurilor omenești. Iar celălalt luptă strunind cail virtuții și e purtat în mijlocul bățăliilor cu dracii, conducând neîntrerupt cu frica lui Dumnezeu carul cel cu patru cai al înfrânării” (*Filocalia românească, Cuvânt ascetic*, cap 62, ed. Humanitas, București, 1999, pp. 361-362).

⁴⁷ Adică, să înlăture orice presupunere sau bănuială de ticluire a acestei minuni, bine știind Domnul răutatea în care zace omul precum și ceea ce vor zice iudeii despre Învierea Sa din morți (*Matei 28, 4, 11-15*).

11, 38-42: Deci suspinând iarăși Iisus întru Sine⁴⁸, a mers la mormânt. Și era o peșteră și o piatră era așezată pe ea. (39) Iisus a zis: Ridicați piatra. Marta, sora celui răposat⁴⁹, I-a zis: Doamne, deja miroase, că este a patra zi⁵⁰. (40) Iisus i-a zis: Nu ți-am spus⁵¹ că dacă vei crede, vei vedea slava lui Dumnezeu? (41) Au ridicat deci piatra⁵², iar Iisus și-a ridicat ochii în sus și a zis: Părinte, Îți mulțămesc că M-ai ascultat⁵³. (42) Eu știam că întotdeauna⁵⁴ Mă ascuți, dar pentru mulțimea⁵⁵ care stă împrejur am zis, ca să creadă că Tu M-ai trimis.

(11, 39) Iezechiel 37, 11 (11, 40) Marcu 9, 23; 11, 23 / Ioan 11, 4 (11, 42) Ioan 12, 30

Pentru care pricină Evanghelistul întoarce [pomenește] în sus și în jos că Iisus „a lăcrimat” (Ioan 11, 35) și cum că „S-a răstit” asupra patimii⁵⁶? Ca să ne învățăm noi că [Domnul], cu adevărat, S-a îmbrăcat în firea noastră. Pentru că [Ioan, mai mult] decât toți Evangheliștii, grăiește mai înalte [lucruri] pentru Domnul și bogoslovește [teologhisește] oarecare taine mari, pentru aceasta și întru cele trupești, mult mai smerite vorbește. Drept aceea și întru plângere – ceea ce este a omenirii [a firii omenești] – mult zice că o are [Domnul], dintru aceasta arătând adevărul trupului [Întrupării], ca tu să te înveți că, deși El era Dumnezeu, era însă și om. Căci, precum Luca, de la „nevoință [chin de moarte]” și de la „picături” și de la „sudoare”⁵⁷ (Luca 22, 44), așa și acesta, de la plângere [lăcrimare] (Ioan 11, 35) adevărește că [Domnul] cu adevărat a purtat trup.

Dar, pentru care pricină nu a făcut să învieze Lazăr, stând „piatra” deasupra „peșterii”, ci a zis: „Ridicați piatra”? Pentru că, Acela Care, cu glasul Său a mișcat trup mort și a însuflețit pe cel care de acum se stricase [împuțise], cu mult mai vârtos [cu covârșire] ar fi putut să miște [și] piatra cu glasul. A

⁴⁸ În ediția de la 1805, în loc de „suspînând iarăși Iisus întru Sine”, se găsește „iarăși răstindu-Se întru Sineși”.

⁴⁹ În ediția de la 1805, în loc de „sora celui răposat”, se găsește „sora mortului”.

⁵⁰ În ediția de la 1805, în loc de „deja miroase, că este a patra zi”, se găsește „pute, că este de patru zile”.

⁵¹ În ediția de la 1805, în loc de „Nu ți-am spus”, se găsește „Au nu ți-am spus ție”.

⁵² În ediția de la 1805, în loc de „au ridicat deci piatra”, se găsește „și au ridicat piatra de unde era mortul zăcând”.

⁵³ În ediția de la 1805, în loc de „Îți mulțămesc că M-ai ascultat”, se găsește „mulțămescu-Ți că M-ai ascultat pe Mine”.

⁵⁴ În ediția de la 1805, în loc de „întotdeauna”, se găsește „pururea”.

⁵⁵ În ediția de la 1805, în loc de „mulțimea”, se găsește „norodul”.

⁵⁶ Adică, asupra pătimirii mahnirii. Vezi și începutul tălcuirii anterioare (de la 11, 33-37) și nota ce cuprinde cuvântul Sfântului Diadoh al Foticeii.

⁵⁷ „Iar El, fiind în chin de moarte [întru nevoință], mai stăruitor Se ruga. Și sudoarea Lui s-a făcut ca picături de sânge care picurau pe pământ” (Luca 22, 44).

zis: „**Ridicați piatra**”, ca pe ei să-i facă martori ai minunii și să nu zică iarăși, precum la cel orb: „Acesta este, nu este acesta” (Ioan 9, 9). Pentru că a merge la locul acela și a „ridica piatra” cu mâinile lor, îndeajuns erau acestea, ca să astupe gurile celor nemulțămitori, făcându-se ei martori ai minunii.

Iar aceea ce a zis: „**pute, că de patru zile este**”, Marta o a grăit necrezând, socotind ea că este cu neputință a învia fratele ei din pricina lungimii [mulțimii] zilelor⁵⁸, într-atâta se târa [ea] încă pe jos⁵⁹. Însă Hristos, aducându-i aminte ei de cele pe care mai înainte le-a vorbit către dânsa, și, ca și cum muștrându-o, ca pe ceea care a uitat, zice: „**Au nu ți-am spus ție că de vei crede, vei vedea slava lui Dumnezeu?**” Deci, ucenicilor le zicea: „**Ca Fiul lui Dumnezeu să Se slăvească**”, pentru aceasta a murit Lazăr” (Ioan 11, 4), iar Martei îi spune: „**Vei vedea slava lui Dumnezeu**”, pentru Tatăl grăind, căci neputința ascultătorilor era pricină [cauză, teme] de a fi spuse în multe chipuri [feluri] cele care se ziceau; căci, fiindcă iudeii stăteau acolo împrejur, nu era cu cuviință să spună Domnul: „Vei vedea slava Fiului lui Dumnezeu”, pentru că, de ar fi zis așa, s-ar fi părut că grăiește cu trufie pentru Sine Însuși. Iar acum, pentru Tatăl zicând, a făcut cuvântul mai lesnicios de primit și mai măsurat⁶⁰.

Dar, pentru ce Se roagă? Însă mai vărtos [pentru ce] a luat chip de rugăciune? Auzi-L pe El grăind, căci zice: „**Pentru norodul care stă împrejur am zis, ca să creadă că Tu M-ai trimis**”. Iar ceea ce zice, întru acest fel este: „Ca să nu Mă socotească pe Mine împotrivic lui Dumnezeu, ca să nu spună că nu este de la Dumnezeu [minunea], ca să arăt că s-a făcut lucrul după voința Ta”. Iar cum că aceasta este [pricina] și nu pentru altă trebuință, ci pentru cei ce stăteau împrejur se vede că Se roagă, vezi rugăciunea: „**Mulțamescu-Ți Ție, că M-ai ascultat pe Mine**”.

Și, cine s-a rugat vreodată așa? Căci, mai înainte de a grăi ceva, zice: „**M-ai ascultat pe Mine**”. Pentru aceea, nu rugăciune, ci chip de rugăciune este acesta și numai arătare [a ei]. Iar cum că nu are El trebuință de rugăciune, adevărit este din multe altele, care fără de rugăciune le făcea: „**Ție zic, dracule, ieși din el**” (Marcu 1, 25) și: „**Voiesc, curățește-te**” (Matei 8, 3) și: „**Jartă-ți-se ție păcatele tale**” (Luca 5, 20) – care lucru este mai mare decât toate – și mării: „**Taci! Încetează!**” (Marcu 4, 39). Deci, „**ca să creadă cei care stăteau împrejur**” că de Sus este [Hristos] și nu împotrivic lui Dumnezeu,

⁵⁸ Adică, pentru că trecuseră de la moartea lui patru zile și el începuse să pută, deoarece trupul intrase în putrefacție.

⁵⁹ „Se târa pe jos”, în înțelesul că, duhovnicește, nu cuprindea decât pământ și trup și nu putea pricepe ceva mai înalt și dintru cele de Sus și dumnezeiești.

⁶⁰ Adică, pe potriva neputinței și îngustimii ascultătorilor, al celor ce auzeau acest cuvânt.

pentru aceasta Se roagă. Căci dacă pe acestea făcându-le și de pretutindenea arătând mulțămirea cea către Tatăl, [ei] iarăși ziceau că nu este de la Dumnezeu, ce nu ar fi zis, dacă nimic de acest fel n-ar fi făcut.

11, 43-46: Și zicând acestea, a strigat cu glas mare: Lazăre, vino afară! (44) Și a ieșit mortul, fiind legat la picioare și la mâini cu fâșii de pânză și fața lui era înfășurată cu mahramă. Iisus le-a zis: Dezlegați-l și lăsați-l să meargă⁶¹. (45) Deci mulți din iudeii care veniseră la Maria și care văzuseră ce a făcut Iisus, au crezut în El. (46) Iar unii dintre ei s-au dus la farisei și le-au spus cele ce făcuse Iisus.

Domnul, după ce mai vârtos a mulțămit Tatălui decât S-a rugat – căci, precum s-a zis, nu avea trebuință de rugăciune și de ajutorul cel dintr-însa, ca Acela Care este întocmai la putere cu Tatăl – „strigă cu glas mare”, domnesc și stăpânesc⁶²; căci nu a zis: „În numele Tatălui Meu, Lazăre, vino afară!”, nici „Învieze-l pe el Tatăl!” ci, precum s-a spus, cu stăpânire [a graiului], astupând toate gurile celor care zic că El este mai prejos decât Tatăl. Căci [oare], ce ar fi putut fi deopotrivă cu stăpânirea aceasta, deoarece, ca și cu un viu vorbind cu cel mort, zice: „Lazăre, vino afară!”? Și cu lucrul [fapta] s-a împlinit acum ceea ce zicea: „Va veni ceasul, când morții vor auzi glasul Fiului lui Dumnezeu și care vor auzi vor învia” (Ioan 5, 25). Căci aceasta – ca să nu socotească cineva că de la altul a luat lucrarea – mai înainte o spune, care [și] prin lucruri avea să o arate [împlinească].

Iar „glasul cel mare” al Mântuitorului, care l-a înviat pe Lazăr, semn [închipuire, simbol] este al „trâmbiței”⁶³ celei mari, care va trâmbița la Învierea cea de obște (Matei 24, 31). Și pentru aceasta a strigat tare Domnul, ca să astupe gurile elinilor celor ce bâsnuiau [născocceau, scorneau], cum că sufletul este în mormânt – căci [Domnul], ca și cum ar fi el [sufletul] departe, îl cheamă prin strigare. Și precum învierea aceasta, din parte, așa, și cea de obște, într-o clipită, în clipeala ochiului va fi⁶⁴.

⁶¹ În ediția de la 1805, versetul 44 este: „Și a ieșit cel mort, legate fiindu-i mâinile și picioarele cu fâșii și fața cu mahramă fiind legată. Zis-a lor Iisus: Dezlegați-l pe el și-l lăsați să meargă”.

⁶² „Strigă cu glas mare”, ca Unul Care este Domn și Stăpân al vieții și al morții.

⁶³ „Atunci se va arăta pe cer semnul Fiului Omului și vor plânge toate neamurile pământului și vor vedea pe Fiul Omului venind pe norii cerului, cu putere și cu slavă multă. (31) Și va trimite pe Ingerii Săi, cu sunet mare de trâmbiță, și vor aduna pe cei aleși ai Lui din cele patru vânturi, de la marginile cerurilor până la celelalte margini” (Matei 24, 30-31).

⁶⁴ Sau, cum am spune în graiul de acum: „Învierea de obște se va săvârși într-o fracțiune de secundă”. Așadar să ne cutremurăm, pricepând că fiecare dintre noi vom învia, fie în bune, fie în rele, fie în „da”, fie în „nu”! (Matei 5, 37; 2 Corinteni 1, 20)

„Și a ieșit” – zice [Evangelistul] – „cel mort, legate fiindu-i mâinile și picioarele”, iar a ieși „legat fiind”, nu era lucru mai puțin preaslăvit, decât a învia. Iar a se mișca „legat fiind”, era minune cu totul împreunată [unită, îngemănată] cu minunea învierii. Și poruncește să-l „dezlege” pe el, ca ei apropiindu-se și pipăindu-l, să vadă că însuși acela [Lazăr] este. Și zice „să meargă” el, ca să fugă [Domnul] de trufie; căci nu-l poartă după Sine, nici nu îi poruncește să petreacă [rămână laolaltă] cu El, ca să Se arate pe Sine.

Iară după ce s-a făcut minunea, unii din cei care „au văzut”, „au crezut”. Însă alții au vestit fariseilor, clevetindu-L pe El, ca și cum, oarecare lucru necuvios ar fi îndrăznit, fiindcă a poruncit să-l dezgroape pe cel mort.

11, 47-48: Deci arhieriei și fariseii au adunat sinedriul și ziceau: Ce facem, pentru că Omul Acesta face multe minuni? (48) Dacă-L lăsăm așa toți vor crede în El și vor veni romanii și ne vor lua și țara și neamul⁶⁵.

(11, 47) Psalm 2, 1 / Matei 26, 3 / Marcu 14, 1 / Luca 22, 2 / Faptele Apostolilor 4, 16

Fiind cu cuviință ca fariseii să se spăimânteze și să se minuneze de Cel Care făcea atâta de mari minuni, ei, mai vârtos se sfātuiesc să-L omoare pe El, care lucru era al nebuniei celei mari, căci pe Cel Ce a biruit moartea în trupurile altora, socoteau [cugetau] să-L dea morții, ca să ascundă [îngroape] slava Lui. Și după atâtea minuni, om de rând [simplu] Îl socotesc pe El și zic: „Ce vom face, că Omul Acesta multe semne face?” Și ce greșală este aceasta, dacă [El] „face semne”? Se cuvine să credeți și să vă închinați și să nu-L mai socotiți pe El om de rând [simplu].

Și vezi răutatea fariseilor care, silindu-se să turbure norodul, aruncă [vără] în mijloc cuvinte, ca și cum va [avea] să se primejduiască norodul iudeilor și să fie dat pierzării de către romani, pentru presupus [bănuială] de sculare asupra [răzvrătire, răzmeriță]. Căci zic: „De-l vom lăsa pe «Acesta», norod mult va avea după Dânsul, care dintru arătarea minunilor, se va trage [atrage spre El], și de aici romanii vor avea presupus [bănuială] – asupra noastră a tuturor – pentru sculare asupra [răzvrătire, răzmeriță] și vor lua cetățile noastre și le vor pustii”. Iar acestea, precum am zis, le grăiau din răutate. Căci, ca să nu fie ei socotiți că dintru pizmă [zavistie] se sfātuiesc împotriva lui Hristos, aduc [bagă] în mijloc primejdia obștească, întărâtând norodul asupra lui Hristos, ca și cum El va [avea] să le fie lor pricinuitor de pierzare.

⁶⁵ În ediția de la 1805, versetele 47-48 sunt: „Deci au adunat arhieriei și fariseii sobor și grăiau: Ce vom face, că Omul Acesta multe semne face? (48) De-L vom lăsa pe El așa, toți vor crede într-Însul și vor veni romanii și vor lua și locul nostru și neamul”.

Însă tu să iei [înțelegi] minunea aceasta și la cele dinlăuntru. Căci mintea noastră este „prieten” al lui Hristos⁶⁶ (Ioan 11, 11) și, de multe ori de neputința firii celei omenești biruindu-se, cade în păcate și „moare” cu „moarte” sufletească și vrednică de plâns, iar de Hristos, vrednică de a se milui, căci „prieten” este ceea ce „a murit” (Ioan 11, 13-14). Deci, „surorile” și rudeniile minții celei ce „a murit”, trupul ca „Marta” – căci mai trupească și mai materialnică era Marta – și sufletul ca „Maria” – căci, mai cinstită și mai evlavioasă era aceasta – să „vină” la Hristos și să „cadă” înaintea Lui (Ioan 11, 32), având împreună cu dânsulele următoare și gândurile mărturisirii, precum acelea pe „iudei” (Ioan 11, 31) – pentru că „Iuda” mărturisire se tâlcuiește; și, cu adevărat, Domnul, venind „la mormânt” și orbirea ce zace [„era așezată” (Ioan 11, 38)] deasupra pomenirii – adică a aducerii aminte – ca pe oarecare „piatră” poruncind să fie „ridicată” (Ioan 11, 39, 41), o va aduce întru aducerea aminte a bunățăților celor ce vor să fie și a muncilor [caznelor veșnice], și va striga „cu glas mare” (Ioan 11, 43), al trâmbeții celei evanghelicești: „Lazăre, vino afară” din lume (Ioan 11, 43), nu te îngropa cu grijiile cele lumești și cu patimile!” – precum și ucenicilor le zicea: „Nu sunteți din lume” (Ioan 15, 19); și iarăși Pavel: „Să ieșim și noi la Dânsul, afară din tabără”, adică din lume (Evrei 13, 13). Și așa o va scula [Domnul] din păcat pe cea „moartă” [pe minte], ale cărei răni ale răutății s-au „împuțit” și care de aceea era „împuțită”, pentru că de „patru zile” era moartă (Ioan 11, 39), către cele patru fapte bune⁶⁷ – care sunt ca ziua de luminate și de strălucite – fiind omorâtă și nelucrătoare și nemișcătoare către acestea. Însă, cu toate că era nemișcată, „mâinile” și „picioarele” ei „legate fiind” (Ioan 11, 44) și ea cu legăturile păcatelor sale [fiind] strânsă și cu totul nelucrătoare arătându-se; și nu numai [atât], ci și la „fașă” cu „mahramă” fiind acoperită (Ioan 11, 44), ca nimic dumnezeiesc să nu poată vedea din pricina acoperământului celui trupesc ce îi stă deasupra; iar, în scurt, a zice: prea rău aflându-se și la partea cea lucrătoare – care prin „mâini” și prin „pi-

⁶⁶ „Mintea noastră este «prieten» al lui Hristos” – în greacă cuvântul *mente* (*nous*) e de genul masculin.

⁶⁷ Pentru cele patru fapte bune, dumnezeiescul Teofilact ne spune că: „Poate de aceea ne-au fost date patru Evanghelii, pentru ca din ele, cele patru sobornicești virtuți să le învățăm: bărbăția, înțelegerea, dreptatea și întreaga înțelepciune. Bărbăția, adică cea despre care zice Domnul: «Nu vă temeți de cei ce omoară trupul, iar sufletul nu pot să-l omoare» (Matei 10, 28). Înțelegerea, când sfătuiește: «Fiți dar înțelepți ca șerpii» (Matei 10, 16). Dreptatea, când ne învață: «Precum voiți să vă faceți vouă oamenii, faceți și voi asemenea» (Luca 6, 31). Iar întreaga înțelepciune, când hotărăște: «Oricine se uită la femeie, poftind-o, a și săvârșit adulter cu ea în inima lui» (Matei 5, 28)» – vezi Înaintecuvântarea Sfântului de la Tâlcuirea Sfintei Evanghelii de la Matei.

cioare" se arată – și la cea văzătoare – care prin „fața” cea acoperită se însemnează. Deci, cu toate că întru atâta ticăloșie se află, însă va auzi: „**Dezlegați-o**” pe ea voi, Îngeri cei buni și ajutători ai mântuirii, ori voi, preoții, și dați-i ei iertare de păcate, ca „**să meargă**” și să se miște la lucrarea binelui” (Ioan 11, 44).

Iar unii, prin „**Marta**” au înțeles Sinagoga iudeilor, iar prin „**Maria**” – Biserica cea din neamuri. Căci Sinagoga iudeilor „se grijește pentru multe” (Luca 10, 41), căci multe sunt poruncile Legii și cu anevoie de lucrat, iar Biserica cea din neamuri n-are trebuință de poruncile cele multe, ci de cele puține, întru care „toată Legea și Proorocii” se spânzură [se atârnă] (Matei 22, 37-40), care s-au legiuit pentru dragoste (Ioan 13, 34-35). Iar prin „**fratele**” acestora, care a înviat din morți, [le înțeleg] pe sufletele celor care pentru păcate se pogoară în iad, după cuvântul ce zice: „**Întorcă-se păcătoșii la iad**”⁶⁶ (Psalm 9, 17). Așadar, pe aceste suflete le înviază Domnul.

11, 49-53: Iar Caiafa, unul dintre ei, care în anul acela era arhiereu, le-a zis: Voi nu știți nimic; (50) nici nu gândiți că ne este mai de folos să moară un om pentru popor⁶⁹, decât să piară tot neamul. (51) Dar aceasta n-a zis-o de la sine, ci, fiind arhiereu al anului acela, a proorocit că Iisus avea să moară pentru neam, (52) și nu numai pentru neam, ci și ca să adune laolaltă pe fiii lui Dumnezeu cei împrăștiați. (53) Deci, în ziua aceea, s-au hotărât ca să-Lucidă⁷⁰.

(11, 50) Ioan 18, 14 (11, 52) Isaia 49, 6 /

Ioan 10, 16 / 1 Ioan 2, 2 Efeseni 3, 12, 17 (11, 53) Matei 21, 38 / Luca 20, 14

Dimpreună cu altele, la iudei se stricase și dregătoria arhieriei, căci, după ce s-au făcut începătoriile cumpărate, nu mai era unul [singur arhiereu] în toată vremea vieții⁷¹, ci numai câte un an țineau ei arhieria. Dar, măcar deși era atâta de stricată dregătoria, însă tot lucra Duhul cel Sfânt întru cei unși. Iar, după ce și-au ridicat mâinile asupra lui Hristos, atunci de săvârșit [desăvârșit] i-a părăsit pe ei darul și s-a mutat la Apostoli.

Așadar, ceilalți, cu chip de sfātuire se socoteau [gândeau, chibzuiau] pentru omorârea lui Hristos, iar arhiereul atâta era de turbat spreucidere, încât, cu capul gol (precum este vorbă⁷²), asupra lui Hristos cu cruzime a

⁶⁶ În ediția 1988 a *Sfintei Scripturi*, avem: „Să se întorcă păcătoșii în iad; toate neamurile care uită pe Dumnezeu” (Psalm 9, 17).

⁶⁹ În ediția de la 1805, în loc de „popor”, se găsește „norod”.

⁷⁰ În ediția de la 1805, *versetele* 52-53 sunt: „Și nu numai pentru norod, ci și ca pe fiii lui Dumnezeu cei risipiți să-i adune întru una. (53) Deci din aceea zi s-au sfătuit ca să-L omoare pe El”.

⁷¹ Vezi și *Ieșirea* 29, 29-30, *Levitic* 21, 10 și *Numeri* 35, 25, 28, 32.

⁷² Poate că e vorba pe care o zice Sfântul Apostol Pavel: „Orice bărbat care se roagă sau proorocește, având capul acoperit, necinstește capul său” (1 *Corinteni* 11, 4). De

dat hotărâre; mai vârtos [mult] încă și pe ceilalți îi înfruntă că nu pricepe ceea ce se cade să facă și zăbovesc [întârzie] pentru socotința [cugetarea, chibzuirea] lucrului celui de folos. Căci, zice: „«Voi nu știți nimic» căci sunteți zăbavnici spre a pricepe și nu socotiți «că mai de folos este să moară unul» și să se mântuiască tot norodul” – iar aceasta el o a zis cu gând rău, însă darul Duhului a uneltit [folosit, întrebuințat] gura lui spre proorocie, pentru ceea ce avea să fie [să se împlinească], cu toate că nu s-a atins de inima lui cea spurcată. Așadar, socotește câtă este puterea Duhului, căci din cuget viclean a făcut de au ieșit graiuri ce au proorocie minunată. Căci, murind Hristos, toți cei care au crezut din neamul iudeilor, de munca [cazna] cea mare și veșnică s-au izbăvit. Și nu numai pentru norodul iudeilor a murit [Domnul], ci ca și pe ceilalți, „fii ai lui Dumnezeu”, adică pe neamuri, „întru una să-i adune”⁷³.

Iar „fii ai lui Dumnezeu” le numește pe neamuri sau din ceea ce era [avea] să fie, căci fiindcă aveau să se facă „fii ai lui Dumnezeu” astfel îi numește pe ei – precum și în alt loc zice: „Am și alte oi” (*Ioan* 10, 16), din ceea ce avea să fie și pe acestea numindu-le –, sau pentru că [un] Tată este al tuturor, pentru că ne-a născut pe noi prin chipul zidirii⁷⁴ și pentru că ne-a cinstit, făcându-ne „după chipul Său și după asemănare” (*Facere* 1, 26-27) – precum și la *Faptele Apostolilor* vorbind Pavel către atenieni zice: „Neam dară al lui Dumnezeu fiind noi”⁷⁵ (*Faptele Apostolilor* 17, 28). Pentru aceea

asemenea, în rânduiala Legii era scris: „Marele preot din frații tăi, pe capul căruia s-a turnat mirul de ungeri și care este sfințit ca să se îmbrace cu veșmintele sfinte, să nu-și descopere capul său, nici să-și sfășie hainele” (*Levitic* 21, 10). Cunoaștem din Sfintele Evanghelii ce s-a făcut, când Domnul Hristos a fost judecat a fi vrednic de moarte: „Atunci arhierul și-a sfășiat hainele, zicând: A huli! Ce ne mai trebuie martori? Iată acum ați auzit hula Lui” (*Matei* 26, 65; *Marcu* 14, 62). Poate că Sfântul Teofilact grăiește aici și de preînchipuirea lepădării acestor arhieriei, asemănându-se ei lepădării păgânilor (*Levitic* 18, 26-30); căci, și Proorocul Ieremia le-a scris celor care au fost duși în robie și aveau să vadă închinarea la idoli din Babilon: „În templele lor [babilonienilor] stau preoții cu haina ruptă, cu capul și bărbia rase, cu capul descoperit” (*Epistola lui Ieremia* 1, 30).

⁷³ Aici, Sfântul Maxim Mărturisitorul ne învață așa: „Scopul Providenței dumnezeiești este să-i unească – prin dreaptă credință și dragoste duhovnicească – pe cei pe care i-a dezbinat răutatea în tot felul. Căci, pentru aceasta a pătimit Mântuitorul, ca pe copiii lui Dumnezeu cei împrăștiați să-i adune, spre a fi una. Prin urmare, cel ce nu rabdă lucrurile supărătoare, nu suferă pe cele întristătoare și nu le îndură pe cele dureroase, umblă în afară de dragostea dumnezeiască și de scopul Providenței” (*Filocalia românească, A patra sută a capetelor despre dragoste*, cap 17, vol. 2, ed. Humanitas, București, 1999, p. 108).

⁷⁴ Adică, prin felul în care ne-a făcut pe noi din nimic.

⁷⁵ „Căci în El trăim și ne mișcăm și suntem, precum au zis și unii dintre poeții voștri: căci ai Lui neam și suntem. (29) Fiind deci neamul lui Dumnezeu, nu trebuie să

fiindcă omul este jivină stăpânitoare⁷⁶ și prin aceasta lui Dumnezeu Îi este asemenea, „fiu al lui Dumnezeu” se numește fiecare. Așadar, „risipiți [împrăștiati]” fiind noi – căci satana în multe feluri i-a despărțit pe oameni: și pe unul de altul și de Dumnezeu, făcându-l pe fiecare, pentru iubirea de bogăție și pentru iubirea de slavă, a se turba aproapei – Hristos, „întru una” ne-a adus pe noi, întru o Biserică⁷⁷ și întru un jug adunându-ne⁷⁸ și pe cei de aproape și pe cei de departe un trup făcându-ne, încât cel care șade în Roma, pe cel care șade în India, mădular al său să-l socotească și un „Cap” al tuturor să-L mărturisească pe Hristos (1 Corinteni 11, 3; Efeseni 5, 23; Coloseni 1, 18).

Iar ceea ce zice: „din acea zi s-au sfătuit ca să-L omoare pe Iisus”, arată cum că, dintru acea zi, cu dinadinsul și de săvârșit [desăvârșit] au întărit sfatul [lor]. Pentru că, și mai înainte se socoteau [gândeau] pentru uciderea Lui, însă mai slab [domolit, potolit] și lucrul era mai vârtos [mai mult] căutare iar nu hotărâre, iar acum judecată de săvârșit [desăvârșită] și hotărâre întărită. Pentru că, mai înainte, zice [Evanghelistul]: „Căutau să-L omoare pe El” (Ioan 5, 16, 18). Încă și El, muștrându-i pe dânșii, grăiește: „De ce căutați să Mă omorâți?” (Ioan 7, 19).

Deci, socotește [chibzuiește] puterea dregătoriei celei arhieresti, cum [cât] este [de] plină de darul Duhului, măcar deși, cei care o poartă pe ea, vor fi nevrednici; și cinstește-i pe arhierii, după cum se cade darului ce este într-înșii și nu după aplecarea [înclinarea, pornirea] lor cea din voință.

Și nu numai Caiafa a proorocit, ci și alții, mulți, nevrednici le-au văzut pe cele ce vor să fie. Faraon, pe cele pentru buna rodire și nerodire (Facere 41, 1-24), Nabucodonosor, pe cele pentru împărății (Daniil cap. 4), iar Valaam, [cele] pentru Hristos (Numeri 24, 1-9). Însă, de proorocește cineva, nu se numește Prooroc, ci de este cineva Prooroc, acela și proorocește. Precum, cu adevărat, nu tot cel care face vreo doctorie, iată, și este doctor, ci acela care, și după meșteșugul cel doctoricesc, face doctoria, acela se numește doctor. Precum și drept, nu este cel ce face vreun lucru drept, ci acela care, după dreptate face [săvârșește], precum s-a zis: „După dreptate vei gonii pe ceea

socotim că Dumnezeirea este asemenea aurului sau argintului sau pietrei cioplite de meșteșugul și de iscusința omului” (Faptele Apostolilor 17, 28-29).

⁷⁶ Adică vietate, făptură de sine stăpânitoare, inzestrată cu voce liberă.

⁷⁷ După cum noi înșine mărturisim în Simbolul Credinței: „Întru Una, Sfântă, Sobornicească și Apostolească Biserică”.

⁷⁸ Întru „jugul” poruncilor lui Hristos, săvârșite întru smerenia și blândețea Sa: „Luați jugul Meu asupra voastră și învățați-vă de la Mine că sunt blând și smerit cu inima și veți găsi odihnă sufletelor voastre. (30) Căci jugul Meu e bun și povara Mea este ușoară” (Matei 11, 29-30). Vezi și tâlcuirea Sfântului Teofilact la aceste versete.

ce este cu dreptul⁷⁹ (Deuteronom 16, 20). Așadar, proorocește și Caiafa, dar nu cu minte proorocească, pentru aceasta [nici] nu este Prooroc.

11, 54-57: De aceea Iisus nu mai umbla pe față printre iudei, ci a plecat⁸⁰ de acolo într-un ținut⁸¹ aproape de pustie, într-o cetate numită Efraim, și acolo a rămas⁸² cu ucenicii Săi. (55) Și era aproape Paștile iudeilor și mulți din țară⁸³ s-au suit la Ierusalim, mai înainte de Paști, ca să se curățească. (56) Deci căutau pe Iisus și, pe când stăteau în templu, ziceau între ei: Ce vi se pare? Oare nu va veni la sărbătoare⁸⁴? (57) Iar arhieriei și fariseii dăduseră porunci, că dacă va ști cineva unde este, să dea de veste, ca să-L prindă. (11, 54) 2 Paralipomena 13, 19 (11, 55) 2 Paralipomena 30, 13, 17

Spre osânda iudeilor „Se duce” Domnul, iar nu înfricoșându-Se; încă și pe noi învățându-ne să nu ne aruncăm pe noi înșine în primejdii, măcar pentru blagocestie [buna-cinstire] de vor fi, însă când vom fi prinși, să stăm cu bărbăție, iar când nu vom fi prinși, să nu ne aruncăm de voie în primejdie, pentru întâmplarea cea neștiută.

Și vezi scoteala cea nebunească a iudeilor, cum nici în vremea praznicului nu se opresc din turbarea spreucidere, ci și omorâre s-au sfătuit să facă și „se suiau să se curățească”. Pentru că aceia care ar fi păcătuit, ori de voie, ori fără de voie, nu făceau [prăznuiau] Paștile, de nu mai înainte s-ar fi curățit după obicei, spălându-se și postind și păzindu-se, și jertfe, oarecare, legiuite, aducând. Deci, aceștia, mai buni, care își făceau [să-vârșeau] curățirea, Îl pândeau pe Domnul și zic: „«Ce vi se pare? [Oare] nu va veni la praznic?» Adică, de nevoie va cădea [El] în cursă, căci dacă nu de altceva, atunci vremea Îl va sili pe El să fie prins în cursă”. O, răutate! Atunci, când mai vârtos și pe cei cu adevărat [după dreptate] osândiți, se cuvenea să-i slobozească pentru praznic, atunci, pe Cel Nevinovat Îl pândesc cu vicieșug. Iar de ar fi făcut acestea numai cei de rând, s-ar fi părut că patima este a celor de rând, însă acum „fariseii poruncesc” ca să li se „dea de veste, ca să-L prindă”.

Bine, cu adevărat, „Se duce” Domnul [Iisus] de la dânșii, căci Cuvântul lui Dumnezeu, mai înainte „de față umbla între iudei”, prin Prooroci „vestin-

⁷⁹ În ediția din 1988 a *Sfintei Scripturi*, avem: „Caută dreptate și iar dreptate, ca să trăiești și să stăpânești pământul pe care Domnul Dumnezeuul tău ți-l dă” (Deuteronom 16, 20).

⁸⁰ În ediția de la 1805, în loc de „pe față printre iudei, ci a plecat”, se găsește „de față între iudei, ci s-a dus”.

⁸¹ În ediția de la 1805, în loc de „într-un ținut”, se găsește „întru o latură”.

⁸² În ediția de la 1805, în loc de „a rămas”, se găsește „petrecea”.

⁸³ În ediția de la 1805, în loc de „din țară”, se găsește „din latură a ceea”.

⁸⁴ În ediția de la 1805, în loc de „sărbătoare”, se găsește „praznic”.

du-Se", iar acum „nu mai umblă”, ci „S-a dus” în adunarea cea „pustie” a neamurilor, pentru care s-a zis că: „Mai mulți sunt fiii pustiei, mai vărtos decât a celei ce are bărbat”⁸⁵ (Isaia 54, 1). Și „aproape” de „Efraim” este „pustia” aceasta. Iar „Efraim” se zice [tâlcuiește] „aducere de roadă”⁸⁶ și acesta era frate mai mic al lui Manase, care era mai mare; iar „Manase” se tâlcuiește „uitare” (Facere 41, 51-52). Deci, norodul iudeilor era „fiu mai mare” al lui Dumnezeu – căci zice: „fiul Meu cel întâi-născut Israil” (Ieșire 4, 22) – dar l-a „uitat” pe el Dumnezeu; însă pe „Efraim” – adică „aducerea de roadă” cea din neamuri – al doilea fiu îl face Domnul. Deci în „pustia” lui „Efraim” – adică în Biserica cea din neamuri ce „a adus roadă” prin Evanghelie – „S-a dus” Cuvântul, după ce a părăsit Iudeea [pe „iudei”].

⁸⁵ În ediția 1988 a Sfintei Scripturi, avem: „Veselește-te, cea stearpă, care nu nașteai, dă glas și strigă tu care nu te-ai zvârcolit în dureri de naștere, căci mai mulți sunt fiii celei părăsite, decât al celei cu bărbat, zice Domnul” (Isaia 54, 1).

⁸⁶ „Celui întâi-născut, Iosif i-a pus numele Manase, pentru că și-a zis: «M-a învrednicit Dumnezeu să uit toate necazurile mele și toate ale casei tatălui meu»; (52) iar celuilalt i-a pus numele Efraim, pentru că și-a zis: «Dumnezeu m-a făcut roditor în pământul suferinței mele»” (Facere 41, 51-52).

CAPITOLUL 12

Ungerea lui Iisus în Betania. Intrarea în Ierusalim.

Elinii vor să-L vadă pe Iisus. Glasul din Cer.

Necredința iudeilor¹

12, 1-3: Deci, cu șase zile înainte de Paști, Iisus a venit în Betania, unde era Lazăr, pe care îl înviase din morți². (2) Și I-au făcut acolo cină și Marta slujea. Iar Lazăr era unul dintre cei ce ședeau cu El la masă³. (3) Deci Maria, luând o litră cu mir de nard curat, de mare preț⁴, a uns picioarele lui Iisus și le-a șters cu părul⁵ capului ei, iar casa s-a umplut de mirosul mirului.

(12, 1-2) Matei 26, 6-7 / Marcu 14, 3 /

Luca 10, 38-40 / Ioan 11, 1-2 (12, 3) Matei 26, 7 / Marcu 14, 3 / Luca 7, 37; 10, 38 / Ioan 11, 2

În ziua a zecea a lunii luau mielul cel ce trebuia să se jertfească pentru praznicul Paștilor (*Leșire* 12, 3), și de atunci începeau cele de trebuință pentru praznic. Pentru aceasta, și în ziua care este mai „înainte” de cele „șase zile” – adică a noua a lunii – mai cu desfătare se ospătau și începături ale praznicului făceau în ziua aceea, pentru aceasta și Iisus, după ce „a venit în Betania”, dimpreună [cu ei] S-a ospătat. Și, vrând să arate Evanghelistul semnul învierii celei adevărate a lui Lazăr, zice: „Iar Lazăr era unul din cei ce ședea împreună”, căci nu cum s-a arătat [din mormânt] îndată a și murit, ci a petrecut [viețuit] pentru multă vreme mâncând și bănd și pe celelalte, care sunt obișnuite [firești], făcându-le⁶.

Iar, prin ceea ce [Evanghelistul] a zis că: „Marta slujea”, a însemnat [arătat] că în casa ei era ospățul. Și vezi credința femeii, cum nu la slujnice

¹ În ediția de la 1805, titlul capitolului este: „Pentru femeia ceea ce a uns pe Domnul cu mir. Pentru cele ce a zis Iuda. Pentru asin. Pentru elinii care veniseră și rugau pe Filip. Pentru glasul care s-a auzit din Cer”.

² În ediția de la 1805, în loc de „Lazăr, pe care îl înviase din morți”, se găsește „Lazăr cel ce fusese mort, pe care l-a înviat din morți”.

³ În ediția de la 1805, în loc de „cu El la masă”, se găsește „împreună cu Dânsul”.

⁴ În ediția de la 1805, în loc de „de mare preț”, se găsește „de mult preț”.

⁵ În ediția de la 1805, în loc de „părul”, se găsește „perii”.

⁶ Din Sfânta Tradiție cunoaștem că Dreptul Lazăr, prietenul Domnului, a mai trăit mulți ani după ce a fost înviat de Mântuitorul. După Pogorârea Duhului Sfânt, alături de Sfinții Apostoli, Lazăr a propovăduit Evanghelia și, mai apoi, s-a săvârșit ca episcop al Ciprului. În Biserica noastră, ziua sa de prăznuire este 20 iunie; de asemenea, în 4 mai este pomenită aducerea moaștelor sale în Constantinopol, dimpreună cu cele ale Sfintei Maria Magdalena, lucru care s-a săvârșit în anul 890, în vremea împăratului Leon Filozoful.

lasă slujirea, ci ea însăși slujește – și Pavel zice pentru femeia văduvă: „de a spălat picioarele sfinților” (1 Timotei 5, 10). Deci, aceasta [Marta], de obște, tuturor slujește, iar Maria, numai lui Hristos Îi aduce cinstea, fiindcă nu ca pe un om Îl vedea pe Dânsul, ci ca pe un Dumnezeu. Căci „mirul” pentru aceasta l-a vărsat și „cu perii capului ei a șters” [picioarele Domnului], fiindcă ea nu avea pentru Dânsul acel fel de socoteală [socotință] pe care o aveau cei mulți – adică precum pentru un om de rând [simplu] –, ci ca pentru Stăpânul și Domnul.

Însă, după chipurile înaltei înțelegeri, „Maria” se ia [socotește] pentru Dumnezeirea Tatălui și Domnului tuturor (Efeseni 4, 6), căci „Maria” se tâlcuiește „Doamnă”. Deci, „Doamna” tuturor – Dumnezeirea Tatălui – „a uns picioarele lui Iisus” – zic pe trupul „cel din zilele cele mai de pe urmă”⁸ al Domnului, adică al Cuvântului (Evrei 1, 2) – cu „mirul” Duhului. După cum și David zice: „Pentru aceasta Te-a uns pe Tine Dumnezeule, Dumnezeul Tău, cu undelemn al bucuriei”⁹ (Psalm 44, 9). Și marele Petru: „Să cunoască toată casa lui Israil, că Domn și Hristos¹⁰ pe El Dumnezeu L-a făcut, pe Iisus Acesta pe Carele voi L-ați răstignit”¹¹ (Faptele Apostolilor 2, 36). Căci trupul care a fost luat de Cuvântul, cu Dumnezeiescul Duh, Care a venit peste mitra Fecioarei¹² ungându-Se și făcându-Se ceea ce este Cuvântul, adică Dumnezeu, „a umplut” lumea de buna mireasmă, precum

⁷ Sfântul Teofilact îl pomenește aici pe marele Pavel, ca să arate stăruința Martei în slujire, căci Apostolul spune care sunt semnele statomice și sârguinței în bine ale femeii celei văduve: „Să fie înscrisă între văduve cea care nu are mai puțin de șazeci de ani și a fost femeia unui singur bărbat; (10) dacă are mărturie de fapte bune: dacă a crescut copiii, dacă a fost primitoare de străini, dacă a spălat picioarele sfinților, dacă a venit în ajutorul celor strămtorași, dacă s-a ținut stăruitor de tot ce este lucru bun” (1 Timotei 5, 9-10).

⁸ De vreme ce Sfântul Teofilact tâlcuiește după înalta cugetare, aici nu este vorba de zilele din urmă ale vieții pe pământ a Mântuitorului, ci de ceea ce grăiau și Sfinții Apostoli: „În zilele acestea mai de pe urmă ne-a grăit nouă prin Fiul, pe Care L-a pus moștenitor a toate și prin Care a făcut și veacurile” (Evrei 1, 2); „Care a fost cunoscut mai dinainte de întemeierea lumii, dar Care S-a arătat, în anii cei mai de pe urmă, pentru voi, (21) cei ce prin El ați crezut în Dumnezeu, Care L-a înviat pe El din morți, și l-a dat Lui slavă, ca să vă fie credința și nădejdea voastră în Dumnezeu” (1 Petru 1, 20-21).

⁹ În ediția 1988 a *Sfintei Scripturi*, versetul este: „Iubit-ai dreptatea și ai urât fărădelegea; pentru aceasta Te-a uns pe Tine, Dumnezeul Tău, cu undelemnul bucuriei, mai mult decât pe părtașii Tăi” (Psalm 44, 9).

¹⁰ [1805] Adică, Uns.

¹¹ În ediția 1988 a *Sfintei Scripturi*, avem: „Cu siguranță să știe deci toată casa lui Israil că Dumnezeu, pe Acest Iisus pe Care voi L-ați răstignit, L-a făcut Domn și Hristos” (Faptele Apostolilor 2, 36).

¹² „Mitra Fecioarei”, adică pântecul ei cel născător. Vezi și tâlcuirea și nota de la Luca 1, 31-33.

și „mirul” Mariei a umplut toată „casa” de bun „miros”. Dar, care sunt „perii” cei ce „au șters picioarele”? Arătat este, cu adevărat, că Sfinții cei care împodobesc „capul” lui Dumnezeu și începătoreasca Lui stăpânie, căci aceștia, spre slava lui Dumnezeu fiind, podoabă a Lui se zic [numesc], care și ai ungerii trupului Domnului s-au făcut părtași, pe care și David îi numește „părtași” (*Psalm 44, 9*). Încă și Pavel zice către corinteni: „Cela Ce ne întărește pe noi împreună cu voi, întru Hristos, și ne-a uns pe noi, Dumnezeu este” (*2 Corinteni 1, 21*). Și știm că, pretutindenea, „unși” se numesc cei care după [Legea lui] Hristos au viețuit. Deci, creștinii se înțeleg prin „perii” cei ce „au șters picioarele” lui Hristos Iisus și s-au împărtășit de dumnezeiescul dar [har]. Un oarecare lucru mort sunt „perii [capului]” – morți sunt și „cei care sunt ai lui Hristos”, pentru că „și-au răstignit trupul” (*Galateni 5, 24*) și și-au omorât mădulele cele de pe pământ și „lumii au murit” (*Coloseni 2, 20*). „Perii” împodobesc capul și sunt „slavă” a lui (*1 Corinteni 11, 7*); „slavă” a lui Dumnezeu sunt și Sfinții, a căror „lumină luminează înaintea oamenilor” și pentru dânsii. Se slăvește Tatăl” (*Matei 5, 16*); acestora și „mâncarea” și „băutura” [li] se face „spre slava lui Dumnezeu” (*1 Corinteni 10, 31*), care [aceștia] și în mădulele lor Îl slăvesc pe El.

Deci și tu, fiindcă Iisus „a înviat” mîntuiește ta ca pe [un] oarecare „Lazăr” și Îl primești pe El în „casa” sufletului tău și „împreună cu Dânsul” se ospătează și acela care a înviat, să „ungi picioarele” Domnului „mai înainte cu șase zile de Paști”, mai înainte de a veni Paștile veacului ce va să fie, până când petreci¹³ [viețuiești, rămâi] în lumea aceasta, care s-a făcut în „șase zile”. Iar, „picioare” ale lui Hristos sunt *Apostolul și Evanghelia*¹⁴ și – în scurt să zic – poruncile, căci printr-însele „umblă”¹⁵ El „întru noi” (*2 Corinteni 6, 16*). Așadar, la poruncile acestea adu „mir”, adică așezarea

¹³ După cum ne spune și Sfântul Teofilact, în tâlcuirea de la Luca (22, 7-13) „Paști” înseamnă „trecere”. Așadar, petrecerea, viețuirea noastră pământească este pe trecere spre Veșnicie.

¹⁴ E vorba de cărțile de cult în care sunt cuprinse pericopele din Sfintele Evanghelii și din Faptele și Epistolele Sfinților Apostoli, dintru care se citesc în rânduiiala sfințelor slujbe. Insuși preotul, înainte de citirea Evangheliei, din vremea Sfintei Liturghii, se roagă astfel: „Strălucește în inimile noastre, iubitorule de oameni, Stăpâne, lumina cea curată a cunoașterii Dumnezeirii Tale și deschide ochii gândului nostru spre înțelegerea evanghelicilor Tale propovăduiri. Pune în noi și frica fericitelor Tale porunci, ca toate poștele trupului călcând, viețuirea duhovnicească să petrecem, cugetând și făcând toate cele ce sunt spre bună plăcerea Ta”.

¹⁵ „Căci noi suntem templu al Dumnezeului celui viu, precum Dumnezeu a zis că: «Voi locui în ei și voi umbla și voi fi Dumnezeul lor și ei vor fi poporul Meu»” (*2 Corinteni 6, 16*).

cea alcătuită din felurime de fapte bune, dintru care cea mai bună este – ca [și] niște „nard” – credința cea fierbinte, că de nu vei arăta fierbinte și sânguitoare și îmbunătățită așezare către porunci și de nu le vei „șterge” pe acestea cu mădularele cele moarte, ca și cu niște „peri”, și nu le vei lua întru sineși, nu vei putea umple de bună mireasmă „casa” ta.

„Picioare” ale Domnului sunt și cei „prea mici frați” (Matei 25, 40, 45), prin care Hristos merge la ușa fiecăruia cerând cele de trebuință, pe care „unge-i” cu „mirul” milosteniei. Mulți, cu adevărat, miluiesc, însă spre arătarea cea cu trufie, pentru aceea nici nu primesc întru sineși folosul, căci își iau plata aici. Însă tu „șterge-i” pe ei¹⁶ cu „perii capului tău” și în suflet primește folosul, în partea cea domnitoare¹⁷ a sufletului adună dobânda milosteniei. Și, de ai vreun lucru mort și neînsuflețit, precum sunt „perii”, cu această bună ungere „unge-l”, ca și cu niște „mir”. Căci, zice: „șterge cu milostenii păcatele tale”¹⁸ (Daniil 4, 24).

12, 4-8: Iar Iuda Iscarioteanul, unul dintre ucenicii Lui, care avea să-L vândă, a zis¹⁹: (5) Pentru ce nu s-a vândut mirul acesta cu trei sute de dinari și să-i fi dat²⁰ săracilor? (6) Dar el a zis aceasta, nu pentru că îi era grijă de săraci, ci pentru că era fur și, având punga, lua²¹ din ce se punea în ea. (7) A zis, deci, Iisus: Las-o, că pentru ziua îngropării Mele l-a păstrat²². (8) Că pe săraci totdeauna îi aveți cu voi, dar pe Mine nu Mă aveți totdeauna²³.

(12, 4) Matei 26, 8, 14 / Marcu 14, 4 (12, 5) Matei 26, 9 / Marcu 14, 5 (12, 6) Ioan 13, 29 (12, 7) Matei 26, 10, 12 / Marcu 14, 6 (12, 8) Deuteronom 15, 11 / Matei 26, 11 / Marcu 14, 7 / Ioan 13, 33; 14, 19

Iubitor de argint fiind Iuda, prihănește chipul cinstei [cinstirii Domnului], căci zice: „Pentru ce nu ai adus argint, ca să pot fura, ci «mir»?” Însă cum alt Evanghelist zice că toți „ucenicii au zis” aceasta? (Matei 26, 8). Așadar răspundem că cu toți „au zis”, însă nu cu această socoteală [socotință] cu care acesta [Iuda]. Și nu-l vedește pe el Domnul – cu toate că îl știa că având socoteală tâlhărească a zis aceasta – pentru că nu voia să-l rușineze pe el, învățându-ne și pe noi ca, îndelung să răbdăm, către unii ca aceștia.

¹⁶ Adică, pe cei „prea mici frați”.

¹⁷ Partea cea domnitoare, adică asemenea „Mariei”, care se tâlcuiește „Doamnă”.

¹⁸ În ediția 1988 a *Sfintei Scripturi*, avem: „Răscumpără păcatele tale prin fapte de dreptate și nedreptățile tale prin milă către cei săraci, dacă vrei ca bunăstarea în care te afli să dăinuiască” (Daniil 4, 24).

¹⁹ În ediția de la 1805, *versetul 4* este: „Zis-a drept aceea unul din ucenicii Lui, Iuda al lui Simon din Iscariot, carele avea să-L vândă pe El”.

²⁰ În ediția de la 1805, în loc de „să-i fi dat”, se găsește „să se fi dat”.

²¹ În ediția de la 1805, în loc de „lua”, se găsește „purta”.

²² În ediția de la 1805, *versetul 7* este: „Și a zis Iisus: Lasă-o pe dânsa, că spre ziua îngropării Mele l-a păzit pe acesta”.

²³ În ediția de la 1805, în loc de „totdeauna”, se găsește „pururea”.

Însă cu [în] chip tainic îl înfruntă [Domnul] pe el pentru vindere și că pentru iubirea de argint va [avea] să-L dea pe El spre moarte, drept aceea pomenește și de „îngropare”, îmboldind [împungând] inima lui cea neînțelegătoare, ca, doară, se va îndrepta. Încă și ceea ce se aduce [grăiește] pe urmă, o înțelegere [noimă] ca aceasta arată, căci zice: „Pe săraci pururea îi aveți cu voi, dar pe Mine nu Mă aveți pururea». Cât de degrabă Mă voi duce, tu gătindu-Mi Mie moartea. Deci, de Ți sunt ție îngreunător și însărcinatoare [împovărătoare] îți este ție cinstea [cinstirea] cea către Mine, așteaptă puțin și te vei izbăvi de Mine și atunci vei fi cunoscut de ai trebuință de «vinderea mirului» pentru «săraci»”.

Dar, fiindcă era el iubitor de argint și „fur”, pentru care pricină, Domnul i-a încredințat lui grija banilor? Cu adevărat, pentru însăși aceasta că era „fur”, ca să-i taie [curme, rețeze] lui toată pricinuirea [dezvinovățirea], căci nu putea să spună [mai apoi] cum că pentru dragostea banilor L-a vândut, căci îndeajuns avea mângâierea cea din „pungă”²⁴. Însă și „punga având”, nu era credincios, căci „purta” – adică fura – cele ce se puneau [într-însa] și era „fur” de cele sfinte, răpindu-le pe cele ce se dau la trebuința cea dumnezeiască. Audă furii de cele sfinte, ai cărei părți sunt – iar capul [culmea, încununarea] răutății este că, mai pe urmă, L-a vândut pe Domnul. Vezi unde duce iubirea de argint? La vindere. Așadar, bine o a numit Pavel pe aceasta: „rădăcina a tuturor răutăților” (1 Timotei 6, 10), ca pe aceea care L-a vândut pe Domnul și în toate zilele face aceasta²⁵.

Iar unii zic că lui Iuda i s-a dat slujba banilor, ca unuia mai mic decât ceilalți, căci slujba banilor mai mică este decât cea a învățaturii, precum și la Fapte zic Apostolii: „Nu este cu cuviință nouă, lăsând cuvântul, să slujim meselor”²⁶ (Faptele Apostolilor 6, 2).

12, 9-11: Deci mulțime mare de iudei au aflat²⁷ că este acolo și au venit nu numai pentru Iisus, ci ca să vadă și pe Lazăr pe care îl înviase din

²⁴ „Mângâierea cea din «pungă»”, adică mângâierea pe care o avea dintru faptul că Domnul i-a dat în grijă, i-a încredințat punga; fiind iubitor de bani, se pare că pentru Iuda era mare cinste a avea grija pungii.

²⁵ „Iubirea de argint este rădăcina tuturor relelor și cei ce au poftit-o cu infocare au răttăcit de la credință și s-au străpuns cu multe dureri” (1 Timotei 6, 10).

²⁶ În ediția 1988 a Sfintei Scripturi, avem: „Și chemând cei doisprezece mulțimea ucenicilor, au zis: Nu este drept ca noi, lăsând de-o parte cuvântul lui Dumnezeu, să slujim la mese” (Faptele Apostolilor 6, 2).

²⁷ În ediția de la 1805, în loc de „deci mulțime mare de iudei au aflat”, se găsește „și a înțeles norod mult din iudei”.

morti. (10) Și s-au sfătuit arhieriei ca și pe Lazăr să-l omoare. (11) Căci, din cauza lui²⁹ mulți dintre iudei mergeau și credeau în Iisus.

Voitori de bine erau aceștia care „au venit” la Domnul, iar nu ca ceilalți, voitori de rău și turburați. Pentru că zice: „au venit nu numai pentru Iisus, ci ca să vadă și pe Lazăr”. Căci, cu adevărat, preamare fiind minunea, mulți voiau să fie văzători ai celui care a înviat, poate nădăduind ei să audă de la Lazăr ceva și pentru cele din iad.

Iar fariseii așa [atâta] de împietriți erau, încât, nu numai pe Iisus, ci „și pe Lazăr” voiau „să-l omoare”, fiindcă multora li s-a făcut pricinuitor de mântuire, prin minunea ce s-a făcut cu dânsul, trăgând la credință pe cei mai fără de vicieșug. Întru acest chip [fel], chiar facere de bine de ar fi luat cineva, vină era socotită de către dânșii [de farisei]. Însă, mai vârtos [cu prisosință], îi mătnea pe ei aceasta, [anume] că fiindcă sosise praznicul, toți alergau la Betania și se făceau ascultători ai minunii și [ei] înșiși văzători ai celui care a înviat.

12, 12-13: A doua zi, mulțime multă, care venise la sărbătoare²⁹, auzind că Iisus vine la Ierusalim, (13) au luat ramuri de finic³⁰ și au ieșit întru întâmpinarea Lui și strigau: Osana! Binecuvântat este³¹ Cel Ce vine întru numele Domnului, Împăratul lui Israil!

(12, 13) Psalm 117, 26 / Matei 21, 8-9; 23, 38 / Marcu 11, 8-9 / Luca 19, 35-38

După ce [pentru] puțin S-a dus Domnul în „pustie” ca să stingă mânia ucigătorilor (Ioan 11, 54), iarăși vine de față și tuturor Se arată. Căci, se apropia acum vremea Patimii și nu se cuvenea ca El să Se mai ascundă, ci să Se dea pe Sine Însuși pentru „mântuirea lumii” (Ioan 3, 17). Căci, vezi, dintru ce a urmat Patima: l-a înviat pe Lazăr – această minune, care este mai mare decât toate, mai pe urmă păzind-o [iconomisind-o; rânduind-o]. Pentru această [minune] „mulți [mulțime]” alergau și credeau și, crezând mulți, zavistia [fariseilor] mai mare se ațâța, iar dintru aceasta – sfatul de pierzare și Crucea. [Căci Evanghelistul] zice că „auzind” noroadele „că vine Iisus”, L-au întâmpinat pe El cu slavă pentru minunea pe care o făcuse cu Lazăr – cu adevărat, dându-I ei Lui cinste mai mare decât cea care se cuvenea să se dea unui om de rând [simplu]. Pentru că nu-L mai aveau [socoteau, țineau] pe El ca pe un Prooroc – căci părinții lor, pe care Prooroc l-au cinstit vreodată așa? Drept aceea și ziceau: „Osana, bine este cuvântat Cel Ce vine întru numele Domnului!”

²⁹ În ediția de la 1805, în loc de „din cauza lui”, se găsește „pentru el”.

²⁹ În ediția de la 1805, în loc de „a doua zi, mulțime multă, care venise la sărbătoare”, se găsește „iar a doua zi mulțimea norodului care venise la praznic”.

³⁰ În ediția de la 1805, în loc de „ramuri de finic”, se găsește „stâlpi de finic”.

³¹ În ediția de la 1805, în loc de „binecuvântat este”, se găsește „bine este cuvântat”.

Iar, dintru aceste cuvinte, socotim [înțelegem], mai întâi, că Dumnezeu este, pentru că „osana” se tâlcuiește: „o, mântuiește”. Precum și în *Psalmul 117* se află tâlmăcit în elinește de către cei șaptezeci³². Pentru că cel evreiesc, având „Osana”, cel elinesc are „O, Doamne mântuiește” (*Psalm 117, 25*). Iar a mântui este numai lucru al lui Dumnezeu și către Dânsul s-a zis aceasta: „Mântuiește-ne pe noi Doamne, Dumnezeul nostru”³³ (*4 Regi 19, 18-19; Isaia 37, 20*). Și de pretutindeni [peste tot] ar fi putut înțelege cineva că mântuirea numai lui Dumnezeu Însuși o dă Scriptura.

Deci, mai întâi, pe aceasta o arată cei care zic la [către, pentru] Hristos graiurile lui David (*Psalm 117, 25*), anume că este Dumnezeu; apoi, cum că și adevărat Dumnezeu [este] –, deoarece zice: „Cel Ce vine”, nu „cel ce se aduce”. Pentru că, „a se aduce” este, oarecum, al slugii [slujitorului], iar „a veni” este al Stăpânului. Încă și prin ceea ce au zis: „întru numele Domnului”, însăși aceasta o arată – că Dumnezeu adevărat este El, căci zic ei că nu „întru nume” de slugă [slujitor], ci de „Domn” vine Dânsul. Încă arată și că nu este împotrivnic lui Dumnezeu, ci „întru numele” Tatălui a venit, precum – cu adevărat – și Însuși Domnul spune: „Eu am venit întru numele Tatălui Meu, iar altul va veni întru numele său” (*Ioan 5, 43*).

Încă și „Împăratul lui Israil” Îl numeau pe El, poate simțită [văzută] împărăție năluind³⁴ ei, căci nădărdjuiau că se va scula [ridica] oarecarele împărat, mai mare decât firea cea omenească și care îi va izbăvi pe ei din stăpânirea romanilor³⁵.

³² E vorba de cei șaptezeci de înțelepți care au tradus Vechiul Testament din evreiește în grecește, în vremea lui Ptolemeu Filadelful. De la numărul celor șaptezeci de tâlmăcitori, această traducere este cunoscută până azi sub denumirea de *Septuaginta*. Vezi și tâlcuirea și nota de la *Luca 2, 25-32*.

³³ În ediția 1988 a *Sfintei Scripturi*, avem: „Doamne, Dumnezeul nostru, izbăvește-ne din mâna lui, (19) și vor afla toate regatele pământului că numai Tu, Doamne, ești Dumnezeu!” (*4 Regi 19, 18-19*); „Și acum, Doamne, Dumnezeul nostru, izbăvește-ne din mâna lui ca să știe toate împărățiile pământului că Tu singur ești Domnul nostru!” (*Isaia 37, 20*).

³⁴ Adică, închipuind, năzărind, plâmuind, plănuind, urzind, născocind.

³⁵ Vezi, de pildă, *capitolul 9* al cărții Proorocului Zaharia. Dacă tot ceea ce grăiește acolo Proorocul va fi înțeles în cugetul odihnirii în viața de acum și al biruinței asupra vrăjmașilor văzuți, proorociile pentru Mesia vor fi primite în chip trupesesc. Pentru că graiul ce zice: „Ce fericire și ce belșug va fi atunci! Grâul va veseli pe flăcăii lui și vinul pe fecioarele lui!” (*Zaharia 9, 17*) nu vestește îmbelșugarea trupească, ci bogăția împărtășirii Sfântului Duh și puterea Sfintei Euharistii întru cei care au bărbăția credinței și sunt feciorelnici cu duhul. Însă, incununarea cugetării trupești este așteptarea unei împărății pământesti desăvârșite, cărmuite – după cum spune Sfântul Teofilact – de un „oarecarele împărat mai mare decât firea cea omenească”. Dar, înainte de pogorârea Duhului Sfânt, înșiși ucenicii Domnului au pățimit acest fel de cugetare și au cerut a

12. 14-16: **Și Iisus, găsind un asin tânăr³⁶, a șezut pe el, precum este scris: (15) „Nu te teme, fiica Sionului! Iată Împăratul tău vine, șezând pe mănzul asinei”³⁷. (16) Acestea nu le-au înțeles ucenicii Lui la început, dar când S-a preaslăvit Iisus³⁸, atunci și-au adus aminte că acestea erau scrise pentru El și că acestea I le-au făcut Lui.**

(12. 14: 4 Regi 9, 13 / Matei 21, 7 / Marcu 11, 7 / Luca 19, 35 (12, 15) Isaia 62, 11 / Zaharia 9, 9 / Matei 21, 5; 12, 36) Psalm 72, 22 / Marcu 9, 32 / Luca 2, 50; 9, 45, 18, 34 / Ioan 10, 6: 14, 26

Cum alți Evangheliști spun că Domnul a zis către ucenici: „**Dezlegând mănzul să-l aduceți la Mine**” (Matei 21, 2; Marcu 11, 2; Luca 19, 30), iar Ioan aici nimic de acest fel nu spune, ci așa de rând [simplu] zice: „**Aflând Iisus un asin**”? Și ce să fie aceasta? Au doară nu se unesc? [Ba da, se unesc,] dar aceia grăind mai pe larg, acesta mai în scurt a zis: „**Aflând Iisus un asin**”; căci, după ce a fost „dezlegat” [mănzul] de ucenici și a fost „**adus**”, [Domnul] „**l-a aflat și a șezut pe el**”.

Însă prin aceasta și proorocie a lui Zaharia a împlinit, care zice: „**Nu te teme fiica Sionului! Iată Împăratul tău vine la tine șezând pe mânz de asină**”³⁹ (Zaharia 9, 9). Căci, fiindcă mai de multe ori cei ce împărățeau în Ierusalim erau nedrepti și asupritori, zice Proorocul: „**«Nu te teme»** Sioane, căci **«Împăratul**, Cel Care de mine [ți] se proorocește ție, nu este [de] acest fel, ci blând și **«smerit»** și nimic trufaș nu arată. Și Se cunoaște dintru aceasta: că **«vine șezând pe mânz de asină»**”. Căci nu aducând [Domnul] oaste după Sine a intrat [în Ierusalim], ci, călare fiind „pe mânz de asină”.

Încă, „**a ședea**” El „pe asină” era și semn a ceea ce avea să fie, căci, cu adevărat, „**necurat**” era dobitocul acesta în Lege (Levitic cap. 11), însă era semn [preînchipuire] al norodului celui necurat al neamurilor, pe care „**a șezut Iisus**”, Cuvântul lui Dumnezeu, supunându-l pe neînduplecatul și neînvățatul acela, ca pe un „**mânz**” – zic pe norodul cel nou – pe care l-a și

„ședea de-a dreapta și de-a stânga” Domnului, într-o împărățire de acest fel (Matei 20, 21; Marcu 10, 37). De aceea, mai toate proorociile pentru Hristos, Antihristul le va maimuțări a se împlini tocmai întru el, ca într-un „oarecarele împărat mai mare decât firea cea omenească”.

³⁶ În ediția de la 1805, în loc de „Iisus, găsind un asin tânăr”, se găsește „aflând Iisus un asin”.

³⁷ În ediția de la 1805, în loc de „vine, șezând pe mănzul asinei”, se găsește „vine la tine șezând pe mânz de asină”.

³⁸ În ediția de la 1805, în loc de „acestea nu le-au înțeles ucenicii Lui la început, dar când S-a preaslăvit Iisus”, se găsește „iar pe acestea nu le-au cunoscut ucenicii Lui mai înainte, ci după ce s-a proslăvit Iisus”.

³⁹ În ediția 1988 a *Sfintei Scripturi*, avem: „Bucură-te foarte, fiica Sionului, veselește-te, fiica Ierusalimului, căci iată Împăratul tău vine la tine drept și biruitor; smerit și călare pe asin, pe mănzul asinei” (Zaharia 9, 9).

adus la „Ierusalimul” cel adevărat, după ce l s-a făcut Lui supus și plecat. Căci, doară, pe cei din neamuri nu i-a adunat Domnul la Ceruri, făcându-se ei norod al Lui și supunându-se propovăduirii?

Încă poate și „finicii” (Ioan 12, 13) vesteau că și biruitor al morții S-a făcut El – fiindcă L-a înviat pe Lazăr –, căci finic se dădea biruitorilor la lupte. Dar, poate, arătau și cum că este Ceresc Cel Care era laudat și dintru Înălțime a venit⁴⁰. Căci, dintre ceilalți copaci, numai el [finicul] se întinde până chiar în cer – ca să zic așa – și la înălțime odrăsește, făcând muguri albi în vârf, iar la tulpină și la cele din mijloc, până în vârf este aspru și cu anevoie de suit, pentru spinii pe care-i are pe crengi. Întru acest chip [fel], și cel care se silește spre cunoștința Fiului și Cuvântului lui Dumnezeu, aspră o va afla pe aceasta și cu anevoie de suit, deoarece călătorește prin ostenele faptei celei bune, iar după ce va ajunge la înălțimea cunoștinței, va întâmpina lumina cea strălucitoare a cunoștinței de Dumnezeu și descoperirea celor negrăite, ca pe niște muguri prea albi de finic.

Iar tu, minunează-te de Evangelistul [Ioan], cum nu se rușinează, ci vedește necunoștința cea mai dinaintea a Apostolilor. Căci zice: „pe acestea nu le-au cunoscut ucenicii Lui mai înainte, ci după ce Iisus S-a proslăvit”. Iar „proslăvire” numește Înălțarea ceea ce s-a făcut după Cruce și după Patimă. Atunci dar, atunci cu adevărat, au cunoscut prin venirea Duhului „că [acestea] erau scrise pentru Dânsul”. Căci ei, cum că „erau scrise” – poate că știau; dar, că [„erau scrise”] pentru Hristos – aceasta spre al lor folos era tănuit de ei, pentru că, de ar fi știut, s-ar fi smintit pentru Dânsul, când era răstignit, fiindcă, „Împărat” fiind El propovăduit de Scriptură, unele ca acestea pătimizește.

12, 17-19: Deci da mărturie mulțimea⁴¹ care era cu El, când l-a strigat pe Lazăr din mormânt și l-a înviat din morți⁴². (18) De aceea L-a și întâmpinat mulțimea⁴³, pentru că auzise că El a făcut minunea aceasta. (19) Deci fariseii ziceau între ei: Vedeti că nimic nu folosiți! Iată, lumea s-a dus după El⁴⁴.

(12, 19) Ioan 11, 47

⁴⁰ Căci, cu adevărat, dintru Înălțime a venit Domnul (Matei 21, 9; Marcu 11, 10; Luca 1, 78; 2, 14; 19, 38).

⁴¹ În ediția de la 1805, în loc de „deci da mărturie mulțimea”, se găsește „mărturisea drept aceea norodul”, cu următoarea notă: [1805] Adică, „norodul” celor care atunci au crezut „mărturisea”, iar „norodul” celor care „au auzit” [de minune] L-a întâmpinat pe El dimpreună cu cei dintâi (după Zigaben).

⁴² În ediția de la 1805, în loc de „l-a înviat din morți”, se află „l-a sculat pe el din morți”.

⁴³ În ediția de la 1805, în loc de „mulțimea”, se găsește „norodul”.

⁴⁴ În ediția de la 1805, în loc de „lumea s-a dus după El”, se găsește „lumea merge după Dânsul”.

„Norodul” cel care a văzut minunea ce s-a făcut cu Lazăr, era martor și propovăduitor al puterii Lui, „de aceea L-au și întâmpinat” pe El cu slavă cei care „au auzit că El a făcut minunea aceasta”, adică cei care au crezut, căci, de n-ar fi crezut, nicidecum nu s-ar fi preschimbât așa de năprasnă.

Iară fariseii, cei care zic: „Vedeți că nimic nu folosiți!”, nu din răutate le zic acestea, căci nu erau dintre cei care cugetau rele împotriva Mântuitorului, ci voitori de bine se par că sunt, dar, însă, fără de îndrăzneală [sunt]. Pentru aceea, necutezând [ei] să se împotrivesc arătat celor care se turbau [întărâtau] asupra Domnului, din sfârșitul lucrului se ispitesc a-i opri pe dânșii, ca și cum unele ca acestea ar fi zis: „Ce folos aveți voi din vrăjmășiile cele multe asupra Omului Acestuia? Căci pe cât voi îl vrăjmășiți, pe atâta El crește și slava Lui sporește, pentru că «lumea», adică toată mulțimea, «după Dânsul merge». Drept aceea, fiindcă nimic nu isprăviți, încetați [conteniți] de la vrăjmășii, ca să nu călcați Legea în zadar”.

12, 20-24: Și erau niște elini dintre cei ce se suiseră să se închine la sărbătoare⁴⁵. (21) Deci aceștia au venit la Filip, cel ce era din Betsaida Galileii, și l-au rugat zicând: Doamne, voim să vedem pe Iisus. (22) Filip a venit și i-a spus lui Andrei, și Andrei și Filip au venit și l-au spus lui Iisus. (23) Iar Iisus le-a răspuns, zicând: A venit ceasul să fie preaslăvit⁴⁶ Fiul Omului. (24) Adevărat, adevărat zic vouă că dacă grăuntele de grâu, când cade în pământ, nu va muri, rămâne singur; iar dacă va muri⁴⁷, aduce multă roadă⁴⁸.

(12, 21) Isaia 6, 1 / Agheu 2, 7 (12, 23) Ioan 13, 31-32; 17, 1 (12, 24) Isaia 53, 10 / 1 Corinteni 15, 36-37

Pentru frumusețea templului și pentru cele minunate ce se vorbeau de iudei, mulți și dintre elini „se suiseră să se închine”. Iar aceștia, aproape erau de a se face și ucenici [prozeliti], adică de a veni la credința iudeilor. Deci, vestea cea pentru Iisus dându-se pretutindeni, ei „au venit la Filip” și „l-au rugat” pe el ca „să-L vadă pe Iisus”. Iar el – vezi, așadar, smerenie și bună rânduială – îi spune lui Andrei, ca acela care era mai întâi decât dânsul. Și acela nu răpește [de la Filip] vestirea, nici nu uneltește [folosește, întrebuințează] stăpânirea, ci, dimpreună luându-l și pe Filip, așa îndrăznește și vestește Domnului. Atâta de bună rânduială și dragoste se afla întru [între] dânșii!

⁴⁵ În ediția de la 1805, în loc de „sărbătoare”, se găsește „praznic”.

⁴⁶ În ediția de la 1805, în loc de „să fie preaslăvit”, se găsește „ca să se proslăvească”.

⁴⁷ [1805] Iar „moarte” a grăului – să înțelegi stricăciunea lui (după Zigaben).

⁴⁸ În ediția de la 1805, versetul 24 este: „Amin, amin grăiesc vouă: Grăunțul de grâu căzând pe pământ, de nu va muri, el singur rămâne; iar de va muri, multă roadă aduce”.

Așadar, ce zice Domnul? Fiindcă ucenicilor le poruncise „să nu meargă în calea păgânilor” (*Matei 10, 5*) și-i vedea acum pe păgâni că vin la Dânsul – pentru că „elinii” cei ce voiau „să-L vadă” pe Dânsul, păgâni erau cu adevărat –, iar pe iudei îi știa că-L vrăjmășesc pe El, zice: „De acum este vremea să merg la Patimă, căci a venit ceasul Crucii, «ca să Se proslăvească Fiul Omului». Pentru că, [oare,] ce folos este ca pe păgânii cei care vin la noi să nu-i primim, iar la iudeii cei ce ne urăsc și ne gonesc [alungă] să mergem? Așadar, fiindcă cei din păgâni vin la noi, acum, dar, este ceasul să Mă răstignesc. Deci, voi da voie iudeilor să aducă sfârșit [săvârșire] sfaturilor lor și Îi voi lăsa pe ei să Mă răstignească pe Mine, ca fără de pricinuire [dezvinovățire] să fie pe urmă, deoarece, cu dreptate i-am părăsit pe ei ca pe niște împreună-răstignitori și ucigași ai Mei, și la păgâni M-am dus, care acum au început a veni la învățătura Mea. Căci, foarte cu nedreptate este ca păgânilor, celor care însetează de cuvânt și de mântuire – a nu le da nimic, iar pe iudeii cei care leapădă de la ei pe cele date și vrăjmășesc pe Făcătorul de bine – a-i ruga [să primească]”⁴⁹.

Apoi, ca ucenicilor să nu le fie spre sminteală că, după ce au început păgânii a veni, atuncea și moare, zice: „Însăși aceasta – a muri Eu – mai vărtos va înmulți credința păgânilor; căci, precum «grăunțul de grâu», când va fi semănat și «va muri», atuncea «roadă multă aduce», așa, cu adevărat și moartea Mea, «multă roadă va aduce» întru credința păgânilor. Deci, nimeni să nu se smintească, pentru că venirea păgânilor nu va fi oprită [curmată] prin moartea Mea, ci, din pilda grăunțului de grâu, să creadă că a Mea «cădere», întru moarte, se va face adăugire [înmulțire] a celor care vor crede. Căci dacă se face aceasta la grăunț, cu mult mai vărtos [se plinește] la Mine; pentru că, după ce Eu voi muri și voi învia, mai mult voi arăta puterea Mea, prin Înviere și toți, ca lui Dumnezeu, vor crede Mie”.

⁴⁹ Aici, spre înțelegerea a ceea ce este dreapta socoteală, Cuviosul Petru Damaschin ne învață așa: „La tot lucrul bun avem trebuință de dreapta socoteală ca să judecăm potrivit cu vremea toată fapta. Căci dreapta socoteală este o lumină care arată celui ce o are: vremea, fapta, destoinicia, tăria, cunoștința, vârsta, puterea, hotărârea slobodă, râvna, zdrobirea, obișnuința, neștiința, puterea și tocurea trupului, sănătatea și oboseala, modul, locul, purtarea, educația, credința, starea dinăuntru, scopul, petrecerea, slobozenia, știința, cumînțenia firească, sângeuința, privegherea, zăbăvnicia și cele asemenea. Pe urmă firea lucrurilor, trebuința, câtimea, felurile lor, scopul lui Dumnezeu aflător în dumnezeieștile Scripturi, înțelesul fiecărui cuvânt, ca de pildă al aceluia din Evanghelia lui Ioan: că au venit elinii căutând să vadă pe Domnul și îndată au zis «Sosit-a ceasul» (*Ioan 12, 23*), ceea ce înseamnă că a sosit vremea de chemare a neamurilor. Căci a început vremea Patimilor. Iar aceasta o pune ca semn. Dreapta socoteală lămurește toate acestea” (*Filocalia românească, Învățăături duhovnicești*, vol. 5, ed. Humanitas, București, 2001, p. 118).

12, 25-26: **Cel ce iubește sufletul, îl va pierde; iar cel ce își urăște sufletul în lumea aceasta îl va păstra pentru viața veșnică. (26) Dacă-Mi slujește cineva, să-Mi urmeze, și unde sunt Eu, acolo va fi și slujitorul Meu. Dacă-Mi slujește cineva, Tatăl Meu îl va cinsti**⁵⁰.

(12, 25) Matei 10, 39, 16, 25 / Marcu 8, 35 / Luca 9, 24; 14, 27; 17, 33 (12, 26) Ioan 14, 3; 17, 24

Fiindcă Domnul era aproape de Patimă și-i știa pe ucenici că vor fi plini de întristare, pentru aceasta zice: „Într-atâta nu vi se cuvine vouă să vă întristați pentru moartea Mea, încât și voi înșivă, de nu veți muri, nici un folos nu veți avea. Încă și tot omul care cu dragoste se află [stă] către această viață de acum și «își iubește sufletul său» – adică face poftele lui cele necuviincioase și mai presus de ceea ce se cuvine îi face har [hatâr, pe plac] lui – și nu defaimă moartea, «îl va pierde pe el». Iar, cel care «îl urăște» pe el – adică acela care nu se supune lui, nici nu i se pleacă – «îl va păzi pe el în viața veșnică». Și, vrând să arate urâciunea cea mare care se cuvine să se facă [săvârșească, lucreze] înspre poftele sufletului, a grăit aceasta: „cel ce își urăște”. Deoarece, cele ale acelora pe care-i urâm, nici fața a o vedea, nici glasul a-l auzi nu suferim. Deci, așa se cuvine să ne aflăm către poftele cele necuvântătoare ale sufletului, încât, cu urâciune de săvârșit [desăvârșit] să le urâm pe ele⁵¹.

Iar, prin ceea ce zice: „cel ce își urăște sufletul său în lumea aceasta” arată că vremelnic este lucrul, căci, fiindcă se părea că porunca este ucigătoare și crudă, îi mângâie pe ei, prin ceea ce adaugă: „în lumea aceasta”. Căci, zice [Domnul]: „Nu în vreme fără de sfârșit [nemărginită] poruncesc să-ți «urăști sufletul», ci, «în lumea aceasta» trecătoare, întoarce-te dinspre acela care îți poruncește ție cele necuviincioase”. Și aduce pe urmă folosul

⁵⁰ În ediția de la 1805, *versetele* 25-26 sunt: „Cel ce-și iubește sufletul său, îl va pierde pe el, și cel ce își urăște sufletul său în lumea aceasta, în viața cea veșnică îl va păzi pe el. (26) De slujește cineva Mie, Mie să urmeze, și unde voi fi Eu, acolo și sluga Mea va fi. Și de va sluji cineva Mie, îl va cinsti pe el Tatăl Meu”.

⁵¹ Aici Cuviosul Nichita Stithatul ne învață astfel: „Tuturor virtuților le premerge credința din inimă, pe care o are cineva atunci când sufletul nu poartă în el o socotină îndoielnică, ci a lepădat cu desăvârșire iubirea de sine. Căci pe cel ce s-a gătit de curând spre lupte, nimic nu-l împiedică așa de mult de la lucrarea poruncilor, ca a-tot-reaua iubire de sine. Aceasta este piedica înaintării celor ce vor să se sârguiască. Aceasta le pune în minte boli și pătimiri ale trupului, greu de vindecat, prin care răcește căldura sufletului și-l înduplecă să se ferească de greutateți, ca fiind vătămătoare unei vieți care vrea să se simtă bine. Iubirea de sine este iubirea nerațională a trupului, care, făcând pe monah iubitor de sine sau iubitor de suflet sau de trup, îl îndepărtează de Dumnezeu și de Împărăția Lui, după cuvântul: «Cel ce-și iubește sufletul său, și-l va pierde» (Ioan 12, 25)” (*Filocalia românească, Cele 300 de capete*, cap 28, vol. 6, ed. IBMBOR, București, 1977, pp. 222-223).

[câştigul]: „în viață veșnică îl va păzi pe el”. „Urăști” vremelnic, dar în veci îl „păzești”, viețuind el viața cea dumnezeiască. Și, mai mult [de atât] îndemnându-i pe ei spre defăimarea vieții acesteia de acum și împotriva morții îmbărbătându-i, zice: „Cel ce Îmi slujește Mie, Mie să-Mi urmeze”, așa [atâta] să fie de gata spre moarte, precum sunt Eu. Căci, aici, „urmare” [a Lui o] zice pe cea prin lucruri [făptuire]. Apoi [aduce, pune] și mângâierea: „Unde sunt Eu, acolo și sluga Mea va fi”. Dar unde este Hristos? În Ceruri. Deci, acela care, prin moarte⁵² îi urmează Lui (*Galateni 2, 20; 5, 24*) și nu se pironeste către lumea aceasta, „acolo” va fi, în Ceruri. Pentru că „sus” și „jos” sunt potrivnice una alteia⁵³. Cel ce iubește să fie jos, Sus nu va fi; iar acela ce fuge de cele de jos și de lume, Sus și în Ceruri va fi. Căci, zice: „De-Mi slujește cineva Mie, îl va cinsti pe el Tatăl Meu”. Nu a zis: „Eu îl voi cinsti pe el”, ci „Tatăl [îl va cinsti]”, arătând prin aceasta că Fiul Adevărat este, căci, ca pe un „slujitor” al Fiului Celui Adevărat „îl va cinsti pe el Tatăl” Cel Adevărat. Încă arată prin aceasta și că nu este El potrivit lui Dumnezeu, căci Dumnezeu și Tatăl n-ar fi cinstit pe acela care este „slujitor” împotrivnicului Său.

Deci, să nu [ne] iubim sufletul nostru, încât să-l păzim pe el de primejdiile cele pentru adevăr⁵⁴ și să nu voim noi ca el să pătimească rău pentru bine⁵⁵, ci, fiindcă suntem „slujitori” ai lui Hristos, să-l dăm pe el la primejdiile cele pentru adevăr. Și, cum „vom fi”, cu adevărat, întru cele ce este Hristos acum?

⁵² Adică prin chipul, prin felul morții, după ce ne învață și Sfântul Apostol Pavel: „Iar cei ce sunt ai lui Hristos Iisus și-au răstignit trupul împreună cu patimile și cu poftele” (*Galateni 5, 24*); „M-am răstignit împreună cu Hristos; și nu eu mai trăiesc, ci Hristos trăiește în mine. Și viața de acum, în trup, o trăiesc în credința în Fiul lui Dumnezeu, Care m-a iubit și S-a dat pe Sine Însuși pentru mine” (*Galateni 2, 20*).

⁵³ După cum spune Însuși Mântuitorul: „Cine se va înălța pe sine se va smeri și cine se va smeri pe sine se va înălța” (*Matei 23, 12; Luca 14, 11*). „Și tu, Capernaume, nu ai fost înălțat, oare, până la cer? Până la iad vei fi coborât” (*Luca 10, 15*).

⁵⁴ „Primejdiile pentru adevăr” nu sunt neapărat numai cele din afară, ci, cu prisosință, cele dinlăuntrul omului, după cum mărturisește și Prorocul David: „Eu am zis întru uimirea mea: «Tot omul este mincinos»” (*Psalom 115, 2*). Deci, acela care, prin poruncile Sfintei Evangheliei, va sta – întru sine însuși – până la sânge împotriva minciunii dintru firea noastră căzută, se poate spune că se „primejduiește pentru adevăr”. Iar, dintru această osteneală, va pricepe că nu el apără Adevărul, ci Adevărul îi luminează bezna lăuntrică și, cu razele Dumnezeirii Sale, vedește lighioana părerii de sine care are putere să otrăvească orice gând, cuvânt sau făptuire omenească. Așa va putea omul să biruiască întru Domnul prigoana cea lăuntrică a minciunii – care prigoană este neîncetată până la sfârșitul vieții pământești –, iar, dacă vremurile o vor cere, va birui mai cu lesnire și în chip nemincinos și prigonirile cele din afară, tocmai prin această neîncetată osteneală lăuntrică întru Hristos Iisus, Domnul și Dumnezeul nostru.

⁵⁵ „Să pătimească rău pentru bine”, adică să pătimească rău acum, pentru bine veșnic.

Zic [răspund]: Nu întru vrednicțiile cele cuviincioase lui Dumnezeu – căci Acela este din fire Dumnezeu – ci întru cele întru care este cu puțință a se împodobi firea omenească; adică: Acela este Dumnezeu din fire, noi, după punerea de fii și după dar [har] (*Romani cap. 8; 2 Petru 1, 4*).

12, 27-28: Acum sufletul Meu e turburat⁵⁶, și ce voi zice? Părinte, izbăvește-Mă⁵⁷ de ceasul acesta. Dar pentru aceasta am venit în⁵⁸ ceasul acesta. (28) Părinte, preaslăvește-Ți numele! Atunci a venit glas din Cer: Și L-am preaslăvit și iarăși Îl voi preaslăvi⁵⁹.

(12, 27) Matei 26, 37-39 / Luca 22, 41 / Evrei 5, 7-9

Ce este aceasta pe care o zice [acum]? Căci, se pare cum că El Însuși Își grăiește Sieși împotriva; pentru că Acela Care mai sus spre moarte se părea că îndeamnă și sfătuia să [ne] „urâm sufletul” (*Ioan 12, 25*), Acesta acum zice că Se „turbură”, vrând să moară [voind a muri] – lucru care nu este al unuia ce îndeamnă spre moarte, ci al unuia care oprește [zăticnește]. Însă, de vei socoti bine, vei afla că și aceea – adică a „se turbura” El – este îndemnare spre a nu băga în seamă moartea. Căci, ca să nu poată zice cineva că El, fiind înafară de patimile [pătimirile] omenești⁶⁰, cu lesnire filosofează

⁵⁶ În ediția de la 1805, în loc de „e turburat”, se găsește „s-a turburat”.

⁵⁷ În ediția de la 1805, în loc de „izbăvește-Mă”, se găsește „mântuiește-Mă pe Mine”.

⁵⁸ În ediția de la 1805, în loc de „în”, se găsește „la”.

⁵⁹ În ediția de la 1805, *versetul 28* este: „Părinte, proslăvește numele Tău. Deci a venit glas din Cer: Și L-am proslăvit și iarăși Îl voi proslăvi”.

⁶⁰ Din învățătura de credință a Bisericii noastre, ne este, îndeobște, cunoscut că Domnul Iisus Hristos este fără de păcat. După cum am văzut din Evanghelia Sfântului Ioan, El Însuși îi întreabă pe iudei: „Cine dintre voi mă vădește de păcat?” (*Ioan 8, 46*). Sfântul Apostol Pavel mărturisește că Mântuitorul a fost fără de păcat, dar că, în același timp, a purtat neputințele noastre de pe urma păcatului și a fost ispitit: „Că nu avem Arhiereu care să nu poată suferi cu noi în slăbiciunile noastre, ci ispitit întru toate după asemănarea noastră, afară de păcat” (*Evrei 4, 15*); iar Sfântul Apostol Petru spune despre Domnul că „n-a săvârșit nici un păcat, nici s-a aflat vicleșug în gura Lui” (*1 Petru 2, 22*). Mântuitorul Iisus Hristos, fiind Dumnezeu adevărat și om adevărat, nu a păcătuit, însă El a moștenit împreună cu noi pătimirile noastre, adică slăbiciunile nepătimașe: foamea, setea, trebuința de odihnă, de somn, frica de moarte, puțința de a suferi durere. Satana s-a folosit de stările acestea pe care le pătimea și Domnul Iisus pentru a-L ispiți să și le astâmpere într-un fel cum nu trebuia, adică mai mult decât trebuia, ori când nu trebuia. Dar, Mântuitorul a alungat ispita îndată ce s-a arătat, neprimind-o înlăuntrul Său și a răbdat cu bărbăție ostenele, foamea, durerea și a biruit frica de moarte. Întru aceasta, Domnul ne este și nouă pildă. Căci, dacă răbdăm și noi, precum Dânsul, ostenele și durerile, putem birui și noi ispita. Iar de răbdat și noi putem răbda, căci și noi Îl avem pe Domnul întru noi – prin Sfintele Taine – și nemincinos este cuvântul care zice: „Fără de Mine nu puteți face nimic” (*Ioan 15, 5*) (după catehismul *Credința Ortodoxă*, Editura Mitropoliei Moldovei și Bucovinei, Iași, 1996, pp. 96-98).

pentru [despre] moarte și ca Acela Care este înafară de primejdii, pe alții Îi îndeamnă [la acestea], arată că și El Însuși, de însușirile cele omenești S-a ispitit și de firea noastră S-a împărțășit, măcar deși fără de păcat. Pentru aceasta, măcar de Se și întristează și Se „turbură”, ca un om, care în chip firesc este iubitor de viață, dar însă [Domnul] nu fuge de moarte, ca de una care este pentru mântuirea lumii. Căci, zice: „**Pentru aceasta am venit la [în] ceasul acesta**”, ca să primesc moartea cea pentru toți”.

Și prin aceasta ne învață pe noi arătat [vădit, adevărit], ca și noi, măcar de ne și turburăm, măcar de ne și întristăm, însă să nu fugim de moartea cea pentru adevăr. „De vreme ce și Eu Mă «turbur» – căci Om sunt, cu adevărat, și las firea să și le arate pe cele ale sale –, însă nu zic către Tatăl ca să Mă izbăvească de ceasul acesta, ci ce zic? «**Părinte, proslăvește numele Tău**», adică binevoiește ca să primesc Eu Crucea și primejdia cea pentru mântuirea tuturor”.

Și vezi că a muri pentru adevăr, „slavă” a lui Dumnezeu o a numit pe aceasta. Pentru aceea și Tatăl zice: „**Și L-am proslăvit și iarăși Îl voi proslăvi**». Pentru că și cu minunile cele pe care Le-ai făcut mai înainte de Cruce, întru numele Meu Te-am «proslăvit». «**Și iarăși**», întru însăși Crucea [răstignirea], prin Tine, făcând Eu minuni, Te «**voi proslăvi**». Și după îngropare, înviindu-Te pe Tine și pe Duhul cel Sfânt trimițându-L, încă mai «**proslăvit**» și numele Meu, și pe Tine Te voi face”.

Iar unii, aceasta ce zice: „**Acum sufletul Meu S-a turburat**”, nu o au înțeles că se zicea ca și cum Iisus S-ar fi temut de moarte după omenire [după firea omenească], ci zic că, văzând El mai înainte căderea neamului celui amăgitor al iudeilor și mahnindu-Se pentru dânșii și fiindu-I milă și purtând grijă, Iubitorul de oameni Se „turbură” și Se întristează pentru ei. Căci, zic ei [acești tâlcuitori] că nu Se temea de moarte [Domnul], de vreme ce știa pentru care pricină a venit la noi, precum și Însuși zice: „**Pentru aceasta am venit la [în] ceasul acesta**”. Căci, în alt chip [de ar fi fost], cum i-ar fi îndemnat pe alții, zicând: „**Nu vă temeți de cei ceucid trupul**”? (Matei 10, 28)

12, 29-33: Iar mulțimea⁶¹ care sta și auzea zicea: A fost tunet! Alții ziceau: Înger I-a vorbit⁶²! (30) Iisus a răspuns și a zis: Nu pentru Mine s-a făcut glasul acesta, ci pentru voi. (31) Acum este judecata acestei lumi; acum stăpânitorul lumii acesteia va fi aruncat⁶³ afară. (32) Iar Eu, când

⁶¹ În ediția de la 1805, în loc de „mulțimea”, se găsește „norodul”.

⁶² În ediția de la 1805, în loc de „vorbit”, se găsește „grăit Lui”.

⁶³ În ediția de la 1805, în loc de „va fi aruncat”, se găsește „se va goni”.

Mă voi înălța de pe pământ, îi voi trage pe toți la Mine. (33) Iar aceasta zicea, arătând⁶⁴ cu ce moarte avea să moară.

(12, 30) Ioan 11, 42 (12, 31) Ioan 14, 30; 16, 11 / Efeseni 6, 12 (12, 32) Ioan 3, 14; 8, 28

Celor mai mulți, fiind mai groși⁶⁵ și mai neînvățați, li s-a părut că „tunet” a fost „glasul” acela, măcar că înțeles și lămurit a fost; căci, îndată au uitat cuvintele „glasului” și numai sunetul aceluia îl țineau minte. Iar alții au ținut minte și acele cuvinte ale „glasului” – anume: „Și L-am proslăvit și iarăși Îl voi proslăvi” – dar, nepricepând care este înțelegerea [noima] cuvintelor acestora, socoteau cum că „Înger I-a grăit Lui” – și, dintru aceasta, cum că lor le sunt cu anevoie de înțeles acestea, ca unele care de Înger s-au grăit.

Iar Iisus zice: „**Nu pentru Mine, ci pentru voi s-a făcut glasul acesta**”, căci Eu nu aveam trebuință să învăț că Tatăl «a proslăvit și iarăși va proslăvi» numele Său. Însă voi aveți trebuință de a vă învăța cum că Eu nu sunt potrivit lui Dumnezeu, ci spre «proslăvirea numelui» lui Dumnezeu. Căci, dacă prin Mine va să se «proslăvească numele» lui Dumnezeu, cum sunt împotrivic lui Dumnezeu? Așadar, pentru voi s-a făcut «glasul», ca să cunoașteți că spre «proslăvirea» lui Dumnezeu sunt. Și, de nu puteți să cunoașteți, măcar întrebați și învățați-vă ceea ce nu știți”.

Iar aceasta, pe care a zis-o: „Acum este judecata lumii acesteia”, se pare că nu se potrivește cu cele de mai înainte de ea. Căci, ce potrivire are aceasta cu aceea [ce zice]: „am proslăvit și iarăși voi proslăvi”? Însă, cu adevărat, se potrivesc. Căci, de vreme ce Tatăl a zis mai sus că „voi proslăvi”, ne arată nouă Domnul chipul [felul] proslăvirii. Dar, care este acesta? „Să fie gonit [aruncat] afară stăpânitorul lumii acesteia” și să fie biruit și să fie „judecată lumea”, adică să se facă izbândire [biruință] asupra ei. Iar, ceea ce zice, întru acest chip [fel] este: „Acum «judecată» și izbândire a lumii acesteia se face. Căci, de vreme ce diavolul – făcându-i pe toți oamenii vinovați păcatului – morții a supus lumea, venind la Mine și neaflând păcat întru Mine, iar morții și pe Mine, deopotrivă, ca și pe ceilalți supunându-Mă, va fi osândit de Mine și așa Eu voi face izbândire [«judecată»] lumii. [Bine,] fie că celorlalți pentru păcat le-a adus moartea, dar întru Mine, ce a văzut de acest fel, precum întru ceilalți, ca și pe Mine să Mă omoare? Deci, «judecată a lumii» – adică izbândire – «acum» de Mine Se face, pentru că pe acela care i-a omorât pe toți și apoi a venit și la Mine, Cel fără de vină, omorându-l Eu,

⁶⁴ În ediția de la 1805, în loc de „arătând”, se găsește „însemnând”.

⁶⁵ „Groși”, adică îngroșați, grosieri, grosolani dintru învârtoșarea trupezască, neprimitori ai căii celei strămite a osteneții lăuntrice. Vezi și tâlcuirea Sfântului Teofilact de la Matei 7, 13.

Izbânditor voi fi al tuturor celor care au fost omorâți de dânsul și «se va goni [arunca] afară» tiranul, prin moartea Mea fiind osândit⁶⁶. Pentru că, acest cuvânt – „se va goni [arunca] afară” – s-a zis după asemănarea celor care sunt osândiți la judecăți și, din divan⁶⁶, se scot afară. Încă și așa vei înțelege acest cuvânt: „se va goni [arunca] afară”, adică întru „întunericul cel mai dinafară” (Matei 8, 12; 22, 13; 25, 30).

„Însă și din stăpânirea cea cu tiranie pe care o are asupra oamenilor se va scoate «afară» și va fi lipsit [deșertat], și nu va mai împărăți într-înșii și în sufletele lor și în trupul cel muritor, precum mai înainte, ci Eu «pe toți îi voi trage la Mine» când Mă «voi înălța» pe Cruce. Căci, «toți», și cei din păgâni, la credința cea întru Mine se vor «trage». Pentru că, de vreme ce ei singuri nu pot să vină la Mine, fiindcă sunt ținuți de tiranul, Eu, după ce îl voi birui pe el și-l voi «goni afară» și voi tăia vinele puterii lui celei asupra oamenilor și, nevrând el, «îi voi trage [la Mine]» – care lucru, într-alt loc și „răpire” l-a numit. Căci, zice: „Nimeni nu poate să răpească vasele celui tare, de nu va lega pe cel tare” (Marcu 3, 27).

Și zicea și aceasta: „Când Mă voi înălța”, însemnând [arătând] „cu ce moarte avea să moară”, anume că avea să fie răstignit, căci aceasta însemna „înălțarea” Crucii.

12, 34-36^a: I-a răspuns deci mulțimea⁶⁷: Noi am auzit din Lege că Hristosul rămâne în veac; și cum zici Tu că Fiul Omului trebuie să fie înălțat⁶⁸? Cine este acesta, Fiul Omului? (35) Deci le-a zis Iisus: Încă puțină vreme Lumina este cu voi. Umblați cât⁶⁹ aveți Lumina ca să nu vă prindă⁷⁰ întunericul. Căci cel ce umblă în întuneric⁷¹ nu știe unde merge. (36) Cât aveți Lumina, credeți în Lumină⁷², ca să fiți fii ai Luminii.

(12, 34) 2 Regi 7, 13, 16 / Psalm 44, 7; 88, 29, 36 / Isaia 9, 5-6 / Iezechiel 37, 25 / Daniil 2, 44; 7, 14 / Miheia 4, 7; 5, 1 / Luca 1, 33 (12, 35) Ioan 1, 4-5; 9, 4-5; 11, 10 / 1 Ioan 2, 11 (12, 36) Luca 16, 8 / Efeseni 5, 8

Socotind ei că-L vor birui pe Domnul și îi vor astupa gura, ca și cum n-ar fi El Hristosul Cel adevărat, zic: „De vreme ce Hristos este fără de

⁶⁶ Adică, din locul scaunului de judecată, de acolo de unde se face judecata, din tribunal. În vechiul grai românesc, cuvintele *divan* și *județ* erau sinonime și aveau, deopotrivă, înțelesul de *judecător*, *judecătorie*.

⁶⁷ În ediția de la 1805, în loc de „mulțimea”, se găsește „norodul”.

⁶⁸ În ediția de la 1805, în loc de „că Hristosul rămâne în veac; și cum zici Tu că Fiul Omului trebuie să fie înălțat”, se găsește „că Hristos petrece în veci. Și cum Tu zici că se cuvine să Se înalțe Fiul Omului”.

⁶⁹ În ediția de la 1805, în *versetele* 35-36, în loc de „cât”, se găsește „până când”.

⁷⁰ În ediția de la 1805, în loc de „prindă”, se găsește „cuprindă”.

⁷¹ În ediția de la 1805, în loc de „în întuneric”, se găsește „întru întuneric”.

⁷² În ediția de la 1805, în loc de „în Lumină”, se găsește „întru Lumină”.

moarte, iar Tu zici pentru Tine Însuși că vei muri, cum, dar, Te vom crede că ești [Tu] «Hristos»?»

Însă aceasta din răutate o ziceau, pentru că Scriptura – pe care ei „Lege” o numesc – nu numai de Înviere, ci și de Patimă face pomenire. Pentru că Isaia, pe amândouă le pune [aduce împreună] – adică și Patima și moartea –, zicând așa: „Ca o oaie spre junghiere S-a adus” (*Isaia 53, 7*), iar Învierea, grăind: „Domnul va să-L curățească pe El de rană și să-L arate pe El Lumină”⁷³ (*Isaia 53, 10*). Și David dimpreună de moarte și de Înviere face pomenire, zicând: „Nu vei lăsa sufletul Meu în iad” (*Psalom 15, 10*). Încă și Patriarhul [Iacov], blagoslovind [binecuvântând] pe Iuda, a proorocit pentru Hristos: „Culcându-Se a adormit ca un leu și ca un pui de leu, cine îl va deștepta pe El?”⁷⁴ (*Facere 49, 9*). Deci, tăgăduind ei Patima și nemurirea mărturisindu-o la [pentru] Hristos, cu vicleană socoteală făceau [unelteau] aceasta: „Noi ne-am învățat «din Lege», adică din Scriptură” – căci, precum de multe ori am zis, toată Scriptura se zice „Lege” – „că Hristos petrece

⁷³ În ediția 1988 a Sfintei Scripturi, *capitolul 53* de la Proorocul Isaia este: „Cine va crede ceea ce noi am auzit și brațul Domnului cui se va descoperi? (2) Crescut-a înaintea Lui ca o odraslă, și ca o rădăcină în pământ uscat; nu avea nici chip, nici frumusețe, ca să ne uităm la El, și nici o înfățișare, ca să ne fie drag. (3) Disprețuit era și cel din urmă dintre oameni; om al durerilor și cunoscător al suferinței, unul înaintea căruia să-ți acoperi fața; disprețuit și ne băgat în seamă. (4) Dar El a luat asupra-Și durerile noastre și cu suferințele noastre S-a împoyărat. Și noi Îl socoteam pedepsit, bătut și chinuit de Dumnezeu. (5) dar El fusese străpuns pentru păcatele noastre și zdrobotit pentru fărădelegile noastre. El a fost pedepsit pentru mântuirea noastră și prin rănilor Lui noi toți ne-am vindecat. (6) Toți umblam rătăciți ca niște oi, fiecare pe calea noastră, și Domnul a făcut să cadă asupra Lui fărădelegile noastre ale tuturor. (7) Chinuit a fost, dar S-a supus și nu și-a deschis gura Sa; ca un miel spre junghiere s-a adus și ca o oaie fără de glas înaintea celor ce o tund, așa nu Și-a deschis gura Sa. (8) Întru smerenia Lui judecata Lui s-a ridicat și neamul Lui cine îl va spune? Că s-a luat de pe pământ viața Lui! Pentru fărădelegile poporului Meu a fost adus spre moarte. (9) Mormântul Lui a fost pus lângă cei fără de lege și cu cei făcători de rele, după moartea Lui, cu toate că nu săvârșise nici o nedreptate și nici înșelăciune nu fusese în gura Lui. (10) Dar a fost voia Domnului să-L zdrobească prin suferință. Și fiindcă Și-a dat viața ca jertfă pentru păcat, va vedea pe urmașii Săi, își va lungi viața și lucrul Domnului în mâna Lui va propăși. (11) Scăpat de chinurile sufletului Său, va vedea rodul ostenețelor Sale și de mulțămire Se va sătura. Prin suferințele Lui, Dreptul, Sluga Mea, va îndrepta pe mulți, și fărădelegile lor le va lua asupra Sa. (12) Pentru aceasta Îi voi da partea Sa printre cei mari și cu cei puternici va împărți prada, ca răsplată că Și-a dat sufletul Său spre moarte și cu cei făcători de rele a fost numărat. Că El a purtat fărădelegile multora și pentru cei păcătoși Și-a dat viața”.

⁷⁴ În ediția 1988 a Sfintei Scripturi, avem: „Pui de leu ești, Iudo, fiul meu! De la jaf te-ai întors... El a îndoit genunchii și s-a culcat ca un leu, ca o leoaică... Cine-l va deștepta?” (*Facere 49, 9*).

[rămâne] în veci". Cum se cuvine v-ați învățat aceasta, căci „petrece [rămâne] în veci”, și ca un Dumnezeu „petrece [rămâne]” și după Înviere. Însă, despre Patima Lui nu v-ați învățat? Și cum [aceasta]? Fiindcă aceleași Scripturi – precum am arătat – de amândouă [acestea] dimpreună învață? „Așadar, cum” – zic ei – „Tu grăiești că «se cuvine să Se înalțe Fiul Omului?»” Vezi că și din cele ce se ziceau întunecat [umbros, tainic] de Domnul, ei multe înțelegeau, precum, cu adevărat, și aceasta – adică: „să se înalțe” – o au înțeles că pentru Cruce spune. Așa [astfel] – cu adevărat – multe înțelegeau, însă din răutatea cea de bună voie se prefăceau că nu știu.

Socotește [chibzuieste] încă și ce zic: „Cum zici Tu că se cuvine să Se înalțe Fiul Omului?”, căci plin de răutate este cuvântul acesta al lor, ca și cum ar fi zis aceasta: „Nici [nu] știm [noi] pentru cine «zici» și «cine este Fiul Omului», însă [noi] arătăm adevărul, căci acela care va «să Se înalțe», oricine ar fi, nu este «Hristos», căci cum ar [putea] fi, de vreme ce Scripturile zic că Hristos este fără de moarte?” Așadar, ce zice Domnul? Astupând gurile lor și arătând că Patima cu nimic nu se zăticnește [este împiedicată] de aceasta – adică, de „a petrece [rămâne]” El „în veci” – zice: „**Încă puțină vreme Lumina este cu voi**”, căci „Lumină” pe Sine Însuși S-a numit. „Deci, precum lumina soarelui nu se pierde cu totul, ci, apunând, iarăși răsare, așa și moartea Mea, nu este stricăciune, ci apunere și mutare și iarăși voi «răsări» prin Înviere⁷⁵ (Maleahi 3, 20). Deci, pentru [însăși] aceasta, fiindcă Patima cu nimic nu Mă zăticnește [împiedică] de a fi Eu veșnic, iar Scripturile mărturisesc pentru «Hristos» că este veșnic, așadar, Eu sunt Hristos, măcar și Patima de o voi suferi. Căci «Lumină» sunt și de voi și apune, iarăși voi «răsări». Deci, voi, «**umblați până când aveți Lumina**», adică întru Mine credeți”.

Și, pe care vreme o zice [numește] aici? Pe cea mai dinainte de Cruce sau pe cea de după Cruce? Arătat [adeverit] că pe amândouă. Căci, zice: „**Umblați**” și **«credeți întru** Mine și mai înainte de a Mă răstigni și după Cruce”. Pentru că aceasta o arată când zice: „**Până când aveți Lumina**”, adică: „**Până când**» puteți **«crede întru** Mine, căci puteți și mai înainte de Cruce și după aceea a **«crede întru** Mine, care sunt «Lumină””. Iar cel care „**umblă**” întru necredință „**nu știe unde merge**”. Căci, câte iudeii acum fac și „**nu știu**” ce fac, ci ca „**întru întuneric umblând**” li se pare că „**merge**” pe cale dreaptă, însă tot pe cele împotriva le pățimesc, sâmbăta și tăierea împrejur păzindu-o. Dar nu așa [sunt] cei care au crezut, ci „**întru Lumină umblă**”, toate cele de mântuire făcându-le [săvârșindu-le]; căci,

⁷⁵ „Voi «răsări» prin Înviere ca un «Soare al Dreptății» (Maleahi 3, 20) și ca un «Răsarit de Sus» (Luca 1, 78)”.

de „umbra Legii”⁷⁶ (*Evrei 10, 1*) și de ceața cuvintelor celor întunecoase [umbroase, tănuite] au scăpat și au venit la „Lumina” care era tănuită și acum a strălucit și s-au făcut ei „fii ai Luminei”, adică ai lui Hristos. Căci zice [Domnul]: „Ca fii ai Luminei” să vă faceți [«fiți»], adică fii ai Mei”; măcar că Evanghelistul a zis întru început⁷⁷ că oarecare [vreunii] „de la Dumnezeu s-au născut” (*Ioan 1, 13*). Iar aici, „fii ai Luminei” îi numește, adică ai lui Hristos. Rușineze-se, dar, Arie și Eunomie⁷⁸, că una este lucrarea Tatălui și a Fiului și de aici se arată!

12, 36^b-40: Acestea le-a grăit Iisus și, plecând⁷⁹, S-a ascuns de ei. (37) Și, deși a făcut atâtea minuni⁸⁰ înaintea lor, ei tot nu credeau în El⁸¹, (38) ca să se împlinească⁸² cuvântul Proorocului Isaia, pe care l-a zis: „Doamne, cine a crezut în ceea ce a auzit de la noi⁸³? Și brațul Domnului cui s-a descoperit?” (39) De aceea nu puteau să creadă, că iarăși a zis Isaia: (40) „A orbit ochii lor și a împietrit inima lor⁸⁴, ca să nu vadă cu

⁷⁶ „În adevăr, Legea având umbra bunurilor viitoare, iar nu însuși chipul lucrurilor, nu poate niciodată – cu aceleași jertfe, aduse neîncetat în fiecare an – să facă desăvârșiți pe cei ce se apropie” (*Evrei 10, 1*).

⁷⁷ Întru începutul Evangheliei sale.

⁷⁸ Pentru Arie și Eunomie și ereziile lor, vezi notele de la *Ioan 1, 1*; *1, 9* și *3, 6-8*.

⁷⁹ În ediția de la 1805, în loc de „plecând”, se găsește „mergând”.

⁸⁰ În ediția de la 1805, în loc de „minuni”, se găsește „semne”.

⁸¹ În ediția de la 1805, în loc de „în El”, se găsește „într-Însul”.

⁸² În ediția de la 1805, în loc de „împlinescă”, se găsește „plinească”.

⁸³ În ediția de la 1805, în loc de „în ceea ce a auzit de la noi”, se găsește „auzului nostru”.

⁸⁴ [1805] Este și acesta obicei al Scripturii, ca părăsirea lui Dumnezeu a o numi ca pe o lucrare a Lui. Căci aceasta ce zice aici: „A orbit ochii lor și a împietrit inima lor”, însemnează [arată] că i-a părăsit [spre] a se orbi ochii lor și a se împietri inima lor, ca a unor nevindecați. Căci [Domnul], pe nimeni nu trage cu sila, pentru stăpânirea cea de sine [libertatea] a fiecăruia. Întru acest fel este și ceea ce zice: „Împietrind voi împietri inima lui Faraon” (*Ieșire 4, 21*); și: „Ai abătut cărările noastre de la calea Ta” (*Psalom 43, 20*); și: „Ne-ai rătăcit, Doamne, de la calea Ta” (*Isaia 63, 17*). Și multe obiceiuri de acest fel sunt la Scriptura cea Veche. Asemenea încă este și ceea ce zice Pavel: „I-a dat pe ei Dumnezeu întru minte neiscusită” (*Romani 1, 28*); și: „I-a dat pe ei Dumnezeu întru patimi de ocară” (*Romani 1, 26*). Căci, Dumnezeu nu numai că nu face nimic de acest fel, dar nici [nu] ne lasă pe noi [întru acestea], de nu îl vom lăsa [părăsi] noi pe El. Căci, zice: „Au nu păcatele voastre deosebesc între Mine și între voi?” (*Isaia 59, 2*); și iarăși zice: „Ai uitat Legea Dumnezeului Tău, te voi uita și Eu pe tine” (*Osea 4, 6*); și David: „Iată cei ce se depărtează pe sine de la Tine, vor pieri” (*Psalonii 72, 26*). Iarăși, și Mântuitorul zice în Evanghelii către Ierusalim: „De câte ori am vrut să adun pe fiii tăi... și n-ai voit” (*Matei 23, 37*) (după Zigaben).

ochii și să nu înțeleagă cu inima și ca nu cumva să se întoarcă și Eu să-i vindec⁸⁵”.

(12, 36) Luca 16, 8 / Efeseni 5, 8 (12, 38) Isaia 53, 1 / Romani 10, 16 (12, 40) Isala 6, 9-10 / Ieremia 5, 21 / Matei 13, 12-15 / Marcu 4, 11-12 / Luca 8, 10 / Faptele Apostolilor 28, 26-27 / Romani 11, 8

Pentru ce „S-a ascuns de dânșii”? Căci, acum nu au ridicat pietre [spre a arunca] asupra Lui și nici nu au hulit ei ceva întru acel chip, precum [făceau] mai înainte⁸⁶. Pentru ce „S-a ascuns”? În inimile lor intrând [Domnul], a văzut mânia lor cea sălbăticită, măcar deși nimic nu grăiau ei. Deci, „Se ascunde”, ca să potolească pizma, căci, cum că nu credeau, ci pizmuiau, Evanghelistul a însemnat [arătat] zicând: „Și atâtea semne [minuni] făcând El, nu credeau într-Însul”. Căci, cu adevărat, nu al unei mici răutăți este lucrul acesta, a nu crede „atâtor semne [minuni]”. Și zice „atâtea semne”, pe care Evanghelistul le-a lăsat [a le spune⁸⁷]. Deci, „S-a ascuns” Iisus, ca să potolească pizma lor, încă și ca să [le] dea lor vreme și îndeletnicire [întru zăbovire], ca întru liniște să socotească și cuvintele, și lucrurile Lui. Căci, așa [astfel], de ei ar fi vrut, ar fi putut veni întru simțirea mărimii Dumnezeirii Lui. Căci, măcar deși necredința lor mai înainte o a cunoscut [Domnul], însă cele ce I Se cuveneau Lui [a le săvârși] pe toate le făcea, și Se dădea în lături – precum s-a zis – dându-le lor vreme de a socoti [cumpăni, chibzui].

Iar aceasta ce zice: „Nu credeau într-Însul, ca să se plinească cuvintele Isaiei”, nu este cuvânt arătător de pricină [cauză], ci însemnător de întâmplare, precum de multe ori am zis⁸⁸. Căci, nu pentru aceasta aveau ei să nu creadă lui Hristos, deoarece mai înainte a grăit despre dânșii Isaia, ci deoarece aveau ei să nu creadă, pentru aceasta, mai înainte a spus despre dânșii Proorocul. Iar aceasta ce zice: „Nu putea să creadă, că iarăși a zis Isaia pentru dânșii”, aceeași înțelegere are. Căci, prin toate acestea, [Evanghelistul] aceasta vrea să arate: că Scriptura nemincinoasă este și cum că acelea pe care, mai înainte le-a zis Isaia, nu întru alt chip s-au întâmplat, ci precum a zis.

Căci [Evanghelistul], pentru ca să nu poată cineva a zice, ori a se îndoi: „Pentru ce a venit Hristos, dacă a știut că nu era să-i creadă Lui iudeii?”, [îi] aduce [martori] și pe Prooroci, care mai înainte au zis, dar și cum că și Hristos a știut necredința lor, însă a venit ca să nu aibă [cuvânt de] răspuns pentru păcatul lor, nici să nu poată zice că: „De ar fi venit, am fi crezut”

⁸⁵ În ediția de la 1805, în loc de „și să nu înțeleagă cu inima și ca nu cumva să se întoarcă și Eu să-i vindec”, se găsește „nici să înțeleagă cu inima și să se întoarcă să-i vindec”.

⁸⁶ Vezi Matei 9, 34; 12, 24; Marcu 3, 22; Luca 11, 15; Ioan 8, 52; 10, 33.

⁸⁷ Adică nu le-a mai însemnat în scris.

⁸⁸ Vezi și tâlcuirea de la Ioan 9, 3^a-5.

Iar aceasta: „nu puteau să creadă”, să o înțelegi în loc de: „nu voiau”, pentru că omul cel rău și viclean nu poate să creadă, până când, întru acest fel va fi, adică până când voiește și alege cele rele.

Iar, când auzi că Dumnezeu „a orbit ochii lor și a împietrit inima lor”, să nu socotești că așa, de rând [pur și simplu], pe unii îi face buni, iar pe alții răi – să nu fie! –, ci părăsirea lui Dumnezeu să o socotești „orbire” deplină [covârșitoare]. Precum așa zice ca o pildă: Fie oarecine, nu prea rău, cu acesta se pare că încă este Dumnezeu împreună [cu el], căci este nădejde de a se întoarce. Iar, când omul se va umple de răutate, atuncea îl părăsește Dumnezeu pe el, pentru voința Lui cea rea. Și se zice că omul petrece [viețuiește, rămâne] ca un „orb”, când este lipsit de dumnezeiasca „Lumină” și „umbă întru întunericul” păcatului (Ioan 12, 35). Și atunci „orbire” i se socotește lui lipsirea „Luminii” celei dumnezeiești și, „împietrire a inimii” – lipsirea dumnezeiescului cuvânt celui care moaie [înmoaie] inimile celor care îl primesc pe dânsul. Drept aceea, „orb” este cel care nu primește nicidecum raza dumnezeiescului cuvânt, iar „împietrit” – cel ce nu voiește să asculte cuvântul acela care moaie [înmoaie] inimile. Și, cu adevărat, lipsirea lui Dumnezeu orbește și întuneacă [sufletul]. Deci, când vei auzi că Dumnezeu „orbește”, așa să înțelegi, anume că, prin a nu fi de față, „orbește”. Căci, de ar fi fost Dumnezeu de față, nu s-ar fi „orbit” omul. De ar fi fost soare, n-ar fi fost întuneric, însă acum soarele face [pricinuieste] noaptea. Dar cum? Apunând. Așa, și Dumnezeu, îi face „orbi” pe oameni, prin a nu le fi lor de față. Însă [El] nu este de față pentru răutatea lor. Și, de atunci, ca niște „orbi”, fără de întoarcere păcătuiesc și fără de îndreptare greșesc.

Dară, ia să vedem și pe ale Isaiei: „Doamne, cine a crezut auzului nostru [în ceea ce a auzit de la noi]?” Adică, nimeni nu „a crezut”, căci aceasta – „cine” – în multe locuri ale Scripturii în loc de „nimeni” este pusă⁸⁹. Iar aceasta, ca despre fața [dinspre partea] lui Hristos o a zis Proorocul, grăind Hristos către Tatăl: „«Doamne, cine a crezut auzului Nostru [în ceea ce a auzit de la Noi]?» Adică, nimeni nu a crezut cuvântului Nostru și propovăduirii Mele” – pe care propovăduire „auz” o a numit. Pentru că zice [Domnul]: „Cele ce am auzit de la Tatăl Meu, acelea grăiesc” (Ioan 8, 26).

Încă „și brațul [Domnului] cui s-a descoperit?” Adică: „Lucrarea cea puternică a «semnelor [minunilor]»” – pe care „braț” o numește – „nici unuia din nemulțămitori iudei nu i «s-a descoperit», ci și «atâtea semne [minuni]» făcând Eu, ei Mă clevetesc”.

⁸⁹ Vezi: Facere 21, 7; 49, 9; Ieșire 15, 11; Numeri 11, 4; 24, 9; Deuteronom 3, 24; 33, 29; 1 Regi 4, 8; 6, 20; 24, 20; 2 Regi 22, 32; Iov 6, 8; 9, 4, 12; 24; 11, 5, 10; 23, 13; 34, 7; 36, 22; Psalm 23, 3, 8, 10; 39, 7; 70, 22; 72, 24; 75, 7; 76, 13 etc.

12, 41-43: Acestea a zis Isaia, când a văzut slava Lui și a grăit despre El⁹⁰. (42) Totuși și dintre căpetenii mulți au crezut în El⁹¹, dar nu mărturiseau din pricina fariseilor, ca să nu fie izgoniți⁹² din sinagogă; (43) căci au iubit slava oamenilor mai mult decât slava lui Dumnezeu.

(12, 42) Ioan 7, 13; 9, 22 (12, 43) Ioan 5, 44

„Acestea a zis Isaia, când a văzut slava Lui”. A Cui? A Fiului, măcar că slava Tatălui se vede că o a văzut Proorocul, dintru cele ce zice⁹³ (Isaia 6, 1-10). Iar aici, Evanghelistul zice că slava Fiului o a văzut Isaia; iar Pavel – a Duhului⁹⁴ (Faptele Apostolilor 28, 25-27). Deci, una este slava Sfintei Treimi – ceea ce este a Tatălui și a Fiului este, și ceea ce este a Fiului este și a Sfântului Duh.

Iar [Evanghelistul] zice că „Isaia a văzut slava” – „fumul” acela pe care l-a nălucit⁹⁵, pe „Serafimi”, pe „cărbuni”, pe „jertfelnic”, pe „scaun”

⁹⁰ În ediția de la 1805, în loc de „despre El”, se găsește „pentru Dânsul”.

⁹¹ În ediția de la 1805, în loc de „totuși și dintre căpetenii mulți au crezut în El”, se găsește „încă și din boieri mulți au crezut într-Însul”.

⁹² În ediția de la 1805, în loc de „izgoniți”, se găsește „goniți”.

⁹³ „În anul morții regelui Ozia, am văzut pe Domnul stând pe un scaun înalt și mare și poalele hainelor Lui umpleau templul. (2) Serafimi stăteau înaintea Lui, fiecare având câte șase aripi: cu două își acopereau fețele, cu două picioarele, iar cu două zburau (3) și strigau unul către altul, zicând: «Sfânt, Sfânt, Sfânt este Domnul Savaot, plin este tot pământul de slava Lui!» (4) Din pricina acestor strigăte, porțile se zguduiau din ștăpânele lor, iar templul s-a umplut de fum. (5) Și am zis: «Vai mie, că sunt pierdut! Sunt om cu buze spurcate și locuiesc în mijlocul unui popor cu buze necurate. Și pe Domnul Savaot L-am văzut cu ochii mei!» (6) Atunci unul dintre Serafimi a zburat spre mine, având în mâna sa un cărbune, pe care îl luase cu clestele de pe jertfelnic. (7) Și l-a apropiat de gura mea și a zis: «Iată s-a atins de buzele tale și va șterge toate păcatele tale și fărădelegile tale le va curăța». (8) Și am auzit glasul Domnului care zicea: «Pe cine îl voi trimite și cine va merge pentru Noi?» Și am răspuns: «Iată-mă, trimite-mă pe mine!» (9) Și El a zis: «Du-te și spune poporului acestuia: Cu auzul veți auzi și nu veți înțelege și, uitându-vă, vă veți uita, dar nu veți vedea. (10) Că s-a învârtosat inima poporului acestuia și cu urechile sale greu a auzit și ochii săi i-a închis, ca nu cumva să vadă cu ochii și cu urechile să audă și cu inima să înțeleagă și să se întorcă la Mine și să-l vindec.» (Isaia 6, 1-10).

⁹⁴ „Și neînțelegându-se unii cu alții, au plecat, zicând Pavel un cuvânt că: Bine a vorbit Duhul Sfânt prin Isaia Proorocul, către părinții noștri, (26) când a zis: «Mergi la poporul acesta și zi: Cu auzul veți auzi și nu veți înțelege și uitându-vă veți privi, dar nu veți vedea. (27) Căci inima acestui popor s-a învârtosat și cu urechile greu au auzit și ochii lor i-au închis. Ca nu cumva să vadă cu ochii și să audă cu urechile și cu inima să înțeleagă și să se întorcă și Eu să-l vindec.» (Faptele Apostolilor 28, 25-27).

⁹⁵ „L-a nălucit”, în înțelesul că, prin voia și pogorârea lui Dumnezeu, Isaia a dat chip, formă, în-chipuire celor dumnezeiești, care sunt mai presus de orice formă sau circumscriere, însă pot fi împărtășite. Vezi și tâlcuirea Sfântului Teofilact de la *laam* 1, 18.

(*Isaia 6, 1-2. 4. 6*). Deci, a văzut *Isaia* această „slavă” și a grăit pentru Dânsul, adică pentru Fiul. Și ce a grăit pentru Dânsul? Pe cele mai sus zise – cum că „a orbit ochii lor” și „a împietrit inima lor” (*Ioan 12, 40*).

Și arată *Evangelistul* că „și dintre boieri [căpetenii] mulți au crezut într-Însul”, arătând că și întru aceasta au mințit fariseii când au zis: „**Au doară cineva din boieri [căpetenii] a crezut într-Însul?**” (*Ioan 7, 48*) Căci iată: „și dintre boieri [căpetenii] mulți au crezut, dar nu mărturiseau din pricina fariseilor”. „Căci au iubit slava oamenilor”. Iar aceasta și *Hristos* mai înainte o a zis lor: „Cum puteți voi să credeți, slava de la oameni primind, iar pe slava cea de la singur *Dumnezeu* defăimându-o?” (*Ioan 5, 44*). Deci, arată *Evangelistul* că aceasta o au pățimit ei, care mai înainte le-a zis-o lor *Hristos*. Așadar, nu au fost „boieri [căpetenii]”, ci robi, cu robia cea de pe urmă fiind robiți. Deci, dintru aceasta ne învățăm că acela este rob și necinstit, care este iubitor de slavă.

12, 44-45: Iar Iisus a strigat și a zis: Cel ce crede în⁹⁶ Mine nu crede în Mine, ci în Cel Ce M-a trimis pe Mine. (45) Și cel ce Mă vede pe Mine vede pe Cel Ce M-a trimis pe Mine. (*12, 44*) *Marcu 9, 37 / Luca 9, 48 (12, 45) Ioan 14, 9*

„S-a ascuns” *Iisus* întru puțină vreme, dând loc mâniei iudeilor; dar, iarăși Se arată și „strigă”, fără de sfială și – arătându-Se pe Sine că este și întocmai cu Tatăl, iar nu împotrivic lui *Dumnezeu*, zice: „**Cel ce crede întru Mine, nu crede întru Mine, ci întru Cel Ce M-a trimis pe Mine**”, ca și cum ar fi zis aceasta: „Pentru ce vă temeți a crede întru Mine? Credința cea întru Mine, către Tatăl Meu trece”.

Și vezi și înțelegerea cea cu de-amănuntul a cuvântului, căci nu a zis: „cel ce crede Mie”, ci: „**cel ce crede întru Mine**”, care arată credința cea „întru” *Dumnezeu*. Pentru că, una este a crede cuiva și alta a crede întru cineva. Căci, acela care crede cuiva, poate să se înțeleagă că crede aceluia, fiindcă zice [lucruri] adevărate, iar cel ce crede întru cineva, crede – cu adevărat – ca întru *Dumnezeu*. Pentru aceasta, a crede *Apostolilor*, poate să spună cineva, însă a crede întru *Apostoli* – nicidecum. Drept aceea, *Domnul* nu a zis „cel ce crede Mie” – căci aceasta poate și *Pavel* și *Petru* ar fi putut să o zică: „cel ce crede mie”, dar încă și evreii, pentru că nu „au crezut lui *Moise*”, sunt prihăniți (*Ioan 5, 46*) – ci a zis-o pe cea mai mare: „**cel ce crede întru Mine**”, prin care Se arată pe Sine *Însuși* că este *Dumnezeu*, precum și ucenicilor le zicea: „**Credeți întru Dumnezeu și întru Mine credeți**” (*Ioan 14, 1*). Drept aceea, pentru că acela care crede întru Dânsul, credința către **Tatăl** o aduce, tot asemenea [și] cel ce nu crede Lui, **Tatălui** nu crede.

⁹⁶ În ediția de la 1805, în *versetul 44*, în loc de „în”, se găsește „întru”.

Încă și „cel ce Mă vede pe Mine, vede pe Cel Ce M-a trimis pe Mine”. Oare, cel care vede chipul cel trupesesc? Nu. Pentru că Tatăl nu are trup, încât cel care Îl vede trupește pe Hristos, să se spună că Îl vede și pe Tatăl, ci, vederea cea cu mintea să o înțelegi aici. Ca și cum ar zice așa: „Cel care Ființa Mea, [atât,] pe cât este cu puțință omului, o a înțeles prin vederea [puterea văzătoare a] minții, acela, și pe a Tatălui o a înțeles. Cel care pe Mine M-a cunoscut că sunt Dumnezeu, acela – cu adevărat – și pe Tatăl L-a cunoscut, căci Eu sunt «chip» al Tatălui” (2 Corinteni 4, 4; Coloseni 1, 15). Și, prin toate acestea, se arată că de o Ființă este Tatăl cu Fiul.

Audă cei ce bolesc cu eresul lui Arie, că acela care crede întru Fiul, nu crede într-Însul, ci întru Tatăl. Deci, ori zidire [făptură] este și Tatăl, ori nici Fiul [nu este făptură]. Ca și cum ar zice cineva: acela care ia apă din râu, nu pe cea a râului, ci pe cea a izvorului o ia. Așa, și cel ce crede întru Fiul, nu întru Fiul crede, Care este „Râul” – pentru că nici nu este de altă Ființă Fiul, nici nu are ceva oșebit de Tatăl⁹⁷ –, ci în „Izvorul” bunătății crede, în Tatăl zic.

12, 46-47: Eu, Lumină am venit în lume, ca tot cel ce crede în⁹⁸ Mine să nu rămână în întuneric. (47) Și dacă aude cineva cuvintele Mele și nu le păzește⁹⁹, nu Eu îl judec; căci n-am venit ca să judec lumea, ci ca să mântuiesc lumea.

(12, 46) Ioan 1, 5, 9; 3, 19; 8, 12; 9, 5, 39; 12, 35-36 (12, 47) Matei 18, 11 / Ioan 3, 17

Și prin aceasta, iarăși arată cum că de o Ființă este cu Tatăl, căci, de vreme ce și Tatăl pretutindenea în Scriptură „Lumină” Se zice (Psalm 35, 8; Isaia 60, 19; Iezechiil 1, 27; Avacum 3, 4), pentru aceasta și de Sine Însuși spune: „Eu, Lumină am venit în lume”. Drept aceea, și Pavel „Rază [Strălucire]” pe El Îl numește (Evrei 1, 3), arătând de aici că nici o despărțire nu este între Tatăl și între Fiul, ci întru aceeași dată, împreună este Tatăl, întru aceeași dată împreună este Fiul, precum întru aceeași dată, împreună cu lumina este raza [strălucirea].

Așadar, „Lumină” este și Fiul: și pentru că izbăvește de înșelăciune și risipește „întunericul” (Ioan 12, 35); și pentru că, precum lumina după ce se arată și pe sine însăși se face arătată, încă și pe celelalte care se văd, așa [asemenea], și Fiul, după ce a venit [în lume] și S-a arătat nouă și pe Sine Însuși S-a făcut cunoscut nouă, încă și pe Tatăl [ni L-a făcut cunoscut] și, spre toată cunoștința, a luminat inimile celor care L-au primit pe El.

⁹⁷ Pentru o mai amănunțită înțelegere dogmatică despre Persoanele Tatălui, Fiului și Sfântului Duh, vezi și anexa editorială: Șapte întrebări despre Sfânta Treime și răspunsurile lor.

⁹⁸ În ediția de la 1805, în versetul 46, în loc de „în”, se găsește „întru”.

⁹⁹ În ediția de la 1805, în loc de „dacă aude cineva cuvintele Mele și nu le păzește”, se găsește „de va auzi cineva graiurile Mele și nu le va crede”.

„De Mă va auzi cineva pe Mine” – zice [Domnul] – „și nu va crede. Eu nu-l judec pe el, căci n-am venit ca să judec lumea, ci ca să mântuiesc lumea”. Iar, ceea ce zice, are această înțelegere: „Omului care nu crede, nu-i sunt Eu pricinuitor de osândire, că nu chiar [tocmai] pentru aceasta am venit, ci dintru urmăre s-a întâmplat aceasta. Căci Eu am venit «ca să mântuiesc» și pentru aceasta am învățat [propovăduit]. Iar, de cineva «nu crede», nu Eu îi sunt lui pricinuitor de osândire, ci el pe aceasta o a tras asupra-și”. Încă, și prin cele de mai jos, mai mult se va lumina ceea ce se zice; și, auzi-le pe acestea:

12, 48-50: Cine Mă nesocotește pe Mine și nu primește cuvintele Mele are judecător ca să-l judece: cuvântul pe care l-am spus, acela îl va judeca în ziua cea de apoi. (49) Pentru că Eu n-am vorbit de la Mine, ci Tatăl Care M-a trimis. Acesta Mi-a dat poruncă ce să spun și ce să vorbesc. (50) Și știu că porunca Lui este viața veșnică. Deci cele ce vorbesc Eu, precum Mi-a spus Mie Tatăl, așa vorbesc¹⁰⁰.

(12, 48) Deuteronom 18, 19 / Marcu 16, 16 / Luca 10, 16 (12, 49) Ioan 7, 16; 14, 10, 24

Zice [Domnul]: „Eu pe nimeni «nu judec», ci cel care nu crede, are pe cel ce «il va judeca» pe el”. Precum de multe ori și noi, atunci când pe un copil care umblă fără de rânduială îl vom bate, obișnuim a-i grăi că nu noi îl batem, ci lenevirea și neorânduiala lui. Și nu noi îl osândim pe el, ci sfătuirile noastre, cărora nu s-a supus, acelea îl pârăsc pe el, ca pe un neascultător. Așadar, și Domnul zice: „Nu Eu îl judec, ci «cuvântul [pe] care l-am grăit», acela îl va osândi. Căci, pentru ce nu a crezut? Oare, ca unuia Care aș fi împotrivic lui Dumnezeu și caut slava Mea? Dar, Eu de la Mine Însumi «nu am grăit», ci, toate, de la Tatăl Meu le-am grăit și nicăieri pe Mine Însumi nu M-am propovăduit a cugeta altceva. Căci «Tatăl Cel Ce M-a trimis pe Mine», Mie «poruncă Mi-a dat ce voi zice și ce voi grăi»”.

O, câtă este smerenia cuvintelor! Căci, au, doară, și mai înainte – o, Doamne! – de a Te „trimite” pe Tine Tatăl și de a-Ți „da poruncă”, nu știai ce se cuvine a „grăi”, ci erai neștiutor de „porunca” aceasta, care „este viața veșnică” și nu cunoșteai pe această „viață veșnică”? Și [atunci] cum ai zis „Eu sunt viața”? (Ioan 11, 25; 14, 6) Vezi, câtă necuviință se ivește dacă, nu cu bună socoteală, le vom asculta pe cele ce se grăiesc? Așadar, cunoaște pentru ce grăiește așa smerit, căci pentru ascultători [face aceasta], fiindcă erau neputincioși.

¹⁰⁰ În ediția de la 1805, *versetele 48-50* sunt: „Cela ce se leapădă de Mine și nu primește graiurile Mele, are cine să-l judece pe el, cuvântul care am grăit, acela îl va judeca pe el în ziua cea de apoi. (49) Că Eu de la Sinemi nu am grăit, ci Tatăl Cela Ce M-a trimis pe Mine. Acela poruncă Mi-a dat ce voi zice și ce voi grăi. (50) Și știu că porunca Lui viața veșnică este. Deci cele ce grăiesc Eu, precum Mi-a zis Mie Tatăl, așa grăiesc”.

Și ce voiește să însemneze [arate Dânsul] prin acestea? Nimic altceva, decât că El nimic nu grăiește ori cugetă, afară [înafară] de cele ce [zice] Tatăl. Căci, spune: „Precum cei care poartă porunci, nimic nu grăiesc, afară [înafară] de ceea ce li s-a poruncit, așa, cu adevărat, și Eu Însumi, nimic altceva nici nu cuget, nici nu am învățat, afară [înafară] de cele ce Tatălui S-au părut”. Deci, aceasta voind să o arate – adică, cum că o socoteală are cu Tatăl – a făcut pomenire de această pildă, de „poruncă” zic, pentru aceasta și aduce pe urmă: „«Deci cele ce grăiesc, precum Mi-a zis Mie Tatăl, așa grăiesc». Pentru aceasta, dară, fiindcă nimic de la Mine Însumi nu am zis, ce răspuns vor pune înainte [aduce, da] cei care nu au crezut? Fără de îndoială [că] se vor osândi, ca aceia care Tatălui nu au crezut”.

Deci [tu,] cela care ești pravoslavnic [ortodox, drept-măritor], nimic smerit să nu înțelegi dintru aceste smerite graiuri¹⁰¹ [ale Mântuitorului], adică dintru aceasta ce zice: „Poruncă am luat...” și din cele asemenea, ci, cu bună socoteală [socotință, cugetare], pe acestea să le înțelegi, precum și aceasta: „Poruncă am luat, ce voi zice, și ce voi grăi”. Căci, „Cuvânt” fiind Fiul [Ioan 1, 1] și arătându-le pe toate cele ce sunt în „Minte” – în Tatăl zic – „poruncă” de la Dânsul zice că „a luat, ce va zice și ce va grăi”. Precum și cuvântul [graiul] nostru, de vom voi să zicem adevărul, pe acelea le grăiește, pe care mintea i le arată lui și nu este de altă ființă cuvântul de minte, ci de o ființă cu ea, într-o adevăr.

¹⁰¹ „Nimic smerit să nu înțelegi dintru aceste smerite graiuri”, adică noi, cei care suntem ortodocși – și prin aceasta îndatorați a cugeta drept cele despre Dumnezeu – să nu cugetăm pentru Dumnezeirea Fiului nimic smeritor și pogorător întru minciună, chiar dacă El S-a pogorât neputinței firii omenești și a grăit cuvinte smerite. Căci, cu adevărat, din pricină că noi suntem vase preastrâmte și pline de toată necurăția și fărădelegea, cu puterile făpturii noastre stricate și pline de bezna patimilor nu putem cuprinde în chip statornic nici măcar o fărâmă de adevăr mântuitor, dacă nu, Înșuși Hristos Domnul, ar pune început într-o noi, prin Sfintele Taine.

CAPITOLUL 13

Iisus spală picioarele ucenicilor Săi la Cina cea de Taină.

Arată cine este vânzătorul. Porunca iubirii.

Petru îl va tăgădui¹

13, 1: *Iar înainte de sărbătoarea Paștilor, știind Iisus că a sosit ceasul Lui, ca să treacă din lumea aceasta la Tatăl, iubind pe ai Săi cei din lume, până la sfârșit i-a iubit.*

(13, 1) *Jeremia 31, 3 / Matei 26, 2 / Marcu 14, 1 / Luca 22, 1*

Știa Domnul și mai înainte de toți vecii „ceasul” morții Sale, însă, când a sosit acela, face lucru plin de multă iubire de oameni și de smerenie și care arată dragostea cea multă către ucenici, căci vrând [având] El să-i lase pe ei, mai mare [Își] arată dragostea. Căci, aceea ce zice: „iubindu-i pe dânșii, până în sfârșit i-a iubit pe ei”, aceasta arată: că nimic nu a lăsat dintru cele ce se cuvine să le facă cel care foarte [mult] iubește. Pentru aceasta, mai apoi de toate, și aceasta face: spală picioarele ucenicilor, ca să le inmulțească dorința [dorirea] lor și multă mângâiere, mai înainte, să le lase spre [pentru] greutățile care aveau să le vie asupra, ca să-și aducă ei aminte că Acela Care așa „i-a iubit pe ei”, încât și picioarele lor le-a spălat, nu-i va trece cu vederea pe dânșii, nici întru [pătimirile] cele rele.

Și „mutare” numește Evanghelistul moartea lui Hristos, pentru Înălțarea [la Cer] cea de după Înviere. Așadar, fiindcă avea „să Se mute din lumea aceasta”, Își arată dragostea către „ai Săi”. Iar „ai Săi” îi numește pe ucenici, după cuvântul prieteniei. Încât, după chipul [felul] zidirii, și toți oamenii sunt ai lui Dumnezeu, după cuvântul care s-a zis: „Întru ale Sale a venit, dar ai Săi nu L-au primit” (Ioan 1, 11). Dar „ai Săi” sunt Sfinții, fiindcă Îi sunt Lui prieteni, precum, și aici, „ai Săi” i-a numit pe ucenici. Și a adăugit [Evanghelistul] „pe cei din lume”, de vreme ce și alții sunt „ai Săi” – Avraam și Patriarhii, însă [aceștia] nu erau în „lume”, căci au trecut de aici. Pentru aceasta, pe aceștia „ai Săi” care erau în „lume”, „până în sfârșit i-a iubit”, adică dragoste de săvârșit [desăvârșită] spre dânșii a arătat.

¹ În ediția de la 1805, titlul capitolului este: „Pentru spălare. Pentru Iuda când a ieșit ca să-L vândă pe Iisus. Pentru porunca de a se iubi unul pe altul. Pentru Petru când întreba: Unde mergi, Doamne?”

² În ediția de la 1805, versetul 1 este: „Iar mai înainte de praznicul Paștilor, știind Iisus că a venit Lui ceasul, ca să Se mute din lumea aceasta către Tatăl, iubind pe ai Săi pe cei din lume, până în sfârșit i-a iubit pe ei”.

13, 2-5: **Și făcându-Se Cină, și diavolul punând dinainte în inima lui Iuda, fiul lui Simon³ Iacarioteanul, ca să-L vândă, (3) Iisus, știind că Tatăl I-a dat Lui toate în mâini și că din Dumnezeu⁴ a ieșit și la Dumnezeu merge, (4) S-a sculat de la Cină, S-a dezbrăcat de haine⁵ și, luând un ștergar, S-a încins cu el. (5) După aceea a turnat apă în vasul de spălat⁶ și a început să spele picioarele ucenicilor și să le șteargă cu ștergarul cu care era încins.**

(13, 2) Matei 26, 14, 21 / Marcu 14, 2 / Luca 22, 3 / Ioan 13, 27 (13, 3) Matei 11, 27; 28, 18-19 / Luca 10, 22; 22, 3-4 / Ioan 3, 35; 17, 2 / 1 Corinteni 15, 27 / Evrei 2, 8
(13, 4) Matei 20, 28 / Marcu 10, 45 / Luca 12, 37, 17, 8; 22, 27 / Filipeni 2, 7

Mirându-se Evanghelistul că pe acela care acum cugetase vinderea L-a spălat Hristos, zice: „când diavolul acum pusese în inima lui Iuda al lui Simon”, adică așa [într-atâta], până în sfârșit, pe vânzător îl cinstea [Domnul]. Încă și ceea ce zice: „și făcându-se Cină”, nu în zadar este pusă, ci ca să se arate neomenia lui Iuda, căci nici împărțirea mesei nu l-a îmblânzit pe el.

Așadar, „Iisus, știind că Tatăl I-a dat Lui toate în mâini” – adică, anume că mântuirea necredincioșilor i-a încredințat-o Lui și se cuvine acum să le arate lor toate cele care sunt spre mântuire, precum este și aceasta – că a spălat picioarele ucenicilor, pentru că lege a smereniei se pune de aici – Se „scoală de la Cină” și „spală picioarele ucenicilor”.

Încă și întru alt chip: „Știind că Tatăl I-a dat Lui toate” și, cum, că „de la Dumnezeu a ieșit și la Dumnezeu merge”, [știa că] nici slava Lui nu se va împruțina spălând picioarele ucenicilor – căci au doară a răpit slava, ca să Se teamă că va cădea dintru dânsa și pentru aceasta să nu primească să facă ceva smerit, precum pătimesc cei de neam de rând [simplu], când ar răpi slavă, nevoind nicidecum să se smerească, ca să nu piardă aceea pe care, fără de cuviință, o au răpit – ci Împărat este al tuturor și Fiu al lui Dumnezeu, căci aceasta este ceea ce zice „de la Dumnezeu a ieșit”, adică din Ființa Tatălui, și iarăși „la Dumnezeu merge”, și pentru aceasta nu avea să se împruțineze slava Lui, a Celui Care era atâta de mare, dintru a spăla pe ucenici [pe picioare]. Și ia seama căci dacă a se smeri este lucru al celui care

³ În ediția de la 1805, în loc de „și diavolul punând dinainte în inima lui Iuda, fiul lui Simon”, se găsește „când diavolul acum pusese în inima lui Iuda al lui Simon”, cu următoarea notă: [1805] Diavolul atunci pusese gând, când a turnat femeia mirul pe capul lui Hristos, de care [lucru] a povestit Matei (26, 7) (după Zigaben). Aceeași socoteală [socotință] o are mai jos și dumnezeiescul acesta Părinte [Teofilact], cum că miercuri l-a bântuit [diavolul] pe Iuda, iar joi seara a intrat în el.

⁴ În ediția de la 1805, în loc de „din Dumnezeu”, se găsește „de la Dumnezeu”.

⁵ În ediția de la 1805, în loc de „S-a dezbrăcat de haine”, se găsește „și Și-a pus veșmintele”.

⁶ În ediția de la 1805, în loc de „vasul de spălat”, se găsește „spălătoare”.

„Iese de la Dumnezeu și la Dumnezeu merge”, așadar, a se mândri este – cu adevărat – lucru al aceluia care de la diavolul iese și la diavolul merge!

Iar, când auzi că „Tatăl l-a dat Lui”, să nu socotești că se arată aici neputință a Fiului, ci cinstea cea către Tatăl și unirea [unitatea] voinței [Lor]. Căci, de ți se pare ție neputincios Fiul, deoarece se spune că „Tatăl Îi dă Lui”, neputincios să-L socotești și pe Tatăl – pentru că Fiul „Îi dă” Lui „împărăția”, precum zice Apostolul (1 Corinteni 15, 24) – dar, nu este așa⁸. Ci „a da” arată unirea [unitatea] și împreună-lucrarea – ca așa să zic – și bună voința Tatălui.

Vezi încă și mărirea smereniei, căci nu mai înainte de Cină „spală” ci, după ce au șezut toți, „Se scoală” El singur – aceia [ucenicii] odihnindu-se – și „Se dezbracă de veșminte”, învățându-ne să ne facem pe noi înșine, fără de zăticnire [împiedicare, zăbovire], către slujire și ușori [neîmpovărați].

Și „Se încinge cu ștergar”, Însuși El toate făcându-le – și spălarea și ștergerea⁹. Și „toarnă apă” – și aceasta El Însuși făcându-o, și nu pe altul lăsându-l. Iar acestea toate pilde ne sunt nouă și puneri de Lege – anume că se cuvine să slujim, și aceasta cu toată osârdia, și noi singuri să le facem pe toate, nu pe alții [drept] slujitori să-i întrebuițăm.

13, 6-7: A venit deci la Simon Petru. Acesta l-a zis: Doamne, oare Tu să-mi speli mie picioarele? (7) A răspuns Iisus și i-a zis: Ceea ce fac Eu, tu nu știi acum, dar vei înțelege după aceasta¹⁰. (73, 6) Matei 3, 14 (13, 7) Ioan 13, 12

Nu pe Petru îl spală dintâi – cu toate că el era cel întâi decât ucenicii¹¹ – ci, poate că, vânzătorul, obraznic fiind și fără de rușine, mai înainte decât Petru a șezut și lui i s-au spălat picioarele. Și de unde este aceasta arătată? De aici: „a început să spele picioarele ucenicilor și să le șteargă”, apoi „a venit la Simon Petru”. Deci, arată că întâi nu pe Petru l-a spălat, căci n-ar fi zis că „a venit la Simon Petru”, dacă nu pe altcineva l-ar fi spălat mai înainte decât pe Petru. Deci, dintre ceilalți ucenici, nu ar fi îndrăznit vreunul ca să

⁷ „După aceea, sfârșitul, când Domnul va preda împărăția lui Dumnezeu și Tatălui, când va desființa orice domnie și orice stăpânire și orice putere” (1 Corinteni 15, 24).

⁸ Adică, nici Fiul, nici Tatăl nu sunt neputincioși, ci o Ființă au, a Dumnezeirii, Atoțputernică.

⁹ Aici Sfântul Ioan Scărarul ne învață: „Cunoscând Stăpânul că putem întipări chipul virtuții sufletului în purtarea cea dinafară, «luând un ștergar», ne-a arătat calea smereniei (Ioan 13, 4). Căci sufletul se face asemenea lucrărilor din afară și ia chipul celor ce le face și se întipărește de ele” (*Filocalia românească, Cuvântul XXV*, cap 54, ed. Humanitas, București, 2002, p. 299).

¹⁰ În ediția de la 1805, în loc de „vei înțelege după aceasta”, se găsește „vei cunoaște după acestea”

¹¹ În înțelesul că el era verhovnicul Apostolilor.

fi spălat mai înainte de Petru, însă vânzătorul, poate să fi îndrăznit aceasta. Căci, dacă de la alți ucenici ar fi început a spăla pe vreunul, l-ar fi oprit acela pe Domnul, oricare ar fi fost și ar fi zis cele pe care și Petru [le-a grăit]: „Doamne, oare Tu să-mi speli mie picioarele?” Însă nu este aceasta¹². Așadar pe nimeni din ceilalți nu i-a spălat mai înainte, ci pe vânzătorul, apoi pe Petru; și de la Petru, învățându-se ceilalți, prin urmare, este să nu se fi împotrivit, ci să fi primit acest fel de cinste ce li se aducea lor de la Hristos.

Însă vezi și graiurile lui Petru, câtă însemnare [însemnătate, înțeles] au: „Oare Tu să-mi speli picioarele mele», cu mâinile acestea, cu care leproși ai curățit? (Matei 8, 3; Marcu 1, 41; Luca 5, 13) Cu care morți ai înviat? (Luca 7, 14; 8, 54) Cu care ochi ai orbilor ai deschis? (Ioan 9, 6) Tu, Cea Care acestea și altele mai multe ai făcut, [să le speli] pe ale mele, robului și neînvățatului? Și nu mâinile, nici altă parte mai cinstită, ci «picioarele», partea cea mai de jos [prejos] decât toate, mădularul cel ce se socotește mai vârtos întinat și necinstit?”

Dar, Domnul, ce îi răspunde? „Ceea ce fac Eu, tu nu știi acum», căci smerenie multă cuprinde întru sine și aceasta vă învăț și pe voi. Însă, pe urmă, când întru numele Meu draci vei scoate, când Mă vei vedea pe Mine la Ceruri înălțându-Mă, când de la Duhul te vei învăța că de-a dreapta Tatălui șed, atunci vei cunoaște că Acela Care așa S-a smerit, încât și picioarele tale le-a spălat, Acela îți dă ție atâta putere asupra dracilor și S-a înălțat și împreună cu Tatăl S-a proslăvit, întru nimic micșorându-Se, dintru acea smerenie a Sa. Și așa, de acia [dintru aceasta] vei iubi și tu smerenia, care înalță mai vârtos, iar nu micșorează”.

13, 8-9: Petru I-a zis: Nu-mi vei spăla picioarele în veac¹³. Iisus i-a răspuns: Dacă nu te voi spăla, nu ai parte de Mine¹⁴. (9) Zis-a Simon Petru Lui: Doamne, spală-mi nu numai picioarele mele, ci și mâinile și capul.

Multă este evlavia lui Petru către Învățătorul, pentru aceasta și se cucernicește foarte și leapădă de la sineși acest fel de cinste. Și, cu toate că, altădată a fost certat de Hristos (Matei 16, 23; Marcu 8, 33; Luca 4, 8) și i se cuvenea lui, măcar pentru certarea aceea, să primească și acum să-l spele pe el Domnul, însă pentru că mare și multă este ceea ce acum Se face de Hristos, se leapădă [Petru de spălare]. Și nu pune [cugetă] în mintea sa că iarăși Îl va certa pe el Domnul, poate mai aspru, ca pe un neascultător.

¹² Adică nici un ucenic nu a fost spălat înainte de Petru, afară de vânzătorul, lucru pe care îl spune Sfântul Teofilact, în cele ce urmează.

¹³ În ediția de la 1805, în loc de „în veac”, se găsește „în veci”.

¹⁴ În ediția de la 1805, în loc de „Dacă nu te voi spăla, nu ai parte de Mine”, se găsește „De nu te voi spăla pe tine, nu ai parte cu Mine”.

Așadar, ce zice Hristos? Nu-i spune lui că: „Smerenie te învăț pe tine, o, Petre, și pentru aceasta spăl picioarele tale”; pentru că Petru l-ar fi zis Lui și s-ar fi jurat că și fără să-i spele picioarele, se va învăța smerenie. Dar, ce grăiește către dânsul? Ceea ce cunoștea că mai vârtos îi rănește lui inima, aceasta îi aduce asupra, ca o oarecare îngrozire, zicând: „**De nu te voi spăla pe tine, nu ai parte cu Mine**”. Căci, de vreme ce el era cel care, mai vârtos decât toți ceilalți ucenici, dorea să fie împreună cu Hristos – și pentru aceasta Îl și întreba: „**Unde Te duci?**” și din dragoste se fâgăduia: „**Sufletul meu pentru Tine voi pune**” (Ioan 13, 36-37) – prin aceasta îngrozire clătește [zdruncină] sufletul lui, zicând: „**De nu te voi spăla pe tine, nu ai parte cu Mine**”. Deci, îndată ce Petru a auzit această înfricoșată îngrozire, pe cât era de tare în a nu primi, pe atâta și întru a primi, iar mai vârtos [cu prisosință] și mai tare, încât „și capul” își dă să i se spele. Și amândouă [acestea¹⁵] din dragoste erau, căci și neprimirea era dintru a cinsti foarte pe Domnul, iar primirea – dintru a nu voi să se despărțească de Dânsul.

Iar tu, când vei vedea pe cineva că din îndrăzneală, foarte stă împotriva și zice și cu jurământ că: „Nu voi face aceasta!”, apoi pentru sfiata [rușinea] jurământului, rămâne întru ceea ce rău a hotărât și dintru aceasta se primejduiește ori la suflet, ori la trup, potrivit vei aduce [pomeni] pilda lui Petru, care, stând împotriva, după ce a văzut că împotrivirea îl aduce întru despărțirea de Hristos, s-a depărtat de aceasta.

13, 10-11: Iisus i-a zis: Cel ce a făcut baie n-are nevoie să-i fie spălate decât picioarele, căci este curat tot¹⁶. Și voi sunteți curați, însă nu toți¹⁷. (11) Că știa pe cel ce avea să-L vândă; de aceea a zis: nu sunteți toți curați.

(13, 10) Ioan 13, 3

Pricină aflând Domnul, îl vădește pe vânzătorul, ca pe acela care avea minte necurată și avea trebuință să se spele de vicleșug și să se pocăiască. Deci, zice: „Voi, «spălați» fiind, nu mai aveți trebuință de altă spălare, dar unul este cel necurat, care are trebuință de spălare”.

¹⁵ Adică și înainte a nu primi și mai apoi a primi spălarea picioarelor.

¹⁶ În ediția de la 1805, în loc de „Cel ce a făcut baie n-are nevoie să-i fie spălate decât picioarele, căci este curat tot”, se găsește „Cel spălat nu are trebuință fără numai picioarele a i le spăla, ci este curat tot”.

¹⁷ [1805] Ca să nu socotească ucenicii că aceasta spălare este vreo curățire, precum era botezul [pocăinței, al lui Ioan], dezleagă cu pildă această socoteală [socotință], zicând: „Cel spălat nu are trebuință a se spăla, fără numai picioarele”, căci cu acestea umblând, iese din baie, «ci este curat tot», ca acela care acum s-a spălat. «Și voi sunteți curați» ca aceia care v-ați curățit prin învățătura care v-am învățat și ați lepădat toată răutatea și vicleșugul” (după Zigaben).

Însă întrebă mulți: „Cum Domnul a zis Apostolilor: «voi sunteți curați», căci încă nu erau slobozi de păcat, încă nu se învredniciseră de Duhul, încă păcatul stăpânea, încă blestemul lucra, căci, încă, «Mielul Cel Ce ridică păcatul lumii» nu era junghiat (Ioan 1, 29), încă nu se spânzurase pe «Iemn» Cel Care ne-a răscumpărat pe noi din blestem? (Galateni 3, 13; 1 Petru 2, 24) Așadar, cum erau «curați» Apostolii?»

Deci, este cu puțință a zice, căci cu toate că nu se sloboziseră de păcate cu totul, însă [Domnul] zice: „Pentru cuvântul pe care L-am grăit vouă, sunteți curați» (Ioan 15, 3), adică pentru aceasta acum «sunteți curați», de acum ați primit Lumina, de acum, din rătăcirea iudaicească v-ați slobozit”. Fiindcă și Isaia, auzi cum ne învață pe noi să ne spălăm: „Spălați-vă și vă curățiți, lepădați vicleșugurile din sufletele voastre”¹⁸ (Isaia 1, 15). Deci, și aceștia, întrucât cu toată nerăutatea și fără de vicleșug erau dimpreună cu Hristos, cu cuviință, „spălați” și „curați” se numesc de Domnul.

Iar, unii „Cină” (Ioan 13, 2) au înțeles cunoștința Tăinei lui Hristos, cea de la sfârșitul veacurilor, pe care cunoștință, Iisus arătându-o ucenicilor Săi, „spală” și „picioarele lor”, nu ca și cum ar fi avut întinăciune, ci gata făcându-i pe ei spre buna vesteire, după ceea ce s-a zis de Isaia: „Cât sunt de frumoase picioarele celor ce bine vestesc pace!”¹⁹ (Isaia 52, 7) Căci, zice [Domnul]: „Voi, sunteți curați” și singuri, însă se cuvine și spre curățirea altora să fiți trimiși, ceea ce [lucru care], prin spălarea picioarelor voastre, se arată”.

Așadar, spălarea [picioarelor], nu ne dă [lasă] nouă să înțelegem curățire de păcate a Apostolilor – căci „curați” sunt mărturisii că sunt –, ci, este semn cum că se vor trimite ei la propovăduire, ducând și la alții curățenia [curăția] ce li s-a dat lor prin cuvântul cel stăpânesc. Pentru aceasta și Petru zice: „Nu numai picioarele mele să mi le speli, ci și mâinile și capul” (Ioan 13, 9), adică: „Nu numai la propovăduire să mă trimiți, ci, și capul meu, prin mucenicie, să-l curățești”²⁰.

Însă, să înțelegi că și acum se săvârșesc acestea, pentru că și acum se face „Cină” (Ioan 13, 2), întru dumnezeiasca jertfă a Dumnezeiescului Trup și Sânge, care sunt puse înainte. Așadar, ce se cere de la fiecare din noi să

¹⁸ În ediția 1988 a *Sfintei Scripturi*, avem: „Când ridicați mâinile voastre către Mine, Eu îmi întorc ochii aiurea, și când înmulțiți rugăciunile voastre, nu le ascult. Mâinile voastre sunt pline de sânge; spălați-vă, curățiți-vă!” (Isaia 1, 15).

¹⁹ În ediția 1988 a *Sfintei Scripturi*, avem: „Cât de frumoase sunt pe munți picioarele trimisului care vestește pacea, a solului de veste bună, care dă de știre mântuirea, care zice Sionului: Dumnezeul tău este împărat!” (Isaia 52, 7)

²⁰ Este îndeobște cunoscut că Sfântul Apostol Petru s-a săvârșit mucenicește în anul 64, la Roma, fiind răstignit cu capul în jos. Prăznuirea sa se săvârșește, în Biserica noastră, în 29 iunie.

facem? Ascultă: toți cei care am crezut în Hristos avem întru noi Cuvântul lui Dumnezeu și propovăduirea Evangheliei, căci toți L-am primit pe Hristos întru inimile noastre. Așadar, datori suntem întru dumnezeiasca aceasta Cină să „sculăm” Cuvântul și să-L „dezbrăcăm de veșmintele” Lui (Ioan 13, 4), care Îl acoperă pe El. Iar „veșmânt” este iubirea de argint, „veșmânt” – mărirea [slava] deșartă, „veșmânt” – zavistia și toate celelalte patimi, care, fiind deasupra Dumnezeiescului Cuvânt Care este întru noi, Îl îngreuiază pe El. Deci, pe acestea se cuvine să le „dezbrăcam”, Cuvântul „sculându-Se”, ca ușor fiind, să poată lucra curățirea noastră cea prin pocăință. Căci, „sculându-Se” Cuvântul și de toată sarcina și de grija lumească „dezbrăcându-Se”, va „spăla” gândurile noastre, care sunt „ucenici” ai Lui și Îl urmează Lui. Și va „spăla picioarele”, adică mișcările noastre cele lucrătoare și pașii noștri. Iar, de are cineva trebuință de altă curățire și pofteste sporirea cea întru învățătură și în partea cea privitoare la cele înalte, către Domnul să zică: „Doamne, nu numai picioarele, ci și mâinile și capul” (Ioan 13, 9), adică „nu numai pașii mei să-I curățești, «ci și mâinile» – ca și pe alții să pot a-i povățui [călăuzi] de mână și către lucrul cel bun, împreună cu mine a-i duce, «și capul» – ca în partea cea privitoare la cele înalte și bogoslovească [de Dumnezeu cuvântătoare], curată și neîntinată să aibă socotința [cugetarea] cea pentru Dumnezeu”. Deci, întru acest chip [fel] prin mărturisire [spovedanie] putem a ne spăla, ca nu, „cu nevrednicie”, să ne împărtășim din „Cină” și „spre osândă nouă să mâncăm și să bem”²¹ (1 Corinteni 11, 29).

13, 12-16: După ce le-a spălat picioarele și Și-a luat hainele, S-a așezat iar la masă și le-a zis: Înțelegeți ce v-am făcut Eu?²² (13) Voi Mă numiți pe

²¹ „Domnul Iisus, în noaptea în care a fost vândut, a luat pâine, (24) și, mulțămînd, a frânt și a zis: Luați, mâncați, acesta este trupul Meu care se frânge pentru voi. Aceasta să faceți spre pomenirea Mea. (25) Asemenea și paharul după Cină, zicînd: Acest pahar este Legea cea Nouă întru sângele Meu. Aceasta să faceți ori de câte ori veți bea, spre pomenirea Mea. (26) Căci de câte ori veți mânca această pâine și veți bea acest pahar, moartea Domnului vestiți până când va veni. (27) Astfel, oricine va mânca pâinea aceasta sau va bea paharul Domnului cu nevrednicie, va fi vinovat față de trupul și sângele Domnului. (28) Să se cerceteze însă omul pe sine și așa să mănânce din pâine și să bea din pahar. (29) Căci cel ce mănâncă și bea cu nevrednicie, osîndă își mănâncă și bea, nesocotind trupul Domnului. (30) De aceea, mulți dintre voi sunt neputincioși și bolnavi și mulți au murit. (31) Căci de ne-am fi judecat noi înșine, nu am mai fi judecați. (32) Dar, fiind judecați de Domnul, suntem pedepsiți, ca să nu fim osîndiți împreună cu lumea” (1 Corinteni 11, 23-32).

²² În ediția de la 1805, în loc de „S-a așezat iar la masă și le-a zis: Înțelegeți ce v-am făcut Eu?”, se găsește „șezând iarăși, a zis lor: Cunoașteți ce v-am făcut vouă?”

Mine: **Învățătorul**²³ și Domnul, și bine ziceți, că sunt. (14) Deci, dacă Eu, Domnul și **Învățătorul**, v-am spălat vouă picioarele, și voi sunteți datori ca să spălați picioarele unii altora; (15) că v-am dat vouă pildă, ca, precum am făcut Eu vouă, să faceți și voi. (16) Adevărat, adevărat²⁴ zic vouă: Nu este sluga mai mare decât stăpânul²⁵ său, nici solul mai mare decât cel ce l-a trimis pe el.

(13, 13) Matei 23, 8, 10 / Luca 6, 46 / 1 Corinteni 8, 6, 12, 3 / Filipeni 2, 11-12

(13, 14) Marcu 10, 45 / 1 Petru 5, 5 / Romani 12, 10 / Galateni 6, 1-2 (13, 15) Matei 11, 29 / Filipeni 2, 5-9 (13, 16) Matei 10, 24 / Luca 6, 40 / Ioan 15, 20 / 1 Ioan 2, 6

Iarăși, nu numai către Petru, ci și către toți face vorbă și, pricina [temeiul] de atâta smerenie, către dânsii pune. Iar aceasta este că se cuvine să se facă și ei următorii Lui [să-I urmeze Lui]. Însă nu cumva și [atunci] când Îi zicea lui Petru că „vei cunoaște după acestea” (Ioan 13, 7), pentru vremea cea de acum îi zicea? „Căci, «vei cunoaște», o, Petre, «după acestea», când «voi lua hainele» Mele și, «șezând», voi începe a vă învăța pe voi și a zice: «Cunoașteți ce v-am făcut vouă?» Căci, dacă Eu, pe Care voi Mă mărturisiți cum că sunt «Domn» și «Dascăl» – și bine Mă mărturisiți, «căci sunt» – picioarele voastre le-am spălat” – și nu a zis: „ale slugilor, ale necărturarilor și neînvățaților”, ci a lăsat aceasta, ca ei să o socotească – „voi, datorie netrecută [de neînălțurat] aveți, unul altuia a spăla picioarele, adică a sluji cu toată slujirea unul altuia”. Căci aceasta a voit [Domnul a arăta], prin spălarea [picioarelor] – care lucru se socotește slujirea cea mai de jos – anume, că și pe celelalte, care sunt mult mai cinstite, datori suntem a le face. „Căci «pildă v-am dat vouă, ca precum Eu v-am făcut vouă, așa și voi să faceți», cu aceeași osârdie adică. Măcar că aceea ce am făcut Eu și mai mare este, pentru că «Stăpân» fiind Eu, ale «slugilor» picioare le-am spălat, iar voi, picioarele celor dimpreună cu voi slujitori să le spălați”. Însă vedem că și dascălii [învățătorii] scriu copiilor slovele [literele] foarte frumos, ca prin asemănare, măcar mai îndeaproape să vie [învățăceii cu scrierea].

Și, de nevoie Îi sfătuiește pe Apostoli acestea, căci, fiindcă aveau să dobândească cinste – unii adică mai multă, iar alții mai puțină –, ca să nu se înalțe unii asupra altora, tuturor acestora le surpă cugetele: „Căci «nu este slugă mai mare decât stăpânul său», până când este «slugă»; «nici sol mai mare decât cel ce l-a trimis pe el», până când este «sol». Iar, când se va face mai mare, atunci nu mai este nici «slugă», nici «sol»”.

²³ În ediția de la 1805, în loc de „Învățătorul”, se găsește „Dascălul”.

²⁴ În ediția de la 1805, în loc de „Adevărat, adevărat”, se găsește „Amin, amin”.

²⁵ În ediția de la 1805, în loc de „stăpânul”, se găsește „domnul”.

13, 17-19: Când știți²⁶ acestea, fericiți sunteți dacă le veți face. (18) Nu zic despre voi toți; căci Eu știu pe cei pe care i-am ales. Ci ca să se împlinească²⁷ Scriptura: „Cel ce mănâncă pâinea cu Mine a ridicat călcâiul împotriva Mea²⁸”. (19) De acum vă spun vouă, înainte de a fi aceasta, ca să credeți, când se va împlini, că Eu sunt²⁹.

(13, 17) Iacov 1, 25 (13, 18-19) Psalm 40, 9: 54, 14-15 / Daniil 11, 26 / Matei 10, 36: 26, 23 / Luca 21, 7; 22, 21 / Ioan 14, 29; 16, 4 / Faptele Apostolilor 1, 16, 19

Ca să nu zică ei: „Pentru ce ne zici nouă «acestea», ca și cum nu le-am ști? Știm și noi binele smereniei” – pentru aceea spune [Domnul]: „«De știți», nu ajunge numai aceasta, ci atunci cu adevărat «sunteți fericiți, de le veți și face» pe ele”. Pentru că și iudeii știau poruncile, însă nu sunt „fericiți”, ci prea ticăloși [ticăloșiți, neputincioși, slăbănogiți], fiindcă nu le făceau [împlineau].

„Nu pentru voi toți grăiesc, căci Eu știu pe care i-am ales”. Îl vedește și nu-l vedește pe vânzătorul, umbros aducând [tainic grăind] cuvântul, pentru că voia să-l aducă pe el la pocăință. Pentru aceasta și toate celelalte faceri de bine care către el [Iuda] le-a arătat, lăsându-le [trecându-le], pe cea care mai mult decât toate era îndeajuns să-l înfrunzeze pe el, pe aceasta o a pus: „Cel care mănâncă pâinea Mea³⁰, cel care se hrănește de la Mine, cel care împreună cu Mine se îndulcește din masă” – care, lucru³¹, și pe vrăjmași îi îmblânzește. Și nu a zis [Domnul]: „Acesta Mă vinde pe Mine”, ci: „A ridicat asupra Mea călcâiul”, adică viclesug și înșelăciune a alcătuit [urzit] împotriva Mea” – după asemănarea celor care, se luptă, care punând piedică celor împotriva cărora se luptă, îi aruncă jos, prin a călca călcâiele lor.

Iar, grăind cuvântul acesta – „Nu pentru voi toți grăiesc” –, ca nu la mulți [ucenici] să le aducă frica, îl deosebește pe el [Iuda] învederat și arată că: „Unul este cel care împotriva Mea cugetă”, pentru aceea zice: „Cel ce mănâncă pâinea Mea”.

Iar, spunând Iisus: „Eu știu pe care i-am ales”, ce vom zice pentru Iuda? Au nu și pe el l-a ales? L-a ales, cu adevărat, când era bun – precum

²⁶ În ediția de la 1805, în loc de „când știți”, se găsește „de știți”.

²⁷ În ediția de la 1805, în loc de „împlinească”, se găsește „plinească”.

²⁸ În ediția de la 1805, în loc de „Cel ce mănâncă pâinea cu Mine a ridicat călcâiul împotriva Mea”, se găsește „Cel ce mănâncă împreună cu Mine pâine, a ridicat asupra mea călcâiul său”.

²⁹ În ediția de la 1805, versetul 19 este: „De acum zic vouă mai înainte de a se face, ca atunci când se va face, să credeți, că Eu sunt”.

³⁰ „Chiar omul cu care eram în pace, în care am nădăjduit, care a mâncat pâinea mea, a ridicat împotriva mea călcâiul” (Psalm 40, 9).

³¹ Adică, împreună șederea la masă și împreună ospătarea.

și pe Saul (1 Regi 9, 15-17) – însă s-a schimbat, că de sineși stăpânitor era [cu voire slobodă] și Dumnezeu îl lasă pe fiecare să facă precum voiește, căci nu ridică [curmă] stăpânirea de sineși [voia slobodă a omului]. Însă, după ce s-a schimbat Iuda, l-a lepădat, măcar, deși, mai înainte l-a „ales”.

Iar, aceasta ce zice: „ca să se plinească Scriptura”, așa să o înțelegi, precum și pe celelalte care erau asemenea [cu aceasta], pentru care, de multe ori am zis³². Căci, nu pentru aceasta a fost silit Iuda să-L vândă [pe Domnul], pentru ca să se arate adevărate cuvintele Scripturii, căci aceasta este plină de toată hula, ci ca să cunoaștem că pentru acesta a zis Scriptura, [acesta] pe carele îl vedem acum că a săvârșit lucrul.

„Însă acestea toate” – zice [Domnul] – „mai înainte» le grăiesc pentru vânzătorul, «ca atunci când se vor face, să credeți, că Eu sunt», adică, adevărate grăiesc”.

13, 20: Adevărat, adevărat zic vouă³³. Cel care primește pe cel pe care îl voi trimite Eu, pe Mine Mă primește; iar cine Mă primește pe Mine primește pe Cel Ce M-a trimis pe Mine.

(13, 20) Matei 10, 40 / Luca 9, 48; 10, 16

Ce potrivire au către cele mai dinainte acestea, care acum se grăiesc? Căci, la cuvântul cel pentru vânzătorul [Iuda], a adăugat: „**Cel care primește pe cel pe care îl voi trimite Eu, pe Mine Mă primește**”. Cu adevărat, prea mare potrivire [au], căci, după ce a zis că are să fie vândut și le-a spus că va să-i lase pe dânșii și după aceea avea ei să iasă și să se risipească și multe rele să pătimească, prin două chipuri [pilde] îi mângâie pe dânșii: prin unul, adică, de la Sine Însuși, căci le-a arătat lor cele ce și El Însuși avea să le pătimească și cele pe care le-a făcut către vânzătorul [Iuda], spălând picioarele lui și, părtaș mesei primindu-l. Căci, dacă de acestea își vor aduce aminte ei [ucenicii], cu adevărat, toate relele, cu lesnire le vor suferi. Așadar, un chip de mângâiere este acesta, prin cele ce El le-a făcut, cinstindu-l pe vrăjmașul Său până în sfârșit și, prin cele ce avea să pătimească El, mângâindu-i pe dânșii. Iar alt chip este: că le-a deschis lor casele tuturor și le-a făgăduit că toți îi vor «primi» pe ei, cei care cuvântul lor vor asculta. Vezi, acum, cum se potrivesc acestea cu cele mai de sus?

Avea El să-i lase pe dânșii, avea ei să pătimească nenumărate rele și greutăți, i-a mângâiat pe ei cu pilda Sa, având a Se vinde de ucenic și spălându-i lui picioarele; îi mângâie pe ei și prin aceasta: că le spune lor mai înainte, că de vor și pătimi multe rele, însă toți îi vor primi pe ei, căci

³² Vezi, de pildă, tâlcuirile de la Ioan 9, 3°-5; 11, 4-6 și 12, 36^a-40.

³³ În ediția de la 1805, în loc de „Adevărat, adevărat zic vouă”, se găsește „Amin, amin grăiesc vouă”.

grăiește: „Cel care vă primește pe voi, «pe Mine Mă primește» și prin Mine, pe Dumnezeu și Tatăl”³⁴. Socotește chip de mângâiere, căci zice: „Ca pe Însuși Dumnezeu vă vor cinsti pe voi oamenii, deci, nu vă întristați pentru răutățile acelor care vă vor goni [prigoni, alunga] pe voi”.

13, 21-22: Iisus, zicând acestea, S-a turburat cu duhul și a mărturisit și a zis: Adevărat, adevărat zic vouă că unul dintre voi³⁵ Mă va vinde. (22) Deci ucenicii se uitau unii la alții, nedumerindu-se despre cine vorbește³⁶.

(13, 21) Matei 10, 4 : 26, 21 / Marcu 14, 18 / Luca 22, 21 (13, 22) Matei 26, 22

Socotind Domnul că vânzătorul de amândouă s-a lipsit – și de răbdarea cea întru osteneți și de căutarea și cinstea cea de la cei ce aveau să-i primească – „Se turbură cu duhul”, adică Se mânănește sufletul Lui. „Și a mărturisit” – zice [Evangelistul] –, adică mai înainte a spus, mai înainte a mărturisit, a hotărât³⁷.

Deci, „ucenicii, nepricepându-se, căutau unul la altul”. Căci, cu toate că fiecare dintre ei se știa pe sine însuși curat și nimic viclean întru cugetele lor nu cunoșteau, însă cuvântul Domnului, mai vrednic de credință îl socoteau, decât cugetele lor. Pentru aceasta se și întristează ei și nu se pricep [dumiresc], căci hotărârea [grăirea] era a Celui nemincinos, despre care ei credeau fără de îndoială că se va împlini.

Iar unii, aceasta ce zice: „unul din [dintre] voi”, așa o au înțeles: „Unul, căzând din ceata voastră, și din [dintre] voi ieșind, Mă va vinde”. Precum și aceasta: „Iată Adam s-a făcut ca unul din [dintre] Noi” (*Facere* 3, 22); pentru că și aici, graiul acesta, mai cu iscodire l-au înțeles aceia: „S-a făcut

³⁴ Aici, Sfântul Maxim Mărturisitorul, ne învață așa: „Cuvântul lui Dumnezeu și al Tatălui se află tainic în fiecare dintre poruncile Sale; iar Dumnezeu și Tatăl Se află întreg, nedespărțit, în întreg Cuvântul Său, în chip firesc. Cel ce primește, prin urmare, porunca dumnezeiască și o împlinește, primește pe Cuvântul lui Dumnezeu, aflător în ea. Iar, cel ce a primit pe Cuvântul prin porunci, a primit, totodată, prin El, pe Tatăl, Care Se află în El în chip firesc și pe Duhul Sfânt, Care Se află în El în chip firesc. Căci, a zis: «Amin, amin zic vouă, cel ce primește pe Cel ce-l voi trimite, pe Mine mă primește; iar cel ce Mă primește pe Mine, primește pe Cel Ce M-a trimis pe Mine» (Ioan 13, 20). Așadar, cel ce a primit o poruncă și a împlinit-o pe ea, a primit tainic pe Sfânta Treime” (*Filocalia românească, A doua sută a capetelor gnostice*, cap 71, vol. 2, ed. Humanitas, București, 1999, p. 191).

³⁵ În ediția de la 1805, în loc de „Adevărat, adevărat zic vouă că unul dintre voi”, se găsește „Amin, amin grăiesc vouă că unul din voi”.

³⁶ În ediția de la 1805, versetul 22 este: „Căutau drept aceea unul la altul ucenicii, nepricepându-se pentru cine grăiește”.

³⁷ Adică, a grăit, a pus înainte, a adus, a hotărnicit, a exprimat în cuvânt înaintea ucenicilor cele care puteau fi văzute și știute numai de privirea atotvăzătoare a lui Dumnezeu.

ca unul ce a căzut «din [dintre] Noi», adică precum și diavolul, căci, așa cum acela a căzut, așa și acesta, prin neascultare, «s-a făcut [ca unul] din [dintre] Noi», adică a căzut de la Noi”.

13, 23-26°: Iar la masă era rezezat la pieptul lui Iisus unul dintre ucenicii Lui, pe care îl iubea Iisus³⁸. (24) Deci Simon Petru i-a făcut semn acestuia și i-a zis: Întrebă cine este despre care vorbește³⁹. (25) Și căzând acela astfel la pieptul lui Iisus, I-a zis: Doamne, cine este? (26) Iisus i-a răspuns: Acela este, căruia Eu, întingând bucățica de pâine, i-o voi da⁴⁰.

(13, 23) Ioan 19, 26; 20, 2; 21, 7, 20-24 (13, 24-25) Luca 22, 23 (13, 26) Matei 26, 23 / Marcu 14, 20 / Luca 22, 21

Pentru ce, toți temându-se, și însuși verhovnicul Petru cutremurându-se, Ioan [Evangelistul], ca și cum s-ar desfăta, se „culcă pe sânul” Domnului? Și iarăși, pentru ce zice despre el însuși: „pe care îl iubea Iisus”? Așadar, s-a „culcat” pentru aceste două pricini: mai întâi, fiindcă era iubit mai mult decât toți ceilalți și al iubirii semn este a se „culca pe sânul” Domnului; iar apoi, vrând să se arate pe sine înstrăinat de vinovăție, prin îndrăznire și cutezare.

Iar, pentru sine însuși mărturisește că „îl iubea” pe el Iisus, întrebarea dezlegându-i-o, ca nu [cumva] auzind tu că „Petru i-a făcut lui semn” să întrebe, să socotești cum că i-a făcut lui semn ca unui mai mare, zice Evangelistul pentru sine: „Nu ca unuia mai mare mi-a făcut mie semn Petru, ci ca unuia iubit de Hristos”. Deci, mai vârtos [cu prisosință] a minții celei smerite și nu a celei trufașe este aceasta. Căci nu zice: „Eu Îl iubeam pe Iisus, lucru care de la ceea ce a făcut Petru se mărturisește [adevereste]”. Însă ce [zice]? „Acela mă iubea pe mine, pentru mila și îndurarea Sa primindu-mă pe mine”. Ceea ce și Apostolul zice: „Alerg, doar voi și prinde, întru ce sunt și prins de Dumnezeu”⁴¹ (Filipeni 3, 12); și iarăși: „Cunoscând pe Dumnezeu, iar mai vârtos fiind cunoscuți de Dumnezeu”⁴² (Galateni 4, 9). Așadar, și aceasta ce zice: „pe care îl iubea Iisus” – nu fală, ci arătare a smereniei este.

³⁸ În ediția de la 1805, versetul 23 este: „Și era unul din ucenicii Lui culcat pe sânul lui Iisus, pe carele îl iubea Iisus”.

³⁹ În ediția de la 1805, în loc de „și i-a zis: Întrebă cine este despre care vorbește”, se găsește „să întrebe, cine ar fi de carele grăiește”.

⁴⁰ În ediția de la 1805, în loc de „bucățica de pâine, i-o voi da”, se găsește „pâinea voi da”.

⁴¹ „Nu (zic) că am și dobândit îndreptarea, ori că sunt desăvârșit; dar o urmăresc ca doar o voi prinde, întrucât și eu am fost prins de Hristos Iisus” (Filipeni 3, 12).

⁴² „Acum însă, după ce ați cunoscut pe Dumnezeu, sau mai degrabă după ce ați fost cunoscuți de Dumnezeu, cum vă întoarceți iarăși la înțeleșurile cele slabe și sărace, cărora iarăși voiți să le slujiți ca înainte?” (Galateni 4, 9).

Dar, pentru ce nu Îl întreabă pe Domnul însuși Petru, ci lui Ioan „i-a făcut semn”? Fiindcă, din multa fierbințeală [aprindere a râvnei], se află [se vede el] că de multe ori s-a pomit, însă apoi a fost certat, pentru aceasta, acum s-a temut să întrebe, ca nu și acum să-l certe pe el Domnul, ca pe un îndrăzneț.

Și, pentru care pricină, Ioan „cade pe pieptul lui Iisus”, așa, fără de nici o evlavie și fără de nici o sfială? Pentru că încă nu socotea nimic mare pentru Hristos, nici nu erau învățați să aducă cinstea cea vrednică celor cinstiți⁴³, căci erau oameni pescari, și neștiutori erau de ceea ce se cuvine. Și-l lasă pe el [Ioan] Domnul să „cadă pe piept”, risipindu-i lui mâhnirea și alinând turburarea cugetului lui și, în scurt [a zice], întristarea potolind. Căci, se poate că și în fețele lor multă mâhniciune [mâhnire] se arăta.

Și nici așa, întrebat fiind Domnul, nu-L arată anume pe vânzătorul, ci prin „pâine”, oarecum îl vădește pe el, rușinând pe vânzătorul și aducându-l pe el întru simțire a mesei și a pâinii, din care împărțându-se el, nu i se cuvenea a vinde și împotriva Hrănitorului a se turba [întărăta]. Zice [Domnul]: „Ia «pâinea», căreia, dimpreună cu Mine te-ai împărțășit, și vino întru simțirea mesei celei de obște”. Însă [Iuda] nu a înțeles, de patimă fiind întunecat la suflet.

De voiești și tu să șezi aproape de Iisus și „pe pieptul Lui să cazii” și tainele de la Dânsul să te învești, sârguiește-te ca să fii iubit de Dânsul, prin minte fără de vicieșug și bună. Pentru că, și Ioan [Evangelistul], mai fără de răutate și mai fără de vicieșug și mai blând decât toți era, pentru aceasta era și „iubit”. Deci, și tu, de vei fi întru acest chip fără de răutate, te vei învrednici și „pe pieptul lui Iisus a cădea”, care lucru este semn al vredniciei celei bogoslovești [de Dumnezeu cuvântătoare]. Căci Scriptura știe [spune] că „în inimă se ascund cuvintele Domnului” (*Psalms 118, 11*). Și așa se va descoperi ție toată taina și „vânzătorul” Cuvântului. Căci, aceluia care i s-a încredințat darul bogosloviei [cuvântării de Dumnezeu, teologiei], arătat [vădit, adevărit] i se face și „vânzătorul” Cuvântului, adică acela care nu are Dreaptă Credință. Pentru că ereticul, stricând cuvântul adevărului – care este „pâine” – nu „curat” [deplin], ci „întins” se arată că îl are pe el⁴⁴.

13, 26^b-31^a: **Și întingând bucățica, a luat-o și a dat-o lui Iuda, fiul lui Simon Iscarioteanul. (27) Și după îmbucătură a intrat atunci satana în**

⁴³ Adică, celor vrednici de cinstire.

⁴⁴ Ereticul este „necurat”, precum și Iuda, care L-a vândut pe Domnul, iar semnul, pecetea celui cu credința stricată este „pâinea întinsă”, prin care și Iuda a fost, deopotrivă, vădit și așteptat să se întoarcă prin pocăință.

el. Iar Iisus i-a zis: Ceea ce faci, fă mai curând⁴⁵. (28) Dar nimeni din cei ce ședeau la masă n-a înțeles⁴⁶ pentru ce i-a zis aceasta. (29) Căci unii socoteau, deoarece⁴⁷ Iuda avea punga, că lui îi zice Iisus: Cumpără cele de care avem trebuință la sărbătoarea⁴⁸, sau să dea ceva săracilor. (30) Deci după ce a luat acela bucățica de pâine, a ieșit numaidecât. Și era noapte. (31) Și când a ieșit el⁴⁹

(13, 26) Matei 26, 23 / Marcu 14, 20 /

Luca 22, 21 (13, 27) Matei 26, 14 / Marcu 14, 21 / Luca 22, 3 / Ioan 13, 2 (13, 29) Ioan 12, 6

După ce Domnul „i-a dat lui Iuda pâinea [bucățica]” – ca, venind [acesta] întru simțirea mesei și a „pâinii”, doar, doar se va lepăda de vindere, însă Iuda nici așa nu s-a făcut mai bun – atunci, dar, atunci, mai de săvârșit [desăvârșit] s-a făcut al satanei și de atunci s-a dat lui ca un neîndreptat. Așadar, până când era socotit că este unul din ucenici și parte a acelei sfinte cete, nu avea intrare într-însul satana, însă, după ce l-a despărțit pe el Domnul și l-a osebit dintre ceilalți ucenici, vădindu-l prin „pâine”, de atunci l-a luat pe el, ca pe un părăsit de Domnul și despărțit de dumnezeiasca ceată [a ucenicilor]. Căci, vezi și aceasta ce zice: „a intrat într-însul satana”, adică, întru cele mai dinlăuntru ale inimii lui s-a vârat și a cuprins sufletul lui. Pentru că, mai înainte, din afară îl supăra pe el prin patima iubirii de arginți, însă acum de săvârșit [desăvârșit] l-a stăpânit pe dânsul, șoptindu-i lui vinderea.

Deci, îi zice Iisus lui: „Ceea ce vrei să faci, fă mai în grabă”. Însă aceasta nu este a unuia care îl îndeamnă pe el [Iuda] spre vindere, ci a unuia care oarecum îl înfruntă pe el și îi dă voie să vie spre vindere, căci i-a zis: „fă”, ca și cum i-ar fi zis aceasta: „Iată, te las pe tine, fă ce voiești, nu zăticnesc [împiedic] voința ta, de acum nu te mai opresc”. Pentru că mai înainte, El oprea răutatea aceluia, păzindu-și [rânduindu-și, iconomisindu-și] Lui vremea morții, precum și grăia: „Nimeni nu ia sufletul Meu de la Mine, ci Eu îl pun pe el de la Mine Însumi” (Ioan 10, 18).

„Iar aceasta nimeni din cei ce ședeau nu a cunoscut-o”. Vrednică de cercare [cercetare] este aceasta – anume cum „nimeni nu a cunoscut” –

⁴⁵ În ediția de la 1805, *versetele* 26^a-27 sunt: „Și întingând pâinea, o a dat ludei al lui Simon Iscarioteanul, și după pâine, atuncea a intrat într-însul satana. Deci a zis Iisus lui: Ceea ce vrei să faci, fă mai în grabă”.

⁴⁶ În ediția de la 1805, în loc de „ședeau la masă n-a înțeles”, se găsește „ședeau nu a cunoscut”.

⁴⁷ În ediția de la 1805, în loc de „deoarece”, se găsește „de vreme ce”.

⁴⁸ În ediția de la 1805, în loc de „sărbătoare”, se găsește „praznic”.

⁴⁹ În ediția de la 1805, *versetul* 30 este: „Deci după ce a luat el pâinea, îndatăși a ieșit. Și era noapte, când a ieșit”, încheindu-se cu începutul *versetului* 31 din ediția 1988 a *Sfintei Scripturi*.

cu toate că, întrebând fiind Domnul: „Cine este vânzătorul?“, a zis: „Căruia Eu îi voi da pâine“ (Ioan 13, 25-26). Așadar, se vede că în taină a spus [Domnul] aceasta, numai lui Ioan, încât, nimeni altul, din ceilalți să nu fi auzit, de vreme ce, și Ioan, „pe piept căzând“ (Ioan 13, 25), întreabă, oarecum ca la ureche, ca să nu se facă arătat vânzătorul; căci de s-ar fi făcut arătat, poate Petru ar fi scos sabia și l-ar fi tăiat pe el. Însă, oare, nici Ioan nu l-a „cunoscut“ pe acela? Nici el, pentru că nu credea că [Iuda], fiind ucenic, la atâta călcare de lege va veni [ajunge], deoarece, departe de acest fel de vicleşug fiind acel sfânt suflet [al lui Ioan], nici pentru altul nu bănuia cu lesnire [cu ușurință] aceasta. Așadar, „nimeni nu a cunoscut“, ci au socotit că, spunând aceasta: „fă mai în grabă“, îi zice ca „să cumpere ceva pentru praznic“, sau ca „să dea ceva săracilor“, căci multă purtare de grijă avea [Domnul] pentru săraci. Și Cel Care pe alții i-a sfătuit să nu aibă „traistă“, nici „bani“ (Matei 10, 10; Marcu 6, 8; Luca 9, 3; 10, 4), El și „pungă“ purta [în ceata Sa], arătând că și celui neagonisitor și răstignit lumii, multă purtare de grijă i se cuvine să aibă pentru partea aceasta [a miluirii săracilor].

Și zice: „Și era noapte, când a ieșit“. Nici aceasta nu o a însemnat în treacă Evanghelistul, anume că „era noapte“, ci ca să ne arate nouă că, nici vremea nu l-a zăticnit [oprit, împiedicat] pe el [Iuda], ci, și „noapte“ fiind, a săvârșit răutatea. Deci, „a ieșit“ joi seara – precum mi se pare mie – când „a intrat într-însul satana“ – căci miercuri l-a bătuit pe el, când femeia cea de la Matei a turnat mirul [pe capul Domnului] (Matei 26, 7) – iar el, „ieșind“, s-a tocmit cu iudeii pentru vindere. Și joi seara „a intrat într-însul satana“, adică în inima lui – pentru că una este a lovi pe cineva cu mâna dinafară și alta a înfige într-însul sabia și a o băga pe ea în inimă. Deci, „a ieșit“ Iuda de la Mântuitorul și simțitor și gânditor⁵⁰. „Și era noapte“ – încă poate și gândită [rațională, cugetătoare] noapte, întunecarea ceea ce îl stăpânise pe el, a iubirii de argint.

13, 31^b-32: Iisus a zis: Acum a fost preaslăvit Fiul Omului și Dumnezeu a fost preaslăvit întru El. (32) Iar dacă Dumnezeu a fost preaslăvit întru El, și Dumnezeu Îl va preaslăvi întru El și îndată Îl va preaslăvi⁵¹.

(13, 31) Ioan 12, 23-28 / 1 Petru 4, 11 (13, 32) Ioan 12, 23; 17, 1

Fiindcă gândurile ucenicilor căzuseră [se oborâseră], iarăși le ridică pe ele, zicând: „Acum S-a proslăvit Fiul Omului“, căci îi învață pe ei să

⁵⁰ Adică, și în chip văzut și simțitor, dar și în chip nevăzut și gânditor, rațional, cugetător.

⁵¹ În ediția de la 1805, versetele 31-32 sunt: „Zis-a Iisus: Acum S-a proslăvit Fiul Omului și Dumnezeu S-a proslăvit întru El. (32) Dacă S-a proslăvit Dumnezeu întru El, și Dumnezeu Îl va proslăvi pe El întru Sineși și îndată Il va proslăvi pe El“.

nu se măhnească, ci, mai vărtos să se bucure, căci „slavă” este aceasta, adică a pătimi El, și prin cele de necinste, cinste oamenilor a pricinui.

Însă și întru alt chip [fel]: „S-a proslăvit” prin minunile cele de la Cruce, „soarele întunecându-se” (Luca 23, 45), „pietrele despiciându-se” (Matei 27, 51), „catapeteasma rupându-se” (Marcu 15, 38) și toate celelalte minuni făcându-se (Matei 27, 52-54).

Dar, cum „Îl va proslăvi Dumnezeu pe Fiul întru Sineși [El]”? Adică, prin El Însuși, nu prin altul, nu prin Îngeri și Arhanghelii, nici prin altă Putere⁵², ci prin El Însuși, căci toate le-a făcut spre slava Fiului. Deci, zice: „Îndată Îl va proslăvi pe El”, adică nu va zăbovi, ci întru însăși Crucea; și iarăși: după trei zile, când Îl va învia pe El, și după cincizeci de zile când va da ucenicilor darul Duhului⁵³.

Însă, ia să vedem și din cele de mai sus înțelegerea graiurilor. „Acum S-a proslăvit Fiul Omului”, adică Eu, învățând, minuni făcând, nu a stat [rămas] la Mine slava, ci la Dumnezeu și Tatăl s-a suit. Deci, de vreme ce slava Mea se face slavă a Tatălui, nu vă măhniți, căci Tatăl iarăși Mă va «proslăvi» pe Mine, ca și El să Se «proslăvească». Căci, au doară, Eu la Mine răpesc slava, iar la El nu se suie [urcă]? Nu, ci de obște este slava [Noastră]. Pentru aceea, iarăși Mă va «proslăvi» pe Mine, și nu va zăbovi, ci «îndată» – când Patimile cele de necinste voi pătimi, când prin moarte voi fi socotit a fi luat din mijloc⁵⁴ – atunci, mai vărtos [cu prisosință], Mă va cinsti, atunci, prin Înviere, arătat Mă va face”.

⁵² După cum este, îndeobște, cunoscut, ierarhia cerească a Cetelor Îngețești este alcătuită din: Scaune, Domnii, Începătorii, Stăpâni, Puteri, Heruvimi, Serafimi, Arhangheli și Îngeri.

⁵³ Pentru acestea, Sfântul Maxim Mărturisitorul, ne tâlcuiește și în acest fel: „Slăvește pe Dumnezeu în sine, nu cel ce-L laudă pe Dumnezeu în cuvinte, ci cel ce rabdă de dragul lui Dumnezeu pentru virtute, pătimiri, dureri și osteneli. Acesta e slăvit, la rândul său, de Dumnezeu, cu slava aflătoare în Dumnezeu, primind prin împărtășire harul nepătimirii, ca o încoronare a virtuții. Căci, tot cel ce slăvește pe Dumnezeu în sine, prin pătimiri pentru virtute în decursul făptuirii, se slăvește și el în Dumnezeu, primind lumina celor dumnezeiești într-o contemplație liberă de patimă. «Acum S-a preamărit Fiul Omului și Dumnezeu S-a preamărit întru El. (32) Iar dacă Dumnezeu S-a preamărit întru El și Dumnezeu Îl va preamări pe El întru Sine. Și îndată îl va preamări pe El» (Ioan 13, 31-32). De aici, se vede limpede că pătimirilor pentru virtute le urmează darurile dumnezeiești” (Filocalia românească, A doua sută a capetelor gnostice, cap 72, vol. 2, ed. Humanitas, București, 1999, pp. 191-192).

⁵⁴ Adică, a fi dat Domnul pe deplin pierzării, după gândul și cunoștința trupească a iudeilor.

13, 33: **Fiilor, încă puțin timp sunt cu voi. Voi Mă veți căuta, dar, după cum am spus iudeilor – că unde Mă duc Eu, voi nu puteți veni – vă spun vouă acum**⁵⁵.

(13, 33) *Isaia 63, 3 / Ioan 7, 33-34; 8, 21 / 1 Petru 4, 11*

Fiindcă, peste puține zile aveau ei să pătimească cele de întristare, pentru asta, mai înainte le spune lor acestea [de acum], ca întru aducerea aminte să le aibă și mai înainte să se gătească [pregătească] pentru ele.

Încă și aceasta se aduce [urcă, trece] spre slava Lui, căci nu puțină slavă Îi era Lui aceasta, anume că a spus mai înainte ucenicilor cele care aveau să li se întâmple lor, [mai] pe urmă aducându-și aminte ucenicilor că Domnul mai înainte le-a grăit lor acelea. Și, arătând că nu atunci știa întâi [pentru prima dată], ci și cu mult mai înainte că Îl vor „căuta” pe El, fiind ei întru ispite, zice [Domnul] că și iudeilor, însăși aceasta le-a spus-o (*Ioan 7, 33-34; 8, 21*), ca Acela Care, cu mult mai înainte a știut⁵⁶.

Iar, aceasta grăind El: „unde Eu merg”, arată că moartea Lui este trecere și mutare mai bună, în loc ce nu primește trupuri stricăcioase. Și iudeilor le zicea că: „**Mă veți căuta pe Mine și unde Eu merg, voi nu puteți veni**” (*Ioan 7, 34*), frică aducându-le [pricinuindu-le] lor, iar ucenicilor – dorința aprinzându-le-o. Pentru că obișnuim noi [oamenii], [ca atunci] când vom vedea pe vreunii din cei iubiți că se duc, mai mult a ne aprinde [de dorul lor] și, mai vârtos [cu prisosință], când ei merg în vreun loc întru care nouă nu ne este cu puțință a merge. Deci, dorința lor aprinzându-o, zice acestea [Domnul]. De aceea, a adăugat și cuvântul acesta: „**fiilor**”, ca să nu socotească ei că și lor le-a grăit acestea cu aceeași socoteală [socotință] cu care [le-a spus-o] iudeilor, ci din dragoste. Și, cu adevărat L-au „căutat” pe El iudeii, atunci când cetatea lor [Ierusalimul] s-a robit și mânia cea trimisă de la Dumnezeu, de pretutindenea asupra lor se aducea – precum și Iosif [Flaviu] mărturisește⁵⁷ –, căci, pentru moartea lui Iisus s-a făcut lor aceasta. Iar ucenicii [L-au „căutat”] când fugeau [din cetate în cetate], când necazuri pătimeau – pentru aceasta și în alt loc zice: „**Lua-se-va Mirele și vor posti fii nunții**” (*Matei 9, 15; Marcu 11, 19; Luca 5, 35*). Așadar, mai înainte spune [Domnul] cele ce vor să fie și acestora [ucenicilor] și acelora [iudeilor]. Acelora, pentru necredință, iar acestora, pentru dragoste și pentru ca să nu cadă ei întru neașteptate greutăți.

⁵⁵ În ediția de la 1805, *versetul 22* este: „Fiilor, încă puțin cu voi sunt; căuta-Mă-veți pe Mine și, precum am zis iudeilor, că unde Eu merg voi nu puteți veni, așa și vouă vă zic acum”.

⁵⁶ Vezi și tâlcuirile Sfântului Teofilact la *Ioan 7, 32-36 și 8, 21-24*.

⁵⁷ E vorba de pătimirile și robia pe care le-au suferit iudeii; încă din perioada apostolică. Vezi și anexa editorială din *Tâlcuirea Sfintei Evanghelii de la Luca* (pp. 348-358).

13, 34-35: Poruncă nouă dau vouă: Să vă iubiți unul pe altul. Precum Eu v-am iubit pe voi, așa și voi să vă iubiți unul pe altul. (35) Întru aceasta vor cunoaște toți că sunteți ucenicii Mei, dacă veți avea dragoste unii față de alții⁵⁸.

(13, 34) Levitic 19, 18 / Matei 5, 43 / Luca 10, 27 / Ioan 15, 12 / 1 Ioan 2, 7, 3, 11 /

2 Ioan 1, 5 / Galateni 6, 2 / Efeseni 5, 2 / 1 Tesaloniceni 4, 9 (13, 35) 1 Ioan 2, 5, 3, 10, 4, 20

Fiindcă, auzind acestea, se putea ca ei să cadă în turburare, ca unii care aveau să rămână singuri, pentru aceasta îi mângâie pe ei, grăind: „Nu vă mâhniți, că vă dau vouă păzitor tare «dragostea». Căci, de o veți avea pe aceasta, veți fi nebiruiți, unul de [pe] altul întărindu-vă”. Apoi, fiindcă, poate, ar fi întreat cineva: „Cum, «poruncă nouă dai» – o, Doamne – «dragostea», pe care și în Legea cea Veche o știm că este legiuită?” (Deuteronom 6, 5; 10, 12; Levitic 19, 18), aduce [Domnul] pe urmă că: „Precum Eu v-am iubit pe voi, așa și voi să vă iubiți unul pe altul»; căci precum Eu, în dar v-am iubit pe voi, neavând voi vreă faptă bună, ci încă și vrăjmașă și stricată fiind firea cea omenească, însă Eu o am luat pe ea și o am sfințit, așa și voi, în dar să vă iubiți unul pe altul și, de ți-ar și face ție sminteală fratele, să nu-i pomeniști lui aceea”. Vezi că aceasta este „porunca cea nouă” – ~~ca pe~~ vecinul⁵⁹ [aproapele], căruia nimic nu-i ești dator, în dar să-l iubești pe el⁶⁰. Însă în

⁵⁸ În ediția de la 1805, în loc de „că sunteți ucenicii Mei, dacă veți avea dragoste unii față de alții”, se găsește „că ai Mei ucenici sunteți, de veți avea dragoste între voi”.

⁵⁹ Cuvântul *vecin*, cu înțelesul de *aproapele*, *semenul*, îl mai întâlnim și în tâlcuirile de la Matei 5, 43-44^a; 19, 17^a-19 și 19, 20. În limba română, acest cuvânt se pare că provine din latinescul *vicinus* (vecin, aproape). De asemenea, este știut că, prin denumirea de *vecinie*, era desemnată, în evul mediu, iobăgia. Această stare de șerbie avea mai multe denumiri: în Țara Românească i se spunea *rumânie*, în Transilvania *iobăgie*, iar în Moldova era numită *vecinie* sau *vecindate*. Vremea iobăgiei țăranului se întindea de obicei asupra întregii lui vieți pământeste, deoarece el depindea întru totul, cu toate cele văzute ale sale, de stăpânul său. De aceea, este cu puțință ca denumirea dată în Moldova – *vecinie* sau *vecindate* – să cuprindă și un înțeles mai adânc. E îndeobște cunoscut că întru această stare de șerbie se aflau sate și așezări întregi. De aceea, relația dintre semeni era și una de *vecindate*, adică de asemănare întru jugul pe care îl purtau întru această viață pământescă. Și, pentru că această povară era purtată, cel mai adesea, până la sfârșitul vieții, adică al *veacului* pământesc, era și una de *vecinie* – care se *vecinicea* (*veșnicea*), se îndelunga în toată curgerea vieții unui om. Nu ne îndoim că asupra acestor șerbi, ca asupra unora care au fost supuși la multe silincii de către stăpânitorii lor, Mântuitorul Hristos a făcut lucrător cuvântul Său: „Veniți la Mine toți cei osteniți și împovărați și Eu vă voi odihni pe voi” (Matei 11, 28). Și este cu puțință ca, dintru harul Duhului Sfânt, să fi priceput unii din cei care erau sub jugul robiei trupești că *aproapele* este *vecinic* (adică *veșnic-vecin*), iar *pecetea*, întru care suntem zidiți de Dumnezeu, este de a fi „una” (Ioan 17, 11, 22) cu *semenii* noștri (adică cu *cei asemenea nouă*) și numai astfel se plinește întru noi „chipul și *asemănarea*” lui Dumnezeu (Facere 1, 26).

⁶⁰ Pentru porunca cea nouă a dragostei, Cuviosul Isaia Pustnicul învață așa: „Semnul chipului Lui este iubirea. Căci El însuși a zis: «Întru aceasta vă vor cunoaște că sunteți

Legea cea Veche zicea „să iubești” pe prietenul tău, ca [pe] o datorie poruncind să dea [întoarcă] înapoi dragostea celui care întâi a început [a dărui dragoste] (*Levitic 19, 18*).

Și, arătând că nu se vor stinge [scăpăta, sfârși, pieri] ei după ducerea [plecarea] Lui, ci vor fi slăviți, zice: „Întru aceasta vă vor cunoaște toți”. Vezi cum hotărăște că ei „vor fi cunoscuți” de „toți”, nu puțin mângâindu-i pe ei prin aceasta. Și, lăsând [trecând⁶¹] El a fi ei cunoscuți din [prin] minuni, din [prin] „dragoste” îi face „cunoscuți”. Căci, mulți din cei care au făcut minuni vor auzi: „Nu vă știu [cunosc] pe voi” (*Matei 7, 22-23; 25, 12*). Însă, deși toată lumea din minuni s-a adăugit [înmulțit] la credință, ce lucru de mirare este? Căci, pentru că aveau ei dragoste, pentru aceasta aveau și putere de a face minuni. Iar, de s-ar fi despărțit unul de altul și s-ar fi oșebit, toate ale lor ar fi și pierit și nimeni n-ar fi crezut, văzându-i pe ei așa [atâta], unul împotriva altuia turbându-se; precum – cu adevărat – și „a fi una inima și sufletul celor ce au crezut”⁶², de multă minune i-a făcut pe ei vrednici (*Faptele Apostolilor 4, 32*).

13, 36-38: Doamne, L-a întrebat Simon Petru, unde Te duci? Răspuns-a Iisus: Unde Mă duc Eu, tu nu poți să urmezi Mie acum, dar mai târziu Îmi vei urma. (37) Zis-a Petru Lui: Doamne, de ce nu pot să urmez Ție acum? Sufletul meu îl voi da pentru Tine. (38) Iisus i-a răspuns: Vei pune sufletul Tău pentru Mine? Adevărat, adevărat zic ție că nu va cânta cocoșul, până ce nu te vei lepăda de Mine de trei ori!⁶³

(13, 36) 2 Petru 1, 14 (13, 37) Marcu 14, 31 / Luca 22, 33 (13, 38) Matei 26, 34 / Marcu 14, 30 / Luca 22, 34

Petru – din multa fierbințeală făcându-se mai îndrăzneț fiindcă Îl auzise pe Domnul zicând: „Unde Eu merg, voi nu puteți veni” – întreabă:

ucenicii Mei de veți avea iubire unul față de altul». Dar este cu neputință ca iubirea Lui să fie cu noi câtă vreme sufletul este împărțit și caută pe Dumnezeu și iubește cele ale lumii. Și precum pasărea nu poate zbura cu o singură aripă, nici având ceva din ea atârnat, așa nici sufletul nu poate înainta spre Dumnezeu de e legat de ceva din cele ale lumii. Și precum corabia, având ceva contrar celor de care are trebuință, nu poate pluti, așa îi este cu neputință sufletului să treacă peste valurile patimilor având ceva contrar virtuților” (*Filocalia românească, Cuvântul XXV, cap 12, vol. 12, ed. Harisma, București, 1991, p. 204*).

⁶¹ Adică, trecând peste aceasta, lăsându-o de-o parte.

⁶² „Iar inima și sufletul mulțimii celor ce au crezut erau una și nici unul nu zicea că este al său ceva din averea sa, ci toate le erau de obște. (33) Și cu mare putere Apostolii mărturiseau despre Învierea Domnului Iisus Hristos și mare har era peste ei toți” (*Faptele Apostolilor 4, 32-33*).

⁶³ În ediția de la 1805, versetele 36-38 sunt: „Zis-a Simon Petru Lui: Doamne, unde mergi? Răspuns-a Iisus lui: Unde Eu merg, nu poți acum să vii după Mine, iar mai pe urmă vei veni după Mine. (37) Zis-a Petru Lui: Doamne, pentru ce nu pot veni după

„Unde mergi?”, ca și cum ar fi zis aceasta către Hristos: „Ce fel de cale este aceea pe care eu să nu pot merge?” Căci [Petru], nu vrând a ști întreabă aceasta, ci aceasta pe ascuns [tainic] arată: „Măcar, deși, pe o cale mai grea decât toate vei merge, voi veni după Tine”. Așa [într-atâta] iubea, pururea [neîncetat], împreună cu Hristos a fi.

Pentru aceasta și Domnul după socoteala [socotința] lui îi răspunde: „Nu poți acum să vii după Mine, iar mai pe urmă vei veni după Mine”. Însă el [Petru] așa se obrăznicește, încât și împotriva îi grăiește lui Hristos. Căci, neîndestulându-se cu aceasta, că a luat bune nădejdi, că „mai pe urmă va veni”, stă întru împotriva-grăire și se prigonește [ceartă]: „Pentru ce nu pot veni după Tine [acum]? Sufletul meu pentru Tine voi pune”. Vezi, fierbințeală a dragostei! Fiindcă Îl auzea pe Domnul zicând că: „Mai mare dragoste decât aceasta nimeni nu are, ca să-și pună cineva sufletul său pentru prietenul său” (Ioan 15, 13), pentru aceasta dorește „acum” [a ajunge la] această treaptă și înălțime a dragostei, drept aceea se și făgăduiește că „își va pune sufletul său” pentru Domnul. Deci, Mântuitorul, arătându-i lui [Petru] că numai Însuși a Lui este aceasta – adică a Se făgădui cu stăpânire unele de acest fel – și nu a vreunuia dintre oameni, zice: „Mai înainte, «până nu va cânta cocoșul, de trei ori te vei lepăda de Mine», adică «acum»”. Pentru că nu avea să treacă multă vreme, căci noaptea târziu vorbeau și straja cea dintâi și cea de a doua a nopții erau trecute.

Deci, de vreme ce dragostea cea multă l-a făcut pe Petru împotriva-grăitor, Domnul, dragostea o primește, însă grăirea-împotriva o taie [retează, curmă]. Pentru aceasta, îl și golește [deșartă] pe el de ajutorul cel de Sus și îl învață să-și cunoască neputința sa: „Dacă iubești, dator ești a te supune Aceluia pe Care Îl iubești; ți-am spus că nu poți, și [tu] împotriva-grăiești? Prin lepădare, vei cunoaște arătat [adeverit], că este cu neputință a nu fi [a nu se împlini] ceea ce zic Eu”. Așadar, purtând grijă de dânsul l-a lăsat pe Petru să cadă, ca și [el] pe urmă, când va lua iconomia lumii, să nu pătimească aceasta, ci să se cunoască pe sine însuși. Și, vezi cum a căzut? Nu o dată, ci „de trei ori”. Așa [întru acest fel], părăsirea lui Dumnezeu vădește neputința noastră, iar cel care ia aminte, o află pe aceasta prea mare facere de bine.

Tine acum? Sufletul meu pentru Tine voi pune. (38) Răspuns-a Iisus lui: Sufletul tău pentru Mine îl vei pune? Amin, amin zic ție, nu va cânta cocoșul, până nu te vei lepăda de Mine de trei ori”.

CAPITOLUL 14

Cuvântarea de despărțire.
Făgăduința Duhului Sfânt¹

14, 1: Să nu se turbure inima voastră; credeți în Dumnezeu, credeți și în Mine².

Fiindcă – auzind pentru verhovnicul Petru că va să se lepede – urmau să cadă ei în „turburare”, pentru aceasta îi mângâie [Domnul] pe ei și alină „turburarea inimii” lor. Căci, dacă acela care este verhovnic și așa [într-atâta] de fierbinte, mai înainte de cântarea cocoșului, „de trei ori” avea să se „lepede”, urmau să aștepte ei [un] mare oarecarele necaz.

Apoi, ca și cum ar fi spus ucenicii: „Și cum nu ne vom «turbura», fiindcă vom cădea noi întru acest fel de greutate?”, zice: „Credeți întru Dumnezeu, și întru Mine credeți” și toate greutatețile voastre se vor ușura și „turburarea” se va alina prin credința cea „întru Dumnezeu și întru Mine”. Căci pentru aceasta a și zis lor: „Să nu se turbure inima voastră”, ca să creadă ei că Dumnezeu este El, fiindcă știe cele ce sunt în inimile lor și turburarea cea nearătată [cea nevăzută înafară] o cunoaște.

14, 2-3: În casa Tatălui Meu multe locașuri³ sunt. Iar de nu, v-aș fi spus. Mă duc să vă gătesc loc. (3) Și dacă Mă voi duce și vă voi găti loc, iarăși voi veni și vă voi lua la Mine, ca să fiți și voi unde sunt Eu⁴.

(14, 2) Matei 25, 34 / Evrei 6, 20 (14, 3) Ioan 17, 24 / 1 Tesaloniceni 4, 17

A zis Domnul către Petru: „Vei veni după Mine, mai pe urmă”⁵ (Ioan 13, 36), însă, ca să nu socotească ceilalți [ucenici] că numai lui Petru i s-a dat aceasta, dar nu și lor, zice [Mântuitorul]: „Și pe voi vă primește același loc care și pe Petru l-a primit. Pentru aceasta, nu se cuvine să vă turburați pentru loc, căci «multe lăcașuri sunt în casa Tatălui Meu», adică, sub stăpânirea Tatălui”, deoarece „casă”, puterea stăpânirii [dumnezeiești] să

¹ În ediția de la 1805, titlul capitolului este: „Pentru Toma care nu știa unde merge Domnul. Pentru Iuda lui Tadeu când a întrebat pe Iisus. Pentru Mângâietorul”.

² În ediția de la 1805, în loc de „credeți în Dumnezeu, credeți și în Mine”, se găsește „credeți întru Dumnezeu, și întru Mine credeți”.

³ În ediția de la 1805, în loc de „locașuri”, se găsește „lăcașuri”.

⁴ În ediția de la 1805, în loc de „ca să fiți și voi unde sunt Eu”, se găsește „ca unde sunt Eu și voi să fiți”.

⁵ Adică: „Dar mai târziu Îmi vei urma” (Ioan 13, 36).

o înțelegi⁶. „Însă, chiar și de nu ar fi fost «case», Eu M-aș fi «**duș**» și v-aș fi «**gătit**» vouă, pentru aceasta și dinspre amândouă [acestea] nu se cuvine să vă turburați, fie de sunt gata, fie și de nu sunt. Căci, și de nu ar fi fost gata, Eu cu toată sânguința le-aș fi «**gătit**» pentru voi pe acestea. «**Și dacă Mă duc**», pentru ca vouă «**să vă gătesc loc**», nici așa nu vă voi lăsa [părăsi] pe voi, ci «**vă voi lua, ca unde sunt Eu și voi să fiți**»”.

Vezi graiurile de mângâiere și de bucurie? „**Unde sunt Eu și voi acolo să fiți!**» Deci, nu aveți cuvânt [îndreptățire] a vă turbura, de vreme ce, cu Mine aveți să fiți”.

14, 4-6: Și unde Mă duc Eu⁷, voi știți și știți calea. (5) Toma I-a zis: Doamne, nu știm unde Te duci⁸; și cum putem ști calea? (6) Iisus i-a zis: Eu sunt Calea, Adevărul⁹ și Viața. Nimeni nu vine la Tatăl Meu decât prin Mine¹⁰.

(14, 6) Isaia 35, 8 / Ioan I, 4, 14, 17; 6, 33, 40; 8, 32; 10, 1, 2, 9, 28; 11, 25 /

1 Ioan 5, 20 / Efeseni 1, 13, 16 / Evrei 10, 19

Fiindcă știa cugetul lor, că ei caută să știe [afle] unde merge El, le dă lor pricină de a întreba și spune: „**Unde Eu merg știți și calea știți**”, îndemnându-i pe dâșii spre a întreba. Pentru aceasta și Toma zice: „**Doamne, nu știm unde mergi; și cum putem să știm calea?**” Iar aceasta Toma o grăiește din multa temere [frică], și nu precum Petru, care poftea [râvnea] să meargă după Dânsul.

Deci, Hristos arătând că lesnicioasă și îndemnatică [îndemănoasă] le va fi lor mergerea după Dânsul, le descoperă și „**unde merge**” și care este

⁶ Aici Sfântul Isaac Sirul ne învață astfel: „Mântuitorul numește «**multe lăcașuri ale Tatălui**» (Ioan 14, 2) măsurile cugetării celor ce se sălășluiesc în patria aceea, adică puterile felurite de a deosebi felurimea darurilor (harismelor) duhovnicești, de care se bucură cu mintea. N-a înțeles prin «**multele lăcașuri**» deosebiri de locuri, ci trepte de daruri. Căci, precum fiecare se bucură de soarele văzut după curăția puterii văzătoare și primitoare și precum un sfeșnic ce luminează într-o casă răspândește raze diferite fără ca lumina lui să se împartă între multe sfeșnice, așa și în veacul viitor toți dreptii se sălășluiesc într-o singură patrie, fără să se împartă, dar fiecare e luminat de unicul Soare înțelegător și înțeles pe măsura lui, ca de un singur văzduh și loc, și scaun, și vedere, și chip. Și nu vede vreunul măsurile sofului [semenului] său, fie că acela e mai presus, fie că e mai prejos de el, ca nu cumva văzând harul mai bogat al sofului [semenului] și pe cel mai mic al său să i se facă aceasta pricină de întristare și de nefericire. Nu poate fi aceasta acolo unde nu e întristare, nici suspin, ci fiecare se veselește înlăuntrul său după harul dat lui, după măsura lui, dar una este vederea cea dinlăuntru a tuturor și una le este bucuria” (*Filocalia românească, Cuvântul LVI*, vol. 10, ed. Humanitas, București, 2008, p. 254).

⁷ În ediția de la 1805, în loc de „**Mă duc Eu**”, se găsește „**Eu merg**”.

⁸ În ediția de la 1805, în loc de „**Te duci**”, se găsește „**mergi**”.

⁹ În ediția de la 1805, în loc de „**Calea, Adevărul**”, se găsește „**Calea și Adevărul**”.

¹⁰ În ediția de la 1805, în loc de „**decât prin Mine**”, se găsește „**fără numai prin Mine**”.

„calea”. Pentru că merge la Tatăl, iar „Calea” este Însuși El – Hristos. Deci, fiindcă zice: „Eu sunt Calea”, [arată că:] „«Prin Mine», cu adevărat, vă veți sui și voi «la Tatăl»; și nu numai «Cale» sunt, ci și «Adevărul», pentru aceasta se cuvine să îndrăzniți voi, căci nu vă voi minți pe voi. Însă și «Viață» sunt; pentru aceasta, de veți și muri, nu vă va împiedica pe voi moartea întru a nu «veni la Tatăl». Îndrăzniți, așadar, căci toți, «prin Mine vin la Tatăl». Și, fiindcă Eu sunt Domn [Stăpân] întru a aduce la Tatăl, cu adevărat, veți veni acolo, căci nu prin altă cale, «fără numai prin Mine» este cu putință a merge [«acolo»]”.

Iar tu să înțelegi și de aici că întocmai [deopotrivă] este Fiul cu Cel Care L-a născut, căci întru alt loc spune că Tatăl aduce la El: „Nimeni nu poate să vină la Mine, de nu-l va trage pe el Tatăl” (Ioan 6, 44); iar aici zice că prin El se aduce [cineva] la Tatăl. Așadar, întocmai [deopotrivă] este puterea Tatălui și a Fiului, pentru că și lucrarea una este. Căci [atunci], când uneltești [săvârșești] fapta bună cea lucrătoare, și Se face ție Hristos „Cale”, iar când la cea văzătoare [la videnie¹¹] te îndeletnicești, și Se face ție „Adevăr”. Dar, fiindcă mulți și pe cea lucrătoare uneltindu-o [întrebuițându-o] și la videnie îndeletnicindu-se, nu au dobândit, cu adevărat, „Viața” – căci, ori pentru mărirea [slava] deșartă folosind fapta bună și-au luat plata aici, ori, pentru că în dogme nu au înțeles drept, s-au rătăcit din calea cea dreaptă – pentru aceasta la „Calea” și la „Adevărul” – zic, la partea cea lucrătoare și la cea văzătoare – s-a adăugit și „Viața”. Căci ni se cuvine nouă și a călători și a bogoslovi [teologhisi], privind la veacul cel viu, iar nu la lauda cea moartă a oamenilor.

14, 7: Dacă M-ați fi cunoscut pe Mine, și pe Tatăl Meu L-ați fi cunoscut; dar de acum Îl cunoașteți pe El și L-ați și văzut.

Cum a zis mai sus: „Unde merg Eu știți și calea știți”, adică, pe Mine” (Ioan 14, 4), iar aici zice că: „De M-ați fi cunoscut pe Mine, și pe Tatăl Meu L-ați fi cunoscut”? Nu vorbindu-și împotriva zice acestea, căci Îl știa [ei] pe Tatăl, însă nu așa precum se cădea. Căci, cum că este Dumnezeu Îl știa, însă cum că este Tată, încă nu. Dară, mai pe urmă, după ce a venit Duhul, toată cunoștința le-a dat-o lor.

Iar, ceea ce zice, întru acest chip [fel] este: „De ați fi cunoscut Ființa Mea și vrednicia, [încă] și pe a Tatălui ați fi cunoscut-o. «Dar de acum» ați început a-L «cunoaște» pe El prin Mine și «L-ați văzut» pe El – adică, cu mintea

¹¹ Pentru ceea ce înseamnă „videnia”, vezi tâlcuirea de la Ioan 4, 23-24 și nota ce cuprinde însemnarea Sfântului Isaac Sirul.

voastră, cât este prin [cu] putință, «L-ați văzut». Căci, de vreme ce pe Mine Mă aveți [socotiți] «Domnul și Învățătorul» (Ioan 13, 13), cu adevărat, prin Mine și cunoștința Tatălui ați luat, [atât] cât acum de voi s-a putut cuprinde și după [a voastră] măsură [potrivă]. Căci, pe [cunoștința] cea mai de săvârșit [desăvârșită], încă nu o ați luat”.

Și într-un alt chip [înțeles], ceea ce zice: „Dacă M-ați fi cunoscut pe Mine, și pe Tatăl Meu L-ați fi cunoscut”, nu-i arată pe ei că nu L-au cunoscut pe El, ci, ceea ce spune, această înțelegere are: „V-am grăit vouă că «unde merg Eu, știți» – adică la Tatăl – «și știți și calea», adică, pe Mine (Ioan 14, 4). Zis-a Mie Toma: «Nu știm unde mergi și pentru aceasta nici calea nu o știm» (Ioan 14, 5). I-am zis lui Toma: «Eu sunt Calea și nimeni nu vine la Tatăl fără numai prin Mine» (Ioan 14, 6). Deci, «de M-ați fi cunoscut pe Mine și pe Tatăl L-ați fi cunoscut». Însă pe Mine Mă știți, așadar, și pe Tatăl Meu Îl știți. Căci, «de acum Îl cunoașteți pe El și L-ați văzut» pe El, pe Mine văzându-Mă”.

14, 8-9: Filip I-a zis: Doamne, arată-ne nouă¹² pe Tatăl și ne este de ajuns¹³. (9) Iisus i-a zis: De atâta vreme sunt cu voi și nu M-ai cunoscut, Filipe? Cel Ce M-a văzut pe Mine a văzut pe Tatăl. Cum zici tu: Arată-ne pe Tatăl?

(14, 9) Ioan 12, 45 / 2 Corinteni 4, 4 / Coloseni 1, 15 / Evrei 1, 3

Socotea Filip cum că pe Hristos preabine Îl știe [cunoaște], însă pe Tatăl nu-L știe, pentru aceasta, a și zis: „Arată nouă pe Tatăl și ne va ajunge nouă». Căci, măcar de mii de ori de ne-ai fi zis nouă că «de M-ați fi cunoscut pe Mine și pe Tatăl L-ați fi cunoscut», așa [astfel], nu Îl vom putea ști [cunoaște] pe Tatăl. Așadar, arată-ni-L nouă pe El la ochii cei trupești”. Căci, auzind Filip că și Proorocii L-au văzut pe Dumnezeu, dorea și el ca, așa, trupește, să-L vadă pe Dânsul, neștiind [nepricepând] că acelea le-au văzut Proorocii prin pogorâre¹⁴.

Deci, Hristos, învățându-L pe Filip că nu este cu putință a fi văzut Dumnezeu, zice: „De atâta vreme sunt cu voi și nu M-ai cunoscut pe Mine, Filipe?” Vezi că nu a zis: „Nu M-ai văzut pe Mine”, ci: „Nu M-ai cunoscut pe Mine”, depărtându-l pe Filip de la socoteala [socotința] cea

¹² În ediția de la 1805, în versetele 8-9, în loc de „arată-ne nouă”, se găsește „arată nouă”.

¹³ În ediția de la 1805, în loc de „ne este de ajuns”, se găsește „ne va ajunge nouă”.

¹⁴ [1805] Pogorâre este [atunci] când Dumnezeu nu [așa] precum este Se arată, ci precum este putincios cel care poate să-L vadă pe El; așa [astfel], pe Sine Însuși Se arată, măsurând [potrivind] cu neputința celor ce văd, arătarea Feței [Persoanei Sale].

de jos, de a dori să-L vadă trupește pe Tatăl. Pentru că, [fi] spune că la [pentru] Dumnezeu „cunoștință” se zice, iar nu trupească vedere. Apoi, aduce pe urmă: „**Cel ce M-a văzut pe Mine a văzut pe Tatăl**”. Iar, ceea ce grăiește [Domnul], întru acest fel este: „Tu, o, Filipe, prin trupească vedere cauți să-L vezi pe Tatăl și socotești [cugeți] cum că pe Mine acum M-ai văzut, însă Eu îți zic ție că, de M-ai fi văzut pe Mine, și pe Acela L-ai fi văzut. Iară acum, fiindcă pe Acela nu L-ai văzut, nici pe Mine nu M-ai văzut, precum se cuvine a vedea, ci, trupește, pe Mine M-ai văzut, fiindcă și trup port, dar Ființa cea Dumnezeiască nu o ai văzut, pentru aceasta nici pe cea a Tatălui nu o vei vedea trupește. Deci, nici pe Mine, nici pe Tatăl, nu este cu puțință a ne vedea trupește. Căci, **«cel ce M-a văzut pe Mine și pe Tatăl L-a văzut»**. Și mulți socotesc că Mă văd pe Mine, iar pe Tatăl nu-L văd; pentru aceea, nici pe Mine nu Mă văd după firea cea dumnezeiască, ci după omenire”.

Dar, poți – mai luminat [lămurit, limpede] – și așa a înțelege că zice [Domnul]: „De o Ființă sunt cu Tatăl. Deci, **«cel ce M-a văzut pe Mine»**, adică M-a cunoscut, L-a cunoscut pe Tatăl, căci, una fiind Ființa și firea, una este și cunoștința”.

Rușineze-se Arie, auzind că acela care L-a „văzut” pe Fiul, adică a cunoscut Dumnezeirea Fiului, L-a cunoscut **„pe Tatăl”**, adică Dumnezeirea Tatălui! Rușineze-se și Sabelie, care zice că un Ipostas este și o Față [Persoană] a Tatălui și a Fiului! Căci, iată Domnul despărțește [osebește] Ipostasurile și o Față [Persoană] o arată pe cea a Tatălui și alta pe cea a Fiului; pentru că, zicând: „**Cel ce M-a văzut pe Mine**” a arătat pe a Sa Față [Persoană], apoi [grăind] „**a văzut pe Tatăl**” – iată și cealaltă Față [Persoană]. Însă, de ar fi fost o Față [o Persoană Dumnezeirea], nimic de acest fel n-ar fi grăit [Mântuitorul], ci, Filip, zicând: „**Arată nouă pe Tatăl**”, ar fi răspuns: „Nu am Tată, ci Eu sunt și Tată și Fiu”. Și, cu totul al nebulniei celei de pe urmă [cele mai mari] este a-L auzi pe Fiul, zicând că: „**la Tatăl Meu merg**” (Ioan 14, 12, 28; 16, 10, 16, 28) și: „**Eu [sunt] întru Tatăl**” (Ioan 14, 10-11, 20) și altele câte [sunt] de acest fel, și a nu înțelege că una este Fața [Persoana] Fiului și alta a Tatălui, ci a le amesteca pe ele.

Deci, îl ceartă Domnul pe ucenic, fiindcă atâta vreme urmând după Dânsul și semne văzând și lucruri ale Dumnezeirii, încă nu L-a cunoscut pe El că este Dumnezeu, ca printr-Însul și pe Tatăl să-L fi cunoscut. „Însă acum” – zice Domnul – „fiindcă trupește cauți să-L vezi pe Tatăl, arătat [adeverit] este că nu Mă crezi nici pe Mine, nici pe Acela a fi Dumnezeu”.

14, 10-11: Nu crezi tu că Eu sunt întru Tatăl și Tatăl este întru Mine? Cuvintele pe care vi le spun nu le vorbesc de Mine, ci Tatăl – Care rămâne întru Mine – face lucrările Lui. (11) Credeți Mie că Eu sunt întru Tatăl și Tatăl întru Mine, iar de nu, credeți-Mă pentru lucrările acestea¹⁵.

(14, 10) Ioan 5, 17; 7, 16; 10, 38; 12, 49

„«Întru Tatăl» este Fiul, fiindcă în Ființa Aceluia Se arată, și Tatăl, iarăși, întru a Fiului”. Precum și împăratul, întru icoana [zugrăvirea, înfățișarea] sa se arată și icoana [zugrăvirea, înfățișarea] întru împăratul, că unul este chipul icoanei [zugrăvirii, înfățișării] și al împăratului. „Însă, cum că una este Ființa Mea și a Tatălui, arătat este. «Căci graiurile care Eu grăiesc, de la Mine nu le grăiesc» adică Eu nu întru alt chip le grăiesc pe acestea, ci precum Tatăl le-a zis, așa și Eu le grăiesc, căci nu am ceva al Meu deosebit [osebit] de Tatăl, ci toate de obște, căci Una este Ființa, deosebindu-se Ipostasurile. Și, nu numai «graiurile care grăiesc» sunt ale Tatălui, ci și «lucrurile», pentru că dumnezeiești lucruri sunt. Și, de vreme ce, dumnezeiești sunt lucrurile, iar Tatăl este Dumnezeu, și Eu [sunt Dumnezeu]. Deci ale ~~unor~~ Ființe sunt «lucrurile». Pentru aceasta, măcar Eu de fac, Tatăl face, măcar Tatăl [de face], Eu fac. Credeți «că Eu întru Tatăl și Tatăl întru Mine este», adică, se cuvine, auzind voi „Tată” și „Fiu”, nimic altceva să nu [mai] căutați spre arătarea rudeniei celei după Ființă. Iar, de nu vă ajunge vouă aceasta spre arătare [adeverire], cum că de o Ființă și de o cinste sunt, și cum că Tatăl întru Ființa Mea Se arată și Eu întru a Tatălui, măcar «pentru lucruri credeți Mie», căci lucruri ale lui Dumnezeu sunt”.

14, 12-14: Adevărat, adevărat¹⁶ zic vouă: Cel ce crede întru Mine va face și el lucrările¹⁷ pe care le fac Eu și mai mari decât acestea va face, pentru că Eu Mă duc la Tatăl¹⁸. (13) Și orice veți cere întru numele Meu, aceea voi face, ca să fie slăvit¹⁹ Tatăl întru Fiul. (14) Dacă veți cere ceva în numele Meu, Eu voi face²⁰.

(14, 12) Faptele Apostolilor 19, 11 (14, 13) Ieremia 29, 12-13 /

Matei 7, 7; 21, 22 / Marcu 11, 24 / Luca 11, 9 / Ioan 15, 7; 16, 23 / Iacov 1, 5-6

Arătând Hristos că nu numai aceste „lucruri” poate să facă, ci și altele, cu mult mai mari decât acestea, cu covârșire le pune pe ele. Căci, nu zice

¹⁵ În ediția de la 1805, *versetele 10-11* sunt: „Nu crezi că Eu întru Tatăl și Tatăl întru Mine este? Graiurile care Eu grăiesc vouă de la Mine nu le grăiesc, iar Tatăl Cela Ce rămâne întru Mine, Acela face lucrurile. (11) Credeți Mie că Eu întru Tatăl și Tatăl întru Mine este, iar de nu, pentru lucrurile acestea credeți Mie”.

¹⁶ În ediția de la 1805, în loc de „Adevărat, adevărat”, se găsește „Amin, amin”.

¹⁷ În ediția de la 1805, în loc de „lucrurile”, se găsește „lucrurile”.

¹⁸ În ediția de la 1805, în loc de „Mă duc la Tatăl”, se găsește „la Tatăl Meu merg”.

¹⁹ În ediția de la 1805, în loc de „ca să fie slăvit”, se găsește „ca să se slăvească”.

²⁰ În ediția de la 1805, *versetul 14* e: „Oricâte veți cere întru numele Meu, Eu voi face

că: „Și mai mari decât acestea pot să fac”, ci, aceea ce este cu mult mai minunată [anume]: „Și altora pot să dau ca și mai mari decât acestea să facă”. Vezi câtă este puterea Celui Unuia-Născut, încât și altora poate să le dea să facă lucruri mai mari decât [cele] care El le-a făcut? Căci, prin a zice: „**Eu la Tatăl Meu merg**”, aceasta arată, anume: „De acum al vostru lucru este a face minuni, căci Eu, iată, Mă mut de aicea”.

Și, tâlcuindu-ne nouă, cum acela care crede într-Însul va putea face lucruri mari și minunate, zice: „**Oricâte veți cere întru numele Meu**”. Căci, ne arată nouă aicea meșteșugul facerii de minuni, anume că prin cerere și rugăciune și chemarea numelui Lui, poate cineva să facă minuni. Așa au făcut și Apostolii: „**Întru numele lui Iisus Hristos [Nazarineanul] scoală-te și umblă**” (*Faptele Apostolilor* 3, 6). Pentru aceasta, nu a zis: „**Oricâte veți cere, Îl voi ruga pe Tatăl și va face**”, ci: „**Eu voi face**”, pe a Sa putere arătându-o, „**ca să se slăvească Tatăl întru Fiul**”. Căci [atunci], când Se va arăta Fiul că poate lucruri mari, atunci „**se slăvește**” Cel Care a născut acest fel de Fiu. Pentru că vezi cum a urmat [s-a lucrat] slava Tatălui: întru numele Domnului nostru Iisus Hristos s-au făcut minunile, din minuni [oamenii] credeau cuvântului Apostolilor, iar, după aceea, spre cunoștința lui Dumnezeu venind, Îl cunoșteau pe Tatăl și așa „**se slăvea Tatăl întru Fiul**”.

Spună [dar] cei care bolesc cu eresul lui Arie: [„**lucrurile**”] cele care se făceau [săvârșeau] prin Apostoli, El le făcea, iar cele care se făceau printr-Însul, nu El [le săvârșea], ci de la Tatăl luând lucrarea, altora da putere, iar El singur pe aceasta nu o avea?²¹

Însă pentru care pricină le-a spus de două ori pe aceleași? Căci, zicând: „**Orice veți cere întru numele Meu, aceasta voi face**”, aducând apoi pe urmă: „**ca să se slăvească Tatăl întru Fiul**”, iarăși, a doua oară spune că: „**Oricâte veți cere întru numele Meu, Eu voi face**”. A doua oară grăiește aceasta, adeverind cuvântul Său și, arătând că El singur face [săvârșește] și nu are trebuință de putere adusă de oareunde [altunde]. Iar pe acestea toate le zice ucenicilor, mângâindu-i pe ei și arătând că El nu va pieri, nici nu se va prăpădi, după ce va muri, ci va rămânea iarăși întru a Sa vrednicie și în Ceruri va fi, căci zice: „**La Tatăl Meu merg**”, căci nu Mă prăpădesc [nimicesc, sfârșesc], ci Mă duc acolo unde este petrecerea [viețuirea] mai fericită. Și – măcar de voi și muri – într-atâta nu Mă voi arăta [a fi] neputincios, încât și altora [le] voi da putere să facă «**mai mari**» lucruri.

²¹ Sfântul Teofilact nu mai răspunde acestei întrebări, deoarece răspunsul este cuprins în enunțul ei.

Și, «oricâte» veți voi, [vă] voi da vouă. Deci, nu vă măhniți pentru moartea Mea, care întru acest chip [fel] este, precum v-am arătat vouă”²².

14, 15-17: De Mă iubiți, păziți poruncile Mele²³. (16) Și Eu voi ruga pe Tatăl și Alt Mângâietor vă va da vouă ca să fie cu voi în veac²⁴, (17) Duhul Adevărului, pe Care lumea nu poate să-L primească, pentru că nu-L vede, nici nu-L cunoaște, voi Îl cunoașteți, că rămâne la voi și în voi va fi!²⁵

(14, 15) Înțelegiune 6, 18 / Ioan 14, 21, 23; 15, 10, 14 / 2 Ioan 1, 6 (14, 16) Luca 24, 49 / Ioan 15, 26; 16, 7 / Faptele Apostolilor 1, 4; 2, 33 / Coloseni 1, 6 (14, 17) Ioan 15, 26; 16, 13 / 1 Ioan 2, 27 / 2 Ioan 1, 2 / Romani 8, 27 / 1 Corinteni 2, 14

Fiindcă, a zis mai sus: „Oricâte veți cere, voi face” (Ioan 14, 14), arată acum că nu așa, de rând [cum ne vine], se cuvine a cere, ci cu dragostea cea către Dânsul și cu păzirea poruncilor, „căci atunci «voi face», când așa [întru acest fel] veți cere”.

Și, întru alt chip [înțeles]: de vreme ce, prin urmare²⁶, aveau ei să se mânăscă și să se turbure cu sufletele, auzind că se vor lipsi de Dânsul, zice: „Nu aceasta este a Mă iubi pe Mine, adică a vă măhni și a vă turbura, ci a crede celor care se grăiesc de Mine. Pentru că, poruncă am dat vouă: «Să nu vă temeți de cei ceucid trupul» (Matei 10, 28; Luca 12, 4). Deci, «de Mă iubiți» pe Mine, aceasta [poruncă] să o «păziți» și să nu vă măhniți pentru moartea Mea; căci a vă măhni nu este a celui ce «păzește» această «poruncă». Așadar, cum, nepăzind voi porunca Mea, ci, temându-vă de moarte, ziceți că «Mă iubiți»?” Apoi, de vreme ce ei puteau să răspundă la acestea: „Și cum nu ne vom măhni, având să ne lipsim de acest fel de mângâiere și bucurie sufletească ce avem de la Tine?”, zice [Domnul]: „Nu va fi aceasta, nu vă veți lipsi de mângâiere, pentru că «voi ruga pe Tatăl și Alt Mângâietor» va trimite vouă, Altul ca Mine”²⁷.

Rușineze-se aici Sabelie²⁸, cel care zicea [că este] o Față [Persoană] a Tatălui și a Fiului și a Sfântului Duh! Căci, iată, aude că „alt Mângâietor”

²² Adică, moartea Domnului este biruință desăvârșită asupra morții.

²³ În ediția de la 1805, versetul 15 este: „De Mă iubiți pe Mine, poruncile Mele le veți păzi”.

²⁴ În ediția de la 1805, în loc de „ca să fie cu voi în veac”, se găsește „ca să rămână cu voi în veci”.

²⁵ În ediția de la 1805, versetul 17 este: „Duhul Adevărului, pe Carele lumea nu-L poate primi, că nu-L vede pe El, nici Îl cunoaște pe El. Iar voi Îl cunoașteți pe El, că cu voi petrece și întru voi va fi”.

²⁶ Adică, dintru cele care urmau să se întâmple cu Mântuitorul, anume Patimile și moartea Sa.

²⁷ „Altul ca Mine”, adică: „Altul, precum sunt Eu, Dumnezeu fiind și Acela și Mângâietor al vostru”.

²⁸ Pentru Sabelie și învățatura sa, vezi nota de la Ioan 1, 1°.

va trimite [Tatăl]. Așadar, alta este Fața [Persoana] Duhului. Rușineze-se și Macedonia, care zice că de altă ființă este Duhul și mai prejos decât Fiul! Căci, aude și acesta: „Mângâietor” este [Duhul], ca [precum] și Fiul. Deci, Duhul este de o Ființă cu Fiul și, într-adevăr, și cu Tatăl. Pentru că, de aceeași Ființă este Tatăl și Fiul.

Și să nu te minunezi de zice [Domnul]: „**voi ruga pe Tatăl**”, căci nu ca o slugă [slujitor] Îl roagă, ci ca să-i încredințeze pe ucenici că într-adevăr, va veni peste dânșii Duhul „Mângâietorul”. Pentru aceasta, Se pogoară lor și spune că: „**voi ruga pe Tatăl**”, căci de ar fi spus: „voi trimite [Eu]”, nu așa [într-atâta] ar fi crezut [ucenicii], însă, acum, vrednic de credință făcând cuvântul, zice: „**voi ruga pe Tatăl**”. Căci, grăiește [Domnul]: „De va fi trebuință de rugăminte și de cerere, în tot chipul Mă voi sârgui ca să vie peste voi Duhul”. Precum și noi, de multe ori obișnuim a zice: „Sufletul meu voi pune ca să se facă aceasta” – măcar că, adeseori, de puțină sârguință are trebuință lucrul [ce-l făgăduim], însă, vrând noi să arătăm că nu ne vom lepăda de sârguință, astfel grăim.

Încă și într-un alt chip [înțeles]: de vreme ce, pentru noi S-a adus Domnul pe Sine „**jerțfă**” Tatălui, îmblânzindu-L pe El prin moartea Sa, ca un „**Arhiereu**” (*Evrei 8, 1-3; 9, 24-28*), apoi, așa [astfel], Duhul a venit peste noi, dacă s-a stricat păcatul și vrajba s-a șters²⁹ (*Efeseni 2, 13-16*), pentru aceasta, zice: „**Voi ruga pe Tatăl și pe Mângâietorul va da vouă**”, adică voi îmblânzi pentru voi pe Tatăl și-L voi împăca pe El cu voi – cei care pentru păcat [îi] sunteți vrăjmași – și așa [astfel] va trimite vouă pe Duhul, fiind [El] îmblânzit – prin moartea Mea cea pentru voi – și împăcat cu voi”.

Iar, aceasta ce zice: „**Ca să rămână cu voi în veci**”, a grăit-o ca să-i mângâie pe dânșii: „Căci nu așa, vremelnică, este venirea Lui, precum a Mea, ci până în veac [veci] va sta [dăinui] și nici după ce voi veți muri, nu va lipsi, ci, dimpreună cu voi va petrece [rămâne] și mai slăviți vă va face și cu toți Sfinții pururea împreună este; și, după ce mor, mai vârtos [cu prisosință este cu ei], precât [pe atâta pe cât] atunci și de patimile trupești mai înalți [mai presus], mai vârtos [cu prisosință] sunt.

Iar, „**Duhul Adevărului**”, zice în loc de: „Duh este nu al Legii celei Vechi” – căci aceea, chip [preînchipuire] și umbra era – „ci al Celei Noi,

²⁹ „Acum însă, fiind în Hristos Iisus, voi care altădată erați departe, v-ați apropiat prin sângele lui Hristos, (14) căci El este pacea noastră, El care a făcut din cele două – una, surpând peretele din mijloc al despărțiturii, (15) desființând vrăjmășia în trupul Său, legea poruncilor și învățăturile ei, ca, într-un Sine, pe cei doi să-i zidească într-un singur om nou și să întemeieze pacea, (16) și să-i împăce cu Dumnezeu pe amândoi. uniți într-un trup, prin cruce, omorând prin ea vrăjmășia” (*Efeseni 2, 13-16*).

care este Adevărul". Pentru că aveau Duh și cei din Lege, însă întru închipuire [preînchipuire] și umbros, iară acum, Însuși Adevărul cu chip de Ființă³⁰, cum ar zice cineva, S-a pogorât la ucenici. Dar, ca să nu socotească ei că și Acela [Duhul] avea să Se întrupeze, precum Acesta [Fiul], zice că: „**Lumea nu-L poate primi**» pe El. Nu așa [astfel] vă va învăța pe voi, precum Eu [vă învăț], căci «**lumea nu-L poate primi**» pe El trupește, adică întru singure sufletele voastre se va sălășlui³¹". Însă și întru alt chip: „**Lumea nu-L poate primi**” – adică norodul cel de rând [simplu, neiscusit] și carele ale lumii cugetă – „**pentru că nu-L vede pe El**”, căci necuprinsă de minte este Ființa Lui. Pentru că, aici, „vedere” – pe cea a minții o numește. Pentru aceea, și aducea pe urmă: „**nici nu-L cunoaște pe El**”. Vezi că și aceea: „**nu-L vede**”, zicându-o El, a arătat-o pe aceasta – că „**nu-L cunoaște**”. Deci, îi mângâie pe Apostoli, prin ceea ce a zis, că: „**Lumea nu-L poate primi**» pe El, iar vouă vi s-a dat acest dar ales și rămâne la voi”. Apoi [îi mângâie și] prin ceea ce este mai mare, [anume] „**că și întru voi va fi**”. Pentru că, acest cuvânt: „**la voi**”, îl arată pe cel de afară și grabnic ajutor; iar aceasta: „**întru voi**” – pe cea înlăuntru sălășluire și întărire [puternicie], care lucru arată și cum că Duhul este Dumnezeu. Deoarece, aceasta: „**Mă voi sălășlui și voi umbla întru voi**”³² – Dumnezeu o zice (*Levitic 26, 12; 2 Corinteni 6, 16*).

³⁰ [1805] Pe aceste cuvinte: „Iară acum, Însuși Adevărul cu chip de Ființă, cum ar zice cineva, S-a pogorât la ucenici”, le-a luat dumnezeiescul acesta Părinte [Teofilact] din cuvântul Sfântului Grigorie Bogoslovul [Cuvântătorul de Dumnezeu], ce-l face la Ziua Cincizecimii; pe care [cuvinte] tâlcuindu-le Nichita episcopul [de] Serron – tâlcuitorul Sfântului, zice: „Pe acest cuvânt «cum ar zice cineva» l-a zis Sfântul spre vindecarea graiului acestuia «cu chip de Ființă». Care nu s-a zis potrivit, [pentru] că nu are grai potrivit, căci nu după Ființă S-a sălășluit Duhul întru Apostoli, precum întru Fiul, ci de la dumnezeiasca însuflare, și de la limbile cele de foc, și de la lucrarea cea atotputernică, și de la umplerea de Duhul Sfânt, ar zice cineva că Duhul cu chip de Ființă împreună cu dânsii era și împreună petrecea [rămânea]”. Iar [Sfântul] Teodor Scrisul la cartea ce se numește *Catalaghii* (foaia 146) se aduce [este adus] cum că scrie așa: „Fiindcă lucrarea cea dumnezeiască nu este lucru după întâmplare, ci firească, și pururea vecuitoare, iară mai vârtos de sineși lucrare, pentru că nu se deosebește lucrarea de Ființă, ci pe același hotărâtor cuvânt [îl] primește pentru însușirea firii celei singuratice și nematerialnice, și fiindcă nu mai înainte a fost întru puțință de a se face și mai pe urmă a venit în lucrare de s-a făcut, pentru aceasta se zice că cu chip de Ființă Se dă și Se sălășluiește în suflet Sfântul Duh, adică darul [harul] și lucrarea Lui”. [Vezi și tâlcuirea și nota de la Ioan 20, 19-23].

³¹ Adică, înlăuntru sufletelor săvârșindu-și lucrarea.

³² În ediția 1988 a *Sfintei Scripturi*, găsim: „**Voi umbla printre voi, voi fi Dumnezeuul vostru și voi poporul Meu**” (*Levitic 26, 12*); „**Voi locui în ei și voi umbla și voi fi Dumnezeuul lor și ei vor fi poporul Meu**” (*2 Corinteni 6, 16*).

„Așadar pe Duhul «lumea nu-L poate primi», pentru că «nu-L cunoaște» pe El, însă «voi Îl cunoașteți» pe El. Pentru ce? «Pentru că nu sunteți din lume» (Ioan 15, 19) – și pentru aceasta putincioși sunteți a-L «primi» pe El, și rămâne acum la voi, dar și va fi pururea «întru voi»”.

14. 18-20: Nu vă voi lăsa orfani³³; voi veni la voi. (19) Încă puțin timp³⁴ și lumea nu Mă va mai vedea; voi însă Mă veți vedea, pentru că Eu sunt viu și voi vii veți fi. (20) În ziua aceea veți cunoaște că Eu sunt întru Tatăl Meu și voi în Mine și Eu în voi³⁵.

(14, 18) Psalm 67, 6 / Isaia 49, 15 /

Jeremia 51, 5 / Matei 28, 20 (14, 19) Ioan 11, 25; 16, 16 / 1 Tesaloniceni 4, 14

Zice [Domnul]: „Pentru că v-am zis vouă că «alt Mângâietor» voi trimite (Ioan 14, 16), să nu vă temeți, socotind că de acia [dintru aceasta] nu Mă veți mai vedea pe Mine, căci [Eu] nu voi lipsi de la voi, până în sfârșit. Căci «voi veni» și «nu vă voi lăsa pe voi sirimani [orfani]»”. Fiindcă, mai înainte, când a început a-i sfătui, „fii” pe dâștii i-a numit (Ioan 13, 33), cu cuviință, acum zice: „Nu vă voi lăsa pe voi sirimani [orfani]”³⁶. Și ca să nu socotească ei că [așa] precum mai înainte va să Se arate și lor și tuturor cu trup, zice că: „Lumea nu Mă va mai vedea» pe Mine, pentru că numai «voi Mă veți vedea» pe Mine și după Înviere. Pentru că «viu sunt Eu» și, măcar deși moarte voi primi, voi învia. «Și voi» încă, «vii veți fi» adică, văzându-Mă pe Mine, vă veți bucura și, ca și cum ați fi fost morți, iarăși veți învia prin a Mea arătare”.

Sau și așa [întru acest înțeles]: „Precum moartea Mea spre viață s-a făcut, așa și voi, măcar de veți și muri, «vii veți fi». Deci, nu vă întristați nici pentru Mine, Care voi muri, nici pentru voi înșivă. Căci, măcar de veți [și] muri, «vii veți fi» în viața ce va să fie. «Întru acea zi veți cunoaște că Eu întru Tatăl Meu sunt» adică, atunci când voi învia, veți cunoaște că nu M-am despărțit de Tatăl, ci aceeași putere am [cu El]. «Și voi întru Mine sunteți», păziți fiind de Mine; «și Eu întru voi» adică [Eu] cu voi sunt, izbăvindu-vă din necazuri, făcând minunile prin voi, proslăvindu-vă pe

³³ În ediția de la 1805, în loc de „orfani”, se găsește „pe voi sirimani”. Cuvântul *siriman* are înțelesul de *sărman, orfan, sărândic*.

³⁴ În ediția de la 1805, în loc de „încă puțin timp”, se găsește „încă puțin”.

³⁵ În ediția de la 1805, *versetul 20* este: „Întru acea zi veți cunoaște voi, că Eu sunt întru Tatăl Meu și voi întru Mine și Eu întru voi”.

³⁶ Aici Cuviosul Isaia Pustnicul ne învață așa: „Dacă iubește deci cineva pe Dumnezeu și voiește ca El să locuiască în sine, și să nu fie «lăsat orfan», să aibă grijă mai întâi să păzească cele ce le-a poruncit lui Iisus, și atunci va locui în el. Căci nu este departe de noi, nici nu este între noi și El ceva decât patimile. Deci, frate, de spui de tine că te-ai lepădat de lume, dar te afli lucrând ale lumii, nu te-ai lepădat, ci te amăgești pe tine însuși” (*Filocalia românească, Cuvântul XXI, cap 4, vol. 12, ed. Harisma, 1991, p. 157*).

voi prin toate. Încă și întru alt chip [fel] «întru voi sunt», ca un Cap în mădulare” – căci, mădulare ale lui Hristos sunt Apostolii – „și voi întru Mine», ca niște mădulare în Cap” (1 Corinteni 11, 3; Efeseni 5, 23; Coloseni 1, 18). Deci, după ce a înviat [Domnul], atuncea le-a arătat lor cunoștința cea pentru toate acestea. Căci, după Înviere, darul [harul] Duhului toate pe dânșii i-a învățat.

Iar, când auzi că: „Eu întru Tatăl sunt și voi întru Mine și Eu întru voi”, să nu le înțelegi asemenea [deopotrivă] pe acestea. Pentru că Fiul „întru Tatăl” este, ca Acela Care este de o Ființă, însă „întru” Apostoli, ca Acela Care este ajutor și împreună-Lucrător; iar Apostolii, „întru” Dânsul, ca aceia care sunt ajutători [ajutorați] și lucrarea o au luat de la Dânsul, și se acoperă³⁷. De vreme ce și alte multe nume se zic la Dumnezeu și la oameni, dar nu asemenea [deopotrivă] se înțeleg. Pentru că „dumnezei”³⁸ ne zicem [numim] și noi (Psalm 81, 6), dar nu întocmai [deopotrivă cu Dumnezeu]. Se zice Fiul „chip” și „slavă a Tatălui” (2 Corinteni 4, 4; Coloseni 1, 15; 1 Petru 1, 21; 2 Petru 1, 17), se zice [numește așa] și omul (Facere 1, 26-27; 5, 1; 9, 6; Înțelepciune 2, 23; Sirah 17, 3; Coloseni 3, 10), însă nu asemenea [deopotrivă]. Deci, [tot] așa și pe acestea se cuvine a le înțelege, precum și cuvântul acela: „Precum M-a trimis pe Mine Tatăl și Eu vă trimit pe voi” (Ioan 20, 21). Căci, au, doară, așa de rând [simplu] se cuvine să-l înțelegem? Nu. Adică Tatăl „L-a trimis” pe Fiul Său, Care era fără de trup, apoi S-a întrupat și din Fecioară S-a născut. Au, doară, și Apostolii au fost trimiși din Cer și fără de trupuri [erau]? Și apoi s-au întrupat și din Fecioară s-a născut fiecare [dintre ei]? [Nicidecum,] ci bârfeală arătată [adeverită] este a înțelege așa [astfel] Scriptura.

14, 21-22: Cel ce are poruncile Mele și le păzește, acela este care Mă iubește; iar cel ce Mă iubește pe Mine va fi iubit³⁹ de Tatăl Meu și-l voi iubi și Eu și Mă voi arăta lui⁴⁰. (22) I-a zis Iuda, nu Iscarioteanul: Doamne, ce este că ai să Te arăți nouă⁴¹, și nu lumii? (14, 21) Sirah 2, 16 / Ioan 14, 15 (14, 22) Iuda 1, 1

Precum și mai sus am zis, prin acest fel de graiuri [Domnul] potolește [domolește] mahnirea lor, învățându-i pe dânșii că acela Îl „iubește” pe El,

³⁷ „Se acoperă” întru „acoperământul aripilor Domnului” (Psalm 16, 8; 30, 20; 60, 4; 62, 8; 90, 1; 120, 5).

³⁸ „Eu am zis: «Dumnezei sunteți și toți fii ai Celui Preaînalt»” (Psalm 81, 6).

³⁹ În ediția de la 1805, în loc de „va fi iubit”, se găsește „iubi-se-va”.

⁴⁰ În ediția de la 1805, în loc de „Mă voi arăta lui”, se găsește „Mă voi arăta pe Sinemi lui”.

⁴¹ În ediția de la 1805, în loc de „ce este că ai să Te arăți nouă”, se găsește „ce poate fi că nouă vei să Te arăți”.

care nu se măhnește pentru moartea Lui – lucru care și ei îl pătimeau –, ci „poruncile” și învățăturile Lui „le păzește”, cele pentru a nu iubi viața aceasta de acum, ci a-și pune sufletul său pentru Dumnezeu și pentru lucrul cel bun (*Matei 10, 39; 16, 25-26; Marcu 8, 35; Luca 9, 24; 17, 33; Ioan 12, 25*). Ca și cum aceasta ar fi zis lor: „Voi socotiți că din dragoste vă întristați pentru moartea Mea, însă Eu semn de dragoste mai vărtos [cu prisosință] am a nu vă întrista⁴²”. Iar cum că aceasta grăiește [Domnul], arătat [adeverit] este din cele ce mai pe urmă zice: „De M-ați iubi pe Mine, v-ați fi bucurat, căci la Tatăl Meu merg. Deci, «cel ce Mă iubește pe Mine, are poruncile Mele», și nu numai le are, ci «le și păzește pe ele», ca, nu cumva, venind furul diavolul, să jefuiască vistieria”. Căci, este trebuință de multă străjuire cu trezvie [trezvie, luare-aminte], ca să nu le pierdem pe acestea⁴³. „Și cel ce «Mă iubește pe Mine», ce plată va afla?” Zice: „Va fi iubit de Tatăl Meu și Eu îl voi iubi pe el și Mă voi arăta pe Sinemi lui”. Și pentru care pricină a zis aceasta: „Mă voi arăta pe Sinemi Lui”? Fiindcă după Înviere avea să Se arate lor cu trup mai dumnezeiesc, ca să nu socotească ei că El este duh și nălucire, pentru aceea, mai înainte le spune lor aceasta, ca atunci să nu fie necredincioși, văzându-L pe El, ci să-și aducă aminte cum că acestea mai înainte le-a spus lor, și cum că pentru că „păzesc poruncile” Lui, Se arată lor și pentru aceasta să se sârguiască totdeauna a le păzi pe acestea, ca și pururea [de-a pururi] să [li] Se arate lor. Căci, mare fiind taina Învierii, cu anevoie avea să fie primită de ei, pentru aceasta mai înainte îi gătește [pregătește] pe ei, zicând că Se va arăta pe Sine Însuși lor. Fiindcă și după ce a înviat [Domnul], pentru aceasta a mâncat (*Luca 24, 42-43*), ca să nu [li] se pară lor [că este] nălucire, ceea ce și acum acest Iuda [nu Iscarioteanul] a pățimit. Căci socotea Iuda – cel de care acum se face pomenire – că precum în vis îi vedem pe cei morți, [tot] așa și El Se va arăta lor. Pentru aceasta și zice: „Doamne, ce poate fi că nouă vei [ai] să te arăți, și nu lumii?” Pentru că [Iuda] din multa mirare și

⁴² „Pentru Mine, semnul dragostei este tocmai acesta: a nu vă întrista pentru moartea Mea”.

⁴³ Pentru acestea, Sfântul Simeon Noul Teolog ne învață: „Credința și frica de Dumnezeu și păzirea poruncilor Lui ne răsplătesc pe măsura curățirii noastre. Căci în măsura în care ne curățim, ne ridicăm de la frica de Dumnezeu la dragostea de El și înaintând ne mutăm, așa zicând, de la frică la iubirea de Dumnezeu: «Cel ce are poruncile Mele și le păzește, acela este care Mă iubește» (*Ioan 14, 21*). Și așa adăugăm nevoițe peste nevoițe pentru a ne arăta iubirea prin fapte. Iar întâmplându-se aceasta, El Însuși ne iubește, precum a făgăduit. Iar iubindu-ne, ne iubește și Tatăl Său la fel, venind înainte Duhul care împodobește casa noastră, ca prin întâlnirea Ipostasurilor în noi, să ne facem locaș al Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh” (*Filocalia românească, Cele 225 de capete teologice și practice*, cap 6, vol. 6, ed. IBMBOR, București, 1977, p. 18).

însăpământare zice aceasta, ca și cum ar fi zis: „Vai nouă, că ai să mori și, ca [și] cei morți, ai să Te arăți nouă în vis!” Căci aceasta: „Ce poate fi?“, cu gând spăimântat și îngrozit o a grăit. Așadar, ce zice Domnul către acestea? Cum strică această părere a lui, ca pe o mincinoasă?

14, 23-24: Iisus a răspuns și i-a zis: Dacă Mă iubește cineva, va păzi cuvântul Meu, și Tatăl Meu îl va iubi, și vom veni la el și vom face lăcaș la el. (24) Cel ce nu Mă iubește nu păzește cuvintele Mele. Dar cuvântul pe care îl auziți nu este al Meu, ci al Tatălui Care M-a trimis⁴⁴.

(14, 23) 3 Regi 6, 13 / Zaharia 2, 14 / Ioan 14, 15; 15, 10 / 1 Ioan 3, 24 / 1 Corinteni 3, 16 / Efeseni 3, 17 / Apocalipsa 3, 20 (14, 24) Ioan 7, 16; 12, 49

Iuda [nu Iscarioteanul], din multa temere socotea că, murind Domnul, în vis li Se va arăta pe Sine Însuși, pentru aceea și întrebă, precum s-a zis. Însă Domnul, stricând părerea lui, zice: „Precum Tatăl Se arată pe Sine, așa și Eu Mă voi arăta vouă pe Mine Însuși. Pentru că Eu și Tatăl «vom veni» la cel ce «va păzi cuvintele Mele». Nu în somn Mă voi arăta vouă, ci, de vreme ce, cu Tatăl voi veni, precum este cu cuviință a Se arăta Tatăl, așa va fi și arătarea Mea la voi”. Încă și prin aceasta ce zice: „lăcaș la dânsul vom face” surpă părerea lui Iuda, căci spune: „Visurile nu rămân, însă Eu, arătându-Mă, voi rămânea împreună cu Tatăl, deci nu prin vis va fi venirea Mea”. Și, mai înainte le spune lor – precum am zis – că Se va arăta, ca să nu-L socotească pe El nălucire [când Se va arăta]. Încă îi și îndeamnă pe ei spre „păzirea” poruncilor Lui, știind ei că acelora care le păzesc pe acestea li Se arată și El și Tatăl. Precum, iarăși, dimpotrivă, de la cel ce nu păzește poruncile Se depărtează și El și Tatăl, ca de la cel care nu iubește. „Pentru că **cel ce nu Mă iubește pe Mine, cuvintele Mele nu le păzește**». Deci, nici pe Tatăl nu-L iubește cel ce nu-L iubește pe Fiul, căci «cuvântul» Fiului, și al Tatălui este. Drept aceea, cel ce «nu păzește cuvântul» Fiului, adică al Tatălui, precum Îl urăște pe Fiul, așa și pe Tatăl [Îl urăște]. Pentru aceasta, voi, o, ucenici, să păziți cuvintele Mele, căci așa veți arăta [adeveri] dragostea cea către Mine și către Tatăl”.

Însă oarecare zic că ucenicul Iuda nu din temere, ci cu minte iubitoare de oameni a spus aceasta: „Pentru ce nouă ai să Te arăți pe Tine Însuși, și nu lumii?” (Ioan 14, 22), căci voia ca nu numai ucenicii să aibă folosința [folosul] cea din arătare, ci și toată lumea. Iar Mântuitorul arată că nu toți

⁴⁴ În ediția de la 1805, versetele 23-24 sunt: „Răspuns-a Iisus și i-a zis lui: De Mă iubește cineva pe Mine, cuvântul Meu va păzi, și Tatăl Meu îl va iubi pe el, și la el vom veni și lăcaș la dânsul vom face. (24) Cel ce nu Mă iubește pe Mine, cuvintele Mele nu le păzește. Și cuvântul pe care-l auziți nu este al Meu, ci al Tatălui Celui Care M-a trimis pe Mine”.

se învrednicesc de unele ca acestea, ci numai cei ce păzesc poruncile Lui se vor face vrednici arătării Lui și dragostei Tatălui. Căci, întru cel ce păzește poruncile este Dumnezeu și Tatăl, însă nu precum întru Fiul, așa [astfel] și întru acesta, căci întru Fiul este firește, iar, în om, după dar [har].

14, 25-26: **Acestea vi le-am spus, fiind cu voi; (26) dar Mângâietorul, Duhul Sfânt, pe Care-L va trimite Tatăl, în numele Meu, Acela vă va învăța toate și vă va aduce aminte despre toate cele ce v-am spus Eu**⁴⁵.

(14, 26) Ioan 15, 26; 16, 13 / Faptele Apostolilor 1, 4

Fiindcă, cele ce le zicea Domnul erau neînțelese de ucenici și pe unele nu le pricepeau, iar de cele mai multe se și îndoiau, ca să nu-L întrebe iarăși pe El și să zică: „Ce porunci suntem datori să păzim?“, îi izbăvește pe ei de supărare și de turburare, zicând: „**Mângâietorul**“ pe cele întunecate [umbroase] și cu anevouă de înțeles, vi le va face vouă cunoscut. Pentru că acestea ce vi se par vouă că sunt întunecate [umbroase], le-am grăit, la voi petrecând [rămânând], și cu voi fiind. Însă, dacă Mă voi duce, «**vă veți învăța toate**». Pentru aceasta, nu se cuvine să vă întristați voi de ducerea [plecarea] Mea, care vă va fi vouă pricinuitoare de atâtea bunătăți și de atâta înțelepciune. Căci, până când, la voi Eu voi petrece [rămâne] și Duhul nu va veni, nimic mare [și], nici înalt, nu veți putea înțelege”.

Și, adeseori, „**Mângâietorul**“ îl numește [pe Duhul Sfânt], pentru cele dese ale lor scârbe⁴⁶, făcându-i pe ei bine nădăjduiți că de Acela vor fi mângâiați. Iar, aceea ce zice că: „**întru numele Meu**“ va veni Mângâietorul, aceasta arată: „Anume că nimic străin [osebit] de Mine nu vă va învăța pe voi, nici slavă a Sa osebită nu-și va face, ci «**întru numele Meu**» va veni, adică spre slava numelui Meu, [și] nu al Său – precum fac cei care învață cele împotrivă, întru numele lor aducându-i după dânșii pe cei care le urmează lor”.

Iară, unii, aceasta ce zice: „**întru numele Meu**“, așa înțeleg: „**nume**“ al lui Hristos – „**Mângâietor**“, căci zice: „**avem Mângâietor [Mijlocitor] pe Iisus Hristos**“⁴⁷ (1 Ioan 2, 1). Deci, fiindcă și Duhul venind, ucenicilor li S-a

⁴⁵ În ediția de la 1805, *versetele* 25-26 sunt: „**Acestea am zis vouă, cu voi petrecând, (26) iară Mângâietorul, Duhul Sfânt, pe Carele Îl va trimite Tatăl întru numele Meu, Acela pe voi vă va învăța toate și va aduce aminte vouă toate cele ce am grăit vouă**”.

⁴⁶ Cu adevărat, multe necazuri și strămtorări au venit mai pe urmă asupra Apostolilor, după cum Însuși Domnul grăia mai dinainte: „**Pot oare, fiii nunții să fie triști câtă vreme mirele este cu ei? Dar vor veni zile când mirele va fi luat de la ei și atunci vor posti**” (Matei 9, 15).

⁴⁷ În ediția 1988 a *Sfintei Scripturi*, avem: „**Copiii mei, acestea vi le scriu, ca să nu păcătuiți, și dacă va păcătu cineva, avem mijlocitor către Tatăl, pe Iisus Hristos cel drept**” (1 Ioan 2, 1).

făcut Mângâietor, scârbele lor mângâindu-le, „întru numele” lui Hristos a venit, căci „Mângâietor” este și Acela [Duhul], precum și Hristos. Însă și Pavel L-a numit „Hristos” pe Duhul, întru cele ce zice: „Iară voi nu sunteți în trup, ci în Duh, de vreme ce Duhul lui Dumnezeu locuiește întru voi. Iar dacă cineva Duhul lui Hristos nu are, acesta nu este al Lui”⁴⁸. Apoi aduce: „Iar de este Hristos întru voi [...]” (Romani 8, 9-10). Vezi, cum, mai sus zicând Duhul – „Duhul lui Dumnezeu locuiește întru voi” – apoi a adus: „Hristos întru voi”? Căci „Hristos”, pe Duhul L-a numit. Deci, fiindcă Duhul este numit „Hristos”, așa ești dator a înțelege aceasta: „Întru numele Meu Îl va trimite pe El Tatăl”, adică cum că și El Se va numi „Hristos”⁴⁹. Deci, Sfântul Duh și „a învățat” și „a adus aminte”. Adică: „a învățat” câte Hristos nu le-a spus lor, ca acelora care nu puteau să le poarte; și „a adus aminte” câte a zis Domnul, însă, ori pentru neluminarea, ori pentru slăbiciunea minții, nu au putut să le țină minte Apostolii.

⁴⁸ În ediția 1988 a *Sfintei Scripturi*, avem: „Dar voi nu sunteți în carne, ci în Duh, dacă Duhul lui Dumnezeu locuiește în voi. Iar dacă cineva nu are Duhul lui Hristos, acela nu este al Lui. (10) Iar dacă Hristos este în voi, trupul este mort pentru păcat; iar Duhul, viață pentru dreptate” (Romani 8, 9-10). În tâlcuirea acestor versete din *Epistola către Romani*, Sfântul Teofilact, dimpreună cu Sfântul Nicodim Aghioritul, scriu astfel:

Iar, dacă cineva nu are Duhul lui Hristos, acela nu este al Lui. Oricare creștin care nu are Duhul lui Hristos, acela nu este al lui Hristos și, după cuviință, nu este al lui Hristos cel ce nu are Duhul lui Hristos, pentru că pecetea și semnul lui Hristos este Duhul cel Sfânt. Drept aceea, oricare creștin nu are pecetea și semnul Sfântului Duh, acela nu este al Stăpânului Hristos, Care cu semnul și cu pecetea aceasta Se face arătat. Căci, zice Sfântul Macarie: „Acesta este semnul și pecetea Domnului întipărită în suflete, Duh de lumină negrăit fiind”.

Iar, de este Hristos întru voi, trupul adică mort e pentru păcat, iar Duhul, viață pentru dreptate. Unii [Sfântul Vasile cel Mare] însă aici (numele) „Hristos”, L-au înțeles pe Duhul Sfânt. Dar, dumnezeiescul Hrisostom zice că aceasta nu este așa, căci Pavel voiește să arate că acela care are pe Duhul lui Hristos, are și pe Însuși Hristos, pentru că unde este o Față [Persoană] a Sfintei Treimi acolo sunt și celelalte amândouă Fețe [Persoane], ca unele care se țin una de alta și sunt nedespărțite (cf. Sfântul Teofilact al Bulgariei, *Trimiterile cel patrușprăzece ale slăvitului și prealădatului Apostol Pavel*, tom I, București, 1904, pp. 118-119).

⁴⁹ Pentru acestea, Sfântul Chiril al Alexandriei zice: „Al lui Hristos este Duhul, precum Însuși întru noi este închipuit”; și iarăși: „Al lui Hristos e Duhul, căci Dumnezeu Cuvântul, prin Duhul Se sălășluiește întru noi, de ne suim la vrednicia înfierii”. Iar Sfântul Vasile cel Mare grăiește: „Sfințindu-ne prin Duhul, primind pe Hristos a locui în omul cel dinlăuntru al nostru și împreună cu Hristos, pe Tatăl, obștească locuință făcând la cei vrednici”. Și Sfântul Ioan Damaschinul: „Chip al Tatălui este Fiul și al Fiului Duhul; iar Hristos locuind în om îi dă lui pe cea după chip [asemănare]” (cf. Sfântul Teofilact al Bulgariei, *op. cit.*, p. 119).

14. 27: Pace vă las vouă. pacea Mea o dau vouă⁵⁰, nu precum dă lumea vă dau Eu. Să nu se turbure inima voastră, nici să se înfricoșeze⁵¹.

(14. 27) Iov 34, 27 / Filipeni 4, 7

Iarăși, într-o întristare erau Apostolii, auzindu-L pe Domnul, zicând: „Eu Mă duc, însă Duhul va veni” (Ioan 14, 25-26). Pentru aceasta, văzând că este într-o turburare inima lor, însă mai vărtos [cu prisosință], pentru necazurile și războaiele [războirile, vrăjmășiile] ce aveau să le vie asupra, zice [Domnul]: „Pace [vă] las vouă”, aceasta grăvindu-le lor: „[De] ce vă vătămați voi din turburarea lumii, până când aveți «pace» cu Mine; căci, «pacea Mea» nu este într-o astfel de fel, precum e a «lumii», care, de multe ori spre rău se face și nefolositoare este. Însă Eu acest fel [de pace] «[vă] dau», încât unii cu alții să aveți pace și un trup să fiți. Și, aceasta, mai puternici decât toți, pe voi vă va face. Și, măcar și mulți de se vor scula [ridica, oști] asupra voastră, nimic nu veți pătimi, cu unirea cea într-un suflet⁵² și cu pacea cea între voi fiind îngrădiți⁵³.”

Apoi, fiindcă iarăși a zis: „[vă] las”, care [cuvânt] era al Celui Ce Se duce și îndeajuns putea să-i turbure pe ei, aduce [spune] pe urmă: „Să nu se turbure inima voastră, nici să se spăimânteze”. Și „turburarea” o pătimeau ei din iubirea și dragostea cea către Dânsul, fiindcă aveau să se lipsească de El, iar „spăimântarea”, pentru relele ce aveau să li se întâmple lor după moartea Lui. Deci, El nici „turburarea” cea din iubire, nici „spăimântarea” cea pentru scârbele [necazurile] ce aveau să fie, nu li le lasă lor nevindecate, ci pe amândouă le potolește, zicând: „Să nu se turbure inima voastră, nici să se spăimânteze”.

⁵⁰ În ediția de la 1805, în loc de „Pace vă las vouă, pacea Mea o dau vouă”, se găsește „Pace las vouă, pacea Mea dau vouă”.

⁵¹ În ediția de la 1805, în loc de „înfricoșeze”, se găsește „spăimânteze”.

⁵² Această unire „într-un suflet” și „într-un cuget” a fost mult-roditoare în viața Bisericii. Vezi de pildă: *Faptele Apostolilor* 1, 14; 2, 46; 4, 24; 5, 12; 8, 6.

⁵³ Aici, Cuviosul Nichita Stithatul ni le arată și pe acestea: „Să nu zici în inima ta: îmi este cu neputință să dobândesc de aici înainte curăția fecioriei, după ce am căzut în stricăciunea și nebunia trupului în multe chipuri. Căci unde se stăruie cu ostenelele pocăinței și cu căldura inimii în greaua pătimire și curg râuri de lacrimi din umilința inimii, acolo se dărmă toate întăriturile, se stinge tot focul patimilor și se săvârșește renașterea de Sus prin venirea Mângâietorului; și sufletul se face iarăși palat al curăției și al fecioriei. Coborându-Se apoi Dumnezeu în acesta, printr-o lumină și bucurie negrăită, și șezând pe înălțimea minții lui ca pe un tron de slavă, dă pacea Sa puterilor lui, zicând: «Pace vouă», din partea patimilor care vă războiesc; «Pacea Mea dau vouă», ca să mișcați potrivit cu firea; «Pacea Mea o las vouă» ca să vă desăvârșiți mai presus de fire. Deci tămăduind cele trei părți ale sufletului prin întreitul dar al păcii și ridicându-l pe acesta la desăvârșirea întreită și unindu-l cu Sine, îl face întreg feciorelnic și frumos, învăluindu-l în buna mireasmă a mirului curăției” (*Filocalia românească, Cele 300 de capete*, cap 50, vol. 6, ed. IBMBOR, București, 1977, p. 277).

14, 28-29: **Ați auzit că v-am spus: Mă duc și voi veni la voi. De M-ați iubi v-ați bucura că Mă duc la Tatăl, pentru că Tatăl este mai mare decât Mine. (29) Și acum v-am spus acestea înainte de a se întâmpla, ca să credeți când se vor întâmpla**⁵⁴.

(14, 28) 1 Corinteni 11, 3 (14, 29) Ioan 16, 4

Fiindcă [ii] vedea Domnul pe Apostoli că nicidecum nu nădăjduiau Învierea Lui, nici nu o înțelegeau ce este – și pentru acestea foarte erau mâhniți și turburați, ca aceia care aveau să se lipsească de Dânsul – Se pogoară neputinței lor și grăiește: „Eu am zis vouă: **merg și voi veni**”, dar [voi] încă vă întristați, pentru că nu credeți Mie că măcar de voi și muri, însă întru necazurile voastre nu vă voi lăsa [părăsi] pe voi. Deci, acum, auzind voi că la Tatăl Meu «merg» – pe Care voi mare Îl socotiți și «mai mare» decât Mine – se cuvine să vă «bucurați», căci la Acela «merg», Care este «mai mare» decât Mine și poate a risipi toate relele”. Vezi urmarea înțelegerii [înțelesului], anume că aceasta ce grăiește: „Tatăl Meu mai mare decât Mine este”, ca să-i mângâie pe ucenici o a zis? Căci, de vreme ce, aceia se întristau, ca și cum Hristos n-ar fi putut să le ajute lor, spune: „Chiar dacă Eu n-aș putea, însă măcar Tatăl Meu – pe Care voi «mai mare decât Mine» Îl socotiți – au nu este puternic să vă ajute vouă?” Precum și în alt loc zice: „Au vi se pare că nu pot a ruga pe Tatăl Meu și să-Mi pună înainte [trimită] douăsprezece legiuni de Îngeri?” (Matei 26, 53) Pentru că nici aici nu zice [Mântuitorul] aceasta, ca un neputincios. Însă cum [grăiește acestea] Cela Care și numai întrebându-i pe iudei, îndată i-a aruncat pe jos pe toți? (Ioan 18, 4-8) Însă, de vreme ce, pe El, ca pe un om Îl socoteau [ucenicii], pentru aceasta le grăiește [Domnul] acestea. Așadar astfel este și ceea ce zice: „Tatăl Meu mai mare decât Mine este”, pentru că după părerea lor a grăit-o aceasta, care Îl socoteau pe El neputincios, iar pe Tatăl, puternic a le ajuta lor în vremea necazurilor.

„Și acum v-am spus acestea înainte de a se întâmpla, ca să credeți când se vor întâmpla», adică așa [într-atâta] îndrăznesc și nu Mă tem de moarte, nici nu Mă întristez, încât și mai înainte vă zic, iar vouă și să vă bucurați vă poruncesc, «ca să credeți Mie când se vor întâmpla». Căci, precum am știut necazurile cele ce vi se vor întâmpla vouă și, mai înainte spunându-le pe acelea, n-am mințit, tot astfel, nici pentru mângâierea și alinarea voastră mai înainte spunând, nu voi minți, ci toate cele de bucurie vă vor întâmpina pe voi”.

⁵⁴ În ediția de la 1805, *versetele* 28-29 sunt: „Auzit-ați că Eu am zis vouă: Merg și voi veni la voi. De M-ați iubi pe Mine, v-ați fi bucurat că am zis merg la Tatăl, că Tatăl Meu mai mare decât Mine este. (29) Și acum am zis vouă mai înainte de ce va fi, ca când va fi să credeți”.

Iară unii înțeleg că Tatăl este „mai mare”, după [prin] aceasta, anume fiindcă este Pricuinitor [Izvorător, Născător] Fiului, căci zice [Mântuitorul]: „**Tatăl Meu mai mare [decât Mine] este**» după [prin] aceasta: fiindcă este Pricuinitor și începătură a Mea, căci dintr-Însul M-am născut”. Iar aceea – a fi Tatăl „mai mare” decât Dânsul – nu-L face pe El a fi de altă Ființă⁵⁵. Pentru că și între oameni – ca să zic spre pildă – tatăl mai mare este decât fiul, însă nu este și de altă fire. Apoi, spună ereticii: cum „**merge la Tatăl**” Hristos – ca Acela Care era Dumnezeu, ori ca Acela Care era om? Cu adevărat, ca Acela Care era om, căci ca Acela Care era Dumnezeu, pururea în Ceruri era și nedespărțit de Tatăl (*Ioan 3, 13*). Deci, după omenire [după firea omenească], se zice că este Tatăl „mai mare” decât Dânsul.

14, 30-31^a: Nu voi mai vorbi multe cu voi, căci vine și stăpânitorul acestei lumi și el nu are nimic în Mine; (31) dar ca să cunoască lumea că Eu iubesc pe Tatăl și precum Tatăl Mi-a poruncit, așa fac⁵⁶.

(14, 30) *Ioan 12, 31, 16, 11 / Efeseni 6, 12 (14, 31) Ioan 10, 18 / Evrei 10, 7*

După ce i-a mângâiat pe ucenici prin cele care mai sus s-au zis, iarăși le grăiește pe cele pentru moartea Sa. „**Căci vine stăpânitorul lumii**”, adică diavolul. Iar „**stăpânitor al lumii**” pe el [pe diavolul] să-l înțelegi, însă nu al zidirii, ci al norodului celui fără de socoteală [nesocotit, nesăbuit] și care cugetă cele ale lumii, pentru că nu stăpânește [diavolul] Cerul și pământul – căci toate le-ar fi răsturnat și le-ar fi turburat –, ci pe cei care singuri pe ei înșiși se dau lui; pentru aceasta, și „**stăpânitor al întunericii**” se numește (*Efeseni 6, 12*), iar „**întuneric**” – să înțelegi lucrurile cele rele⁵⁷ (*Efeseni 5, 11*).

Însă fiindcă se putea ca să bănuiască [presupună] vreunii: „Nu cumva, și Hristos, pentru păcat S-a dat morții?”, aduce pe urmă [cele adevărate] pentru aceasta: „**Întru Mine nu are nimica**», căci nu sunt vinovat morții, nici nu sunt dator cu ceva diavolului, ci pentru dragostea cea către Tatăl, de bună voie, sufăr Patimă”. Și, adeseori, repetă [Domnul] cuvintele cele pentru moartea [Sa], amestecându-le cu dânsese și pe cele ce aduc mângâiere, ca mai de crezut pe ea [pe moartea Sa] să o facă lor. Căci, auzind ei că va [avea] să moară, cunosc [află] cum că și de bună voie [moare], și cum

⁵⁵ Pentru o mai amănunțită înțelegere dogmatică despre Persoanele Tatălui, Fiului și Sfântului Duh, vezi și anexa editorială: *Șapte întrebări despre Sfânta Treime și răspunsurile lor*.

⁵⁶ În ediția de la 1805, *versetele 30-31^a* sunt: „**Nu voi mai grăi multe cu voi, că vine stăpânitorul lumii acesteia, și întru Mine nu are nimica. (31) Ci ca să cunoască lumea că iubesc pe Tatăl, și precum Mi-a poruncit Mie Tatăl, așa fac**”.

⁵⁷ „**Și nu fiți părtași la faptele cele fără roadă ale întunericii, ci mai degrabă, osândiți-le pe față**” (*Efeseni 5, 11*).

că nu bagă seamă⁵⁸ de diavolul, și cum că pentru dragostea cea către Tatăl moare. Deci, dacă Patima ar fi fost pierzătoare [nimicitoare] și nu de mântuire, cum Tatăl Cel Ce-L iubește [pe Fiul], ar fi binevoit [întru ea]? Sau, iarăși, cum Fiul, Cel Care este iubit [de Tatăl], o ar fi primit pe aceasta? Așadar, cum vom înțelege ceea ce spune [El, anume] că moare pentru dragostea cea către Tatăl? Zice [Domnul]: „Tatăl iubește lumea și pentru dânsa Mă dă pe Mine la moarte. Deci, Eu, «iubindu-L pe Tatăl», cu bună-voirea Lui și cu voia [Mea] împreună bine-voiesc și arăt că-L «iubesc pe Tatăl», dintru aceasta, că pe cea «poruncită» de Dânsul, adică cea bine-voită și întărită de Dânsul, primesc a o și «face»”.

Spuneți [voi] arienilor, de ar fi fost slugă [slujitor] Fiul, nu ar fi zis că: „Pentru dragostea cea către Tatăl mor”, căci sluga [slujitorul], nu pentru că îl iubește pe stăpânul său, pentru aceasta face voia lui, ci pentru că este slugă și se teme de pedepse. Însă Domnul Iisus, fiindcă face voia lui Dumnezeu, ca Acela Care îl iubește pe Tatăl, nu este slugă [slujitor], nici zidire [făptură], ci, după adevăr, Fiu – voia Tatălui împlinind. Deci, când auzi că: „**Mi-a poruncit Mie Tatăl**”, pentru cuvântul acela: „**I-a poruncit**”, să nu-L socotești mai prejos pe Domnul [Hristos], ca pe un supus [slujitor], ci pentru acest cuvânt: „**Tatăl**”, să-L cunoști [crezi] pe El Fiu de o Ființă cu Tatăl. Iar aceasta ce zice: „**I-a poruncit**”, să o înțelegi în loc de: a voit, a zis, a întărit, I-a plăcut.

14, 31^b: **Sculați-vă, să mergem de aici**⁵⁹.

⁵⁸ Adică, Domnul nu ține seama de acela, tocmai pentru că diavolul „nu are nimic” întru Dânsul (Ioan 14, 30).

⁵⁹ Finalul versetului 31 al capitolului 14 din ediția 1988 a Sfintei Scripturi: „**Sculați-vă, să mergem de aici**”, este cuprins în versetul 1 al capitolului 15 din ediția de la 1805.

CAPITOLUL 15

*Vița cea adevărată. Porunca lui Hristos și iubirea cea mai mare.
Ura și vina lumii. Mângâietorul, Duhul Adevărului¹*

14, 31^b – 15, 1-3: Sculați-vă, să mergem de aici. (1) Eu sunt vița cea adevărată² și Tatăl Meu este lucrătorul. (2) Orice mlădiță care nu aduce roadă întru Mine, El o taie; și orice mlădiță care aduce roadă, El o curățește, ca mai multă roadă să aducă³. (3) Acum voi sunteți curați, pentru cuvântul pe care vi l-am spus⁴.

(15, 1) Cântarea Cântărilor 1, 13 / Sirah 24, 20

(15, 2) Matei 7, 19; 15, 13, 25, 29 / Galateni 5, 22 (15, 3) Psalm 118, 9 / Ioan 13, 10 / 1 Petru 1, 22 / 1 Ioan 2, 7

De vreme ce pentru Patimă multe grăind [Domnul], a plecat sufletele lor și i-a cunoscut pe ei că se temeau, ca și cum îndegrabă vor fi prinși, și din multa temere, nici nu luau aminte la cele ce se grăiau, Se preface cum că va să-i ducă pe dânsii întru un loc ascuns, întru care nu vor fi prinși, și pentru aceasta îi „scoală” din locul acela în care erau, ca, potolind turburarea sufletului lor, să le dea [ucenicilor] dogmele cele mai tainice. Și îi duce pe ei – [așa] precum după acestea [mai pe urmă] ne vom învăța – în grădina pe care Iuda o știa. Și așa [astfel], după părere [părelnicie], ducere în lături [ferire, ascundere, îndepărtare] era lucrul, însă, după adevăr, dare de bună voie, ducându-se [ei] întru acel loc pe care Iuda îl știa.

Așadar, ce le-a dat lor de taină? Zice [Domnul]: „«Eu sunt buciumul viței», adică rădăcina [butucul], iar voi – «vițele [mlădițele]», iar «Tatăl Meu este lucrătorul». Și, pe lângă ce se îndeletnicește Tatăl? Oare pe lângă rădăcină? Nu, ci pe lângă «vițe [mlădițe]». Căci «toată vița [orice mlădiță] care nu aduce roadă, o scoate [taie] pe ea». Adică, tot omul care, prin credință, s-a făcut parte a rădăcinii [a viței, a buciumului] și s-a unit cu Domnul și un trup cu Dânsul s-a făcut (Romani 12, 5), se cuvine și „roadă să aducă”, adică să aibă viață îmbunătățită. Căci, dacă are cineva nu mai goală [simplă, deșartă] mărturisire a credinței, însă nu aduce roadă și prin păzirea poruncilor, este „viță [mlădiță]” moartă, căci „credința fără de fapte moartă este” (Iacov 2, 20, 26). Deci, fiecarele [orișicare], credincios întru Hristos se vede a fi, fiindcă

¹ În ediția de la 1805, titlul capitolului este: „Pentru via cea adevărată și lucrătorul și vița”.

² În ediția de la 1805, în loc de „vița cea adevărată”, se găsește „buciumul viței cel adevărat”, cu următoarea însemnare: [1805] „Buciumul viței”, adică rădăcina, butucul viței.

³ În ediția de la 1805, versetul 2 este: „Toată vița care nu aduce roadă întru Mine, o scoate pe ea, și toată care aduce roadă, o curățește pe ea, ca mai multă roadă să aducă”.

⁴ În ediția de la 1805, în loc de „vi l-am spus”, se găsește „l-am grăit vouă”.

crede că: „**«Toată vița [orice mlădiță]»** care este întru Mine, de nu va aduce roadă, o **«scoate [taie] pe ea»** Tatăl – adică afară de împărțșirea cea cu Fiul o pune –; iar pe cea ce **«aduce roadă»**, îl **«curățește»**”. Aici, aceasta ne învățăm: măcar, deși foarte îmbunătățit ar fi cineva, are trebuință de purtarea de grijă a lui Dumnezeu, pentru că [„mlădița”] cea fără de roadă, nici să fie în „bucium” [„viță”] nu poate, iar pe ceea ce „aduce roadă”, mai roditoare o face Tatăl.

Însă să înțelegi că și pentru necazurile ucenicilor se zic acestea. Pentru că, de vreme ce necazurile se par că sunt – precum zic lucrătorii⁵ – „**tăiatul**” viei, le arată lor Domnul, că prin necazuri, mai roditori se vor face, precum și vițele [mlădițele], prin tăiere; căci, ispitele mai tari [puternici] îi [vor] arăta [adeveri] pe dânșii. Apoi ca să nu zică ei: „Pentru cine zici acestea?”, zice [Domnul]: „**Voi curăți sunteți pentru cuvântul care l-am grăit vouă**”. Vezi? Mai sus zicea că Tatăl este Cel Care „curățește”, acum iarăși Se aduce pe Sine Însuși a fi purtătorul de grijă. Așadar, una este lucrarea Tatălui și a Fiului. „Eu v-am **«curățit»** pe voi prin a Mea învățătură. Deci, datori sunteți, ceea ce este a voastră, de aici să arătați”, pentru aceasta și **aduce** pe urmă:

15, 4-6: Rămâneți în Mine și Eu în voi. Precum mlădița nu poate să aducă roadă de la sine, dacă nu rămâne în viță, tot așa nici voi, dacă nu rămâneți în Mine. (5) Eu sunt vița, voi sunteți mlădițele. Cel ce rămâne în Mine și Eu în el, acela aduce roadă multă, căci fără Mine nu puteți face nimic. (6) Dacă cineva nu rămâne în Mine se aruncă afară ca mlădița și se usucă; și le adună și le aruncă în foc și ard⁶.

(15, 4) 1 Ioan 2, 6 / Coloseni 1, 23

(15, 5) Luca 8, 8 / Faptele Apostolilor 4, 12 (15, 6) Iezechiel 15, 4 / Ieremia 31, 18-19 / Matei 3, 10; 7, 7, 19; 21, 22 / Marcu 11, 24 / Luca 11, 9 / Ioan 14, 13; 16, 23 / Iacov 1, 5-6 / 1 Ioan 1, 22; 5, 14-15

Zice [Domnul]: „Eu pe voi v-am și **«curățit»** prin cuvântul Meu și prin învățătură și nimica din cele care Se cuvenea să le fac, Eu nu le-am lăsat [deoparte, nefăcute]. Așadar, se cuvinea [ca], de acum, să se înceapă și cele ce sunt dinspre voi?”.

[Domnul le] grăiește: „**Rămâneți întru Mine**”, deoarece, ca nu dintru frică să se despartă de Dânsul, sufletul lor cel slăbănogit îl întărește și cu

⁵ Adică, vierii (viticulorii) cunosc că vița, având viață întru ea, suferă când i se rup sau i se taie mlădițele și este curățată, însă, astfel, ea își lucrează toată seva și puterea dătătoare de viață, spre aducerea de mai multă roadă.

⁶ În ediția de la 1805, *versetele 4-6* sunt: „**Rămâneți întru Mine și Eu întru voi.** Precum vița nu poate să aducă roadă din sine singură, de nu va rămânea în buciom, așa nici voi, de nu veți rămânea întru Mine. (5) Eu sunt buciumul viței, voi vițele. Cea ce rămâne întru Mine și Eu întru el, acesta aduce roadă multă. Că fără de Mine nu puteți face nimica. (6) De nu rămâne cineva întru Mine, se scoate afară ca vița, și se usucă și o adună pe ea și în foc o aruncă și arde”.

⁷ Adică: „cele dintru ale voastre osteneli și străduințe”.

Sine îl lipsește [il aduce dimpreună, îl alipește] și, bune nădejdi, de aici, le dă, „căci oricâte veți cere, veți lua, de veți rămâne întru Mine” (Ioan 15, 7).

Și, din pilda „viței [mlădiței]”, luminat ne arată nouă felurimea și viața ceea ce se dă celor ce îi plac Lui. „Căci, precum aceea – «vița [mlădița]» – rămânând în «bucium [viță]», aduce «roadă», fiindcă de la acela își ia lucrarea spre viață, așa și voi, «de veți rămâne întru Mine» prin păzirea poruncilor, atunci mai «multă roadă veți aduce». Iar, cel ce «nu rămâne [întru Mine], se usucă», adică, de a avut ceva de la rădăcină, pierde, de a primit vreun dar duhovnicesc, se goleşte [deșartă] de acela și se lipsește de ajutorul și de viața cea de acolo [izvorâte]”. Și, ce spune [Domnul], mai pe urmă? „În foc se aruncă și arde”. Iar, de aici, și mângâiere – nu puțină – le dă lor, arătând că aceia care gândesc rău împotriva Lui, precum era Iuda, se vor „arde”. Iar ei, „rămânând întru” Dânsul, „roadă vor aduce”. Căci, fără de umezeala cea de la Dânsul și darea [dăruirea] de viață, „nu vom putea face nimica”⁸.

15, 7-8: Dacă rămâneți întru Mine și cuvintele Mele rămân în voi, cereți ceea ce voiți și se va da vouă⁹. (8) Întru aceasta a fost slăvit¹⁰ Tatăl Meu, ca să aduceți roadă multă și să vă faceți ucenici ai Mei.

(15, 7) Iezechiel 15, 4 / Ieremia 31, 18-19 / Matei 3, 10; 7, 7, 19; 21, 22 / Marcu 11, 24 / Luca 11, 9 / Ioan 14, 13; 16, 23 / Iacov 1, 5-6 / 1 Ioan 3, 22; 5, 14-15 (15, 8) Filipeni 1, 11

Aici ne tâlcuiește nouă Domnul ce este ceea ce zice: „de veți rămâne întru Mine”, adică: „de veți păzi poruncile Mele”. Căci, aceea ce zice: „și

⁸ Aici, Sfântul Maxim Mărturisitorul ne învață astfel: „Dracul mândriei e plin de o îndoită răutate: căci sau înduplecă pe monah să pună în socoteala sa isprăvile, și nu în a lui Dumnezeu, Care este și Dătătorul celor bune și Ajutătorul spre izbutilirea în ele, sau neputându-l îndupleca la aceasta, îi insufă gândul să disprețuiască pe cei mai puțin desăvârșiți dintre frați. Iar cel ce primește acest gând nu-și dă seama că și pe el îl face să se lepede de ajutorul lui Dumnezeu. Căci dacă disprețuiește pe aceia ca pe unii ce nu sunt în stare de isprăvile lui, vădit este că se socotește pe sine ca unul ce-a înfăptuit asemenea isprăvi din proprie putere. Dar aceasta n-o poate nimenea, căci Însuși Domnul a zis: «Fără Mine nu puteți face nimic» (Ioan 15, 5). Fiindcă slăbiciunea noastră, micșată spre cele bune, nu poate ajunge la țintă fără Dătătorul celor bune” (*Filocalia românească, A doua sută a capetelor despre dragoste*, cap 38, vol. 2, ed. Humanitas, București, 1999, pp. 75-76). Iar Cuviosul Isihie Sinaitul ni le grăiește și pe acestea: „Precum nu e cu puțință soarelui să lumineze fără lumină, așa nu e cu puțință să se curățească inima de întinăriunea gândurilor de pierzare, fără rugăciunea numelui lui Iisus. Iar dacă e adevărat aceasta, precum văd [din lucrare], să ne folosim de ea ca de răsuflarea noastră. Căci ea este lumină, iar acelea [gândurile de pierzare] întuneric; și acela este Dumnezeu și Stăpânul, iar acelea slugile dracilor” (*Filocalia românească, Cuvânt despre trezvie*, cap 68, vol. 4, ed. Humanitas, București, 2000, p. 84).

⁹ În ediția de la 1805, *versetul 7* este: „De veți rămâne întru Mine și cuvintele Mele de vor rămâne întru voi, orice veți vrea, veți cere și se va face vouă”.

¹⁰ În ediția de la 1805, în loc de „a fost slăvit”, se găsește „S-a proslăvit”.

cuvintele Mele de vor rămâne întru voi”, aceasta înseamnă, cum că, prin lucruri¹¹ voiește [El] să se lipească [alipească] de Dănsul, căci fiecare [orișicare] dintre cei care după plăcerea lui Dumnezeu viețuiesc, dintru a sa voință rămâne în „buciumul viței [vița cea adevărată]” (Ioan 15, 1), unindu-se cu El prin dragoste și prin păzirea poruncilor și întru Duhul lipindu-se [alipindu-se¹²]; precum și, dimpotrivă: cel care se depărtează de la lucrarea poruncilor, se înstrăinează de bună voie de Domnul.

Și zice [Mântuitorul]: „Întru aceasta Se proslăvește [slăvește] Tatăl Meu»: de veți «aduce» voi «roadă multă». Căci, „slavă” a lui Dumnezeu și Tatăl este sporirea cea bună a „ucenicilor” Fiului Său. Căci, „luminând lumina” Apostolilor înaintea oamenilor, „Se slăvea” Tatăl cel Ceresc (Matei 5, 16). „Roadă” a Apostolilor erau și păgânii, care prin învățătura [propovăduirea] lor s-au adus la credință și spre „slava” lui Dumnezeu s-au făcut. „Deci, dacă întru aceasta «Se slăvește Tatăl» – întru a aduce voi «roadă» – așadar, nu va fi negrijindu-Se de slava Sa¹³, ci vă va și ajuta vouă, ca mai «multă roadă să aduceți», ca și mai mult să Se slăvească”. Căci, zice [Domnul]: „Întru aceasta S-a proslăvit Tatăl Meu, ca roadă multă să aduceți și să vă faceți ai Mei ucenici”. Vezi că acela care „aduce roadă”, acela este, cu adevărat, „ucenic”? Și Tatăl întru acesta „Se slăvește”, adică Se bucură și slavă a Sa scotește a fi aceasta.

15, 9-10: Precum M-a iubit pe Mine Tatăl, așa v-am iubit și Eu pe voi; rămâneți întru iubirea¹⁴ Mea. (10) Dacă păziți poruncile Mele, veți rămâne întru iubirea Mea, după cum și Eu am păzit poruncile Tatălui Meu și rămân întru iubirea Lui¹⁵. (15, 10) Psalm 118, 44 / Isaia 50, 5 / Ioan 14, 19, 23 / 1 Ioan 1, 3

Îi îndeamnă pe ei să îndrăznească, prin ceea ce zice: „V-am iubit pe voi» și așa v-am iubit, «precum [M-a iubit] pe Mine Tatăl”. Iar aceasta după omenire [după firea omenească] o a zis. „Deci, «rămâneți întru dragostea Mea», căci al acestui lucru voi sunteți domni [stăpâni, stăpânitori¹⁶]. Căci nu [acum, pentru] că ați auzit că «v-am iubit pe voi», să fiți nebăgători de seamă [netrezvitori¹⁷], ci ca să vă sânguiți a «rămâne întru dragostea

¹¹ Adică, prin osteneala împlinirii poruncilor.

¹² Adică, întru Duhul săvârșindu-se unirea cea duhovnicească.

¹³ Adică, nu Se va afla negrijindu-Se de slava Sa, nu va fi întru nepăsare pentru slava Sa.

¹⁴ În ediția de la 1805, în loc de „iubirea”, se găsește „dragostea”.

¹⁵ În ediția de la 1805, *versetul 10* este: „De veți păzi poruncile Mele, veți rămâne întru dragostea Mea, precum Eu poruncile Tatălui Meu am păzit și rămân întru dragostea Lui”.

¹⁶ Adică, toți cei care se sânguiesc a fi ucenici ai Domnului, prin voia lor liberă rămân, sau nu rămân, întru dragostea Sa.

¹⁷ Adică, fără de luare-aminte, fără de trezvia minții.

Mea”. Apoi, îi învață pe dânsii cum vor putea „rămâne”: de vor „păzi poruncile” Lui. Căci, precum de multe ori s-a zis, acela este cel care Îl iubește pe El – care păzește poruncile Lui. Iar prin acestea [Domnul] arată că ațtece vor fi întru întemeiere [ucenicii], când viața curată vor arăta [în]ăptui, plini, săvârși], „precum [după cum și] Eu poruncile Tatălui Meu le-am păzit și rămân întru dragostea Lui”. Iar aceasta o zice [Domnul] cu pogorâre, pentru neputința celor care auzeau. Căci, cu adevărat, Cel Care tuturor le este punător [dătător] de Lege, nu era supus [în]robit, mărginit] sub porunci și fără de poruncile Tatălui nu putea a-și petrece [trăi] viața Sa – căci [una ca] aceasta a o socoti [cugeta] cineva, prea necuviincios lucru ar fi¹⁸ – ci zice aceasta, vrând [ca] mai mult să-i mângâie pe ei. Căci, fiindcă le grăia lor: „Eu vă iubesc pe voi”, însă pe urmă, având ei să se lupte cu necazurile, ca să nu se smintească, ca și cum dragostea Lui cu nimic nu le-ar fi folosit lor, zice [Domnul]: „Nu vă turburați, de vreme ce și pe Mine Mă iubește Tatăl, însă Mă dă, ca să pățimesc pentru lume. Deci, precum nu se împușinează dragostea Tatălui pentru că Eu pățimesc, așa nici voi nu sunteți mai puțin iubiți de Mine, măcar, deși întru necazuri veți cădea”.

15, 11-13: Acestea vi le-am spus, ca bucuria Mea să fie în voi și ca bucuria voastră să fie deplină. (12) Aceasta este porunca Mea: să vă iubiți unul pe altul, precum v-am iubit Eu. (13) Mai mare dragoste decât aceasta nimeni nu are, ca sufletul lui să și-l pună pentru prietenii săi¹⁹.

(15, 12) Matei 5, 43, 22, 29 / Marcu 12, 31 / Ioan 13, 34; 15, 17 / 1 Petru 4, 8 / 1 Ioan 3, 11; 4, 21 / Efeseni 5, 2 / 1 Tesaloniceni 4, 9 (15, 13) Ioan 3, 16; 10, 11-15 / 1 Ioan 3, 16 / Romani 5, 7 / Efeseni 5, 2

Zice [Domnul]: „Acestea am grăit vouă, ca să nu curm bucuria voastră”, căci se bucurau, fiind împreună cu Dânsul, când făcea El minuni și Se slăvea, și încă se bucurau ei și draci scoțând, precum și Înșuși [Mântuitorul] zice: „Nu vă bucurați că scoateți draci”²⁰ (Luca 10, 20). Însă, de vreme ce a sosit Patima și cele de mâhnire curmau bucuria lor, spune: „Aceste graiuri de mângâiere le-am grăit vouă, ca pururea, și până în sfârșit,

¹⁸ Adică, nu poate fi mărginit în litera, în slova, în forma exterioară a poruncii Cel Care este necuprins, ci înseși poruncile devin neșărmurite, asemenea Celui Care le-a dat, după cum spune și dumnezeiescul David: „La tot lucrul desăvârșit am văzut sfârșit, dar porunca Ta este fără de sfârșit” (Psalm 118, 96).

¹⁹ În ediția de la 1805, *versetele* 11-13 sunt: „Acestea am grăit vouă, ca bucuria Mea întru voi să rămână și bucuria voastră să se plinească. (12) Și aceasta este porunca Mea, ca să vă iubiți unul pe altul, precum Eu v-am iubit pe voi. (13) Mai mare dragoste decât aceasta nimeni nu are, ca cineva sufletul său să și-l pună pentru prietenii săi”.

²⁰ „Nu vă bucurați de aceasta, că duhurile vi se pleacă, ci vă bucurați că numele voastre sunt scrise în Ceruri” (Luca 10, 20).

bucuria voastră să rămână necurmată și deplină și de săvârșit [desăvârșită] să fie. Căci nu de întristare sunt vrednice acestea de acum, ci de bucurie, măcar Cruce, măcar rușine și necinste de va fi”.

Însă, de vreme ce mai sus a zis că: „De veți păzi poruncile Mele”, atuncea «veți rămâne» întru Mine” (Ioan 15, 10), acum arată care porunci sunt datori să [le] păzească și [le] arată lor dragostea, grăind: „Ca să vă iubiți unul pe altul, precum Eu v-am iubit pe voi”; căci nu așa de rând [simplu] și după cum s-ar fi întâmplat voiește să ne iubim noi unul pe altul, ci [așa] precum El ne-a iubit pe noi. Și ia aminte cum, mai sus, cu număr de multe [la plural], a numit: „poruncile” (Ioan 15, 10), iar acum zice: „și aceasta este porunca Mea”, cu număr de una [la singular numindu-o]. Și, socotesc că pentru că a tuturor poruncilor cuprinzătoare și cap [încununare, temei] fiind dragostea, se numește și „porunci” și „poruncă”.

Dar, încă ne și arată nouă cale cum [prin care] vom păzi poruncile: anume că, prin păzirea unei [singure] porunci, a celei pentru dragoste. Și, fiindcă a zis că: „Precum Eu v-am iubit pe voi, să vă iubiți și voi unul pe altul”, arată măsura dragostei și vârful [culmea ei], căci „mai mare dragoste decât aceasta nimeni nu are, ca să-și pună cineva sufletul său pentru prieteni”. „Drept aceea și voi, unul pentru altul puneți-vă sufletele, fiindcă și Eu, pentru voi mor. Dar, să nu socotiți că din urâciunea [disprețuirea] cea către voi se face ducerea [plecarea] aceasta, întru care Mă duc acum de la voi, căci, mai vârtos [cu prisosință], din dragostea cea mai de săvârșit [desăvârșită], se face aceasta”.

15, 14-16: Voi sunteți prietenii Mei, dacă faceți ceea ce vă poruncesc. (15) De acum nu vă mai zic slugi²¹, că sluga nu știe ce face stăpânul său, ci v-am numit pe voi prieteni²², pentru că toate câte am auzit de la Tatăl Meu vi le-am făcut cunoscute²³. (16) Nu voi M-ați ales pe Mine, ci Eu v-am ales

²¹ [1805] Însă când i-a numit pe ei „slugi”? Când, învățându-i, le descoperea stăpânirea Dumnezeirii Sale; încă și mai înainte le-a zis: „Voi Mă chemați [numiți] pe Mine: Învățătorul și Domnul, și bine ziceți, căci sunt” (Ioan 13, 13) (după Zigaben).

²² [1805] Mai sus zicând: „Voi prietenii mei sunteți, de veți face câte Eu poruncesc vouă”, le-a arătat că încă nu sunt, ci atunci vor fi, când vor face [împlini] cele poruncite). Așadar, cum aici zice: „Ci pe voi v-am zis prieteni, că toate câte am auzit de la Tatăl, am arătat vouă”? Pe acest cuvânt: „sunteți” să-l înțelegi în loc de „rămâneți”, „căci, fiind acum [«prieteni»], și pe urmă rămâneți, de veți face câte Eu poruncesc vouă” (după Zigaben).

²³ În ediția de la 1805, versetele 14-15 sunt: „Voi prietenii Mei sunteți, de veți face câte Eu poruncesc vouă. (15) Nu vă mai zic vouă slugi de acum, că sluga nu știe ce face domnul său, ci pe voi v-am zis prieteni, că toate câte am auzit de la Tatăl Meu, am arătat vouă”.

pe voi și v-am rânduit²⁴ să mergeți și roadă să aduceți, și roada voastră să rămână, ca Tatăl să vă dea orice-l veți cere în numele Meu²⁵.

(15, 14) Cântarea Cântărilor 1, 8 / Matei 12, 50 / Marcu 3, 34 / Luca 8, 21 / Ioan 14, 15 (15, 15) Facere 18, 17 / Injlepciune 7, 14 / Ioan 17, 26 / Efeseni 1, 9; 3, 5 / Evrei 1, 2 (15, 16) Isaia 43, 22 / Matei 28, 19 / Marcu 16, 15 / Coloseni 1, 6

Învățătura cea pentru dragoste în sus și în jos o întoarce [o pomenește], prin aceste graiuri multe pe aceasta arătându-ne-o nouă: această poruncă este mai vrednică de laudă decât celelalte și mai vrednică de sânguință. Și [Domnul] pune înainte și semn mare al dragostei Lui, căci zice: „Atâta vă iubesc pe voi, încât și cele ascunse le-am descoperit vouă. Căci «sluga nu știe» tainele stăpânului, iar voi acum, ca niște «prieteni» ai Mei, tainelor v-ați învrednicit, pentru că «toate câte am auzit de la Tatăl Meu, le-am arătat vouă»”. Însă, cum în alt loc zice: „Încă multe am a grăi vouă, dar acum nu le puteți purta?” (Ioan 16, 12) „Toate” le-a arătat lor câte puteau ei să le audă și câte erau atunci încăpute de [a lor] minte. Iar când zice [Domnul]: „Câte am auzit de la Tatăl Meu”, să nu socotești că de învățătură are trebuință Fiul, ci aceasta arată, anume că nimic străin [osebit al Său] nu zice, ci pe cele ale Tatălui și, oricâte ar zice, ale Aceluia [Tatălui] sunt. Însă, zicând că: „Semn al dragostei celei către voi fac aceasta, [anume] că v-am «arătat» vouă tainele”, aduce pe urmă și alt semn [însemn, pecete] al dragostei, grăind: „Eu v-am ales pe voi”, adică nu voi ați venit la prietenia Mea, ci Eu la a voastră și întâi Eu v-am iubit pe voi; așadar, cum vă voi lăsa pe voi după aceasta? Ci «și v-am pus [rânduit] pe voi», adică v-am sădit pe voi, «ca voi să mergeți», adică să creșteți și să vă lășiți și să vă întindeți și să vă lungiți și «roadă să aduceți»”.

Iar aici, arătat [adeverit] și Lucrător a fi pe Sine Însuși Se aduce [spune]. Pentru că, și mai sus, când spunea că „sunteți curați, pentru cuvântul carele l-am grăit vouă” (Ioan 15, 3), S-a arătat pe Sineși că este Curățitor, iar, acum, mai adeverit, prin ceea ce zice că: „Eu v-am ales pe voi și v-am pus [rânduit] pe voi”. Căci, lucrătorul, cu adevărat, alege și pune în pământ vițele [mlădițele, butașii]. Vezi că întocmai [deopotrivă] este Tatăl cu Fiul? Tatăl – Lucrător, Fiul, acum Se arată Lucrător. Îmbracă-te întru rușine²⁶ Arie, dimpreună cu cei, care cu tine, întru păgânătate au căzut!

Vezi încă și alta: „Oricâte veți cere de la Tatăl, să dau vouă”, adică Eu vă voi da vouă”. Măcar că se cădea, după urmare [după cele ce urmează],

²⁴ În ediția de la 1805, în loc de „v-am rânduit”, se găsește „v-am pus ca voi”.

²⁵ În ediția de la 1805, în loc de „ca Tatăl să vă dea orice-l veți cere în numele Meu”, se găsește „ca oricâte veți cere de la Tatăl întru numele Meu, să dau vouă”, cu următoarea notă: [1805] Adică: „Ca aceia care sunteți ai Mei, ca aceia care sunteți creștini, sau ca aceia care chemați numele Meu” (după Zigaben).

²⁶ „Îmbracă-te întru rușine”, adică „fii cu totul cuprins de rușine, de ocară”.

așa să spună: „Oricâte veți cere de la Tatăl, [Acela] vă va da vouă”, însă El a zis: „Ca Eu «să dau vouă», pentru cea întocmai [deopotrivă] putere, cu adevărat”. Pentru că și Tatăl, dând, cu „dreapta Sa” dă, iar „dreaptă” a Sa Fiul este (*Faptele Apostolilor* 5, 31; *Evrei* 10, 12-13).

Și ia aminte și aceasta – că [atunci] când vom fi sădiți [vom fi „puși”] și vom „aduce roadă”, atunci, și „oricâte vom cere, va da nouă”, iar de nu vom aduce roadă, nu vom lua [căpăta, primi], fiindcă cel ce nu aduce roadă, nici pe cele cuviincioase și de suflet folositoare nu le cere, ci, cu adevărat, lumești și nefolositoare, pentru aceasta nici nu ia. Căci zice [Scriptura²⁷]: „Cereți și nu luați, pentru că rău cereți” (*Iacov* 4, 3).

15, 17-19: Aceasta vă poruncesc: să vă iubiți unul pe altul. (18) Dacă vă urăște pe voi lumea, să știți că pe Mine mai înainte decât pe voi M-a urât. (19) Dacă ați fi din lume, lumea ar iubi ce este al său; dar pentru că nu sunteți din lume, ci Eu v-am ales pe voi din lume, de aceea lumea vă urăște²⁸.

(15, 17) Ioan 15, 12 (15, 18) Ioan 7, 7 / 1 Ioan 3, 1, 13 (15, 19) Pilde 29, 27 / Iacov 4, 4 / 1 Ioan 4, 5

Ca să nu socotească Apostolii că Domnul, înfruntându-i, le grăiește lor, anume că sufletul Său va să-Și pună pentru dânșii și cum că i-a ales, pentru aceasta zice: „«Acestea vă poruncesc vouă», nu ca să vă înfrunt, nici să Mă trufesc ca pentru vreo ispravă oarecare, ci, ca sufletele voastre, mai întărite [puternicite] să le fac întru dragostea cea a unuia către altul, pentru aceasta număr [înșirui] isprăvile dragostei Mele cea către voi. Căci «aceasta vă poruncesc vouă: să vă iubiți unul pe altul»”. Însă, de vreme ce greu lucru este și foarte întristător a pătimi [cineva] prigoană și a fi urât²⁹, îi mângâie pe dânșii, zicând: „«De vă vor urî pe voi», nimica de mirare nu este, «căci pe Mine, mai înainte [decât pe voi] M-au urât». Deci, pe aceasta, a fi părtași și dimpreună cu Mine urâți, datori sunteți ca pe o mare mângâiere să o aveți”. Aduce încă și alt chip [fel] de mângâiere, mai îndemnător spre aceasta [suferire]. Căci zice [Domnul]: „Dimpotrivă, se cuvenea ca voi să vă întristați, de nu v-ar fi «urât» pe voi «lumea», adică oamenii cei răi; că, dintru a nu vă

²⁷ „De unde vin războaiele și de unde certurile dintre voi? Oare, nu de aici: din poftele voastre care se luptă în mădulele voastre? (2) Pofțiți și nu aveți; ucideți și pizmuiți și nu puteți dobândi ce doriți: vă sfătuiți și vă războiți, și nu aveți, pentru că nu cereți. (3) Cereți și nu primiți, pentru că cereți rău, ca voi să risipiți în plăceri. (4) Preadesfrânaților! Nu știți, oare, că prietenia lumii este dușmănie față de Dumnezeu? Cine deci va voi să fie prieten cu lumea se face vrăjmaș lui Dumnezeu” (*Iacov* 4, 1-4).

²⁸ În ediția de la 1805, *versetul* 19 este: „De ați fi din lume, lumea ar iubi pe al său, iară căci din lume nu sunteți, ci Eu v-am ales pe voi din lume, pentru aceasta vă urăște pe voi lumea”.

²⁹ Adică este lucru foarte plin de mâhnire a îndura, a suferi cineva prigonire și a fi urât, disprețuit, batjocorit de ceilalți.

uri, ați fi arătat că și voi, dintru aceeași răutate și vicleșug al lor vă împărtașiți. Însă acum, de vreme ce vă urăsc pe voi cei răi, bucurați-vă, căci pentru fapta cea bună a voastră vă urăsc pe voi, căci, cu adevărat, de nu ați avea faptă bună, «lumea ar iubi pe al său». Însă, de vreme ce «Eu v-am ales pe voi» din răutatea lumii, pentru aceasta «vă urăște pe voi lumea», ca pe cei ce nu vă împărtașiți cu lucrurile ei³⁰.

15, 20-21: Aduceți-vă aminte de cuvântul pe care vi l-am spus³¹: Nu este slugă mai mare decât stăpânul³² său. Dacă M-au prigonit pe Mine, și pe voi vă vor prigoni³³; dacă au păzit cuvântul Meu, și pe al vostru îl vor păzi. (21) Iar toate acestea le vor face vouă din cauza numelui Meu, fiindcă ei nu cunosc pe Cel ce M-a trimis³⁴.

(15, 20) Matei 10, 24, 24, 9 / Marcu 13, 9 /

Luca 6, 40, 21, 12 / Ioan 13, 16, 16, 2 (15, 21) Matei 10, 22, 24, 9 / Ioan 16, 3

Ceea ce mai sus a grăit: „pe Mine mai înainte decât pe voi M-au urât” (Ioan 15, 18), aceasta acum, pe larg zicându-o, mângâiere mai mare le pune [aduce] lor. Căci, spune: „Aduceți-vă aminte» de cuvântul Meu, că «nu este slugă mai mare decât stăpânul său»; pentru aceasta, nici voi nu sunteți mai mari decât Mine. Deci, vedeți [luați aminte] cum pe Mine M-au avut [ținut, socotit]: de L-au «gonit [prigonit]» pe Stăpânul și pe voi, slugile, cu mult mai vârtos; de nu M-au «gonit [prigonit]» pe Mine, ci cuvântul Meu L-au păzit, și pe al vostru îl vor păzi. Însă nu este aceasta, pentru că nici pe al Meu, nici pe al vostru nu-l vor păzi. «Ci acestea toate le vor face vouă pentru» Mine [«din cauza» Mea]. Deci, dacă Mă iubiți pe Mine, suferiți [răbdați] cele ce le pătimiți pentru Mine [«pentru numele Meu»] pe Care Mă iubiți, după cum [voi] ziceți. Dar și alta este spre mângâiere, pentru că și pe Cel Ce M-a trimis pe Mine Îl batjocoresc dimpreună [atunci], când și pe voi [vă ocărăsc]. Deci, dacă nu altceva, măcar aceasta fie-vă vouă spre mângâiere, căci aceștia – și ai voștri și ai Mei și ai Tatălui Meu – sunt vrăjmași”.

³⁰ Aici, Cuviosul Isaia Pustnicul ne învață și acestea: „A spus Domnul despre ai Săi că i-a luat «din lume» (Ioan 5, 19). Din ce lume i-a luat, dacă nu din toată împrăștierea păcatului? Deci, cel ce voiește să se facă ucenic al lui Iisus, să fugă de patimi. Căci de nu le va desființa pe acestea, nu poate să se facă lăcaș al lui Dumnezeu; nici nu vede dulceața Dumnezeirii Lui, dacă nu se desparte de ele” (Filocalia românească, Cuvântul XXI, cap 4, vol. 12, ed. Harisma, 1991, pp. 155-156).

³¹ În ediția de la 1805, în loc de „pe care vi l-am spus”, se găsește „carele Eu am grăit vouă”.

³² În ediția de la 1805, în loc de „stăpânul”, se găsește „domnul”.

³³ În ediția de la 1805, în versetul 20, în loc de „prigonit/prigoni”, se găsește „gonit/goni”.

³⁴ În ediția de la 1805, versetul 21 este: „Ci acestea toate vor face vouă pentru numele Meu, căci nu știu pe Cela Ce M-a trimis pe Mine”.

15, 22-25: De n-aș fi venit și nu le-aș fi vorbit³⁵, păcat nu ar avea; dar acum nu au cuvânt de dezvinovățire³⁶ pentru păcatul lor. (23) Cel ce Mă urăște pe Mine urăște și pe Tatăl Meu. (24) De nu aș fi făcut între ei lucruri pe care nimeni altul nu le-a făcut, păcat nu ar avea; dar acum M-au și văzut³⁷ și M-au urât și pe Mine și pe Tatăl Meu. (25) Dar (aceasta), ca să se împlinească cuvântul cel scris în Legea lor: „M-au urât pe nedrept”³⁸.

(15, 22) 2 Petru 2, 21 (15, 25) Psalm 24, 18; 34, 19; 68, 5-6

„Și, oare, cu dreptate fac acestea și «Mă urăsc și pe Mine și pe Tatăl Meu» și pe voi? Oare pentru cele ce le-am «grăit» sau le-am «făcut» au arătat acest fel de socoteală [socotință]? Nu, căci neiertat este «păcatul» lor. Căci, au, doară, n-am venit și n-am învățat? De n-aș fi venit, de n-aș fi grăit, ar fi putut ei să zică: «N-am auzit», însă acum, fără de răspundere [dezvinovățire] este răutatea lor”. Apoi, de vreme ce, pretutindenea, nici o altă pricină de îndreptățire nu puneau [aduceau iudeii], fără numai că fac izbândire pentru Tatăl – căci ziceau: „Omul acesta nu este de la Dumnezeu” (Ioan 9, 16) și [altele] de acest fel –, pentru aceasta, aduce [Mântuitorul] pe urmă: „«Cel ce Mă urăște pe Mine urăște și pe Tatăl Meu». Și astfel, nici aceasta nu le-a rămas lor spre răspundere [dezvinovățire]. Și nu numai învățatură am dat, ci și fapte am adăugat, în ce fel nimeni altul [nu a făcut], precum este minunea orbului (Ioan 9, 6-7), minunea lui Lazăr (Ioan 11, 41-44) și celelalte asemenea. Deci, ce răspundere [dezvinovățire] au? Învățătura cea dintru cuvinte le-am dat-o, pe cea dintru fapte am adăugat-o – precum și Moise, poruncind, învață a asculta de acela care și minuni face și buna cinstire [de Dumnezeu] învață (Deuteronom cap. 13). «Iară acum și au văzut» acest fel de lucruri, însă «și pe Mine și pe Tatăl Meu M-au urât»”.

Apoi îl aduce [Domnul] și pe Proorocul martor: „Că M-au urât în zadar”, căci numai dintru răutate s-a născut urâciunea [ura, îndeșmânirea], nu dintru altă pricină. Și, precum de multe ori am zis, „Lege” nu numai pe cea a lui Moise, ci și pe cărțile Proorocilor le numește. Precum și aici, Cartea lui David [Psalmii], „Lege” o a numit. Deci, David, cu [întru] Duhul Sfânt mai înainte a grăit ceea ce avea răutatea lor să facă. Iar ei, cu adevărat, ca niște răi [înrautățiți], pe cea mai înainte grăită de Proorocul o au împlinit și proorocia o au arătat că este adevărată.

³⁵ În ediția de la 1805, în loc de „vorbit”, se găsește „grăit”.

³⁶ În ediția de la 1805, în loc de „dar acum nu au cuvânt de dezvinovățire”, se găsește „iară acum răspuns nu au”.

³⁷ În ediția de la 1805, în loc de „dar acum M-au și văzut”, se găsește „iară acum și au văzut”.

³⁸ În ediția de la 1805, versetul 25 este: „Ci ca să se plinească cuvântul cel scris în Legea lor, că M-au urât în zadar”.

15. 26-27: Iar când va veni Mângâietorul, pe Care Eu Îl voi trimite³⁹ vouă de la Tatăl, Duhul Adevărului, Care de la Tatăl purcede⁴⁰, Acela va mărturisi despre Mine⁴¹. (27) Și voi mărturisiți, pentru că de la început sunteți cu Mine⁴².

(15, 26) Isaia 48, 16 / Luca 24, 49 / Ioan 14, 16-17, 26
(15, 27) Luca 24, 48 / Faptele Apostolilor 1, 8, 21, 22; 2, 32 / 1 Petru 5, 1

A zis [Domnul] ucenicilor: „Vă vor goni [prigoni] pe voi, cuvântul vostru nu-l vor păzi”. Deci, ca să nu poată ei zice: „Așadar, o, Doamne, unde ne trimiți pe noi? Cum vom fi vrednici de credință [crezare]? Cine va lua aminte la noi? Cine va crede?”, pentru aceasta aduce [spune]: „**Iar când va veni Mângâietorul, Acela va mărturisi pentru Mine**”, zicând: „Martor vrednic de credință este Acela. Deci, de Duhul fiind ei vădiți că, fără de cuvânt de îndreptățire [dezvinovățire] greșesc, vor primi propovăduirea. **Încă și voi mărturisiți, din început cu Mine fiind**», că și cu cuvintele și cu lucrurile, fără de cuvânt de îndreptățire [dezvinovățire], i-am făcut pe ei. Pentru aceea, îndrăzniți, căci nu fără de mărturie va fi propovăduirea, ci și Duhul împreună va mărturisi cu semne și cu minuni și Martor vrednic de credință va fi, căci «**Duh al Adevărului**» este. Deci, fiindcă este «**Duhul Adevărului**», va mărturisi adevărul; și, fiindcă «**de la Tatăl se purcede**», toate le știe cu de-amănuntul, căci de acolo este, de unde este cunoștința tuturor”.

Iar aceasta ce zice: „**pe Carele Eu voi trimite**”, arată că întocmai cu Dânsul este [Duhul]. Căci, [dacă] întru alt loc a spus că Tatăl Îl „**trimite**” pe Duhul (Ioan 14, 26), iar aici, zicând, cum că El singur Îl va trimite pe Acesta, nimic altceva nu arată, decât că [Fiul] întocmai [deopotrivă] este cu Tatăl. Însă, ca să nu se pară că Se scoală [ridică] El împotriva Tatălui și, ca și cum dintru o altă stăpânire⁴³ „**trimite**” pe Duhul, a adăugat: „**de la Tatăl**”. „Căci Îl voi **trimite**” Eu, însă «**de la Tatăl**» Eu, adică, binevoind Tatăl și, împreună trimițându-L, pentru că nu din sânurile Mele Îl scot [izvorăsc] Eu pe Duhul, ci de la Tatăl, prin Mine se dă”.

Iar când auzi că [Duhul] „**se purcede**”, să nu socotești cum că „**purcederea**” este „**trimiterea**” cu care „**sunt trimise duhurile cele slujitoare**”⁴⁴, ci

³⁹ În ediția de la 1805, în loc de „**pe Carele Eu voi trimite**”, se găsește „**pe Carele Eu voi trimite**”.

⁴⁰ În ediția de la 1805, în loc de „**de la Tatăl purcede**”, se găsește „**de la Tatăl se purcede**”.

⁴¹ În ediția de la 1805, în loc de „**despre Mine**”, se găsește „**pentru Mine**”.

⁴² În ediția de la 1805, versetul 27 este: „**Încă și voi mărturisiți, că dintru început cu Mine sunteți**”.

⁴³ Pentru că una este stăpânirea și puterea Dumnezeirii.

⁴⁴ „Îngerii oare nu sunt toți duhuri slujitoare, trimise ca să slujească, pentru cei ce vor fi moștenitorii mântuirii?” (Evrei 1, 14).

firească însușire a Duhului este purcederea. Căci, de nu vom înțelege așa „purcederea”, ci oarecare „trimitere” ce se face de afară, nearătat [nelămurit] va fi pentru care duh zice. Căci nenumărate sunt duhurile care se trimit spre slujire, „pentru cei ce vor să moștenească mântuire” (Evrei 1, 14). Însă aici zice că o însușire oarecare aleasă și osebită este „purcederea” [Duhului], rânduită Unuia Care este chiar și cu adevărat [întru plinătate, întru desăvârșire] Duh. Așadar, prin aceasta, adică a „se purcede”, să nu înțelegem că se trimite, ci că din Tatăl are însușirea cea firească⁴⁵.

„Drept aceea, Duhul Acesta va fi Martor al propovăduirii. **Încă și voi mărturișiți**», pentru că nu de la alții ați auzit, ci voi înșivă, **«dintru început»**, împreună **«cu Mine sunteți»**”. Și nu mică mărturie este aceasta care se face de la cei care „dintru început” au fost împreună, lucru care și înșiși Apostolii, mai pe urmă, îl ziceau către norod⁴⁶, grăind: **„Care împreună cu Dânsul am mâncat și am băut”** (Faptele Apostolilor 10, 41). „Așadar, îndoită este mărturia: și de la voi și de la Duhul; căci de vă veți părea voi că spre har [hatâr] mărturișiți, însă nu și Duhul va mărturisi spre har [hatâr]”.

⁴⁵ Pentru o mai amănunțită înțelegere dogmatică despre Persoanele Tatălui, Fiului și Sfântului Duh, vezi și anexa editorială: *Șapte întrebări despre Sfânta Treime și răspunsurile lor*.

⁴⁶ Iată cuvintele Sfântului Apostol Petru: „**Și noi suntem martori pentru toate cele ce a făcut El în țara iudeilor și în Ierusalim; pe Acesta L-au omorât, spânzurându-L pe lemn. (40) Dar Dumnezeu L-a înviat a treia zi și I-a dat să Se arate, (41) nu la tot poporul, ci nouă martorilor, dinainte rânduiți de Dumnezeu, care am mâncat și am băut cu El, după Învierea Lui din morți. (42) Și ne-a poruncit să propovăduim poporului și să mărturisim că El este Cel rânduit de Dumnezeu să fie Judecător al celor vii și al celor morți**” (Faptele Apostolilor 10, 39-42).

CAPITOLUL 16

*Prigonirile viitoare. Ajutorul Mângâietorului.
Întristarea schimbată în bucurie.*

Rugăciunile făcute în numele lui Hristos. Fuga ucenicilor¹

16, 1-4^a: Acestea vi le-am spus, ca să nu vă smintiți. (2) Vă vor scoate pe voi din sinagogi; dar vine ceasul când tot cel ce vă va ucide să creadă că aduce închinare lui Dumnezeu. (3) Și acestea le vor face, pentru că nu au cunoscut nici pe Tatăl, nici pe Mine. (4) Iar acestea vi le-am spus, ca să vă aduceți aminte de ele, când va veni ceasul lor, că Eu vi le-am spus².

(16, 1) Matei 11, 6; 24, 10; 26, 31 (16, 2) Matei 10, 17-18 / Marcu 13, 9 / Luca 6, 22; 21, 12 / Ioan 15, 20 (16, 3) Ioan 15, 21 (16, 4) Matei 9, 15 / Ioan 14, 29

Zice [Domnul]: „**Am grăit vouă acestea**», mai înainte de a fi [a se întâmpla], ca să nu vă smintiți mai pe urmă, când veți vedea pe mulți că nu cred și că voi înșivă pătimiți greutăți. Dar, socotind [cumpănind] voi că, și mai înainte de a fi [de a se întâmpla] acestea le-am grăit vouă, să primiți dintru aceasta și mângâierea cea de la Mine, căci n-am mințit vouă nici întru aceasta, precum nici întru spunerea [grăirea] mai înainte cea pentru greutăți. Căci, și «din sinagogi vă vor scoate pe voi» și din adunări și din cele cinstite ale lor și, cu totul, din obștea lor vă vor despărți [osebi], pentru că «s-au sfătuit că de va mărturisii cineva pe Hristos, să fie lepădat din sinagogă» (Ioan 9, 22). Și nu numai aceasta – anume că «vă vor scoate pe voi din sinagogi» – ci și moarte veți lua, și moarte de ocară, căci ca pe niște făcători de rele și vrăjmași ai lui Dumnezeu vă vor ucide pe voi. Și tot cel ce vă va omorî pe voi, așa [într-atâta] se va sârgui pentruuciderea voastră, încât «i se va părea că slujbă aduce lui Dumnezeu», adică va socoti că lucru plăcut lui Dumnezeu și blagocestiv [bine-cinstitor] a făcut”.

Și [Domnul] aduce și mângâiere destulă, căci zice: „**Acestea vor face că nu au cunoscut pe Tatăl, nici pe Mine**». Căci pentru Mine și pentru

¹ În ediția de la 1805, titlul capitolului este: „*Pentru Iisus când a spus mai înainte cele ce li se vor întâmpla ucenicilor. Pentru cuvântul acela: Puțin și Mă veți vedea. Pentru că le va da Tatăl câte vor cere*”.

² În ediția de la 1805, versetele 1-4^a sunt: „*Acestea am grăit, ca să nu vă smintiți. (2) Scoate-vă-vor pe voi din sinagogi și va veni vremea ca tot cela ce va ucide pe voi să i se pară că aduce slujbă lui Dumnezeu. (3) Și acestea vor face vouă, că nu au cunoscut pe Tatăl, nici pe Mine. (4) Ci acestea toate am grăit vouă, ca dacă va veni vremea, să vă aduceți aminte de acestea, că Eu am spus vouă*”.

Tatăl acestea aveți să [le] pătimiți; deci, răbdați, pentru că «fericiți veți fi când vă vor ocări pe voi și vă vor goni [prigoni] și vor zice tot graiul rău împotriva voastră, minșind pentru Mine» (Matei 5, 11; Luca 6, 22). Această fericire, mângâiere fie-vă vouă, aducându-vă aminte de acestea. «Ci acestea [toate] am grăit vouă», ca dacă veți vedea pe cele mahnicioase [întristătoare] întâmplându-se, să credeți și pentru celelalte [care vi le-am spus]. Căci nu veți putea zice că pe cele de bucurie, mai înainte vi le-am spus vouă, vrând să vă amăgesc pe voi, ci, precum pe cele de întristare mai înainte vestindu-le, nu am minșit, [tot] așa [astfel] nici pe cele de bucurie spunându-le, nu voi fi nevrednic de credință [crezare]. Și încă [v-am grăit acestea], ca voi să nu fiți negătiți [nepregătiți], ci gătiți [pregătiți], «aducându-vă aminte că Eu v-am spus vouă acestea» și pentru aceasta să stați cu vitejie către [înspre] cele de întristare”.

16, 4^b-7: Și acestea nu vi le-am spus de la început, fiindcă eram cu voi. (5) Dar acum Mă duc la Cel Ce M-a trimis și nimeni dintre voi nu Mă întreabă: Unde Te duci? (6) Ci, fiindcă v-am spus acestea, întristarea a umplut inima voastră. (7) Dar Eu vă spun adevărul: Vă este de folos ca să Mă duc Eu. Căci dacă nu Mă voi duce, Mângâietorul nu va veni la voi, iar dacă Mă voi duce, Îl voi trimite la voi³.

(16, 4) Matei 9, 15 / Ioan 14, 29 (16, 5) Ioan 7, 33 (16, 6) Ioan 16, 22 (16, 7) Ioan 14, 16; 15, 26

Foarte îngreuiată de întristare erau Apostolii, auzind că unele ca acestea aveau să li se întâmple lor. Pentru aceasta și Domnul zice: „«Acestea» ce sunt așa de întristătoare [mahnitoare], «nu vi le-am spus dintru început», nu ca și cum nu le știam, ci «fiindcă eram cu voi» și scăpare îndestulată Mă aveți pe Mine și tot războiul asupra Mea era pornit, iar voi, întru toată negrija [neîngrijorarea] erați. Așadar, nu era trebuință de acest fel de cuvinte atunci, care mai înainte să vă gătească [pregătească] și să vă întărească. Însă acum, ducându-Mă Eu la Tatăl Meu și vrând să vă las pe voi, mai înainte vă spun vouă acestea, ca să vă întăriți pe voi înșivă. «Și nimeni din voi nu Mă întreabă pe Mine: Unde mergi?», ci de întristare v-ați turburat și uimire ați pățimit, dintru așteptarea celor grele clătindu-vă [zdruncinându-vă] cu inimile. Însă «Eu adevărul zic vouă»”.

Vezi cum îi mângâie pe ei: „Măcar de mii de ori” – zice [Domnul] – „de v-ați întrista, Eu ceea ce vă este de folos vă spun, pentru că voi voiți ca

³ În ediția de la 1805, *versetele* 4^b-7 sunt: „Și acestea vouă dintru început nu am spus, căci cu voi eram. (5) Iar acum merg la Cea Ce M-a trimis pe Mine și nimeni din voi nu Mă întreabă: Unde mergi? (6) Ci, căci acestea am grăit vouă, întristarea a umplut inima voastră (7) Ci Eu, adevărul zic vouă, că de folos este vouă ca Eu să Mă duc, că de nu Mă voi duce Eu, Mângâietorul nu va veni la voi. Iar de Mă voi duce, Îl voi trimite pe El la voi”.

pururea să fiu cu voi, însă nu [vă] este aceasta de folos. Căci, «de nu Mă voi duce Eu. Mângâietorul nu va veni la voi». Așadar, măcar deși voi voiți ca Eu să fiu [neîncetat] de față cu voi, însă nu vă voi asculta, ci voi alege ceea ce mai vârtos [cu prisosință] vă este vouă de folos, decât voia voastră care vă este spre vătămare”.

Așa și noi, datori suntem a face pretutindenea lucrul cel de folos – și nouă și frajlor să-l socotim [chibzuim, cumpănim] –, iar nu cel dulce [indulcitor].

„Căci de nu voi muri pentru lume și «nu Mă voi duce Eu» la Tatăl, jertfă și împlânzire pe Mine Însuși dându-Mă pentru păcatele lumii (Romani 3, 25), «Mângâietorul nu va veni». Căci, cum va veni [Acela], de nu se va strica vrajba [vrăjmășia] – păcatul omorându-se –, de nu se va împăca Tatăl cu firea omenească?”

Dar, aici, cei care sunt [părtași] ai lui Macedonie⁵ – care micșorează slava Duhului și Îl numesc pe El „slugă” a Fiului – ce vor putea zice? Cum este [poate fi] de folos să se „ducă” Stăpânul [Hristos] și „sluga” să „vină”⁶

„Deci, măcar de vă veți și întrista, o, ucenici, pentru ducerea [plecarea] Mea, însă bucurați-vă pentru venirea Duhului, Care mai multe și mai mari faceri de bine vă va face [săvârși] vouă”.

Și cum Domnul a zis: „Acestea nu vi le-am spus dintru început”? Pentru că scris este că [El], chemându-i pe cei doisprezece [Apostoli], le-a zis lor: „La domni și la împărați veți fi duși” (Matei 10, 18). A grăit, cu adevărat, că: „La domni veți fi duși”, însă nu [a spus] că: „Așa vă vor «ucide» pe voi, ca pe niște păgâni și făcători de rele și vrăjmași ai lui Dumnezeu” (Ioan 16, 2). Și întru alt chip: acolo [la Matei] a spus cele care de la păgâni urmau să le vină lor, iar acum, pe cele de la iudei, căci: „Cu adevărat, «vă vor scoate pe voi din sinagogi» iudeii”.

⁴ Adică, se cuvine a le săvârși pe cele care sunt după dreptatea poruncilor lui Dumnezeu și nu după îndulcirea cea din părerea de sine, ce mocnește întru toată slava pe care poftim să o primim unii de la alții. Însă, această unire mincinoasă dintre oameni se face întru stăpânitorul acestei lumi și nu întru Hristos Domnul; pentru că Dânsul a spus despre mârșava și preaimpușita slavă omenească: „Slavă de la oameni nu primesc; (42) dar v-am cunoscut că n-aveți întru voi dragostea lui Dumnezeu. (43) Eu am venit întru numele Tatălui Meu și voi nu Mă primiți; dacă va veni altul întru numele său, pe acela îl veți primi. (44) Cum puteți voi să credeți, când primiți slavă unii de la alții și slava care vine de la Unul Dumnezeu nu o căutați?” (Ioan 5, 41-44).

⁵ Pentru Macedonie și erezul lui, vezi nota de la Ioan 1, 4.

⁶ Sfântul Teofilact nu mai răspunde acestei întrebări, deoarece răspunsul este lămurit din însăși enunțarea ei.

⁷ „La dregători și la regi veți fi duși pentru Mine, spre mărturie lor și păgânilor” (Matei 10, 18).

Și vezi întru aceeași dată împreună [totodată, dimpreună] și stăpânirea-de-sine [voirea slobodă⁸] a Duhului și împreuna-buna-voință a Fiului. Pentru că aceasta: „**va veni Mângâietorul**”, este a stăpânirii Duhului, iar aceea: „**Eu Îl voi trimite pe El**”, este a buneii-voințe a Fiului și a plăcerii [prielniceii] Lui – de se cuvine așa a zice – și a plecării [învoirii, consimțirii Lui], ca să vie Mângâietorul.

16, 8-11: **Și El, venind⁹, va vădi lumea de păcat și de dreptate și de judecată. (9) De păcat, pentru că ei nu cred în Mine; (10) de dreptate, pentru că Mă duc la Tatăl Meu¹⁰ și nu Mă veți mai vedea; (11) și de judecată, pentru că stăpânitorul acestei lumi a fost judecat¹¹.**

(16, 8) Cântarea Cântărilor 4, 16 / Isaia 4, 4 / Miheia 4, 3 / Avdie 1, 21

(16, 11) Luca 10, 18 / Ioan 21, 31; 14, 30 / Efesenii 2, 2 / Colosenii 2, 15 / Evrei 2, 14

Va „**veni**” Mângâietorul, și care va fi folosul? Zice [Domnul]: „**Va vădi lumea de păcat**” și îi va arăta pe dâșzii păcătoși, „**pentru că nu cred**”. Căci [atunci], când vor vedea prin mâinile ucenicilor făcându-se întru Duhul semne mari și minuni și nici așa nu vor crede, cum nu vor fi vrednici de osândă și vinovați de păcat preamare? „Pentru că, acum, pot să spună că sunt **«fiu al teslarului**” și al unei Maici neabăgate în seamă¹² (Matei 13, 55), măcar deși Eu fac minuni. Însă atunci, fără cuvânt de îndreptățire le va fi lor necredința, fiindcă Duhul, întru numele Meu va săvârși unele ca acestea [lucrări]. Deci, «**îi va vădi de păcat**» pe dâșzii, adică îi va arăta pe ei că au păcătuit fără de iertare. Încă «**și de dreptate îi va vădi**», căci Eu «**la Tatăl Meu merg**», adică [le] va arăta lor că Eu, drept fiind și viață fără de prihană viețuind, fără de dreptate [pe nedrept] sunt omorât de dâșzii; și semn [mărturie] al acestui lucru este că «**la Tatăl merg**», căci de nu așa fi fost drept, nu M-aș fi înălțat la Tatăl”. Căci, de vreme ce, ca pe un împotrivnic al lui Dumnezeu și ca pe un călcător de Lege L-au omorât pe El (Ioan 19, 18), zice [Domnul]: „Duhul [le] va arăta lor că nu sunt întru acest fel, căci, de așa fi fost împotrivnic lui Dumnezeu și călcător de Lege, nu M-aș fi învrednicit de cinste de la Dumnezeu și Punătorul [Dătătorul] Legii – și nu de cinste vremelnică, ci veșnică”. Pentru că, aceea ce zice: „**nu Mă veți mai vedea pe Mine**”, arată petrecerea [viețuirea, rămânerea] cea veșnică la Tatăl.

⁸ Voia liberă este o însușire a oricărei persoane, fie că acesta este făcută – ca Îngerii și oamenii –, fie că e nefăcută – precum sunt Persoanele Sfinte Treimi.

⁹ În ediția de la 1805, în loc de „și El, venind”, se găsește „și venind Acela”.

¹⁰ În ediția de la 1805, în loc de „pentru că Mă duc la Tatăl Meu”, se găsește „căci la Tatăl Meu merg”.

¹¹ În ediția de la 1805, în loc de „acestei lumi a fost judecat”, se găsește „lunii acesteia s-a judecat”.

¹² Adică, trecută cu vederea, ca una care făcea parte dintre cei săraci.

„Iar, «de judecată îi va vădi pe ei», din pricină că «stăpânitorul lumii acesteia s-a [a fost] judecat», adică și dintru acestea, iarăși drept și fără de păcat Mă va arăta pe Mine Duhul, căci «stăpânitorul lumii» de Mine «s-a [a fost] judecat» și s-a [a fost] biruit”. Căci, de vreme ce zicea [despre Mântuitorul] că „are drac” (Ioan 10, 20) și cum că întru „Beelzebul” face minuni (Matei 12, 24; Marcu 3, 22; Luca 11, 15) și înșelător [amăgitor] este (Ioan 7, 12), zice [Domnul]: „Acestea toate se vor arăta deșarte, fiindcă se va vedea diavolul osândit și tuturor arătat va fi că de Mine a fost biruit, lucru pe care nu l-aș fi putut, de nu aș fi fost «mai tare» decât dânsul (Luca 11, 21-22), și de tot păcatul înstrăinat [neimpărțășit]”. Și cum s-a arătat aceasta? Prin „venirea” Duhului, căci toți cei ce credeau în Hristos, îl „călcau”¹³ (Psalm 90, 13) și-l batjocoreau pe „stăpânitorul lumii”. Deci, se arăta dintru acestea că și de Hristos a fost osândit, cu mult mai înainte. Drept aceea, i-a „vădit” Duhul pe cei care „nu au crezut”, ca pe niște păcătoși, căci credința dezleagă păcatele prin iertarea Botezului și, lucrările Duhului, care se arată întru cei ce au crezut, întru cei necredincioși nu se vedeau; [iar] dintru acestea se „vădea” că ei sunt vase rele și necurate și nevrednice de primirea Duhului.

Încă și întru alt chip [înțeles]: Duhul „vădește lumea” cea necredincioasă „de dreptate”, adică anume că este lipsit de dreptate cela ce nu crede întru „Iisus cel Drept”¹⁴, Care pentru [dintru] dreptate S-a înălțat la Ceruri (Romani 3, 24-26). [„Lumea”], o „vădește” și o osândește și ca pe o trândavă, căci, înfrânt fiind diavolul [de către Domnul], nici așa nu a vrut [ea]¹⁵ să-l biruiască.

16, 12-15: Încă multe am a vă spune, dar acum nu puteți să le purtați¹⁶.
(13) Iar când va veni Acela, Duhul Adevărului, vă va călăuzi¹⁷ la tot adevărul; căci nu va grai de la Sine, ci câte va auzi va grai și cele viitoare

¹³ „Peste aspidă și vasilisc vei păși și vei călca peste leu și peste balaur” (Psalm 90, 13).

¹⁴ „Îndreptându-se în dar cu harul Lui, prin răscumpărarea cea în Hristos Iisus. (25) Pe Care Dumnezeu L-a rânduit (jertfă de) ispășire, prin credința în sângele Lui, ca să-Și arate dreptatea Sa, pentru iertarea păcatelor celor mai înainte făcute. (26) întru îngăduința lui Dumnezeu - ca să-Și arate dreptatea Sa, în vremea de acum, spre a fi El Însuși drept, și îndreptând pe cel ce trăiește din credința în Iisus” (Romani 3, 24-26).

¹⁵ Adică „lumea” și toți cei care se supun cugetului lumesc și trupesc.

¹⁶ În ediția de la 1805, în loc de „a vă spune, dar acum nu puteți să le purtați”, se găsește „a vă zice vouă, ci nu puteți a le purta acum”.

¹⁷ În ediția de la 1805, în loc de „călăuzi”, se găsește „povățui pe voi”.

vă va vesti. (14) **Acela Mă va slăvi, pentru că dintru al Meu va lua și vă va vesti.** (15) **Toate câte are Tatăl ale Mele sunt; de aceea am zis că dintru al Meu ia și vă vestește vouă**¹⁸.

(16, 12) Matei 13, 34 / Marcu 4, 33 / 1 Corințeni 3, 1-2 / Evrel 5, 11-12 (16, 13) Înțelepciune 9, 11 / Matei 10, 19-20 / Marcu 13, 11 / Luca 12, 11; 21, 14-15 / Ioan 4, 17, 26 (16, 14) Ioan 8, 54 (16, 15) Ioan 17, 10

Zicând mai sus că: „Vă este de folos vouă, ca Eu să Mă duc” (Ioan 16, 7), acum pe larg spune aceasta și grăiește că: „Acum nu puteți a le purta», însă după ce «**va veni Acela**», atunci, cu adevărat, darurile Aceluia dobândindu-le, veți fi «povățuiți la tot adevărul”. Și de care „adevăr” zice? Arătat [adeverit] este că de cunoștința cea pentru toate [grăiește], căci Domnul Însuși nu a zis nimic mare despre Sine ca, mai întâi, să și dea chip [pildă] de smerenie, iar apoi [nu grăia] și din pricina neputinței ascultătorilor și a necunoștinței de bine [de adevăr] a iudeilor. Încă nici ferirea de rânduielele Legii nu o a învățat [propovăduit] arătat¹⁹, ca să nu se pară tuturor a fi [El] împotrivic al lui Dumnezeu. Iar, după ce a „venit” Mângâietorul, atunci și vrednicia Fiului s-a descoperit și s-a arătat cunoștința cea adevărată pentru toate, și, închipuirile [preînchipuirile] Legii ridicându-se din mijloc [înlăturându-se] și stricându-se, la slujirea cea adevărată și întru Duhul am fost „povățuiți [călăuziți]”, prin semnele cele ce întru Duhul se fac – adeverindu-se credința.

Apoi, de vreme ce mari oarecare [lucruri] a grăit pentru Duhul, ca să nu socotească [cugete] vreunii că mai mare decât Dânsul este Duhul, fiindcă El îi „**va povățui la adevăr**” și îi va face înțelegători și primitori ai celor multe și mari, pe care, fiind de față Hristos, ei „**nu puteau să le poarte**”; deci, ca să nu se socotească [cugete] aceasta, aduce [spune Domnul] pe urmă: „**Căci nu va grăi de la Sine**», adică nimica osebit [aparte] al Său nu va grăi, ci numai pe cele ale Mele”. Pentru că, aceea ce zice: „**câte va auzi**”, aceasta arată, că nimica, afară de cele ce sunt ale lui Hristos nu va învăța [propovădui Duhul]. Precum și Însuși Domnul, zicând pentru Sine: „**Câte am auzit de la Tatăl Meu grăiesc**” (Ioan 8, 28; 15, 15), nu Se aduce [arată] pe Sine cum că este învățat [dăscălit] ca un oarecarele prunc, ci, cum că nimica, afară de cele ale Tatălui, nici nu știe [cunoaște], nici nu învață [propovăduiește] – așa [tot astfel] și pentru Duhul. Iar cum că Duhul nu are trebuință de învățătură, auzi ce zice Pavel: „**Precum nimeni nu știe pe cele ale omului, fără numai duhul cel ce este într-însul, așa și pe cele ale**

¹⁸ În ediția de la 1805, în loc de „**ia și vă vestește vouă**”, se găsește „**va lua și va vesti vouă**”.

¹⁹ Adică nu a propovăduit-o în chip vădit, răspicat, tăgăduitor.

lui Dumnezeu, nimeni nu le știe, fără numai Duhul lui Dumnezeu”²⁰ (1 Corinteni 2, 11). Vezi că de Sine Însuși este învățat Duhul cel Sfânt, precum și cel al nostru?

Cel cu bună cunoștință, încă și din cele de pe urmă se va învăța Dumnezeirea Duhului. Căci, zice [Domnul]: „**Cele viitoare vă va vesti**», adică cele ce vor să fie, care lucru mai vârtos [cu prisosință] al lui Dumnezeu este”. Pentru că, de vreme ce nimic altceva nu este așa de dorit firii omenești precum e cunoștința celor ce vor să fie, îi mângâie [Domnul] pe Apostoli și cu aceasta: „Într-atâta vă va face vouă bine [Duhul], încât și pe aceea care se socotește mai mare decât toate, vă o va da vouă, adică mai înainte știința celor ce vor să fie”. Încă, de vreme ce și întru ispite aveau să intre ei [ucenicii], spune [Domnul]: „Acela vă va găti [pregăti] pe voi spre cele ce vi se vor întâmpla vouă, ca nu fără de păzire, dintru neștiință, să cădeți întru acelea. Și **«Mă va slăvi»** și pe Mine, căci **«întru numele Meu»** (Ioan 14, 26) **«toate»** și le va grăi, și le va face, și nimic împotriva nu va zice, încât, prin minunile ce se vor face de Acela, Eu să fiu crezut că sunt Dumnezeu, vărsându-se darul cu bogăție peste voi, ucenicii Mei, și după moartea Mea numele Meu mai mult strălucind” – care aceasta mare slavă este și căreia nu i se poate grăi împotriva, când cel ce a fost omorât și a fost necinstit, după aceea mai mult va străluci.

Apoi de vreme ce L-au auzit [ucenicii] pe Domnul, zicând că: „**Unul este Învățătorul vostru: Hristos**” (Matei 23, 8), ca să nu socotească [cugete] ei: „Dacă Tu singur ești Învățătorul, cum ne zici nouă că și Duhul va să fie alt Învățător?”, aduce [grăiește Domnul] pe urmă: „**«Dintru al Meu va lua»**, adică dintru cele pe care Eu le știu [cunosc], dintru a Mea știință [cunoștință]”. Sau și întru alt chip [fel]: „**«Dintru al Meu»**, care va [vrea] să zică: din vistieria Mea, adică a Tatălui. Căci, de vreme ce **«toate câte are Tatăl ale Mele sunt»** și a Mea bogăție – iar Mângâietorul încă [și] de la Tatăl va grăi – cu cuviință zic: **«dintru al Meu va lua»**, adică din vistieria și bogăția și cunoștința Mea”.

Dar, pentru care pricină Duhul ne-a dat nouă atâtea bunătăți, iar nu Fiul? Mai întâi, aceasta zicem: calea la darurile Duhului, Fiul a făcut-o și El este Pricinuitorul bunătăților celor atâta de mari, căci de nu ar fi stricat El păcatul, cum ne-am fi învrednicit noi de Duhul? Că nu va locui [sălășlui] Duhul **„în trupul cel supus păcatului”**²¹ (Înțelepciune 1, 4). Pentru aceasta,

²⁰ „Căci cine dintre oameni știe ale omului, decât duhul omului, care este în el? Așa și cele ale lui Dumnezeu, nimeni nu le-a cunoscut, decât Duhul lui Dumnezeu” (1 Corinteni 2, 11).

²¹ „Într-adevăr, cugetele viclene depărtează de Dumnezeu, și puterea Lui, când îl ispițești, mustră pe cei fără de minte. (4) Înțelepciunea nu pătrunde în sufletul viclan

de a dat Duhul ceva mare, de la Hristos a avut pricinile [temeiurile]. Apoi, de vreme ce ereticii aveau să micșoreze vrednicia Duhului, pentru că mai pe urmă a venit, pentru aceasta Lui Îi lasă [Hristos] să le lucreze pe cele „mai mari” întru Apostoli (*Ioan 14, 12*) ca, pentru mărimea darurilor siliți fiind – și, fără de voie, să cunoască vrednicia Duhului; și nu pentru că mai pe urmă S-a arătat, pentru aceasta, mai mic să fie socotit decât Fiul.

16, 16-18: Puțin și nu Mă veți mai vedea, și iarăși puțin și Mă veți vedea, pentru că Eu Mă duc la Tatăl²². (17) Deci unii dintre ucenicii Lui ziceau între ei: Ce este aceasta ce ne spune: Puțin și nu Mă veți mai vedea și iarăși puțin și Mă veți vedea, și că Mă duc la Tatăl²³? (18) Deci ziceau: Ce este aceasta ce zice: Puțin? Nu știm ce grăiește. (16, 16) *Ioan 7, 33; 14, 19*

Pentru care pricină, Hristos iarăși le aduce lor aminte de ducerea [plecarea] și de moartea Sa? Pentru că se cădea [se cuvenea ca], mai vârtos să le ascundă pe acestea. Învățând mintea lor și mai iscusită făcându-o, pentru aceasta și pururea le aduce aminte de cele de întristare, înspre obișnuință [obișnuire] aducându-i pe dânșii și spre așteptarea acestora, ca să nu se spăimânteze de venirea lor cea fără de veste [năpraznică]. Însă [Domnul le] împreunează cu cele de întristare și pe cele de bucurie, precum, cu adevărat, și aici [face]: „Puțin și nu Mă veți mai vedea”, zicându-o pe cea de întristare, a adăugit-o pe urmă și pe cea de bucurie: „Și iarăși puțin și Mă veți vedea” și cum că la Dumnezeu «*merg*», Cel Care poate să vă ajute vouă. Și nu pier, ci Mă mut și, pentru «*puțină*» vreme va fi despărțirea, însă după aceea veșnică [va fi] petrecerea cea împreună cu voi”.

Însă ei nu înțelegeau, lucru pentru care s-ar fi și mirat cineva, cum nu cunoșteau ei cele care le spunea El. Se vede, dar, că întristarea [măhnirea], cuprinzând mintea lor, scosese [înlăturase] pomenirea celor zise [mai înainte de Domnul]. Sau pentru neluminarea [nelimpezimea] graiurilor li s-a întâmplat lor aceasta, a nu înțelege. Pentru aceasta și li se pare că Iisus le grăiește lor oarecare [lucruri] împotrivnice²⁴ – „Pentru că, dacă noi Te vom vedea, unde mergi? Iar, dacă Tu Te duci, noi cum Te vom vedea?” –, pentru că vorbe întunecoase [nelămurite] păreau acestea.

și nu sălășluiește în trupul supus păcatului. (5) Duhul cel Sfânt, povățuitorul oamenilor, fuge de viclesug. Se depărtează de mințile fără de pricepere și Se dă în lături când se apropie fărădelegea” (*Înțelepciune 1, 3-5*).

²² În ediția de la 1805, în loc de „pentru că Eu Mă duc la Tatăl”, se găsește „că Eu merg la Tatăl Meu”.

²³ În ediția de la 1805, în loc de „și că Mă duc la Tatăl”, se găsește „și cum că Eu merg la Tatăl Meu”.

²⁴ Adică lucruri potrivnice unul împotriva altuia.

16, 19-22: **Și a cunoscut Iisus că voiau să-L întrebe și le-a zis: Despre aceasta vă întrebați între voi, că am zis: Puțin și nu Mă veți mai vedea și iarăși puțin și Mă veți vedea? (20) Adevărat, adevărat²⁵ zic vouă că voi veți plânge și vă veți tângui, iar lumea se va bucura. Voi vă veți întrista, dar întristarea voastră se va preface în bucurie²⁶. (21) Femeia, când e să nască, se întristează, fiindcă a sosit ceasul ei; dar după ce a născut copilul, nu-și mai aduce aminte de durere, pentru bucuria că s-a născut om în lume²⁷. (22) Deci și voi acum sunteți triști²⁸, dar iarăși vă voi vedea și se va bucura inima voastră și bucuria voastră nimeni nu o va lua de la voi.**

(16, 20) Ieremia 31, 13 / Matei 5, 4 (16, 21) Facere 16, 3 / Isaia 26, 17 (16, 22) Isaia 51, 11; 66, 14 / Zaharia 10, 7 / Luca 24, 41, 51-52 / Ioan 16, 6; 20, 20 / 1 Petru 1, 8

După ce i-a văzut pe ucenici că, din pricina turburării minții cea dintru scârbă [măhnire], nicidecum nu înțeleg cele grăite [de Dânsul], mai luminată [lămurită] le face lor învățătura cea pentru moartea Sa, ca, obișnuindu-se ei cu graiurile și cu lucrurile, să o sufere pe aceasta cu vitejie. Deci, zice [Domnul]: „**Voi veți plânge și vă veți tângui**” pentru moarte și pentru Cruce, «iar lumea se va bucura», adică, iudeii cei care cugetă cele ale lumii «se vor bucura», fiindcă M-au ucis pe Mine vrăjmașul lor, «dar întristarea voastră întru bucurie se va întoarce», precum și bucuria iudeilor, întru întristare le va veni, când, după Înviere, numele Meu Se va slăvi”.

Însă poți a înțelege „bucurie a lumii” nu pe aceea a iudeilor, cu care s-au bucurat când L-au omorât pe Domnul, ci mântuirea lumii. Încât să fie ceea ce se zice întru acest fel, adică: „Voi vă veți întrista, însă aceasta Patimă a Mea, pentru care voi vă întristați, va fi **«bucurie»** și mântuire a toată „lumea””.

Apoi și pildă obștească aduce: a femeii și a durerii celei de la naștere. Și această pildă și Proorocii o uneltesc [întrebuințează], prin cumpliciunea [grozăvia] durerilor – mulțimea [mărimea] măhnirii arătându-o (*Psalm 47, 6; Ieremia 6, 24; Osea 13, 13; Miheia 4, 9-10*). Și una ca aceasta zice [Domnul]: „Dureri ale măhnirii vă vor cuprinde pe voi, dar, durerea, pricină a nașterii se face”; încă și cuvântul cel pentru Înviere adevărându-l și arătând că aceasta – adică a muri, este asemenea cu aceea – a ieși din pânțele la lumină. „Căci, să nu vă mirați că prin atâta întristare aveți să

²⁵ În ediția de la 1805, în loc de „Adevărat, adevărat”, se găsește „Amin, amin”.

²⁶ În ediția de la 1805, în loc de „se va preface în bucurie”, se găsește „întru bucurie se va întoarce”.

²⁷ În ediția de la 1805, *versetul 21* este: „Femeia când naște, întristare are, că a sosit ceasul ei; iar dacă naște copilul, nu-și mai aduce aminte de scârbă pentru bucuria căci s-a născut om în lume”.

²⁸ În ediția de la 1805, în loc de „acum sunteți triști”, se găsește „întristare acum aveți”.

veniți la bucurie, fiindcă și mama, prin întristarea cea dintru chinurile nașterii vine [ajunge] la aceasta: a se face mamă"²⁹.

Și se însemnează [înfrățisează] aici și o oarecare taină, anume că El a stricat durerile morții și a făcut a se naște „om” nou [„în lume”], care nu se mai strică, nici nu mai moare și care este Însuși Domnul. Căci, vezi că nu a zis că „nu-și mai aduce aminte de scârbă”, pentru că i s-a născut ei copil, ci, pentru că „s-a născut om în lume”. Căci aceasta nu în zadar a grăit-o așa, ci, vrând să arate cu pildă arătată [văzută] și tainică [cum] că El este „omul” Cel Care „S-a născut”, [însă] nu iadului celui ce cu dureri L-a născut pe El, ci „lumii”, pentru că nouă ni S-a născut din Înviere „omul” cel nou și nesticăcios – Iisus Hristos Dumnezeuul nostru (1 Corinteni 15, 53-54; Efeseni 2, 15; 4, 24). Însă pilda femeii celei ce naște nu căuta a o potrivi cu toate cele ce s-au întâmplat [petrecut] la Hristos, fără numai a arăta cum că vremelnică este „scârba”, și cum că mare este dobânda chinurilor, și cum că spre viață și spre „a doua naștere”³⁰ este nașterea Învierii (Matei 19, 28). Însă celelalte toate ale pildei nu se potrivesc. Și, cu cuviință [e această] pentru că pildă este, iar pilda, de se va potrivi întru toate, nu mai e pildă, ci însuși lucrul acela pentru care este [pusă] pilda. Deci și aici, durerile nașterii le luăm [socotim însemnătoare] pentru întristarea Apostolilor, iar bucuria – pentru mângâierea cea de după Înviere. Și iarăși: stricarea durerilor nașterii – pentru stricarea iadului, iar nașterea – pentru Învierea Celui „Întâi-Născut din morți” (Coloseni 1, 18); însă nu este și iadul însemnat prin mamă, căci nu s-a bucurat iadul, ci Apostolii s-au bucurat și cu „bucurie pe care nimeni nu o a luat de la ei”. Căci, atunci când erau „ocărăți”³¹ – și pentru „numele lui Hristos” erau necinstiți – atunci „se bucurau” (Faptele Apostolilor 5, 41). Și, prin ceea ce a zis că: „bucuria voastră nimeni n-o va lua”, încă arată că El nu va mai muri³², ci, pururea viu fiind, de bucurie neîncetată le va fi lor Pricinuitoar.

16, 23-24: Și în ziua aceea nu Mă veți întreba nimic. Adevărat, adevărat³³ zic vouă: Orice veți cere de la Tatăl în numele Meu³⁴ El vă va

²⁹ „Ca femeia însărcinată și gata să nască prunc, care se zvârcolește și strigă în durerea ei, așa am fost noi, Doamne, cu toții în fața Ta!” (Isaia 26, 17)

³⁰ Vezi tălcuirea de la Matei 19, 28, precum și finalul tălcuirii și nota de la Ioan 10, 22-26.

³¹ „Iar ei au plecat din fața sinedriului, bucurându-se că s-au învrednicit, pentru numele Lui, să sufere ocără” (Faptele Apostolilor 5, 41).

³² Adică, Domnul nu va mai muri după Înviere.

³³ În ediția de la 1805, în loc de „Adevărat, adevărat”, se găsește „Amin, amin”.

³⁴ În ediția de la 1805, în versetele 23-24, în loc de: „în numele Meu”, se găsește „întru numele Meu”.

da. (24) **Până acum nu ați cerut nimic în numele Meu; cereți și veți primi**³⁵, **ca bucuria voastră să fie deplină.**

(16, 23) Matei 7, 7, 21, 22 / Marcu 11, 24 / Luca 11, 9 / Ioan 14, 13; 15, 7 / Iacov 1, 5-6

Zice [Domnul]: „După ce voi învia, atunci **«venind»** peste voi – cu adevărat – Mângâietorul și **«povățuindu-vă spre [la] tot adevărul»** (Ioan 16, 13), pe Mine **«nu Mă veți întreba nimic»** de acest fel, precum și mai înainte [grăiați]: **«Unde mergi?»** (Ioan 13, 36; 14, 5; 16, 5) și: **«Arată-ne nouă pe Tatăl»** (Ioan 14, 8-9), că toate le veți cunoaște întru Duhul” – sau: „nu Mă veți întreba” în loc de: „nu Mă veți ruga”, „nu Mă veți pofti”. „Deci, după ce, din morți înviind, Îl voi trimite vouă pe Mângâietorul, atunci **«nu Mă veți mai întreba»**, adică nu veți cere ca să fiu Eu mijlocitor, ci vă va ajunge vouă **«numele Meu»**, spre a lua [dobândi, căpăta] de la Tatăl cererile”. Deci, arată aici puterea „ **numelui**” Său, de vreme ce, nici văzut fiind, nici rugat, ci numai numit, unele ca acestea face.

Zice [Domnul]: „**«Până acum nu ați cerut nimic întru numele Meu»**, însă de acum cereți și, cu adevărat, veți lua. Pentru aceasta, de folos vă este vouă ca Eu să mor, de vreme ce aveți să dobândiți de acum îndrăzneală mai mare la Tatăl Meu. Căci, din pricină că Mă despart de voi, să nu scotiți [gândiți] că veți fi părăsiți de Mine, ci **«numele Meu»**, mai mare îndrăzneală vă va da vouă și **«bucuria voastră»** atuncea va fi prea **«deplină»**, luând [dobândind, căpătând] voi toate cererile”.

Și ia aminte, că acela ia [primește], carele „**întru numele**” lui Hristos cere! Așadar, nimeni din cei care cer [vreunele] lumești și de suflet vătămătoare, nu „**întru numele**” lui Hristos cer, pentru aceasta, nici nu iau [dobândesc, capătă], căci numele lui Hristos este dumnezeiesc și de mântuire³⁶ (Filipeni 2, 9-11); iar, când cineva le cere pe cele ce duc spre pierzarea sufletului, cum vom zice că acesta cere „**întru numele**” cel de mântuire?

16, 25-28: **Acestea vi le-am grăit în pilde, dar vine ceasul când nu vă voi mai grăi în pilde, ci pe față vă voi vesti despre Tatăl**³⁷. (26) **În ziua aceea veți cere în numele**³⁸ **Meu; și nu vă zic că voi ruga pe Tatăl pentru voi, (27) căci Însuși Tatăl vă iubește pe voi, fiindcă voi M-ați iubit pe Mine și ați crezut că Eu de la Dumnezeu am ieșit. (28) Ieșit-am de la Tatăl și am venit în lume; iarăși las lumea și Mă duc**³⁹ **la Tatăl.**

(16, 26) Romani 8, 34 (16, 27) Ioan 17, 25 (16, 28) Ioan 3, 13

³⁵ În ediția de la 1805, în loc de „**veți primi**”, se găsește „**veți lua**”.

³⁶ Însuși numele „**Iisus**” înseamnă „**Mântuitor**”.

³⁷ În ediția de la 1805, în loc de „**ci pe față vă voi vesti despre Tatăl**”, se găsește „**ci de față pentru Tatăl voi vesti vouă**”.

³⁸ În ediția de la 1805, în loc de „**în numele**”, se găsește „**întru numele**”.

³⁹ În ediția de la 1805, în loc de „**Mă duc**”, se găsește „**merg**”.

Pilda este cuvânt care, cu chip piezeșat [încețoșat] și tănuit și – ca să zic în [pe] scurt – prin asemănare, arată vreo pricină ce este pusă în înainte. Deci, de vreme ce multe le-a zis lor cu chip tănuit, și asemănare era ceea ce s-a grăit pentru femeie și pentru naștere (Ioan 16, 21), zice: „Acestea vi le-am grăit în pilde, dar vine ceasul când nu vă voi mai grăi în pilde, ci de față pentru Tatăl voi vesti vouă”. Căci, după Înviere, arătându-Se pe Sine Însuși viu, printru [cele] patruzeci de zile le-a grăit lor pentru Tatăl cele mai de taină și mai deplin [de săvârșit]. Pentru că, mai înainte [de Înviere], întru acest chip [fel] socoteau ei că Dumnezeu este Tată al Lui, [tot așa] precum și al nostru este – după dar [har] (Psalm 81, 6).

Și iarăși, dându-le lor îndrăzneală că întru ispite vor lua ajutor de Sus, zice: „**Întru numele Meu cereți**» și într-atâta vă încredințez că vă este vouă prieten Tatăl, încât, după aceasta, nici de mijlocirea Mea nu aveți trebuință, căci «**Înсуși**» Acela «**vă iubește pe voi**». Apoi, ca să nu sară [să nu se răzlețească] de la Hristos, ca și cum nu mai au trebuință de Dânsul, ci de Tatăl, fără de mijlocire sunt iubiți, zice: „Pentru aceasta «**vă iubește pe voi Tatăl, fiindcă voi M-ați iubit pe Mine**». Iar, când voi veți cădea din dragostea Mea, îndată și dintru a Tatălui veți cădea”⁴⁰.

Și, de vreme ce, preamult i-a mângâiat pe dânșii aceasta, [anume] că au auzit că „de la Dumnezeu a ieșit” și iarăși la Dumnezeu „merge” – pentru aceasta, adeseori [o] întoarce aceasta⁴¹; drept aceea, și ei folosindu-se după ce au auzit acestea, și luând răsufare, ce zic?

16, 29-32: Au zis ucenicii Săi: Iată acum vorbești pe față și nu spui nici o pildă. (30) Acum știm că Tu știi toate și nu ai nevoie ca să Te întrebe cineva. De aceea credem că ai ieșit de la Dumnezeu. (31) Iisus le-a răspuns:

⁴⁰ Aici, Sfântul Maxim Mărturisitorul ne învață și acestea: „Până ce străbate cineva bărbătește prin luptele dumnezeiești ale filosofiei lucrătoare, ține în sine Cuvântul, Care a venit în lume de la Tatăl, prin porunci. Dar după ce a lăsat în urmă luptele cu fapta împotriva patimilor, dovedindu-se biruitor al patimilor și al dracilor, și a trecut la filosofia cunoașterii prin contemplație, îngăduie Cuvântului, în chip tainic, să părăsească iarăși lumea și să meargă la Tatăl. De aceea zice Domnul ucenicilor: „**Voi M-ați iubit pe Mine și ați crezut că de la Dumnezeu am ieșit. Eu de la Tatăl am ieșit și am venit în lume; iarăși las lumea și Mă duc la Tatăl**”. Lume numește, poate, lucrarea ostenitoare a virtuților cu fapta. Iar Tată, starea minții cea mai presus de lume și slobodă de tot cugetul pământesc, de la care Cuvântul lui Dumnezeu vine la noi, punând capăt luptei împotriva patimilor și a dracilor” (*Filocalia românească, Cele 200 de capete despre cunoștința de Dumnezeu, cap 94, vol. 2, ed. Humanitas, București, 1999, p. 203*).

⁴¹ Adică, Domnul spune adeseori că de la Tatăl a venit în lume și iarăși Se va întoarce la Tatăl (vezi: Ioan 7, 33-34; 8, 14, 21; 13, 33; 14, 28; 16, 16).

Acum credeți? (32) Iată vine ceasul, și a venit, ca să vă risipiți fiecare la ale sale și pe Mine să Mă lăsați singur. Dar nu sunt singur, pentru că Tatăl este cu Mine⁴².

(1) Ioan 2, 25 / 16, 32 / Zaharia 13, 7 / Matei 26, 31, 36 / Marcu 14, 27-28

Auzind ucenicii cum că prieten le va fi lor Dumnezeu și Tatăl, și cum că nu au trebuință de mijlocirea Lui, ca unii care sunt împrieteniiți cu Tatăl și, cum că „a ieșit de la Dumnezeu” (Ioan 16, 27-28), zic: „Acum știm că știi toate”, adică le cunoști pe cele ce smintesc inima fiecăruia și nu ai trebuință să Te înveți de la cineva acestea și, prin aceasta, credem că «de la Dumnezeu ai ieșit», căci a ști ascunsurile [ascunzișurile, tainițele] inimii, a lui Dumnezeu [lucru] este” (1 Regi 16, 7; Psalm 43, 23).

Și vezi cum nu erau ei de săvârșit [desăvârșiți], zicând: „Acum știm”, căci aceia care atâtea învățături au auzit [de la Domnul], grăiesc: „Acum știm”. Însă, Hristos, arătându-le lor că încă nu sunt de săvârșit [desăvârșiți] și încă nimic mare pentru Dânsul nu au înțeles, ci jos și pe pământ se învârtesc, spune: „Acum credeți?” Căci, ca și cum îi infruntă pe ei și ocărăște zăbăvnicia [întârzierea] credinței lor, ca să nu li se pară că îi fac Lui har [hatâr], unele ca acestea, pentru Dânsul înțelegând ei, zice: „A venit vremea ca să vă risipiți fiecare», căci voi socotiți că oareșce [lucru] mare pentru Mine ați închipuit [ați încropit cu muntea], însă Eu vă zic vouă că într-atâta nu sunteți de săvârșit [desăvârșiți], încât aveți să Mă lăsați pe Mine vrăjmașilor și, atâta temere va să vă cuprindă, încât nici unul cu altul nu veți putea să vă duceți [să mergeți], ci și unul de altul vă veți „risipi” [răzleți], și fiecare își va căuta sieși scăpare și mântuire [izbăvire]. Însă Eu nimic rău dintru aceasta nu voi pătimi, căci «nu sunt singur», ci îl am și pe Tatăl împreună «cu Mine» și, astfel, nu pentru neputință pătimesc, ci de bună voie Mă dau pe Mine însumi răstignitorilor”.

Deci, când vei auzi: „Pentru ce M-ai lăsat [părăsit]?” (Matei 27, 46; Marcu 15, 34; Psalm 21, 1), nu așa de rând [simplu] să înțelegi că a fost „lăsat [părăsit]” Mântuitorul de Tatăl – căci cum aici mărturisește că „Tatăl împreună cu Mine este”? –, ci să înțelegi că s-a zis aceasta despre firea omenească, care pentru păcate a fost lăsată și lepădată, iar prin Hristos împăcată și primită de Tatăl.

⁴² În ediția de la 1805, versetele 29-32 sunt: „Zis-au către El ucenicii Lui: Iată acum arătat grăiești și nici o pildă nu zici. (30) Acum știm că știi toate și nu-Ți trebuiește ca să Te întrebe cineva. Prin aceasta credem că de la Dumnezeu ai ieșit. (31) Răspuns-a lor Iisus: Acum credeți? (32) Iată vine vreme și acum a sosit, ca să vă risipiți fiecare la ale sale și pe Mine singur Mă veți lăsa. Dar nu sunt singur, că Tatăl Meu cu Mine este”.

16, 33: **Acestea vi le-am grăit, ca întru Mine pace să aveți. În lume necazuri veți avea; dar îndrăzniți. Eu am biruit lumea**⁴³.

(16, 33) Ioan 4, 4, 5, 6 / 1 Corinteni 13, 97

Zice [Domnul]: „**Acestea am grăit vouă**», ca să nu Mă scoateți din mintea voastră, nici să vă clătiți [zdruncinați] și să vă turburați din statornicia dragostei celei către Mine, ci «**întru Mine pace să aveți**», adică să rămâneți neclătiți [nezdruncinați], primind ca pe niște credincioase [vrednice de crezare] câte am zis vouă”. Audă, dar, și Arie că toate aceste [graiuri] smerite și care se par nevrednice slavei Fiului, pentru ascultători s-au zis, nu, [pentru] ca noi, la dogme⁴⁴ să le luăm pe acestea. Căci [li] s-au zis Apostolilor spre mângâiere, ca niște arătătoare [semne] ale dragostei Lui celei către dânșii.

„**În lume necaz veți avea**», [și] nu numai până la greutățile ce s-au zis voi face să vă stea [să vi se oprească] vouă ispitele, ci, până când veți fi în lume, «**necaz veți avea**», nu numai acum, când Mă dau [spre prindere], ci și după aceasta; însă stați împotriva gândului. «**Da! îndrăzniți**», căci «**Eu am biruit lumea**» și Eu, biruindu-o, nu se cuvine ca voi, ucenicii, să vă mâhniți, ci să o defăimați pe ea, ca pe o biruită⁴⁵.

Și cum „**a biruit lumea**” [Domnul Hristos]? Pe începătorul patimilor lumii surpându-l. Însă și din cele de pe urmă arătat este că toate I s-au supus Lui și

⁴³ În ediția de la 1805, *versetul* 33 este: „**Acestea am grăit vouă, ca întru Mine pace să aveți. În lume necaz veți avea, ci îndrăzniți, Eu am biruit lumea**”.

⁴⁴ Adică să nu le luăm drept dogme pe cele care au fost grăite de Domnul Hristos cu pogorâre pentru neputința celor ce ascultau.

⁴⁵ Sfântul Maxim Mărturisitorul ni le grăiește și pe acestea: „Cel ce n-a lepădat împătımirea după cele materiale va avea pururea necaz, schimbându-și înclinările voi deodată cu cele ce se schimbă prin firea lor. Dar cel ce a ajuns în Hristos nu se va mai resimți în nici un fel de schimbarea și stricarea celor materiale. De aceea zice Domnul: „**Acestea le-am grăit vouă, ca în Mine pace să aveți. În lume necazuri veți avea; dar îndrăzniți, Eu am biruit lumea**” (Ioan 16, 33). Cu alte cuvinte: În Mine – Cuvântul virtuții – aveți pace, izbăviți fiind de vârtejul și de tulburarea produse de patimi și de lucrurile materiale; dar în lume, adică în împătımirea după cele materiale, aveți necazuri, pentru schimbarea și stricarea neîncetată a lor. Căci necazuri au amândoi: atât cel ce săvârșește virtute, pentru osteneala și durerea împreună cu ea, cât și cel ce iubește lumea, pentru nedobândirea statornică a celor materiale. Dar cel dintâi are necazuri mântuitoare; iar cel de-al doilea necazuri stricătoare și pierzătoare. Amândurora le este Domnul ușurare: celui dintâi pentru că-l odihnește în Sine de ostenele virtuții, ridicându-l la contemplație prin nepățimire; celui de-al doilea, pentru că-i smulge împătımirea după cele stricacioase, prin pocăință” (*Filocalia românească, Cele 200 de capete despre cunoștința de Dumnezeu*, cap 95, vol. 2, ed. Humanitas, București, 1999, p. 204).

I s-au plecat. Deci precum Adam biruindu-se, toată firea s-a osândit, așa și Hristos biruind, în toată firea a trecut biruința și „putere” ni s-a dăruit nouă întru Hristos Iisus „a călca peste șerpi și peste scorpii și peste toată puterea vrăjmașului” (Luca 10, 19). Căci „prin om” a intrat moartea și [tot] „prin om” viața⁴⁶ și biruința asupra diavolului (1 Corinteni 15, 21). Că de ar fi biruit gol [singur⁴⁷] Dumnezeu, nici un folos n-am fi avut noi.

⁴⁶ „Că de vreme ce printr-un om a venit moartea, tot printr-un om și Învierea morților” (1 Corinteni 15, 21).

⁴⁷ Adică dacă nu S-ar fi Întrupat Mântuitorul, ca să ia firea noastră omenească și să biruie El pentru noi, cu adevărat, nici un folos n-am fi avut.

CAPITOLUL 17

Rugăciunea lui Iisus pentru Sine, pentru Apostoli
și pentru toți credincioșii¹

17, 1-3: Aceasta a grăit Iisus și, ridicând ochii Săi la Cer, a zis: **Părinte, a venit ceasul! Preaslăvește² pe Fiul Tău, ca și Fiul să Te preaslăvească³.** (2) Precum I-ai dat stăpânire peste tot trupul, ca să dea viață veșnică tuturor acelor pe care Tu i-ai dat Lui⁴. (3) Și aceasta este viața cea veșnică: **Să Te cunoască pe Tine, singurul Dumnezeu adevărat⁵, și pe Iisus Hristos pe Care L-ai trimis.**

(17, 1) Ioan 12, 23; 13, 32 (17, 2) Daniil 7, 13-14 / Matei 11, 27; 28, 18 /

Luca 10, 22 / Ioan 3, 35, 5, 27 / Evrei 2, 5-8 (17, 3) Ieremia 9, 24 / Înțelepciune 15, 3 / Ioan 6, 29 / 1 Ioan 3, 23

După ce a zis ucenicilor că „necaz veți avea” și i-a sfătuit pe ei să îndrăznească (Ioan 16, 33), iarăși îi ridică pe ei prin rugăciune, învățându-ne pe noi ca, întru ispite, toate lăsându-le, la Dumnezeu să alergăm.

Și întru alt chip [înțeles]: nu este rugăciune lucrul acesta, ci vorbă [grăire] către Tatăl. Iar, dacă întru alt loc Se roagă și genunchii Își pleacă (Luca 22, 41), să nu te minunezi, căci Hristos a venit nu numai ca pe Sine Însuși să Se arate, ci și toată fapta bună să învețe. Iar, celui ce învață [propovăduiește], nu numai prin cuvinte, ci și prin lucruri i se cuvine să învețe.

Și, vrând să arate că nu fără de voie, ci de bună voie vine la Patimă, zice: „Părinte, a venit ceasul!”, căci iată, ca pe o dorită o pofteste [râvnește] pe aceasta și „slavă” [proslăvire] numește lucrul acesta – nu a Sa numai, ci și a Tatălui – care s-a făcut, căci nu numai Fiul, ci și Tatăl S-au proslăvit. Căci, mai înainte de Cruce, nici iudeii nu L-au știut [cunoscut] pe El, căci zice [Proorocul]: „Israil pe Mine nu M-a cunoscut” (Isaia 1, 3). Iar, după Cruce [Patimă], toată lumea a alergat [tins] la El.

Și arată [Domnul] care este „slava” [proslăvirea] Sa și a Tatălui: „A crede «tot trupul» și a primi facere de bine, aceasta este «slava» [proslăvirea] lui Dumnezeu. Căci, nu numai la iudei se va întinde [revărsa] darul, ci în toată

¹ În ediția de la 1805, titlul capitolului este: „Pentru rugăciunea lui Iisus către Tatăl, pentru ucenicii cei ce I s-au dat Lui”.

² În ediția de la 1805, în loc de „preaslăvește”, se găsește „proslăvește”.

³ În ediția de la 1805, în loc de „preaslăvească”, se găsește „proslăvească pe Tine”.

⁴ În ediția de la 1805, în loc de „ca să dea viață veșnică tuturor acelor pe care Tu i-ai dat Lui”, se găsește „ca tot ce ai dat Lui să le dea lor viață veșnică”.

⁵ În ediția de la 1805, în loc de „singurul Dumnezeu adevărat”, se găsește „Unul adevăratul Dumnezeu”.

lumea se va întinde". Iar aceasta o a zis, fiindcă avea să-i trimită pe dânșii la păgâni; deci, ca să nu socotească [cugete] ei că aceasta este izvodire nouă și fără de voia Tatălui, arată [Domnul] că de la Tatăl „I S-a dat Lui stăpânire peste tot trupul”, pentru că, mai înainte [vreme] le grăia lor: „În calea păgânilor să nu mergeți” (*Matei 10, 5*). Și ce este aceea [ce zice]: „peste tot trupul”? Căci, cu adevărat, nu toți au crezut, însă Hristos, cât [era] dinspre a Sa parte, Se silea ca pe toți să-i aducă la credință; iar, dacă aceia nu au ascultat, nu a Celui Ce învață [propovăduiește] este vina, ci a celor ce nu au primit [învățătura].

Iar când auzi aceasta: „ai dat” și „am luat” și [alte] de acestea (*vezi și Ioan 10, 18; 17, 8*), să înțelegi că s-au grăit după pogorâre, precum de multe ori am [mai] zis. Căci, păzind pururea [neîncetat] aceasta, adică să nu zică El ceva mare pentru Sine Însuși, Se pogoară neputinței ascultătorilor. Și, fiindcă se sminteau ei, auzind mari [lucruri] pentru Dânsul, grăiește [Domnul] dintru cele ce pot ei să cuprindă. Precum și noi, vorbind cu copiii, și pâinea așa o numim, precum ei [o numesc], și apa, și, în scurt [într-un cuvânt], toate celelalte. Însă, când Evanghelistul grăiește pentru Domnul, auzi ce zice: „toate printr-Însul s-au făcut” (*Ioan 1, 3*) și: „câți L-au primit pe El, le-a dat lor stăpânire fii ai lui Dumnezeu să se facă” (*Ioan 1, 12*). [Așadar] Cel Care altora dă, cum nu o avea El pe aceasta [„stăpânire”]? Sau lua de la Tatăl? Apoi și aici, întru aceste graiuri ce se par smerite, amestecă și oareșce înalt, căci spune: „ca tot ce ai dat Lui” – aceasta cu pogorâre s-a zis; „să le dea lor viață veșnică” – aceasta arată stăpânirea și Dumnezeirea Celui Unuia-Născut, căci a lui Dumnezeu este a da viață și – pe aceasta – veșnică.

Iar „Unul adevăratul Dumnezeu” L-a numit pe Tatăl, spre osebirea de dumnezeii cei mincinoși ai elinilor, iar nu despărțindu-Se pe Sine de Tatăl – să nu fie! –, pentru că și Însuși Fiul adevărat fiind, nu este „dumnezeu mincinos”, ci „adevărat”⁶. Precum [și] însuși Evanghelistul acesta, întru a sa *Epistolă sobornicească*⁸, spune pentru [despre] Domnul: „Că Iisus Hristos Acesta este adevăratul Dumnezeu și viață veșnică” (*1 Ioan 5, 20*). Însă de

⁶ Întrebarea Sfântului Teofilact este retorică: „Sau lua Fiul de la Tatăl ceea ce avea El Însuși, ca un Dumnezeu?”

⁷ După cum și noi înșine, în *Simbolul Credinței*, mărturisim despre Fiul că este: „Dumnezeu adevărat din Dumnezeu adevărat”.

⁸ „Știm iarăși că Fiul lui Dumnezeu a venit și ne-a dat nouă pricepere, ca să cunoaștem pe Dumnezeul cel adevărat; și noi suntem în Dumnezeul cel adevărat, adică întru Fiul Său Iisus Hristos. Acesta este adevăratul Dumnezeu și viața de veci” (*1 Ioan 5, 20*).

stau împotriva ereticii zicând că: „Fiul este «mincinos dumnezeu», fiindcă numai Tatăl a fost numit «adevăratul Dumnezeu», învețe-se că acest Evanghelist [Ioan] zice pentru Fiul așa, că: „Era Lumina cea adevărată” (Ioan 1, 9). Deci, după a lor socoteală [al lor raționament], Tatăl este „mincinoasă Lumină” – însă să nu fie [aceasta]! De aceea, și când Îl spune [numește] „adevărat Dumnezeu” pe Tatăl, zice [aceasta] deosebindu-L [osebindu-L] pe El de dumnezeii cei mincinoși ai elinilor, precum [este] și aceea: „Pe slava cea de la Unul [Singur] Dumnezeu nu o căutați” (Ioan 5, 44). Căci, așa după cum înțeleg ereticii – anume că Unul [Singur] Dumnezeu este Tatăl, iară Fiul nicidecum nu este Dumnezeu – cu adevărat, nebunești sunt acestea [ce s-au grăit].

17, 4-6^e: Eu Te-am preaslăvit pe Tine pe pământ; lucrul pe care Mi l-ai dat să-l fac, l-am săvârșit. (5) Și acum, preaslăvește-Mă Tu, Părinte, la Tine Însuși, cu slava pe care am avut-o la Tine, mai înainte de a fi lumea⁹. (6) Arătat-am numele Tău oamenilor.

(17, 4) Isaia 49, 3 (17, 5) Ioan 1, 1; 8, 58 / Apocalipsea 5, 12 (17, 6) Ioan 17, 26; 18, 9

Cunoaște de aici cum Îl „proslăvește” Tatăl pe Fiul, căci, cu adevărat, întru același chip [Îl „proslăvește”], precum și Fiul pe Tatăl: „Eu pe Tine Te-am proslăvit pe pământ”. Cu cuviință a adăugit aceasta: „pe pământ”, căci în Ceruri era proslăvit, de Îngeri fiind închinat¹⁰; iar „pământul” nu-L cunoștea pe El. Deci, fiindcă Fiul L-a vestit tuturor pe El [pe Tatăl], zice: „«Te-am proslăvit pe Tine», semănând peste tot «pământul» cunoștința de Dumnezeu și «săvârșind lucrul carele ai dat Mie». Căci acesta este „lucrul” Întrupării Celui Unuia-Născut: să sfințească firea noastră¹¹ și, pe stăpânitorul lumii – care mai înainte se făcea [pe sine] Dumnezeu –, să-l surpe și cunoștință de Dumnezeu să sădească în zidire. Și, cum l-a „săvârșit” pe acesta [„lucru”], când încă nici [nu] l-a început? „Cât despre Mine [în ce Mă privește], «am săvârșit»” – ori și fiindcă, pe cea mai mare decât toate a făcut-o și rădăcina bunătăților la [întru] noi o a sădit, biruindu-l pe diavolul, și pe Sine Însuși la moarte – fiara cea a-tot-mâncătoare – aruncându-Se. Iar rădăcinii acesteia, de nevoie era să-i urmeze și roadele cunoștinței de Dumnezeu, pentru aceasta zice: „«Lucrul am săvârșit», am semănat, rădăcina [o] am sădit, roadele se vor coace. Deci, «proslăvește-Mă și Tu,

⁹ În ediția de la 1805, *versetele* 4-5 sunt: „Eu Te-am proslăvit pe Tine pe pământ. Lucrul am săvârșit carele Mi-ai dat Mie ca să-l fac. (5) Și acum Mă proslăvește Tu, Părinte, la Tine singur cu slava care am avut-o la Tine mai înainte de ce s-a făcut lumea”.

¹⁰ Adică, primind Dumnezeu Tatăl închinarea cetelor îngeresti.

¹¹ Firea noastră, a celor care suntem din Adam – care se tâlcuiește „din lut”, „din pământ” – și, cu totul pământești ne-am făcut prin gând, cuvânt și faptă.

Părinte, la Tine cu slava care am avut-o la Tine mai înainte de ce s-a întemeiat lumea». Căci, încă nu se proslăvise firea trupului, nici nestrăcăciune nu dobândise, nici scaunului [tronului] împărătesc nu se împărtaşise¹² și, pentru aceasta, zice: „«Proslăvește-Mă», adică, pe firea Mea cea omenească, pe aceasta ce acum este cinstită¹³, pe aceasta ce va să se răstignească, și o înalță pe dansa la «slava carea aveam la Tine», Eu, Cuvântul și Fiul Tău, «mai înainte de a fi lumea». Căci, firea cea omenească o a pus de șade împreună pe scaunul [tronul] cel împărătesc și este închinată acum de toată făptura¹⁴ (Filipeni 2, 6-11).

„Arătat-am numele Tău oamenilor”. Acum tâlcuiește ceea ce zice: „Eu Te-am proslăvit pe Tine pe pământ”, adică „am arătat numele Tău”. Însă, cum „a arătat” Fiul [numele Tatălui]? Pentru că și Isaia zice: „Jurați-vă pe Dumnezeu cel adevărat”¹⁵ (Isaia 19, 18). Dar, aici e ceea ce de multe ori am zis, [anume] că deși era „arătat” [numele Tatălui], însă numai iudeilor și, nici acelor, tuturor. Iar acum pentru neamuri grăiește, căci [le] va fi lor „arătat numele” lui Dumnezeu, fiindcă Hristos a dat de acum semințele cunoștinței de Dumnezeu, pentru că l-a surpat pe diavolul – povățuitorul slujirii de idoli.

Și într-un alt chip [fel, înțeles]: deși [Îl] cunoșteau [oamenii] pe Dumnezeu, însă nu ca pe un Tată Îl cunoșteau, ci numai ca pe un Făcător [Ziditor, Creator], iar Fiul L-a „arătat” pe El Tată – și prin cuvinte și prin lucruri făcându-L pe El cunoscut. Pentru că, „arătându-Se” pe Sine Însuși Fiul al lui

¹² E vorba de „scaunul”, de „tronul” întru care Hristos Domnul a șezut „de-a dreapta Tatălui”, după ce S-a înălțat cu trupul la Ceruri (Romani 8, 34; Efeseni 1, 20; Coloseni 3, 1; Evrei 1, 3, 13; 8, 1; 10, 12; 12, 2; 1 Petru 3, 22).

¹³ „Cinstită”, prin faptul că Domnul a luat-o asupra Sa prin Întrupare, căci, altfel, necinstită era prin puterea păcatului și a morții.

¹⁴ Aici, Sfântul Simeon Noul Teolog ne învață și acestea: „Să luăm aminte cum slăvim pe Dumnezeu. Căci nu se slăvește altfel de către noi de cum a fost slăvit de către Fiul. Fiindcă prin acelea prin care a slăvit Fiul pe Tatăl Său, prin acelea a fost slăvit și Fiul de către Tatăl. Și aceleași trebuie să le facem și noi cu sârguință, ca prin aceleași să slăvim pe Cel Ce primește să se numească Tatăl nostru cel din Ceruri și să fim slăviți de El cu slava Fiului în Care a fost înainte de a fi lumea prin El (Ioan 17, 5). Iar acestea sunt: crucea sau mortificarea lumii întregi, necazurile, ispitele și orice altceva din pătimirile lui Hristos. Purtându-le pe acestea într-un răbdare multă, urmăm lui Hristos în Patimile Sale și slăvim prin ele pe Tatăl nostru și Dumnezeu, ca fii ai Lui prin har și ca împreună-moștenitori cu Hristos” (Filocalia românească, Cele 225 de capete teologice și practice, cap 6, vol. 6, ed. IBMBOR, București, 1977, p. 88).

¹⁵ În ediția 1988 a Sfintei Scripturi, avem: „În vremea aceea, vor fi numai cinci cetăți în pământul Egiptului care vor grăi limba Canaanului și vor jura în numele Domnului Savaot; una se va numi «Cetatea Soarelui»” (Isaia 19, 18).

Dumnezeu, este luminat [limpede, lămurit] cum că împreună L-a „arătat” și pe Acela că Îi este Tată.

17, 6^b-8: Pe care Mi i-ai dat Mie din lume¹⁶[.] ai Tăi erau și Mie Mi i-ai dat și cuvântul Tău L-au păzit¹⁷. (7) Acum au cunoscut că toate câte Mi-ai dat sunt de la Tine. (8) Pentru că cuvintele pe care Mi le-ai dat le-am dat lor, iar ei le-au primit și au cunoscut cu adevărat că de la Tine am ieșit, și au crezut că Tu M-ai trimis.

(17, 6) Ioan 17, 26; 18, 9 (17, 8) Ioan 8, 28, 16, 27, 17, 25

Acestea două vrea să învețe: mai întâi, că nu este potrivit Tatălui, iar, apoi, că voia Lui [a Tatălui] este să creadă ei Fiului. Pentru aceasta, spune: „pe care Mi i-ai dat Mie, ai Tăi erau”. Căci acestea amândouă se arată prin ceea ce zice: „«I-ai dat Mie», căci nu i-am răpit pe ei, ci Tu ai binevoit ca să se facă aceștia ai Mei, pentru aceasta – o, Tată! – nu împotriva, ci unire și dragoste au către Mine. «Și cuvântul Tău au păzit», prin aceasta, că au crezut Mie și nu i-au ascultat pe iudei¹⁸”. Căci, cel ce crede lui Hristos, „cuvântul” lui Dumnezeu „păzește”, adică Scriptura și Legea, pentru că, de Scriptură este vestit Hristos.

Însă și întru alt chip [fel, înțeles]: toate câte [le] grăia Domnul ucenicilor, ale Tatălui erau – căci zice [Domnul]: „Eu de la Mine nu grăiesc” (Ioan 14, 10). Deci, împreună cu celelalte [dinainte¹⁹], le-a spus lor și aceasta: „rămâneți întru Mine” – și iată că au păzit și această poruncă, pentru că, au „rămas”, și, așa [astfel], „cuvântul” Tatălui „au păzit”.

„Acum au cunoscut că toate câte Mi-ai dat Mie de la Tine sunt”. Unii aici²⁰ citesc „am cunoscut” și spun ei că Dumnezeu zice: „Acum am cunoscut Eu”, însă aceasta nu are înțelegere, pentru că trebuie a se citi: „Acum au cunoscut ucenicii Mei” – zice [Domnul] – „că nimic al Meu osebit nu am,

¹⁶ [1805] Însă cum a zis: „Pe care Mi I-ai dat Mie din lume”, căci mai sus a grăit către dâșii: „Nu sunteți din lume”? (Ioan 15, 19) „Lume”, acolo i-a numit pe cei răi, iar, aici, o zice și pe zidirea aceasta [văzută] (după Zigaben).

¹⁷ În ediția 1988 a Sfintei Scripturi, structura versetului 6 este: „Arătat-am numele Tău oamenilor pe care Mi i-ai dat Mie din lume. Ai Tăi erau și Mie Mi i-ai dat și cuvântul Tău l-au păzit”, iar în ediția de la 1805 găsim: „Arătat-am numele Tău oamenilor. Pe care Mi i-ai dat Mie din lume, ai Tăi erau și Mie Mi i-ai dat pe ei și cuvântul Tău au păzit”.

¹⁸ Adică ucenicii nu i-au ascultat pe iudei întru neascultarea lor de Cuvântul lui Dumnezeu.

¹⁹ E vorba de cele cuprinse în capitolul 14, anume: „Nu crezi că Eu întru Tatăl și Tatăl întru Mine este? Graiurile care Eu grăiesc vouă de la Mine nu le grăiesc, iar Tatăl Cea Ce rămâne întru Mine, Acela face lucrurile” (Ioan 14, 10).

²⁰ [1805] În [Sfânta Scriptură] cea grecească. [Sfântul Teofilact vorbește aici de unii tâlcuitori ai acestui loc din Evanghelie].

nici nu sunt înstrăinat de Tine, ci, «toate câte Mi-ai dat Mie», nu ca și unei făpturi hărăzindu-Le Mi le-ai dat, căci nu-Mi sunt Mie agonisite de altunde, acestea, ci de la Tine sunt, adică, firește, Mie Mi se cad, și Mi se cuvin Mie, ca unui Fiu și Stăpânitor al celor părintești. Și de unde «**au cunoscut**» aceasta uceniciei Mei? «**Pentru că cuvintele care Mi le-ai dat Mie le-am dat lor**», adică, din cuvintele Mele și din învățături, căci pururea îi învățam pe ei că toate câte am, ale Tatălui «sunt». Și nu numai aceasta, ci, cum că și «de la Tine am ieșit» și cum că «Tu M-ai trimis». Căci, prin toată Evanghelia, aceasta voia să isprăvească [încredințeze Domnul], cum că nu este împotrivic lui Dumnezeu, ci voia cea Părintească o împlinește.

17, 9-10: Eu pentru aceștia Mă rog; nu pentru lume Mă rog, ci pentru cei²¹ pe care Mi i-ai dat Mie, că ai Tăi sunt. (10) Și toate ale Mele sunt ale Tale, și ale Tale sunt ale Mele și M-am proslăvit întru ei²². (17, 10) Ioan 16, 15

Arătând că pentru nimic altceva nu zice acestea către Tatăl, ci pentru dânsii, ca să cunoască ei că îi iubește pe dânsii și poartă grijă de ei, zice: „**Eu pentru aceștia Mă rog**» și poftesc [răvnesc], «**nu pentru lume**». Căci dintru aceasta arăt, cu adevărat, că îi iubesc pe ei, pentru că nu numai cele ce sunt «ale Mele» le dau, ci și pe Tine Te «rog» să-i păzești pe ei. Nu pentru cei fără de socoteală [nesocotiți, nesăbuiți] și care cugetă cele lumești Te «rog» pe Tine, «ci pentru aceștia pe care Mi i-ai dat Mie, că ai Tăi sunt».

Însă, ca nu auzindu-L pe El adeseori zicând: „i-ai dat Mie”, să socotești că de curând I S-a dat Lui stăpânirea și puterea aceasta – și când îi avea pe dânsii Tatăl, El nu-i avea, sau, iarăși, acum, când El îi are, Tatăl S-a lipsit de stăpânirea lor –, pentru aceasta, zice: „**Și ale Mele toate ale Tale sunt, și ale Tale sunt ale Mele**». Căci, nu acum am luat stăpânirea, ci când erau ai Tăi, erau și ai Mei. Pentru că «ale Tale toate, ale Mele sunt», așadar, când Eu îi am aceștia și Tu îi ai și nu ești lipsit de ei, căci «ale Mele toate, ale Tale sunt». Și «**M-am proslăvit întru ei**», adică, stăpânire peste dânsii având, ca un Stăpân întru ei Mă proslăvesc”. Precum și fiul împăratului, cinstea și împărăția cea întocmai [deopotrivă] cu tatăl avându-o, se proslăvește întru aceasta: că are atâtea câte și tatăl [său are]. Deci, de ar fi fost Fiul mai mic decât Tatăl, cum ar fi îndrăznit a zice: „**ale Tale toate, ale Mele sunt**” – căci, stăpânul le are pe toate cele ale slugii, însă sluga nu le are pe toate cele ale stăpânului. Iar, aici, împotriva se întorc [sunt reciproce]:

²¹ În ediția de la 1805, în loc de „pentru cei”, se găsește „pentru aceștia”.

²² În ediția de la 1805, versetul 10 este: „**Și ale Mele toate ale Tale sunt, și ale Tale ale Mele și M-am proslăvit întru ei**”.

și cele ale Tatălui, ale Fiului sunt, precum și cele ale Fiului, [sunt] ale Tatălui. Deci, Se «proslăvește» Fiul întru cele ce sunt ale Tatălui, căci atâta stăpânire are peste toate, câtă și Tatăl [are].

17, 11-12^a: **Și Eu nu mai sunt în lume, iar ei în lume sunt și Eu vin la Tine. Părinte Sfinte, păzește-i în numele Tău, în care Mi i-ai dat²³, ca să fie una precum suntem și Noi. (12) Când eram Eu cu ei în lume, Eu îi păzeam în numele Tău²⁴.**

(17, 11) Ioan 10, 30; 17, 21 / Efeseni 4, 3 (17, 12) Psalm 108, 7 / Matei 26, 24 / Ioan 6, 39; 18, 9

Pentru care pricină, adeseori zice aceasta: „nu mai sunt în lume” și: „când eram cu ei în lume”? Deoarece se văd [a fi] nepotrivite acestea, de le va lua cineva fără de cercetare; pentru că, întru alt loc S-a făgăduit lor că: „voi fi cu voi” (Matei 28, 20) și că: „Mă veți vedea pe Mine” (Matei 28, 10), iar acum, altele se vede că spune. Deci, se poate [a se] grăi adevărul, pentru că, după mintea lor [ucenicilor] zice acestea [Domnul²⁵]; căci, de vreme ce – prin cele care urmau – aveau ei să se întristeze, fiindcă rămâneau lipsiți de ajutor, le arată lor că Tatălui îi încredințează pe dânșii, și, pe Dânsul, Îl lasă păzitor al lor și cu Tatăl vorbește: „De vreme ce, Tu ~~Ma~~ chemi pe Mine la Tine, Însuți «păzește-i pe ei întru numele Tău», adică prin ajutorul Tău și puterea pe care Mi-ai dat-o Mie”. Și care este „păzirea” [aceasta]? „Ca să fie una», căci, de vor avea dragoste între dânșii și nu se vor împărechea [dezbina, dezuni], nebiruiți vor fi și nici un rău nu-i va stăpâni pe dânșii. Și nu așa, de rând [simplu], «ca să fie una», ci, precum sunt Eu și Tu, una cugetând ei, una voind, căci aceasta [le] este lor păzitoare – unirea la [întru] un cuget”. Deci, ca să-i mângâie pe ei, pe Tatăl Îl roagă ca să-i „păzească” pe dânșii; căci, de ar fi zis: „Eu vă voi păzi pe voi”, nu într-atâta ar fi crezut [ucenicii], însă acum, dintru aceasta – că pe Tatăl Îl roagă pentru ei – întru bune nădejdi îi aduce pe dânșii.

Iar ceea ce zice: „Eu îi păzeam pe ei întru numele Tău”, o grăiește nu ca și cum El nu putea întru alt chip [alt fel să-i păzească], decât prin „numele” Tatălui, ci – precum de multe ori am zis – pentru că erau neputincioși ascultătorii și ceva mare pentru Dânsul încă nimic nu socoteau [cugetau], pentru aceasta zice că: „Întru ajutorul Tău «îi păzeam pe ei»”. Și încă și bune nădejdi le dă lor: „Precum și când eram de față, împreună cu voi ați

²³ În ediția de la 1805, în loc de „păzește-i în numele Tău, în care Mi i-ai dat”, se găsește „păzește-i pe ei întru numele Tău, pe care Mi i-ai dat Mie”.

²⁴ În ediția de la 1805, în loc de „îi păzeam în numele Tău”, se găsește „îi păzeam pe ei întru numele Tău”.

²⁵ Adică Domnul spune adevărate, însă grăiește numai într-atâta măsură, câtă putea cuprinde mintea și așezarea de atunci a ucenicilor.

fost păziți «întru numele» și ajutorul Tatălui Meu, așa, și acum să credeți că de Dânsul veți fi păziți – căci obișnuiește El a vă păzi pe voi²⁶.

17, 12^a-13: Pe cei ce Mi i-ai dat; și i-am păzit și n-a pierit nici unul dintre ei, decât numai fiul pierzării, ca să se împlinească Scriptura²⁷. (13) Iar acum, vin la Tine și acestea le grăiesc în lume, ca să fie deplină bucuria Mea în ei²⁸.

(17, 12) Psalm 108, 7 / Matei 26, 24 / Ioan 6, 39, 18, 9

Multă se arată smerenia cuvintelor, de cineva nu le va înțelege pe ele după cum se cuvine. Pentru că, vezi ce se vede aici: „pe care Mi i-ai dat Mie i-am păzit”, căci, se pare că poruncește Tatălui, ca să-i păzească și Tatăl pe ei – precum de ar da cineva cuiva bani spre păzire, ar zice: „Bagă de seamă, eu nimic n-am pierdut, nici tu să nu pierzi!” – dar, acestea toate le spune pentru mângâierea ucenicilor. Că, zice [Domnul]: „Acestea le grăiesc în lume, pentru odihna și mângâierea și bucuria ucenicilor, ca să aibă ei odihnă și să rămână fără de grijă, fiindcă îi iei Tu pe dânsii întregi și îi vei păzi pe ei, precum și Eu «i-am păzit» pe ei, și nici pe unul n-am pierdut”.

Cum, dară, o, Doamne, n-ai pierdut pe „nici unul”? Pentru că Iuda „a pierit” și alții mulți „s-au întors înapoi”²⁹ (Ioan 6, 66). „Cât dinspre partea Mea, nici pe unul n-am pierdut, pentru că dinspre Mine nimica n-am lăsat [deoparte] din cele ce sunt spre păzirea lor, ci i-am păzit pe ei, adică în tot chipul [felul] M-am silit spre străjuirea lor. Însă, dacă ei înșiși s-au tras înapoi [s-au răzlețit], cu nimic nu le sunt Eu pricină [pricinuiitor] la aceasta”.

Iar aceea ce zice: „ca să se plinească Scriptura”, aceasta este – adică toată Scriptura, ceea ce mai înainte a grăit pentru fiul pierzării. Pentru că și întru mulți din *Psalmi* s-a zis pentru dânsul, precum și în celelalte *Cărți* ale Proorocilor³⁰.

Iar pentru această părțică de cuvânt, „ca”, de multe ori am zis³¹ că obișnuiește Scriptura, pe cele după întâmplare [după cum se întâmplă] a le povesti, ca și cu chip arătător de pricină [temei, cauză].

²⁶ „Domnul te va păzi pe tine, Domnul este acoperământul tău, de-a dreapta ta. (6) Ziua soarele nu te va arde, nici luna noaptea. (7) Domnul te va păzi pe tine de tot răul; păzi-va sufletul tău. (8) Domnul va păzi intrarea ta și ieșirea ta de acum și până în veac” (Psalm 120, 5-8).

²⁷ În ediția de la 1805, *versetul* 12 este: „Când eram cu ei în lume, Eu îi păzeam pe ei întru numele Tău. Pe care Mi i-ai dat Mie i-am păzit și nici unul din ei nu a pierit, fără numai fiul pierzării, ca să se plinească Scriptura”.

²⁸ În ediția de la 1805, în loc de „ca să fie deplină bucuria Mea în ei”, se găsește „ca să aibă bucuria Mea deplin în ei”.

²⁹ Vezi și tâlcuirile Sfântului Teofilact de la Ioan 6, 59-62 și 65-67.

³⁰ Vezi: Psalm 26, 18; 40, 9; 55, 6; 108, 7; Iov 30, 12; Ieremia 32, 44; Zaharia 11, 12-13 etc.

³¹ Vezi și tâlcuirea de la Ioan 1, 14^c.

17, 14-16: Eu le-am dat lor cuvântul Tău, și lumea i-a urât, pentru că nu sunt din lume, precum Eu nu sunt din lume. (15) Nu Mă rog ca să-i iei din lume³², ci ca să-i păzești pe ei de cel viclean. (16) Ei nu sunt din lume, precum nici Eu nu sunt din lume³³.

(17, 14) Ioan 8, 23 (17, 15) Matei 6, 13 / 2 Tesalonicenii 3, 3

Rugând pe Tatăl pentru ajutorul Apostolilor, spune și pricina pentru care sunt ei vrednici a dobândi de la Tatăl multă purtare de grijă. Căci, zice [Domnul]: „Pentru «cuvântul Tău», pe care «I-am dat lor», le-a urmat urâciune [din partea lumii] și, pentru aceasta, vrednici sunt de a fi ajutați de Tine, cei ce, pentru Tine, au fost urâți de cei care cugetă cele lumești. Căci, norodului celui fără de socoteală [nesocotit, nesăbuit] le sunt urâți aceștia, «pentru că nu sunt din lume», adică nu au minte lipită de lume și, care, toată sârguința să și-o cheltuiască pentru dânsa”.

Însă, cum întru alt loc zice: „pe care Mi i-ai dat Mie din lume, ai Tăi erau”? (Ioan 17, 6) Acolo, adică, pentru fire zice, căci oameni sunt și parte a lumii, iar aici, mintea și voința o arată, spunând: „pentru că nu sunt din lume”. Iar aceasta ce zice: „precum [nici] Eu din lume nu sunt”, să nu te turbure pe tine, căci nu așa de Sfinți și de neîmpărtașiți de patimile lumii au fost Apostolii, „precum” Domnul, pentru că: „El păcat nu a făcut, nici vicleșug s-a aflat în gura Lui”³⁴ (Isaia 53, 9), iar aceia [ucenicii], peste neputința firii omenești nu au trecut. Deci, aceasta – „precum [nici] Eu din lume nu sunt” – auzind tu, să nu înțelegi că Apostolii, întru nimic nu au fost mai prejos decât Domnul. Ci, când la Tatăl și la El [Fiul] se zice aceasta – „precum” –, numai atunci să înțelegi a fi [însușirea] întocmai [deopotrivă].

Iar, aceea ce grăiește: „Nu Mă rog ca să-i iei pe dânsii din lume”, o a zis, vrând să arate dragostea cea spre ei și cum că multă purtare de grijă are pentru dânsii, prin aceasta ce face cu osârdie – rugăciunea cea pentru ei. Căci nu-L învață [Fiul] pe Tatăl pentru cine Se roagă, pentru că aceasta este fără de cale [mijloc³⁵] ci, ceea ce am zis: arătând că foarte îi iubește pe ucenici și poartă grijă pentru ei, grăiește acestea către Tatăl: „Nu Mă rog ca să-i iei pe aceștia din lume», ci, ca în lume fiind ei, să-i păzești de cel viclean”. Deci, iarăși repetă: „Din lume nu sunt ei». De mult ajutor au trebuință, pentru că nimic

³² În ediția de la 1805, în loc de „ca să-i iei din lume”, se găsește „ca să-i iei pe aceștia din lume”.

³³ În ediția de la 1805, *versetul 16* este: „Din lume nu sunt ei, precum Eu din lume nu sunt”.

³⁴ În ediția 1988 a *Sfintei Scripturi*, avem: „Mormântul Lui a fost pus lângă cei fără de lege și cu cei făcători de rele, după moartea Lui, cu toate că nu săvârșise nici o nedreptate și nici înșelăciune nu fusese în gura Lui” (Isaia 53, 9).

³⁵ Adică, e lucru ce nu este de trebuință între Persoanele Preasfintei Treimi.

nu le este lor îndeobște cu pământul, [celor] care s-au făcut cetățeni ai Cerurilor. Deci, fiindcă toată lumea, ca pe nești străini va să-i aibă pe ei, Tu dară, Cel Ceresc, ca unor cerești cetățeni, ajută-le”. Și, adeseori, zice unele ca acestea întru auzul ucenicilor, ca, auzindu-le ei acestea, să urască lumea și să nu le facă de rușine [ocară] pe [cele] atâtea de multe laude ale lor.

Iar aceea: „păzește-i pe ei de cel viclean”, nu numai pentru izbăvirea cea din primejdii o zice, ci și pentru statornicia și întărirea cea întru credință, pentru aceasta și aduce pe urmă:

17, 17-19: Sfințește-i pe ei întru adevărul Tău; cuvântul Tău este adevărul³⁶. (18) Precum M-ai trimis pe Mine în lume, și Eu i-am trimis pe ei în lume. (19) Pentru ei³⁷ Eu Mă sfințesc pe Mine Însumi, ca și ei să fie sfințiți întru adevăr.

(17, 17) Psalm 118, 86, 142, 151 / Ioan 14, 6

(17, 18) Isaia 61, 1 / Ioan 20, 21 (17, 19) 1 Corinteni 1, 2, 30 / Evrei 9, 14; 10, 10

„Sfinți îi fă pe ei” – zice [Domnul] – „prin darea [dăruirea] Duhului și îi păzește pe ei întru «cuvântul» și dogmele cele drepte și îi învață pe ei și le descoperă «adevărul»”. Că aceasta este sfințirea: păzirea dogmelor celor drepte. Iar cum că pentru dogme zice, arătat este, căci tâlcuiește: „«Cuvântul Tău adevăr este», nici o minciună nu este într-însul. Deci, de îi vei face și pe dânșii să păzească «cuvântul Tău» și să se păzească de cel viclean, întru «adevăr», se vor sfinți”.

Însemnează [însă] și alt oareșce cuvântul acesta: „Sfințește-i pe ei întru adevărul Tău”, adică: „Alege-i pe ei spre cuvânt și spre propovăduire și jertfă îi fă pe ei, «adevărului» acestuia să slujească, la aceasta să-și afie-rosească viața lor”. Căci aduce [spune] după aceea: „«Precum pe Mine M-ai trimis în lume, și pentru dânșii Eu Mă sfințesc pe Mine Însumi» adică Mă aduc jertfă, așa și pe ei «ii sfințește», adică, alege-i jertfă pentru propovăduire (Psalm 43, 24; Romani 8, 35) și îi rânduiește să se facă martori ai «adevărului»³⁸ (Faptele Apostolilor 5, 29-32), precum și pe Mine M-ai trimis Martor al «adevărului» și «junghiere»³⁹ (Isaia 53, 7; Ieremia 11, 19). Pentru

³⁶ În ediția de la 1805, în loc de „cuvântul Tău este adevărul”, se găsește „cuvântul Tău adevăr este”.

³⁷ În ediția de la 1805, în loc de „pentru ei”, se găsește „și pentru dânșii”.

³⁸ „Iar Petru și Apostolii, răspunzând, au zis: Trebuie să ascultăm pe Dumnezeu mai mult decât pe oameni. (30) Dumnezeuul părinților noștri a înviat pe Iisus, pe Care voi L-ați omorât, spânzurându-L pe lemn. (31) Pe Acesta, Dumnezeu, prin dreapta Sa, L-a înălțat Stăpânitor și Mântuitor, ca să dea lui Israil pocăință și iertarea păcatelor. Și suntem martori ai acestor cuvinte noi și Duhul Sfânt, pe Care Dumnezeu L-a dat celor ce Îl ascultă” (Faptele Apostolilor 5, 29-32).

³⁹ „Chinuit a fost, dar S-a supus și nu Și-a deschis gura Sa; ca un miel spre junghiere S-a adus și ca o oaie fără de glas înaintea celor ce o tund, așa nu Și-a deschis gura

că, „sfinte”, se numesc toate cele ce sunt afierosite lui Dumnezeu. „Ca și ei – precum [sunt] Eu – să fie sfințiți și afierosiți Ție, lui Dumnezeu, nu precum cele ale Legii care se jertfeau întru închipuire [preînchipuire], ci întru «adevăr»”. Pentru că, jertfele cele vechi, închipuitoare [preînchipuitoare] erau și toate cele sfinte întru închipuire [preînchipuire] erau afierosite lui Dumnezeu, alt oareșce duhovnicesc, [în chip] umbros însemnând – precum mielul (*Ieșire* 12, 5), porumbeii (*Levitic* 12, 8), turturelele (*Numeri* 6, 19) și celelalte. Iară sufletele cele afierosite lui Dumnezeu, întru «adevăr» sunt «sfințite» și alese și afierosite lui Dumnezeu, precum și Pavel zice: „Să vă puneți înaintea mădularele voastre, jertfă vie, sfântă”⁴⁰ (*Romani* 12, 1). „Deci, «sfințește» și afierosește [Părinte] sufletele ucenicilor și danii «adevărate» le fă pe ele și întărește-i, ca pentru «adevăr» să se jertfească ei”.

17, 20-21: Dar nu numai pentru aceștia Mă rog, ci și pentru cei ce vor crede în Mine, prin cuvântul lor, (21) ca toți să fie una, după cum Tu, Părinte, întru Mine și Eu întru Tine, așa și aceștia în Noi să fie una, ca lumea să creadă că Tu M-ai trimis⁴¹. (17, 21) *Ioan* 10, 38; 17, 11 / *Galateni* 3, 28

A zis că „Pentru ei Eu Mă sfințesc pe Mine Însumi” (*Ioan* 17, 19). Deci, ca să nu socotească cineva că numai pentru Apostoli a murit, aduce pe urmă: „Și nu numai pentru aceștia Mă rog, ci și pentru toți cei ce vor crede prin cuvântul lor întru Mine” – și, aici, iarăși a mângâiat sufletele Apostolilor, căci vor avea mulți ucenici. Căci, de vreme ce a zis că. „Nu numai pentru aceștia Mă rog”, ca să nu se scandalizeze Apostolii pentru că, nimic osebit [aparte] decât celorlalți, lor nu le dă, îi mângâie pe ei prin ceea ce le-a arătat, [anume] că multora le vor fi pricinuitoari de credință și de mântuire.

Iar, după ce, din destul i-a încredințat pe ei Tatălui, ca să-i „sfințească” pe ei prin credință și jertfă sfântă, prin «adevăr» să-i săvârșească [desăvârșească] pe ei, zice de aici iarăși pentru unire; și, de la care cap [căpătâi,

Sa” (*Isaia* 53, 7); „Eu însă, ca un miel blând, dus la junghiere, nici nu știam că ei urzesc gânduri rele împotriva mea, zicând: «Să-i punem lemn otrăvit în mâncarea lui și să-l smulgem de pe pământul celor vii, pentru ca nici numele să nu i se mai pomenească»” (*Ieremia* 11, 19).

⁴⁰ „Vă îndemn, deci, frașilor, pentru îndurările lui Dumnezeu, să înfățișați trupurile voastre ca pe o jertfă vie, sfântă, bine plăcută lui Dumnezeu, ca închinarea voastră cea duhovnicească, (12) și să nu vă potriviți cu acest veac, ci să vă schimbați prin înnoirea minții, ca să deosebiți care este voia lui Dumnezeu, ce este bun și plăcut și desăvârșit” (*Romani* 12, 1-2).

⁴¹ În ediția de la 1805, *verselele* 20-21 sunt: „Și nu numai pentru aceștia Mă rog, ci și pentru toți cei ce vor crede prin cuvântul lor întru Mine, (21) ca toți una să fie, precum Tu, Părinte, întru Mine, și Eu întru Tine, așa și aceștia întru Noi una să fie, ca lumea să creadă că Tu M-ai trimis”.

temei] a început – al dragostei zic (*Ioan 13, 34-35*) –, iarăși la acela încheie cuvântul și zice: „Ca toți una să fie», adică pace și unire să aibă, și „întru Noi”, adică întru credința cea întru Noi, nedespărțirea [unitatea] să păzească”. Căci nimic nu-i smintește așa pe ucenici, precum despărțirea și neunirea dascălilor. Căci, cum vor crede vreunii celor ce nu cugetă una? Pentru aceasta, zice: „Ca și aceștia «una să fie» întru credința cea «întru Noi, precum Tu, Părinte, întru Mine, și Eu întru Tine»”.

Iarăși, acest cuvântul, „precum”, nu însemnează potrivire întocmai cu de-amănuntul întru toate, căci nu este cu puțință așa a ne uni noi unul cu altul, precum Tatăl cu Fiul, după cum [e] și când zice: „Fiți milostivi, precum și Tatăl vostru” (*Luca 6, 36*). „Ca lumea să creadă că Tu M-ai trimis», pentru că dintru unirea ucenicilor Eu, Dascălul [învățătorul], Mă voi arăta că «de la Dumnezeu am ieșit» (*Ioan 16, 27*). Însă, de se vor lupta ei și se vor împărechea [dezbinda, dezuni], nu îi vor numi pe ei că sunt ucenici ai Celui Pașnic. Și, nefiind Eu pașnic, nu vor mărturisii că [Eu] sunt trimis de Tine”. Vezi, cum, până în sfârșit aceasta învață, adică unirea cea către Tatăl?

17, 22-23^a: Și slava pe care Tu Mi-ai dat-o, le-am dat-o lor, ca să fie una, precum Noi una suntem: (23) Eu întru ei și Tu întru Mine, ca ei să fie desăvârșiți întru unime, și să cunoască lumea că Tu M-ai trimis⁴²

(17, 22) Ioan 10, 30 (17, 23) Ioan 6, 29

Care „slavă” zice că le-a dat lor? Cea prin semne [minuni], cea prin dogme și învățături, încă și altă „slavă”, [cea] a unirii – „ca să fie una” – pentru că slava aceasta, mai mare este decât cea din semne [minuni]. Căci, precum și de Dumnezeu ne minunăm, pentru că nu este neunire, nici împărechere [dezbinare, dezunire] întru firea aceea⁴³ și preamare este această „slavă”, „așa, și aceștia” – zice [Domnul] – „de aici, dintru unire adică, facă-se luminați [străluciți]”.

„Eu întru dâșșii și Tu întru Mine”. Aici arată că Apostolii și pe Tatăl L-au încăput întru sine [prin împărtășire]. Căci, zice [Domnul]: „«Eu întru dâșșii» sunt și pe Tine iarăși Te am «întru Mine» Însumi, pentru aceasta și Tu întru ei ești”. Iar într-un alt loc zice că și Tatăl și El va veni și lăcaș va face (*Ioan 14, 23*), gura lui Sabelie astupând și două Ipostasuri arătând [adeverind]. Aici și nebunia lui Arie înfrânându-o, zice că Tatăl prin El vine întru ucenici.

⁴² În ediția de la 1805, *versetele 22-23^a* sunt: „Și Eu slava pe care Mi-ai dat Mie, am dat lor, ca să fie una, precum Noi una suntem. (23) Eu întru dâșșii și Tu întru Mine, ca să fie ei de săvârșit întru una, și ca să cunoască lumea că Tu M-ai trimis”.

⁴³ E vorba de firea dumnezeiască.

„Ca să cunoască lumea că Tu M-ai trimis”. Adeseori și zice aceasta, arătând că pacea poate să-i tragă [atragă, plece] pe oameni la credință, mai mult decât toată minunea. Căci, precum împărecherea [dezbinarea, dezunirea] este lucru pricinuitor de despărțire, [tot] așa și unirea, de împreunare [adunare întru una].

17, 23^b-24: **Și că i-ai iubit pe ei, precum M-ai iubit pe Mine. (24) Părinte, voiesc ca, unde sunt Eu, să fie împreună cu Mine și aceia pe care Mi i-ai dat, ca să vadă slava Mea pe care Mi-ai dat-o, pentru că Tu M-ai iubit pe Mine mai înainte de întemeierea lumii**⁴⁴. (17, 23) Ioan 6, 29 (17, 24) Ioan 8, 58; 12, 26

Iarăși, aici, prin acest cuvîntel, „precum”, să înțelegi că însemnează [se arată] cum că „i-a iubit pe ei”, pe cât este cu putință a fi iubit omul. Deci, după ce a spus că vor fi întemeiați [temeluiți]⁴⁵, că vor fi Sfinți, că mulți vor crede printr-înșii, că multă slavă vor dobândi, grăiește de aici [acum] și pentru răsplătirile și cununile cele de după ducerea de aici⁴⁶, care le sunt gătite lor. Căci, zice [Domnul]: „Voiesc ca unde sunt Eu și aceia să fie”. Și, ca nu auzind tu aceasta, să socotești că aceeași vrednicie vor dobândi, adaugă: „ca să vadă slava Mea”. Pentru că nu a zis: „ca să dobândească slava Mea”, ci: „ca să vadă”. Căci, odihnă preamare este omului a vedea pe Fiul lui Dumnezeu. Pentru că aceasta este „slavă” la toți cei vrednici – pe care și Pavel o zice: „Iar noi, cu față descoperită, slava Domnului ca în o oglindă privindu-o”⁴⁷ (2 Corinteni 3, 18). Și arată aici [Mântuitorul] că nu așa – precum acum este văzut de dânșii, cu chip nebăgat [neluat] în seamă – va fi văzut atunci, ci întru „slava” pe care o avea „mai înainte de întemeierea lumii”⁴⁸. „Și aveam” – spune [Domnul] – „această slavă, pentru că «M-ai iubit pe Mine»”. Deoarece, aceea ce zice: „M-ai iubit” este cu îngrădire [hotărnicire, mărginare] și nu se ține de cea mai de jos [parte] a cuvîntului⁴⁹. Deci, precum și mai sus a zis: „proslăvește-Mă cu slava pe care o aveam mai înainte de

⁴⁴ În ediția de la 1805, versetele 23^b-24 sunt: „Și i-ai iubit pe ei, precum pe Mine M-ai iubit. (24) Părinte, pe care Mi i-ai dat mie, voiesc ca unde sunt Eu, și aceia să fie împreună cu Mine, ca să vadă slava Mea, carea Mi-ai dat-o mie, (pentru că M-ai iubit pe Mine) mai înainte de întemeierea lumii”.

⁴⁵ Cu înțelesul că vor fi întru temelia omului nou, că vor fi afierosiți lui Dumnezeu. Vezi tâlcuirea Sfântului Teofilact de mai sus (Ioan 17, 17-19).

⁴⁶ „Ducerea de aici”, adică plecarea dintr-o această lume văzută.

⁴⁷ În ediția 1988 a *Sfintei Scripturi*, avem: „Iar noi toți, privind ca în oglindă, cu față descoperită, slava Domnului, ne prefacem în același chip din slavă în slavă, ca de la Duhul Domnului” (2 Corinteni 3, 18).

⁴⁸ Vezi și tâlcuirea de la Ioan 17, 4-6^a.

⁴⁹ Adică propoziția se încheie așa: „precum pe Mine M-ai iubit”, iar apoi începe versetul 24.

a fi lumea" (Ioan 17, 5), așa și acum, „mai înainte de întemeierea lumii” zice că I S-a dat „slava” Dumnezeirii. Pentru că, Tatăl, firește [prin fire] I-a dat Lui, cu adevărat, Dumnezeirea, ca un Tată Fiului [Său]. Căci, de vreme ce L-a născut pe El, de nevoie se zice [numește] și pricinuitor și dătător al „slavei”, Cel Care este pricinuitor [izvorător] al Ființei.

17, 25-26: Părinte drepte, lumea⁵⁰ pe Tine nu Te-a cunoscut, dar Eu Te-am cunoscut, și aceștia au cunoscut că Tu M-ai trimis⁵¹. (26) Și le-am făcut cunoscut numele Tău și-l voi face cunoscut, ca iubirea cu care M-ai iubit Tu să fie în ei și Eu în ei⁵². (17, 25) Ioan 16, 27; 17, 8, 18 (17, 26) Ioan 15, 15; 17, 6

După ce, pentru cei credincioși, unele ca acestea S-a rugat și atâtea bunătați lor le-a pricinuit [temeluit], grăiește de aici oareșce plin de milostivire și vrednic iubirii Lui de oameni, căci zice: „Părinte drepte», Eu, adică, voiam [ca] și toți oamenii să dobândească unele ca acestea bunătați pe care le-am cerut pentru cei credincioși, însă «nu Te-au cunoscut» pe Tine, pentru aceasta se vor și lipsi de „slavă” și de răsplătiri (Ioan 17, 24). «Dar Eu Te-am cunoscut» pe Tine”.

Și, [în chip] umbros îi însemnează aici și pe iudei – care ziceau cum că îl cunosc pe Dumnezeu – și îi arată [vădește] pe ei că „nu-L cunosc” pe Tatăl; căci, „lume”, pe iudei îi numește în multe locuri. „Și zic adică iudeii că nu Tu M-ai trimis pe Mine, însă, Eu acestor ucenici ai Mei «le-am arătat numele Tău și-l voi arăta». Și cum îl voi arăta? Trimițând lor Duhul, Carele «îi va povățui pe ei la tot adevărul» (Ioan 16, 13). Și de vor cunoaște Cine ești Tu, atunci «dragostea cu care M-ai iubit pe Mine, întru dâșșii va fi și Eu întru ei». Pentru că vor cunoaște că Eu nu sunt despărțit [dezunit] de Tine, ci foarte iubit și adevărat Fiu și împreunat [dimpună una suntem]. Și, cunoscând aceasta, [ei] și credința cea întru Mine și dragostea vor păzi și, de acum [dintru aceasta], voi petrece [sălășlui, rămâne] Eu întru dâșșii, [întru cei] care sunt în acest fel și pe Tine Te-au cunoscut, și pe Mine, ca pe Cel Ce sunt Dumnezeu Mă cinstesc, și credința cea către Mine păzesc neclătită [nezdruncinată]”.

⁵⁰ În ediția de la 1805, în loc de „Părinte drepte, lumea”, se găsește „Părinte drepte și lumea”.

⁵¹ În ediția de la 1805, în loc de „Tu M-ai trimis”, se găsește „Tu M-ai trimis pe Mine”.

⁵² În ediția de la 1805, versetul 26 este: „Și am arătat lor numele Tău și-l voi arăta, ca dragostea cu care M-ai iubit pe Mine întru dâșșii să fie și Eu întru ei”.

CAPITOLUL 18

Prinderea lui Iisus și aducerea Lui la arhieriei

Anna și Caiafa. Lepădarea lui Petru.

Iisus înaintea lui Pilat. Baraba¹

18, 1-2: Zicând acestea, Iisus a ieșit cu ucenicii Lui dincolo de pârâu Cedrilor, unde era o grădină, în care a intrat El și ucenicii Săi. (2) Iar Iuda vânzătorul cunoștea acest loc, pentru că adesea Iisus și ucenicii Săi se adunau acolo².

(18, 1) 2 Regi 15, 23 / 3 Regi 2, 37 / Matei 26, 36 /

Marcu 14, 26, 32 / Luca 21, 37; 22, 39 (18, 2) Luca 21, 37; 22, 39

Nu a zis: „acestea rugându-Se Iisus”, ci: „acestea grăind”, căci nu era lucrul [acesta] rugăciune, ci voroavă [grăire] care se făcea spre mângâierea ucenicilor.

Și în miezul nopții călătorește, și „râul” îl trece, și Se sânguiește a merge la „locul” cel „știut” de [Iuda] vânzătorul, singur pe Sine Însuși dându-Se ucigașilor, ca să arate că de bună voie vine la Patimă și-i scoate pe iudei din osteneala ce aveau să o facă [lucreze] căutându-L. Căci, pentru ca să nu se trudească, umblând încoace și încolo și căutându-L pe Dânsul, merge El singur la ei și în mâinile lor Se dă pe Sine. Căci, ca într-o oarecare închisoare Se află [Domnul] în grădină. Și, ca să nu socotești că [așa], ca și cum S-ar fi ascuns, S-a dus în „grădină”, aduce [spune] pe urmă Evanghelistul că: „știa și Iuda locul”. Deci, merge la locul acela mai vârtos [cu prisosință] vrând ca să Se arate pe Sine, iar nu ca să Se ascundă. Și „știa Iuda locul”, fiindcă „de multe ori Se aduna Iisus acolo [cu ucenicii Săi]”. Pentru că locurile cele singuratice și locașurile cele de liniște le vâna [urmărea] Domnul și, mai vârtos [cu prisosință], când avea să dea vreun lucru de taină. Și, de unde știa Iuda că Iisus este în „grădină” în acel ceas și nu a socotit [gândit] că în casă Îl va afla pe El, dormind? Îl știa pe Domnul că, de multe ori, afară din cetate petrece noaptea – și pentru aceasta și a ieșit atunci afară. Și, într-alt fel [de altfel], mai vârtos [cu prisosință] în vremea praznicului Îl știa pe El că

¹ În ediția de la 1805, titlul capitolului este: „Pentru vânzarea lui Iisus. Pentru iudei când au căzut jos. Pentru Petru când a tăiat urechea slugii arhierului. Pentru Iisus când L-au dus la Anna și la Caiafa și la Pilat. Pentru judecata Lui”.

² În ediția de la 1805, versetele 1-2 sunt: „Acestea grăind Iisus, a ieșit împreună cu ucenicii Săi de cea parte de râul Cedrului, unde era grădină, în care a intrat El și ucenicii Lui. (2) Și știa și Iuda, cel ce L-a vândut pe El, locul, că de multe ori Se aduna Iisus acolo cu ucenicii Săi”.

are obicei a-i învăța pe ucenici ceva mai înalt; și-i învăța pe ucenici – precum am zis – cele de taină întru acest fel de locuri. Deci, de vreme ce atunci, praznic era, Iuda socotea că acolo va fi Domnul, vorbind cu ucenicii cele ale praznicului, după obicei.

18, 3-6: Deci Iuda, luând oaste și slujitori, de la arhieriei și de la farisei, a venit acolo cu felinare și cu făclii și cu arme. (4) Iar Iisus, știind toate cele ce erau să vină asupra Lui, a ieșit și le-a zis: Pe cine căutați? (5) Răspuns-au Lui: Pe Iisus Nazarineanul. El le-a zis: Eu sunt. Iar Iuda vânzătorul era și el cu ei³. (6) Atunci când le-a spus: Eu sunt, ei s-au dat înapoi și au căzut la pământ⁴.

(18, 3) Matei 26, 47 / Marcu 14, 43 / Luca 22, 47 / Faptele Apostolilor 1, 16 (18, 6) Estera 6, 13

Pe „oaste” cu bani o au plecat [supus] să le ajute lor, căci în acest fel este tagma cea ostășească – se tocmește cu aur. Și vin mulți, temându-se de cei ce-l urmau lui Iisus și se țineau de El pentru învățătură și pentru minuni. Și aduc „făcii” și „felinare”, ca [Domnul] să nu scape de ei, întru întuneric ascunzându-Se. Iar El, într-atâta nu căuta să fugă, încât și iese la dânșii, singur pe Sine Însuși dându-Se [lor]. Și-i întreabă, nu ca și cum ar fi avut trebuință de a afla, căci zice [Evanghelistul] că „știa toate cele ce erau să vină asupra Lui”; pentru aceasta, de vreme ce știa că vin asupra Lui, nu ca și cum ar fi avut trebuință de a afla întreabă, ci vrând să arate că și, de față fiind, [El] era nevăzut și necunoscut pentru dânșii. Dar și întreabă [Domnul], ca unul [ce ar fi] străin, și, nici din glas nu-L cunoșc pe El, nici ceilalți, nici însuși Iuda. Și cum că nu din pricina întunericului nu L-au cunoscut pe El, mai înainte a zis Evanghelistul: „au venit [acolo] cu făclii”. Însă dacă din pricina întunericului nu L-au cunoscut pe El – ca să zicem și așa [și astfel] –, măcar din glas se cuvenea să-L cunoască pe El. Deci, [Domnul îi] întreabă, ca să arate – precum am zis – că nici din chip, nici din glas nu L-au cunoscut pe El. Așadar, negrăită era puterea Lui, încât nici să-L răstignească nu ar fi putut, de nu S-ar fi dat [Dânsul] de bună voie.

Și nu numai aceasta – anume că a orbit ochii lor – minune mare era, ci și asta: că i-a făcut de „au căzut jos”, numai dintru a-i întreba. Și aceasta – anume că „au căzut jos” cei care au venit împotriva lui Iisus – era semn [simbol] al căderii celei de obște a neamului [iudeilor], care, mai pe urmă a venit asupra-le, pentru moartea lui Hristos; precum și Ieremia a prorocit:

³ În ediția de la 1805, în loc de „Iar Iuda vânzătorul era și el cu ei”, se găsește „Și sta și Iuda cel ce îl vânduse pe El, împreună cu dânșii”.

⁴ În ediția de la 1805, versetul 6 este: „Deci după ce a zis lor că: Eu sunt, s-au întors ei înapoi și au căzut jos”.

„Casa lui Israil a căzut, nu este cine să o ridice”⁵. Iarăși, „cad” și toți cei care Cuvântului lui Dumnezeu se împotrivesc.

Iar „grădina” de la care mântuirea noastră și-a luat începerea [începătura] este închipuire a Raiului. Căci în grădina Raiului căzând noi (Facere 3, 1-7), în „grădină” am văzut Patima lui Hristos cea mântuitoare luând începere (Luca 22, 44) și îndreptându-le pe toate cele ce mai înainte erau stricate⁶.

18, 7-9: Și iarăși i-a întrebat: Pe cine căutați? Iar ei au zis: Pe Iisus Nazarineanul. (8) Răspuns-a Iisus: V-am spus că Eu sunt⁷. Deci, dacă Mă căutați pe Mine, lăsați pe aceștia să se ducă; (9) ca să se împlinească cuvântul pe care l-a spus: Dintre cei pe care Mi i-ai dat, n-am pierdut pe nici unul⁸.

(18, 9) Ioan 6, 39; 17, 6, 12

Făcutu-i-a de „au căzut” jos, pe spate, mai întâi puterea Sa arătându-o și, cum că, de bună voie vine la Patimă și, pe lângă acestea, și alt oareceva iconomisind. Căci, ca să nu zică cineva că iudeii nimica nu au greșit, pentru că El singur S-a dat pe Sine în mâinile lor și arătat S-a făcut, pentru aceasta arată lor semnul acesta, care îndeajuns era să-i întoarcă pe ei „înapoi” [dintru răutate] (Ioan 18, 6). Însă, de vreme ce au rămas întru răutatea lor și după minunea aceasta, atunci Se dă pe Sine în mâinile lor.

Și vezi cum nici până în ceasul cel mai de pe urmă nu împruținează dragostea cea către ucenici! Căci, zice [Domnul]: „Dacă pe Mine Mă căutați, lăsați pe aceștia să se ducă” – „ca să se plinească cuvântul care l-a zis: Pe care Mi i-ai dat Mie, n-am pierdut dintr-înșii nici pe unul”. Însă „pierzare” numea Domnul⁹ pe cea a sufletului (Ioan 6, 39), pe care nici unul dintre ucenicii Lui nu a pățimit-o, dar, Evanghelistul, pentru cea trupească o a luat [înțeles aici] pe aceasta.

Și minune este cum nu i-au prins dimpreună și pe Apostoli și nu i-au tăiat [junghiat, spintecat] pe ei, și, mai vârtos, Petru întărâtându-i pe dânșii. Dintru acestea, arătat [adeverit] este că puterea Celui Care S-a prins făcea

⁵ Nu am putut identifica această trimitere biblică în ediția din 1988 a *Sfintei Scripturi*; vezi și *Ieremia* 11, 10; 13; 18 și *Plângerile lui Ieremia* 1, 7; 5, 16. „Casa lui Israil, oare nu pot să fac și Eu cu voi, ca olarul acesta, zice Domnul? (5) Iată, ce este lutul în mâna olarului, aceea sunteți și voi în mâna Mea, casa lui Israil!” (*Ieremia* 18, 4-5).

⁶ Vezi și tâlcuirea Sfântului Teofilact de la *Luca* 22, 39-46.

⁷ În ediția de la 1805, în loc de „V-am spus că Eu sunt”, se găsește „Am spus vouă că Eu sunt”.

⁸ În ediția de la 1805, versetul 9 este: „Ca să se plinească cuvântul, care l-a zis: Pe care Mi i-ai dat Mie, n-am pierdut dintr-înșii nici pe unul”.

⁹ Vezi și tâlcuirea Sfântului Teofilact de la *Ioan* 6, 39-40.

[săvârșea, lucra] aceasta, și hotărârea pe care mai înainte o a zis – că: „Nici unul dintr-înșii nu a pierit” (Ioan 17, 12). Deci, aceasta învățându-ne și Evanghelistul pe noi, că a hotărârii Domnului era aceasta – a nu fi tăiați [junghiați] ucenicii, zice: „ca să se plinească cuvântul care l-a zis: că nu am pierdut dintr-înșii nici pe unul”. Căci, pentru neputința lor, afară de ispite îi face pe dânsii a fi¹⁰. Așa, și pe noi acum ne iconomisește, măcar deși nu cunoaștem. Deci, când îți va veni ție ispita, crede că de nu ar fi cunoscut [Domnul] că poți să scapi dintr-însa, nu ar fi slobozit-o pe ea să vie asupra ta, precum nici atunci asupra ucenicilor.

18, 10-11: Dar Simon Petru, având sabie, a scos-o și a lovit pe sluga arhierelui, și i-a tăiat urechea dreaptă; iar numele slugii era Malhus. (11) Deci a zis Iisus lui Petru: Pune sabia în teacă. Nu voi bea, oare, paharul pe care Mi l-a dat Tatăl?¹¹

(18, 10) Matei 26, 51 / Marcu 14, 47 / Luca 22, 49-50

Văzând Petru pe Domnul că a făcut de au căzut aceia jos, și de îndrăzneală umplându-se pentru glasul Domnului, Care a zis: „Lăsați pe aceștia să se ducă” (Ioan 18, 8), a socotit că vreme este acum de răsplătire [răzbunare, izbândire]; pentru aceasta, scoate sabia și o lovește pe slugă.

Însă de întrebi: „Cum, acela căruia i s-a poruncit să nu aibă «nici traistă, nici două haine», are sabie?” (Matei 10, 10), învăța-te [pricepe] că pentru miel avea trebuință de dânsa și o a ținut [purta] pe ea și după Cină. Sau, și temându-se de năvală [tăbărăre], s-a gătit mai înainte spre aceasta. Însă, de nu te pricepi [dumirești], cum, cel ce avea poruncă nici cu palma să nu lovească, spreucidere se gătea, să auzi că, mai vărtos [cu prisosință], nu pentru sine însuși, ci pentru Dascălul răsplătea [izbânda]. Apoi, încă nici de săvârșit [desăvârșiți] nu erau ei, căci mai pe urmă vezi-l pe el cum, cele prea grele pătîmîndu-le, se bucură (Faptele Apostolilor 5, 41). Dară, acum, pentru Dascălul părându-i rău, chiar înspre cap pornește [întinde sabia] și, fiindcă pe acela nu l-a nimerit – „taie urechea”. Însă Iisus o așează la loc, iar prin minunea aceasta, iarăși, pe iudeii cei neînțelegători îi înfrânează de la pornirea cea spreucidere. Și, fiindcă mare era minunea ceea ce s-a făcut la ureche, pentru aceasta și numele slugii îl pune [îl dă] Evanghelistul, ca să fie cu puțință celor care citesc, de se vor îndoi, să cerce și să iscodească de este așa¹².

¹⁰ Adică, nu-i supune ispitirilor, încercărilor.

¹¹ În ediția de la 1805, versetul 11 este: „Și a zis Iisus lui Petru: Bagă sabia ta în teacă. Paharul carele Mi-a dat Mie Tatăl, au nu-l voi bea pe el?”

¹² Vezi și tâlcuirile Sfântului Teofilact de la Matei 26, 51-54, Marcu 14, 43-49 și Luca 22, 47-53.

Iară Domnul oprește pomirea lui Petru și îl ceartă, căci zice: „**Bagă sabia ta în teacă**”. Însă îl și mângâie, zicând: „**Paharul carele Mi-a dat Mie Tatăl, au nu-l voi bea pe el?**” Pentru că arată cum că a pătimi El nu este lucru [lucrare, făptuire] al puterii acelora, ci al slobozirii [îngăduinței] Lui și, cum că nu este potrivnic lui Dumnezeu, ci, până la moarte face voia Tatălui. Încă, zicând „**paharul**”, arată dulceața și dorința morții celei pentru mântuirea oamenilor.

Însă tu vezi [ia aminte] că și aceasta, [anume] că s-a tăiat „**urechea cea dreaptă**” a „**slugii arhierelui**”, a fost semn [simbol] al neauzirii [surzeniei] lor. Că „**orbire**” s-a făcut lui Israil, ca „**auzind să nu audă**” (*Isaia 6, 9-10; Ioan 12, 40*), pentru păgânătatea cea împotriva Mântuitorului, care a fost mai vârtos [cu prisosință] a arhierilor, [și] pentru aceasta și la sluga arhierelui s-a făcut semnul tăierii urechii. Iar aceea, că a fost așezată iarăși la loc urechea (*Luca 22, 51*), însemnează [închipuie] pe așezarea la loc cea de pe urmă a priceperii israilitenilor, pe care acum o au pierdut. Căci, „**Ilie venind îi va așeza**” (*Marcu 9, 12*), adică îi va întoarce pe dânșii la Hristos și îi va împreuna pe ei, care sunt „**părinți**”, cu noi, „**fiii**”¹³, precum și Maleahi a proorocit (*3, 23-24*).

18, 12-14: Deci ostașii și comandantul și slujitorii¹⁴ iudeilor au prins pe Iisus și L-au legat. (13) Și L-au dus întâi la Anna, căci era socrul lui Caiafa, care era arhieru al anului aceluia. (14) Și Caiafa era cel ce sfătuisse pe iudei că este de folos să moară un om pentru popor¹⁵.

(18, 12) Matei 26, 57 / Marcu 14, 53

(18, 13) Matei 26, 57 / Marcu 14, 53 / Luca 22, 54 / Ioan 18, 24 (18, 14) Ioan 11, 50

După ce a făcut toate câte erau îndeajuns de a-i opri pe dânșii, iară ei nu au înțeles, atunci S-a dat pe Sine ca să-L ducă, iar ei îl și „**leagă**” și îl „**duc**” la Anna, ca și cum, fălindu-se ei cu ceea ce se făcuse și laudându-se că mare biruință au izbândit.

Iar de proorocia lui Caiafa pomenește [Evangelistul], vrând să arate că pentru mântuirea lumii se făceau acestea și cum că atâta este mărimea și puterea adevărului, încât și vrăjmașii, mai înainte îl vestesc. Căci, ca nu auzind tu de „**legături**” [legarea Domnului] să te turburi, îți aduce fie aminte de proorocie, pentru că mântuitoare era și legătura [legarea] și moartea, și pentru această pricină, le suferea [Domnul] pe acestea.

¹³ „**Iată că Eu vă trimit pe Ilie Proorocul, înainte de a veni ziua Domnului cea mare și înfricoșătoare; (24) el va întoarce inima părinților către fii și inima fiilor către părinții lor, ca să nu vin și să lovesc țara cu blestem!**” (*Maleahi 3, 23-24*).

¹⁴ În ediția de la 1805, în loc de „**ostașii și comandantul și slujitorii**”, se găsește „**oastea și căpetenia cea peste o mie și slugile**”.

¹⁵ În ediția de la 1805, în loc de „**că este de folos să moară un om pentru popor**”, se găsește „**că mai de folos este să moară un om pentru norod**”.

18, 15-16: **Și Simon Petru și alt ucenic mergeau după Iisus¹⁶. Iar ucenicul acela era cunoscut arhierueului și a intrat împreună cu Iisus în curtea arhierueului; (16) iar Petru a stat la poartă¹⁷, afară. Deci a ieșit celălalt ucenic, care era cunoscut arhierueului, și a vorbit cu portăreasa¹⁸ și a băgat pe Petru înăuntru.**

(18, 15) Matei 26, 58 / Marcu 14, 54 / Luca 22, 54-55 (18, 16) Matei 25, 69 / Marcu 14, 66 / Luca 22, 54

Cine a fost „celălalt ucenic”? Însuși acesta care le-a scris acestea, dar se tănuiește pe sine însuși, pentru smerenie. Căci, fiindcă va să povestească o ispravă, anume că ucenicii ceilalți, fugind, el „mergea după Iisus”, pentru aceasta se tănuiește pe sine și îl pune mai înainte de el pe Petru. Căci, zice: „mergea după Iisus Simon Petru”, apoi aduce pe urmă: „și celălalt ucenic”. Deci, pentru smerenie se tănuiește pe sine. Încă și însăși aceasta [ce o spune], care pomenește de sine, pentru aceasta o amintește, ca să cunoaștem că mai cu de-amănuntul decât ceilalți povestește pe cele ce s-au făcut în curte, fiindcă a fost înăuntru. Și vezi și cum scurtează lauda sa [Ioan]. Căci, ca nu auzind că împreună cu Iisus a intrat Ioan, să socotești ceva mare pentru dânsul, zice: „era cunoscut arhierueului”. „Pentru că, nu ca un mai viteaz decât ceilalți am intrat împreună, ci ca un «cunoscut al arhierueului»”. Iar pe Petru îl propovăduiește că a mers după Iisus dintru dragoste, dar, pentru că nu era cunoscut, „stătea afară”. Căci, arătat [adeverit] este că și Petru ar fi intrat, căci după ce „a ieșit” Ioan și a poruncit portăriței să-l „bage înăuntru”, îndată a intrat Petru înăuntru. Și pentru ce nu l-a băgat Ioan pe el, ci i-a poruncit acestei femei? Pentru că foarte se închina de Hristos și mergea după Dânsul și nu voia să se despărtească de El.

18, 17-18: **Deci slujnica portăreasă¹⁹ i-a zis lui Petru: Nu cumva ești și tu dintre²⁰ ucenicii omului acestuia? Acela a zis: Nu sunt. (18) Iar slugile și slujitorii făcuseră foc, și stăteau și se încălzeau, că era frig, și era cu ei și Petru, stând și încălzindu-se.**

(18, 17) Matei 26, 69 / Marcu 14, 66 / Luca 22, 56

Îl întreabă slujnica pe Petru, nu cu semeție, nici cu asprime, ci foarte cu blândețe. Căci nu a zis: „Au și tu ești din ucenicii amăgitorului?” ci: „omului acestuia”. Care aceasta era a uneia ce mai vărtos [cu prisosință] îi era milă și era iubitoare de oameni. Și a grăit ea aceasta: „Au și tu”,

¹⁶ În ediția de la 1805, în loc de „și Simon Petru și alt ucenic mergeau după Iisus”, se găsește „și mergea după Iisus Simon Petru și celălalt ucenic”.

¹⁷ În ediția de la 1805, în loc de „a stat la poartă”, se găsește „a stătut la ușă”.

¹⁸ În ediția de la 1805, în loc de „a vorbit cu portăreasa”, se găsește „a zis portăriței”.

¹⁹ În ediția de la 1805, în loc de „portăreasa”, se găsește „portărița”.

²⁰ În ediția de la 1805, în loc de „Nu cumva ești și tu dintre ucenicii”, se găsește „Au și tu ești din ucenicii”.

fiindcă Ioan era înlăuntru. Și femeia, așa cu blândețe vorbea, însă el nimic dintru acestea nu a simțit, nici nu a pus în minte [nu și-a amintit] proorocia lui Hristos. Într-atâta de neputincios lucru este firea cea omenească, atunci când va fi lăsată [părăsită] de Dumnezeu.

Însă, unii, în zadar făcând har [părtinind] lui Petru, zic că Petru nu s-a lepădat pentru că s-a temut, ci, fiindcă voia să fie împreună pururea și să meargă după Hristos; și știa că, de se va mărturisi pe sine însuși că este ucenic al lui Hristos, se va despărți de El și nu va mai avea încăpere [putință] ca să meargă după El și să-L vadă pe Cel dorit – pentru aceasta a tăgăduit: „Nu sunt”. Fiindcă și acel lucru – anume că el „se încălzea” – cu această minte o făcea, pentru că se fățarnicea că le face pe cele ale slugilor, ca unul dintr-înșii, pentru ca nu din întristarea feței fiind cunoscut, să se scoată afară [să fie îndepărtat] de a-L vedea pe Hristos, izgonindu-se din mijloc, ca un ucenic al Aceluia²¹.

18, 19-23: Deci arhiereul L-a întrebat pe Iisus despre ucenicii Lui și despre învățătura Lui. (20) Iisus i-a răspuns: Eu am vorbit pe față lumii; Eu am învățat întotdeauna în sinagogă și în templu, unde se adună toți iudeii și nimic nu am vorbit pe ascuns²². (21) De ce Mă întrebi pe Mine? Întreabă pe cei ce-au auzit ce le-am vorbit. Iată aceștia știu ce am spus²³ Eu. (22) Și zicând El acestea, unul din slujitorii care era de față²⁴, I-a dat lui Iisus o palmă, zicând: Așa răspunzi Tu arhiereului? (23) Iisus i-a răspuns: Dacă am vorbit rău, dovedește că este rău, iar dacă am vorbit bine, de ce Mă bați?²⁵ (18, 20) Isaia 45, 19 / Faptele Apostolilor 26, 26 (18, 22) 2 Paralipomena 18, 23

Îl întreabă arhiereul pe Iisus „despre ucenici”, poate unele ca acestea: unde sunt și care sunt și cu ce scop [țel] i-a adunat pe aceștia și ce [anume] voind? Căci, ca pe un turburător [răzvrățitor] oarecare și împotrivic al împăratului voiau să-L arate [scoată] pe El. Întreabă încă și „despre învățatură”: oare care era, nu cumva se abătea de la Lege și se împotrivea lui Moise? – ca, și de la aceasta pricină aflând, ca pe un luptător de Dumnezeu să-L omoare. Așadar, ce zice Domnul? Îi răspunde lui după a sa bănuială: „«Eu întru ascuns nu am grăit nimic». Căci, tu Îmi bănuiești Mie a fi

²¹ Adică, ucenic al Domnului, al Aceluia Care fusese adus în mijloc, pentru a fi judecat și osândit la moarte de ocară.

²² În ediția de la 1805, în loc de „nimic nu am vorbit pe ascuns”, se găsește „întru ascuns nu am grăit nimic”.

²³ În ediția de la 1805, în loc de „ce am spus”, se găsește „cele ce am grăit”.

²⁴ În ediția de la 1805, în loc de „unul din slujitorii care era de față”, se găsește „unul din slugile ce sta înainte”.

²⁵ În ediția de la 1805, versetul 23 este: „De am grăit rău, mărturisește de rău, iar de am grăit bine, de ce Mă bați?”

oarecarele turburător [răzvrătitor] de norod și cum că întru ascuns niscaiva sfaturi am izvodit [urzit]. Însă Eu îți grăiesc ție că «nimica întru ascuns nu am grăit», adică nimic de turburare [răzvrătire] și – precum ți se pare ție – cu minte scornitoare și vicleană și ascunsă n-am grăit ceva deosebi [osebit] al Meu”. Pentru că de nu vom înțelege așa, anume că, după bănuiala arhierului o a zis Domnul aceasta, se va arăta [adeveri] că minte [Mântuitorul]. Căci, multe a grăit întru ascuns, câte adică erau mai înalte decât înțelegerea celor mulți (Matei 13, 10-15).

Iar aceasta: „De ce Mă întrebi? Întrebă pe cei ce au auzit”, nu este a unuia ce grăiește cu semeție, ci a celui ce îndrăznește la adevărul celor grăite. Căci, zice: „Întrebă-i pe vrăjmași, pe cei ce gândesc rele asupra-Mi, pe slugile «acestea», care M-au legat”. Pentru că, aceasta este dovedire fără de îndoială a adevărului, când cineva pe vrăjmași îi are martori ale acelora ce le grăiește. Că zice [Domnul]: „Slujitorii aceștia sunt cei care au zis mai înainte: «Niciodată nu a grăit nouă om, ca Omul Acesta»” (Ioan 7, 46). Și, astfel răspunzând Dânsul, ei nu se minunează, ci I-au „dat o palmă”; decăt care aceasta, ce este mai fără de omenie? Și, putând El pe toate să le clătească și să le piarză²⁶, nimic de acest fel nu face, ci grăiește cuvinte care pot să îmblânzească toată sălbăticia cea de fiară. Căci, zice: „De poți prihăni cele grăite de Mine, «dovedește» cum că «rău am grăit»; iar, de nu poți, pentru ce te turbezi [incăinoșezi]?” Sau și așa: „«De am grăit rău», adică de am învățat rău, când învățam «în sinagogi», venind în mijloc, mărturisește pentru acea învățătură a Mea că este rea și deplin încredințează-l pe arhierul, care acum Mă întreabă pentru învățătura Mea. Însă dacă «bine» am învățat, și, atunci – voi «slujitorii» – v-ați minunat de Mine, pentru ce, acum «Mă bați» pe Mine, [pe Cel] de Carele mai înainte te minunai?” Deci „sluga” L-a lovit pe Domnul, ca de mare vină [prihănire] să se izbăvească pe sine însuși. Căci, de vreme ce Iisus, pe cei care „sta înainte [erau de față]” îi chema martori, zicând: „Iată aceștia știu cele ce am grăit Eu”, vrând slujitorul să se izbăvească pe sine însuși de bănuială, cum că nu a fost din cei care se minunau de Iisus, L-a lovit pe El.

Iar zicând Hristos: „Eu întru ascuns nu am grăit nimic”, aduce aminte de proorocia ce grăiește: „Nimic întru ascuns nu am grăit, nici în loc de pământ întunecos”²⁷ (Isaia 45, 19).

²⁶ Adică, putând Domnul ca pe toate să le zdruncine din temelii și să le dea pierzări, lăsându-le să alunece, să se prăvălească întru neștiință.

²⁷ În ediția 1988 a *Sfintei Scripturi*, avem: „N-am grăit acestea într-ascuns, undeva în vreun colț întunecos al pământului; și n-am zis fără rost neamului lui Iacov: Căutați-Mă! Eu sunt Domnul Cel ce grăiește drept și spune adevărul!” (Isaia 45, 19).

18, 24-27: Deci Anna l-a trimis legat la Caiafa arhiereul. (25) Iar Simon Petru stătea și se încălzea. Deci i-au zis: Nu cumva ești și tu dintre ucenicii Lui?²⁸ El s-a lepădat și a zis: Nu sunt. (26) Una dintre slugile arhiereului, care era rudă cu cel căruia Petru îi tăiasе urechea, a zis: Nu te-am văzut²⁹ eu pe tine, în grădină, cu El? (27) Și iarăși s-a lepădat Petru și îndată a cântat cocoșul.

(18, 24) Matei 26, 57; 27, 1 / Marcu 14, 53 / Luca 22, 54 / Ioan 18, 13

(18, 25) Matei 26, 69, 71 / Marcu 14, 69 / Luca 22, 58 (18, 27) Matei 26, 74 / Marcu 14, 71-72 / Luca 22, 60

Îl duc pe El „la Caiafa”, fiindcă nici o pricină [de învinovățire] nu au aflat întru El, poate socotind ei că acela, fiind mai înțelept, va afla ceva vrednic de moarte împotriva lui Iisus, ori în răspuns încunjurându-L [împresurându-L³⁰], ori în vreo faptă oarecare prinzându-L.

Iar Petru, cel care foarte cu fierbințeală iubea, de atâta întunecare era ținut la minte, încât și ducându-L ei [slugile] pe Învățătorul, el nici nu se mișcă, ci încă „se încălzește”. Deci, iarăși fiind întrebat, se leapădă. Și nu numai a doua oară, ci și a treia oară.

Dar, pentru ce, toți Evangheliștii dimpreună au soris pentru Petru? Nu pe cel împreună cu ei ucenic grăindu-l de rău, ci pe noi învățându-ne câtă răutate este a nu lăsa toate la Dumnezeu, ci întru noi înșine a ne nădăjdui. Și se cuvine a ne minuna de iubirea de oameni a Stăpânului că, și fiind legat și dus de ei [de slugi], nu s-a lăsat de a purta grijă de ucenic³¹ ci, „întorcându-Se a căutat [privit] spre Petru” – precum alt Evanghelist zice (Luca 22, 61) – și prin căutătură [privire] i-a imputat [prihănit, reproșat] lui slăbirea și spre pocăință și lacrimi l-a deșteptat.

Însă ceea ce atunci Petru a pățimit și acum este cu putință a vedea pe mulți din noi pătimind: căci este „legat” Cuvântul lui Dumnezeu cel din noi și, oarecum [într-un fel], se face rob, ori de necaz, ori de dezmiardare robindu-se; căci dinspre amândouă părțile suntem „legați” și suntem „duși” (Ioan 8, 13): sau dintru dezmierdările lumii, ori dintru necazuri, uitându-L pe Dumnezeu. Și este osândit Cuvântul³² (Ioan 19, 6-7) și biruiește necuvântarea³³ și „sluga dă palmă” Stăpânului (Ioan 18, 22) – că acest fel de lucru este scularea asupra [răzvrătul] a patimilor –, iară mintea noastră, ca un „Petru”, de multe ori grăiește vreunele cu îndrăzneală, că „nu se va le-

²⁸ În ediția de la 1805, în loc de „Nu cumva ești și tu dintre ucenicii Lui?”, se găsește „Au nu și tu din ucenicii Lui ești?”

²⁹ În ediția de la 1805, în loc de „Nu te-am văzut”, se găsește „Au nu te-am văzut”.

³⁰ Adică nădăjduiau ei ca să-L viclenească întru cuvânt Caiafa.

³¹ Adică nu a zăbovit, nu a încetat de a avea purtare de grijă față de Petru.

³² Fie că este osândit Cuvântul Cel dintru noi (Galateni 2, 19-20), fie că este osândită mintea, partea cea cuvântătoare din noi.

³³ Adică partea nerațională, necuvântătoare dintru noi.

păda" de Cuvânt (Matei 26, 35), pentru aceasta și „stă” și „se încălzește”. „Stă”, ca aceea care nu se pleacă, nici nu se smerește, ci întru îndrăzneală stă și rămâne tot așa; iar a „se încălzi” se zice, fiindcă, din fierbințeală [aprindere] și mândrie bolește cu semeția [trufia]. Și o vedește pe ea o „slujnică” (Ioan 18, 17), adică o oarecare dezmiardare mică și înverșunătoare și, îndată se leapădă de Cuvânt și necuvântării³⁴ se supune; încă și de vreo ispită măhnicioasă [intrinsică] se vedește – precum și atunci „Petru” de „slugă” – și, așa slăbiciunea ei se arată. Dar, să ne rugăm ca să „caute [privească]” spre noi Iisus (Luca 22, 61), Cuvântul lui Dumnezeu, și spre pocăință și lacrimi să ne ridice, ieșind noi afară din „curtea arhierelui” (Ioan 18, 15) care răstignește pe Domnul și este „stăpânitor lumii” (Ioan 12, 31; 14, 30; 16, 11). Căci, când vom ieși din lume, care „curte” este a „stăpânitorului lumii”, atunci, dar, atunci spre pocăință adevărată ne vom ridica, precum și Pavel zice: „Să ieșim la Dânsul, afară din tabără”³⁵ – adică din lume – „ocara Lui purtând” (Evrei 13, 13).

18, 28-32: Deci L-au adus pe Iisus de la Caiafa la pretoriu; și era dimineață. Și ei nu au intrat în pretoriu, ca să nu se spurce, ci să mănânce Paștile. (29) Deci Pilat a ieșit la ei, afară, și le-a zis: Ce învinuire aduceți Omului Acestuia?³⁶ (30) Ei au răspuns și i-au zis: Dacă Acesta n-ar fi răufăcător³⁷, nu ți L-am fi dat ție. (31) Deci le-a zis Pilat: Luați-L voi și judecați-L după Legea voastră³⁸. Iudeii însă i-au răspuns: Nouă nu ne este îngăduit³⁹ să omorăm pe nimeni; (32) ca să se împlinescă⁴⁰ cuvântul lui Iisus, pe care îl spusese, însemnând cu ce moarte avea să moară.

(18, 28) Matei 27, 2 / Marcu 15, 1 / Luca 22, 66; 23, 1 (18, 32) Matei 20, 19, 27, 11 / Marcu 10, 34 / Luca 18, 32-33

La multe județuri [judecăți] îl duc pe Domnul, socotind ei a-L bațjocori pe Dânsul, însă adevărul mai mult se arată prin acele multe județuri [judecăți]. Căci, nevinovat prin toate acestea ieșind [vădindu-Se] Domnul, negrăit împotriva avea biruința⁴¹. Deci, îl „aduc” pe El „în divan [la

³⁴ Adică, părții necuvântătoare, pătimăse.

³⁵ În ediția 1988 a *Sfintei Scripturi*, avem: „Deci dar să ieșim la El, afară din tabără, luând asupra noastră ocara Lui” (Evrei 13, 13).

³⁶ În ediția de la 1805, *verselele* 28-29 sunt: „Deci aduc pe Iisus de la Caiafa în divan, și era dimineață, iar ei nu au intrat în divan ca să nu se spurce, ci ca să mănânce Paștile. (29) Ieșit-a drept aceea Pilat la ei, și a zis: Ce pără aduceți asupra Omului Acestuia?”

³⁷ În ediția de la 1805, în loc de „răufăcător”, se găsește „făcător de rele”.

³⁸ În ediția de la 1805, în loc de „Luați-L voi și judecați-L după Legea voastră”, se găsește „Luați-L pe El voi, și după Legea voastră judecați-L pe El”.

³⁹ În ediția de la 1805, în loc de „nu ne este îngăduit”, se găsește „nu este cu putință”.

⁴⁰ În ediția de la 1805, în loc de „împlinescă”, se găsește „plinească”.

⁴¹ Adică biruința. Sa era de netăgăduit, nimeni nu putea aduce mărturie împotriva acestei izbâni a adevărului.

pretoriu]", pentru că nu aveau ei putere să „omoare", fiindcă lucrurile erau sub stăpânirea romanilor; însă, pe lângă aceasta, se și temeau ca, nu cumva fiind pârași, mai pe urmă vor avea certări [înfruntări], căci fără de judecată [judecare] L-au omorât.

„Și era dimineață", zice [Evangelistul], ca tu să cunoști că la miezul nopții era întrebat [Domnul] de Caiafa, căci mai înainte de a „cânta cocoșul" (Ioan 18, 27), a fost dus la Caiafa. Iar ce a fost întrebat de el a lăsat [nespus] Evangelistul aceasta, însă alții au spus (Matei 26, 57-67; Marcu 14, 55-65; Luca 22, 66-71). Și noaptea întru acestea cheltuindu-se [trecând], dimineața îi duc la Pilat.

„Iar ei nu au intrat în divan [pretoriu] ca să nu se spurce". O, nebulie! Ucigând fără de dreptate, nu socoteau că se spurcă, însă de vor intra în „divan [pretoriu]", socoteau că se vor spurca. Și, ce este aceasta: „ca să mănânce Paștile"? Căci Domnul le-a făcut [săvârșit⁴²] pe ele „în ziua cea dintâi a azimelor" (Marcu 14, 12). Deci, prin „Paști", ori vom înțelege tot [întreg] praznicul, adică pe cele șapte zile [ale lui], ori, cum că ei, atunci aveau să le mănânce pe acestea – adică vineri seara –, iar Dânsul mai înainte cu o zi le-a dat pe ele, păzind [iconomisind, rânduind] „junghierea" Sa vineri (Isaia 53, 7; Ieremia 11, 19), când și Paștile cele vechi se făceau [săvârșeau].

Iar Pilat, făcând oarece [un lucru] mai smerit, singur „iese". Și fiindcă L-a văzut pe Domnul legat, nu a socotit că îndată de aici și are dovedire asupra lui Hristos, ci întreabă pricina [temeiul] legăturilor, însă ei nimic având a spune, zic: „De n-ar fi Acesta făcător de rele, nu ți L-am fi dat pe El ție". Vezi-i pe ei cum pretutindenea se abat în lături de la dovediri [mărturii, dovezi]? Anna L-a întrebat și, nimic aflând, L-a trimis la Caiafa; acesta iarăși, după ce L-a cercat [cercetat], la Pilat Îl trimite; apoi Pilat iarăși îi întreabă: „Ce pâra aveți asupra Acestuia?", și nici aici [iudeii] nu au ceva a zice [împotriva Domnului]. Pentru aceasta, fiindcă nimic nu spun, [Pilat] zice: „«Luați-L pe El voi». Căci, de vreme ce voi singuri faceți judecata și vă făliți, ca și cum nu faceți niciodată vreo nedreptate" – pentru că spun ei: „De nu ar fi făcător de rele nu L-am fi dat pe El ție" – „pentru aceasta «voi luați-L și Îl judecați». Însă dacă la mine L-ați adus și chip de divan [judecare] lipiți [alipiți] la lucrul acesta, de nevoie urmează să-mi spuneți pricinile [învinuirile] omului. Deci, «judecați-L» voi pe El, căci eu nu voi fi acest fel de judecător. Așadar, de «Legea voastră», fără de vină muncește [osândește, căznește], «judecați-L» voi". Iar ei zic: „Nouă nu este cu puțință să omorâm pe nimeni". Însă aceasta o grăiesc ei, știind că

⁴² „Iar în ziua cea dintâi a azimilor, când jertfeau Paștile, ucenicii Lui L-au întrebat: Unde voiești să gătim, ca să mănânci Paștile?" (Marcu 14, 12).

romanii pe Cruce Îi osândesc pe cei care se școală împotriva [fac răzmeriță, răzvrătire]. Deci, ca să fie răstignit Domnul și moartea Lui să se dea în priveală deobște⁴³ și „blestemat”⁴⁴ să fie propovăduit (*Deuteronom 21, 23; Galateni 3, 13*), pentru aceasta se preface [iudeii] că lor „nu le este cu puțință să omoare”. Căci pe Ștefan cum l-au împroșcat cu pietre?⁴⁵ (*Faptele Apostolilor 7, 54-60*) Însă aici este ceea ce am zis: ei, fiindcă voiau să fie răstignit Domnul, zic aceasta, ca și cum ar fi zis astfel: „«Nouă nu este cu puțință a omori» prin Cruce «pe nimeni», însă a fi răstignit Acesta, poftit [dorit, râvnit] lucru ne este nouă”.

„Ca să se plinească cuvântul lui Iisus, pe care îl spusese” pentru „moartea” Sa, anume că va fi răstignit, sau cum că nu numai de iudei, ci și de păgâni avea să fie omorât. Deci, după ce au zis iudeii că: „nouă nu este cu puțință să omorâm”, de acia [de acum] Îl iau pe El păgânii și Îl răstignesc după obiceiul lor și, așa, „se plinește cuvântul lui Iisus” dinspre a₂ mândouă părțile – și dinspre aceea: că S-a dat păgânilor; și dinspre aceasta: că S-a răstignit.

18, 33-36: Deci Pilat a intrat iarăși în pretoriu⁴⁶ și a chemat pe Iisus și I-a zis: Tu ești împăratul iudeilor? (34) Răspuns-a Iisus: De la tine însuși zici aceasta, sau alții ți-au spus-o despre Mine? (35) Pilat a răspuns: Nu cumva sunt iudeu eu? Poporul Tău și arhieriei Te-au predat mie. Ce ai făcut?⁴⁷ (36) Iisus a răspuns: Împărăția Mea nu este din lumea aceasta.

⁴³ Adică, moartea Lui să fie priveriște pentru toți, îndeobște.

⁴⁴ „Trupul lui să nu rămână peste noapte spânzurat de copac, ci să-l îngropi tot în ziua aceea, căci blestemat este înaintea Domnului tot cel spânzurat pe lemn și să nu spurci pământul tău pe care Domnul Dumnezeu tău ți-l dă moștenire” (*Deuteronom 21, 23*); „Hristos ne-a răscumpărat din blestemul Legii, făcându-Se pentru noi blestem; pentru că scris este: «Blestemat este tot cel spânzurat pe lemn»” (*Galateni 3, 13*).

⁴⁵ „Iar ei, auzind acestea, fremătau de furie în inimile lor și scrâșneau din dinți împotriva lui. (55) Iar Ștefan, fiind plin de Duh Sfânt și privind la Cer, a văzut slava lui Dumnezeu și pe Iisus stând de-a dreapta lui Dumnezeu. (56) Și a zis: Iată, văd Cerurile deschise și pe Fiul Omului stând de-a dreapta lui Dumnezeu! (57) Iar ei, strigând cu glas mare, și-au astupat urechile și au năvălit asupra lui. (58) Și scoțându-l afară din cetate, îl băteau cu pietre. Iar martorii și-au pus hainele la picioarele unui tânăr, numit Saul. (59) Și îl băteau cu pietre pe Ștefan, care se ruga și zicea: Doamne, Iisus, primește duhul meu! (60) Și, îngenunchind, a strigat cu glas mare: Doamne, nu le socoti lor păcatul acesta! Și zicând acestea, a murit” (*Faptele Apostolilor 7, 54-60*).

⁴⁶ În ediția de la 1805, în loc de „pretoriu”, se găsește „divan”.

⁴⁷ În ediția de la 1805, versetele 34-35 sunt: „Răspuns-a Iisus lui: De la tine tu zici aceasta, sau alții au grăit ție pentru Mine? (35) Răspuns-a Pilat Lui: Au doară eu iudeu sunt? Neamul Tău și arhieriei Te-au dat pe Tine mie”.

Dacă Împărăția Mea ar fi din lumea aceasta, slujitorii Mei s-ar fi luptat să nu fiu predat iudeilor⁴⁸. Dar acum Împărăția Mea nu este de aici.

(18, 33) Matei 27, 11 / Marcu 15, 2 / Luca 23, 3 / Ioan 18, 37 / 1 Timotei 6, 13 (18, 36) Danil 2, 44

Pilat L-a chemat pe Iisus deosebi [deoparte], fiindcă mare veste era pentru Dânsul și voia să se înștiințeze cu de-adinsul, în lături [osebit, deoparte], fiind el slobod de gâlceava iudeilor. Și Îl întreabă pe El dacă este „împărat” – ceea ce se purta [vestea] la toți⁴⁹ – [pricina, învinuirea] aceasta în mijloc aducându-o. Iar Hristos îl întreabă pe el dacă „zice aceasta” de la dânsul sau de la „alții”, nu pentru că El nu știa, ci pentru că voia să descopere [vădească] gândul cel rău al iudeilor, ca și de Pilat să fie ei prihăniți. Pentru aceasta, și Pilat, după urmare⁵⁰ aduce [spune] că iudeii L-au „dat” pe El, și pe sine se face slobod de vină.

Încă și în alt chip [fel] îl întreabă Domnul pe Pilat dacă „zice aceasta” de la dânsul sau de la „alții” a auzit, căci prin aceasta îl muștră pe el că este fără de socoteală [nesocotit, nechibzuit] și că fără de judecată osândește – ca și cum unele ca acestea ar grăi către Pilat: „De zici aceasta de la tine», arată semnele sculării Mele împotriva [răzmeriței]; iar dacă de la «alții» te-ai înștiințat, fă cercarea [cercetarea] cu amănuntul”. Iar el nu zice cum că de la alții a auzit, ci, așa, de rând, hotărârii norodului urmează și zice: „Te-au dat pe Tine mie”.

Iar ceea ce zice: „Ce ai făcut?” se vede a fi cuvânt ca al unuia care se amărăște și de aci se răstește: „Spune ce ai făcut?” Iar Domnul, prin a răspunde că „Împărăția Mea nu este din lumea aceasta”, acestea două le isprăvește: mai întâi, îl învață pe Pilat să cunoască cum că nu este om gol [simplu], nici din cei de jos, ci Dumnezeu și Fiu al lui Dumnezeu; iar, apoi, strică presupusul [bănuiala] cel pentru tiranie [silnicie, puternicie], prin care ei ziceau că umblă să se facă împărat. „«Nu este Împărăția Mea din lumea aceasta», pentru aceasta, să nu te temi de Mine, ca de un tiran și împotrivic. Căci, «de ar fi din lumea aceasta Împărăția Mea, slugile Mele s-ar fi nevoit

⁴⁸ În ediția de la 1805, în loc de „slujitorii Mei s-ar fi luptat să nu fiu predat iudeilor”, se găsește „slugile Mele s-ar fi nevoit ca să nu Mă fi dat iudeilor”.

⁴⁹ Acest lucru nu era nicidecum tănuit, deoarece, la intrarea Sa în Ierusalim, iudeii L-au întâmpinat pe Domnul zicând: „Binecuvântat este Împăratul care vine întru numele Domnului! Pace în Cer și slavă întru cei de Sus” (Luca 19, 38) și: „Osana! Binecuvântat este Cel ce vine întru numele Domnului, Împăratul lui Israel!” (Ioan 12, 13). Neîndoielnic că vestea despre acest „împărat” ajunsese și la urechile autorităților romane, însă e cu puțință ca, auzind că El a intrat în cetate pe un asin și neînsoțit de nici un ostaș, vor fi priceput că nu este vreo primejdie pentru stăpânirea lor și vor fi socotit acest lucru vreo ciudățenie a credinței iudaice.

⁵⁰ Adică, prin urmare, prin continuarea, prin înlănțuirea logică a cuvântului, a dialogului.

ca să nu Mă fi dat⁵¹. Și aici însemnează și neputința împărăției celei de la noi, căci în slujitori are tăria, iar [Împărăția] cea de Sus, singură este îndeajuns, de nimeni având trebuință⁵¹.

lar manihiei⁵², de aici luând pricină, zic că lumea aceasta este înstrăinată și nu este a „dumnezeului celui bun”, pentru că, spun ei că Fiul lui Dumnezeu zice că: „Împărăția Mea nu este de aici”. Dar, o, neînțelegătorilor, întâi învățați-vă din cuvântul acesta că a zis cum că: „Împărăția Mea nu este din lumea aceasta” și [apoi] iarăși „nu este de aici”. Pentru că nu a zis că „nu este în lume”, nici „nu este aici”. Pentru că împărățește în lume și poartă grijă de dânsa și, precum voiește, le poartă pe toate. Însă «nu este din lume Împărăția» Lui, ci de Sus și mai înainte de veci și nu de aici, de jos zic, așezată; ci aici ea stăpânește și chivernisește, însă nu este de aici, nici nu își are așezământul din acestea de jos, nici nu este vremelnică. Apoi, cum s-ar fi înțeles aceea ce zice: „întru ale Sale a venit” (Ioan 1, 11), de nu ar fi fost lumea aceasta a Lui?

18, 37-39: Deci I-a zis Pilat: Așadar ești Tu împărat?⁵³ Răspuns-a Iisus: Tu zici că Eu sunt Împărat. Eu spre aceasta M-am născut și pentru aceasta, am venit în lume, ca să dau mărturie pentru adevăr; oricine este din adevăr⁵⁴ ascultă glasul Meu. (38) Pilat i-a zis: Ce este adevărul? Și zicând aceasta, a ieșit iarăși la iudei și le-a zis: Eu nu gădesc în El nici o vină⁵⁵, (39) dar este la voi obiceiul ca la Paști să vă eliberez⁵⁶ pe unul. Voiți deci să vă eliberez pe împăratul iudeilor?

(18, 37) Psalm 2, 5 / Matei 27, 11 / Marcu 15, 2 /
Luca 23, 3 / Ioan 18, 33 / 1 Ioan 3, 19 / 1 Timotei 6, 13 (18, 38) Luca 23, 14 (18, 39) Matei 27, 15-20 /
Marcu 15, 6-11 / Luca 23, 17-18 / Faptele Apostolilor 10, 3, 14

Pilat, întrebându-L de este „împărat”, Domnul zice: „Eu spre aceasta M-am născut», adică pentru ca să fiu Împărat, căci din fire o am aceasta și din însăși nașterea din Tatăl. Căci însăși aceasta: a Mă naște din Împărat, Mă mărturisește pe Mine că sunt Împărat”. Pentru aceasta, și când auzi că Tatăl „I-a dat” Fiului „viață” (Ioan 5, 26) și „judecată” (Ioan 5, 22) și celelalte „toate” (Ioan 3, 35; 5, 36; 13, 3), așa să înțelegi aceasta: „I-a dat”, în loc de: L-a născut pe El ca să aibă viață și să judece și, firește [prin fire], acestea

⁵¹ Adică își este îndeajuns prin însăși a ei tărie și neclătire și nu are trebuință de nimeni spre a-i da putere să dăinuiește, însă are trebuință de toți spre a ne cuprinde veșnic întru dragostea lui Dumnezeu. Este cu puțință ca „Împărăție” să înțelegem și Învierea Domnului Hristos și împărțirea din dumnezeiasca fire (2 Petru 1, 4).

⁵² Pentru manihheim, vezi nota de la Ioan 1, 9.

⁵³ În ediția de la 1805, în loc de „Așadar ești Tu împărat?”, se află „Au împărat ești Tu?”

⁵⁴ În ediția de la 1805, în loc de „ca să dau mărturie pentru adevăr; oricine este din adevăr”, se găsește „ca să mărturisesc adevărul; tot cela ce este din adevăr”.

⁵⁵ În ediția de la 1805, în loc de „Eu nu gădesc în El nici o vină”, se găsește „Eu nici o vină nu aflui întru El”.

⁵⁶ În ediția de la 1805, în versetul 39, în loc de „eliberez”, se găsește „slobozesc”.

toate sunt ale Fiului de la Tatăl. „**Și pentru aceasta am venit în lume**», ca singură aceasta să o spun și să o învăț [propovăduiesc] și să-l încredințez pe toți că **«Împărat» și Stăpân și Domn «sunt»**”.

Vrând încă să tragă prin acestea și pe Pilat și să-l plece⁵⁷ ca să primească pe cele care se grăiau, zice: „**Tot cela ce este din adevăr, ascultă glasul Meu**». Deci și tu – o, Pilate! – de ești fiu al **«adevărului»** și dorești de [dintru] acesta, vei **«asculta glasul Meu»** și Mă vei crede pe Mine că **«sunt Împărat»**, nu de acest fel, precum sunt cei ai lumii, având stăpânirea dobândită de altundeva, ci firească [stăpânire] și pe care Eu o am dintru însăși aceasta: că M-am născut din Dumnezeu și Împărat”.

Și arată aici că nici iudeii nu sunt „din adevăr”, fiindcă nu voiesc ca să **„asculte glasul Lui”**; și, nefiind ei **«din adevăr»**, cu adevărat, mincinoase plăzmuiesc și împotriva Lui și El nu este întru adevăr vinovat morții.

Așadar, l-a prins pe Pilat prin aceste scurte cuvinte, prin care el pentru **„adevăr”** a întreat **„ce este?”**, că mai că pierise de la oameni adevărul și nu de toți era știut, fiindcă erau ei încă întru necredință. Și, fiindcă întrebarea aceasta avea trebuință de vreme osebită, iar el se silea să-L răpească pe Iisus de la pomirea [întărâtarea] iudeilor, pentru aceasta **„iese”** la dânșii și zice: **„Eu nici o vină nu aflui întru El”**. Și, aceasta, cu pricepere [iscusință] o grăiește, pentru că nu a spus: „De a și greșit și este vrednic de moarte, dăru-iți-L însă pe El praznicului”, ci întâi L-a arătat pe El slobod de toată vina [învinuirea] și atuncea îi pofteste [îndeamnă] pe dânșii spre slobozirea Lui. Pentru ca, de va fi slobozit Iisus, cu nici un har [hatâr] să nu le fie lor dator, fiindcă pe Cel nevinovat L-a slobozit; însă de Îl vor hotărî spre pierzare, să se arate răutatea lor, căci pe Cel nevinovat L-au osândit.

Și vezi și aceasta ce zice: **„pe împăratul iudeilor”**, ce înțelegere are, căci Pilat, luminat arată prin aceasta că Iisus cu nimic nu a greșit, ci, în zadar este pârât de dânșii că pofteste [răvnește] împărăție. Pentru că nu ar fi slobozit voievodul [cârmuitorul] romanilor pe cel ce se făcea pe sineși împărat și se scula [ridica] împotriva puterii romanilor. Deci, prin ceea ce a zis: **„Să vă slobozesc pe împăratul iudeilor?”**, cu totul nevinovat L-a arătat pe Iisus și își face răs de iudei⁵⁸, ca și cum ar fi zis unele ca acestea: „Pe Acela pe Care voi Îl năpăstuiți că pofteste [răvnește] împărăție, pe Acela despre Care ziceți că este sculător-împotrivă [răzvrătitor] și turburător, pe Acesta eu vă poftesc să-L slobозиți, fiind arătat [adeverit] pentru aceasta [învinuire] că nu era întru acest fel”.

⁵⁷ Din semeție se înalță omul și naște toată necredința, iar cel care se pleacă a primi adevărul se întâlnește cu Cel Care a plecat Cerurile, ca să ne izbăvească din nebunia mândriei noastre.

⁵⁸ Adică râde de ei, îi ia în zeflemea.

Iar oarecare, ceea ce zice: „spre aceasta M-am născut”, nu o au înțeles că însemnează [arată] Nașterea cea din Tatăl mai înainte de veci, ci pe cea mai de pe urmă, din Fecioară. „Căci «pentru aceasta» M-am făcut om și «M-am născut» din Maria, ca să pierd minciuna și pe diavolul și să arăt dumnezeiasca fire că împărățește peste toate. Deci, «adevăru» acesta este: cunoștința Mea și mântuirea cea prin aceasta. Căci «pentru aceasta am venit», ca și cunoștința de Dumnezeu cea adevărată și mântuirea să [le] dăruiesc”.

Și, vrednic lucru este de cercare [cercetare, cumpănire], de unde îndemnându-se [fiind îndemnați] iudeii, aveau obicei să slobozească un vinovat. Deci, mai întâi, putem să zicem că aceia care învățau [propovăduiau] învățături porunci omenesti, mai de multe ori socotelilor lor le urmau, însă legile [poruncile] lui Dumnezeu nu le făceau (*Matei 15, 2-6; Marcu 7, 3-13*). De unde și aceasta se îndătinase fără de socoteală [nesocotit, nechibzuit], deoarece căzuseră ei din rânduielile Legii. Apoi și oarecare punere de Lege ca aceasta se află în Scriptură, de unde era cu puțință să se fi îndemnat ei și să aibă întru obicei pe unele ca acestea sloboziri ale celor osândiți. Deoarece este scris⁵⁹ pentru cel care omoară fără de voie: „Dacă cineva nu pentru vrăjmășie sau într-adins voind să facă rău aproapelui său, va arunca vreo unealtă și aceea căzând îl va lovi pe cel ce s-ar fi aflat [în preajmă] și va muri omul, cu adevărat, ucigaș fără de voie este unul ca acesta. Însă îl va judeca toată adunarea și îl vor slobozi pe acesta de moarte, căci nu cu gând rău a făcut moarte, însă îl vor așeza pe el în cetatea cea de surghiunie”, adică îl vor pedepsi cu surghiun [pribegie] (*Numeri 35, 22-25*). Poate, dintru aceasta îndemnându-se ei – precum putem noi semui [chibzui, cumpăni] – aveau obicei ca acesta, a-l slobozi pe unul din cei osândiți pentru gând deucidere. Deci, Legea porunca ca acesta să fie lucru al adunării iudeilor, însă de vreme ce lucrurile erau sub stăpânirea romanilor, pe stăpânitorii romanilor îi fac volnici de a slobozi, precum și acum pe Pilat.

18, 40: Deci au strigat iarăși, zicând: Nu pe Acesta, ci pe Baraba. Iar Baraba era tâlhar⁶⁰.

⁵⁹ În ediția 1988 a *Sfintei Scripturi*, avem: „Dacă însă cineva izbește pe altul din nebagare de seamă, fără dușmănie, (23) sau aruncă ceva asupra lui fără gând rău, sau vreo piatră a rostogolit asupra lui fără să-l vadă și acela moare, iar el nu i-a fost dușman și nu i-a dorit răul, (24) atunci obștea trebuie să judece între ucigaș și răzbunătorul sângelui vărsat după aceste rânduieli; (25) și obștea trebuie să izbăvească pe ucigaș din mâinile răzbunătorului sângelui vărsat, și să-l întorcă obștea în cetatea lui de scăpare, unde a fugit el, ca să trăiască acolo până la moartea marelui preot, care este miruit cu mir sfințit” (*Numeri 35, 22-25*).

⁶⁰ În ediția de la 1805, acest verset este cuprins în începutul capitolului 19.

CAPITOLUL 19

Patimile Domnului. Mama lui Iisus lângă Cruce.

Cuvintele rostite pe Cruce.

Moartea și îngroparea Lui¹

18, 40–19, 1-7: Deci au strigat iarăși, zicând: Nu pe Acesta, ci pe Baraba². Iar Baraba era tâlhar. (1) Deci atunci Pilat a luat pe Iisus și L-a biciuit³. (2) Și ostașii, împletind cunună din spini, l-au pus-o pe cap și L-au îmbrăcat cu o mantie purpurie⁴. (3) Și veneau către El și ziceau: Bucură-Te, împăratul iudeilor! Și-I dădeau palme. (4) Și Pilat a ieșit afară și le-a zis: Iată vi-L aduc pe El afară, ca să știți că nu găsec în El nici o vină⁵. (5) Deci a ieșit Iisus afară, purtând cununa de spini și mantia purpurie⁶. Și le-a zis Pilat: Iată Omul! (6) Când L-au văzut deci arhierii și slujitorii au strigat: Răstignește-L! Răstignește-L!⁷ Zis-a lor Pilat: Luați-L voi și răstigniți-L, căci eu nu-I găsec nici o vină⁸. (7) Iudeii i-au răspuns: Noi avem Lege și după Legea noastră El trebuie să moară, că S-a făcut pe Sine Fiu al lui Dumnezeu⁹.

(18, 40) Matei 27, 15-20 / Marcu 15, 6-11 / Luca 23, 17-18 / Faptele Apostolilor 10, 3, 14

(19, 1) Matei 27, 26 / Marcu 15, 15 / Luca 23, 25 / Ioan 19, 16 (19, 2) Matei 27, 29 / Marcu 15, 17 (19, 3) Matei 26, 67 / Marcu 15, 18-19 (19, 4) Luca 23, 14 / Ioan 18, 38 / Faptele Apostolilor 3, 13 (19, 6) Matei 27, 23 / Marcu 15, 14 / Luca 23, 4 / Faptele Apostolilor 13, 28 (19, 7) Levitic 24, 16 / Deuteronom 18, 20 / Matei 26, 66 / Marcu 14, 64

Vezi prin câte se arată [vădește] răutatea iudeilor? Căci pe Varava cel mărturisit „tâlhar” îl cer, iar pe Domnul Îl dau. Așadar, Îl „bate [biciuiește]” pe El Pilat, vrând să-i mângâie și să îmbânzească mânia lor; căci de vreme ce, prin cuvinte nu a putut să-L scape pe El, Îl „bate [biciuiește]”, sârguindu-se ca până aici să facă să stea [să îngreădească] turburarea lor. Și hlamida

¹ În ediția de la 1805, titlul capitolului este: „Pentru bătaia lui Hristos. Pentru răstignirea lui Hristos. Pentru cei ce stăteau lângă Cruce. Pentru cererea trupului Domnului. Pentru îngroparea Lui”.

² În ediția de la 1805, în versetul 40, în loc de „Baraba”, se găsește „Varava”.

³ În ediția de la 1805, în loc de „L-a biciuit”, se găsește „L-a bătut”.

⁴ În ediția de la 1805, în loc de „l-au pus-o pe cap și L-au îmbrăcat cu o mantie purpurie”, se găsește „au pus în capul Lui și cu haină mohorâtă L-au îmbrăcat pe El”.

⁵ În ediția de la 1805, versetul 4 este: „Deci a ieșit iarăși afară Pilat, și a zis lor: Iată aduc vouă pe El afară, ca să cunoașteți că întru Dânsul nici o vină nu aflu”.

⁶ În ediția de la 1805, în loc de „mantia purpurie”, se găsește „haina cea mohorâtă”.

⁷ În ediția de la 1805, în loc de „Răstignește-L!”, se găsește „Răstignește-L pe El!”

⁸ În ediția de la 1805, în loc de „nu-I găsec nici o vină”, se află „nu aflu întru El vină”.

⁹ În ediția de la 1805, versetul 7 este: „Răspuns-au lui iudeii: Noi Lege avem și după Legea noastră dator este să moară, căci pe Sine Fiu al lui Dumnezeu S-a făcut”.

și cununa [de spini] lasă de se pun pe El, ca să potolească iuțimea lor, iar ostașii toate le fac spre harul [hatârul] iudeilor. Căci, fiindcă l-au auzit pe Pilat, zicând: „**Să vă slobozesc pe împăratul iudeilor?**” (Ioan 18, 39), pentru aceasta Îl batjocoresc pe El ca pe un „împărat”, căci, cu adevărat, nu de Pilat fiind îndemnați făceau acestea, cei care și noaptea au venit asupra lui Iisus – înafară de voia [îngăduința] dregătorului –, iudeilor făcându-le ei har [hatâr], pentru bani.

Moale [molatic], cu adevărat, este Pilat, însă nu cu răutate, precum iudeii, pentru că l scoate „afară” pe Iisus, vrând iarăși să stingă [potolească] mânia lor. Însă ei nici așa nu s-au împlânzit, ci strigă: „**Răstignește-L! Răstignește-L pe El!**” Și, văzând Pilat că în zadar se fac toate, zice: „**Luați-L pe El voi, și Îl răstigniți, căci eu nu aflu întru El vină**”. Iar aceasta face, silindu-i pe ei spre lucru care nu le era lor slobod [îngăduit], ca, doară, ar fi fost slobozit Iisus. Căci zice [Pilat]: „Eu, care am putere să-L răstignesc, „**nici o vină nu aflu [întru El]**”; însă voi, care nu aveți putere să-L răstigniți, ziceți că El este vinovat. Așadar, luați-L pe El și Îl răstigniți, însă nu aveți putere, deci să fie slobozit omul”. Așa era scopul [țelul] lui Pilat, mai blând adică, însă nu a stătut [stat] împotriva pentru adevăr. Însă aceia și la aceasta rușinându-se, zic: „**După Legea noastră dator este să moară, căci Fiu al lui Dumnezeu pe Sine S-a făcut**”. Vezi răutatea, cum nu se unește cu sine¹⁰? [Mai] sus le zicea lor Pilat: „**Luați-L pe El voi**» și după Legea voastră judecați-L pe El” și ei nu au primit aceasta; acum, iarăși aduc [spun]: „**După Legea noastră dator este să moară**”. Sus Îl învinuiau cum că Împărat pe Sine Însuși Se face; acum [însă], fiindcă aceea s-a arătat mincinoasă, Îl învinuiesc cum că „**Fiu al lui Dumnezeu pe Sine Însuși Se face**”. Și ce vină este aceasta? De face lucrurile [lucrările] lui Dumnezeu, ce Îl oprește [împiedică] pe El a fi „**Fiu al lui Dumnezeu**”?

Și vezi iconomia lui Dumnezeu, cum, aceia, la mai multe divanuri [judecăți, judecări] Îl dau pe Domnul, ca să-L necinstească pe El și să-L stingă slava, însă spre capul lor se întoarce ocară, căci, de aici, mai mult se arată [a fi Dânsul] nevinovat, fiindcă se cearcă [cercetează] lucrul mai cu de-adinsul. Căci, de câte ori Pilat a mărturisit că nimic nu a aflat „**întru El**”, vrednic de moarte?

¹⁰ Adică, răutatea nu este consecventă cu ea însăși, tocmai dintru faptul că săvârșește fărădelege și – din râvna de a-și împlini pofța – pe toate le face și le vede după chipul și asemănarea ei. Iar această pecetluire a chipului lăuntric este taina fărădelegii, care se lucrează dimpreună cu cel despre care Mântuitorul le grăia iudeilor: „**Voi sunteți din tatăl vostru diavolul și vreți să faceți poftele tatălui vostru. El, de la început, a fost ucigător de oameni și nu a stat întru adevăr, pentru că nu este adevăr întru el. Când grăiește minciuna, grăiește dintru ale sale, căci este mincinos și tatăl minciunii**” (Ioan 8, 44).

19, 8-11: Deci, când a auzit Pilat acest cuvânt, mai mult s-a temut. (9) Și a intrat iarăși în pretoriu¹¹ și I-a zis lui Iisus: De unde ești Tu? Iar Iisus nu i-a dat nici un răspuns¹². (10) Deci Pilat i-a zis: Mie nu-mi vorbești? Nu știi că am putere să Te eliberez și putere am să Te răstignesc?¹³ (11) Iisus a răspuns: N-ai avea nici o putere asupra Mea, dacă nu ți-ar fi fost dat ție de Sus. De aceea cel ce M-a predat¹⁴ ție mai mare păcat are.

(19, 9) Isaia 53, 7 / Matei 27, 12 / Marcu 15, 5 / Ioan 18, 33 (19, 11) Luca 22, 53 / Ioan 3, 27

Pilat, numai subțire [puțințel] cuvânt auzind – că [Acel judecat] este „Fiul lui Dumnezeu” (Ioan 19, 7) – „se teme”; însă, aceia [iudeii] și lucruri dumnezeiești văzând – pentru care trebuiau [se cădea] să I se închine Lui – Îl omoară pe El.

Și nu, așa, ca mai înainte Îl întreabă pe El: „Ce ai făcut?” (Ioan 18, 35) ci: „Cine ești Tu?” Căci, atunci, fiindcă Îl pârau că poștește [răvnește] să fie împărat, cu cuviință Îl întreabă: „Ce ai făcut?”, iar acum, fiindcă Îl pâresc că: „Se face pe Sine Fiul al lui Dumnezeu” (Ioan 19, 7), Îl întreabă: „De unde ești Tu?” Însă Iisus tace. Căci, înțelesese de la Dânsul Pilat că: „Spre aceasta M-am născut” și „Împărăția Mea nu este de aici” (Ioan 18, 36-37), însă nimic dintru acestea nu s-a folosit, nici nu a stătut [stat] împotriva pentru adevăr, ci s-a plecat [supus] la pomirea norodului. Din această pricină, lepădând Domnul întrebările lui, ca pe cele care se făceau în zadar, nimic nu răspunde.

Și întru toate se vede [vădește] Pilat că nu este vreunul statornic și întărit, ci foarte se clătește [clatină] și [asta] dintru fiecare îngrozire [înfricoșare] ce se întâmpla. Pentru că și de iudei se temea, [dar,] și de Iisus, ca de Fiul lui Dumnezeu se cutremura. Dar ia să vedem încă și cum pe sine însuși se osândește, prin cele ce zice: „Putere am să Te răstignesc și putere am să Te slobozesc”. Căci, dacă toate întru stăpânirea ta erau, pentru ce nu L-ai slobozit pe Acela pe Care L-ai aflat nevinovat? Însă Domnul, trufia lui împilându-o, zice: „N-ai avea nici o putere asupra Mea, de nu ți-ar fi fost dat ție de Sus». Pentru că, nu așa, de rând [simplu] mor, ci oarecarea taină săvârșesc și aceasta «de Sus», spre mântuire de obște, mai înainte este rânduită”. Și, ca nu auzind că „de Sus este dat” să socotești că Pilat nevinovat este la [înaintea lui] Dumnezeu, aduce pe urmă: „Cel ce M-a dat [predat]

¹¹ În ediția de la 1805, în loc de „pretoriu”, se găsește „divan”.

¹² În ediția de la 1805, în loc de „Iar Iisus nu i-a dat nici un răspuns”, se găsește „Iar Iisus răspuns nu i-a dat lui”.

¹³ În ediția de la 1805, versetul 10 este: „Deci a zis Pilat Lui: Mie nu-mi grăiești? Au nu știi că putere am să Te răstignesc și putere am să Te slobozesc?”.

¹⁴ În ediția de la 1805, în loc de „M-a predat”, se găsește „M-a dat”.

pe Mine ție mai mare păcat are”, căci arată prin aceasta că și Pilat este supus sub păcat, măcar, deși la mai mic. Căci, nu pentru că „de Sus este dat” – adică lăsat [îngăduit, slobozit] – a muri Hristos, pentru aceasta nevinovați sunt Pilat și iudeii, ci voința noastră cea sloboadă voia răul, iar Dumnezeu a lăsat și a slobozit [îngăduit] a veni în lucru [lucrarea] aceea. Deci, nu sunt nevinovați cei răi, pentru că Dumnezeu slobozește răutatea lor a ieși spre lucru [a veni spre lucrare], ci pentru că și voiesc, și fac, de toată osânda sunt vrednici.

19, 12-14²: Pentru aceasta, Pilat căuta să-L elibereze; iar iudeii strigau, zicând: Dacă Îl eliberezi pe Acesta, nu ești prieten al Cezarului. Oricine se face pe sine împărat este împotriva Cezarului. (13) Deci Pilat, auzind cuvintele acestea, L-a dus afară pe Iisus și a șezut pe scaunul de judecată, în locul numit pardosit cu pietre, iar evreiește Gabbata. (14) Și era Vinerea Paștilor, cam la al șaselea ceas¹⁵

(19, 12) Matei 17, 25 / Marcu 12, 17 / Luca 20, 25; 23, 2 / Faptele Apostolilor 17, 7

Fiindcă Domnul l-a spăimântat pe Pilat prin cuvinte, încă și arătat [vădit] i-a dat răspunsul: „Căci, dacă nu M-aș fi dat de bună voie Eu, pe Mine Însumi, și Tatăl nu ar fi lăsat [îngăduit], nu ai avea stăpânire asupra Mea; și «păcat» ai și tu, și Iuda «mai mare» încă, «cel care M-a dat [predat] pe Mine» (Ioan 19, 11), sau și norodul, «căci spre durerea rănilor Mele au adaos [adăugit¹⁶]» (Psalm 68, 30) și «nu și-au adus aminte a face milă¹⁷» (Psalm 108, 14), ci aflându-Mă pe Mine fără de apărare și fără de ajutor, Crucii M-au dat; și nici de atâtea divanuri [judecări, judecăți], de la care nevinovat am ieșit [Eu], nu S-au îmblânzit, ci strigau: «Răstignește-L! Răstignește-L!»”. Deci, fiindcă acestea zicând Domnul l-a spăimântat pe Pilat, „dintru aceasta căuta” [acela] mai vârtos [cu prisosință] „să-L slobozească pe El”.

Iar iudeii, după ce – pârându-L pe El că „Se face pe Sine Dumnezeu” și Legea aducând-o în mijloc (Ioan 19, 7) – au fost biruiți [înfrânți] – căci Pilat

¹⁵ În ediția de la 1805, *versetele* 12-14^a sunt: „Dintru aceasta căuta Pilat să-L slobozească pe El, iar iudeii strigau, zicând: De vei slobozi pe Acesta, nu ești prieten Cezarului. Tot cela ce se face pe sine împărat stă împotriva Cezarului. (13) Deci Pilat auzind cuvântul acesta, a scos afară pe Iisus și a șezut pe scaun la judecată, în locul ce se cheamă pardosit cu pietre, iar evreiește Gabbata. (14) Și era Vinerea Paștilor, și ceasul ca la al șaselea”.

¹⁶ În ediția 1988 a *Sfintei Scripturi*, avem: „Că pe care Tu l-ai bătut, ei l-au prigonit și au înmulțit durerea rănilor lui” (Psalm 68, 30).

¹⁷ În ediția 1988 a *Sfintei Scripturi*, avem: „Să fie înaintea Domnului pururea și să piară de pe pământ pomenirea lui, pentru că nu și-a adus aminte să facă milă” (Psalmul 108, 14).

dintru aceasta mai mult s-a temut și voia „să-L slobozească pe El”, ca nu cumva să greșească lui Dumnezeu – iarăși la legile cele de afară¹⁸ aleargă și pe Pilat, ca pe un fricos, îl îngrozesc. Căci, după ce l-au văzut pe el că se sfiește, ca nu cumva Fiul al lui Dumnezeu fiind Iisus, să-L osândească și [astfel] să greșească, frica de Cezarul o aduc asupra lui și de răpirea împărăției [prin răzmeriță] pe Domnul pârându-L [prihănindu-L], îl îngrozesc pe Pilat, ca și cum avea să greșească Cezarului, de îl va slobozi pe cel ce îi este împotrivic lui¹⁹. Și unde a fost prins Acesta în răpire de împărăție [prin răzmeriță]? De unde veți arăta-o aceasta? De la mantie? De la coroană? De la ostași?²⁰ Au, nu toate ale Lui – și îmbrăcămintea și hrana și casa – sunt de rând [simple]? Și nici o casă [nu avea Domnul]! Dar vai de nebarbăția și frica lui Pilat! Socotind [el] că se va primejdi de va lăsa o pricină [învinuire²¹] ca aceasta necercată [necercetată], iese „afară”, ca și cum să cerce [cerceteze] lucrul – pentru că acea: „a șezut”, aceasta însemna – însă nici o cercare [cercetare] făcând, Îl dă pe El, socotind că îi va îmblânzi pe dânșii.

Însă cum Marcu zicând că era la „ceasul al treilea”, când Hristos era răstignit²² (Marcu 15, 25), Ioan spune „al șaselea”? Deci unii dezleagă aceasta, zicând că a scrierii [prescrierii²³] este greșeala. Căci *gamma* însemnează „al treilea”²⁴ ceas și caracterul ei este așa: Γ, iar slova [litera] cea care se numește *episimon* – „al șaselea” și are caracterul întru acest fel: Σ. Deci, este cu puțință

¹⁸ E vorba de legile imperiului roman.

¹⁹ Adică, acela ce uneltește răzmeriță împotriva stăpânirii romane este potrivnic legilor imperiului și, deopotrivă, Cezarului.

²⁰ Sfântul Teofilact întreabă: „De la mantie? De la coroană? De la ostași?”, deoarece acestea erau trei dintre semnele stăpânirii și puterii împărățiilor pământești. Mantia fusese pusă asupra Domnului spre ocară, în loc de sceptor, a avut „trestie”, în loc de coroană – „cunună de spini”, în loc de ostași – biciul și bațocura acestora. Și toate aceste „semne împărătești” erau adevărate în ochii iudeilor, când Pilat l-a scos pe Domnul afară din pretoriu și le-a grăit: „Iată Omul!” (Ioan 19, 5) Pentru că, ostașii, „împletind o cunună de spini, l-au pus-o pe cap și în mâna Lui cea dreaptă trestie; și, îngenunchind înaintea lui își băteau joc de El, zicând: Bucură-Te, împăratul iudeilor!” (Matei 27, 29).

²¹ E vorba de învinuirea de răzmeriță împotriva stăpânirii romane pusă de iudei în seama Mântuitorului.

²² „Iar când L-au răstignit, era ceasul al treilea” (Marcu 15, 25).

²³ Adică a celor ce au copiat manuscrisele Evangheliilor. Pentru aceasta vezi și însemnarea Cuvioșilor Grigorie și Gherontie de la Matei 1, 12 și tâlcuirea Sfântului Teofilact de la Matei 1, 17.

²⁴ Îndeobște, în vechile scrieri creștine, numeralele erau însemnate cu simbolurile numerice specifice, care pe atunci nu erau cele arabe, ci oarecum asemănătoare sistemului de numărare roman, însă mai restrânse ca formă. Astfel, începând de la ordinul zecilor, numerele mari erau obținute din alăturarea caracterelor, ordinea scrierii zecilor, sutelor și miilor fiind la fel ca și în sistemul numeric arab. Trebuie știut că această tradiție s-a

ca slova [litera] aceasta *gamma*, din neluarea aminte a prescriitorilor [copiștilor] gârbovindu-se dunga [linia] cea dreaptă care se întinde în sus, să fi căzut [ajuns, trecut] în caracterul slovei ce se numește *episimon*, care însemnează numărul al șaselea, și așa să se fi făcut această greșeală. Iar cum că aceasta este cu puțință să se fi făcut, și „al treilea ceas” să fi fost scris și la Ioan, iar nu „al șaselea”, precum [e] acum, arătat este de aici: cei trei Evangheliști – Matei, Marcu și Luca – cu o unire, zicând că: „De la al șaselea ceas, întuneric s-a făcut peste tot pământul până la al nouălea ceas”²⁵ (Matei 27, 45; Marcu 15, 33; Luca 23, 44), arătat [adeverit] este că Domnul nostru, mai înainte de „ceasul al șaselea”, până a nu se face „întuneric”, fusese răstignit, adică în „al treilea ceas”, precum și Marcu a povestit (Marcu 15, 25) și Ioan asemenea, deși greșeala prescriitorilor [copiștilor] a strămutat pe *gamma* în caracterul slovei [literei] numărului al șaselea, ce se numește *episimon*. Unii [tâlcuitori] așa dezleagă aceasta, însă alții zic că Marcu, „ceasul” întru care s-a dat hotărârea să fie răstignit Domnul, îl descoperă arătat și fără de îndoială [neîndoielnic]. Căci, fiindcă judecătorii de atunci se zic [spun] că au răstignit și au muncit [osândit], de când dau hotărârea, pentru că au puterea muncii [osândirii] și a morții pe limbi [în grai], pentru aceasta, Marcu zice că întru „al treilea ceas” a fost El „răstignit”, dintru care [vreme] Pilat a dat hotărârea. Însă Ioan, fiindcă a spus Marcu vremea hotărârii, el a spus „ceasul”, în care L-au răstignit pe Domnul. Pentru că, socotește [chibzuiește] și câte s-au lucrat între hotărârea cea de la Pilat pentru Cruce și până la ceasul acesta, întru care pe Cruce S-a suit [înălțat] Domnul. Slobozindu-l „pe Varava”, pe Iisus „L-a bătut” și „L-a dat [predat]” pe El, cu adevărat, ca să fie răstignit (Matei 27, 20-22; Marcu 15, 7-15; Luca 23, 18-21; Ioan 19, 16). Căci, slobozirea [eliberarea] lui Varava, a fost osândire a Domnului. Ostașii Îl batjocoresc²⁶ – și socotește câtă vreme să se fi cheltuit la acea mare batjocură (Matei 27, 27-31). L-a scos pe El afară Pilat și a vorbit

păstrat și la noi atâta vreme cât a dăinuit scrierea chirilică. Cifrele arabe au intrat în grafia limbii române abia pe la mijlocul veacului al XIX-lea, o dată cu renunțarea la alfabetul chirilic și trecerea la cel latin.

²⁵ „Iar de la ceasul al șaselea, s-a făcut întuneric peste tot pământul, până la ceasul al nouălea” (Matei 27, 45); „Iar când a fost ceasul al șaselea, întuneric s-a făcut peste tot pământul până la ceasul al nouălea” (Marcu 15, 33); „Și era acum ca la ceasul al șaselea și întuneric s-a făcut peste tot pământul până la ceasul al nouălea” (Luca 23, 44).

²⁶ „Atunci ostașii dregătorului, ducând ei pe Iisus în pretoriu, au adunat în jurul Lui toată cohorta, (28) și dezbrăcându-L de toate hainele Lui, I-au pus o hlamidă roșie. (29) Și împletind o cunună de spini, I-au pus-o pe cap și în mâna Lui cea dreaptă trestie; și, îngenunchind înaintea lui își băteau joc de El, zicând: Bucură-Te, regele iudeilor! (30) Și scuipeând asupra Lui, au luat trestia și-L băteau peste cap. (31) Iar după ce L-au batjocorit, L-au dezbrăcat de hlamidă, L-au îmbrăcat cu hainele Lui și L-au dus să-L răstignească” (Matei 27, 27-31).

cu iudeii (Ioan 19, 4-8), iarăși intrând înăuntru îl întreabă pe Iisus (Ioan 19, 9-12), iarăși ieșind afară vorbește cu iudeii (Ioan 19, 13-16). Acestea, toate din destul erau să cheltuiască vremea cea de la „al treilea ceas”, până la „al șaselea”, pe care Ioan, scriindu-le mai cu de-amănuntul, ca acela care la toate a urmat [a fost de față], de „al șaselea ceas” pomenește, când și „L-a dat [predat]” pe El de săvârșit [deplin, covârșitor], ca să fie răstignit, nemaivorbind [Pilato] cu iudeii, ori întrebându-L pe Iisus, ci hotărârea cea de săvârșit [covârșitoare, deplină] asupra Lui dând. Însă, de va zice cineva: „Și, pentru ce întru «al treilea ceas» – precum zici – hotărând să fie răstignit [Domnul], iarăși voia să-L slobozească pe El?”, cunoască: întâi, de norod fiind silit [Pilato] a dat hotărârea, apoi, din visul femeii se temea, căci ea îi vestise lui: „Nimic să nu-I faci Dreptului Acestuia” (Matei 27, 19). Și, peste toate acestea, ia seama și la Ioan, cum a zis: „ceasul era ca la al șaselea”; căci nu a zis: „ceasul era al șaselea”, ca și cum ar fi hotărnicit, ci, ca și lăsând la îndoială [nehotărât], a grăit: „ca la al șaselea”. De aceea, nu va fi nici o deosebire [diferență] aceasta – [anume,] că se văd Evangheliștii că, nu cu totul se unesc unii cu alții pentru „ceas” [vreme] – de vom lăsa [îngădui a zice] că este neunire [nepotrivire]. Căci, aceasta socotește-o: dacă nu au zis toți că S-a răstignit [Domnul]; însă, dacă aceasta de toți este mărturisită, iar dacă pentru „ceas”, unul a zis că era „al treilea”, iar altul „ca la al șaselea”, cu ce vatămă aceasta adevărul? Însă, cu toate acestea, s-a arătat din destul, că nici neunire [deosebire, diferență] nu este [între spusele Evangheliștilor].

19, 14^b-18: Și a zis Pilat iudeilor: Iată împăratul vostru. (15) Deci au strigat aceia: Ia-L! Ia-L! Răstignește-L! Pilat le-a zis: Să răstignesc pe Împăratul vostru? Arhieriei au răspuns: Nu avem împărat, decât²⁷ pe Cezarul. (16) Atunci L-a predat²⁸ lor ca să fie răstignit²⁹. Și ei au luat pe Iisus și L-au dus ca să fie răstignit. (17) Și ducându-Și Crucea, a ieșit la locul ce se cheamă al Căpățânii³⁰, care evreiește se zice Golgota. (18) Unde L-au răstignit, și împreună cu El pe alți doi, de o parte și de alta, iar în mijloc pe Iisus.

(19, 16) Matei 27, 26-31 / Marcu 15, 15, 20 / Luca 23, 24

(19, 17) Matei 27, 33 / Marcu 15, 22 / Luca 23, 33 / Evrei 13, 12 (19, 18) Matei 27, 38 / Luca 23, 32

De multe ori am zis că, mai vârtos [cu prisosință] moale [molatic] și fricos era Pilat, decât cu răutate. Căci vezi și acum: chip de cercare [cercetare] și de judecată pune lucrului, însă cu totul moale [molatic] îl uneltește [folosește, întrebuințează]. Căci, spune: „Iată împăratul vostru” – că nici pe

²⁷ În ediția de la 1805, în loc de „decât”, se găsește „fără numai”.

²⁸ În ediția de la 1805, în loc de „L-a predat”, se găsește „L-a dat”.

²⁹ În ediția de la 1805, în versetul 16, în loc de „ca să fie răstignit”, se găsește „ca să-L răstignească”.

³⁰ În ediția de la 1805, în loc de „Căpățânii”, se găsește „Locul Căpățânii”.

lisus nu Îl osândește, nici iudeilor arătat [vădit] nu le astupă gura, ci, oarecum ascuns ocărându-i pe ei că Îl năpăstuiesc, zice: „Iată, ce om, ziceți [voi] că se ispitea să vi se facă vouă împărat, adică unul de rând [simplu] și care nu s-ar fi ispitit la unele ca acestea, pentru aceasta dar, mincinoasă este păra. Căci, ce semn de răpitor de împărăție are acesta? Ostași? Bogăție? Neam bun? „Iată împăratul vostru”. Ce folos [vă] este de Îl veți omori pe El, om care, nici cătuși de pușin nu poate să vatăme”. Și acestea, adică, le zicea Pilat, însă nu stând împotriva și întărindu-se [puternicindu-se] și luptându-se ca pentru adevăr. Iar ei, zicând: „Ia-L! Ia-L! Răstignește-L!”, îl silesc și cer Crucea, pentru că voiau ca presupus rău [bănuială rea] și necinste să lipească [alipească] la Hristos; căci această moarte prea de ocără era și blestemată, precum s-a zis: „Blestemat tot cel ce se spânzură pe lemn”³¹ (*Deuteronom 21, 23; Galateni 3, 13*). Și nu știau ei că, așa, precum prin lemn, a fost căderea (*Facere 3, 1-7*), tot așa, prin lemn a fost scularea [ridicarea].

Și vezi cum nu-și numesc loruși alt „împărat, fără numai pe Cezarul”, de bună voie supunându-se pe ei înșiși stăpânirii romanilor și lepădând Împărăția lui Dumnezeu. Pentru aceea și Dumnezeu romanilor i-a dat pe ei, pe care i-au numit „împărați” peste dânșii, depărtându-se ei de a lui Dumnezeu purtare de grijă și povățuire.

Deci, atuncea, nebunul [Pilat³²] L-a dat pe El lor, fiind trebuință să cerce [cerceteze] de are cu adevărat putere să răpească împărăția, însă el se supune și se pleacă, fără de îndrăzneală și fără de bărbăție făcând judecata.

„Și ducându-și Crucea a ieșit”. Pentru că și numai a se atinge de Lemn, necurat lucru îl socoteau ei, pentru aceea, peste Cel osândit și blestemat, pun Lemnul cel blestemat. Și vezi că și întru închipuirea [preînchupuirea] cea veche s-a făcut aceasta³³; căci și acolo, Isaac, ducând „lemnele”, mergea

³¹ „Trupul lui să nu rămână peste noapte spânzurat de copac, ci să-l îngropi tot în ziua aceea, căci blestemat este înaintea Domnului tot cel spânzurat pe lemn și să nu surci pământul tău pe care Domnul Dumnezeuul tău îți-l dă moștenire” (*Deuteronom 21, 23*); „Hristos ne-a răscumpărat din blestemul Legii, făcându-Se pentru noi blestem; pentru că scris este: «Blestemat este tot cel spânzurat pe lemn»” (*Galateni 3, 13*).

³² Credem că Sfântul Teofilact Îl numește astfel pe Pilat din pricina sfârșitului vieții sale. Privitor la acest lucru, Eusebiu de Cezareea scrie: „Nu se cade să trecem cu vederea că, după câte se spune, chiar și Pilat, care trăise pe vremea Mântuitorului a ajuns în așa de mari necazuri sub domnia lui Gaius, încât, de nevoie, a ajuns propriul său ucigaș și propriul său călău, căci se vede că până în sfârșit, dreptatea dumnezeiască nu l-a iertat nici pe el”. Cele mai multe izvoare spun că Pilat a fost exilat în Galia, la Vienne, unde s-a sinucis (cf. Eusebiu de Cezareea, *Istoria bisericească și Martiri din Palestina*, PSB 13, traducere de pr. prof. Teodor Bodogae, ed. IBMBOR, București, 1987, p. 74).

³³ E vorba despre ducerea spre jertfă a lui Isaac, de către tatăl său Avraam (*Facere 22, 1-18*). Pentru aceasta, vezi și tâlcuirea Sfântului Teofilact de la *Ioan 8, 56-59*.

spre a fi junghiat (*Facere 22, 6-7*); așa, și aici, Domnul, ținând Crucea, Se duce și, ca un ostaș poartă arma cu care îl biruiește pe cel împotriva luptator. Însă cum că [Avraam] chip [preînchipuire] era al lui Dumnezeu, arătat [adeverit] este, pentru că „Isaac” se tâlcuiește „râs”, adică „bucurie”. Deci, Cine Altul S-a făcut nouă bucurie, decât numai Cel Care intru zămislire, îndată, prin Înger, a dat firii celei omenești aceasta, adică: „Bucură-te” (*Luca 1, 28*); căci, bunele-vestiri cele ce le auzea Fecioara³⁴, toată firea le primea. Lui Isaac acestuia, tată i-a fost Avraam, cel care era tată [părinte] al multor neamuri, [închipuindu-L prin aceasta pe Cel] Care este Dumnezeuul tuturor, Cel Ce și iudeilor le este Tată și neamurilor, cu a Cărui bunăvoință și sfat, Fiul Lui duce Crucea. Însă, întru [preînchipuirea] cea veche, până la voința [voirea] tatălui a stătut [stat] lucrul, pentru că închipuire [preînchipuire] a fost. Însă aici și întru lucrare a ieșit [venit], pentru că adevărul a fost [și nu preînchipuire]. Și, poate, precum acolo Isaac s-a lăsat, iar mielul s-a jertfit (*Facere 22, 13*), așa și aici, firea cea dumnezeiască, fără de patimă a rămas, iar omenirea [întreg omul] – care și „miel” se numește, ca aceea ce este fiu al lui Adam, al „oii celei rătăcite” (*Isaia 53, 6*) – aceasta este care s-a jertfit.

Însă, cum, alt Evanghelist zice că pe Simon „l-au silit să ducă Crucea”? (*Matei 27, 32*) Pentru că, amândouă [acestea] s-au făcut. Pentru că, la început, singur Domnul „ducându-o” pe aceasta, „a ieșit”, fiindcă toți se întorceau de către Lemnul acela și nici [măcar] a se atinge de el nu primeau. Iar după ce „a ieșit”, i-a întâmpinat „Simon, venind din țarină” și, așa [astfel], au pus pe dânsul Lemnul³⁵ (*Matei 27, 32; Marcu 15, 21; Luca 23, 26*).

³⁴ „Și intrând Îngerul la ea, a zis: Bucură-te, ceea ce ești plină de har, Domnul este cu tine. Binecuvântată ești tu între femei. (29) Iar ea, văzându-l, s-a tulburat de cuvântul lui și cugeta în sine: Ce fel de închinăciune poate să fie aceasta? (30) Și Îngerul i-a zis: Nu te teme, Marie, căci ai aflat har la Dumnezeu. (31) Și iată vei lua în pântece și vei naște Fiu și vei chema numele Lui Iisus. (32) Acesta va fi mare și Fiul Celui Preaînalt se va chema și Domnul Dumnezeu Îi va da Lui tronul lui David, părintele Său. (33) Și va împărăți peste casa lui Iacov în veci și împărăția Lui nu va avea sfârșit. (34) Și a zis Maria către Înger: Cum va fi aceasta, de vreme ce eu nu știu de bărbat? (35) Și răspunzând, Îngerul i-a zis: Duhul Sfânt Se va pogori peste tine și puterea Celui Preaînalt te va umbri; pentru aceea și Sfântul care Se va naște din tine, Fiul lui Dumnezeu se va chema. (36) Și iată Elisabeta, rudenia ta, a zămislit și ea fiu la bătrânețea ei și aceasta este a șasea lună pentru ea, cea numită stearpă. (37) Că la Dumnezeu nimic nu este cu neputință. (38) Și a zis Maria: Iată roaba Domnului. Fie mie după cuvântul tău! Și Îngerul a plecat de la ea” (*Luca 1, 29-38*).

³⁵ „Și ieșind, au găsit pe un om din Cirene, cu numele Simon; pe acesta l-au silit să ducă Crucea Lui” (*Matei 27, 32*); „Și au silit pe un trecător, care venea din țarină, pe Simon Cirineul, tatăl lui Alexandru și al lui Ruf, ca să ducă Crucea Lui” (*Marcu 15, 21*); „Și pe când îl duceau, oprind pe un oarecare Simon Cirineul, care venea din țarină, i-au pus Crucea, ca s-o ducă în urma lui Iisus” (*Luca 23, 26*).

Iar „Locul Căpățânii” numeau locul acela, pentru că se ținea [pre-dinseară] cuvânt că acolo a fost îngropat Adam, ca, unde a fost începătura morții, acolo și căderea [pierzarea] ei să se facă³⁶. Căci, predanie [tradiție] bisericască este că, după ce omul a fost izgonit din Rai, [mai] întâi Iudeea l-a avut locuitor, fiind dată lui spre mângâierea bunătăților celor din Rai, ca aceea care era, decât toate celelalte laturi, mai bună și mai grasă [mănoasă]; pentru aceasta și ea [mai] întâi a primit om mort. Deci, oamenii cei care erau atunci, minunându-se de căpățână cea goală și moartă – deoarece căzuse pielea de pe dânsa – în locul acela o au pus și dintru aceasta au numit locul așa [„Locul Căpățânii”], și după Potop s-a dat de [către] Noe vestea la toți. Pentru aceasta și Domnul, unde a fost izvorul morții, acolo este omorât, ca să-l usuce [sece, secătuiască] pe acesta.

Și răstignesc și „pe alții doi împreună cu El”, vrând iudeii să aducă asupra Lui presupus rău [bănuială rea] și necinste, ca și cum și El ar fi fost tâlhar; însă, și nevrând – și la aceasta – proorocie împlinesc, care zice că: „Și cu cei fărădelege S-a socotit”³⁷ (Isaia 53, 9). Și vezi înțelepciunea lui Dumnezeu, cum și pe aceasta, care spre ocară Domnului o făceau ei, spre slava Lui a ieșit [a ajuns]. Pentru că și pe Cruce fiind, tâlhar a mântuit – care decât nici una nu este mai mică minune. Și, dintru aceasta, Se arată mai mult că este Dumnezeu, dintru a Se slăvi numai El singur, cu toate că și „alții” au fost răstigniți „împreună”, care [lucru] nu s-ar fi făcut, de n-ar fi fost [El] nevinovat; și – ca să zic așa – nu numai că nu era fără de lege, ci și decât toată Legea mai presus – și al celor fărădelege Judecător.

19, 19-22: Iar Pilat a scris și titlu și l-a pus deasupra Crucii³⁸. Și era scris: IISUS NAZARINEANUL, ÎMPĂRATUL IUDEILOR! (20) Deci mulți dintre iudei au citit acest titlu, căci locul unde a fost răstignit Iisus era aproape de cetate. Și era scris: evreiește, latinește și grecește³⁹. (21) Deci arhierii iudeilor au zis lui Pilat: Nu scrie: Împăratul iudeilor, ci că Acela a zis: Eu sunt Împăratul iudeilor⁴⁰. (22) Pilat a răspuns: Ce am scris, am scris⁴¹.

(19, 20-22) Matei 27, 35, 37 / Marcu 15, 24-26 / Luca 23, 34-38

³⁶ Vezi și tâlcuirile Sfântului Teofilact de la Matei 27, 33-37; Marcu 15, 22-28 și Luca 23, 32-38.

³⁷ În ediția 1988 a Sfintei Scripturi, avem: „Mormântul Lui a fost pus lângă cei fără de lege și cu cei făcători de rele, după moartea Lui, cu toate că nu săvârșise nici o nedreptate și nici înșelăciune nu fusese în gura Lui” (Isaia 53, 9).

³⁸ În ediția de la 1805, în loc de „deasupra Crucii”, se găsește „pe Cruce”.

³⁹ În ediția de la 1805, în loc de „latinește”, se găsește „râmlenește”. Această denumire a limbii latine provine de la numele capitalei de atunci a imperiului, Roma, care în limba noastră veche era cunoscută ca și Râm.

⁴⁰ În ediția de la 1805, în loc de „ci că Acela a zis: Eu sunt Împăratul iudeilor”, se găsește „ci cum că El S-a zis: Împărat sunt al iudeilor”.

Scrie Pilat și „titlu pe Cruce”, adică pricina și înscrisul deasupra și arătarea [vinei] – căci acestea se tâlcuiesc a fi „titlu”; și, prin titlu, se arăta a căruia este Crucea. Deci, „scrie titlu”, mai întâi în pizma iudeilor, pentru că nu l-au ascultat pe el și arătând [totodată] răutatea lor, că asupra Împăratului lor s-au sculat [ridicat]; iar, apoi, părținind slavei lui Hristos. Căci, de vreme ce, aceia, cu tâlhari pe El L-au răstignit, vrând să-i ocărăscă numele Lui, pentru aceasta, Pilat arată [adevereste] că nu este tâlhar, ci „Împărat” al lor; și aceasta, nu într-o limbă, ci în trei, o face arătată. Căci, era cu puțință ca pentru praznic [Paști], mulți elini să se fi amestecat cu iudeii, precum și Evanghelistul mai sus a spus pentru oarecare elini care veniseră să-L vadă și pe Iisus (Ioan 12, 20-21). Deci, ca toți să cunoască, în toate limbile turbarea iudeilor o a vădit.

Însă ei, și răstignit fiind El, li pizmuiau. Și ce zic? „Scrie «că El a zis», pentru că [așa cum e scris] acum hotărâre de obște a iudeilor se arată că este, însă de se va adăugi «că El S-a zis» pe Sine «Împărat», al îndrăznelii și al trufiei Lui se arată că este vina”. Însă Pilat nu s-a plecat [supus], ci la cea dintâi socoteală [socotință] stă. Drept aceea și zice: „Ceea ce am scris, am scris”.

Dar, încă și alt oarece [lucru] mare se iconomisește, căci, de vreme ce, îngropându-se cele trei Cruci, aveau să fie la un loc împreună, ca să se cunoască [știe] care este a Domnului, pentru aceasta, s-a iconomisit ca numai aceasta să aibă „titlu” și înscris deasupra, ca, prin acest semn, să se cunoască [recunoască], pentru că acelea ale tâlharilor nu aveau titlu.

Însemnează încă și oarece mai înalt înscrisul cel cu trei feluri de slove scris deasupra. Îl arată pe Domnul că este „Împărat” al filosofiei celei lucrătoare și al celei știutoare [cunoșcătoare] de cele firești, și al celei bogoslovești [de Dumnezeu cuvântătoare]. Căci, prin slovele [literele] cele latine, [filosofia] cea lucrătoare se închipuiește, pentru că, stăpânirea romanilor era prea vitează și prea lucrătoare la cele ale războiului; iar, prin cele grecești – cea știutoare de cele firești, pentru că elinii, la știința [cunoștința] de cele firești s-au îndeletnicit; iar prin cele evreiești – cea bogoslovească [cuvântătoare de Dumnezeu], pentru că evreilor li s-a încredințat cunoștința lui Dumnezeu. Slavă, dar, Celui Care prin Cruce S-a arătat că are o Împărăție ca aceasta – și [Care] „lumea a biruit” (Ioan 16, 33; 1 Ioan 5, 4), și pe cea lucrătoare faptă bună nouă ne-a „netezit-o”⁴², și știința

⁴¹ În ediția de la 1805, în loc de „Ce am scris, am scris”, se găsește „Ceea ce am scris, am scris”.

⁴² Poate Sfântul Teofilact face aluzie la cuvântul lui Solomon: „Pune-ți nădejdea în Domnul din toată inima ta și nu te bizui pe priceperea ta. (6) În toate căile tale gândește la Dânsul și El îți va netezi toate cărările tale” (Pilde 3, 5-6), sau la cel al Proorocului

[cunoștința] de cele firești ne-a dăruit, și, de la aceasta, la cea mai dinlăuntru a „catapetesmei”⁴¹ – la a Sa cunoștință și privire [videnie⁴¹] zic, adică la Bogoslovie [de Dumnezeu cuvântare] – ne-a băgat (*Evrei 9, 3, 8-9*).

19, 23-24⁴²: **După ce au răstignit pe Iisus, ostașii au luat hainele Lui și le-au făcut patru părți, fiecărui ostaș câte o parte, și cămașa. Dar cămașa era fără cusătură, de sus țesută în întregime⁴⁵. (24) Deci au zis unii către alții: Să n-o sfâșiem, ci să aruncăm sorții pentru ea, a cui să fie; ca să se împlinească⁴⁶ Scriptura care zice: „Împărțit-au hainele Mele Ioruzi, și pentru cămașa Mea au aruncat sorții”.**

(19, 23) Matei 27, 35, 37 / Marcu 15, 24-26 / Luca 23, 34-38 (19, 24) Psalm 21, 20

Prin răutățile cele ce le făcea diavolul, se plinesc proorociile. Și vezi adevărul: trei au fost cei ce s-au răstignit, însă la El singur se plinesc cele ale Proorocilor. Și ia aminte la înțelegerea cea cu de-adsinul a proorociei, căci nu numai că „**au împărțit**”, ci și ce nu au împărțit a zis Proorocul, pentru că „**hainele**” ce lalte le-au împărțit, însă „**cămașa**” nu, ci la „**sortii**” au lăsat lucrul.

Iar ceea ce zice: „**de sus țesută**”, nu așa, de rând [simplu], este pusă, ci unii zic că alegorie⁴⁷ se arată prin aceasta, cum că nu așa, de rând [simplu], numai om era Cel Care era răstignit, ci și Dumnezeirea o avea „**de Sus**”; iar alții spun că numai în ce fel a fost „**cămașa**” grăiește Evanghelistul. Căci, fiindcă, în Palestina, [luând] două fâșii, adică două bucăți de pânză împreunându-le, țes hainele, în loc de cusătură folosind țesătura, arătând Ioan că într-acest fel era cămașa, a zis că: „**de sus tot era țesută**”, adică de sus de la gură, până jos. Și arată cu aceasta simplitatea [modestia] hainelor lui Hristos. Însă alții zic că în Palestina nu se țes pânzele ca la noi – adică, sus fiind urzitura [urzeala] și sulul, iar jos, țesându-se pânza și, astfel, suindu-se [cu țeserea] –, ci dimpotrivă: jos este urzitura [urzeala] și sus se țese pânza. Întru acest fel – zice [Evanghelistul] – era „**cămașa**” Domnului. Taină

Isaia: „Eu voi merge înaintea ta și drumurile cele muntoase le voi netezi, voi zdrobi porțile cele de aramă și zăvoarele cele de fier le voi sfărâma” (*Isaia 45, 2*).

⁴¹ „Duhul Sfânt ne lămurește că drumul către Sfânta Sfințelor nu era să fie arătat, câtă vreme cortul întâi mai sta în picioare, (9) care era o pildă pentru timpul de față și însemna că darurile și jertfele ce se aduceau n-aveau putere să desăvârșească cugetul închinătorului” (*Evrei 9, 8-9*).

⁴² Pentru ceea ce înseamnă „videnia”, vezi tâlcuirea de la Ioan 4, 23-24 și nota ce cuprinde însemnarea Sfântului Isaac Sirul.

⁴³ În ediția de la 1805, în loc de „cămașa era fără cusătură, de sus țesută în întregime”, se găsește „**era cămașa necusută, de sus țesută peste tot**”.

⁴⁴ În ediția de la 1805, în loc de „împlinescă”, se găsește „plinescă”.

⁴⁷ Pentru înțelesul alegoric, vezi însemnarea *Despre cele patru înțelesuri ale Sfinței Scripturi*, aflată la p. 16.

oarecare, cu adevărat, și prin aceasta arătându-se: căci, trupul Domnului, „de Sus” s-a „țesut”, pentru că „Duhul Sfânt S-a pogorât și puterea Celui Preaînalt a umbrît” peste Fecioara (Luca 1, 35). Căci, măcar, deși firea omului a luat – cea care era jos și căzută – însă de darul cel „de Sus” al Sfântului Duh s-a urzit și s-a încheat dumnezeiescul trup. Deci, sfântul trup al lui Hristos nedespărțit este, întru cele „patru părți” ale lumii „împărțindu-se” și dându-se. Căci, „împărțindu-se” părțile întru fiecarele și al fiecăruia suflet împreună cu trupul sfințindu-l Cel Unul-Născut, prin trupul Său, cu totul întreg și fără de despărțire întru toți este, fiind pretutindenea, căci nicidecum „nu S-a împărțit” – precum și Pavel strigă [propovăduiește cu putere] (1 Corinteni 1, 13).

Și, de vreme ce, din „patru” stihii⁴⁸ toată lumea este alcătuită, înțelege „haină” a lui Iisus pe făptura aceasta care se vede și este pusă înainte, pe care dracii o „împărțesc”, când pe cuvântul lui Dumnezeu, cel ce este întru noi îl omoară și se sârguiesc să ne facă pe noi ai „părții” lor, prin împărțășirea cea către cele lumești. Însă „cămașa” nu pot să o „împărțească” – adică cuvântul⁴⁹ cel ce este întru cele ce sunt, cu care toate s-au adus întru a fi [întru ființă]. Căci, măcar de mii de ori de m-aș amăgi de cele trecătoare, însă iarăși le cunosc [afli] pe ele că sunt trecătoare, și cuvântul și ființa celor amăgitoare și trecătoare [o] știu⁵⁰.

19, 24^b-27: Așadar ostașii acestea au făcut. (25) Și stăteau, lângă Crucea lui Iisus, mama Lui și sora mamei Lui, Maria lui Cleopa, și Maria Magdalena. (26) Deci Iisus, văzând pe mama Sa și pe ucenicul pe care îl iubea stând alături, a zis mamei Sale: Femeie, iată fiul tău! (27) Apoi a zis ucenicului: Iată mama ta! Și din ceasul acela ucenicul a luat-o la sine⁵¹.

(19, 24) Psalm 21, 20 (19, 25) Psalm 37, 11-13 / Matei 27, 55 / Marcu 15, 40-41 / Luca 23, 49

„Așadar ostașii”, cele ce erau ale nebuliei lor le „faceau”. Însă El, de Maica [Sa] Se grijește, învățându-ne pe noi ca, până și la cea mai de pe

⁴⁸ În filozofia antică, stihiiile desemnau fiecare dintre elementele de bază ale naturii: foc, apă, aer și pământ.

⁴⁹ E vorba de rațiunile, de cuvintele dumnezeiești întru care s-a zidit fiecare făptură. Aceste cuvinte, din zidiri, sunt asemenea unei Evanghelii tainice, iar împărțășirea dintru ele își are începutul tot așa precum și Evanghelia: „De atunci a început Iisus să propovăduiască și să spună: Pocăiți-vă, căci s-a apropiat Împărăția Cerurilor” (Matei 4, 17). Pentru acestea, vezi și cuvântul Sfântului Maxim Mărturisitorul, așezat în însemnarea de la Ioan 5, 17-18.

⁵⁰ Aici, Sfântul Teofilact grăiește aceste cuvinte, în numele tuturor, suspinând dimpreună cu toată firea omenească.

⁵¹ În ediția de la 1805, în loc de „Și din ceasul acela ucenicul a luat-o la sine”, se găsește „Și dintru acel ceas o a luat ucenicul întru ale sale”.

urmă suflare, toată purtarea de grijă să facem pentru părinții cei ce ne-au născut. Și vezi cum, fiind și alte femei, numai de Maica Sa Se grijește; căci, dacă părinții ne împiedică înspre cinstirea de Dumnezeu, se cuvine să nu-i ascultăm pe dânșii, însă de nu ni se fac poticnire, toată [îngrijirea] pentru dânșii să o facem. Precum și El, de vreme ce Se ducea din viață, și, prin urmare, Maica Lui avea să aibă durere și să ceară ajutor, pentru aceasta îi încredințează ucenicului să poarte de grijă de ea. Și Evanghelistul își ascunde numele său, smerindu-se; căci, de ar fi voit să se fâlească, ar fi pus și pricina pentru care era iubit, pentru că trebuia să fi fost aceasta vreuna mare și minunată. Și, o, cum îl cinstea pe ucenic, frate al Său pe el făcându-l! Atâta de bun lucru este a „sta” lângă Hristos când pătimește – că la frăția Lui aduce⁵².

Și te minunează, cum, pe Cruce, pe toate, fără de turburare le face: de Maica Sa grijește, proorocii împlinește, tâlharului Raiul i-l deschide; iar, mai înainte de Cruce, îngrijindu-Se [îngrijorându-Se⁵³], asudă (*Luca 22, 44*). Însă acelea erau ale firii celei omenești, iar acestea ale puterii celei dumnezeiești. Rușineze-se Marcion⁵⁴ și ceilalți toți care bârfesc că Domnul, după născure S-a arătat lumii! Căci, de nu S-ar fi născut și nici mamă nu a avut, pentru care pricină face atâta purtare de grijă pentru dânsa?

Și cum „Maria lui Cleopa” este numită „soră a Maicii Lui”, pentru că Ioachim⁵⁵ nu a avut alt copil? Cleopa era frate al lui Iosif și, fără de fii murind Cleopa – precum zic oarecare –, Iosif a luat-o pe femeia lui și i-a născut fii fratelui său, din care una este și Maria, ceea ce acum se pomenește, numindu-se „soră” a Născătoarei de Dumnezeu, în loc de „rudă” [a ei]. Căci, obișnuiește Scriptura, pe rudenii a-i numi „frați”⁵⁶. Precum și Isaac zice pentru Rebeca că: „soră îmi este” (*Facere 26, 7*), măcar că femeie îi era lui. Așadar, și aici – pentru rudenie – „soră” a Născătoarei de Dumnezeu se numește ceea care era socotită a fi fiică a lui Cleopa.

Deci, patru Marii se arată [cunosc] în Evanghelii: cea dintâi – Născătoarea de Dumnezeu, pe care și „mamă a lui Iacov și Iosi”⁵⁷ o numesc (*Matei 27, 56; Marcu 15, 40*), pentru că aceștia erau feciori ai lui Iosif, născuți din cea dintâi femeie a lui – poate, din femeia lui Cleopa. Și se zice Născătoarea de

⁵² Adică, la înfrățirea cu Mântuitorul.

⁵³ Adică, fiind „în chin de moarte”, „întru nevoință” (*Luca 22, 44*), sau în înfiorare, îngrijire. Vezi și tâlcuirea și însemnările de la *Luca 22, 39-36*.

⁵⁴ Pentru Marcion, vezi nota de la *Ioan 3, 14-15*.

⁵⁵ Dreptul Ioachim, tatăl Preasfintei Născătoare de Dumnezeu.

⁵⁶ În Sfintele Evanghelii, vezi: *Matei 12, 46; 13, 55-56; Marcu 3, 31-32; 6, 3; Luca 8, 19; Ioan 7, 3-5*.

⁵⁷ Vezi și tâlcuirile Sfântului Teofilact de la *Matei 27, 54-56* și *Marcu 15, 38-41*.

Dumnezeu „mamă” a lor, ca aceea care le era mamă vitregă, căci se socotea că este femeia lui Iosif. A doua – Magdalena, din care Iisus „scosese șapte draci” (Marcu 16, 9; Luca 8, 2); a treia – a „lui Cleopa”; și a patra – sora lui Lazăr (Ioan 11, 1, 5).

Deci, „a luat ucenicul” pe Maria „întru ale sale”, căci, celui curat – cea curată i s-a încredințat.

Și vezi cum, neamul femeiesc rămâne întru greutate, iar bărbații L-au părăsit toți pe Domnul. Așadar, [El] a venit, pe cea slabă întărind și pe cele defăimate, luându-și-le Lui⁵⁸ (1 Corinteni 1, 27).

19, 28-30: După aceea, știind Iisus că toate s-au săvârșit acum, ca să se împlinească Scriptura, a zis: Mi-e sete. (29) Și era acolo un vas plin cu oțet; iar cei care Îl loviseră, punând în vârful unei trestii de isop un burete înmuiat în oțet, l-au dus la gura Lui. (30) Deci după ce a luat oțetul, Iisus a zis: Săvârșitu-s-a. Și plecându-și capul, și-a dat duhul⁵⁹.

^(19, 28) Psalm 68, 25 / Matei 27, 48 (19, 29) Psalm 20, 2; 21, 16, 68, 25 / Matei 27, 48 / Marcu 15, 36 / Luca 23, 36 (19, 30) Psalm 30, 6 / Matei 27, 50 / Marcu 15, 37 / Luca 23, 46 / Faptele Apostolilor 7, 59

Zice [Evangelistul]: „Știind Iisus că toate s-au săvârșit”, adică nimica nu lipsește rânduielii [iconomieii] Lui – într-atâta de schimbată [osebită] era moartea Lui de a noastră, căci nu a venit mai înainte peste trupul Lui sfârșitul, până când El nu a voit; și a voit, după ce pe toate le-a plinit – căci pentru aceasta și grăia: „Putere am să-Mi pun sufletul Meu” (Ioan 10, 17-18). Deci, a zis: „Mi-e sete” – plinind aici proorocie. Însă ei, arătându-și năravul lor cel spurcat, Îl adapă pe El cu „oțet”, pe care aceasta, celor osândiți o făceau. Pentru că și „isopul”, pentru aceasta s-a adăugat, ca unul care este otrăvicios. Iar unii zic că „isopul” se numește trestia, căci frunzele cele din vârful trestiei, întru acest fel sunt. Deci, au pus „buretele” în „trestie”, pentru că era sus gura lui Iisus și, astfel, s-a plinit proorocia care zice: „Și întru setea Mea M-au adăpat cu oțet” (Psalm 68, 25). Iar, după ce a fost „adăpat”, a zis: „Săvârșitu-s-a”, adică: „Și aceasta proorocie, dimpreună cu toate s-a isprăvit [plinit], nimica nu lipsește, toate s-au săvârșit”. Și fără de turburare și cu stăpânire le face pe toate, precum, și cele ce vin pe urmă, aceasta o arată. Căci, după ce s-au isprăvit toate, „plecându-și capul” – că nu era pironit acesta – „și-a dat duhul”, adică și-a dat sufletul. Măcar că, la noi, dimpotrivă

⁵⁸ „Ci Dumnezeu și-a ales pe cele bune ale lumii, ca să rușineze pe cei înțelepți; Dumnezeu și-a ales pe cele slabe ale lumii, ca să le rușineze pe cele tari” (1 Corinteni 1, 27).

⁵⁹ În ediția de la 1805, versetele 28-30 sunt: „După acestea, știind Iisus că toate s-au săvârșit, ca să se plinească Scriptura, a zis: Mi-e sete. (29) Și era acolo un vas plin de oțet, iar ei umplând un burete de oțet și în isop punându-l. l-au dus la gura Lui. (30) Deci dacă a luat oțetul Iisus, a zis: Săvârșitu-s-a. Și plecându-și capul, și-a dat duhul”.

se face, pentru că întâi ne dăm duhul și apoi ne plecăm capul. Însă, El întâi „Și-a plecat capul”, apoi „Și-a dat sufletul” – prin care toate [acestea] se arată că al morții Domn [Stăpân] era El și toate cu stăpânire le făcea.

19, 31-34: Deci iudeii, fiindcă era vineri, ca să nu rămână trupurile pe cruce, căci era mare ziua sâmbetei aceleia, au rugat pe Pilat să le zdrobească fluierile picioarelor și să-i ridice. (32) Deci au venit ostașii și au zdrobit fluierile celui dintâi și ale celuiilalt, care era răstignit împreună cu el. (33) Dar venind la Iisus, dacă au văzut că murise, nu I-au zdrobit fluierile. (34) Ci unul dintre ostași cu sulița a împuns coasta Lui și îndată a ieșit sânge și apă.

(19, 31) Deuteronom 21, 23 / Ioan 19, 42 (19, 34) 1 Ioan 5, 6

Domnul Și-a „încredințat duhul” lui Dumnezeu și Tatăl (Luca 23, 46), arătând că nu mai petrec în mormânturi⁶⁰ sufletele Sfinților, ci aleargă mai vârtos [cu prisosință], în „mâinile” Tatălui tuturor (Înțelepciune 3, 1; Ecclesiastul 9, 1); iar ale păcătoșilor, în locul cel de muncă se trag [sunt trase], adică în iad.

Însă aceia [iudeii] care „înghit cămila și strecoară fânțarul”⁶¹ (Matei 23, 24), atâta de mare îndrăzneală făcând⁶², pentru „ziua aceea” fac [să-vârșesc] păzire cu osârdie. Căci, zice: „ca să nu rămână pe cruce trupurile, au rugat pe Pilat ca să se ridice” [acestea]. Dar, pentru care pricină cer ca „să li se zdrobească fluierile”? Ca, de vor mai trăi pe urmă, să fie netrebnici [neputincioși], pentru că erau tâlhari. Deci, nu voiau ca, în ziua praznicului, să se arate muncitori [căznitori] și ucigași. Și într-un alt chip [înțeles]: așa porunca și Legea: „Să nu apună soarele întru pedeapsă de om”⁶³ (Deuteronom 21, 23).

⁶⁰ Sfântul Teofilact spune că sufletele „nu mai petrec [rămân] în mormânturi”, nu pentru că ele ar fi petrecut, ar fi rămas vreodată acolo, ci, învățându-ne lucru îndreptător de credință. Căci, tot dânsul, tâlcuind despre îndrăciii gadareni „care ieșeau din morminte, foarte cumpliți, încât nimeni nu putea să treacă pe calea aceea” (Matei 8, 28), grăiește așa: „Petreceau în morminte, pentru că dracii voiau să se creadă că sufletelor celor ce mor se prefac în demoni – lucru care este cu totul lipsit de temei. Căci sufletul, ieșind, nu rămâne în lume, căci «sufletele dreptilor sunt în mâna lui Dumnezeu» (Înțelepciune 3, 1; Ecclesiastul 9, 1); iar ale păcătoșilor, pleacă și ele, după cum îl vedem pe al bogatul nemilostiv (Luca 16, 19-31)”.

⁶¹ „Vai vouă, cărturarilor și fariseilor fățarnici! Că dați zeciuială din izmă, din mărar și din chimen, dar ați lăsat părțile mai grele ale Legii: judecata, mila și credința; pe acestea trebuia să le faceți și pe acelea să nu le lăsați, (24) călăuze oarbe care strecurăți fânțarul și înghițiți cămila!” (Matei 23, 23-24).

⁶² Adică au îndrăznit a-L omorî pe Fiul lui Dumnezeu.

⁶³ În ediția 1988 a *Sfintei Scripturi*, avem: „Trupul lui să nu rămână peste noapte spânzurat de copac, ci să-l îngropi tot în ziua aceea, căci blestemat este înaintea

Și vezi că prin cele ce meșteșugesc [măiestresc] iudeii, proorociile se plinesc, precum și aici, două proorocii într-o aceeași dată se împlinesc, precum, mai pe urmă zice Evanghelistul (*Ioan 19, 36-37*). Deci, „fluierile” lui Iisus „nu le-au zdrobit”, însă făcând har [hatâr] iudeilor, Îl împung pe El și „sânge și apă iese” – și acesta este lucru străin [minunat]. Căci, aceia [iudeii], și mort fiind trupul, se ispiteau să-L ocărăscă; însă ocara spre minune li s-a întors, căci și „sânge a ieși” din trup mort, este lucru minunat. Însă, se poate ca, oarecine, năpăstuind [clevetind, defăimând], să spună că se poate să mai fi fost în trup vreo putere oarecare de viață, însă „ieșind apa”, fără de grăire împotriva se face minunea. Și nu, așa, de rând [simplu] se fac acestea, ci, fiindcă în Biserică, viața, prin aceste două se face și se alcătuieste: adică, prin „apă” ne naștem, iar prin „sânge” și prin „trup”, ne hrănim. Deci, când te apropii de paharul împărtășirii sângelui lui Hristos, așa să te afli, ca și cum ai bea din însăși „coasta” [Lui]. Și ia aminte cum, prin „coasta” cea rănită, rana „coastei” – adică a Evei (*Facere 2, 22*) – se vindecă. Acolo, Adam dormind, i s-a „luat coasta”⁶⁴ (*Facere 2, 21*), iar aicea, Domnul adormind – „coasta Sa” ostașului Își dă.

Iar arma ostașului [„sulita”] este închipuire a armei celei ce se învârtea și ne oprea pe noi de la Rai⁶⁵ (*Facere 3, 24*). Și, de vreme, ce tot ce se învârtește, de nu se va lovi de ceva nu stă [nu se oprește] din drumul său – arătând Domnul că pe arma aceea o va face să stea [se oprească] – pune cu închipuire „coasta Sa” împotriva armei „ostașului”, ca să ne arate nouă că, precum aceea, a ostașului, rezemându-se de „coastă”, a stăzut [s-a oprit], așa și cea „de foc” va sta [se va opri] și nu va mai îngrozi prin învârtire, nici nu va mai înfricoșa încuind intrarea în Rai.

Rușineze-se [dar] armenii, care nu amestecă apa cu vinul în Sfintele Taine! Căci nu cred, precum se vede, că și „apă a ieșit” din „coastă” – care este mai minunat lucru – ci numai „sânge”; și, dintru aceasta, surpă [tăgăduiesc] partea cea mai mare a minunii. Căci „sângele” este semn [însemn, simbol] că om este Cel Care S-a răstignit, iar „apă”, că este mai presus de om, adică Dumnezeu.

Domnulul tot spânzurat pe lemn și să nu spurci pământul tău pe care Domnul Dumnezeuul tău și-l dă moștenire” (*Deuteronom 21, 23*).

⁶⁴ „Atunci a adus Domnul Dumnezeu asupra lui Adam somn greu; și, dacă a adormit, a luat una din coastele lui și a plinit locul ei cu carne. (22) Iar coasta luată din Adam a făcut-o Domnul Dumnezeu femele și a adus-o la Adam” (*Facere 2, 21-22*).

⁶⁵ „Și izgonind pe Adam, [Dumnezeu] l-a așezat în preajma grădinii celei din Eden și a pus heruvimi și sabie de flacără vălvăitoare, să păzească drumul către pomul vieții” (*Facere 3, 24*).

19, 35-37: **Și cel ce a văzut a mărturisit și mărturia lui e adevărată; și acela știe că spune adevărul, ca și voi să credeți. (36) Căci s-au făcut acestea, ca să se împlinească Scriptura: „Nu l se va zdrobi nici un os”. (37) Și iarăși altă Scriptură zice: „Vor privi la Acela pe care L-au împuns”⁶⁶.**

(19, 35) Ioan 21, 24 (19, 36) Ieșire 12, 10, 46 / Numeri 9, 12 / Psalm 33, 20
(19, 37) Psalm 21, 18-19 / Zaharia 12, 10 / Apocalipsa 1, 7

Zice [Evanghelistul]: „Nu de la alții am auzit, ci [eu] însumi fiind de față, am «văzut» – și «adevărată este mărturisirea»”. Cu cuviință [este această mărturie], căci ocara care s-a făcut o spune, iar nu ceva mare și de cinste, ca să-ți fie sub bănuială cuvântul, ci, pentru aceasta zice [Evanghelistul]: „Acestea cu de-amănuntul le povestesc și cele care se par a fi de ocară, în mijloc le aduc, «ca voi să le credeți»; căci, cu bună seamă [socotință, judecată], adevărate sunt și nu spre har [hatâr] alcătuite”. Pentru că, acela care spre har [hatâr] grăiește, mai vârtos [cu prisosință], pe cele slăvite le spune. Și, de vreme ce, Moise, mai vrednic de credință decât el [Ioan] se părea, îl aduce în mijloc și pe acesta martor, căci, ceea ce a grăit acela pentru „mielul” cel ce se jertfea la Paști – că „os nu i se va zdrobi” (Ieșire 12, 3-5, 10, 46) – aceasta a zis Evanghelistul că s-a „plinit” la Hristos. Pentru că, „mielul” acela, chip [preînchipuire] al Acestuia a fost și multă este asemănarea chipului [preînchipuirii] către adevăr.

Se „plinește” încă și altă proorocie, care zice: „Vedea-vor pe Carele au împuns”⁶⁷ (Zaharia 12, 10), căci, atunci când [Domnul] va veni să judece, Îl vor vedea pe El cu trup mai bun și mai dumnezeiesc și Îl vor cunoaște cei ce „L-au împuns” și vor plânge. Și nu numai aceasta, ci și celor ce aveau să nu creadă, ușă a credinței și semn le-a fost ceea ce cu îndrăzneală s-a făcut de vrăjmași [– adică moartea Domnului –], precum lui Toma, căci prin „coastă” a crezut el Învierea (Ioan 20, 25-28).

Deci, „nu l se va zdrobi nici un os” lui Iisus, iar „coasta Lui” ne izvorăște nouă izvoarele [izvorările] care ne dau înființare [ființare] și viață, adică: „apă” ne izvorăște nouă – care este izvor al ființei, căci printr-înșă venim spre [întru] a fi creștini – și „sângele” – care este izvor al vieții, că

⁶⁶ În ediția de la 1805, *versetele* 35-37 sunt: „Și cel ce a văzut a mărturisit și adevărată este mărturisirea lui, și acela știe că adevărate zice, ca și voi să credeți. (36) Că s-au făcut acestea, ca Scriptura să se plinească: «Os nu se va zdrobi dintr-însul». (37) Și iarăși altă Scriptura zice: «Vedea-vor pe Carele au împuns»”.

⁶⁷ În ediția 1988 a *Sfintei Scripturi*, avem: „Atunci voi vărsa peste casa lui David și peste locuitorii Ierusalimului duh de milostivire și de răgăciune, și își vor așinti privirile înspre Mine, pe Care ei L-au străpuns și vor face plângere asupra Lui, cum se face pentru un fiu unul născut și-L vor jeli ca pe cel întâi născut” (Zaharia 12, 10).

printr-însul ne hrănim. Căci „Miel” este Cuvântul lui Dumnezeu⁶⁶ (*Facere* 12, 3; *Ioan* 1, 29, 36), pe care Îl mâncăm de la „cap”, până la „picioare”⁶⁹ (*Facere* 12, 9), adică: de la „cap” – care este Dumnezeuirea, căci aceasta este „cap” – și până la „picioare” – care sunt trupul, că acesta este cel de pe urmă (*Evrei* 1, 2; *1 Petru* 1, 20). Încă și „măruntaiele” lui (*Facere* 12, 9), adică cele tainice și ascunse, cu cucernicie mâncându-le, „oasele nu le vom zdrobi” (*Facere* 12, 10), adică înțelegerile [înțelesurile] cele mai grele și mai cu anevoie [de pătruns]. Căci, cele care nu le putem înțelege, pe acestea „nu le vom zdrobi”, adică nu ne vom nevoi [strădui, sărgui] a le înțelege rău și primejdios. Căci, atunci când sănătos [drept] înțelegem, „nu zdrobim”, pentru că întregi le păzim pe cele dumnezeiești. Iar când vom face silă și ereticească înțelegere [socotință] vom primi, atuncea „zdrobim” înțelegerea cea tare și grea. Deci, trebuie să le „ardem” pe unele ca acestea „cu foc” (*Facere* 12, 10), adică să le dăm Duhului pe unele ca acestea, ce sunt cu greu de înțeles (*Faptele Apostolilor* 2, 2-3), prin Carele Duh se mistuiesc și se zdronică, ca prin Cela Ce pe toate le ispitește [cearcă], și „adâncurile lui Dumnezeu” (*1 Corinteni* 2, 11; *Psalm* 41, 9).

19, 38-42: După acestea Iosif din Arimateea, fiind ucenic al lui Iisus, dar într-ascuns, de frica⁷⁰ iudeilor, a rugat pe Pilat ca să ridice⁷¹ trupul lui Iisus. Și Pilat i-a dat voie. Deci a venit și a ridicat⁷² trupul Lui. (39) Și a venit și Nicodim, cel care venise la El mai înainte noaptea, aducând ca la

⁶⁶ Sfântul Teofilact ne arată aici și că, numai întru Cuvântul lui Dumnezeu – Hristos Domnul – poate fi înțeles adevărat și drept Cuvântul lui Dumnezeu – adică Sfintele Scripturi.

⁶⁹ „Vorbeste deci la toată obștea fiilor lui Israil și le spune: În ziua a zecea a lunii acesteia să-și ia fiecare din capii de familie un miel; câte un miel de familie să luați fiecare. (4) Iar dacă vor fi puțini în familie, încât să nu fie îndeajuns ca să poată mânca mielul, să ia cu sine de la vecinul cel mai aproape de dânsul un număr de suflete: numărați-vă la un miel atâția cât pot să-l mănânce. (5) Mielul să vă fie de un an, parte bărbătească și fără meteahnă, și să luați sau un miel, sau un ied, (6) Să-l țineți până în ziua a paisprezecea a lunii acesteia și atunci toată adunarea obștii fiilor lui Israil să-l junghie către seară. (7) Să ia din sângele lui și să ungă amândoi ușorii și pragul cel de sus al ușii casei unde au să-l mănânce. (8) Și să mănânce în noaptea aceea carnea lui friptă la foc; dar s-o mănânce cu azimă și cu ierburi amare. (9) Dar să nu-l mâncați nefript îndeajuns sau fierț în apă, ci să mâncați totul fript bine pe foc, și capul cu picioarele și măruntaiele. (10) Să nu lăsați din el pe a doua zi și oasele lui să nu le zdrobiți. Ceea ce va rămâne pe a doua zi să ardeți în foc” (*Facere* 12, 3-10).

⁷⁰ În ediția de la 1805, în loc de „de frica”, se găsește „pentru frica”.

⁷¹ În ediția de la 1805, în loc de „să ridice”, se găsește „să ia”.

⁷² În ediția de la 1805, în loc de „a ridicat”, se găsește „a luat”.

o sută de litre de amestec⁷³ de smirnă și aloë. (40) Au luat deci trupul lui Iisus și l-au înfășurat în giulgiu cu miresme, precum este obiceiul de înmormântare la iudei⁷⁴. (41) Iar în locul unde a fost răstignit era o grădină, și în grădină un mormânt nou, în care nu mai fusese nimeni îngropat⁷⁵. (42) Deci, din pricina vinerii iudeilor⁷⁶, acolo l-au pus pe Iisus, pentru că mormântul era aproape.

(19, 38) Matei 27, 57 / Marcu 15, 42-43, 45 /

Luca 23, 50-51 (19, 39) Ioan 3, 1-2; 7, 50 (19, 40) Marcu 15, 46-47 (19, 42) Ioan 19, 31

Pentru care pricină, nu a venit unul din cei doisprezece [Apostoli] la Pilat, ci poate, din cei șaptezeci (Luca 10, 1) fiind Iosif, îndrăznește la una ca aceasta? Căci, de ar spune cineva că de frica iudeilor erau ascunși ucenicii, și acesta, cu aceeași „frică” era cuprins. Deci, zicem că [Iosif] era foarte vestit și cunoscut lui Pilat, pentru că era slăvit. Drept aceea, socotind că se va fi stins mânia [iudeilor], fiindcă acum fusese răstignit potrivnicul lor, cu îndrăzneală vine [la Pilat]. Și, cu multă cheltuială, face [Iosif] îngroparea împreună cu Nicodim, amândoi necugetând nimic dumnezeiesc despre Dânsul, ci, ca și către un om din cei de obște aflându-se [având socotință], de vreme ce, și niște arome ca acestea aduc, care mai vârtos [cu prisosință] pot să păzească trupul la [pentru] multă vreme și să nu-l lase curând să se supună stricăciunii; care lucru îi arată [vădește] pe ei că nimica mare nu năluceau [nu își închipuiau] pentru Dânsul. Însă dragostea lor o arată, căci, nu ca pe un osândit îl îngroapă, ci cu multă cheltuială, „precum este obiceiul la iudei”. Și, fiindcă erau strămtorați de vreme [timp] – căci într-o „al nouălea ceas” l-a fost Domnul lui sfârșitul (Matei 27, 45-50; Marcu 15, 33-37; Luca 23, 44-46), apoi, după acea vreme, venind [Iosif] la Pilat și pogorând trupul, prin urmare, este să-i fi apucat noaptea, întru care noapte nu era slobod [îngăduit] de Lege să facă mormânt – pentru aceasta îl pun pe El în mormântul cel de aproape, căci „era o grădină în locul unde a fost răstignit, și în grădină un mormânt nou”. Și se iconomisește aproape a fi mormântul, ca și ucenicii să poată merge și, văzători și martori ai celor ce se făceau să fie; încă și ostași să fie trimiși de strajă și să nu aibă încăpere cuvântul cel pentru furtişag (Matei 27, 62-66). Care, toate, nu s-ar fi întâmplat [petrecut] așa, de [El] ar fi fost îngropat departe.

⁷³ În ediția de la 1805, în loc de „amestec”, se găsește „amestecătură”.

⁷⁴ În ediția de la 1805, în loc de „în giulgiu cu miresme, precum este obiceiul de înmormântare la iudei”, se găsește „în giulgiuri cu miresme, precum este obiceiul la iudei a îngropa”.

⁷⁵ În ediția de la 1805, în loc de „în care nu mai fusese nimeni îngropat”, se găsește „întru care nimeni niciodată nu se pusese”.

⁷⁶ În ediția de la 1805, în loc de „din pricina vinerii iudeilor”, se găsește „pentru vinerea iudeilor”.

Și „mormântul” era „nou, întru care nimeni niciodată nu se pusese”, ca să nu se năpăstuiască [defaima, clevetească] Învierea, ca și cum altul ar fi înviat și nu Iisus. Încă și în alt chip [înțeles]: „nou” era „mormântul”, cu închipuire arătându-se aceasta: că se va face prefacere nouă prin îngroparea Domnului, împotriva morții și a stricăciunii, și ne vom înnoi toți întru Dânsul.

Și vezi și bogăția [mulțimea, mărimea] sărăciei Domnului celei pentru noi, căci Acela, Care nu avea casă în viață, nici după moarte mormânt nu are, ci în [unul] străin se pune și, gol fiind [El], de Iosif este îmbrăcat.

Este și acum mort Iisus – de cei care fac strâmbătate și asupresc fiind omorât, ori, de foame, pe aceeași pătimindu-o. Încă și „gol” este, pentru că toate câte săracul le pătimește, Hristos le pătimește (*Matei 25, 34-40*). Urmează și tu acum lui Iosif, adăugește la lucrul cel bun – că „Iosif” se tâlcuiește „adăugire” – și acopere goliciunea lui Hristos – adică a săracului – și acestea le fă nu o dată, ci în mormântul sufletului le pune și pururea îți adu aminte de ele și pururea le gândește și [te] grijește de acest fel de lucru. „Amestecă” încă și „smirnă și aloa”, căci trebuie să ai în minte și judecățile [osândirile] cele amare și iuți⁷⁷ ale veacului aceluia și glasul cel care îi numește „blestemați” și îi trimite „în foc” pe cei nemilostivi (*Matei 25, 41*) – decât care nu socotesc a fi nimic mai amar.

⁷⁷ Smirna este, deopotrivă, iute și amară, iar aloea este foarte amară – vezi și tâlcuirea de la *Marcu 15, 22-28*. Cu adevărat, „amare și iuți” sunt osândirile veacului viitor, însă acum sunt strânic împotrivoare cugetului trupesc și lumesc.

CAPITOLUL 20

*Învieerea Domnului. El Se arată Mariei Magdalena,
apoi ucenicilor și la opt zile,
după aceea, lui Toma¹*

20, 1-4: Iar în ziua întâia a săptămânii [Duminică], Maria Magdalena a venit la mormânt dis-de-diminează, fiind încă întuneric, și a văzut piatra ridicată de pe mormânt². (2) Deci a alergat și a venit la Simon Petru și la celălalt ucenic pe care-l iubea Iisus, și le-a zis: Au luat pe Domnul din mormânt și noi nu știm unde L-au pus. (3) Deci a ieșit Petru și celălalt ucenic și veneau la mormânt. (4) Și cei doi alergau împreună, dar celălalt ucenic, alergând înainte, mai repede decât Petru, a sosit cel dintâi la mormânt³.

(20, 1) Matei 28, 1 / Marcu 16, 1, 4 / Luca 24, 1 (20, 3) Luca 24, 12

„Una din sâmbete”, o numește pe ceea ce la noi se cheamă „Duminică”, căci ei numesc „sâmbete” zilele săptămânii, iar „una din sâmbete” – ziua cea dintâi. Căci, cu adevărat, toate zilele [câte] una sunt și, de [mai] multe ori luându-se cea una și alăturându-se, le face pe cele multe. Deci, „una” este ziua cea dintâi [Duminică], și, luându-se de două ori, se face a doua [luni], și, de trei ori – a treia [marți], și pe rând, celelalte⁴.

¹ În ediția de la 1805, titlul capitolului este: „Pentru Învieerea lui Hristos. Pentru arătarea lui Hristos, întâi Mariei Magdalena și apoi ucenicilor, fiind ei adunați”.

² În ediția de la 1805, versetul 1 este: „Iar întru una din sâmbete, a venit Maria Magdalena de diminează, încă întuneric fiind, la mormânt, și a văzut piatra luată de pe mormânt”.

³ În ediția de la 1805, versetul 4 este: „Și alergau amândoi împreună și celălalt ucenic a alergat mai înainte mai curând decât Petru și a venit mai întâi el la mormânt”.

⁴ Vezi și tâlcuirile de la Matei 28, 1-8; Marcu 16, 1-8 și Luca 24, 1-12. Denumirea de „sâmbătă”, ca și cea de „săptămână”, legată de ea au rămas în Noul Testament ca un ebraism, sau ca un fel de exprimare evreiască, fel care nu corespunde modului nostru de gândire și exprimare. Trebuie știut că evreii nu cunoșteau sau nu foloseau „săptămâna planetară”, cu denumirea zilelor săptămânii după zei, cum o aveau romanii: Luna, Marte, Mercur, Jupiter, Venus, Saturn și Ziua Soarelui. Ci iudeii, ca și elinii (grecii) numărau zilele săptămânii, zicând: „prima zi a sâmbetei (sau a săptămânii)”, „a doua zi a sâmbetei (sau a săptămânii)”... iar a șaptea se numea „sabat”. Acesta era un fel greoi de exprimare a zilelor. De aceea, treptat, au adoptat și creștinii – după romani – numirile zilelor, încât, la început, Ziua Domnului era numită „Ziua Soarelui”, până când s-a creat expresia „Dies-Dominica”, care traduce expresia grecească „*Kiriaki imera*” – Duminică: „Ziua

Încă, ziua aceasta și veacului celui viitor îi este chip [închipuire]; care veac este o zi, ce niciodată nu se curmă și nici nu se desparte în mijloc de [cătrel] noapte, căci Dumnezeu este „Soarele” lui [acelui veac], Care niciodată nu apune (*Avacum 3, 4; Maleahi 3, 20; Apocalipsa 21, 23*). Deci, precum întru aceasta [zi] a înviat Domnul, făcând nesticăcios trupul Său cel stricăcios, așa, și noi, în veacul cel viitor, nesticăciunea o vom lua [dobândi].

Deci, a venit „întru” aceasta „una”, adică întru cea întâi din sâmbete – care vrea să zică: „din zilele sâmbetei și ale săptămânii” – „a venit Maria Magdalena”. Căci, de vreme ce sâmbăta trecuse și de acum nu mai era oprită de către Lege, [ea] se duce, vrând să afle [dobândească] oarecare mângâiere de la locul acela; și, „văzând piatra luată” în lături, cu multă grabă a venit la Petru și la Ioan. Căci, cu toate că Domnul a înviat, când piatra sta [se afla] deasupra și pecețile erau nesticite, însă, fiindcă trebuiau ca oarecare și martori ai Învierii să fie și în mormânt să intre, „piatra” este „ridicată” [și dată] în lături de Îngeri. Iar Maria, neștiind încă nimica despre Înviere, furțișag și mutare numește lucrul [săvârșit]. Pentru aceasta și „aleargă” ucenicii la „mormânt” și „văd giulgiurile singure zăcând” (*Luca 24, 12*), care, aceasta era cu adevărat semn al Învierii. Pentru că, nici de ar fi mutat oarecare trupul, nu L-ar fi golit pe El⁵, nici de L-ar fi furat, n-ar fi grijit [îngrijit] de a „învălui [înfășura]” mahrama și a o pune „deosebi întru un loc” (*Ioan 20, 7*), ci, așa, de rând [simplu], și cum s-ar fi aflat, L-ar fi luat pe El. Și, din această pricină Evanghelistul a apucat mai înainte și a spus că [Domnul] cu smirnă multă a fost îngropat⁶, care, nu mai puțin decât plumbul⁷ lipește de trup giulgiurile; ca, atunci când vom auzi că mahrama sta „deosebi”, să nu-i suferim [îngăduim, răbdăm] pe cei ce zic că a fost furat (*Matei 28, 11-15*). Căci, nu era atâta de nebun cel care fura, încât, pentru un lucru de prisos să cheltuiască atâta vreme și să arate atâta osârdie, și să nu socotească că întru vremea în care zăbovește la acest lucru, poate va fi prins, furând.

Domnească” sau „Ziua Domnului”. Așa se explică de ce ziua în care a înviat Domnul Hristos este numită când „una a sâmbetelor” sau „ziua întâi, prima a săptămânii” (*Matei 28, 1; Marcu 16, 2, 9; Ioan 20, 1, 19*), adică Duminică, când „prima zi de după sâmbătă” (*Luca 24, 1*).

⁵ Adică nu ar mai fi stat să piardă vreme multă pentru a da jos giulgiul de pe trupul Domnului, cu atât mai mult, cu cât, la mormânt erau străjeri – vezi continuarea tâlcuirii.

⁶ Domnul a fost îngropat cu smirnă, în înțelesul că aceasta a fost întrebuințată spre a-l fi uns trupul, care, mai apoi, a fost acoperit cu giulgiuri și mahramă.

⁷ Credem că Sfântul Teofilact folosește expresia: „nu mai puțin decât plumbul”, pentru ca, prin comparație cu țaria lipirii metalelor (așa cum se va fi făcut ea în vechime), să arate că giulgiurile și mahrama erau covârșitor lipite de trup.

Așadar, în care ceas s-a făcut [săvârșit] Învierea nimeni nu știe, precum și vremea Venirii celei de a Doua este nearătată. Însă, dacă Matei zice că „sâmbătă târziu” fiind, s-a făcut „cutremurul” (*Matei 28, 1-2*), iar Ioan: „de dimineață, încă fiind întuneric” venind Maria [Magdalena] „a văzut piatra ridicată”, nu este neunire [deosebire]. Așadar, aceasta zicem: la Matei, femeile au venit „sâmbătă târziu”, iar la Ioan, nu sunt pomenite acum femei, fiindcă era de prisos ca, și Ioan aceeași să o spună, deoarece a zis-o Matei aceasta, ci [Ioan grăiește]: „a venit Maria Magdalena de dimineață”. Pentru că, multe sunt venirile la mormânt, fiindcă Maria a venit când împreună cu celelalte femei, când ea, singură. Pentru aceasta, Evangheliștii, venirile cele multe spunându-le, unul pe una și altul pe alta, se pare că nu se unesc. Așadar, [mai] întâi aceasta zicem: una din venirile femeilor o zice Matei și alta Ioan, a uneia singure – a Magdalenei. Apoi: „sâmbătă târziu” și „de dimineață, încă fiind întuneric”, pe care altul o zice „[la] mănecare adâncă” (*Luca 24, 1*), la aceeași înțelegere [socotință] aduc – căci, toate aceste vremi au fost miezul nopții.

Însă de întrebi: „Cum, șezând străjerii împrejur, Ioan și Petru și femeile au intrat în mormânt?”, [să știi că] adevărat este cuvântul, pentru că, după ce a înviat Domnul și, împreună cu cutremurul, Îngerul a stat deasupra mormântului (*Matei 28, 2*), străjerii s-au dus ca să vestească fariseilor (*Matei 28, 11*) și așa, mormântul izbăvindu-se de paza ostașilor, ucenicii au aflat prilej de au mers.

20, 5-13: Și, aplecându-se, a văzut giulgiurile puse jos, dar n-a intrat⁸. (6) A sosit⁹ și Simon Petru, urmând după el, și a intrat în mormânt și a văzut giulgiurile puse jos¹⁰, (7) iar mahrama, care fusese pe capul Lui, nu era pusă împreună cu giulgiurile, ci înfășurată, la o parte, într-un loc¹¹. (8) Atunci a intrat și celălalt ucenic care sosise¹² întâi la mormânt, și a văzut și a crezut. (9) Căci încă nu știau Scriptura, că Iisus trebuia să învieze din morți. (10) Și s-au dus ucenicii iarăși la ai lor¹³. (11) Iar Maria stătea afară lângă mormânt plângând. Și pe când plângea, s-a aplecat¹⁴

⁸ În ediția de la 1805, versetul 4 este: „Și plecându-se, a văzut giulgiurile zăcând, dar nu a intrat”.

⁹ În ediția de la 1805, în loc de „a sosit”, se găsește „a venit”.

¹⁰ În ediția de la 1805, în loc de „puse jos”, se găsește „singure zăcând”.

¹¹ În ediția de la 1805, versetul 7 este: „Și mahrama, care a fost pe capul Lui, nu ca giulgiurile zăcând, ci deosebi învăluită, într-un loc”.

¹² În ediția de la 1805, în loc de „sosise”, se găsește „venise”.

¹³ În ediția de la 1805, în loc de „la ai lor”, se găsește „întru sine”.

¹⁴ În ediția de la 1805, în loc de „s-a aplecat”, se găsește „s-a plecat”.

spre mormânt. (12) Și a văzut doi Îngeri în veșminte albe șezând, unul către cap și altul către picioare, unde zăcuse trupul lui Iisus. (13) Și aceia i-au zis: Femeie, de ce plângi? Pe cine cauți? Ea le-a zis: Că au luat pe Domnul meu și nu știu unde L-au pus.

(20, 6) Luca 24, 12 (20, 9) Psalm 15, 10 / Isaia 53, 10 / Iona 2, 1 / Luca 24, 26, 46 / Faptele Apostolilor 17, 3
(20, 11) Matei 28, 1, 2-3 / Marcu 16, 5 (20, 12) Marcu 16, 5 / Luca 24, 4 (20, 13) Matei 28, 5

Socotește smerenia Evanghelistului, cum mărturisește cercarea cea cu de-amănuntul a lui Petru. Căci, ajungând mai înainte el și „văzând giulgiurile zăcând”, nimic mai mult nu iscodește, ci îl așteaptă pe acela. Însă Petru, cel preafierbinte, mai înlăuntru intrând, toate le-a cercat cu de-amănuntul; [și] atunci, și Ioan după dânsul intrând, le-a „văzut” pe acelea cu care a fost îngropat [Domnul], deosebi „zăcând” și „a crezut” – nu că a înviat Domnul, ci – cum că a fost furat. Pentru că au crezut cuvântului Mariei, care a zis: „Au luat pe Domnul” (Ioan 20, 2).

Însă, pentru ce au crezut Mariei și nu au socotit [gândit] că a înviat? Pentru că încă nu știau Scriptura, că trebuia să învieze El din morți și, pentru aceasta, au crezut ei Mariei, ce presupunea [bănuia] furtișag și mutare a trupului. Și aceștia „s-au dus întru sine”, adică ei singuri, nimic mai mult iscodind. Însă Maria – pentru că neamul femeiesc este mai duios și mai plecat spre lacrimi –, „stă” la „mormânt” și „plânge”. Căci, de vreme ce nu-L avea pe Iisus, privește locul unde fusese pus doritul trup, numai dintru aceasta aflând mângâiere. Pentru aceasta, se și învrednicește de mai mare videnie¹⁵ [vedere dumnezeiască] decât ucenicii, căci acelea pe care aceia nu le-au văzut, acestea ea le-a văzut: „doi Îngeri” – zic. Și spre mare mângâiere i s-a făcut ei vederea Îngerilor, căci chipul [înfățișarea] „veșmintelor” lor era luminat. Încă și aceasta: a „ședea” ei „unul către cap și altul către picioare”, îi arată [adeverește] pe ei că știu ceva mai mult și, de vor fi întrebați, pot să spună.

Însă și cuvântul acesta: „De ce plângi?”, de multă duioșie este plin. Căci, pentru ca ea să nu se turbure – ca o femeie¹⁶ –, prin întrebarea aceasta potolesc turburarea ei, cu duioșie și cu blândețe întrebându-o așa: „Femeie, de ce plângi?” Iar ea, cu mare jale și, dimpreună cu dragoste, zice: „Pentru «că au luat pe Domnul meu» pentru aceasta plâng, căci «nu știu unde» L-au mutat pe El, ca, acolo ducându-mă, să îmbrățișez trupul cu plângere și să aflu [dobândesc] măcar puțină mângâiere”.

¹⁵ Pentru ceea ce înseamnă „videnia” vezi tâlcuirea de la Ioan 4, 23-24 și nota ce cuprinde însemnarea Sfântului Isaac Sirul.

¹⁶ Sfântul Teofilact nu spune aici: „ca o femeie”, în înțeles înjositor, defăimător, ci ca să ne arate că lucrul ce-l săvârșesc Îngerii este cu multă dreaptă-judecată și, tocmai de aceea, pun întrebarea cu duioșie și blândețe. Dealtfel, mai sus cu câteva rânduri, Sfântul Teofilact spunea „că neamul femeiesc este mai duios și mai plecat spre lacrimi”.

Iar tu să înțelegi „Petru” – partea cea lucrătoare și fierbinte, iar „Ioan” – partea cea privitoare și isteasă [iscusită] spre cunoștința celor dumnezeiești. Așadar, de multe ori, privitorul la cele înalte îl întrece cu cunoștința și cu istețimea firii, iar lucrătorul rămâne „în urmă”, însă cu fierbințeala și cu multa osârdie biruiește ascuțimea minții aceluia și întâi el, adică lucrătorul, vede dumnezeiasca taină. Au, nu una ca aceasta se întâmplă și la învățători [învățari, dascălii]? Că la acestea fiind [aflându-se] doi copii, cel mai tâmp și mai zăbavnici [cu mintea], cu osârdia sa întrece iuțimea firii celui alt. Însă și la cele duhovnicești de multe ori cel lucrător și de rând [simplu] la cuvânt, a primit oarecare înțelegere mai bună, decât cel privitor la cele înalte.

Dar, încă și tot sufletul care a stăpânit patimile „Marie” se numește. Și, fiindcă s-a curățit, prin nepățimire, îi „vede pe Iisus” (Ioan 20, 14) – dimpreună Dumnezeu și om –, căci dintre Îngeri, cel care „ședea către cap” este chip [însemn] al Dumnezeirii, iar cel de „către picioare” – al Întrupării Cuvântului, celei [care s-a făcut] „mai de pe urmă” (Evrei 1, 2; 1 Petru 1, 20).

20, 14-18: Zicând acestea, ea s-a întors cu fața¹⁷, și a văzut pe Iisus stând, dar nu știa că este Iisus. (15) Zis-a ei Iisus: Femeie, de ce plângi? Pe cine cauți? Ea, crezând¹⁸ că este grădinarul, I-a zis: Doamne, dacă Tu L-ai luat¹⁹, spune-mi unde L-ai pus și eu Îl voi ridica²⁰. (16) Iisus i-a zis: Maria!²¹ Întorcându-se, aceea I-a zis evreiește: Rabuni! (adică, Învățătorule)²². (17) Iisus i-a zis: Nu te atinge de Mine, căci încă nu M-am suit la Tatăl Meu. Mergi²³ la frații Mei și le spune: Mă sui la Tatăl Meu și Tatăl vostru și la Dumnezeul Meu și Dumnezeul vostru. (18) Și a venit Maria Magdalena vestind ucenicilor că a văzut pe Domnul și acestea i-a spus ei.

(20, 14) Matei 28, 9 / Marcu 16, 9-10 / Luca 24, 16 / Ioan 21, 4 (20, 17) Psalm 21, 24; 67, 27 / Matei 28, 10 / Romani 8, 29 / Evrei 2, 11 (20, 18) Marcu 16, 10 / Luca 24, 20, 22

Pentru ce, Maria „s-a întors înapoi”? Căci, vorbind ea cu Îngerii, ce va fi pățimit de „s-a întors înapoi”? Se vede, așadar, că, întrucât ea vorbea cu Îngerii, stând Iisus în spatele ei, i-a spăimântat pe dânsii, iar ei văzându-L pe Stăpânul, și cu chipul, și cu mișcarea, și cu privirea au arătat [adeverit] îndată că L-au văzut pe Domnul, și, aceasta văzându-o femeia, „s-a întors înapoi”.

¹⁷ În ediția de la 1805, în loc de „s-a întors cu fața”, se găsește „s-a întors înapoi”.

¹⁸ În ediția de la 1805, în loc de „ea, crezând”, se găsește „iar ei părându-i-se”.

¹⁹ În ediția de la 1805, în loc de „dacă Tu L-ai luat”, se găsește „de L-ai luat Tu pe El”.

²⁰ În ediția de la 1805, în loc de „ridica”, se găsește „lua”.

²¹ În ediția de la 1805, în loc de „Maria!”, se găsește „Marie!”

²² În ediția de la 1805, în loc de „I-a zis evreiește: Rabuni! (adică, Învățătorule)”, se găsește „a zis Lui: Rabuni, ce se zice Învățătorule”.

²³ În ediția de la 1805, în loc de „mergi”, se găsește „ci mergi”.

Deci, poate, Îngerilor, cu chip spăimântător li S-a arătat, însă Mariei nu așa [astfel], ci cu chip de rând [simplu] și de obște. Pentru aceasta, și „grădinar” L-a socotit pe El că este, adică al acelei grădini în care era mormântul (Ioan 19, 41-42). Drept aceea, și zice: „Doamne, de L-ai luat Tu pe El”, adică: „De L-ai furat Tu”; și nu spune: „pe Iisus”, ci „pe El”, făcând [grăind] cuvântul, ca și către unul care știa: „Deci, «de L-ai luat», adică de L-ai ridicat și L-ai furat de aici, spune-mi unde L-ai pus pe Dânsul, și eu îl voi lua pe El și îl voi muta într-un alt loc, unde cu mare cuvântă va fi îngropat”. Căci, poate, se temea ca nu cumva, iudeii, și mort fiind trupul, să-și bată joc de Dânsul și, pentru aceasta, voia în alt loc nestlut să-L mute pe El. Iubitoare, cu adevărat, este mintea femeii, dar încă nu poate să nălucească [să închipule] ceva înalt; pentru aceasta, și Domnul, de vreme ce, de la ea însăși nu a putut ea să înțeleagă [priceapă] ceva înalt, din glasul Lui Se face pe Sine cunoscut ei. Căci, numai chemându-i numele, prin aceasta ei cunoștință i-a dat, precum și iudeilor, uneori li Se făcea cunoscut, iar alteori le era necunoscut, măcar de se și afla de față (Ioan 18, 4-8). Tot astfel și grăind [Domnul]: atunci când voia, Se făcea cunoscut pe Sine, precum și acum, [numai] atunci când a voit I S-a făcut Mariei cunoscut prin glas; fiindcă, și mai înainte, cu adevărat, a strigat-o pe ea: „Femeie, de ce plângi?”, însă ea nu L-a cunoscut, pentru că Iisus nu voia. Însă, când a voit [El], atunci, prin glas a fost cunoscut.

„Întorcându-se aceea, a zis Lui”. Ce să fie aceasta? Către El vorbea și zicea: „Spune-mi, unde L-ai pus pe El?”, deci, cum zice Evanghelistul: „întorcându-se”? Se vede, dar, că după ce ea a zis: „Unde L-ai pus?”, s-a întors către Îngeri, ca să-i întrebe, poate, pentru ce s-au spăimântat; apoi, Hristos, chemând-o pe dânsa, a speriat-o prin glasul acela [„Marie!”] și, dintru aceea, o a întors către Sine. Și așa, după ce ea L-a cunoscut, a zis: „Rabuni”; și voia să se apropie de El și să fie dimpreună cu El, precum și mai înainte, și poate, încă și de Cel Care era dorit, să se atingă. Însă El, ridicându-i ei mintea, ca să înțeleagă ceva mai înalt pentru Dânsul, și mai cu evlavie să ia aminte la El, a zis: „Nu te atinge de Mine”, adică: „Nu mai sunt așa lucrurile, precum erau mai înainte, nici nu voi fi dimpreună cu voi, ca mai înainte”. Căci, măcar, deși cu cuvintele nu a zis aceasta, însă așa se înțelege. „Căci Mă voi «sui la Tatăl Meu» și acolo Mă grăbesc. Iar la Cela Care acolo Se grăbește și nu mai are acest fel de trup, ca oamenii să petreacă [viețuiască, rămână] dimpreună cu El, mai cu evlavie se cuvine a lua aminte, ca și la unul Care este mai presus decât cea de obște vorbire și atingere, adică petrecere [viețuire]”²⁴.

²⁴ Aici, Sfântul Maxim Mărturisitorul ne învață și acestea: „Cel ce vorbeste pe Domnul ziditor numai al celor ce sunt supuse nașterii și stricăciunii îl ia în chip greșit

Și vezi, câtă înțelegere [cuprindere] a arătat, în scurt, Evanghelistul. Căci, a zis [Domnul]: „Nu te atinge de Mine”. Apoi, ca și cum L-ar fi întrebat cineva: „Pentru ce?”, răspunde: „Pentru că nu va mai fi trupul Meu în acest fel, încât să fie cuviincios petrecerii [viețuirii, rămânării] celei de pe pământ, ci Cerului și celor de Sus”. Apoi, ca și cum iarăși ar fi zis [întrebat cineva]: „Dacă ai acest fel de trup, așadar, pentru ce umbli pe pământ?” Zice [Domnul]: „Pentru că «*încă nu M-am suit la Tatăl Meu*», dar Mă voi sui”. Căci, prin cea de pe urmă, aceasta o arată, zicând: „*Ci mergi la frații Mei și li spune lor: Mă sui la Tatăl Meu și Tatăl vostru*”, măcar că nu îndată avea [El] să Se suie [înălțe], ci după „*patruzeci de zile*”²⁵ (*Faptele Apostolilor 1, 3*). Așadar, cum zice aceasta? Vrând să-i ridice ei mintea și să o plece să creadă că la Ceruri Se duce și, prin aceasta, să o mângâie. Iar, fiindcă a zis „*frați*”, adăuște pe urmă: „*și Tatăl vostru*”, căci Dumnezeu este Tată și al nostru, însă după dar [har] (*2 Petru 1, 4*), iar Domnului [Hristos] Îi este Tată, firește [prin fire]. Precum și, dimpotrivă [reciproc]: „*Dumnezeu al nostru*” este, firește, iar al Domnului, după omenire; căci Dumnezeu al Lui S-a făcut, fiindcă [Hristos] a luat firea omenească.

Deci, Maria, după ce s-a învrednicit de la Domnul de acest fel de cuvinte, se duce și le „*vestește* acestea ucenicilor”. Atâta de bun lucru este stăruirea și așteptarea! Așadar, stăruiește și tu, și te vei învăța, poate, ceva – și ucenicilor Cuvântului te vei face învățător!

20, 19-23: Și fiind seară, în ziua aceea, întâia a săptămânii [Duminică]²⁶, și ușile fiind încuiate, unde erau adunați ucenicii de frica iudeilor, a venit Iisus și a stat în mijloc și le-a zis: Pace vouă! (20) Și zicând acestea, le-a arătat mâinile și coasta Sa. Deci s-au bucurat ucenicii, văzând pe Domnul. (21) Și Iisus le-a zis iarăși: Pace vouă! Precum M-a trimis pe Mine Tatăl, vă trimit și Eu pe voi²⁷. (22) Și zicând acestea, a suflat asupra lor și le-a

drept un „*grădinar*», asemenea Mariei Magdalena. De aceea, spre folosul aceluia Se ferește Domnul de atingerea lui, întrucât pentru el încă nu S-a putut «*sui la Tatăl*». Astfel, zice: «*Nu mă atinge*» (*Ioan 20, 17*). Căci, știe că cel ce se apropie de El cu o asemenea prejudecată coborâtă, se vatămă” (*Filocalia românească, A doua sută a capetelor gnostice*, cap 45, vol. 2, ed. Humanitas, București, 1999, pp. 182-183).

²⁵ „Până în ziua în care S-a înălțat la Cer, poruncind prin Duhul Sfânt Apostolilor pe care i-a ales, (3) cărora S-a și înfățișat pe Sine viu după Patima Sa prin multe semne doveditoare, arătându-li-Se timp de patruzeci de zile și vorbind cele despre Împărăția lui Dumnezeu” (*Faptele Apostolilor 1, 2-3*).

²⁶ În ediția de la 1805, în loc de „în ziua aceea, întâia a săptămânii [Duminică]”, se găsește „în ziua aceea, întru una din sâmbete”.

²⁷ În ediția de la 1805, în loc de „vă trimit și Eu pe voi”, se află „și Eu vă trimit pe voi”.

zis²⁸. **Luati Duh Sfânt; (23) cărora veți ierta păcatele, le vor fi iertate²⁹ și cărora le veți ține, vor fi ținute.**

(20, 19) Marcu 16, 14 / Luca 24, 36 /

Faptele Apostolilor 13, 30-31 / 1 Corințeni 15, 5-7 (20, 20) Cântarea Cântărilor 3, 4 / Luca 24, 39 / Ioan 16, 22 (20, 21) Ioan 17, 18 (20, 23) Matei 16, 19; 18, 18

După ce Maria [Magdalena], „a vestit acestea ucenicilor” (Ioan 20, 18), se putea ca aceia, ori să nu-i fi crezut ei, ori, de fi vor fi crezut, să se fi mândrit, cum de nu s-au învrednicit ei de a-L vedea pe Dânsul. Pentru aceasta în aceeași zi „stă” [Domnul] înaintea lor, a celor care însetau, pentru aceea, că au auzit ei de la femeie că [El] a înviat, însă se temeau de iudei, și, pentru aceasta, poșteau mai mult să-L vadă pe Cel Care era singura lor mângâiere. Deci, „a stat” înaintea lor „seara”, pentru că a așteptat ca să se adune toți; iar, „fiind ușile încuiate” – ca să arate că așa a înviat și când era piatra deasupra mormântului.

Și s-ar fi minunat cineva, cum nu L-au socotit pe El a fi nălucă [nălucire]? Întâi, mai vârtos [cu prisosință] pentru că femeia, mai înainte apucând, multă credință le-a pricinuit; iar apoi, și pentru că, lină le-a arătat lor fața [Sa], încă și prin glas le-a alinat lor mintea, care era turburată, zicând: „Pace vouă!”, adică: „Nu vă turburați”; încă, totodată, le aduce aminte lor și de graiul acela, care mai înainte de Cruce li l-a grăit lor: „Pacea Mea o dau vouă” (Ioan 14, 27). Și s-au bucurat, văzându-L pe Domnul, căci și aceasta o a zis [El] mai înainte de Cruce: „[Iarăși] vă voi vedea pe voi și se va bucura inima voastră” (Ioan 16, 22). Și, fiindcă cu iudeii aveau ei război neîmpăcat, iarăși le zice lor: „Pace!” Căci, precum femeilor le-a zis: „Bucurați-vă!” (Matei 28, 9), pentru că în scârbe [dureri] era neamul lor, așa și acestora, „pacea” le-o dă, pentru războiul [războirea] pe care îl aveau și aveau să-i aibă toți cu dânșii. Așadar, potrivit le este acelora aceea – adică „Bucurați-vă!” – pentru că, întru scârbe [dureri] au fost blestemate să nască (Facere 3, 16); iar bărbatilor, a avea „pace” – pentru războaiele [războirile] cele pentru propovăduire. Încă întru aceeași dată arată și isprăvile Crucii, iar acestea au fost „pacea”. Pentru aceea și zice: „De vreme ce, prin Cruce «pace» s-a săvârșit, pentru aceasta, vă trimit pe voi la propovăduire”. Și, mângâindu-i pe ei și îmbărbătându-i, zice: „«Precum M-a trimis pe Mine Tatăl, și Eu vă trimit pe voi». Căci lucrul Meu îl primiți, pentru aceasta îndrăzniți, că voi fi împreună cu voi”. Și, vezi stăpânirea, căci nu a zis că: „Voi ruga pe Tatăl Meu și vă va trimite pe voi”, ci: „Eu vă trimit pe voi”.

Și suflă și le dă Duh Sfânt, nu darul cel de săvârșit [desăvârșit] al Sfântului Duh acum dându-li-L lor – căci pe acesta în ziua a cincizecea avea să-L dea (Faptele Apostolilor 2, 2-4) –, ci spre primirea Duhului, vrednici pe ei

²⁸ În ediția de la 1805, în loc de „a suflat asupra lor și le-a zis”, se găsește „a suflat și a zis lor”.

²⁹ În ediția de la 1805, în loc de „a suflat și a zis lor”, se găsește „se vor ierta lor”.

făcându-i. Căci, zice: „**Luați Duh Sfânt**» adică, faceți-vă vrednici spre a lua Duh”. Și este [trebuie] a zice că o putere oarecare și dar duhovnicesc le-a dat lor: nu ca să scoale [învieze] morți și să facă puteri [minuni], ci ca să ierte păcatele³⁰. Pentru aceasta, a și adăugat pe urmă: „**Căroră veți ierta păcatele, se vor ierta lor**”, arătând că pe acest chip [fel] al darurilor duhovnicești li l-a dat lor – adică al iertării păcatelor. Iar, după Înălțare, Însuși Duhul pogorându-Se, și pe ale semnelor puteri, și pe ale tuturor celorlalte daruri, din destul le-a dat lor.

Și, cu viiță este a cerca [cumpăni], pentru ce nu Se arată [Domnul] ucenicilor în Galileea, ci în Ierusalim. Căci Matei și Marcu zic că El S-a făgăduit lor că „**în Galileea îl vor vedea**” (Matei 28, 7; Marcu 14, 28). Așadar, cum Se arată în Ierusalim? Deci, zic unii: Ce este această [nedumerire]? Pentru că nu a zis că: „Numai în Galileea Mă veți vedea³¹, iar în Ierusalim nu Mă veți vedea”, pentru aceea, aceasta este bogăție a arătării [Sale] celei de multe ori și nu are prihănire de minciună³². Apoi, aceea, anume că „**Îl vor vedea**” pe El „**în Galileea**”, tuturor ucenicilor – nu numai celor doisprezece,

³⁰ [1805] Zice [Sfântul Teofilact]: „Nu ca să scoale [învie] morți și ca să facă puteri”, căci, pe acest dar, mai înainte de Patimă îl dăduse, ci ca să ierte păcatele, care [dar] este mai mare decât cel al semnelor [minunilor]. Căci, în trei rânduri S-a dat Apostolilor Duhul, după cum arată Sfântul Grigore Bogoslovul [Cuvântătorul de Dumnezeu] în cuvântul ce îl face la sfânta Zi a Cincizecimii. Căci, spune: „Lucra puterea Duhului întru ucenicii lui Hristos. Și, întru aceștia, de trei ori, după cât erau ei putincioși a încăpea [a cuprinde], în trei vremi: mai înainte de a Se slăvi Hristos prin Patimă, după ce S-a slăvit prin Înviere, [și] după suirea la Ceruri sau întoarcerea la starea cea dintâi sau orice se cade a grăi [despre așezarea Lui de-a dreapta]. Și arată aceasta curățirea cea dintâi a bolilor și a duhurilor, care, cu adevărat, nu fără de Duh s-a făcut [Luca 10, 19]; și în suflarea cea după iconomia ce s-a făcut pentru mântuirea noastră – care arătat era insuflare mai dumnezeiască [Ioan 20, 22-23]; și împărțirea cea de acum a limbilor celor de foc [Faptele Apostolilor 2, 2-4], care lucru îl și prăznuim. Însă, cea dintâi [a fost] umbroasă, iar cea de a doua mai descoperită, iar cea de acum mai de săvârșit [desăvârșit], nu încă prin lucrare fiind de față, precum mai întâi, ci, precum ar zice cineva, cu chip de Ființă împreună fiind și împreună petrecând” [Vezi și tâlcuirea și nota de la Ioan 14, 15-17].

³¹ Sfântul Maxim Mărturisitorul ne învață aici și acestea: „Cei ce de frica iudeilor șed într-un foșor din Galileea cu ușile încuiate, adică cei ce de frica duhurilor răutății petrec în regiunea descoperirilor pe înălțimea vederilor (contemplațiilor) dumnezeiești, încuind pentru siguranță simțurile ca pe niște uși, primesc în chip neînțeles pe Cuvântul lui Dumnezeu, care vine la ei și li se arată fără lucrarea simțurilor. Iar venind El le dăruiește starea de nepătimire spunându-le „**Pace vouă!**”, și împărțirile Duhului Sfânt, suflând asupra lor; de asemenea le dă «**putere**» și le arată simbolurile tainelor Sale” (Filocalia românească, A doua sută a capetelor gnostice, cap 46, vol. 2, ed. Humanitas, București, 1999, p. 183).

³² Adică, dacă Domnul, întru iconomia Sa dumnezeiască a binevoit a Se arăta de multe ori ucenicilor, mulțimea arătărilor Sale nu poate fi prihănită de îngustimea minții noastre, care le hotărânete și le circumscrie pe toate în chip samavolnic.

ci și celor șaptezeci – li Se fâgăduiește, iar în Ierusalim, numai celor doisprezece S-a arătat – așadar, nici o neunire nu este aici. Căci în Galileea S-a arătat tuturor, iar celor doisprezece, în Ierusalim; că multe fiind arătările, unii pe unele, alții pe altele le-au scris³³. Însă, uneori, și pentru același lucru spunând doi Evangheliști, cel de-al doilea le împlinește pe cele care s-au zis cu lipsă de cel dintâi.

Și, socotește vrednicia preoților, căci dumnezeiască este, pentru că a lui Dumnezeu este a ierta păcatele (*Matei 9, 2; Marcu 2, 5; Luca 5, 20; 7, 47-48; 1 Ioan 2, 12*). Așa se cuvine să-i cinstim pe ei, ca pe Dumnezeu; căci, măcar [și] nevrednici de vor fi, ce este aceasta? Ai darurilor celor dumnezeiești sunt slujitori și darul lucrează printr-înșii, precum și prin asinul lui Valaam a grăit (*Numeri 22, 30*); și nu oprește nevrednicia noastră, darul. Așadar, fiindcă prin preoți se dă darul, se cuvine să-i cinstim pe ei.

20, 24-29: Iar Toma, unul din cei doisprezece, cel numit Geamănul³⁴, nu era cu ei când a venit Iisus. (25) Deci au zis ~~lui~~ ceilalți ucenici: Am văzut pe Domnul! Dar el le-a zis: Dacă nu voi vedea, în mâinile Lui, semnul cuieielor, și dacă nu voi pune degetul meu în semnul cuieielor, și dacă nu voi pune mâna mea în coasta Lui, nu voi crede. (26) Și după opt zile, ucenicii Lui erau iarăși înăuntru, și Toma, împreună cu ei³⁵. Și a venit Iisus, ușile fiind încuiate, și a stat³⁶ în mijloc și a zis: Pace vouă! (27) Apoi a zis lui Toma: Adu degetul tău încoace și vezi mâinile Mele și adu mâna ta și o pune în coasta Mea și nu fi necredincios, ci credincios. (28) A răspuns Toma și I-a zis: Domnul meu și Dumnezeul meu! (29) Iisus i-a zis: Pentru că M-ai văzut, ai crezut³⁷. Fericiți cei ce nu au văzut și au crezut!

(20, 25) Ioan 19, 34 (20, 27) Isaia 42, 3 / Luca 24, 39 (20, 28) Psalm 117, 28 (20, 29) 1 Petru 1, 8 / 2 Corinteni 5, 7

Nu era Toma împreună cu ucenicii, căci se poate ca, el, încă să nu se fi adunat din risipire [împrăștiere³⁸]. Și ce este aceasta: „carele se zice Gea-

³³ Iată și mărturia Sfântului Apostol Pavel: „Căci v-am dat, întâi de toate, ceea ce și eu am primit, că Hristos a murit pentru păcatele noastre după Scripturi; (4) și că a fost îngropat și că a înviat a treia zi, după Scripturi; (5) și că S-a arătat lui Chifa, apoi celor doisprezece; (6) în urmă S-a arătat deodată la peste cinci sute de frați, dintre care cei mai mulți trăiesc până astăzi, iar unii au și adormit; (7) după aceea S-a arătat lui Iacov, apoi tuturor Apostolilor; (8) iar la urma tuturor, ca unui născut înainte de vreme, mi S-a arătat și mie” (1 Corinteni 15, 3-8).

³⁴ În ediția de la 1805, în loc de „cel numit Geamănul”, se află „carele se zice Geamăn”.

³⁵ În ediția de la 1805, în loc de „și Toma, împreună cu ei”, se găsește „și Toma cu ei”.

³⁶ În ediția de la 1805, în loc de „a stat”, se găsește „a stătut”.

³⁷ În ediția de la 1805, în loc de „Pentru că M-ai văzut, ai crezut”, se găsește „Căci M-ai văzut pe Mine, ai crezut”.

³⁸ E vorba de risipirea, de împrăștierea Apostolilor, care s-a petrecut în vremea Patimilor Mântuitorului și, despre care Însuși Domnul le-a vestit mai înainte ucenicilor,

mân"? Aceasta este tâlcuire a numelui „Toma”. Căci, precum „Chifa se tâlcuiește Petru”³⁹ (Ioan 1, 42), așa și „Toma, se zice” – adică se tâlcuiește – „Geamân”. Și, cu cuviință pomenește [Evangelistul] de tâlcuirea aceasta a numelui, ca să ne arate nouă că un îndoicios [îndoios⁴⁰, șovăielnic] oarecare era el, și, mai dinainte, dintru început, avea acest fel de obicei [nărav], precum îl arată și numele.

Și, grăindu-i ceilalți ucenici despre Domnul, el „nu credea”, nu ca pe niște mincinoși pe ei socotindu-i, ci lucrul Învierii părându-i-se a fi cu neputință; pentru aceasta și este muștrat, ca un iscoditor mai presus de măsură [cuviiță, cumpăt]. Căci, precum a crede lesne este lucru al ușurimii minții, tot astfel, foarte a se împotrivi este al mojiției și al grosimii [grosolaniei]. Și vezi că a zis că nici ochilor [săi] nu [va] crede, ci a adăugit și aceea: „De nu voi pune mâna mea”. Și de unde știa că „semne” avea „coasta” [Domnului]? Fiindcă auzise de la ucenici. Și pentru care pricină nu îndată i Se arată lui [Mântuitorul], ci „după opt zile”? Ca, învățându-se el de la cei împreună cu dânsul ucenici și pe aceleași auzindu-le, spre și mai multă dorință să se aprindă și mai credincios, pe urmă, să se facă [să devină]. Și, vrând să arate Stăpânul că și atunci era de față, când Toma grăia graiurile necredinței, către cei împreună cu el ucenici, nu așteaptă ca, de la acela să audă ceva de acest fel, ci El mai înainte apucând, plinește cele ce [le] poțtea, pentru că graiurile lui le-a zis [Domnul]. Și vezi că mai întâi l-a certat, căci zice: „Adu mâna ta”, iar după aceea l-a sfătuit: „Nu fi necredincios, ci credincios”. De unde este arătat că, din necredință este îndoiala, și, în zadar, cum îi fac har [hatâr, favoare] lui Toma, zicând că într-adins nu a crezut lesne, căci iată: Domnul îl numește pe el „necredincios”. Și vezi-l pe cel care mai înainte era necredincios, cum, din pipăirea coastei, Bogoslov [Cuvântător de Dumnezeu] preabun s-a arătat. Căci, pe cele două firi și un Ipostas al unuia Hristos a învățat [vestit, mărturisit]. Pentru că, zicând: „Domnul meu”, a însemnat [arătat] firea cea omenească, deoarece la oameni se zice numele acesta: „Domnul” – precum [și] aceea: „Doamne, de L-ai luat tu pe El” (Ioan 20, 15); iar, zicând: „Dumnezeu meu”, a arătat Ființa cea dumnezeiască; și, așa, [a mărturisit] că Unul și Același este „Domn” și „Dumnezeu”.

Și, arătându-ne nouă Domnul că acesta este lucrul credinței – a primi cele care nu se văd – grăiește: „Fericiți cei ce nu au văzut, și au crezut”. Și-i însemnează [arăată] aici pe ucenici, care nici „semnul cuielor” și nici

prin prorocia lui Zaharia: „Voi toți vă veți sminti întru Mine în noaptea aceasta, căci scris este: «Bate-voi păstorul și se vor risipi oile turmei»” (Matei 26, 31; Zaharia 13, 7).

³⁹ Vezi și tâlcuirea de la Ioan 1, 40-42.

⁴⁰ Adică unul care este șovăielnic lăuntric și stă între două socotințe.

„coasta”, pipăindu-o, au crezut; și, nu numai pe aceia, ci și pe cei care [mai] pe urmă au crezut. Și nu, lipsindu-l pe Toma de fericire, a zis aceasta [Domnul], ci mângâindu-i pe cei ce nu au văzut. Căci, de vreme ce, mulți zic că: „Fericiți sunt ochii care L-au văzut pe Domnul”⁴¹, îi mângâie pe aceștia [care nu au văzut], pentru că, acesta, mai vărtos [cu prisosință] este lucru fericit: a nu vedea, și a crede.

Și cum, trup nesticăcios [având Domnul], S-a arătat având semne și a fost pipăit de mâna omenească? Pentru că, acestea toate au fost pogorâre pentru neputința lor. Căci, trupul acela, care a intrat înăuntru, „fiind ușile încuiate” și atâta de subțire și de ușor a fost, de toată grosimea era slobod⁴². Deci, arată acestea, ca să fie încredințată Învierea și, pentru aceasta, înviază având semnele Crucii și găurile piroanelor. De vreme ce și ceea ce a mâncat, nu pentru nevoia trupului, ci spre încredințarea Învierii a mâncat (Luca 24, 42-43). Căci, precum mai înainte de Cruce, deasupra valurilor umblând (Ioan 6, 19), nu de altă fire [și] avea trupul, așa și acum, pipăicios [pipăibil, palpabil] și semne având, îl arată pe el; însă și nesticăcios îl poartă pe el [Domnul], măcar că, pipăit și văzut îl arată. Căci, acestea se arată pentru încredințare și nu pentru nevoia și legea trupului. Pentru că, tot ce se mănâncă, în afedron se duce și se preface⁴³ (Matei 15, 17), care lucru nu a fost după Înviere, la Hristos, ci, de oarecare putere nevăzută și dumnezeiască se mistuiau cele care se mâncau, numai spre încredințarea Învierii luându-se [mâncându-se acelea].

Și vezi, cum, pentru un om – pentru Toma zic –, nu a judecat [a socotit] Domnul a fi lucru nevrednic a Se pogori neputinței și „coasta” a-Și arăta, ca să mântuiască un suflet care nu credea. Așa și noi, nu trebuie să defăimăm pe nici unul, măcar, orișicât de mic [ar fi].

20, 30-31: Deci și alte multe minuni⁴⁴ a făcut Iisus înaintea ucenicilor Săi, care nu sunt scrise în cartea aceasta. (31) Iar acestea s-au scris, ca să

⁴¹ Însuși Domnul le zicea ucenicilor înainte de Patimă: „Adevărat grăiesc vouă că mulți Prooroci și Drepti au dorit să vadă cele ce priviți voi, și n-au văzut, și să audă cele ce auziți voi, și n-au auzit” (Matei 13, 17; Luca 10, 24). Și, cu adevărat, Proorocii și Dreptii L-au văzut pe Mântuitorul prin credință și, prin însăși aceasta, sunt fericiți, ca unii ce „nu au văzut” pe Domnul cu ochii trupești, „dar au crezut” întru El, văzându-L cu ochii credinței.

⁴² Adică nu mai era grosier, nu mai avea greimea pe care o are trupul nostru.

⁴³ Adică, așa, după cum zice și Mântuitorul: „Nu înțelegeți că tot ce intră în gură se duce în pântece și se aruncă afară [iasă pe afedron]?” (Matei 15, 17). Vezi și tâlcuirea Sfântului Teofilact de la Matei 15, 16-20.

⁴⁴ În ediția de la 1805, în loc de „deci și alte multe minuni”, se găsește „multe încă și alte semne”.

credeți că Iisus este Hristosul, Fiul lui Dumnezeu, și, crezând, să aveți viață în numele Lui⁴⁵.

(20, 30) Ioan 21, 25 (20, 31) Ioan 3, 15 / 1 Ioan 5, 13 / Romani 10, 9

Pentru care „semne [minuni]” zice aici Evanghelistul? Oare, pentru cele mai dinainte de Cruce⁴⁶? Nu, ci pentru cele de după Înviere, căci aduce pe urmă: „a făcut [Iisus] înaintea ucenicilor Săi”, iar pe cele mai dinainte de Cruce, nu „înaintea ucenicilor”, ci înaintea tuturor le făcea. Pentru aceea, acestea despre care acum grăiește Evanghelistul, cele de după Înviere sunt. Căci, numai cu ucenicii împreună petrecând „patruzeci de zile” (*Faptele Apostolilor* 1, 3), arăta „semne” ale Învierii. Pentru că, precum, mai înainte de Cruce, făcea semne [minuni], arătându-Se pe Sine Însuși că este „Fiul lui Dumnezeu”, așa, și după Înviere săvârșea minuni „înaintea ucenicilor”, arătându-Se pe Sine că este „Fiul Omului” – adică poartă trup, măcar că nestrucăcios și mai dumnezeiesc și nemaisupus de acum legilor trupești.

Deci, „multe semne [minuni]” ale Învierii s-au făcut, însă numai „acestea s-au scris” și, nici acestea, pentru iubirea de cinste sau adăugirea slavei Celui Unuia-Născut ci, „ca voi” – zice [Evanghelistul] – „să credeți”. Și care este folosul? Și cui i se aduce [acesta]? Nu lui Hristos, căci ce folos Îi este Lui dintru a crede noi? Ci la noi se întoarce. Pentru că, zice [Evanghelistul]: „Ca, crezând, viață să aveți întru numele Lui”. Pentru că „crezând” că [El] a înviat și este viu, nouă „viață” ne-o câștigăm, căci pentru noi a înviat și este viu. Iar cel ce Îl socotește pe El că este mort și nici nu a înviat, nici nu este viu, singur lui însuși își adeverește [vădește] și își hotărăște moartea și stricăciunea.

⁴⁵ În ediția de la 1805, în loc de „și, crezând, să aveți viață în numele Lui”, se găsește „ca, crezând, viață să aveți întru numele Lui”.

⁴⁶ Adică cele săvârșite de Mântuitorul de la începutul propovăduirii și până la răstignirea Sa.

CAPITOLUI 21

*Domnul Se arată ucenicilor la Marea Tiberiadei.
Iertarea lui Petru și repunerea lui
între Apostoli¹*

21, 1-8: După acestea, Iisus S-a arătat iarăși ucenicilor² la Marea Tiberiadei, și S-a arătat așa: (2) Erau împreună Simon Petru și Toma, cel numit Geamănul³, și Natanail, cel din Cana Galileii, și fiii lui Zevedeu și alți doi din ucenicii Lui. (3) Simon Petru le-a zis: Mă duc să pescuiesc⁴. Și i-au zis ei: Mergem și noi cu tine⁵. Și au ieșit și s-au suit în corabie, și în noaptea aceea nu au prins nimic⁶. (4) Iar făcându-se dimineată, Iisus a stat la țârm; dar ucenicii nu au știut că este Iisus⁷. (5) Deci le-a zis Iisus: Fiiilor, nu cumva aveți ceva de mâncare? Ei I-au răspuns: Nu. (6) Iară El le-a zis: aruncați mreaja în partea dreaptă⁸ a corăbiei și veți afla. Deci au aruncat-o și nu mai puteau s-o tragă de mulțimea peștilor. (7) Și a zis lui Petru ucenicul acela pe care-l iubea Iisus: Domnul este! Deci Simon Petru, auzind că este Domnul, și-a încins haina, căci era dezbrăcat, și s-a aruncat în apă⁹. (8) Și ceilalți ucenici au venit cu corabia, căci nu erau departe de țârm¹⁰, ci ca la două sute de coți, trăgând mreaja cu pești.

(21, 1) Matei 26, 32; 28, 7 / Marcu 14, 28; 16, 7 / Luca 6, 7 / Faptele Apostolilor 1, 3, 10, 30-41 / 1 Corinteni 15, 5 (21, 3) Psalm 126, 2 (21, 4) Luca 24, 16 / Ioan 20, 41 (21, 5) Luca 24, 41 (21, 6) Luca 5, 4

Prin ceea ce a zis că: „S-a arătat Iisus pe Sineși”, aceasta o însemnează Evanghelistul: de nu ar fi voit și de nu S-ar fi arătat El singur, pe Sine,

¹ În ediția de la 1805, titlul capitolului este: „Pentru arătarea lui Iisus după Înviere lui Petru și altora, când prindeau pește la Marea Tiberiadei. Pentru ceea ce s-a zis lui Petru: Paște oile Mele”.

² În ediția de la 1805, în loc de „Iisus S-a arătat iarăși ucenicilor”, se găsește „iarăși S-a arătat Iisus ucenicilor pe Sineși”.

³ În ediția de la 1805, în loc de „cel numit Geamănul”, se află „carele se zice Geamăn”.

⁴ În ediția de la 1805, în loc de „Mă duc să pescuiesc”, se află „Mă duc să vânez pește”.

⁵ În ediția de la 1805, în loc de „cu tine”, se găsește „împreună cu tine”.

⁶ În ediția de la 1805, în loc de „în corabie, și în noaptea aceea nu au prins nimic”, se găsește „în corabie îndatăși, și întru acea noapte nu au prins nimic”.

⁷ În ediția de la 1805, *versetul* 4 este: „Iar dacă s-a făcut dimineată, a statut Iisus la țârmuri, dar nu știau ucenicii că Iisus este”.

⁸ În ediția de la 1805, în loc de „în partea dreaptă”, se găsește „de-a dreapta parte”.

⁹ În ediția de la 1805, *versetul* 7 este: „Zis-a drept aceea ucenicul acela, pe care-l iubea Iisus, lui Petru: Domnul este. Iar Simon Petru auzind că Domnul este, cu expeditul s-a încins (că era gol) și s-a aruncat în mare”.

¹⁰ În ediția de la 1805, în loc de „țârm”, se găsește „pământ”.

dintru pogorâre [față de ucenici], nu ar fi fost văzut, fiindcă trupul era nestricăcios.

Și, pentru ce pomenește și de locul „Mării Tiberiadei”? Arătând că, de acum [ei] nu se mai temeau atâta de iudei, ca și mai înainte, ci frica cea multă o au lepădat. Pentru aceasta, nici nu mai erau [stăteau] închiși, ci ieșeau și afară din casă, lucru care, mai înainte nu-l îndrăzneau. Și, pretutindeni umblau, încât au mers până și la Tiberiada, care este departe de Ierusalim și este mare a Galileii. Și „vânau pește” ucenicii, deoarece nu aveau ce altceva să facă, pentru că nici El nu era necurmat împreună cu dânșii, nici Duhul nu era dat, nici învățătura nu le era încredințată lor de săvârșit [desăvârșit]; pentru aceasta, așadar, de meșteșugul lor se apucaseră.

Și Petru, mai osârduitor la lucru fiind, nu suferă [răbdă, îngăduie] să șadă fără de lucru [lucrare, osteneală], ci, fierbinte, la lucru [treabă] se pomeneste, iar ceilalți „împreună” îi urmează, pentru că erau legați de acum unii cu alții.

Deci, stând [fiind] Domnul de față înaintea lor, când ei se osteneau și se trudeau, nu îndată „Se arată pe Sineși”, pentru că voiește ca întâi să se ia [prindă] cu dânșii la vorbă; pentru aceasta, și zice: „Fiilor, nu cumva aveți ceva de mâncare?”, ca și cum ar fi vrut să cumpere ceva de la dânșii. Iar, după ce au zis ei: „Nu”, și poruncindu-le să arunce „de-a dreapta”, au nimerit, atunci zice „ucenicul acela, pe care-l iubea Iisus”, lui Petru: „Domnul este!” Iarăși aflăm aici că se arată osebirile ucenicilor: căci unul este mai iute văzător – adică Ioan, iar Petru – mai fierbinte; pentru aceasta, Ioan întâi L-a cunoscut pe Domnul, iar Petru, întâi a venit la Dânsul. Și, prin a se „încinge” – sfială a însemnat [arătat], iar prin a se arunca în mare – dorința a arătat [vădit]. Căci nu a așteptat, precum ceilalți, ci, înotând, a mers, măcar că [nu] era departe de pământ, „ca la două sute de coți”¹¹.

Iar „ependitul” este un cearșaf [o pânză] de in, cu care pescarii fenicieni și sirieni se înfășoară – ori goi fiind, ori pe deasupra hainelor, pe acesta punându-l. Și în scurt să zic: astfel, cum zografii¹² [iconarii] îi zugrăvesc [înfățișează] pe Apostoli, deasupra hainelor [fiind] înfășurați. Deci, fiindcă Petru „era gol [dezbrăcat]”, ca acela care se ostenea la vânarea peștilor, pentru sfială, s-a înfășurat cu „ependitul” – căci acesta este cel cu care

¹¹ „Cotul” era în vechime o unitate de măsură pentru lungime, egală cu aproximativ 50 de centimetri, atâta cât era, în medie, antebrațul unui om adult, măsurat din cot până în vârful degetelor mâinii. Așadar corabia ucenicilor se afla „ca la două sute de coți” de țărm, cu alte cuvinte, cam la 100 de metri.

¹² În vechime, pictorul-iconar era numit „zugrav” – cuvânt derivat, care în forma primară era „zograf”, intrat în limba română din grecescul „zoos grafein”, care înseamnă „scriitor de viață”.

zice că „s-a încins” – și el, întâi, vine la Domnul. Pentru că nu erau oarecare lucruri mici cele care se făceau, ci mari: mai întâi, că „mulți pești” s-au prins, [iar] apoi că „nu s-a rupt mreaja” (Ioan 21, 11).

21, 9-14: Deci, când au ieșit la țârm, au văzut jar pus jos¹³ și pește pus deasupra, și pâine. (10) Iisus le-a zis: Aduceți din peștii pe care i-ați prins acum. (11) Simon Petru s-a suit în corabie și a tras mreaja la țârm, plină de pești mari: o sută cincizeci și trei, și, deși erau atâția¹⁴, nu s-a rupt mreaja. (12) Iisus le-a zis: Veniți să prânziți. Și nici unul dintre ucenici nu îndrăznea să-L întrebe: Cine ești Tu?, știind că este Domnul¹⁵. (13) Deci a venit Iisus și a luat pâinea și le-a dat lor, și de asemenea și peștele¹⁶. (14) Aceasta este, acum, a treia oară când Iisus S-a arătat ucenicilor, după ce S-a sculat din morți¹⁷.

(21, 12) Faptele Apostolilor 10, 41 (21, 13) Faptele Apostolilor 10, 41 (21, 14) Ioan 20, 19-26

Și aceasta este minune, pe care acum o văd ei – zic: „jăratecul” și „peștele” și „pâinea” – căci [Domnul] nu mai făcea [înmulțea] din materie pusă înainte – precum mai înainte, în pustie, din cele „cinci pâini” și din „doi pești”, pe cele care la atâția au ajuns (Ioan 6, 9) – ci chiar așa, dintru neființă.

Și, zicând Domnul: „Veniți de prânziți”, nimeni nu cearcă [ispitește], nici „nu cutează să întrebe”. Căci nu mai aveau ei aceeași îndrăzneală, ci cu tăcere și cu spaimă se minunau, pentru că „știau că Domnul este”; pentru aceasta, nici nu Îl „întrebau”. Însă, fața mai într-alt fel văzând-o și de multă înspăimântare plină¹⁸, foarte se spăimântau și voiau, cu adevărat,

¹³ În ediția de la 1805, în loc de „jar pus jos”, se găsește „jăratec stând”.

¹⁴ În ediția de la 1805, în loc de „deși erau atâția”, se găsește „atâția fiind”.

¹⁵ În ediția de la 1805, versetul 12 este: „Zis-a lor Iisus: Veniți de prânziți. Și nimeni nu cuteza din ucenici să-L întrebe pe El: Tu cine ești?, știind că Domnul este”.

¹⁶ În ediția de la 1805, în loc de „și de asemenea și peștele”, se află „și peștele așijderea”.

¹⁷ În ediția de la 1805, versetul 14 este: „Cu aceasta acum a treia oară S-a arătat Iisus ucenicilor Săi, după ce S-a sculat din morți”, cu următoarea însemnare: [1805] Întâi, „S-a arătat” fiind seară, în ziua aceea în care a înviat (Ioan 20, 19). Iar a doua oară, „după opt zile” (Ioan 20, 26). Iar „a treia oară”, acum. Deci, se vede că după aceasta s-au suit „ucenicii la muntele unde le-a poruncit lor” (Matei 28, 16) când, adică, au fost îndemnați iarăși de Domnul. S-a arătat însă și ucenicilor (1 Corinteni 15, 6-8) și celor doi, de care se povestește la Marcu (16, 12) și lui Petru (1 Corinteni 15, 5) și lui Cleopa și celui împreună cu dânsul (Luca 24, 15-31). Însă ucenicilor, dimpreună, „a treia oară” – cu aceasta [de acum] – li „S-a arătat”, pentru că nu venea adeseori la dânsii. Și, precum socotesc, aici nu a spus că și El a mâncat, fiindcă Luca o a arătat aceasta în *Faptele Apostolilor*, unde Petru zice că: „Am mâncat și am băut împreună cu El, după ce a înviat din morți” (10, 41).

¹⁸ Poate că, prin chipul Său, Domnul le arăta ucenicilor – pe cât vor fi putut ei cuprinde –, parte din înfricoșătoarea smerenie a Dumnezeuirii, decât care, ce poate să fie mai cutremurător? Vezi și tâlcuirea de la Ioan 20, 14-18.

să-L întrebe pentru dânsa, însă spaima, și aceasta, că „știi” că nu este altcineva, ci El, oprea întrebarea și mâncau numai pe cele pe care lor le zidise. Însă, cum le zidise? Cu stăpânire. Pentru că nu mai „căuta [privea] la Cer” (*Matei 14, 19; Marcu 6, 41; 7, 34; Luca 9, 16*), nici nu îl cheamă pe Tatăl (*Matei 11, 25-26; Marcu 14, 36; Luca 10, 21; Ioan 11, 41*), căci acelea se făceau cu pogorâre, pentru neputința noastră.

Și le poruncește să aducă „din pești”, ca să arate că ceea ce se vedea nu era nălucă [nălucire]. Și aici nu zice [Evangelistul] că a mâncat [Domnul] împreună cu dânșii. Iar Luca zice că, petrecând [rămânând] împreună cu dânșii, „a mâncat” (*Luca 24, 43*), însă cum a mâncat nu este lucru al nostru a spune, căci cu chip preaslăvit acestea s-au făcut [săvârșit]; nu că avea firea trebuință de bucate, ci pogorâre se făcea, spre arătarea [adeverirea] Învierii. Și, arătând că nu adeseori venea la dânșii, nici asemenea, ca mai înainte, zice [Evangelistul]: „cu aceasta [acum] a treia oară S-a arătat”.

Și să înțelegi acestea și după videnie¹⁹, adică după înaltă și tainică înțelegere. „Noapte” (*Ioan 21, 3*) era, când întunericul slujirii de idoli stăpâna, mai înainte de venirea Soarelui Hristos²⁰ (*Ioan 21, 4*), când s-au ostenit Proorocii și „nimic” nu au „vânat” (*Ioan 21, 3*), pentru că, măcar deși se părea că ei au apucat în „mreajă” un neam – pe Israil, însă, de vreme ce, și acesta adeseori la închinarea de idoli se abătea, mai „nimic nu au prins”. Însă, când „dimineața” (*Ioan 21, 4*) „Soarelui Dreptății” (*Maleahi 3, 20*) a luminat, și „mreaja” cea apostolească s-a „aruncat” (*Ioan 21, 6*), învățătura cea „de-a dreapta” cu adevărat – către care Legea și Prooroci asemănându-se, „stângă” se înțeleg – atunci, dar, se trage „mreaja” și se „aduc” la Hristos (*Ioan 21, 10*) nu numai cei din neamuri – pe care „o sută” îi vei și zice –, ci și cei din Israil – care „cincizeci” se înțeleg (*Ioan 21, 11*). Căci, când plinirea neamurilor va intra înlăuntrul, atuncea și Israil se va mântui (*Romani 11, 11-12*). Iar, cei „trei” [pești], pe credința cea întru Sfânta Treime o însemnează [arată], căci cei „o sută” și „cincizeci” ce s-au vânat – zic cei din neamuri și [dintre] iudei –, fără de adăugirea celor „trei”, nu sunt. Pentru că, fără de credința cea în Treime, nimeni nu se zice că a fost „vânat”. Iar aceea, ce zice: „Veniți de prânziți” (*Ioan 21, 12*), o înțelegere ascunsă ca aceasta are: [anume] că, după osteneli, îi va primi [cuprinde] pe Sfinți odihnă și desfătare și îndulcire.

¹⁹ Pentru ceea ce înseamnă „videnie”, vezi tâlcuirea de la *Ioan 4, 23-24* și nota ce cuprinde însemnarea Sfântului Isaac Sirul.

²⁰ Aici, Sfântul Teofilact reia de la început tâlcuirea capitolului 21, după înalta înțelegere și, îl numește pe Domnul „Soarele Hristos”, pentru că Evangelistul Ioan zice: „Făcându-se dimineață, Iisus a stat la țarm” (*21, 4*). Vezi continuarea tâlcuirii.

Căci, câte atuncea s-au făcut, ori s-au zis, toate sunt pline de taine. Precum și „grădinar” a fi socotit Hristos de Maria [Magdalena] (Ioan 20, 15), lucru de rând se pare, însă are și oareșce ascuns. Căci, Acest adevărat Lucrător al Raiului²¹, era cu adevărat în grădina mormântului ca în Rai, neamul femeiesc îndreptându-l și din înșelăciune și necunoștință „întorcând” (Ioan 20, 14, 16) pe aceea ce l-a amăgit pe Adam, grădinarul cel dintâi (Facere 2, 15; 3, 1-7). Pentru că, a o „întoarce” pe Maria [Magdalena] și a o învăța pentru Înviere, aceasta însemna – că neamul femeiesc se va „întoarce” și se va ridica din greșeală.

21, 15-19°: Deci după ce au prânzit, a zis Iisus lui Simon Petru: Simone, fiul lui Iona, Mă iubești tu mai mult decât aceștia? El I-a răspuns: Da, Doamne, Tu știi că Te iubesc. Zis-a Iisus lui: Paște mieluseii Mei. (16) Iisus i-a zis iarăși, a doua oară: Simone, fiul lui Iona, Mă iubești? El I-a zis: Da, Doamne, Tu știi că Te iubesc. Zis-a Iisus lui: Păstorește oile Mele. (17) Iisus i-a zis a treia oară: Simone, fiul lui Iona, Mă iubești? Petru s-a întristat, că i-a zis a treia oară: Mă iubești? și I-a zis: Doamne, Tu știi toate. Tu știi că Te iubesc. Iisus i-a zis: Paște oile Mele. (18) Adevărat, adevărat zic ție: Când erai mai tânăr, te încingeai singur și umblai unde voiai; dar când vei îmbătrâni, vei întinde mâinile tale și altul te va încinge și te va duce unde nu voiești. (19) Iar aceasta a zis-o, însemnând cu ce fel de moarte va preaslăvi pe Dumnezeu²².

(21, 16) 2 Regi 7, 20 / Faptele Apostolilor 20, 28 / 1 Petru 5, 2 (21, 18) 2 Petru 1, 14 (21, 19) 2 Petru 1, 14

După ce El a sfârșit prânzul, lui Petru îi încredințează isprăvnicia „oilor” lumii și nu altuia, ci lui o dă pe aceasta; mai întâi, pentru că decât toți era mai ales și gură a toată ceata [verhovnic]; iar apoi, arătându-i lui că trebuie să îndrăznească, pentru că lepădarea s-a șters. Și de lepădare nu-i pomenește nici nu îi împutează [prihănește, impută], ci îi zice: „De «Mă iubești», primește asupra-ți grija fraților și dragostea cea fierbinte pe care ziceai că o

²¹ Sfântul Teofilact ne arată aici că Înșuși Dumnezeu este Cel Care a făcut și a „sădit” Raiul (Facere 2, 8).

²² În ediția de la 1805, versetele 15-19° sunt: „Deci dacă au prânzit, i-a zis Iisus lui Simon Petru: Simone al lui Iona, iubești-Mă mai mult decât aceștia? Zis-a Lui: Așa Doamne, Tu știi că Te iubesc. Zis-a lui: Paște mieluseii Mei. (16) Zis-a lui iarăși, a doua oară: Simone al lui Iona, iubești-Mă? Zis-a Lui: Așa Doamne, Tu știi că Te iubesc. Zis-a lui: Păstorește oile Mele. (17) Zis-a lui a treia oară: Simone al lui Iona, iubești-Mă? S-a mâhnit Petru că i-a zis lui a treia oară: Iubești-Mă? Și i-a zis Lui: Doamne Tu toate le știi, Tu știi că Te iubesc. Zis-a Iisus lui: Paște oile Mele. (18) Amin, amin zic ție: când erai mai tânăr te încingeai pe tine însuși și umblai unde voiai. iar după ce vei îmbătrâni, vei întinde mâinile tale și altul te va încinge și te va duce unde tu nu voiești. (19) Și aceasta a zis, însemnând cu ce moarte va slăvi pe Dumnezeu”.

ai către Mine, încât vei [și] «muri»²³ pentru Mine (Matei 26, 35), acum e arată”. Și îl întreabă pe el de trei ori, arătând, mai întâi, câtă grijă face pentru cei credincioși și, cum că, atâta iubește „oile”, încât și semn [însemn, pecete] al dragostei celei către Dânsul o pune aceasta: a primi asupra-și grija „oilor”. Iar, apoi, cu întrebarea și mărturisirea cea întreită, lepădarea cea întreită o vindecă și, prin cuvinte îndreptează greșalele cele ce prin cuvânt se făcuseră (Matei 26, 69-75). Dintru aceasta, obicei s-a făcut a se cere trei mărturisiri de la cei ce vor a se boteza²⁴.

Deci, fiind întrebat o dată și a doua oară, pe Singur Cel Ce știe inimile Îi cheamă martor, nu obrăznicind mai mult²⁵, nici cu îndrăzneală grăind, ci aceasta: „Tu știi”, pretutindenea [de fiecare dată] adăugând. Însă, după ce și a treia oară a fost întrebat, Petru s-a turburat: oare, nu cumva, lui i se pare că iubește, însă nu iubește, de vreme ce și mai înainte, mult părându-i-se [a iubi] și întărindu-se [puternicindu-se], s-a vădit pe urmă [întru lepădări]. De aceasta și acum s-a temut, pentru aceea, și cu sfială, răspunde: „Doamne, Tu toate le știi», și cele ce sunt de față, și cele viitoare, «Tu știi că Te iubesc» acum, precum mie mi se pare; iar, de va rămânea și pe urmă dragostea, și aceasta «Tu știi», eu pentru mine nu mă întăresc [puternicesc]”.

Și după ce Domnul i-a zis lui pentru dragostea cea către Dânsul, mai înainte îi spune lui și mucenicia pe care avea el să o sufere. Și aceasta o spune, arătând prin graiuri că și ceea ce îl întreabă pe el – dacă Îl iubește – nu îl întreabă pentru că nu-l crede pe el, ci și foarte știe că Îl iubește, căci cum nu iubește acela, care va să și mărturisească pentru Dânsul? Ci, ca mai mult să arate dragostea lui Petru, și pe ceilalți, pe toți, să-i învețe că, de voim să-L iubim pe El, așa să ne sârguim să-L iubim pe El, întru a primi asupra-ne grija fraților. Și, cum îi spune lui, mai înainte, mucenicia? Ascultă: „Când erai mai tânăr, te încingeai pe tine însuși...” și celelalte [ce urmează]. Zice [Domnul]: „De vreme ce, Mă iubești pe Mine și, de multe ori, în primejdiile cele pentru Mine te-ai fâgăduit a-ți pune sufletului tău, îndrăznește,

²³ „Petru i-a zis: Și de ar fi să mor împreună cu Tine, nu mă voi lepăda de Tine. Și toți ucenicii au zis la fel” (Matei 26, 35).

²⁴ Până astăzi, în rânduiala Sfântului Botez, cel care urmează a fi botezat, sau nașul său (dacă acela ce va fi botezat este prunc mic), trebuie să mărturisească de trei ori *Simbolul Credinței*. E cu puțință ca, unii dintre cititori, să nici nu aibă știință de acest lucru, deoarece în unele biserici de la noi din țară s-a îndătinat atât obiceiul ca, la Botez, să fie rostit *Crezul* numai o singură dată, cât și ca această Taină să se săvârșească prin stropire, și nu prin întreită cufundare. Domnul să ne miluiască și pe noi, pe toți ca, prin osteneala săvârșirii poruncilor evanghelicești, să nu mai fim iubitori de scurtime și ușurătate, întru cele dumnezeiești.

²⁵ Adică, Petru nu s-a mai obrăznicit dintru nădăjduirea în sine și în propriile puteri.

pentru că așa voi umplea pofta ta [voi plini poftirea ta], încât, cele pe care nu le-ai pătimit când erai tânăr, acestea le vei pătimi, după ce vei îmbătrâni". Și îi pomenește lui de viața cea mai dinainte, arătând că cele duhovnicești sunt împotriva [potrivnice] celor trupești. Pentru că, întru cele lumești, cel tânăr este de treabă [isprăvitor], iar cel bătrân, nu este de treabă [trebnic]; însă întru cele duhovnicești, când bătrânețile vor sosi, atunci, mai strălucită este bărbăția. Deci, zădărând [întărâtând] dorința lui și spre mucenicie ațâțându-o, zice acestea [Domnul]. Încă îi arată lui umbros, cum că și el va fi răstignit²⁶, pentru că aceasta ce zice: „**vei întinde mâinile tale și altul te va încinge**”, nimica altceva, decât numai întinderea cea pe Cruce și legăturile [legările] le însemnează [înfățișează]. Iar, prin ceea ce a spus: „**când erai mai tânăr**” și iarăși: „**iar după ce vei îmbătrâni**”, arată că atunci Petru nu era nici tânăr, nici bătrân, ci bărbat desăvârșit. Și, cum i-a zis lui Domnul că: „**altul te va încinge și vei merge unde tu nu voiești**”? Doară, nu voia Petru mucenicia? Voia, cu adevărat, și poftea [râvnea aceasta]; însă, ceea ce zice Domnul însemnează [arată] măhnirea firii și cum că, fără de voie se desparte sufletul de trup. Iar aceasta, Dumnezeu spre folos o a iconomisit, ca să nu ne omorâm noi pe noi înșine; așadar, nimeni nu-și leapădă trupul fără de măhnire, măcar și sfânt de ar fi.

Și tâlcuindu-ne nouă Evanghelistul – precum are el obicei – pentru ce a spus Domnul acestea, grăiește: „**Și aceasta a zis, însemnând cu ce moarte va slăvi pe Dumnezeu**”. Căci, zice: „Iisus i-a grăit acestea lui Petru – adică: «**vei întinde mâinile tale**» și celelalte – «însemnând» [arătând] că va mărturisi pentru Dânsul”. Și „**slavă a lui Dumnezeu**” numește moartea lui Petru, căci, cu adevărat, slavă a lui Dumnezeu este starca împotriva [nevoința] cea pentru Dânsul, [dusă] până și la moarte. Căci, de nu s-ar fi încredințat sufletul că [Hristos] este Dumnezeu adevărat, nu ar fi murit pentru Dânsul; pentru aceasta, adevăritate a „**slavei lui Dumnezeu**” este moartea Sfinților.

Și, ar fi putut cineva afla osebire [diferență] între „**mielușei**” și „**oi**” și între „**a paște**” și „**a păstori**”. Căci, poate, „**mielușei**” sunt cei noi începători și prunci cu cunoștința; iar „**oi**”, cei mai de săvârșit [desăvârșiți]. Deci, cela ce-L iubește pe Hristos, și de „**mielușei**”, și de „**oi**” va purta grijă, și pe „**mielușei pascându-i**” – adică povățuirea cea mai blândă; potrivindu-o lor – și pe „**oi păstorindu-le**” – care însemnează povățuirea cea mai de săvârșit [desăvârșită]. Însă, de vreme ce, și cei mai de săvârș

²⁶ Este, îndeobște, cunoscut că Sfântul Apostol Petru s-a săvârșit mucenicește în anul 64, la Roma, fiind răstignit cu capul în jos. Prăznuirea sa se săvârșește în Biseria noastră, în 29 iunie.

[desăvârșiți] au trebuință de multe ori și de povățuirea cea mai moale, pentru aceasta li se poruncește și pe „oi” a le „paște”, povățuitorilor lor. Căci, acum, aceasta – adică „a păstori” – povățuirea cea mai cu asprime o însemnează, iar aceasta – adică „a le paște” – pe cea mai blândă. Așadar, ce vom răsplăti Domnului, Care într-atâta ne-a iubit pe noi, încât și dragostea cea către El întru aceasta o însemnează [înfățisează] – întru a purta grijă de „oi”, cei care Îl iubesc pe El?

21, 19^a-23: Și spunând aceasta, i-a zis: Urmează Mie. (20) Dar întorcându-se, Petru a văzut venind după el pe ucenicul pe care îl iubea Iisus, acela care la Cină s-a rezeamat de pieptul Lui și I-a zis: Doamne, cine este cel ce Te va vinde? (21) Pe acesta deci, văzându-l, Petru a zis lui Iisus: Doamne, dar cu acesta ce se va întâmpla? (22) Zis-a Iisus lui: Dacă voiesc ca acesta să rămână până voi veni, ce ai tu? Tu urmează Mie. (23) De aceea a ieșit cuvântul acesta între frați, că ucenicul acela nu va muri; dar Iisus nu i-a spus că nu va muri, ci: Dacă voiesc ca acesta să rămână până voi veni, ce ai tu?²⁷

(21, 19) 2 Petru 1, 14 (21, 20) Ioan 13, 23

A încredințat [Mântuitorul] lui Petru grija tuturor credincioșilor, căci, măcar că Iacov²⁸ a luat scaunul Ierusalimului, însă Petru, [scaunul] a toată lumea. Și a zis către el, după aceea: „Urmează Mie”, arătând purtarea de grijă și, cum că, cu prietenie și cu dragoste, se află către dânsul.

Încă să înțelegi aici „urmare” și plinirea cea întru toate lucrurile și cuvintele. Căci, aceia care, în urmele petrecerii [viețuirii] Lui pășesc²⁹ și se aseamănă Lui întru toate, cu de-amănuntul, aceștia „urmează” Lui. Însă, totodată, acum îl îndeamnă pe Petru și simțitor a urma Lui, arătând [adeve-

²⁷ În ediția de la 1805, *versetele* 19^a-23 sunt: „Și aceasta grăind, a zis lui: Urmează Mie. (20) Și întorcându-se Petru, a văzut pe ucenicul, pe care-l iubea Iisus, mergând după el care a și căzut la Cină pe pieptul Lui, și a zis: Doamne, cine este acela ce va să Te vândă? (21) Pe acela văzându-l Petru, a zis lui Iisus: Doamne, dar cu acesta ce va fi? (22) Zis-a Iisus lui: De voi vrea să rămână acesta până voi veni ce-ți este fie? Tu urmează Mie. (23) Deci a ieșit cuvântul acesta între frați, că ucenicul acela nu va muri. Și nu a zis Iisus lui că nu va muri, ci: De voi vrea să rămână acesta până voi veni, ce-ți este fie?”

²⁸ Iacov, cel care este pomenit aici, nu e fiul lui Zevedeu și fratele Sfântului Ioan Teologul (*Matei* 10, 2) și nici Iacov al lui Alfeu, care a fost din ceata celor doisprezece Apostoli (*Marcu* 2, 14; 3, 18), ci este dintre „frații” Domnului. De la Sfinții Evangheliști știm că numele acestora sunt: Iacov, Simeon, Iuda și Iosie (*Matei* 13, 55; *Marcu* 6, 3). Despre primii trei știm că au făcut parte dintre cei 70 de Apostoli ai Domnului (*Luca* 10, 1), iar Iacov și Simeon au fost și episcopi de Ierusalim. Iacov, care mai este numit și „cel Mic”, s-a săvârșit prin moarte mucenicească la 23 octombrie, în anul 63.

²⁹ Adică pășesc în urmele plinătății făptuirilor Mântuitorului, căci e de neapărată trebuință să „avem gândul lui Hristos” (1 *Corinteni* 2, 15).

rind] ceea ce am zis – prietenia cea către el; căci, pe cei mai prieteni, pe aceștia îi facem următori [ai noștri].

Iar, după ce Petru a auzit acestea și s-a învrednicit de unele ca acestea, încât și lumea să i se încredințeze, și de mucenicie să se învrednicească, fiindcă foarte îl iubea pe Ioan, întreabă și pentru dânsul: „**Dar cu acesta ce va fi?**» Nu pe aceeași cale cu noi va veni? Nu va fi și acesta părtaș povățuirii «**oilor**» și alegerii celei la acestea?» Pentru că, aceea ce zice: „**Urmează Mie**”, aceasta însemnează: „Vino, de ia oile, ieși în lume!” Deci, de vreme ce, Domnul a văzut pe Petru că se grijește [poartă de grijă] de Ioan și nu voiește să se dezlipească de el, despărțindu-i pe ei de cea fără de vreme unire și dragoste, zice: „Lucru ți s-a încredințat, pe acesta isprăvește-l și «**urmează Mie**», Carele te scot pe tine la propovăduire și toată lumea îți încredințează. Iar acesta, de voi vrea să rămână aici în locurile cele de primprejurul Galileii și să nu-l trimit împreună cu tine, «**ce-ți este ție?**»”

Iar aceasta, ce zice: „**până voi veni**”, unii așa o au înțeles: „**Până voi veni**» asupra iudeilor celor ce M-au răstignit, fiindcă îi voi bate pe ei, prin toiagul romanilor și voi răsturna cetatea lor [Ierusalimul]”. Pentru că spun [acești tâlcuitori] că Apostolul acesta [Ioan], mai până în vremea stăpânirii lui Vespasian, în locurile cele de sus [în Galileea] ajungând, propovăduia și petrecea [viețuia] acolo, iar, când avea să se ia [robească] Ierusalimul, s-a mutat. Deci, de vreme ce, mare lucru li se încredința – propovăduirea – nu trebuia, așadar, să fie ei împreună, ci deosebi: unul în unele, iar altul, în alte locuri să meargă. Și pentru care pricină pomenește Evanghelistul de culcarea cea „**pe piept**” și cum că a întrebat: „**Cine este cela ce va să Te vândă?**” (Ioan 13, 23). Nu așa, de rând [simplu], și precum s-ar fi întâmplat, ci ca să arate îndrăzneala lui Petru, cea de după lepădare. Căci, celuia care nu îndrăznea, mai înainte de Cruce, să întrebe pentru [despre] vânzătorul, ci pe altul, adică pe Ioan îl îndemna spre întrebare, acestuia și isprăvnicia tuturor i se încredințează și nu numai că nu îndeamnă pe altul la cele pentru dânsul³⁰, ci, și numai pentru ucenicul acela – care mai mult decât toți era „**iubit**” – întreabă și, ca un mijlocitor către Domnul se face.

Și te minunează de smerenia Evanghelistului, cum părerea cea greșită a celor mulți o îndreptează; pentru că nu au înțeles ceea ce a zis Domnul pentru dânsul, ci au socotit că „**nu va muri**”; însă aceasta nu a fost, căci Domnul a zis „**să rămână**”, nu pentru că el „**nu va muri**”, ci ca să nu fie el însoțit cu Petru, în vremea propovăduirii și să rămână singur [întru această lucrare].

³⁰ Adică, Petru nu cere în chip osebit, pentru un alt Apostol, cele ce lui i-au fost încredințate, ci pentru Ioan mijlocește.

Iar, ceea ce zice [Domnul]: „**până voi veni**”, aceasta este, adică: „Până iarăși și pe el voi binevoi a-l scoate la propovăduire. Căci, pe tine acum te scot la grija [îngrijirea] lumii și «urmează Mie», iar el, rămână aicea, «**până**» când iarăși «**voi veni**» și îl voi scoate pe el [la aceeași lucrare], ca și pe tine”.

Iar alții, așa înțeleg: auzind Petru – spun ei [acești tâlcuitori] – că va muri pentru Hristos, a zis: „Dar cu Ioan ce va fi? «**Nu va muri**» și el?” Însă Hristos nu a întărit aceasta – anume că „**nu va muri**”, pentru că, tot cel ce s-a născut, va și muri –, ci a zis: „«**De voi vrea să rămână el**», adică să fie viu până la sfârșitul lumii și atuncia să mărturisească pentru Mine”. Pentru aceasta și zic [acești tâlcuitori] că el este viu și, dimpreună cu Ilie propovăduindu-L pe Hristos, de Antihrist va să fie omorât. Iar, dacă, și mormânt al lui se arată [găsește], ce este aceasta?³¹ Căci, viu fiind el, a intrat într-însul, apoi s-a mutat [strămutat], precum și Enoh și Ilie (*Facere 5, 24; 4 Regi 2, 11*). Deci, surpă Evanghelistul părerea cea mincinoasă a celor ce socotesc că „**nu va muri ucenicul acesta**”, ci va fi nemuritor. Pentru că, minciună este, cu adevărat, a fi om nemuritor; căci, măcar că Enoh și Ilie nu au murit, însă sunt muritori³². Așa și acesta, măcar că nu a murit, dar va muri. Deci, aceasta, că „**nu va muri**” – adică fără de moarte va fi – este minciună.

Însă alții se întăresc [încredințează, mărturisesc] că a murit [Ioan]. Iar aceasta: „**De voi vrea să rămână el**”, așa o înțeleg, precum mai sus am tâlcuit³³. Și toate socotelile [socotințele, părerile] le-am spus, ca nici una să

³¹ Vezi și viața Sfântului Evanghelist Ioan, așezată la începutul acestui volum.

³² Ilie și Enoh sunt muritori, iar lucrul acesta se adevărește și prin faptul că vor fi omorâți de Antihrist: „Aceștia sunt cei doi măslini și cele două sfeșnice care stau înaintea Domnului pământului. (5) Și dacă voiește cineva să-i vatâme, foc iese din gura lor și mistuiește pe vrăjmașii lor; și dacă ar voi cineva să-i vatâme, acela trebuie ucis. (6) Aceștia au putere să închidă cerul, ca ploaia să nu plouă în zilele proorociei lor, și putere au peste ape să le schimbe în sânge și să bată pământul cu orice fel de urgie, ori de câte ori vor voi. (7) Iar când vor isprăvi cu mărturia lor, fiara care se ridică din adânc va face război cu ei, și-i va birui și-i va omori. (8) Și trupurile lor vor zăcea pe ulișele cetății celei mari, care se cheamă, duhovnicește, Sodoma și Egipt, unde a fost răstignit și Domnul lor. (9) Și din popoare, din seminții, din limbi și din neamuri vor privi la trupurile lor trei zile și jumătate și nu vor îngădui ca ele să fie puse în mormânt. (10) Iar locuitorii de pe pământ se vor bucura de moartea lor și vor fi în veselie și își vor trimite daruri unul altuia, pentru că acești doi Prooroci au chinut pe locuitorii de pe pământ. (11) Și după cele trei zile și jumătate, duh de viață de la Dumnezeu a intrat în ei și s-au ridicat pe picioarele lor și frică mare a căzut peste cei ce se uitau la ei. (12) Și din cer au auzit glas puternic, zicându-le: Suiți-vă aici! Și s-au suit la Cer, în nori, și au privit la ei dușmanii lor” (*Apocalipsa 11, 4-12*).

³³ Adică, Ioan să nu fie însoțit cu Petru, în vremea propovăduirii.

nu fie neștiută de cei iubitori de știință [cunoștință]. Însă, nouă, aceasta ce zice: „**să rămână până voi veni**”, așa ne place a se înțelege, precum dumnezeiescului Ioan, cel cu Gura de Aur, i se pare: nu pentru viață [nemurire], ci pentru a nu fi însoțit [Ioan] cu Petru.

21, 24-25: Acesta este ucenicul care mărturisește despre acestea și care a scris acestea, și știm că mărturia lui e adevărată. (25) Dar sunt și alte multe lucruri pe care le-a făcut Iisus și care, dacă s-ar fi scris cu de-amănuntul, cred că lumea aceasta n-ar cuprinde cărțile ce s-ar fi scris. Amin³⁴.

(21, 24) Ioan 19, 35 (21, 25) Ioan 20, 30

Pentru care pricină, nici unul din ceilalți Evangheliști nu a mărturisit despre el însuși, iar acesta mărturisește pentru sine? Se povestește că, mai pe urmă, a venit spre a scrie, Hristos mișcându-l și îndemnându-l pe el; pentru aceasta, și pomenește adeseori de dragoste, arătând pricina dintru care a venit spre a scrie și cum că, fiind „iubit” mai mult decât ceilalți, i-a încredințat Hristos acest lucru.

„Și știu” – zice [Ioan] – „că adevărate grăiește, adică încredințat fiind am scris cele ce am scris, ca unul care la toate am fost de față: și la lucruri și la cuvinte [graiuri] și la Patimi și la cele de după Înviere. Pentru că «iubit» eram și nu mă lăsa [a nu fi] de aproape³⁵, pentru aceasta, îndrăznesc și pentru mine însumi grăiesc; căci, adevărate zic, îndemnând a le cerca [cerceta] pe cele «făcute» și a le iscodi [una] câte una”. Căci, cu adevărat, obișnuim noi, oamenii, ca, atunci când foarte suntem nădăjduiți la adevăr³⁶, niciodată a nu tăgădui mărturia noastră, care lucru și Apostolii îl ziceau: „**Noi suntem mărturii acestora ce grăim, și Duhul pe Carele L-a dat celor ce se pleacă Lui**”³⁷ (*Faptele Apostolilor 5, 32*). „Și, de unde este arătat [vădit]

³⁴ În ediția de la 1805, *verselele 24-25* sunt: „Acesta este ucenicul care mărturisește pentru acestea și a scris acestea. Și știm că adevărată este mărturia lui. (25) Sunt încă și alte multe câte a făcut Iisus, care de s-ar fi scris câte una, nici în lumea aceasta (mi se pare) că nu ar încăpea cărțile ce s-ar fi scris. Amin”.

³⁵ Domnul „nu îl lăsa de aproape” pe Ioan, adică îl ținea aproape, nedepărtat de El, după cum se poate vedea și din Sfintele Evanghelii, deoarece, Ioan, alături de fratele său, Iacov și de Petru, a fost martor de taină la învierea fiicei mai-marelui sinagogii (*Marcu 5, 37; Luca 8, 51*), la Schimbarea la față a Domnului (*Matei 17, 1; Marcu 9, 2; Luca 9, 28*) și la rugăciunea din grădina Ghetsimani (*Marcu 14, 33*); iar la Cina cea de Taină, Ioan se rezema pe pieptul Domnului (*Ioan 13, 23; 21, 20*). De asemenea, cuvintele cele care înainte-vesteau robirea Ierusalimului și sfârșitul lumii Domnul le-a grăit înaintea lui Petru, Iacov, Ioan și Andrei (*Marcu 13, 3*); iar Verhovnicul, dimpreună cu Teologul au fost cei trimiși să gătească Paștile (*Luca 22, 8*).

³⁶ Adică, atunci când suntem întemeiați întru adevărul celor grăite de noi.

³⁷ În ediția 1988 a *Sfintei Scripturi*, avem: „Și suntem martori ai acestor cuvinte noi și Duhul Sfânt, pe Care Dumnezeu L-a dat celor ce îl ascultă” (*Faptele Apostolilor 5, 32*).

că «adevărate» grăiesc, și nu fac har [hatâr, prielnicie] Învățătorului? Și dintru aceasta: că «multe» le-am lăsat [nescrise] – de unde este arătat [adeverit] că n-am făcut har [hatâr, prielnicie]. Căci eu, cel care pe toate cele de ocară le-am pus în mijloc [le-am pomenit] și nici aceasta nu am ascuns-o, că pe El L-au numit și fărădelege (Ioan 9, 16; 19, 18) și înșelător (Ioan 7, 12) și îndrăcit (Ioan 10, 20), arătat [vădit] este că n-am făcut har [hatâr, prielnicie]. Căci, acela care face har [hatâr, prielnicie], săvârșește [lucrurile] dimpotrivă: cele de ocară le lasă, iar, pe cele de slavă le aduce în mijloc [le pomeneste]”.

Și să nu te minunezi de zice: „Cărțile cele ce s-ar fi scris» pentru lucrurile lui Iisus «nu le-ar încăpea lumea”, ci, luând în minte [pricepând] puterea cea nespusă [negrăită] a lui Dumnezeu-Cuvântul, cu credință primește ceea ce s-a zis. Căci, precum nouă [ne este ușor] a grăi, așa, Aceluia – însă mai vărtos [cu prisosință], cu mult mai lesne – Îi era a face cele ce le voia.

Iar unii zic că, după obiceiul Scripturii, cu covârșire s-a grăit aceasta. Și obișnuiește Scriptura a întrebuișa vorbe [grăiri] cu covârșire, precum este aceea: „Văzut-am cetăți care ajungeau până la cer”³⁸ (Deuteronom 1, 28) și: „Văzut-am bărbați și eram înaintea lor ca niște lăcuste”³⁹ (Numeri 13, 34) și altele câte sunt de acest fel. Așa și aceasta: „N-ar putea încăpea în lume cărțile cele ce s-ar fi scris”⁴⁰.

Iar unii [tâlcuitori] înțeleg [aici] „lume” pe cel care gândește cele lumești, iar „lucrurile” făcute de Iisus, pe cele dumnezeiești și de taină ale Lui, cele din lumea cea nevăzută și cea văzută și câte a făcut pentru rânduiala cea din vremile cele „mai de pe urmă” (Evrei 1, 2; 1 Petru 1, 20), care, pline fiind

³⁸ În ediția 1988 a *Sfintei Scripturi*, avem: „Frații noștri ne-au înfricoșat, spunându-ne: Poporul acela e mai mare, mai mult și mai puternic decât noi; cetățile de acolo sunt mari și cu întărituri până la cer; și am mai văzut acolo și pe fiii lui Enac” (Deuteronom 1, 28).

³⁹ În ediția 1988 a *Sfintei Scripturi*, avem: „Acolo am văzut noi și uriași, pe fiii lui Enac, din neamul uriașilor; și nouă ni se părea că suntem față de ei ca niște lăcuste și tot așa le păream și noi lor” (Numeri 13, 34).

⁴⁰ Cu adevărat, pentru mintea trupească și lumească este de necuprins tainica lucrare a dumnezeiștilor cuvinte. Spre adevărire, așezăm la sfârșitul acestui volum mărturia *Videniei avute de monahul Teodosie din Mănăstirea Neamț, în 20/21 decembrie 1797*. Dintru această tainică mărturisire, cititorul se va putea încredința că sfintele cărți cuprind într-însele cuvinte pline de dumnezeiască putere. Între „blestematele terfelogoae de cărți” – așa cum numea atunci diavolul cărțile Sfinților Părinți, aflate în acea vreme în Sfânta Mănăstire a Neamțului – se numără și *Tâlcuirea celor patru Evanghelii* a Sfântului Teofilact. Tâlcuitorii *Tâlcuirii* – Cuviosul Gherontie dimpreună cu Sfântul Grigorie Dascălul, care mai apoi a ajuns mitropolit al Țării Românești – isprăviseră traducerea ei încă din anul 1796.

de taine, omul cel lumesc nu le poate înțelege (1 Corinteni 2, 14-16); precum este și aceea ce zice: „**Multe am a vă grăi vouă, dară nu le puteți purta**” (Ioan 16, 12). Dar noi să ne rugăm ca niciodată să nu venim întru uitarea „**lucrurilor**” și cuvintelor Domnului, ci pururea să deschidem „**cartea**” aceasta a [ucenicului] celui iubit și să cercăm⁴¹ comoara ceea ce se află în minunile și în graiurile lui Iisus. Ca să putem să ne curățim pe noi și prin cuvânt și prin viață și să ne învrednicim și de cele mai negrăite lucruri și taine în ziua descoperirii [lor], pe care, acum, „**în lume**” fiind, „**nu le putem**” încăpea [„**purta**”, cuprinde]. Și să ne facem de săvârșit [desăvârșiți] întru Însuși Hristos, Carele ne-a iubit pe noi și, prin iubitul Său ucenic, ne-a luminat întru bogoslovie [de Dumnezeu cuvântarea] și cunoștința Sa și a Tatălui și a Sfântului Duh, Căruia fie-I slava în veci. „**Amin**”.

Sfârșit al tâlcuirii Sfântului Teofilact
la Evanghelia cea de la
Ioan

✠
M+H
H

⁴¹ Adică, să o „cercăm” prin osteneala, prin truda cea lăuntrică, întru evanghelicestile porunci.

**Șapte întrebări despre Sfânta Treime
și răspunsurile lor**

Pentru o mai amănunțită înțelegere a celor tâlcuite de Sfântul Teofilact la *Ioan 10, 37-38*, așezăm, în continuare, șapte întrebări despre Sfânta Treime, precum și răspunsurile lor, așa cum sunt cunoscute în învățătura de credință a Bisericii noastre Ortodoxe¹.

Cele trei Persoane sau trei Ipostasuri pot fi înțelese ca trei Dumnezeu?

Cele trei Persoane dumnezeiești nu se înțeleg ca persoanele omenești, ci în felul în care ne arată Mântuitorul în *Evangelhia de la Ioan*, când zice: „**Eu și Tatăl Meu una suntem**” (*Ioan 10, 30*). „Legătura Tatălui cu Fiul și a Fiului cu Mângâietorul (Sfântul Duh) unește pe Cei Trei Unul cu Altul. Aceștia trei sunt una, nu unul, după cuvântul: «**Eu și Tatăl Meu una suntem**», una după unitatea Ființei, nu după unitatea numărului”². Cele trei Ipostasuri, zice Sfântul Grigorie Teologul, sunt o singură Dumnezeu și „o singură fire în trei proprietăți înțelegătoare, desăvârșite, existând prin ele însele, deosebite în număr, dar nu deosebite în Dumnezeu”³. Același Sfânt Părinte explică felul unirii Ipostasurilor astfel: „Se deosebesc fără să se împartă, ca să zic așa, și se unesc deosebit. **Unul** în trei este Dumnezeu și **trei** fac una”⁴. Nu sunt, deci, trei Dumnezeu.

Care e legătura Ipostasurilor între ele?

Deși mare taină, lucrul acesta a fost lămurit pe larg de Sfinții Părinți. Sfântul Chiril al Alexandriei ne spune că firea dumnezeiască, simplă și necompusă e lărgită de însușirile Ipostasurilor și de deosebirile de Persoană și de nume. În fiecare Persoană se înțelege întreaga fire, împreună cu însușirea ei, adică împreună cu Ipostasul. Rămâne fiecare ceea ce este, având în sine și pe celelalte, prin unirea firească cu ele. Tatăl este în Fiul și în Sfântul Duh. De asemenea și Fiul și Sfântul Duh Se află în Tatăl, iar Tatăl, în ceilalți doi⁵.

Cele trei Ipostasuri voiesc și lucrează separat sau la un loc?

Sfântul Ioan Damaschin spune că fiecare din cele trei Ipostasuri nu voiesc și nu lucrează aparte, separat și deosebit, ci împreună⁶. Sfânta Treime e o

¹ Reproducem textul ce urmează după catehismul *Credința Ortodoxă*, Editura Mitropoliei Moldovei și Bucovinei, Iași, 1996, pp. 54-56.

² Tertulian, *Contra lui Praxeas*, 25, Migne, P. L., II, col. 188.

³ Sfântul Grigorie Teologul, *Contra Arienilor și despre sine*, 16, Migne, P. G., XXXVI, col. 236 A.

⁴ Idem, *La Sfintele lumini (Bobotează)*, 11, Migne, P. G., XXXVI, col. 345 C. D.

⁵ Sfântul Chiril al Alexandriei, *Despre Sfânta și cea de o ființă Treime*, 7, Migne, P. G., LXXV, col. 1092.

⁶ Sfântul Ioan Damaschin, *Despre două voințe în Hristos*, 8, Migne, P. G., XCV, col. 136. Vezi și pr. dr. Olimp N. Căciulă, *Hristologia Sfântul Ioan Damaschin după Tratatul despre cele două voințe în Hristos*, București, 1938, p. 106.

singură fire, o singură voință, o singură lucrare, o singură putere, o singură autoritate, pentru că e o singură Dumnezeu⁷.

Ce au împreună și ce au deosebit Persoanele Sfintei Treimi?

Tatăl, Fiul și Sfântul Duh au împreună însușirea de a fi nefăcuți și Dumnezeu. Fiul și Sfântul Duh au împreună însușirea că sunt din Tatăl. Tatăl este nenăscut, Fiul este născut, Sfântul Duh este purces.

Prin ce Se deosebește mai de aproape Tatăl?

Tatăl este nenăscut. El nu primește existența de la nimeni, nu are cauză. El e izvorul celorlalte două Persoane. Dumnezeu e Tată din veci. El nu este însă Tată în felul omenesc. El n-a început să fie Tată în timp, după împlinirea vârstei, odată cu apariția puterii de a naște, asemenea oamenilor și celorlalte viețuitoare. Dumnezeu e Tată deodată cu veșnicia. El e, deci, dintotdeauna Tată⁸.

Prin ce Se deosebește mai de aproape Fiul?

Fiul este născut, este Unul-Născut, fiind împreună veșnic cu Tatăl și de o Ființă cu Acesta. Fiul e Fiu dinaintea veacului și de totdeauna. El nu și-a început cândva existența, ci de când e Tatăl e și Fiul. Și când gândim la Tatăl, gândim și la Fiul. Fiul nu e creat, cum pretindea Arie, ci e născut din Tatăl, dar nu printr-o naștere omenească, nici constrânsă, ci printr-una voită și firească. E o naștere necuprinsă de mintea omenească. Fiul și Tatăl sunt una ca Dumnezeu, ca fire, ca veșnicie, ca voință, ca lucrare, ca bunătate etc., dar Se deosebesc ca Ipostasuri: unul e născut, pe când celălalt e nenăscut; în această privință, Tatăl este izvorul și cauza Fiului. Fiul Se deosebește, apoi, și de Tatăl și de Sfântul Duh, prin aceea că El și-a luat asupra-Și lucrarea mântuirii. Numele propriu al Fiului este „Cuvântul” (Ioan 1, 1). El Se numește și „Înțelepciunea lui Dumnezeu. El e Cuvântul, Strălucirea și Chipul Tatălui”⁹ (1 Corinteni, 1, 24; Evrei 1, 3).

Prin ce Se deosebește mai de aproape Duhul Sfânt?

Duhul Sfânt purcede din Tatăl, cum spune Însuși Mântuitorul: „Iar când va veni Mângâietorul, pe Care Eu Îl voi trimite vouă de la Tatăl, Duhul Adevărului, Care de la Tatăl purcede, Acela va mărturisi despre Mine” (Ioan 15, 26). Însușirea Lui personală este de a fi purces din Tatăl și de a Se face cunoscut după Fiul și împreună cu Acesta¹⁰. El e sfințenia însăși și prin aceasta izvorul sfântului har, care desăvârșește opera Mântuitorului, după Înălțarea Sa la Cer: „Iar când va veni Acela, Duhul Adevărului, vă va călăuzi pe voi la tot adevărul... Acela pe Mine Mă va slăvi, pentru că din al Meu va lua și va vesti vouă” (Ioan 16, 13-14).

⁷ Sfântul Ioan Damaschin, *Despre Sfânta Treime*, 1, Migne, P. G., XCV, col. 9.

⁸ Sfântul Grigorie de Nissa, *Contra lui Eunomie*, 1, Migne, P. G., XLV, col. 369.

⁹ Sfântul Atanasie, Sfântul Vasile cel Mare și alții.

¹⁰ Sfântul Vasile cel Mare, *Scrisoarea 38 (Către fratele său Grigorie)*, Migne, P. G., XXXII, col. 329.

*Cuvântul Sfântului Simeon cel Nebun pentru Hristos,
despre Origen¹*

După ce Sfântul Simeon s-a despărțit de împreună nevoitorul său Ioan, și dintru dumnezeiască incredințare a luat jugul nebuniei pentru Hristos și a venit în cetatea Emesei, a săvârșit multe semne minunate. El vedea tainele gândurilor inimilor omenеști, iar acest lucru s-a adevărit în felul următor. Aproape de cetatea Emesei era o mănăstire, în care, vorbind doi părinți, făceau cercetare despre Origen, anume: „De ce un înțelept ca acela a căzut în eres și a pierit?” Așadar, unul zicea că înțelepciunea lui Origen nu era de la Dumnezeu, ci din învățatură și din multa citire a cărților, iar celălalt zicea că este cu neputință omului ca, fără darul lui Dumnezeu să vorbească și să scrie unele ca acelea, dintre care câteva și până astăzi se primesc de cei dreptcredincioși. Astfel, certându-se ei mult și neînțelegându-se, au zis unul altuia: „Se aude că pustia Iordanului are mari sfinți părinți înțelepți de Dumnezeu. Așadar, să mergem acolo, doar vom găsi pe unul ca acela ca să ne dezlege îndoiala noastră”. Astfel, sfătuiindu-se ei, au mers mai întâi în Sfânta Cetate a Ierusalimului și, după ce s-au închinat la Sfintele Locuri, s-au dus în pustiu la Mări Moarte.

Acolo, după rânduiala lui Dumnezeu Care n-a defăimat ostenele lor, au găsit pe Cuviosul Ioan, ce era prieten și împreună pustnic cu Simeon; însă acum, ajunsese și Ioan în măsura cea desăvârșită a sfințeniei și avea darul proorociei. Deci, văzând pe părinții care veniseră la dânsul, a zis către dâșii: „Bine ați venit, voi, care ați lăsat marea și voți să scoateți apă din iezerul cel uscat”. Deci, făcându-se între dâșii multă vorbire duhovnicească și pomenindu-se pricina cea despre Origen, Cuviosul Ioan a zis către cei ce veniseră: „O, părinților, eu încă n-am luat de la Dumnezeu un dar ca acesta, ca să pot socoti pe cele neștiute, dar să mergeți la nebunul Simeon, cel din cetatea voastră. Acela vă va spune vouă despre toate câte îl veți întreba”.

Iar ei, întorcându-se la locul lor, s-au dus în cetatea Emesei și întrebau: „Unde este Simeon, starețul cel nebun?” Unii le-au răspuns, răsând: „Ce voți să auziți de la un nebun, care pe toți îi smintește și îi ocărăște, iar, mai ales, pe monahi îi dosădește?” Iar ei, neluind în seamă acele cuvinte, îl căutau pe bătrân și l-au găsit în casa unui vânzător de legume, zăcând pe bob și mâncând din acela ca un urs. Atunci, unul dintr-înșii, smintindu-se, a zis singur întru sine, răsând: „Cu adevărat, mare înțelept am venit să vedem! Mult ne va învăța acesta!” Apoi, apropiindu-se de dânsul, a zis: „Binecuvintează, părinte!” Iar Sfântul Simeon, uitându-se la dâșii cu mânie, le-a zis: „Rău ați

¹ Cf. *Viețile Sfinților pe iulie*, ziua a douăzeci și una, ediția a III-a, Mănăstirea Sihăstria, 2006, pp. 445-446.

venit și cel ce v-a trimis pe voi la mine este nebun!" Apoi, sculându-se, a lovit tare peste obraz pe cel ce se smintise și i-a zis: „Pentru ce hulești bobul? El este înmuiat de patruzeci de zile. Origen n-a mâncat din acesta și, intrând în mare, n-a putut să iasă dintr-însa, ci s-a înecat în adânc! Duceți-vă de aici! Duceți-vă, că veți fi bătuți!” Iar ei s-au dus, minunându-se de mai înainte-vederea starețului; căci mai înainte de întrebarea lor despre Origen, el le-a răspuns, pomenind de cel ce i-a trimis la dânsul și vădind gândul inimii lor. Dar nu puteau să spună la nimeni nimic de dânsul. Iar, pentru că a zis despre bob – că este muiat de patruzeci de zile – însemna că a petrecut atâtea zile fără de hrană, precum mai pe urmă singur i-a spus aceasta prietenului său, diaconul Ioan.

(3)

*Videnia avută de monahul Teodosie din Mănăstirea Neamț¹
în 20/21 decembrie 1797*

Dintru această tainică mărturisire – consemnată în scris de ucenicii paisieni – cititorul se va putea încredința că sfințele cărți cuprind într-însese cuvinte pline de dumnezeiască putere. Între „blestemele terfeloage de cărți” – așa cum numea atunci diavolul cărțile Sfinților Părinți, aflate în acea vreme în Sfânta Mănăstire a Neamțului – se numără și *Tâlcuirea celor patru Evanghelii* a Sfântului Teofilact. Tâlmăcitorii *Tâlcuirii* – Cuviosul Gherontie dimpreună cu Sfântul Grigorie Dascălul, care mai apoi a ajuns mitropolit al Țării Românești – isprăviseră traducerea ei încă din anul 1796.

În al treilea an al stăreției ieromonahului Sofronie² s-a întâmplat Părintelui Teodosie acest fel de videnie: într-o zi, după ce a ieșit de la cântarea Utreniei, s-a culcat să se odihnească puțin. Și iată că i s-a părut cum că a ieșit afară pe poarta mănăstirii și a stat înaintea porții. Iar monahul era îmbrăcat cu rasa și cu camilafca pe cap și cu cârjulița [toiagul] în mână, om dintre bătrânii cei vechi ai starețului Paisie, procopsit și învățat întru multe limbi. Și, ridicându-și ochii săi în sus, a văzut un trup înalt și foarte înfricoșător la vedere, care era îmbrăcat cu haine nemțești, precum sunt căpitanii de oaste. Barba lui era împletită din șerpi vii, care cu capetele închipuiau pietre scumpe, obrazul lui, negru cu totul, nasul mare și nările foarte largi; cu ochii scăpăra foc ca

¹ Cf. *Viața Cuviosului Paisie de la Neamț (după manuscrisul nr. 154 din Biblioteca Mănăstirii Neamț)*, ediție îngrijită de diac Ioan Ivan, ed. Trinitas, Iași, 1997, pp. 112-116. Redăm aici numai partea videniei care face referire la sfințele cărți și la puterea lor; celelalte descoperiri – care se referă la stricarea rânduielilor de la Neamț – cititorul le poate găsi în volumul menționat mai sus.

² Cuviosul Paisie Velicovski a trecut la Domnul în 15 noiembrie 1794, iar ieromonahul Sofronie a fost cel care a luat jugul stăreției obștii de la Neamț. Videnia părintelui Teodosie s-a petrecut la trei ani după moartea Sfântului Paisie și suntem încredințați că iconomia acestor descoperiri s-a lucrat pentru rugăciunile Marelui Stareț, spre întărirea întru statornicie și nevoință a ucenicilor și obștii pe care o călăuzise.

fulgerul și erau însângerați, dinții lui erau de oțel și din nasul lui ieșea fum puturos, ca de pucioasă (după cum scrie la Iov), iar urechile îi erau lungi și ascuțite ca de măgar. Ceafa lui era bătută ca fierul, umerii lui, asemenea unei nicovale de oțel, iar în cap avea patru coarne de capră: două înaintea, strâmbe și două înapoi. Măinile lui erau ca niște balauri și fiecare deget al mâinii lui, cap de șarpe. Haina lui era piele de aspidă, iar brâul său era un șarpe ca și cei din India. Avea și coadă, ca de vasilisc, ascuțită în vârf și încârligată în sus, ca și a caprei. Iar picioarele lui erau drepte, cu ciubote verzi de aspidă, potcovite cu fier, în chipul unghiilor leului. Bastonul avea un șarpe viu pe care, ținându-l de cap, se rezema într-însul. Sabia lui – paloș lung de văpaie, cu două ascușuri; era legat la brâu, iar tronul diavolului era un tigru. Împrejurul lui, cu mare frică stându-i înaintea, era o mulțime de ofițeri și de obște, toți fiind la fel de urâți și de scârnavi ca și acela.

Deci, apropiindu-se, monahul i-a zis: „Cine ești tu?” Iar el a răspuns: „Voievod sunt, o, călugăre!” Iarăși i-a zis monahul: „Moschicesc [rusesc] sau nemțesc?” El a zis: „Eu nu sunt om”. Monahul i-a zis: „Dar ce ești tu?” A răspuns: „Eu sunt al doilea după cel pe care voi îl numiți Satana și sunt orânduit arhistrateg peste oștile lui”. Iarăși i-a zis monahul: „Apoi ce cauți aici?” El a răspuns: „Am oștire aici la voi”. Monahul i-a zis: „Aici nu este nici război, nici oaste”. Urâtul i-a zis: „Cum zici că nu sunt?! Dar călugării ce sunt? Căci ei ne dau nouă război și noi, lor!” Iarăși a zis monahul: „Dar ce mulțime de oaste ai tu aici, cu tine?” El a răspuns: „60.000!” Monahul l-a întrebat: „Dar, pentru ce sunt atâția? Fiindcă aicea nici 300 de călugări nu sunt!” El a zis: „Nu te mira, o, călugăre! Că, unde sunt ostași tari, acolo împăratul trimite mai multe oști. Privește la împărăția lumii. Ce a făcut Darius împăratul persilor când era în război cu Alexandru Macedon? I-a trimis un sac de mac, zicându-i: De vei putea număra mulțimea semințelor macului, vei putea număra și oștile mele! Iar, Alexandru i-a răspuns: Macul este dulce și bun când e mâncat. Apoi i-a trimis și Alexandru Macedon o traistă de piper, zicând: Așa sunt oștile mele!” Atunci, monahul s-a mirat auzind unele ca acestea, dar urâtul a zis: „Ce te miri, o, călugăre! Aceste mii de oșteni totdeauna șed aici, iar, în vreme de nevoie, înmiiți mai multe oști aducem la război. Însă, mai pe scurt, să-ți spun adevărul, ol, călugăre, eu încă de la Sfântul Munte al Athosului, de când ședea Starețul Paisie în Mănăstirea Pantocratorului, la Chiliile Sfântului Constantin, de atunci sunt rânduit ca să-i dau război, în toată viața lui”. Și, apoi, a început a se lăuda, pe rând, diavolul pentru toate necazurile pe care i le-a pricinuit Starețului în Sfântul Munte Athos, în Moldova la Mănăstirea Dragomirna, la Mănăstirea Secului și în Mănăstirea Neamțului, unde a zis că numai doi draci a găsit. Însă monahul l-a mai întrebat: „Dar, acum, ai mulți oșteni cu tine?” Urâtul a răspuns: „Aicea, în Neamț, am

zece mii". Monahul i-a zis: „Dar Îngeri nu sunt aicea?!” Urâtul a răspuns: „Cum să nu fie? Fiecare călugăr are câte un Înger, iar cei ce îl ascultă pe Iisus au încă și mai mulți împrejurul lor”. Monahul i-a zis: „Apoi Îngerii nu pot nimic împotriva voastră?!” Răspuns-a urâtul: „Să-ți spun, o!, călugăre! Atâta putere are un Înger, încât pe tatăl nostru, Satana, îl gonește cu toate oștile lui, încât nici nu pot a privi înapoi. Dar când se petrece aceasta? Numai atunci când îl ascultă călugărul pe Iisus, și îplinește poruncile lui Dumnezeu!” [...]. Așa vorbind ei, părintele Teodosie a văzut în depărtare alți doi draci pe nume Savracachie și Lostruțion, la fel de urâți și de scârnavi. Savracachie mergea spre Târgu Neamț, fiind trimis acolo de voievodul dracilor, iar căpitanul Lostruțion venea la Mănăstirea Neamț fiind trimis de însuși Satana. Atunci, Savracachie i-a spus căpeteniei Lostruțion să se înfățișeze voievodului său Zarafie [Zarafie era cel care vorbea cu monahul Teodosie]. Lostruțion s-a înfățișat înaintea voievodului Zarafie, iar acesta, iuțindu-se în cuvânt, i-a zis: „Cei ai venit tu, băi?!” Căpitanul a răspuns: „Stăpânul m-a trimis”. Cneazul a zis: „La ce?! La ce?! La ce te-a trimis?!” El a răspuns: „Un călugăr s-a așternut cu fața la pământ și cu lacrimi îl roagă pe Dumnezeu ca să ne dea pierzării, și prin aceasta a ars inima stăpânului”. Iar cneazul îndată i-a zis: „Dar aicea este treaba mea”. El a răspuns: „Nu știu, stăpânul m-a trimis”. Cneazul i-a zis: „Du-te, băi!” Și ducându-se, îndată a și început a scutura chilia călugărului care se ruga. Dar, deîndată, asupra drăceștii căpeteniei Lostruțion a fost trimis un fulger din Cer și a început a-l trânti pe diavol și a-l străpunge cu foc, tăvălindu-l la pământ. Iar el striga: „Vai! Vai! M-a ars!” Și așa; tăvălindu-se, a fugit la cneazul Zarafie. Iar acesta i-a zis lui: „Vai de capul tău mișelule! Acum, cu ce obraz te vei înfățișa înaintea stăpânului?!” Atunci, Părintele Teodosie a râs de neputința dracului. Iar voievodul dracilor i-a zis deîndată: „O! călugăre, pentru ce râzi și zici că mulți sunt ostașii mei? Că, măcar de ți se și pare că sunt mulți, însă nu toți sunt iscusiți la treburile!” Monahul l-a întreat: „Pentru ce mai șezi aicea?!” El a răspuns: „O, călugăre! Îți voi spune pe rând: după ce a murit Starețul Paisie, cel înfricoșător nouă, și ajutor vouă și mare la Dumnezeu, îndată a trimis stăpânul meu, Satana și, luând 30.000, au mai rămas numai 30.000 aicea. Apoi, în locul lui Paisie, ajungând stareț Sofronie și, din fire fiind milostiv, a primit tot felul de oameni, până și copii mici, să petreacă împreună cu călugării în Mănăstire. Pentru acest lucru și în cărțile voastre scrie, zicând că pe copii nu-i aduce Dumnezeu în Mănăstire, ci Satana; și, tot în ale voastre cărți, se scrie că unde este vin mult, și unde sunt copii, nu este trebuință de Satana. Deci, a mai ridicat stăpânul încă 10.000 și au rămas numai 20.000. Apoi, fiindcă au început a aduce vin mult în Mănăstire, a mai ridicat stăpânul 10.000, iar eu am rămas numai cu 10.000”. Atunci, monahul i-a zis cneazului: „Aici unde sunt rânduiți?!” Cneazul i-a răspuns: „Înăuntru,

în Mănăstire, 8.000; iar pe la chiliile cele de afară, 2.000". Iarăși a zis monahul: „Dar la Schiturile Mănăstirii câți sunt?” El a zis: „La Vovidenia 200, iar la Pocrov, 300”. Monahul i-a zis: „Dar pentru ce, la Pocrov sunt mai mulți, iar la Vovidenia, mai puțini?” Urâtul a răspuns: „La Pocrov, totdeauna se roagă lui Dumnezeu și este loc dosit și fără de sminteală, iar la Vovidenia, vin mireni cu femei și copii”. Monahul i-a zis: „Dar cu cei din ascultările cele din afară, câți draci umblă?” Urâtul a răspuns: „Nici unul!” Monahul i-a zis: „Din ce pricină?” Urâtul i-a răspuns: „Cei ce umblă în voile lor, singuri cad în prăpăstiile răutăților și a poftelor celor rele și nu ne sânguim să luăm aminte la ei, căci ei înșiși se pierd și se aruncă în unghiile noastre. Iar de cei care, cu ascultare dreaptă și cu frica lui Dumnezeu umblă, nicidecum nu putem să ne atingem de dânșii, pentru că îi păzește Hristos al vostru”. Acestea, toate, auzindu-le monahul de la acel voievod drăcesc, l-a mai întrebat: „Dar acum, de ce mai șezi aici? Căci toate se fac după voia ta: Starețul Paisie a murit, vinul se aduce din destul, copii se primesc, femei vin în Mănăstire, așadar, de ce mai zăbovești?” Atunci, urâtul diavol, oftând greu, a zis: „Ah! Blestematele terfeloage de cărți, arde-le-ar focul! Pentru acelea mai ședem, că Starețul și-a intrarmat ucenicii cu cele mai tari arme. Iar acum, din această pricină, nu putem a ne duce. Însă, degrabă, și de acelea mă voi izbăvi, căci le vor răpune și după aceea mă voi odihni!” Apoi, iarăși a zis monahul: „Cum de mi-ai spus aceste taine ale tale?” Iar el a răspuns: „Cum pot să nu-ți spun? Măcar că, foarte fără de voie îmi este, însă Dumnezeu mă silește. Au, nu vezi pe Îngerul lui Dumnezeu că șade deasupra capului meu?” Iar monahul, ridicându-și ochii, îndată l-a văzut pe Arhanghelul Mihail, mai mult decât soarele strălucind, iar toiagul Arhanghelului era înfipt în grumajii urâtului. Dar monahul, când l-a văzut pe Arhanghel, îndată a căzut la pământ și a zis: „Pier, Doamne!” Iar Arhanghelul i-a zis: „Nu te teme, că nu vei pieri”. Apoi, sculându-se monahul de la pământ, i-a zis Îngerul Domnului. „Vezi, smerite călugăre, ce vrăjmași cumpliți și neadormiți aveți asupra voastră? Însă să vă întăriți întru Domnul și întru puterea tăriei Lui și să vă siliți din tot sufletul spre poruncile Lui, că Dumnezeu cu voi este”. Acestea zicându-le Îngerul, s-a atins cu toiagul cel de foc pe care îl ținea în mână de grumajii urâtului și, îndată s-a prefăcut, asemenea unui fum și asemenea unei ape împuțite și, făcându-se nevăzut, a intrat în pământ, mistuindu-se cu toate oștile lui. Iar Îngerul, cu multă slavă și bucurie s-a înălțat la Ceruri. Apoi, bietul călugăr, căzând la pământ uimit și înspăimântat, cu amar plângea și, așa plângând, s-a trezit. După aceea a stat două zile și două nopți nemâncând nici bând nimic ci, plin de multă mâhnire. După aceea, a treia zi adormind puțin, i-a zis oareșcine: „Pentru ce te măhnești? Scoală-te și mergi, de le spune acestea fraților tăi, ca să le scrie spre folos, întărindu-se întru Dumnezeu și păzind poruncile Sale”.

ARMONIA CELOR PATRU EVANGHELII

I. Nașterea și pruncia Domnului Hristos

<i>Mărturii / fapte / cuvântări / psalde</i>	<i>Matei</i>	<i>Marcu</i>	<i>Luca</i>	<i>Ioan</i>
Dimnezeirea și Intruparea Cuvântului	-	-	-	1, 1-5, 9-18
Genealogia Mântuitorului	1, 1-17	-	3, 23-38	-
Arhanghelul Gavriil vestește nașterea Sfântului Ioan Botezătorul	-	-	1, 5-25	-
Fecioara Maria – logodnica lui Iosif	1, 18-19	-	1, 27	-
Bunavestire a Intrupării Domnului	-	-	1, 26-38	-
Vizita Fecioarei Maria la Elisabeta	-	-	1, 39-56	-
Întoarcerea Fecioarei în Nazaret	-	-	1, 56	-
Visul lui Iosif și plinirea celor vestite	1, 20-25	-	-	-
Nașterea Sfântului Ioan Botezătorul	-	-	1, 57-80	-
Nașterea Domnului Iisus	1, 25	-	2, 1-7	-
Păștorii se închină Pruncului	-	-	2, 8-20	-
Tăierea împrejur a Domnului	-	-	2, 21	-
Aducerea Pruncului Hristos la templu	-	-	2, 22-24	-
Întâmpinarea Domnului de către Dreptul Simeon	-	-	2, 25-35	-
Vestirea Prooroceței Ana pentru Prunc	-	-	2, 36-38	-
Magii se închină și îi aduc daruri lui Hristos	2, 1-12	-	-	-
Fuga în Egipt	2, 13-15	-	-	-
Uciderea pruncilor din porunca lui Irod	2, 16-18	-	-	-
Întoarcerea în Nazaret	2, 19-23	-	2, 39	-
Despre pruncia Domnului Hristos	-	-	2, 40	-
La 12 ani, Pruncul Iisus vorbește cu învățații în templu	-	-	2, 41-50	-
Despre tinerețea Mântuitorului	-	-	2, 51-52	-

II. De la propovăduirea lui Ioan Botezătorul până la primul Paște

Propovăduirea lui Ioan Botezătorul	3, 1-12	1, 1-8	3, 1-20	1, 6-8
Botezarea noroadelor de către Ioan	3, 5-6	1, 5	3, 7	-
Prima mărturisire a Botezătorului pentru Hristos Domnul	3, 11-12	1, 7-8	3, 15-18	1, 19-28
Botezarea Domnului Iisus de Ioan	3, 13-17	1, 9-11	3, 21-23	-
Întreita ispitire a Mântuitorului	4, 1-11	1, 12-13	4, 1-13	-
Ioan Botezătorul face a doua mărturisire pentru Hristos Domnul	-	-	-	1, 29-34
Chemarea primilor Apostoli	-	-	-	1, 35-51
Prima minune săvârșită de Domnul la nunta din Cana	-	-	-	2, 1-11
Călătoria în Capernaum	-	-	-	2, 12

Mărturii / fapte / cutănări / pilde	Matei	Marcu	Luca	Ioan
Primul Paște și cea dintâi curățire a templului din Ierusalim	-	-	-	2, 13-23
Mântuitorul cunoaște ce este în om	-	-	-	2, 24-25
Convorbirea Domnului cu Nicodim	-	-	-	3, 1-21

III. De la cel dintâi până la al doilea Paște

Ucenicii Domnul botează în Iudeea	-	-	-	3, 22
Cea din urmă mărturisire a lui Ioan Botezătorul pentru Hristos	-	-	-	3, 23-36
Intemnițarea Înaintemergătorului	4, 12	1, 14	(3, 19-20)	-
Călătoria Domnului în Samaria și întălnirea de la fântâna lui Iacov	-	-	-	4, 1-42
Convorbirea Domnului cu femeia samarineancă	-	-	-	4, 4-26
Apa vieții	-	-	-	4, 13-15
Rugăciunea în duh și în adevăr	-	-	-	4, 21-24
Adevărata mâncare a Mântuitorului și cuvântul despre seceriș	-	-	-	4, 27-38
Samarinenii cred în Hristos	-	-	-	4, 39-42
Domnul propovăduiește în Galileea	-	1, 14-15	4, 14-15	4, 43
Mântuitorul predică în Nazaret	-	-	4, 16-30	-
Întoarcerea în Cana Galileii	-	-	-	4, 43-46
Mântuitorul îl vindecă pe fiul slujbaşului împărătesc	-	-	-	4, 46-54
Domnul dă învățătură în Capernaum	4, 13-17	-	4, 31-32	-
Chemarea lui Andrei, Petru, Iacov și Ioan	4, 18-22	1, 16-20	5, 1-11	-
Vindecarea îndrăciturii în sinagoga din Capernaum	-	1, 21-28	4, 33-37	-
Vindecarea soacrei lui Petru	8, 14-15	1, 29-31	4, 38-39	-
Vindecarea multor bolnavi	8, 16-17	1, 32-34	4, 40-41	-
Domnul Se retrage în singurătate, iar ucenicii vin să îi vorbească	-	1, 35-38	4, 42	-
Înconjurul Galileii	-	1, 38	4, 43	-
Mântuitorul binevestește în sinagoga Galileii	4, 23	1, 39	4, 44	-
Domnul propovăduiește din corabia lui Petru	-	-	5, 1-3	-
Pescuirea minunată	-	-	5, 4-11	-
Vindecarea leprosului	8, 1-4	1, 40-45	5, 12-15	-
Domnul Se retrage în singurătate pentru rugăciune	-	1, 45	5, 16	-
Vindecarea slăbănogului slobozit prin acoperis	9, 1-8	2, 1-12	5, 17-26	-
Chemarea lui Matei-Levi și răspunsul dat fariseilor și cărturarilor	9, 9-17	2, 13-22	5, 27-39	-

Mărturii / fapte / cuvântări / pilde	Matei	Marcu	Luca	Ioan
Domnul urcă la Ierusalim pentru praznic	-	-	-	5, 1
Vindecarea în zi de sâmbătă a slăbănogului de la scaldătoarea Viteza	-	-	-	5, 2-15
Cuvânt către iudei pentru vindecarea în zi de sâmbătă și cele ale Fiului lui Dumnezeu	-	-	-	5, 16-47
Ucenicii amulg spice din holde în zi de sâmbătă	12, 1-8	2, 23-28	6, 1-5	-
Vindecarea omului cu mâna uscată	12, 9-14	3, 1-6	6, 6-11	-
Mântuitorul pleacă dimpreună cu ucenicii înspre mare	12, 15-21	3, 7	-	-
Mulțimile îl urmează pe Domnul spre a fi tămăduiți bolnavii	4, 24-25	3, 7-12	-	-
Domnul Iisus Se retrage în singurătate pentru rugăciune	-	-	6, 12	-
Alegerea și chemarea celor doisprezece Apostoli	10, 1-4	3, 13-19	6, 13-16	-
Predica de pe Munte	cap. 5-7	-	6, 17-49	-
Vindecarea slugii sutasului	8, 5-13	-	7, 1-10	-
Învierea fiului văduvei din Nain	-	-	7, 11-17	-
Trimișii Înaintemergătorului Ioan	11, 2-3	-	7, 18-20	-
Mărturisirea Domnului Hristos despre Ioan Botezătorul	11, 4-19	-	7, 21-35	-
Mustrarea Horazinului, Betsaidei și Capernaumului	11, 20-24	-	-	-
Domnul Hristos mulțumește Tatălui și îi cheamă la Sine pe toți cei osteniți și împovărați	11, 25-30	-	-	-
Mântuitorul vine în casa fariseului Simon, iar o femeie plânge și unge cu mir picioarele Sale	-	-	7, 36-50	-
Pilda celor doi datornici care au fost iertați	-	-	7, 40-43	-
Drumul prin Galileea cu cei doisprezece Apostoli și femeile ce slujeau Domnului	-	-	8, 1-3	-
Vindecarea unui îndrăcit orb și mut	12, 22-23	3, 20-22	-	-
Hula fariseilor împotriva Duhului Sfânt	12, 24-37	3, 22-30	-	-
Fariseii și cărturarii cer semn din cer - semnul lui Iona	12, 38-42	8, 11-13	11, 16, 29-32	-
Lucrarea duhului necurat	12, 43-45	-	11, 24-26	-
Domnul este întrerupt din cuvântare de către rudele Sale - răspunsul Său	12, 46-50	3, 31-35	8, 19-21	-
Pilda semănătorului și tâlcuirea ei	13, 34, 18-23	4, 3-20	8, 5-17	-
Pilda neghinei și tâlcuirea ei	13, 24-30, 36-43	4, 26-29	-	-
Pilda seminței de mustar	13, 31-32	4, 30-32	-	-
Pilda aluatului	13, 33	-	13, 20-21	-

<i>Mărturie / fapte / cuvântări / pilde</i>	<i>Matei</i>	<i>Marcu</i>	<i>Luca</i>	<i>Ioan</i>
Cuvântarea Domnului în pilde	13, 34-35	4, 33-34	-	-
Pilda fâcliei puse în sfeșnic	-	4, 21-23	8, 16-17	-
Pilda comorii din țarină	13, 44	-	-	-
Pilda mărgăritarului	13, 45-46	-	-	-
Pilda năvodului	13, 47-50	-	-	-
Mântuitorul întreabă dacă au fost înțelese pildele	13, 51-53	-	-	-
Domnul poruncește ucenicilor să treacă de cealaltă parte a mării	8, 18	4, 5	8, 22	-
Mântuitorul liniștește furtuna pe mare	8, 23-27	4, 36-41	8, 23-25	-
Tămăduirea îndrăciților ghergheseni	8, 28-34	5, 1-20	8, 26-39	-
Domnul vine cu corabia în Capernaum	9, 1	5, 21	8, 40	-
Mirele e dimpreună cu fiii nunții	9, 15	2, 19-20	5, 34-35	3, 29
Petic nou la haină veche și vin nou în burdufuri vechi	9, 16-17	2, 21-22	5, 36-39	-
Vindecarea femeii cu scurgere de sânge	9, 20-22	5, 25-34	8, 43-48	-
Învierea fiicei lui Iair	9, 18-26	5, 22-43	8, 41-56	-
Tămăduirea a doi oameni orbi	9, 27-31	-	-	-
Izbăvirea îndrăcitului mut	9, 32-34	-	-	-
Neprimirea Domnului în Nazaret	13, 54-58	6, 1-6	-	-
Trimiterea Apostolilor	9, 35 - 11, 1	6, 7-13	9, 1-6	-
Moartea Botezătorului Ioan	14, 1-12	6, 14-29	9, 7-9	-
Întoarcerea celor doisprezece	14, 13	6, 30-32	9, 10	6, 1
Iisus învață mulțimile și vindecă bolnavii lor	14, 14	6, 33-34	9, 11	6, 2
Saturarea celor cinci mii de oameni	14, 15-21	6, 35-44	9, 12-17	6, 3-14
Mântuitorul Se roagă în singurătate	14, 22-23	6, 45-47	-	6, 15
Mersul pe apă al Domnului	14, 24-27	6, 48-52	-	6, 16-21
Îndrăzneala și cufundarea lui Petru în valuri	14, 28-33	-	-	-
Tămăduiri săvârșite în Ghenizaret	14, 34-36	6, 53-56	-	-
Cuvântarea despre Pâinea Vieții Care S-a pogorât din Cer	-	-	-	6, 22-71; 7, 1

IV. De la cel de-al doilea până la al treilea Paște

Îndârjirea fariseilor și cărturarilor pentru călcarea datinii bătrânilor	15, 1-2	7, 1-5	-	-
Călcarea poruncii lui Dumnezeu și care sunt cele care îl spurcă pe om	15, 3-20	7, 6-23	-	-
Vindecarea fiicei femeii cananeence	15, 21-28	7, 24-30	-	-
Tămăduirea celui ce era surd și gângav	-	7, 31-37	-	-
Însănătoșirea mai multor bolnavi	15, 29-31	-	-	-
Saturarea celor patru mii de oameni	15, 32-39	8, 1-10	-	-
Fariseii cer Domnului semn	16, 1-4	8, 11-13	-	-
Semnele plinirii vremii și ferirea de aluatul fariseilor	16, 5-12	8, 13-21	-	-

Mărturii / fapte / cutându-i / pilde	Matei	Marca	Luca	Iuan
Arhieriei și fariseii trimț slujitori ca să-L prindă pe Domnul	-	-	-	7, 32-36
Cea din urmă zi a praznicului	-	-	-	7, 37
Răuri de apă vie"	-	-	-	7, 37-39
Mulțimea se dezbină pentru Hristos	-	-	-	7, 40-44
Arhieriei și fariseii întreabă slujitorii de ce nu L-au adus pe Iisus	-	-	-	7, 45-49
Judecata lui Nicodim și răspunsul fariseilor	-	-	-	7, 50-53
Domnul merge la Muntele Măslinilor	-	-	-	8, 1
Mântuitorul vine și învață dimineața în templu	-	-	-	8, 2
Domnul o izbăvește pe femeia desfrănată	-	-	-	8, 3-11
În templu, Domnul mărturisește că El este „Lumina lumii”	-	-	-	8, 12-20
Fiul va merge la Tatăl	-	-	-	8, 21-30
Fiii diavolului nu pot fi fiii lui Avraam	-	-	-	8, 31-39
Domnul părăsește templul	-	-	-	8, 59
Vindecarea orbului din naștere	-	-	-	9, 1-7
Vecinii îl întreabă pe cel vindecat cum s-a tămăduit	-	-	-	9, 8-12
Fariseii îl iau la întrebări pe cel tămăduit și pe părinții lui	-	-	-	9, 13-34
Iisus îl găsește pe cel vindecat și îi arată că El este Fiul lui Dumnezeu	-	-	-	9, 35-39
Întrebarea și vădirea fariseilor de orbire	-	-	-	9, 40-41
Pilda celui ce intră pe ușă în staul	-	-	-	10, 1-6
Hristos e „ușa oilor”	-	-	-	10, 7-10
Hristos e „păstorul cel bun”	-	-	-	10, 11-18
Din nou se face dezbinare pentru cuvintele lui Iisus	-	-	-	10, 19-21
Trimiterea celor șaptezeci	-	-	10, 1-16	-
Întoarcerea celor șaptezeci	-	-	10, 17-20	-
Bucuria Mântuitorului Hristos	-	-	10, 21-22	-
Bindecuvântarea ucenicilor Domnului	-	-	10, 23-24	-
Ispitirea făcută de învățătorul de Lege pentru cea mai mare poruncă	-	-	10, 25-28	-
Pilda bunului samarinean	-	-	10, 29-37	-
Primirea Domnului în casa Martei și a Mariei	-	-	10, 38-42	-
Domnul își învață ucenicii să se roage	-	-	11, 1-13	-
Vindecarea mutului îndrăcit și hula împotriva Mântuitorului	-	-	11, 14-16	-
Dezbinarea și lucrarea dracilor	-	-	11, 17-26	-
Bindecuvântarea Maicii Domnului de către o femeie din mulțime	-	-	11, 27-28	-

Mărturii / fapte / cuvântări / pilde	Matei	Marcu	Luca	Ioan
Arhiereii și fariseii trimit slujitori ca să-L prindă pe Domnul	-	-	-	7, 32-36
Cea din urmă zi a praznicului	-	-	-	7, 37
„Râuri de apă vie”	-	-	-	7, 37-39
Mulțimea se dezbină pentru Hristos	-	-	-	7, 40-44
Arhiereii și fariseii întreabă slujitorii de ce nu L-au adus pe Iisus	-	-	-	7, 45-49
Judecata lui Nicodim și răspunsul fariseilor	-	-	-	7, 50-53
Domnul merge la Muntele Măslinilor	-	-	-	8, 1
Mântuitorul vine și învață dimineața în templu	-	-	-	8, 2
Domnul o izbăvește pe femeia desfrănată	-	-	-	8, 3-11
În templu, Domnul mărturisește că El este „Lumina lumii”	-	-	-	8, 12-20
Fiul va merge la Tatăl	-	-	-	8, 21-30
Fiii diavolului nu pot fi fiii lui Avraam	-	-	-	8, 31-59
Domnul părăsește templul	-	-	-	8, 59
Vindecarea orbului din naștere	-	-	-	9, 1-7
Vecinii îl întreabă pe cel vindecat cum s-a tămăduit	-	-	-	9, 8-12
Fariseii îl iau la întrebări pe cel tămăduit și pe părinții lui	-	-	-	9, 13-34
Iisus îl găsește pe cel vindecat și îi arată că El este Fiul lui Dumnezeu	-	-	-	9, 35-39
Întrebarea și vădirea fariseilor de orbire	-	-	-	9, 40-41
Pilda celui ce intră pe ușă în staul	-	-	-	10, 1-6
Hristos e „ușa oilor”	-	-	-	10, 7-10
Hristos e „păstorul cel bun”	-	-	-	10, 11-18
Din nou se face dezbinare pentru cuvintele lui Iisus	-	-	-	10, 19-21
Trimțterea celor șaptezeci	-	-	10, 1-16	-
Întoarcerea celor șaptezeci	-	-	10, 17-20	-
Bucuria Mântuitorului Hristos	-	-	10, 21-22	-
Binecuvântarea ucenicilor Domnului	-	-	10, 23-24	-
Ispitirea făcută de învățătorul de Lege pentru cea mai mare poruncă	-	-	10, 25-28	-
Pilda bunului samaritean	-	-	10, 29-37	-
Primirea Domnului în casa Martei și a Mariei	-	-	10, 38-42	-
Domnul își învață ucenicii să se roage	-	-	11, 1-13	-
Vindecarea mutului îndrăcit și hula împotriva Mântuitorului	-	-	11, 14-16	-
Dezbinarea și lucrarea dracilor	-	-	11, 17-26	-
Binecuvântarea Maicii Domnului de către o femeie din mulțime	-	-	11, 27-28	-

Mărturii / fapte / cuvântări / pilda	Matel	Marcu	Luca	Ioan
Semnul lui Iona și cauța ninivitenilor	-	-	11, 29-32	-
Luminătorul trupului	-	-	11, 33-36	-
Domnul prânzește la un fariseu, fără să își spele mâinile	-	-	11, 37-38	-
Mântuitorul îi muștră pe farisei	-	-	-	-
Mustrearea învățătorilor de Lege	-	-	11, 39-44	-
Ura cărturarilor și a fariseilor față de Hristos	-	-	11, 45-52	-
Domnul învață că toate cele lăuntrice vor fi vădite	-	-	12, 1-3	-
De Cine să ne temem?	-	-	12, 4-7	-
Mărturisirea sau lepădarea de Fiul lui Dumnezeu	-	-	12, 8-12	-
Păzirea de lăcomie	-	-	-	-
Pilda bogatului cărui i-a rodit țarina	-	-	12, 13-15	-
"Viața este mai mult decât hrana" și Dumnezeu poartă grijă de toate	-	-	12, 16-21	-
Căutarea Împărăției Cerurilor și îmbogățirea în Dumnezeu	-	-	12, 22-30	-
Îndemn la priveghere	-	-	12, 31-34	-
12, 35	-	-	-	-
Pilda slugilor care își așteaptă stăpânul priveghind	-	-	12, 36-40	-
Pilda iconomului credincios	-	-	12, 41-48	-
"Foc am venit să arunc pe pământ"	-	-	12, 49-50	-
Dezbinarea cea pentru Hristos	-	-	12, 51-53	-
Judecarea vremurilor după semnele lor	-	-	12, 54-57	-
Împăcarea cu părașul pe cale	-	-	12, 58-59	-
Galileenii uciși de Irod	-	-	13, 1-5	-
Pilda smochinului neroditor	-	-	13, 6-9	-
Vindecarea femeii gârbove în zi de sâmbătă	-	-	13, 10-13	-
Împotrivirea mai-marelui sinagogii și răspunsul Domnului	-	-	13, 14-17	-
Pilda grăuntelui de muștar	-	-	13, 18-19	-
Pilda aluatului	-	-	13, 20-21	-
La praznicul înnoirii templului	-	-	-	10, 22-23
Împotrivirea față de Hristos și dorința iudeilor de a-L omori	-	-	-	10, 24-39
Iisus Se retrage peste Iordan	-	-	-	10, 40-42
13, 22	-	-	-	-
Domnul călătorește spre Ierusalim	-	-	13, 23-30	-
Sunt puțini cei care se află pe calea mântuirii?	-	-	-	-
Hristos dă cuvânt lui Irod prin farisei	-	-	13, 31-33	-
Domnul muștră Ierusalimul	-	-	13, 34-35	-
Prânz în casa unui fariseu	-	-	14, 1	-
Vindecarea în zi de sâmbătă a bolnavului de idropică	-	-	14, 2-6	-

Măntuire / Iosif / carantină / pildă	Mattei	Marco	Luci	Iosif
Pilda locurilor dintr-o la masă	-	-	14, 7-11	-
Cine se cade să fie mustrat în cupețe?	-	-	14, 12-14	-
Pilda despre cina cea mare	-	-	14, 15-24	-
Mulțimea călătorească împreună cu Iisus	-	-	14, 25	-
Ura cea bună și purtarea Crucii	-	-	14, 25-27	-
Pilda omului care zidește turn	-	-	14, 28-30	-
Pilda regelui ce merge la război	-	-	14, 31-32	-
Urmarea lui Hristos și tâna sării	-	-	14, 33-35	-
Mulți vameși și păcătoși se apropie de Domnul	-	-	15, 1-2	-
Pilda ou ceie pierdute	-	-	15, 3-7	-
Pilda drahmei pierdute	-	-	15, 8-10	-
Pilda fiului risipitor	-	-	15, 11-32	-
Pilda iconomului nedrept	-	-	16, 1-13	-
Îndreptățirea de sine a fariseilor și legătura dintre femeie și bărbat	-	-	16, 14-18	-
Pilda bogatului nemulțumit și a săracului Lazăr	-	-	16, 19-31	-
Smintelile	-	-	17, 1-2	-
Iertarea apropelui	-	-	17, 3-4	-
Cererea Apostolilor pentru sporirea credinței	-	-	17, 5-10	-
Îștiințare din Betania despre boala lui Lazăr	-	-	-	11, 1-6
Domnul mai întârzie două zile	-	-	-	11, 6
Hristos își pregătește ucenicii pentru a merge în Betania	-	-	-	11, 7-16
Sosirea în Betania	-	-	-	11, 17-18
Marta îl întâmpină pe Domnul	-	-	-	11, 19-29
Maria vine la Mântuitorul	-	-	-	11, 30-37
Domnul vine la mormântul lui Lazăr	-	-	-	11, 38
Învierea lui Lazăr din morți	-	-	-	11, 39-44
Vestirea învierii lui Lazăr în Ierusalim	-	-	-	11, 45-46
Uneltire pentru omorârea lui Hristos	-	-	-	11, 47-53
Iisus Se retrage în orașul Efraim	-	-	-	11, 54
Vindecarea celor zece leproși	-	-	17, 11-14	-
Samarineanul se întoarce să mulțumească Domnului	-	-	17, 15-19	-
Fariseii întreabă când va veni Împărăția lui Dumnezeu	-	-	17, 20-21	-
Cum va fi ziua Fiului Omului și care va fi atunci starea oamenilor?	-	-	17, 22-37	-
Pilda judecătorului nedrept	-	-	18, 1-8	-
Pilda vameșului și a fariseului	-	-	18, 9-14	-
Țea din urmă călătorie la Ierusalim	19, 1	10, 1	-	-
Mulțimile îl urmează pe Iisus	19, 2	-	-	-
Cuvânt despre despărțirea soților	19, 3-12	10, 2-12	-	-

Măntuire / fapte / cuvântări / pilde	Mattei	Marco	Luce	Ioan
Hristos binecuvintează pruncii	19, 13-15	10, 13-16	18, 15-17	-
Tânărul cel bogat cere cuvânt	19, 16-26	10, 17-27	18, 18-27	-
Răsplata celor ce l-au urmat Domnul	19, 27-30	10, 28-31	18, 28-30	-
Pilda lucrătorilor tocmiți la vie	20, 1-16	-	-	-
Cea de a treia vesteire a Patimilor	20, 17-19	10, 32-34	18, 31-34	-
Cererea de mărire a lui Iacov și Ioan	20, 20-24	10, 35-41	-	-
„Cine va vrea să fie mai mare, să fie slujitorul vostru”	20, 25-28	10, 42-45	-	-
Vindecarea în preajma Ierihonului a lui Bartimeu cel orb	20, 29-34	10, 46-52	18, 35-43	-
Zaheu crede în Hristos și îl primește în casa sa	-	-	19, 1-10	-
Domnul Se apropie de Ierusalim	-	-	19, 11	-
Pilda minelor date spre înmulțire	-	-	19, 12-27	-
În preajma Paștilor, mulțimile urcă în Ierusalim, întrebându-se pentru Iisus	-	-	-	11, 55-56
Arhierii și cărturarii dau porunci spre a fi prins Hristos	-	-	-	11, 57
Mântuitorul vine în Betania	-	-	-	12, 1
La cina din Betania, Maria îl unge pe Hristos Domnul cu nard	-	-	-	12, 2-8
Cina din casa lui Simon	26, 6-13	14, 3-9	-	-
Femeia care îl unge pe Iisus cu mir	26, 7-13	14, 3-9	-	-
Mulțimile vin în Betania să-L vadă pe Hristos și pe Lazăr	-	-	-	12, 9
Arhierii pun la cale să-L omoare și pe Domnul și pe Lazăr	-	-	-	12, 10-11

V. Săptămâna Patimilor Domnului

Mântuitorul urcă spre Ierusalim	21, 1	11, 1	19, 28	-
Doi ucenici sunt trimiși după mână	21, 1-7	11, 1-7	19, 29-35	-
Intrarea Domnului în Ierusalim	21, 8-11	11, 8-10	19, 35-38	12, 12-18
Împotrivirea fariseilor	-	-	19, 39-40	12, 19
Mântuitorul plânge pentru Ierusalim	-	-	19, 41-44	-
Domnul ia aminte la templu și apoi Se întoarce în Betania	-	11, 11	-	-
Uscarea smochinului neroditor	-	11, 12-14	-	-
Cea de a doua curățire a templului	21, 12-13	11, 15-17	21, 45-46	-
Domnul vindecă orbi și șchiopi în templu	21, 14	-	-	-
Căpeteniile iudeilor vor să-L ucidă pe Mântuitorul Hristos	21, 15-16	11, 18	19, 47-48	-
Retragerea Domnului în Betania	21, 17	11, 19	-	-
Smochinul găsit uscat a doua zi	21, 18-22	11, 20-26	-	-
Preoții îl întreabă pe Domnul cum îndreptățește lucrările Sale din templu	21, 23-27	11, 27-33	20, 1-8	-
Pilda celor doi fii	21, 28-32	-	-	-

Mărturii / scrisuri / cuvântări / pilde	Matei	Marcu	Luca	Ioan
Pilda lucrătorilor celor răi ai viei	21, 33-46	12, 1-12	20, 9-18	-
Pilda celui fără veșminte de nuntă	22, 1-14	-	-	-
Întrebarea despre banii dajdiei	22, 15-22	12, 13-17	20, 19-26	-
Întrebarea saducheilor despre înviere	22, 23-33	12, 18-27	20, 27-40	-
Porunca cea mare din Lege	22, 34-40	12, 28-34	-	-
Isus - „Fiul lui David”	22, 41-46	12, 35-37	20, 41-44	-
Păzirea de cărturari și farisei	23, 11-39	12, 38-40	20, 45-47	-
Banul văduvei	-	12, 41-44	21, 1-4	-
Ucenicii se minunează de templu, iar Domnul îi vestește dărâmarea	24, 1-2	13, 1-2	21, 5-6	-
„Când vor fi acestea?”	24, 3	13, 3-4	21, 7	-
Prigonirile la care vor fi supuși Apostolii	24, 4-14	13, 5-13	21, 8-19	-
Vestire pentru dărâmarea Ierusalimului	23, 15-28	13, 14-23	21, 20-24	-
Vestire pentru cea de a Doua Venire	24, 29-31	13, 24-27	21, 25-28	-
Pilda mlădițelor de smochin	24, 32-33	13, 28-29	21, 29-31	-
Îndemn la priveghere	24, 34-51	13, 30-37	21, 32-36	-
Pilda celor zece fecioare	25, 1-13	-	-	-
Pilda talanților	25, 14-30	-	-	-
Vestirea despre înfricoșătoarea Judecată	25, 31-46	-	-	-
Domnul vestește ziua în care va fi răstignit pe Cruce	26, 1-2	-	-	-
Mântuitorul învață în templu, iar poporul vine de dimineață să-L asculte	-	-	21, 37-38	-
Cererea elinilor de a-L vedea pe Iisus	-	-	-	12, 20-22
Domnul vorbește despre credința cea întru El și de proslăvirea Sa de la Tatăl	-	-	-	12, 23-50
Uneltirea sinedriului pentru omorârea lui Hristos	26, 3-5	14, 1-2	22, 1-2	-
Invoiala lui Iuda pentru 30 de arginți	26, 14-16	24, 10-11	22, 3-6	-

VI. Moartea și îngroparea Domnului Hristos

Pregătirea pentru Paște	24, 17-19	14, 12-16	22, 7-13	-
Dimpreună cu ucenicii în foisor	24, 20	14, 17	22, 14	-
Spălarea picioarelor	-	-	-	13, 1-20
Cina cea de taină	26, 26-29	14, 22-25	22, 14-20	-
„Unul dintre voi Mă va vinde”	26, 21-25	14, 18-21	22, 21-23	13, 21-26
Iuda iese de la Cină	-	-	-	13, 27-30
Porunca cea nouă a iubirii	-	-	-	13, 31-35
Cine este mai mare între ucenici?	-	-	22, 24-30	-
Smintirea ucenicilor în vremea Patimilor	26, 31-32	14, 27-28	-	-
Domnul îi spune lui Petru că S-a rugat pentru El	-	-	22, 31-32	-
Vestire pentru lepădarea lui Petru	26, 33-35	14, 29-31	22, 33-34	13, 36-38
Îndemn pentru ucenici spre a fi gata	-	-	22, 35-38	-
Cuvântarea de despărțire: făgăduința Duhului Sfânt	-	-	-	cap. 14

Mărturii / fapte / cuvântări / vilde	Matei	Marcu	Lucei	Ioan
Mângâiere pentru Apostoli	-	-	-	-
Domnul răspunde lui Toma	-	-	-	14, 1-4
Mântuitorul răspunde lui Filip	-	-	-	14, 5-7
Răspunsul Domnului către Iuda (nu Iscarioteanul)	-	-	-	14, 8-21 14, 22-31
Lauda dată după Cină	26, 30	14, 26	-	-
Cuvântarea de despărțire: porunca dragostei desăvârșite	-	-	-	cap. 15
Vișa cea adevărată	-	-	-	-
Porunca lui Hristos și dragostea cea mai mare	-	-	-	15, 1-8 15, 9-17
Ura și vina lumii	-	-	-	-
Mângâietorul, Duhul Adevărului	-	-	-	15, 18-25
Cuvântarea de despărțire: despre prigoniri și întristări	-	-	-	15, 26-27 cap. 16
Prigonirile viitoare ale Apostolilor	-	-	-	16, 1-4
Vădirea și ajutorul Mângâietorului	-	-	-	16, 5-16
Intristarea preschimbată în bucurie	-	-	-	16, 17-23
Rugăciuni și cereri în numele lui Hristos	-	-	-	16, 23-28
Domnul vestește ucenicilor că îl vor părăsi	-	-	-	16, 29-33
Rugăciunea lui Iisus pentru Sine, pentru Apostoli și pentru toți credincioșii	-	-	-	cap. 17
Rugăciunea Domnului pentru Sine	-	-	-	17, 1-8
Rugăciunea Domnului pentru Apostoli	-	-	-	17, 9-19
Rugăciunea Domnului pentru toți credincioșii	-	-	-	17, 20-26
Domnul vine cu ucenicii în Ghetsimani	26, 36	14, 32	23, 39-40	18, 1
Întreita rugăciune a Domnului	26, 36-46	14, 32-42	22, 40-46	-
Sudorile de sânge	-	-	22, 43-44	-
Apostolii dorm	26, 40-45	14, 37-41	22, 45-46	-
Mulțimea adusă de Iuda spre a-L prinde pe Domnul	26, 47	14, 43	22, 47-48	18, 2-3
Trădarea lui Iuda prin sărutare	26, 48-50	14, 44-45	22, 47-48	-
Petru taie urechea lui Malhus	26, 50-54	14, 46-47	22, 49-50	18, 10-11
Hristos îl vindecă pe Malhus	-	-	22, 51	-
Iisus este prins și e părăsit de ucenici	26, 55-56	14, 48-52	22, 52-54	18, 12
Hristos e dus la arhierei spre judecare	24, 57	14, 53	22, 54	18, 13-14
Petru urmează de departe pe Domnul	26, 58	14, 54	22, 54	18, 15-16
Cea dintâi lepădare a lui Petru	26, 69-70	14, 66-68	22, 55-57	18, 17-18
Arhiereul Anna îl întreabă pe Iisus	-	-	-	18, 19-24
Cea de a doua lepădare a lui Petru	26, 71-72	14, 69-70	22, 58	18, 25
Cea de a treia lepădare a lui Petru	26, 73-75	14, 70-72	22, 59-62	18, 26-27
Hristos e bătut și batjocorit de ostași	-	-	22, 63-65	-
Martorii mincinoși	26, 59-61	14, 55-59	-	-
Caiafa îl osândește pe Hristos	26, 62-66	14, 60-64	22, 66-71	-
Domnul e scuipat și batjocorit în sinedriu	26, 67-68	14, 65	-	-

Măntoria / vers / verseturi / psalm	Matru	Marcu	Luca	Ioan
Hristos e adus înaintea lui Pilat	27, 1-2	15, 1	23, 1-2	18, 28
Căntă la laudă	27, 3-10	-	Faptele 1, 16-20	-
Domnul înaintea lui Pilat	27, 11-14	15, 1-5	23, 3-7	18, 29-38
Domnul înaintea lui Irod	-	-	23, 8-10	-
Sclăvești lui Irod și bat pe Domnul	-	-	23, 11-12	-
Pilat îi slobozește pe Baraba	27, 15-25	15, 6-14	23, 13-25	18, 38-40
Soția lui Pilat îi trimite ventire	27, 19	-	-	-
Pilat ordonă ca Iisus să fie biciuit	27, 26	15, 15	-	19, 1
Soldății lui Pilat îi înșurubează cu speri și îi batjocoresc pe Hristos	27, 27-30	15, 16-20	-	19, 2-3
Pilat încearcă să-L slobozească pe Domnul	-	-	-	19, 4-7
Iisus, arătat de Pilat: „Iată Omul”	-	-	-	19, 5
Pilat îl întreabă din nou pe Hristos	-	-	-	19, 8-11
Pilat încearcă din nou să îl elibereze pe Domnul	-	-	-	19, 12
Pilat rostește sentința asupra lui Iisus	-	-	-	19, 13-15
Domnul este dat spre a fi răstignit	-	-	-	19, 16
Mântuitorul își duce Crucea	-	-	-	19, 17
Simon Cirineul poartă Crucea	27, 31-32	15, 20-21	23, 26	-
Domnul găsește femeilor care îl plângeau	-	-	23, 27-32	-
Mântuitorul urcă Golgota	27, 33	15, 22	23, 32-33	19, 17
Domnului I se dă oțet și fiere	27, 34	15, 23	23, 36	-
Hristos e pînțuit pe Cruce	27, 35	15, 24-25	23, 33	19, 18
Doi tâlhari răstigniți împreună cu Iisus	27, 38	15, 27-28	23, 33	19, 18
Inscripția scrisă de Pilat	27, 37	15, 26	23, 38	19, 19-22
„Părinte, iartă-le lor!”	-	-	23, 34	-
Hainele împărțite și cămașa pentru care s-au tras sorți	27, 35	15, 21	13, 34	19, 23-24
Trecătorii batjocoresc pe Domnul	27, 39-43	15, 29-32	23, 35-37	-
Cei doi tâlhari îl defaimă pe Hristos	27, 44	15, 32	23, 39	-
Tălharul pocăit	-	-	23, 40-42	-
„Azi vei fi cu Mine în rai”	-	-	23, 43	-
Încredințarea Maicii Domnului lui Ioan	-	-	-	19, 25-27
Întuneric peste tot pământul	27, 45	15, 33	23, 44-45	-
„Eli, Eli, lama sabahtani!”	27, 46	15, 34	-	-
„Mi-e sete”	-	-	-	19, 28
Domnului I se dă oțet	27, 47-49	15, 35-36	-	19, 29-30
„Săvârșitu-s-a”	-	-	-	19, 30
„Părinte, în mâinile Tale dau duhul Meu”	-	-	23, 46	-
Domnul strigă cu glas mare și își dă duhul	27, 50	15, 37	23, 46	-
Sfășierea catapetesmei templului	27, 51	15, 38	23, 45	-
Cutremurul	27, 51	-	-	-
Deschiderea mormintelor și învierea sfinților	27, 52-53	-	-	-
Mărturisirea sufașului	27, 54	15, 39	23, 47	-

Mărturii / fapte / cutănări / pildă	Mat	Mar	Luc	Ioa
Mulțimile se întorc în Ierusalim, bătându-și pieptul	-	-	23, 40	-
Veșterea femeilor	27, 55-56	13, 40	23, 49	-
Cererea pentru zdrobirea picioarelor	-	-	-	19, 31-32
Străpungerea coastei Domnului	-	-	-	19, 33-34
Plinirea proorocii	-	-	-	19, 35-37
Iosif cere de la Pilat trupul Domnului	17, 57-58	15, 42-43	23, 50-52	19, 38
Sutașul raportează moartea lui Iisus	-	15, 44-45	-	-
Iosif și Nicodim iau trupul Domnului pentru înmormântare	-	15, 45	-	19, 38
Trupul lui Hristos e uns și înfășat în giulgiu	-	-	-	19, 39-40
Trupul Domnului este pus într-un mormânt nou	27, 59-60	15, 46	23, 53	19, 41-42
Femeile privesc la îngropare	27, 61	15, 47	23, 54-55	-
Straja rânduită la mormânt	27, 62-64	-	-	-
Femeile pregătesc mirase și miruri	-	-	23, 56	-

VII. Arătările de după Înviere și Înălțarea Domnului

Femeile aduc miruri la mormânt	28, 1	16, 1-4	24, 1-3	20, 1
Un înger prăvălește piatra	28, 2-4	-	-	-
Îngerii se arată femeilor	28, 5-7	16, 5-7	24, 4-8	-
Femeile vestesc Învierea Apostolilor și se întorc la mormânt	28, 8	16, 8	24, 9-11	20, 2
Petru și Ioan vin, alergând, la mormântul Domnului	-	-	24, 12	20, 3-9
Petru și Ioan se întorc la ceilalți Apostoli	-	-	24, 12	20, 10
Maria Magdalena plânge înaintea mormântului	-	-	-	20, 11
Maria vede doi îngeri	-	-	-	20, 12-13
Hristos Se arată: Mariei Magdalena	-	16, 9	-	20, 14-17
Hristos Se arată: femeilor în cale spre casă	28, 9-10	-	-	-
Femeile vestesc Apostolilor Învierea	-	16, 10-11	-	20, 18
Străjerii vestesc arhierilor despre mormântul gol	28, 11-15	-	-	-
Domnul Se arată: celor doi ucenici în drumul spre Emaus	-	16, 12-13	24, 13-32	-
Domnul Se arată: lui Petru	1 Cor. 15, 5	-	24, 34	-
Luca și Cleopa vestesc Apostolilor cele petrecute pe cale	-	-	24, 33-35	-
Domnul Se arată: celor unsprezece Apostoli, în camera cea de sus	-	-	24, 34-43	20, 19-24
Ucenicii îi vestesc lui Toma	-	-	-	20, 25
Domnul Se arată: celor unsprezece Apostoli	-	16, 14	-	20, 26-29

Mărturie / fapte / cuvântări / pilde	Matru	Marcu	Luca	Ioan
Domnul Se arată: ucenicilor, la lacul Tiberiadei	-	-	-	20, 1-14
Domnul cere de trei ori lui Petru să-și mărturisească dragostea	-	-	-	21, 15-23
Domnul Se arată: celor cinci sute de frați	1 Corinteni 15, 6			
Domnul Se arată: Sfântului Iacov	1 Corinteni 15, 7			
Domnul Se arată: celor unsprezece Apostoli, pe un munte, în Galileea	28, 16	-	-	-
Trimiterea Apostolilor la propovăduire	28, 16-20	16, 15-18	24, 44-49	-
Înălțarea la Cer a Domnului	-	16, 19-20	24, 50-53	-
Prima mărturie a Sfântului Ioan Evanghelistul	-	-	-	20, 30-31
A doua mărturie a Sfântului Ioan Evanghelistul	-	-	-	21, 24-24
Sfântul Luca dă mărturie despre arătările și poruncile Domnului din ultimele 40 de zile	-	-	Fapte 1, 3-11	-

SCARA ÎNTOCMIRII SFINTEI EVANGHELII DE LA IOAN

Capitolul 1

- 1, 1-3: Mântuitorul Iisus Hristos e Dumnezeu-Cuvântul, prin Care toate s-au făcut.
- 1, 4-5: Dumnezeu-Cuvântul - viața și lumina oamenilor.
- 1, 6-9: Sfântul Ioan Botezătorul, Înaintemergătorul, a fost trimis să mărturisească despre Cuvânt că este „Lumina cea adevărată care luminează pe tot omul ce vine în lume”.
- 1, 10-11: Hristos, Cuvântul și Lumina cea adevărată, nu a fost primit de lume.
- 1, 12-13: Mântuitorul dăruiește dumnezeiasca înfiere celor ce cred întru El.
- 1, 14: „Cuvântul S-a făcut trup și S-a sălăsluit între noi”.
- 1, 15: Vestirea lui Ioan Botezătorul pentru Întruparea lui Mesia.
- 1, 16-17: Plinătatea harului și adevărului a venit prin Iisus Hristos.
- 1, 18: „Pe Dumnezeu nimeni nu L-a văzut vreodată; Fiul Cel Unul-Născut, Care este în sânul Tatălui, Acela L-a făcut cunoscut”.
- 1, 19-20: Sfântul Ioan Botezătorul răspunde trimișilor din Ierusalim: „Nu sunt eu Hristosul”.
- 1, 21-23: „Eu sunt glasul celui ce strigă în pustie: „Îndreptați călea Domnului”, precum a zis Isaia Proorocul”.
- 1, 24-28: În Betabara, în locul în care boteza, Înaintemergătorul Ioan răspunde fariseilor: „Eu botez cu apă, dar în mijlocul vostru se află Acela pe Care voi nu-L știți...”
- 1, 29-31: Mărturia lui Ioan Botezătorul despre Domnul Hristos.
- 1, 32-34: Înaintemergătorul vestește pogorârea Duhului Sfânt asupra Mântuitorului și mărturisește că Iisus Hristos este Fiul lui Dumnezeu.
- 1, 35-36: „Iată Mielul lui Dumnezeu!”
- 1, 37-39: Mântuitorul este urmat de doi dintre ucenicii lui Ioan Botezătorul.
- 1, 40-42: Andrei îi vestește lui Simon că L-a găsit pe Mesia și îl aduce pe Simon la Iisus.
- 1, 42: Mântuitorul îl numește Chifa pe Simon (nume care se tâlcuiește Petru).
- 1, 43-44: Mântuitorul îl cheamă pe Filip să-l urmeze.
- 1, 45-46: Filip îi grăiește lui Natanail că L-a găsit pe Mesia, iar el întreabă: „Din Nazaret poate fi ceva bun?”
- 1, 47-50: Convorbirea dintre Mântuitorul Hristos și Natanail.
- 1, 51: „Adevărat, adevărat zic vouă, de-acum veți vedea Ceraul deschizându-se și pe Îngerii lui Dumnezeu suindu-se și coborându-se peste Fiul Omului”.

Capitolul 2

- 2, 1-11: Cea dintâi minune săvârșită de Domnul Hristos la nunta din Cana Galileii, prin preachimbarea apei în vin.
- 2, 12: Domnul coboară dimpreună cu mama, frații și ucenicii Lui, în Capernaum.
- 2, 13: Mântuitorul urcă în Ierusalim pentru prăznuirea Paștilor.
- 2, 14-17: Izgoruirea din tempu a vânzătorilor și a schimbătorilor de bani.
- 2, 18: Iudeii cer semn de încredințare de la Domnul Iisus.
- 2, 19-21: Mântuitorul că seceră: „Dărâmați templul acesta și în trei zile îl voi ridica”, înșă iudeii cîrtesc.
- 2, 22: Ucenicii lui aduc aminte de acest cuvînt al Domnului, înșă numai după Înviere.
- 2, 23: Mulți din Ierusalim cred în Hristos dintru minunile săvârșite.
- 2, 24: Domnul nu Se încrede în oameni, pentru că nu avea nevoie să-l mărturisească cineva despre om, căci El înșăși cunoștea ce era în om”.

Capitolul 3

- 3, 1-2: Fariseul Nicodim vine noaptea la Mântuitorul pentru a vorbi cu Dânsul.
 3, 3-11: Nașterea de Sus este din apă și din Duh.
 3, 12-21: Domnul vestește lui Nicodim despre înălțarea Fiului Omului, plinirea mântuirii și judecata lumii celei ce iubește întunericul.
 3, 22: Mântuitorul vine cu ucenicii în pământul Iudeii, iar ei botează.
 3, 23-25: Neînțelegerea iscată între un iudeu și ucenicii lui Ioan, asupra curățirii.
 3, 26-28: Înaintemergătorul mărturisește din nou că nu este el Hristosul.
 3, 29-36: Hristos este Mirele, cuvintele Sale sunt din Cer, iar cel care crede în Fiul Tatălui are viață veșnică.

Capitolul 4

- 4, 1-4: Ferindu-se de farisei, Domnul pleacă dimpreună cu ucenicii Săi în Galileea, trecând prin Samaria.
 4, 5-6: Mântuitorul și ucenicii fac popas în cetatea Sihar, la fântâna lui Iacov.
 4, 7-8: Domnul Hristos cere apă femeii samarinence.
 4, 9-12: Convorbirea femeii cu Mântuitorul Hristos.
 4, 13-19: Apa vieții.
 4, 20-24: Închinarea în duh și adevăr.
 4, 25-26: Mântuitorul mărturisește că El este Mesia cel așteptat.
 4, 27-30: Femeia vestește despre Hristos, iar cei din cetate vin către Domnul.
 4, 31-34: Hrana cea duhovnicească a Domnului: „Mâncarea Mea este să fac voia Celui Ce M-a trimis pe Mine și să săvârșesc lucrul Lui”.
 4, 35-38: Domnul spune ucenicilor cine sunt secerătorii și care este vremea roadelor și a secerișului duhovnicesc.
 4, 39-42: Mulți samarineni cred în Hristos, iar Dânsul rămâne două zile în cetatea Sihar.
 4, 43-45: Mântuitorul pleacă, dimpreună cu ucenicii, în Galileea.
 4, 46-54: Vindecarea fiului slujitorului regesc.

Capitolul 5

- 5, 1: Domnul Hristos merge în Ierusalim.
 5, 2-9: Vindecarea slăbănogului de la lacul Vitezda.
 5, 10: Iudeii cârtesc pentru vindecarea slăbănogului în zi de sâmbătă.
 5, 11-13: Slăbănogul vindecat mărturisește pentru Cel Care l-a tămăduit.
 5, 14-15: Domnul Se întâlnește în templu cu slăbănogul și îl îndeamnă să nu mai păcătuiască, iar apoi el mărturisește că Iisus e Cel Care l-a vindecat.
 5, 16-18: Aprinși din pricina zavistiei, iudeii caută să-L omoare pe Hristos.
 5, 19-23: Fiul le săvârșește pe toate asemenea Tatălui, iar Tatăl a dat judecata Fiului, ca Fiul să fie cinstit deopotrivă cu Tatăl.
 5, 24: Cel ce ascultă cuvântul lui Hristos și crede în el, are viață veșnică.
 5, 25-29: Mântuitorul vestește cele despre judecata lumii și Judecata viitoare.
 5, 30-32: Tatăl este Cel Care mărturisește pentru Fiul.
 5, 33-36: Mărturia Domnului despre Dumnezeuirea Sa este mai mare decât mărturia lui Ioan pentru El.
 5, 37-38: Covârșitoarea mărturie a Tatălui pentru Fiul.
 5, 39-40: Îndemn la cercetarea Scripturilor.
 5, 41-42: Mântuitorul nu primește slavă de la oameni și cunoaște unde nu este dragostea lui Dumnezeu.
 5, 43: Primirea Antihristului de către iudei, ca unul ce va veni întru numele său.
 5, 44-47: Însuși Moise mărturisește pentru Hristos, de aceea iudeii, necrezând cuvintelor Proorocului, nu cred nici în cuvintele lui Hristos.

Capitolul 6

- 6, 1-13: Săturarea celor cei cinci mii de oameni în părțile Tiberiadei, prin înmulțirea celor cinci pâini și doi pești.
- 6, 14-15: Văzând minunea, mulțimile voiesc să-L facă pe Hristos rege cu de-a sila, dar El Se retrage singur în munte.
- 6, 16-21: Domnul potolește furtuna de pe mare, în vremea nopții.
- 6, 22-25: Mulțimile trec marea Tiberiadei și vin în Capernaum, întrebând: „Învățătorule, când ai venit aici?”
- 6, 26-27: Domnul îndeamnă mulțimile să caute mâncarea cea nepieritoare.
- 6, 28-29: Noroadele întreabă care sunt lucrările lui Dumnezeu, iar Domnul le spune că aceasta este credința în Cel pe Care L-a trimis Tatăl.
- 6, 30-40: Domnul mărturisește înaintea mulțimilor că El este Pâinea Care S-a pogorât din Cer, iar voia Tatălui este să nu piardă pe nimeni din cei pe care îi va da Lui.
- 6, 41-42: Iudeii murmură împotriva lui Hristos, socotindu-L doar fiul lui Iosif și al Mariei.
- 6, 43-46: Nimeni nu vine la Hristos decât dacă este chemat de Tatăl.
- 6, 47-51: Domnul mărturisește că aceia care cred în El au viață veșnică și El este Pâinea vieții Care S-a pogorât din Cer.
- 6, 52: Iudeii se ceartă și se smintesc pentru cuvântul Domnului.
- 6, 53-59: Trupul și Sângele Domnului sunt adevărata mâncare și băutură.
- 6, 60-66: Mulți dintre ucenicii Săi se smintesc de cuvântul despre Pâine și nu Îi mai urmează, însă Mântuitorul dă mărturie: „Duhul este Cel Ce dă viață; trupul ~~nu~~ ~~este~~ la nimic. Cuvintele pe care vi le-am spus sunt duh și sunt viață”.
- 6, 67-69: Domnul Iisus îi întreabă pe cei doisprezece: „Nu vreți și voi să vă duceți?”, iar Petru mărturisește în numele tuturor că Învățătorul lor este Hristosul, Fiul lui Dumnezeu.
- 6, 70-71: Mântuitorul dă mărturie că unul din Apostoli este diavol, anume Iuda Iscarioteanul.

Capitolul 7

- 7, 1: Domnul merge în Galileea, deoarece iudeii vor să-L ucidă
- 7, 2-5: Din pricină că nu credeau în El, frații Domnului Îi sfătuiesc să meargă în Ierusalim să Se arate lumii.
- 7, 6-9: Domnul Își îndeamnă frații să meargă ei la sărbătoare în Ierusalim și zice: „Vremea Mea încă n-a sosit; dar vremea voastră totdeauna e gata”.
- 7, 10: Domnul merge în taină la praznic în Ierusalim.
- 7, 11-13: Mulțimea e cărtoare și se ceartă pentru Iisus, dar de frica iudeilor nimeni nu vorbește pe față.
- 7, 14-15: La jumătatea praznicului, Iisus învață în templu și iudeii se minunează de unde știe carte, fără a fi învățat.
- 7, 16-18: Domnul dă mărturie că Învățătura Sa este cea a Tatălui, iar acest lucru se poate pricepe prin lucrarea poruncilor.
- 7, 19: Mântuitorul îi vedește pe iudei că vor să-L ucidă.
- 7, 20: Mulțimile Îi spun lui Hristos că este îndrăcit.
- 7, 21-24: Domnul arată iudeilor că Îi judecă strămb pentru cele săvârșite sâmbăta.
- 7, 25-27: Noroadele se întreabă asupra Mântuitorului, grăind că nimeni nu știe de unde va veni Hristos.
- 7, 28-29: Domnul arată că este trimis de Sus și El Îi cunoaște pe Tatăl.
- 7, 30: Iudeii voiesc să-L prindă, însă nu pot, pentru că încă nu a venit ceasul Său.
- 7, 31-32: Mulți cred în Hristos, iar arhierii și fariseii trimit să-L prindă pe Domnul.
- 7, 33-34: Mântuitorul dă mărturie iudeilor că mai rămâne puțină vreme în lume.
- 7, 35-36: Mulțimile se întreabă unde Se va duce Hristos.
- 7, 37-39: Înaintevestirea trimerii Duhului Sfânt – „râuri de apă vie”.
- 7, 40-44: În mulțime se face dezbinare pentru Hristos, iar unii voiesc să pună mâinile pe El, însă nu izbutesc.

- 7, 45-49: Slugile se întorc la arhierii și farisei fără Domnul, iar aceștia, pe mulțimea ce a crezut în Hristos, o osândească, ca fiind blestemată.
 7, 50-53: Nicodim aduce înainte mărturia Legii în apărarea Domnului, iar fariseii grăiesc că din Galileea nu s-a ridicat Prooroc.

Capitolul 8

- 8, 1-2: Domnul Iisus Se duce la Muntele Măslinilor, iar dimineața vine iarăși în templu și învață mulțimile.
 8, 3-8: Fariseii aduc la Hristos o femeie păcătoasă pe care vor să o ucidă cu pietre, iar Domnul îi îndeamnă ca, acela care este fără de păcat, să arunce dintâi.
 8, 9-11: Învinuitori pleacă, iar Mântuitorul o îndeamnă pe femeia păcătoasă să nu mai greșească.
 8, 12-13: Hristos mărturisește că este Lumina lumii, iar fariseii îi stau împotriva, zicând că mărturia Sa nu este adevărată.
 8, 14-19: Judecata și mărturia Domnului este adevărată, pentru că El a venit de la Tatăl și merge la Tatăl.
 8, 20: Nimeni nu poate să-L prindă pe Domnul în templu, pentru că încă nu a venit ceasul Lui.
 8, 21-27: Iudeii mor în păcatul lor și nu pricep că Mântuitorul le grăiește despre Tatăl.
 8, 28-30: Grăindu-le de înălțarea Sa prin răstignire, mulți nu cred în El.
 8, 31-32: Celor ce au crezut întru Dânsul, le spune: „Veți cunoaște adevărul, iar adevărul vă va face liberi”.
 8, 33: Îndreptățirea mulțimii cu nădejdea că sunt fiii lui Avraam.
 8, 34-38: Soarta robilor păcatului și dorința iudeilor de a-L ucide pe Hristos.
 8, 39-44: Lucrarea celor ce sunt fiii ai diavolului, tatăl minciunii.
 8, 45-47: Mântuitorul nu poate fi vădit de păcat, iar cel care este de la Dumnezeu, ascultă cuvintele lui Dumnezeu.
 8, 48: Iudeii îi spun Domnului că are demon.
 8, 49-51: Domnul adevărește că nu are demon, ci este Fiul Tatălui și îl cinstește și este cinstit de Acela; iar cei care vor asculta cuvintele lui Hristos, nu vor vedea moartea în veac.
 8, 52-53: Iudeii se împotrivesc Domnului și îl numesc din nou îndrăcit.
 8, 54-55: Mântuitorul dă din nou mărturie că Tatăl este Cel Care îl slăvește, iar iudeii nu L-au cunoscut pe Acela.
 8, 56: „Avraam, părintele vostru, a fost bucuros să vadă ziua Mea și a văzut-o și s-a bucurat”.
 8, 57-58: La întrebarea iudeilor dacă L-a văzut pe Avraam, Domnul Hristos a răspuns: „Eu sunt mai înainte de a fi fost Avraam”.
 8, 59: Iudeii vor să îl omoare cu pietre, dar Mântuitorul trece prin mijlocul lor, fără a putea să-l facă nimic.

Capitolul 9

- 9, 1-7: Domnul Hristos îl vindecă pe orbul din naștere și le spune ucenicilor săi că acesta a pățimit această orbire pentru a se arăta în ei lucrările lui Dumnezeu.
 9, 8-10: Vecinii și mulțimile se minunează de tămăduirea orbului și îl întreabă cine l-a vindecat.
 9, 11: Cel tămăduit dă mărturie că Iisus i-a dăruit vederea.
 9, 12-16: Pentru că a tămăduit în zi de sâmbătă, fariseii se scandalizează și caută prihănire pentru Cel Care l-a tămăduit pe omul orb.
 9, 17-23: Iudeii cheamă pe părinții orbului, pentru a adevăra că fiul lor a fost orb din naștere.
 9, 24-34: A doua zi, orbul vindecat dă mărturie înaintea iudeilor pentru Iisus, iar aceștia îl disprețuiesc și îl defaimă pe cel tămăduit.
 9, 35-38: Domnul Iisus îl găsește pe omul vindecat și îi arată Cine este Fiul lui Dumnezeu.
 9, 39: Mântuitorul a venit în lume spre judecată și spre a dăruia vedere celor orbi.
 9, 40-41: Auzind cuvântul acesta, fariseii întreabă dacă și ei sunt orbi, iar Domnul le arată că fărâmiția launtrică e cea care li orbește.

Capitolul 10

- 10, 1-11: Domnul Hristos mărturisește că El este Păstorul cel bun și ȕșă oilor, iar nile ascultă de glasul Său, pentru că El își pune sufletul pentru ele.
- 10, 12-13: Păstorul care este plătit fuge și nu poartă cu adevărat grija oilor.
- 10, 14-18: Tatăl cunoaște pe Fiul și Fiul cunoaște pe Tatăl și își pune sufletul pentru oi, pentru că aceasta este porunca Tatălui.
- 10, 19-21: Mulțimea se dezbină pentru Iisus, iar unii zic că Domnul are demon și este nebun.
- 10, 22-24: În vremea praznicului înnoirii templului, iudeii l-au zis Mântuitorului: „Până când ne scoți sufletul? Dacă Tu ești Hristosul, spune-o nouă pe față”.
- 10, 25-30: Mântuitorul îi vedește că le-a mai spus Cine este și le arată că din lucrările Sale se adeverește cuvântul „Eu și Tatăl Meu una suntem”.
- 10, 31-32: Iudeii iau pietre să arunce asupra Domnului, iar Domnul li întreabă pentru care din lucrările Sale vor să arunce cu pietre în Dănsul.
- 10, 33: Iudeii îi răspund că pentru hula de a Se fi făcut Dumnezeu.
- 10, 34-38: Mântuitorul mărturisește Dumnezeirea Sa.
- 10, 39: Iudeii caută din nou să pună mână pe Domnul, însă nu izbutesc.
- 10, 40-42: Iisus pleacă dincolo de Iordan.

Capitolul 11

- 11, 1-3: Lazăr, fratele Martei și al Mariei se îmbolnăvește, iar surarile i-au dat veste Domnului despre boala fratelui.
- 11, 4-6: Mântuitorul grăiește că această boală este spre slava lui Dumnezeu și Se oprește în locul în care era, încă două zile.
- 11, 7-8: Domnul le spune ucenicilor că vor merge dimpreună în Iudeea, iar ei îi aduc aminte de iudeii care nu demult voiau să-Lucidă cu pietre.
- 11, 9-10: Cel care umblă ziua nu se împiedică, deoarece vede lumina acestei lumi.
- 11, 11-15: Mântuitorul vestește ucenicilor că Lazăr a murit și că vor merge la el.
- 11, 16: Toma îi îndeamnă pe ceilalți Apostoli să meargă cu toții dimpreună și să moară cu Hristos.
- 11, 17-18: Domnul vine în Betania, la Lazăr, care era de patru zile în mormânt.
- 11, 19-27: Marta iese în întâmpinarea Domnului, iar Dănsul îi vestește că El este Învierea și Viața.
- 11, 27-29: Marta o cheamă pe Maria în numele lui Iisus.
- 11, 30-32: Maria merge și cade la picioarele Domnului.
- 11, 33-44: Domnul merge la mormântul lui Lazăr și, mulțumind Tatălui, îl învie pe Lazăr.
- 11, 45-46: Mulți dintre iudeii ce erau de față au crezut în Iisus, iar unii au mers și au vestit fariseilor cele săvârșite.
- 11, 47-53: Arhieriei și fariseii adună sinedrul și hotărăsc să-Lucidă pe Domnul, iar Caiafa pecetluiește, zicând: „Mai de folos este să moară un om pentru popor, decât să moară tot neamul”.
- 11, 54: Mântuitorul pleacă dimpreună cu ucenicii săi în Efraim, până în preajma praznicului Paștilor.
- 11, 55-57: Cei din Ierusalim se întreabă dacă Domnul Hristos va veni la praznic, iar arhieriei și cărturarii au dat porunci ca Mântuitorul să fie prins, dacă va fi văzut.

Capitolul 12

- 12, 1: Cu șase zile înainte de Paști, Domnul vine în Betania, unde era Lazăr pe care îl înviase.
- 12, 2-3: La cina făcută în cinstea Domnului, Maria unge picioarele Domnului cu mir de nard și le șterge cu părul capului ei.
- 12, 4-6: Din pricină că era fur, Iuda cărtește că mirul nu a fost vândut cu trei sute de dinari, care a fi putut fi dați săracilor.
- 12, 7-8: Domnul vestește că Maria a săvârșit lucrul ei spre îngroparea Sa, iar milostenia către săraci se poate face în toată vremea.

- 12, 9: Mulțime mare de iudei vine în Betania ca să-L vadă atât pe Iisus, cât și pe Lazăr cel înviat.
- 12, 10-11: Arhiereii se sfătuiesc să-l omoare și pe Lazăr, căci din pricina lui mulți dintre iudei mergeau și credeau în Iisus.
- 12, 12-13: A doua zi, la intrarea Sa în Ierusalim, mulțimea Îi întâmpină pe Domnul cu ramuri de finic, strigând: „Osana! Binecuvântat este Cel Ce vine întru numele Domnului, Împăratul lui Israel!”
- 12, 14-16: Mântuitorul Se urcă pe asin spre a împlini proorocia cea pentru Mesia.
- 12, 17-18: Mulțimea Îi întâmpină astfel pe Domnul, din pricină că auzise de minunea învierii lui Lazăr.
- 12, 19: Fariseii deznădăjduiesc: „Vedeți că nimic nu folosiți! Iată, lumea s-a dus după El”.
- 12, 20-23: Elinii vor să-L vadă pe Domnul, iar Dânsul răspunde: „A venit ceasul să fie preaslăvit Fiul Omului”.
- 12, 24: Mărturisirea Domnului prin pilda grăuntelui de grâu care, trebuie să moară, spre a aduce multă roadă.
- 12, 25-26: „Cel ce își iubește sufletul, îl va pierde; iar cel ce își urăște sufletul în lumea aceasta, îl va păstra pentru viața veșnică” și va dobândi cinstirea Tatălui.
- 12, 27-28: Domnul Se tulbură cu sufletul și cere Tatălui să-Și preaslăvească numele, iar din Cer s-a auzit glas de adevărire.
- 12, 29-33: Mulțimea s-a minunat de glasul care a tunat din Cer, iar Mântuitorul vestește judecata săvârșită asupra lumii și izbânda ce va veni prin înălțarea pe Cruce a Fiului Omului.
- 12, 34-36: Noroadele întreabă cine este Fiul Omului, iar Domnul îi îndeamnă să umble, cât Lumina încă este cu ei.
- 12, 37-41: Cu toate că Mântuitorul a săvârșit multe minuni înaintea iudeilor, aceștia nu cred întru El și astfel se plinește cuvântul Proorocului Isaia.
- 12, 42-43: Unele dintre căpetenii cred în Domnul Hristos, însă nu mărturisesc pe față, deoarece „au iubit slava oamenilor, mai mult decât slava lui Dumnezeu”.
- 12, 44-50: Domnul propovăduiește puterea credinței întru El și arătând că Dânsul este Lumina acestei lumi, adeverește că graiurile Sale sunt cele pe care I le spune Tatăl.

Capitolul 13

- 13, 1-3: Domnul i-a iubit până în sfârșit pe ai Săi, cei din lume, însă Iuda s-a supus diavolului, spre a-L vinde pe Hristos.
- 13, 4-12: Încingându-Se, Mântuitorul spală picioarele ucenicilor, iar Petru, cărtind mai întâi, se supune apoi Domnului.
- 13, 13-17: Pilda de smerenie pe care Domnul Hristos o dă ucenicilor.
- 13, 18-22: Mântuitorul vestește ucenicilor Săi că unul dintre ei Îl va vinde, iar ei se minunează.
- 13, 23-25: Apostolul Ioan, fiind rețemat pe pieptul Mântuitorului, este îndemnat de Petru să Îl întrebe pe Domnul cine este vânzătorul.
- 13, 26-30: Mântuitorul Hristos Îl arată tainic pe Iuda și apoi Îl îndeamnă pe acesta să facă ce are de făcut.
- 13, 31-33: Domnul vestește ucenicilor despre proslăvirea Sa și că va mai rămâne doar puțin cu ei.
- 13, 34-35: Porunca cea nouă a dragostei.
- 13, 36-38: Simon Petru Îl întreabă pe Mântuitorul unde Se duce și de ce nu Îi poate urma, iar când Petru grăiește că își va pune sufletul pentru Dânsul, Domnul îi arată că în acea noapte se va lepăda de trei ori de El.

Capitolul 14

- 14, 1-4: Cuvântarea de despărțire: credința în Fiul lui Dumnezeu; lăcașurile din Ceruri și calea Domnului.
- 14, 5: Toma Îi spune Mântuitorului: „Doamne, nu știm unde Te duci; și cum putem ști calea?”
- 14, 6-7: „Eu sunt Calea, Adevărul și Viața”; toți cei care vin la Tatăl și Îl cunosc, săvârșesc această lucrare prin darul Fiului.
- 14, 8: Filip grăiește Domnului: „Doamne, arată-ne nouă pe Tatăl și ne este de ajuns”.
- 14, 9-12: Fiul este întru Tatăl și Tatăl este întru Fiul; puterea ce se dă celui care crede aceasta.

- 14, 13-14: Împlinirea cererilor întru numele Domnului Hristos.
- 14, 15: „De Mă iubiți, păziți poruncile Mele”.
- 14, 16-20: Făgăduința trimiterii Mângâietorului – Duhul Sfânt.
- 14, 21: „Cel ce are poruncile Mele și le păzește, acela este care Mă iubește; iar cel ce Mă iubește pe Mine, va fi iubit de Tatăl Meu și-l voi iubi și Eu și Mă voi arăta lui”.
- 14, 22: Iuda Apostolul îl întreabă pe Domnul: „Doamne, ce este că ai să Te arăți nouă, și nu lumii?”
- 14, 23-25: Prin păzirea poruncilor, omul devine locaș al Preasfintei Treimi.
- 14, 26: Duhul Sfânt va fi pentru Apostoli Mângâietor și Învățător.
- 14, 27: Pacea pe care o lasă Domnul Hristos Apostolilor.
- 14, 28-31: Mântuitorul vestește ucenicilor cele ce urmează a se împlini și adeverește că El îl iubește pe Tatăl și împlinește poruncile Sale.

Capitolul 15

- 15, 1-8: Hristos Domnul e „vița cea adevărată”, iar cei ce împlinesc cuvintele Sale sunt „mlădițele” roditoare, curățate de către Tatăl.
- 15, 9-13: Porunca și puterea dragostei desăvârșite: „Mai mare dragoste decât aceasta nimeni nu are, ca sufletul lui să și-l pună pentru prietenii săi”.
- 15, 14-17: Apostolii sunt prietenii Mântuitorului și trimișii Săi în lume și plinitori ai poruncii iubirii.
- 15, 18-25: Ura lumii față de Domnul Hristos și față de Apostolii Săi.
- 15, 26-27: Mărturia Duhului Sfânt și a Apostolilor pentru Mântuitorul.

Capitolul 16

- 16, 1-4: Prigonirile viitoare la care vor fi supuși Apostolii.
- 16, 5-7: Domnul Hristos merge la Tatăl pentru a trimite Mângâietorul.
- 16, 8-11: Duhul Sfânt va vădi lumea de păcat și de dreptate și de judecată.
- 16, 12-15: Mângâietorul le va vesti Apostolilor toate cele pe care nu le puteau pricepe și îi va slăvi pe Fiul.
- 16, 16: „Puțin și nu Mă veți mai vedea, și iarăși puțin și Mă veți vedea, pentru că Eu Mă duc la Tatăl”.
- 16, 17-19: Ucenicii se întreabă asupra înțelesului acestor cuvinte ale Domnului.
- 16, 20-22: Plângerea și tânguirea Apostolilor este asemănată cu durerile femeii care naște dar, care, mai apoi, se bucură că s-a născut om în lume.
- 16, 23-27: „Orice veți cere de la Tatăl în numele Meu El vă va da”; împlinirea cererilor Apostolilor către Tatăl.
- 16, 28: „Ieșit-am de la Tatăl și am venit în lume; iarăși las lumea și Mă duc la Tatăl”.
- 16, 29-30: „Iată acum vorbești pe față și nu spui nici o pildă. Acum știm că Tu știi toate și nu ai nevoie ca să Te întrebe cineva. De aceea, credem că ai ieșit de la Dumnezeu”.
- 16, 31-32: Domnul vestește ucenicilor că foarte curând îl vor părăsi.
- 16, 33: „În lume necazuri veți avea; dar îndrăzniți. Eu am biruit lumea”.

Capitolul 17

- 17, 1-8: Rugăciunea Mântuitorului pentru Sine, pentru Apostoli și pentru toți credincioșii; cererea pentru proslăvirea Fiului și cele săvârșite de Domnul pentru ca noi să-L cunoaștem pe Tatăl.
- 17, 9-16: Rugăciunea Domnului Hristos pentru păzirea Apostolilor și a credincioșilor care viețuiesc în lume, precum și pentru dobândirea bucuriei depline.
- 17, 17-19: Sfințirea întru adevărul lui Dumnezeu.
- 17, 20-23: Rugăciunea Mântuitorului pentru toți cei care vor crede întru El și pentru dobândirea întru Duhul Sfânt a unității sobornicești a firii omenești.
- 17, 24-26: Fiul cere Tatălui ca să fie dimpreună cu El cei care L-au cunoscut pe Tatăl prin Fiul.

Capitolul 18

- 18, 1: Domnul Iisus merge dimpreună cu ucenicii în Grădina Ghetsimani.
 18, 2-3: Iuda, care cunoștea acest loc, călăuzește oastea și slujitorii spre prinderea Domnului.
 18, 4-9: Mântuitorul Se dă de bunăvoie în mâinile celor ce au venit să-L prindă, însă poartă de grijă ucenicilor, spre a fi lăsați slobozi.
 18, 10-11: Simon Petru taie urechea lui Malthus, iar Mântuitorul îi adeverește lui Petru că El trebuie să bea paharul pe care i L-a dat Tatăl.
 18, 12-14: Ostașii și slujitorii Îl prind și Îl leagă pe Domnul, iar apoi Îl duc la Anna.
 18, 15-16: Petru și Ioan urmează Domnului și intră în curtea arhiereului.
 18, 17-18: Prima lepădare a lui Petru.
 18, 19-21: Arhiereul Îl întreabă pe Domnul despre ucenicii și învățătura Sa, iar Domnul îi adeverește că nu a săvârșit nimic tăinuit, încă și că se cuvine să îi întrebe pe cei ce au ascultat cuvintele Lui.
 18, 22-23: Una din slugile arhiereului Îl palmuiește pe Mântuitorul.
 18, 24: Anna Îl trimite pe Domnul legat la Caiafa.
 18, 25-27: Petru se leapădă a doua și a treia oară, iar apoi aude cântarea cocoșului.
 18, 28-29: Domnul este adus de la Caiafa înaintea lui Pilat, în pretorii.
 18, 30-32: Iudeii Îi socotesc Domnului vină de moarte.
 18, 33-38: Convorbirea dintre Pilat și Mântuitorul Hristos.
 18, 38-40: Pilat vrea să Îi slobozească pe Domnul după datina praznicului, însă mulțimile îl cer pe Baraba.

Capitolul 19

- 19, 1: Pilat poruncește ca Iisus să fie biciuit.
 19, 2-3: Ostașii pun asupra Domnului cunună de spini și mantie purpurie, iar apoi Îl batjocoresc.
 19, 4-5: Pilat îl scoate pe Mântuitorul înaintea mulțimii și grăiește: „Iată Omul!”
 19, 6-7: Arhiereii și slujitorii cer ca Domnul să fie răstignit pentru că S-a făcut pe Sine Fiul lui Dumnezeu.
 19, 8-11: Auzind acest cuvânt, Pilat S-a temut mai mult și, întrebându-l pe Domnul, află că puterea ce o are asupra Lui i-a fost dată de Sus.
 19, 12-16: Pilat vrea să-L slobozească pe Hristos, însă prin stăruința iudeilor, Domnul este dat răstignirii.
 19, 17-18: Domnul își poartă Crucea spre Golgota și acolo este răstignit între doi tâlhari.
 19, 19-22: Pilat scrie titlul de deasupra Crucii: „Iisus Nazarineanul, Împăratul iudeilor”, iar iudeii cârtesc pentru aceste cuvinte.
 19, 23-24: Ostașii împart hainele Domnului, iar pentru cămașa Sa trag sorți.
 19, 25: Femeile, dimpreună cu Maica Domnului, stau lângă Cruce.
 19, 26-27: Domnul o încredințează pe Maica Domnului Apostolului Ioan.
 19, 28: „Mi-e sete”.
 19, 29: Domnul este adăpat cu oțet.
 19, 30: „Săvârșitu-s-a”.
 19, 31-32: Ostașii zdrobesc fluierile picioarelor celor doi tâlhari răstigniți.
 19, 33-37: Văzând că Domnul a murit, ostașii împung coasta Sa și din ea tâșnește sânge și apă, astfel că nu Lui nu Î-au mai zdrobit picioarele, plinindu-se Scripturile.
 19, 38: Iosif din Arimateea cere de la Pilat trupul Domnului și îl primește.
 19, 39-42: Iosif, dimpreună cu Nicodim, înmormântează trupul Mântuitorului.

Capitolul 20

- 20, 1-2: Duminica, Maria Magdalena, venind la mormânt și văzând piatra ridicată, aleargă să vestească lui Petru și Ioan că au luat trupul Domnului.
 20, 3-10: Petru și Ioan vin la mormânt și se încredințează de cele grăite de Maria Magdalena și se întorc la ceilalți Apostoli.

- 20, 11-13: Plângând în grădină, Maria vede doi Îngeri la mormântul Mântuitorului.
 20, 14-18: Domnul înviat Se arată Mariei Magdalena, iar ea le vestește Apostolilor.
 20, 19-20: Mântuitorul vine în mijlocul ucenicilor și le arată mâinile și coasta Sa.
 20, 21-23: Domnul dăruiește Apostolilor putere spre iertarea păcatelor: „Luați Duh Sfânt”.
 20, 24-29: Îndoiala și încredințarea lui Toma pentru Învierea Domnului.
 20, 30-31: Mulțimea minunilor Mântuitorului Hristos sunt spre a dobândi noi credință în Fiul lui Dumnezeu.

Capitolul 21

- 21, 1: Domnul Se arată ucenicilor la Marea Tiberiadei.
 21, 2-3: Șapte dintre ucenici pescuiesc toată noaptea și nu prind nimic.
 21, 4-6: Dimineața, Mântuitorul Se arată la țârm și îi îndeamnă pe Apostoli să arunce mreaja în partea dreaptă a corabiei, iar năvodul se umple de pești.
 21, 7: Ioan îi spune lui Petru că Acela Care stă pe țârm este Domnul, iar atunci Petru se aruncă în apă, pentru a ajunge mai grabnic la mal.
 21, 8-14: Ceilalți ucenici vin cu corabia, iar Domnul le cere să aducă din peștii prinși care erau în număr de 153; apoi îi poartă la prânz pe ucenici.
 21, 15-19: Petru este întrebat de trei ori de către Mântuitorul dacă îl iubește, iar el, mărturisindu-și dragostea, Domnul Hristos îi vestește moartea mucericească pe care o va pătimi.
 21, 20-24: Petru întreabă ce se va întâmpla cu Ioan, iar Domnul îi răspunde: „Dacă voiesc ca acesta să rămână până voi veni, ce ai tu? Tu urmează Mie”.
 21, 25: Mulțimea nenumărată a lucrurilor pe care le-a săvârșit Domnul Hristos pe pământ.